

Nan kalen apo Dios (Nan fiarú ay turag)

Eastern Bontok New Testament

Contents

Nan Ammay Ay Chamag Ay Insurat Mateo	1
Nan Ammay Ay Chamag Ay Insurat Marcos	65
Nan Ammay ay Chamag Ay Insurat Lucas	104
Nan Ammay Ay Chamag Ay Insurat Juan	167
Nan En-enat Nan Apostoles (Aramid)	214
Nan Surat Pablo As Nan Chiyuycha I-Roma	275
Nan Omona Ay Surat Pablo As Nan Chiyuycha I-Corinto	308
Nan Maekadwa Ay Surat Pablo As Nan Chiyuycha I-Corinto	337
Nan Surat Pablo As Nan Chiyuycha I-Galacia	357
Nan Surat Pablo As Nan Chiyuycha I-Efeso	368
Nan Surat Pablo As Nan Chiyuycha I-Filipos	380
Nan Surat Pablo As Nan Chiyuycha I-Colosas	387
Nan Omona Ay Surat Pablo As Nan Chiyuycha I-Tesalonica	395
Nan Maekadwa Ay Surat Pablo As Nan Chiyuycha I-Tesalonica	402
Nan Omona Ay Surat Pablo Kan Timoteo	406
Nan Maekadwa Ay Surat Pablo Kan Timoteo	415
Nan Surat Pablo Kan Tito	421
Nan Surat Pablo Kan Filemon	425
Nan Surat As Nan Chiyuycha Hebreo	427
Nan Surat Santiago	450
Nan Omona Ay Surat Pedro	458
Nan Maekadwa Ay Surat Pedro	467
Nan Omona Ay Surat Juan	473
Nan Maekadwa Ay Surat Juan	481
Nan Maekatlu Ay Surat Juan	483
Nan Surat Judas	485
Nan Naepakaammu Kan Juan (Paltiing)	489

Nan kalen apo Dios (Nan fiarú ay turag)

New Testament in Bontok, Eastern

Language: Eastern Bontok (Bontok, Eastern)

Provided by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

b5742e0e-2b06-5d84-aa01-ea277ed16e2b

ISBN: 978-1-5313-0205-4

Nan Ammay Ay Chamag Ay Insurat

Mateo

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nangisurat as nan nauy Ammay ay Chamag at hi Mateo ay makali us un Levi ay ifian Santiago ay potot Alfeo (Mar. 2:14; 3:18). Uray mu naifilang hi Mateo as fumafiasor kiapú ta usa hiya ay Judio ay chinutokan nan chiyuycha i-Roma as usa ay mangam-among as fiaror, enayakian challu Jesus hiya as usa as nan disipulusna (Mt. 9:9; Mar. 2:14; Luc. 15:27), ya nakekan pay hi Jesus kan hiya (Mt. 9:10).

Insurat Mateo nan nauy Ammay ay Chamag, tay laychuna ay epakaammu fiakun yangkiay as nan chiyuycha Judio ngem uray us as nan am-in ay tatakú ay hi Jesus nan Cristo winnu Mesias ay nan Omesarakan ay finaor Apo Dios asna's luta ta matongpar nan enkarina as nan Turag ad Pus-uy.

Laychuna ay epakaammu ay hi Jesus nan tit-iwa ay Aren chi Judio, isunga nafukig nan kali ay "Aren chi Judio" as 2:2; 27:11, 29, 37. Enpakaammuna ay hi Jesus at nurpu as nan kianak Ari David, isunga namen ongorna insurat nan kali ay "Kianak Ari David" as pang-awag kan Jesus (1:1; 9:27; 12:23; 15:22; 20:30,31; 21:9,15; 22:42).

Laychuna ay epakaammu ay hi Jesus nan kangatuwan ay misturu ay finaor Apo Dios. Isunga wachay kalibfengan Jesus ay mangelawlawag as nan lintig Apo Dios ya mangisuru as nan maepangkep as nan muntorayan Apo Dios.

Nan ongor ay isursuron Jesus at napasigcha as lema: 1) Nan enkasabana henan chuntug ay maepangkep as nan libfengun, ukiali ya gun-gunan nan tatakú ay maetapi henan muntorayan Apo Dios (5:1-7:27). 2) Nan nangisursu-

ruwan Jesus as nan disipulusna as nan uycha nun-ekaskasabaan (10:5-42). 3) Nan chiyuycha maepadpachongan nan muntorayan Apo Dios (13:3-52). 4) Nan ukiali ya libfengun nan chiyuycha disipulusna (18:3-35). 5) Nan ommatan nan mupatingkiaan nan luta ya nan mungfiangchan Cristo ay muntoray (24:4-25:46). Ngem sakbay ommat na, kenalen Jesus un masapor maekasaba nan Ammay ay Chamag as nan am-in ay tatakú asna's luta (Mt. 24:14).

Ongor chi naisurat as nan nauy ay liblu, ya as na yangkiay nan kawad-ancha ay kaman as nan chiyuycha mangili ay nurpu as nan fomofoknakian nan urkiw (2:1-2), nan nanaranan Pedro henan fiayfiay (14:24-27), nan naor-an nan fiaror as nan tapak nan nafunwetan (17:27), nan enmammayan nan chuwa ay nafurag (20:29-34), nan maepadpachongan nan mun-um-uma (20:1-16), nan chuwa ay an-ak (21:28-30), ya nan hinpuru ay fiafiarasang (25:1-13).

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Liblu

Nan Kaap-uwán Jesu Cristo Ya Nan Naiyankana 1:1-2:23

Nan Nun-is-isuruwan Juan Ay Fumufunyang 3:1-12

Nan Nafunyakianan Ya Nachistingan Jesus 3:13-4:11

Nan Nun-is-isuruwan Jesus Ad Galilea 4:12-18:35

Nan Nun-is-isuruwan Jesus Ad Jerusalem 19:1-20:34

Nan Anongos Ay Chumingkon Jesus Ya Nan Natuyana 21:1-27:66

Nan Natakúwan Jesus Manipud As Nan Utúy Ya Nan Nunpail-ana 28:1-20

Nan Kaap-uwán Jesu Cristo

(Luc. 3:23-38)

1 Hiyana nan lestaan nan kaap-uwán Jesu Cristo ay kianak David, ya hi David at kianak Abraham. ²Hi Abraham at aman Isaac. Hi Isaac at aman

Jacob. Hi Jacob at aman cha Juda ay hen-anag-i. ³Hi Juda at aman cha Fares kan Zara, ya nan enacha at hi Tamar. Hi Fares at aman Esrom. Hi Esrom at aman Aram.* ⁴Hi Aram at aman Aminadab. Hi Aminadab at aman Naason. Hi Naason at aman Salmon. ⁵Hi Salmon at aman Boaz, ya nan enan Boaz at hi Rahab. Hi Boaz at aman Obed, ya nan enan Obed at hi Ruth. Hi Obed at aman Jesse. ⁶Hi Jesse at aman Ari David.

Hi David at aman Solomon, ya nan enan Solomon at sikud ay asawan Urias.†

⁷Hi Solomon at aman Roboam. Hi Roboam at aman Abias. Hi Abias at aman Asa. ⁸Hi Asa at aman Josafat. Hi Josafat at aman Joram. Hi Joram at aman Ozias.‡ ⁹Hi Ozias at aman Joatam. Hi Joatam at aman Acaz. Hi Acaz at aman Ezekias. ¹⁰Hi Ezekias at aman Manases. Hi Manases at aman Amon. Hi Amon at aman Josias. ¹¹Hi Josias at aman cha Jeconias ay hen-anag-i. Enpototna chicha as nan timpu ay naiyuyan nan chiyuycha kianak Israel ad Babilonia.¶

¹²Kuncha pay wacha ad Babilonia, enpotot Jeconias hi Salatiel. Hi Salatiel at aman Zorobabel.§ ¹³Hi Zorobabel at aman Abiud. Hi Abiud at aman Eliakim. Hi Eliakim at aman Azor. ¹⁴Hi Azor at aman Sadoc. Hi Sadoc at aman Akim. Hi Akim at aman Eliud. ¹⁵Hi Eliud at aman Eleazar. Hi Eleazar at aman Matan. Hi Matan at aman Jacob. ¹⁶Hi Jacob at aman Jose. Hi Jose at asawan Maria ay enan Jesus, ya hi Jesus nan makali un Cristo.

¹⁷Isunga, hinpuru ya opat am-in nan kaap-uwan Jesus manipud kan Abraham inkiana kan David. Hinpuru ya opat us ay kaap-uwan manipud kan David inkiana as nan naiyuyan nan chiyuycha kianak Israel ad Babilonia. Wacha us chi hinpuru ya opat ay kaap-uwan manipud as nan naiyuyan nan chiyuycha kianak Israel ad Babilonia inkiana as nan naiyankan Cristo.

Nan Naiyankan Jesu Cristo

(Luc. 2:1-7)

¹⁸Hiyana nan kaap-apatán nan naiyankan Jesu Cristo. Hi Maria ay enana at naetfor kan Jose. Ngem sakbay nunteponcha, naammuwan at ay masakug hi Maria babaen as nan pannakafialin nan Espiritu Santo.**

¹⁹Kiapú ta nalintig ay taku hi Jose ay asawana, ya achina laychun ay ifiafiain hi Maria as nan sangwanan nan tatakú, ninumnumna ay iyichangna hiya ay achi maam-ammuwan nan tatakú. ²⁰As nan chana mangnumnumnuman as na, nunpaila babaen as nan iitawna nan anghel nan Apo. Kenalen nan anghel, “Jose ay kianak David, achika umugyat ay mangetepon kan Maria, tay nan nasikukianana at babaen as nan pannakafialin nan Espiritu Santo. ²¹Iyanaknantu nan laraki, ya ngadnam as Jesus, tay hiya nan mangesarakantu as nan tatakuna as nan fiasfiasorcha.”

²²Enommat am-in chaná ta matongpar nan enpaifiakian Apo Dios as nan usa ay pomapadtu ay kanana, ²³“Munsikugtu nan usa ay fiarasang ay

*1:3 Gen. 38:29-30

†1:6 2 Sam. 11

‡1:8 1 Cro. 3:11-12

¶1:11 2 Ar. 24:8-16; 1 Cro. 10-16

§1:12 Ezer. 3:2

**1:18 Nan iniili ay ukialen chi Judio at mu wachay naetfor, naifilangcha at as hen-asawa uray chaancha pay nuntepon. Mu achi laychun nan laraki ay ituruy, masapor mun-amma hiya as kasuratan nan mun-ichangancha ay wachay chuwa ay tistigu.

maid laraki as nakiskissuy kan hiya. Iyanaknantu nan usa ay laraki ay mangadnantu as Immanuel.”^{††} (Nan laychun nan Immanuel ay kanan at “Wacha hi Apo Dios kan chitaku.”)

²⁴Kun pay finmangun hi Jose, enatna nan infiakian nan anghel nan Apo, at entepona hi Maria. ²⁵Ngem chaan nakiskissuy kan Maria inkiana inyanakna nan mutun ay laraki. As nan hiyachi, ngenadnan Jose nan mutun as Jesus.

Nan Chiyuycha Mangili Ay Uy Nangila Kan Jesus

2 Naiyanak hi Jesus henan ili ay Betlehem henan probinsiya ay Judea as nan timpon Ari Herodes. Kun pay chaan nafiayag, wachacha nan inmuy ad Jerusalem ay nurpu henan tukutukún ay luglukiar as apét fomokfoknakian nan urkiw. Chicha nan mamasilib ay lanaraki ay mangad-achar as maepangkep as taraw. ²Kuncha pay inumchan hid-i, senarudsudcha, “Ay chaud nan kaiyananak ay aren chi Judio? Tay inilami met nan fenmoknakian nan taraw ay sinyar nan naiyankana, at enmali kami ay munchayaw kan hiya.”

³Kun pay nachamag Ari Herodes nan infiakiacha, nalilifokan hiya as makasolet,^{‡‡} ya kaman us as nan am-in ay tatakú ad Jerusalem. ⁴Isunga enpaayagna nan am-in ay ap-apon chi papachi ya mun-isursuru as Lintig, at ensarochakchakna kan chicha mu ay chaud nan maiyankantu nan Cristo. ⁵Tinumforcha kan hiya, “Ad Judea henan ili ay

Betlehem, tay hiyana nan insurat nan pomapadtu ay kanana un,

⁶“Chakayu ay tatakú ad Betlehem henan lutan Juda, figfikun chakayu henan am-in ay ili ad Juda, tay chakayu nan murpuwan nan usa ay muntoray ay mangaywan as nan tatakok ay kianak Israel.”^{¶¶}

⁷Angkiay ya enpaayag Herodes nan chiyuycha mamasilib ay lanaraki ay chidchicha yangkiay, at naammuwana kan chicha nan ustu ay uras ay nunpailan nan taraw. ⁸Kuna pay infiaor chicha ad Betlehem, infilina, “Umuy kayu's chi, ya emamadyu man ay manganap as nan onga. As nan manguchananyu, epakaammuyu kan ha-un ta uyaktu us munchayaw kan hiya.”

⁹⁻¹⁰Kuncha pay chinngor nan kenalen nan ari, nunligwacha. As nan chacha manarcharanan, inilacha kasin nan chiyuy taraw ay inilacha as nan kawad-ancha pay laing henan fomokfoknakian nan urkiw. Naragsakancha as solet as nan nangil-ancha as nan taraw. Nan chiyuy taraw at enpanguna chicha inkiana naitungor as nan kawad-an nan onga. ¹¹Kuncha pay sinungkop as nan afong ya inilacha nan onga ya hi Maria ay enana, nunpalintumangcha ay nunchaychayaw as nan onga. Tenkafiancha nan nangiittuwancha as nan nunkangina ay ichatcha ay fialetok, insenso ya mirra.^{§§}

¹²Angkiay ya as nan kenmatamancha henan lukiarcha, tukún nan inuycha kiapú ta enpaiitaw Apo Dios kan chicha ay achicha munfiangad kan Herodes.

^{††}1:23 Isa. 7:14

^{‡‡}2:3 Hi Herodes at fiakun Judio. Ngem uray hiya nan mangetortoray as nan chiyuycha Judio, achina laychun ay wachay manubrat kan hiya.

^{¶¶}2:6 Mik. 5:2

^{§§}2:11 Nan insenso ay maara as nan kaiw at munfiangu mu mapuoran. Nan mirra at usa us ay nafiangu ay lana ay maara as nan kaiw. Nangina chaná ya maifiakiay ay maichat as nan ari.

Nan Lenmayawan Cha Jose Ay Hinfiaruy Ad Egipto

¹³ Kun pay nak-ak nan chiyuycha mamasilib ay lanaraki, nunpaila nan anghel nan Apo kan Jose babaen as nan iitawna. Kenalen nan anghel, “Fumangunka. Etakinmu nan hen-ena ya lomayaw kayu ay umuy ad Egipto.* Mayaschi kayu inkiana ifiakiak ay mak-ak kayu, tay epaanap Herodes nan onga ta patayuna.”

¹⁴ Hiya at chi ya finmangun hi Jose. Entakina nan hen-ena, ya nunligwata ay inmuy ad Egipto as nan hiyachi ay lafi. ¹⁵ Nakiilicha hid-i inkiana natuy hi Herodes. Enommat am-in chaná ta matongpar nan enpaifiakian nan Apo as nan pomapadtu ay kanana, “Enayakiak nan anakku ta mak-ak ad Egipto.”†

Nan Nangepapatuyan Herodes As Nan Ongonga

¹⁶ Kun pay naammuwan Herodes ay insikapan nan chiyuycha mamasilib ay lanaraki hiya, ongor chi fungatna. Isunga infilina ay maepapatuy nan am-in ay lallaraki ay mutun inkiana as nan anongong-a ay muntawwun as chuwa ad Betlehem ya henan am-in ay sakopuna. Enatna na ay maiyunud as nan timpu ay nangammuwana as nan naiyankan nan mutun as nan chiyuycha mamasilib ay lanaraki.

¹⁷ Hiyana nan natongparan nan kenalen Jeremias ay pomapadtu ad pus-uy ay kanana,

¹⁸ “Nadngor nan pararu ay tangugngug ya akorcha ad Rama. Cha ag-akiaran Raquel nan an-akna. Achina lay-

chun ay maliwliwa, tay natuycha am-in.”‡

Nan Nak-akan Cha Jose Ad Egipto

¹⁹ Kun pay natuy hi Ari Herodes, nunpaila nan anghel nan Apo kan Jose ad Egipto babaen as nan iitawna. ²⁰ Kenalen nan anghel, “Fumangunka, etakinmu nan hen-ena, ya komatam kayu ad Israel, tay natuycha nan chiyuycha nanglarayad ay mangpatuy as nan onga.” ²¹ As nan hiyachi, finmangun hi Jose, entakina nan hen-ena, ya kenmatamcha ad Israel.

²² Ngem kun pay nachamag Jose ay hi Arkelao nan naisubrat kan Herodes ay amana ay muntoray ad Judea, inmugyat hiya ay umuy hid-i. Kiapú ta finag-an Apo Dios hiya babaen as nan iitawna, nunligwata ay umuy henan probinsiya ay Galilea. ²³ Hid-i ad Galilea, inmiliha henan ili ay makali un Nazaret. Enommat na ta matongpar nan kenalen nan chiyuycha pomapadtu un, “Makalintu hiya ay Nazareno.”

Nan Nun-ekaskasabaan Juan Ay Fumufunyang

(*Mar. 1:1-8; Luc. 3:1-18; Jn. 1:19-28*)

3 As nan timpu ay nanagyanan cha Jesus ad Nazaret, uy nun-ekaskasaba hi Juan ay Fumufunyang as nan chiyuycha tatau ay uy nunchungchungor kan hiya henan disyerto ad Judea. ² Kenalina kan chicha, “Munfiawi kayu as nan fiasfiasoryu, tay kiayud umchan nan muntorayan Apo Dios.”¶ ³ Hi Juan ay anna nan infiakian Isaias ay pomapadtu ad pus-uy ay kanana,

*2:13 Egipto at achawwi ad Judea, ya fiakun sakop nan mun-aariyan Herodes.

†2:15 Ose. 11:1

‡2:18 Jer. 31:15. Hi Raquel (Gen. 35:16-19) at maepachong as nan en-a ad Betlehem. Nan tatangugngug ya ag-akor at as-op henan nailubkan Raquel.

¶3:2 As nan kali ay Griego at kanana, “nan muntorayan nan chaya”.

“Wacha nan taku henan disyerto ay cha mangifugfukiaw un, ‘Esakianayu nan ayun nan Apo. Munlutkunyuna ayuna.’”[§]

⁴Nan fiachon Juan at naamma as chotchot chi kamilyu. Nan sinturuna at larat, ya nan kanuna at chuchun ya chilu. ⁵Uray mu assena hiya, in-inmuy kan hiya nan ongoongor ay tatakun ay nurpu ad Jerusalem, henan intiru ay probinsiya ay Judea, ya as nan am-in ay naesasag-un henan wawwang ay Jordan. ⁶Nunfiawicha as nan fiasfiasorcha, at finunyakian Juan chicha henan wawwang ay Jordan.

⁷Kun pay inilan Juan nan ongor ay Fariseo ya Saduseo** ay cha omali ay munpafunyakian, kenalina kan chicha, “Hoy! Chakayu ay kaman an-ak chi kubra! Anan mangali kan chakayu ay malisiyanyu nan omali ay ichusan Apo Dios mu mafunyakian kayu? ⁸Masapor atunyu nan mangepaila ay tit-iwa ay nunfiawicha kayu as nan fiasfiasoryu. ⁹Achikun kankan as achoryu un, ‘Achi chakami challu chusaun kan Apo Dios, tay hi Abraham nan kaap-uanmi.’ Tay ifiakiak kan chakayu ay uray nan nauycha fiatu at mafialin ay munfialinun Apo Dios as kiankiak Abraham! ¹⁰Nan ichusan Apo Dios at kaman as nan wasay ay naesakiana ay manipor as kaiw. Am-in ay kaiw ay achi fumkias as ammay at maesalepooncha ay masapor, ya maichus-orcha as nan apuy.”

¹¹Inturuy Juan, “Funyakiak chakayu as chanum ay mangepaila ay nunfiawicha kayu at. Ngem nan cha umunud kan haun at am-amud mu ha-un. Achiyak paat maekari ay mangchun as sapatosna.”^{††}

[§]3:3 Isa. 40:3

**3:7 Ara. 23:8. Nan maepangkep as nan chiyuycha Fariseo ya nan Saduseo at maila as nan glosario.

††3:11 As nan iniili ay ukialen nan chiyuycha Judio, nan chiyuycha fiabfiaruncha nan mangakkaan as nan sapatos nan fiaknang.

‡‡3:16 Jn. 1:31-34

Hiya nan mangfunyakian kan chakayu as Espiritu Santo ya apuy. ¹²Maepadpachong hiya as nan taku ay nanangchun as ligkia ay osaruna ay manapa as nan finayu. Nan natap-an at ittunantu as nan mangit-ittuwan. Ngem nan chuki at ipuornantu as nan apuy ay achi mapappauy.”

Nan Nunpafunyakian Jesus

(Mar. 1:9-11; Luc. 3:21-22)

¹³As nan timpu ay nunfunfunyakian Juan, inumchan hi Jesus ay nurpu ad Galilea ta uy munpafunyakian kan Juan henan wawwang ay Jordan. ¹⁴Ngem penachas Juan ay mamas-iw kan hiya as nan nangaliyana, “Apo, ha-un met koma nan munpafunyakian kan he-a. Sungang t’uy he-a nan omali ay munpafunyakian kan ha-un?”

¹⁵Ngem tinumfor hi Jesus, “*Ayu at! Atum na ad wani, tay masapor tongparunta nan am-in ay laychun Apo Dios.*” Isunga inyafud Juan.

¹⁶Kun pay nafunyakian hi Jesus, hiya at chi ya tenmakchang hiya as nan chanum. As nan hiyachi, natkafian ad chaya, ya inilana nan Espiriton Apo Dios ay kaman karopati ay cha komsop inkiana penmatang kan hiya.^{‡‡} ¹⁷Wacha us nan kali ay nurpu ad chaya ay kanana, “Hi tona nan anakku ay laylaychok. Hiya nan mangepalaylayad kan ha-un.”

Nan Nanistingan Satanas Kan Jesus

(Mar. 1:12-13; Luc. 4:1-13)

4 Kun pay narpas ay nafunyakian hi Jesus, enpangon nan Espiritu Santo hiya henan disyerto ta chistingun Satanas. ²Kun pay inmuy chi opat puru ay

urkiw ya lafi ay nun-ay-ayunaran Jesus, nunchukiaang hiya.³ Angkiay ya inmyu hi Satanas kan hiya, ya kanana, “Mu tit-iwa ay anak chaká kan Apo Dios, filinum nan nauycha fiatu ta munfialincha as tenapay.”⁴ Ngem tinumfor hi Jesus, “*Nan naisurat as nan Kalen Apo Dios at kanana un, ‘Fiakun yangkiay makan nan pagfiyag nan taku, ngem masaporcha challu nan am-in ay ifiagiakian Apo Dios.’*”^{¶¶}

⁵ Angkiay ya inyuy Satanas hi Jesus henan nasantowan ay siyudad, ya enpatakchugna hiya as nan kangatuwan ay parten nan Templo.⁶ Kenalina kan hiya, “Mu tit-iwa ay Anak chaká kan Apo Dios, ud-a pay omagkiangka inkiana as kuwabna, tay kanan met nan naisurat as nan Kalen Apo Dios un, ‘Filinum Apo Dios nan anghesna ay mangaywan kan he-a. Tatag-uyun chakantu kan chicha as nan limacha ta achi maepakpak nan sukem as nan fiatu.’”^{§§}

⁷ Tinumfor hi Jesus, “*Wacha met us nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana un, ‘Achim chischistingun nan Apo ay Diosmu.’*”^{*}

⁸ Kun pay narpas chi, inyuy Satanas hi Jesus henan usa ay nangatungatu ay chuntug. Enpailana kan Jesus nan am-in ay muntorayan asna's luta ya nan kaichayawancha.⁹ Kenalen Satanas, “Ichatkuntu am-in chaná kan he-a mu munpalintumangka ay munchayaw kan ha-un.”

¹⁰ Ngem tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Mak-akka Satanas! Nan naisurat met*

as nan Kalen Apo Dios at kanana un, ‘Chayawum nan Apo ay Diosmu, ya kan hiya yangkiay nan munserfiyam.’”[†]

¹¹ Haat taynan Satanas hiya. As nan hiyachi, enmalicha nan angheles ay uy nangfiachang kan hiya.

Nan Nangelapuwan Jesus Ay Nun-ekasaba

(Mar. 1:14-15; Luc. 4:14-15)

¹² Kun pay nachamag Jesus ay naifi-arud hi Juan ay Fumufunyang, nunfian-gad hiya henan probinsiya ay Galilea.[‡]

¹³ As nan kawad-ana henan probinsiya ay Galilea, chaan nakiili ad Nazaret, ngem kun at uy nakiili ad Capernaum. Nan ili ay Capernaum at wacha henan olet nan fiayfiay ay Galilea ya henan lutan us nan chiyuycha kianak Zabulon ya Neftali.[¶] ¹⁴ Nakiili hiya ad Capernaum ta matongpar nan kenalen Isaias ay poma-padtu ad pus-uy,

¹⁵ “Ad Galilea, henan lutan Zabulon ya henan lutan Neftali as nan charan ay umuy henan fiayfiay, ya chuchumangun nan wawang ay Jordan, hid-i nan nakiiliyan nan ongoongor ay Gentil.”[§]

¹⁶ Nan tatakun hid-i at kamancha natatuku as nan kawad-an nan ngongot ya as nan kawad-an nan nunkatuy. Ngem ad wani at ilauncha nan narawag ay silaw, tay enmali as nan kawad-ancha nan manilaw as numnumcha.”^{**}

¹⁷ Nunlapu as nan hana ay timpu, enlapon Jesus ay nun-ekaskasaba. Ke-

¶¶ 4:4 Deut. 8:3

§§ 4:6 Sal. 91:11-12

* 4:7 Deut. 6:16

† 4:10 Deut. 6:13; 10:20

‡ 4:12 Mat. 14:3-5; Mar. 6:14-29

¶ 4:13 Cha Zabulon kan Neftali nan chuwa as nan potot Jacob ad pus-uy. Luc. 5:1; Jn. 6:1; 21:1

§ 4:15 winnu ‘fiakun Judio’.

** 4:16 Isa. 9:1-2; Luc. 1:79

narkalina, “*Munfiawi kayu as nan fiasfiasoryu, tay kiayud umchan nan muntorayan Apo Dios.*”

Nan Nangayakian Jesus As Nan Enmon-ona Ay Disipulusna

(*Mar. 1:16-20; Luc. 5:1-11*)

¹⁸As nan usa ay urkiw ay cha manarcharanan Jesus henan olet nan fiayfiay ay Galilea, inilana nan hen-aki ay cha manafukor, tay hiyasa nan chunucha. Chicha cha Simon ay makali us un Pedro, ya hi Andres ay ifiana. ¹⁹Kenalina kan chicha, “*Unuchunak, at isurok chakayu ay munfialin as kaman tomatafukor as tatakú.*” ²⁰Hiya at chi ya tenaynancha nan chiyuycha tafukorcha, ya immunudcha kan hiya.

²¹Kuncha pay inturturuy ay manaran, inilan Jesus nan tukún ay hen-aki ay cha Santiago kan Juan ay potot Zebedeo. Nakilurukiancha kan amacha ay hi Zebedeo as nan fiangka, ya chacha esakiana nan tafukorcha. As nan hiyachi, enayakian Jesus chicha. ²²Hiya at chi ya tenaynancha nan fiangkacha ya hi amacha, ya immunudcha kan Jesus.

**Nan Nun-is-isuruwan,
Nun-ekaskasabaan Ya Nan
Nunkakkaan Jesus As Saket**

(*Luc. 6:17-19*)

²³Nunliklikud hi Jesus henan intiru ay probinsiya ay Galilea. Nun-is-isuru hiya as nan chiyuycha senagogacha, ya enkaskasabana nan Ammay ay Chamag maepangkep henan muntorayan Apo Dios. Kenaana us nan am-in ay karasen chi saketcha ya iliwas chi achorcha. ²⁴Isunga naepachamag nan maepangkep kan hiya henan intiru ay Siria. Nan tatakú at inyuycha kan hiya nan am-in ay nunsaket as tuku-

tukún ay saket, nan naparpalikiatan, nan nunkaanennetan, nan nunkorchas ya nan nunkapilay, ya enpaamay Jesus chicha am-in. ²⁵Kiapú ta assena, immunud kan hiya nan ongoongor ay tatakú ay nurpu ad Galilea, nan Hinpuru ay Siyudad, Judea, Jerusalem ya henan usa ay chumang nan wawang ay Jordan.

**Nan Kanan Jesus Ay
Nakiasat Ya Kasusug-ang**

(*Luc. 6:20-26*)

5As nan nangil-an Jesus as nan ongoongor ay tatakú, tinmikid henan usa ay chuntug. Kuna pay entokor, emali nan disipulusna kan hiya, ²ya enlapuna ay nun-isuru kan chicha,

³“*Nakiasat nan chiyuycha mamigfig as nan kenakurang chi kafiaelancha ay mangelkaman as nan laychun Apo Dios, tay maetapichantu as nan muntorayana.*”

⁴“*Nakiasat nan chiyuycha ngumunguyus kiapú as fiasor, tay liwliwauntu Apo Dios chicha.*”

⁵“*Nakiasat nan chiyuycha napakumbaba, tay tawichunchantu nan luta ay enkaren Apo Dios kan chicha.*††

⁶“*Nakiasat nan chiyuycha kaman cha munchukiaang ya masketan ay chicha nan munlarayad ay mangelkaman as nan laychun Apo Dios, tay mapnekchantu.*”

⁷“*Nakiasat nan chiyuycha manug-ang as pachongcha ay taku, tay sug-angantu Apo Dios chicha.*”

⁸“*Nakiasat nan chiyuycha nacharos chi numnumcha, tay ilaunchantu hi Apo Dios.*‡‡

⁹“*Nakiasat nan chiyuycha mangepakapia as nan pachongcha ay taku, tay ifilangtu Apo Dios chicha as an-akna.*”

¹⁰“*Nakiasat nan chiyuycha cha maparpalikiat kiapú as nan chacha*

††5:5 Sal. 37:11

‡‡5:8 Sal. 24:1-6

mangekamkamanan as nan laychun Apo Dios, tay maetapichantu henan muntorayana.

¹¹ “Nakiasat kayu as nan mangsotan ya mamalikiatan nan tataku kan chakayu, ya ekaliyan chakayu as kumpurmi ay mangotettet kiapú kan ha-un. ¹² Kun kayu at munlagragsak ya munlaylayad, tay on-goongor nan gun-gunayu ad chaya. Tay as-sesa us nan en-enatcha ay namarpalikiat as nan chiyuycha pomapadtu ay enmon-ona mu chakayu.”

Nan Maepadpachongan Maepangkep As Nan Asin Ya Pingki

(*Mar. 4:21-25; 9:49-50;*
Luc. 8:16-18; 14:34-35)

¹³ Inturuy Jesus, “Chakayu nan maepachong as nan asin ay para as nan am-in ay tataku asna's luta. Ngem mu chakus at nakaan nan tamtam nan asin, achi poros kasin omasin. Maid at kotokna, kun at maiwagkia ya maikiatkiatin.”[¶]

¹⁴ “Maepachong kayu as nan silaw ay manilaw as numnum nan tataku asna's luta. Nan siyudad ay wacha henan toktok nan chuntug at achi poros malinglingfian.

¹⁵ Maid mamaskud as pingki ya op-opana as fianga, ngem kuna at epatang as nan maepatpatngana, at silawan nan pingki nan am-in ay wacha as nan afong. ¹⁶ As-sesa us ay masapor sumilaw kayu as nan mangiilan nan tataku ta mailacha nan am-may ay chayuy at-atun, ya ichaychayawcha hi Amayu ad chaya.”

Nan Maepangkep As Nan Lintig Moises

¹⁷ Kenalen pay Jesus, “Achiyu kanan un enmaliyak ay manachael as nan Lintig Moises ya nan insurat nan chiyuycha pomapadtu. Chaanak enmali ay man-

achael as nan hanacha, ngem kunak at enmali ay mangtongpar as nan laychuncha ay kanan. ¹⁸ Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Uray inkiana mamaid nan chaya ya nan luta, achi poros mamaid chi uray tektek winnu kaaptekan ay kali as nan lintig Apo Dios inkiana matongpar nan am-in ay pangkepna. ¹⁹ Isunga uray ngachana nan achi mangafurot as nan filfilin Apo Dios uray nan chiyuycha kararakaan ay tongparun, ya mangisuru as nan tapina ta ukiayuncha nan hanacha at maifilang hiya as kun lawá apud henan muntorayan Apo Dios. Ngem nan mangafurot as nan lintig ya mangisuru kan chicha ta eka-mancha us at maifilang hiya as amud henan muntorayan Apo Dios. ²⁰ Ifiakiak kan chakayu ay mafialin kayu ay maetapi henan muntorayan Apo Dios mu nalinlintig kayu mu nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig ya nan chiyuycha Fariseo.”

Nan Maepangkep As Fungat

²¹ Inturuy Jesus, “Chinngoryu ay naifiakia as nan kaap-uwang takú un, ‘Achi kayu pomatuy,’ ya ‘nan pomatuy at maokóm ta machusa.’^{§§} ²² Ngem ad wani, ifiakiak kan chakayu ay nan taku ay fumungat as nan pachongna ay taku at maokóm hiya ay machusa. Nan taku ay manginsurtu ay mangali as nan pachongna ay taku un, ‘Maid kotkotokmu!’ at maicharum as nan Sanhedrin.* Kaman us as nan taku ay mangali as nan pachongna ay taku un, ‘Nato-tongokka!’ at maiyuy as nan apuy ad inferno. ²³ Isunga mu kiayudka mun-ichaton kan Apo Dios as nan altar ya nanum-nummu iwa ay wachay finmungtan nan pachongmu ay taku kan he-a, ²⁴ esaadmu nan chatonmu as nan sangwanan nan altar. Uyka on-ona makekappia as nan hana pa-

[¶]5:13 Ad kasin at nan asin at naraka ay makaan chi tamtamna.

^{§§}5:21 Exo. 20:13; Deut 5:17

*5:22 Nan Sanhedrin at Kangatuwan ay Kurten chi Judio.

chongmu ay taku, angkiay munfiangadka ay mun-ichaton kan Apo Dios.

²⁵“Kamuwum ay makealiglu as nan nangicharum kan he-a sakbay iyuyuna chaká as nan lupon. Tay mu achi, ipurang chaká as nan huwis. Angkiay ya nan huwis at ipurang chaká as nan pulis ay mangifiarud kan he-a as pagfiaruchan. ²⁶Ifiakiak kan he-a nan tit-iwa ay achikantu makapitiw as pagfiaruchan inkiana fiyacham nan am-in ay mortam.”

Nan Maepangkep As Umiwet

²⁷“Chingoryu at ay naifilin ad pus-uy un, ‘Achi kayu umiwet.’[†] ²⁸Ngem ad wani, ifiakiak kan chakayu ay nan uray ngachana ay mangetotoong as fiafiai ya ninumnumna ay makissuy kan hiya at in-miwet at hiya as numnumna. ²⁹Isunga mu nan kannawan ay matam nan kiapón chi fumasoram, oketam ya iwagkiam. Un-unuyuna ay makurangan nan achormu as usa ay parti mu nan wacha nan intiru ay achormu ay kun challu maichus-or ad inferno.[‡] ³⁰Mu nan kannawan ay limam nan kiapón chi fumasoram, putnam ya iwagkiam. Un-unuyuna ay makurangan nan achormu as usa ay parti mu nan wacha nan intiru ay achormu ay kun challu umuy ad inferno.”

Nan Maepangkep As Ichang

(Mat. 19:9; Mar. 10:11-12; Luc. 16:18)

³¹“Naifiakia us ad pus-uy un, ‘Nan ngachana ay laraki ay mangiyichang as asawana at masapor umichat hiya kan asawana as kasuratan ay mangepaila ay nun-ichangcha ay hen-asawa.’[¶] ³²Ngem ad wani, ifiakiak kan chakayu ay nan uray

ngachana ay laraki ay mangiyichang as asawana omangkiay mu nakelaraki nan chiyuy asawana at munfialinuna hiya as umiwet mu omasawa hiya as tukún. Kam-an us as nan laraki ay mangasawa as nan naiyichang ay fiafiai at umiwet.”

Nan Maepangkep As Sapata

(San. 5:12)

³³“Chingoryu ay naifilin as nan kaapuw-an takú un, ‘Achim chukchukkian nan ensapatam as nan Apo, kunmu at masapor tongparun.’[§] ³⁴Ngem ad wani, ifiakiak kan chakayu ay achi kayu poros munsapsapata. Achiyu kankanan un, ‘Ilaum ay chaya,’ tay hiyasa nan tomotokoran Apo Dios ay muntotoray. ³⁵Achiyu us kankanan un, ‘Ilaum ay luta,’ tay hiyana nan kumakiatinana, winnu ‘Ilaum ay Jerusalem,’ tay hiyasa nan siyudad nan nangatu ay Ari. ³⁶Nan usa pay at achiyu os-osarun nan uruyu ay munsapata, tay achiyu kafiaelan ay mangepapukaw winnu mangepangutug as uray usa yangkiay ay fook. ³⁷Nan kananyu yangkiay at, ‘O,’ winnu ‘Achi.’ Tay nan ngachana nan etapiyu at kan Satanas ay makali un Mangotettet nan nurpuwana.”^{**}

Nan Maepangkep As Asang

(Luc. 6:29-30)

³⁸“Chingoryu nan naifilin ad pus-uy ay kanana, ‘Nan mamusling as matan chi usa ay taku at masapor us mafusling hiya. Nan mameng-aw as fiab-an chi usa ay taku at masapor us mapeng-awan hiya.’^{††} ³⁹Ngem ad wani, ifiakiak kan chakayu ay achiyu es-es-ang nan mangotettet ay enkaman nan pachongyu ay taku kan chakayu. Nan

[†]5:27 Exo. 20:14; Deut. 5:18

[‡]5:29 Mat. 18:8; Mar. 9:43

[¶]5:31 Deut. 24:1-4

[§]5:33 Lev. 19:12; Num. 30:2

^{**}5:37 Nan chiyuycha Judio at achicha laychun ay fukfukikun nan ngachan Apo Dios. Isunga fukikuncha nan tukún ay ngachan as nan munsapataancha.

^{††}5:38 Exo. 21:24; Lev. 24:20; Deut. 19:21

ngachana ngarud ay manepak as nan kanaanawan ay tamelmu at pay-am ay tepakuna us nan fisakna.³³ ⁴⁰Nan mangicharum kan he-a ta arauna nan kamisitam at pay-am ay arauna us nan chaketmu. ⁴¹Nan ngachana ay mamelet kan he-a ay manakfiat as uchuna as usa ay kilometro at sakfiatam as uray chuwa ay kilometro. ⁴²Nan kumchaw kan he-a at ichatmu nan kuchawuna. Nan manglayad ay fumurud kan he-a at achim achiyun.”

Nan Layad As Nan Kafusor

(Luc. 6:27-28, 32-36)

⁴³“Chingoryu nan naifilin ad pusuy ay kanana, ‘Laylaychum nan kiayyummu, ya inglum nan kafusormu.’⁴⁴ ⁴⁴Ngem ad wani, ifiakiak kan chakayu ay laylaychunyu nan chiyuycha kafusoryu ya ekarkararakianyu nan chiyuycha marmarpalikiat kan chakayu ⁴⁵ta maifilang kayu as an-ak Amayu ay wacha ad chaya. Tay hiya at pasilawuna nan urkiw para as nan mangotettet ya ammay ay tatak. Kaman us as nan uchan at epaalina para as nan chiyuycha mangekamkaman as nalintig ya nan chiyuycha achi nalintig. ⁴⁶Mu nan manglaylayad kan chakayu yangkiay nan laylaychunyu, ay wachay ichat Apo Dios as gun-gunayu? Uray nan chiyuycha mangam-among as fiaror at assessa us nan atuncha. ⁴⁷Mu nan kiakiayyumyu yangkiay nan tagtakiatforunyu, ay wachay natkunanyu as nan tapina? Uray nan chiyuycha Gentil ay achi nangammu kan Apo Dios at assessa us nan atuncha. ⁴⁸Isunga masapor maid munkuranganyu ta maepachong kayu kan Amayu ad chaya ay maid nunkurangana.”

Nan Atun Ay Mangfiachang As Nan Makasapor

6 Inturuy Jesus, “Il-ilaunyu ta achiyu kurkuraturun ay mangepappaila as nan tatak. Nan ammay ay atunyu ay kaichayawan Apo Dios. Tay mu hiyasa at maidtu gun-gunayu as ichat Amayu ad chaya.

²“Isunga as nan umichatanyu as nan chiyuycha makasapor, achiyu iwarwarakiawag as nan chiyuycha senagoga ya as nan chiyuycha charan ay kaman as nan cha at-atun nan pakamankaman ta ichayawan nan tatak chicha. Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay enawatcha at nan gun-gunacha. ³Ngem as nan umichatanyu as nan makasapor, achiyu epakaammu as nan uray kaas-opan ay kiayyumyu ⁴ta maid mangammu. Hi Amayu ay mangil-ila as nan chaan naammuwan ay enatyu at gun-gunaana chakayuntu.”

Nan Insuron Jesus Ay Atun Ay Munkararag

(Luc. 11:1-13)

⁵Kenalen pay Jesus, “As nan munkararakianyu, achiyu koma tad-tadnun nan chiyuycha pakamankaman, tay laylaychuncha ay tomakchug ay uy munkararag as nan chiyuycha senagoga ya as nan chiyuycha charan ta fuyfuyaun nan tatak chicha. Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay enawatcha at nan gun-gunacha. ⁶Ngem as nan munkararakianyu at sungkop kayu as kuwartuyu, at in-ubyu nan pantiw, ya munkararag kayu kan Amayu ay achi maila. Hi Amayu ay mangiila as nan achi maam-ammuwan ay atunyu at gun-gunaana chakayuntu.

⁷“As nan munkararakianyu, achiyu ong-ongoron nan maid kotkotokna ay

³³5:39 Rom. 12:19

⁴⁴5:43 Lev. 19:18

chayu kankanan ay kaman as nan cha at-atun nan chiyuycha Gentil ay achi nangammu kan Apo Dios. Tay ka-anancha un chungrun Apo Dios nan kararagcha mu anchuanchuwuncha. ⁸ Achi kayu koma kaman kan chicha, tay hi Amayu at aam-muna challu nan kasaporanyu sakbay ay chumawaw kayu kan hiya. ⁹ Assena ngarud nan atunyu ay munkararag:

‘Amami ay wacha ad chaya, maichay-chayaw koma nan nasantowan ay ngachanmu.

¹⁰ Omali koma nan muntorayam. Maekaman koma nan laychum asna's luta ay kaman ad chaya.

¹¹ Ichatmu koma kan chakami nan kahunmi ad wani ay urkiw.

¹² Pakawanum koma chakami as nan fiasfiasormi ay kaman as nan makawananmi as nan finmasor kan chakami.

¹³ Achim koma eparufus ay etorokmi ay masulisukian, ngem esarakam chakami as nan Mangotettet.’”

¹⁴ Inturuy Jesus, “Mu pakawanunyu nan finmasor kan chakayu, pakawanun chakayu us kan Amayu ad chaya.

¹⁵ Ngem mu achiyu pakawanun chicha, achi chakayu pakawanun kan Amayu as nan fiasfiasoryu.”

Nan Maepangkep As Nan Mun-ayunaran

¹⁶ Kenalen pay Jesus, “As nan mun-ayunaranyu, achiyu epappaila ay ngumunguyus kayu ay kaman as nan chiyuycha pakamankaman, tay ennganuycha ay manarcharos as achorcha ta ilaun nan tatakuy ay kamancha kasusug-ang as nan chacha mun-ay-ayunaran. Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay enawatcha at nan gun-gunacha. ¹⁷ Ngem as nan mun-ayunaranyu, munchor-op ya munsukud kayu ¹⁸ ta achi madlaw nan tatakuy ay cha kayu mun-ayunar, ngem kun yangkiay hi Amayu ay achi maila. Hi Amayu ay

mangil-ila as nan achi maam-ammuwan ay chayuy at-atun at gun-gunaanantu chakayu.”

Nan Kawad-an Nan Kenafiaknang

(Luc. 12:33-34)

¹⁹ “Achi kayu mun-ornong as kenafiaknangyu asna's luta. Tay hena at kun challu chachaelun chi ngomengetnetget ya lati, ya sungkop pay chi mangaakiw ta akiwuna. ²⁰ Ngem kun kayu at mun-ornong as kenafiaknangyu ad chaya. Tay hid-i at achi chachaelun chi ngomengetnetget ya lati, ya achi pay sungkop chi mangaakiw ta akiwuna. ²¹ Tay mu ay chaud nan kawad-an nan kenafiaknangyu at hid-i us nan kawad-an nan numnumyu.”

Nan Silaw Nan Achor

(Luc. 11:34-36)

²² “Nan mata at kaman silaw nan achor. Mu narawag nan umil-an nan matam, nasilawan nan intiru ay achormu. ²³ Ngem mu achi narawag nan umil-an nan matam, ngongottu as solet nan intiru ay achormu. Isunga mu ngongot nan wacha kan he-a, ngongot as solet nan fiyagmu.”

Hi Apo Dios Yangkiay Nan Matalek

(Luc. 16:13; 12:22-31)

²⁴ “Maid munserfi as chuwa ay amo, tay iinglunantu nan usa ya laylaychuna nan usa, winnu oononguna nan usa ya elalayusana nan usa. Achiyu mafialin ay munkisanun ay serfian hi Apo Dios ya nan siping.

²⁵ “Isunga ifiakiak kan chakayu ay achi kayu machanakian as maepangkep as pagfiyagyu mu anan kanunyu winnu anan ikopunyu. Achi kayu machanakian as nan maepangkep as nan achoryu mu anan ifiachuyu. Ay achi am-amud nan fiyagmu nan makan, ya nan achor mu nan fiachu? ²⁶ Ilaunyu nan chiyuycha kossel ay cha muntat-ayaw ad chaya. Achicha muntanum winnu mun-ani winnu munitupug as arangcha. Uray mu hiyasa,

pakangun challu Amayu ad chaya chicha. Ay achi kayu am-amud mu chicha? ²⁷Ngachana kan chakayu nan makafiael ay mangepaan-anchu as fiyagna as uray kun usa ay uras kiapú as nan chana munchanchanakian?

²⁸“Anuy kayu lawá munchanag as maepangkep as fiachu? Ilaunyu nan sab-safong as uma. Achicha munchunu winnu mun-afor as fiachucha. ²⁹Uray mu hiyasa, ifiakiak kan chakayu ay uray hi Ari Solomon as nan am-in ay kenafiaknangna at chaan poros nunfiachu as maepachong as nan kenaam-ammay nan usa as nan nauycha sabsafong. ³⁰Mu fiachuwan Apo Dios nan nauycha lukiam ay wacha as uma ad wani, ya as wiet at mapuoran challu, ay achina chamman kaskasin fiachuwan chakayu? Anuy paat anak-akettuy chi pammatiyu! ³¹Isunga achi kayu munchanag ay manarudsud un, ‘Anan omor-anmi as kanunmi winnu ikopunmi winnu ifiachumi?’ ³²Tay chationa am-in nan cha anaanapun nan chiyuycha Gentil ay achi nangammu kan Apo Dios. Hi Amayu ad chaya at am-muna ay masaporyu am-in chaná. ³³Ngem nan omon-ona ay anapunya at nan maepangkep as nan muntorayan Apo Dios ya nan mangunuchanyu as nan kenal-intigna. Mu hiyasa nan atunyu, ichatnantu am-in chaná ay kasaporan kan chakayu. ³⁴Isunga achi kayu machanakian as nan likiat ay omali as wiet. Awni ta as wiet. Tay nan likiat ay omali as nan usa ay urkiw at nawan as nan hana ay urkiw. Achiyu tapiyan.”

Nan Achi Mang-okomán As Nan Pachong Ay Taku

(Luc. 6:37-38, 41-42)

7 Kenalen pay Jesus, “Achiyu okomún nan pachongyu ay taku ta achi chakayuntu okomún kan Apo Dios. ²Tay nan atunyu ay mangokóm as nan pachongyu ay taku at assesantu us nan

atunyu ay maokóm. Nan panglukudyu as nan pachongyu ay taku at assesantu us nan panglukud Apo Dios kan chakayu. ³Adchi t'uymu chillawun nan ek-ektel ay futa as nan matan nan ifiam, ya kunmu at achi madlaw nan ad-acha-an ay futa as nan mismu ay matam? ⁴Winnu anan mangaliyam as nan ifiam un, ‘Ud-a ta kaanok nan futa as matam,’ mu wachay ad-acha-an ay futa as nan mismu ay matam? ⁵He-a ay pakamankaman! Kaanum on-ona nan hana ad-acha-an ay futa as nan mismu ay matam ta makailaka ay ustú. Angkiay ya mafialinmu ay kaanun nan ek-ektel ay futa as nan matan nan ifiam.”

⁶Kenalen Jesus, “Achiyu isuru nan kalen Apo Dios as nan chiyuycha nangosot ay tatakú. Tay maepachongcha as nan asu ya fiáfuy. Uray mu ichatmu as nan asu nan ammay, omapor challu ay mamangat kan he-a. Kaman us as nan fiáfuy ay uray mu ichatmuy perlas kan hiya, kuna challu kiatkiatinan.”

Nan Mangepatiyan Ay Chumawat

(Luc. 11:9-13)

⁷Kenalen pay Jesus, “Achiyu ikinkinak ay chumawat kan Apo Dios as kasaporanyu, at maichattu kan chakayu nan chayú chawchawatun. Achiyu ikinkinak ay mun-anap, at maanapanyuntu nan chayú an-anapun. Achiyu ikinkinak ay munkokkokkok, at tokafiantu Apo Dios nan pantiw para kan chakayu. ⁸Tay am-in ay chumawat kan Apo Dios at maettan, nan mun-anap at makaanap, ya nan munkokkok at matkafian nan pantiw para kan hiya. ⁹Ay wacha kan chakayu ay am-a nan mangichat as fiatu mu chumawat nan pototyú as makan? ¹⁰Winnu mangichat as urug mu chumawat as kiachiw? ¹¹Mu chakayu ay manangotettet at ammuyú ay mangichat as ammay as nan an-akyu, ay achi kaskasin ay ichat Amayu ay wacha ad chaya nan ammay as nan chiyuycha chumawat kan hiya?

¹²“Isunga nan ngachana ay laychum ay atun nan tapina kan he-a, hiyasa nan atum kan chicha. Tay hiyana nan laychun ay kanan nan isursuron nan Lintig Moises ya nan insurat nan chiyuycha pomapadtu.”

Nan Nalepet Ay Pantiw

(Luc. 13:24)

¹³“Sungkop kayu as nan nalepet ay pantiw, tay narawa nan pantiw ya naraka nan charan ay muntoróng ad inferno. Isunga ongorcha nan sungkop hid-i. ¹⁴Ngem nalepet nan pantiw ya nalikiat nan charan ay muntoróng as nan fiyag ay maid patingkiana. Isunga akétcha nan makad-an hid-i.”

Nan Kaiw Ya Nan Fukiasna

(Luc. 6:43-44)

¹⁵“Il-ilaunyu nan chiyuycha achi tit-iwa ay pomapadtu ay omali kan chakayu. Maepachongcha as nan karnero ay naamu, ngem nan kenatit-iwana at maepachongcha as nan atap ay asu. ¹⁶Nan mangematonanyu kan chicha at as nan chacha at-atun. Ay wachay ubas ay mapuras as nan senagsakiakia, winnu igos ay mapuras as nan loos? ¹⁷Nan narangtu ay kaiw at ammay chi fukiasna. Ngem nan naiing ay kaiw at mangisiw chi fukiasna, ¹⁸tay achi mafialin ay fumkias nan narangtu ay kaiw as mangisiw, ya achi us mafialin ay fumkias nan naiing ay kaiw as ammay. ¹⁹Tunggal kaiw ay achi fumkias as ammay at maesalepoon ay masipor ya maichus-or as nan apuy. ²⁰Isunga mafialin ay maematonanyu nan chiyuycha achi tit-iwa ay pomapadtu babaen as nan chacha at-atun.”

Nan Achi Maetapi As Nan Muntorayan Apo Dios

(Luc. 13:25-27)

²¹Inturuy Jesus, “Achi am-in ay tatakú ay mangali kan ha-un un, ‘Apo, Apo,’ at

sungkoptu henan muntorayan Apo Dios, ngem nan chiyuycha yangkiay mangekaman as nan laychun Amak ay wacha ad chaya. ²²As nan umchanantu nan urkiw ay mang-okomán Apo Dios as nan katakutu, ongorchantu nan tatakú ay mangali kan ha-un un, ‘Apo, Apo! Ay kun kami chaan nun-epadpadtu as nan ngachanmu? Ay kun kami chaan nun-epakpak-ak as anennet as nan ngachanmu? Ay kun achi ongor nan en-enatmi ay nakaskaschaaw as nan ngachanmu?’ ²³Ngem kanaktu kan chicha un, ‘Ahek poros am-ammu chakayu. Omachawwi kayu kan ha-un, chakayu ay mangekamkaman as mangotetet.’”

Nan Chuwa Ay Nunkiaub As Afong

(Luc. 6:47-49)

²⁴“Nan am-in ay tatakú ay manngor as nan nauycha kalek ya atuncha chaná at maepachongcha as nan masilib ay taku ay nunkiaub as afongna as nan chupras. ²⁵Nunmomok, at enmali nan chamuna ay chanum. Pinmuwak as napigsa ya enatifudfuchana nan hana afong, ngem chaan natu-ug, tay as nan chupras nan nasaachana. ²⁶Ngem am-in ay tatakú ay manngor as nan nauycha kalek ya achicha challu atun chaná at maepachongcha as nan achi masilib ay taku ay nunkiaub as afongna as nan lakian. ²⁷Nunmomok ya enmali nan chamuna ay chanum. Pinmuwak as napigsa ya enatifudfuchana nan hana afong, at natu-ug ya nunsidlay enatna ay nachachael.”

²⁸Kun pay narpas ay infiakian Jesus chaná, naschaaw nan tatakú as nan enatna ay nun-isuru. ²⁹Tay as nan nun-is-isuruwana kan chicha, wachay kalibfengana ya achi kaman as nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig.

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Nakonet

(Mar. 1:40-45; Luc. 5:12-16)

8 Kun pay chinmayyu hi Jesus ay nurpu henan chuntug, ongoongor chi tatau ay inmuud kan hiya. ² Angkiay ya naesnop kan hiya nan usa ay laraki ay nakonet ya nunpalintumang as nan sangwanan Jesus, ya kanana, “Apo, mu laychum, epaammayak koma.”

³ Inchawchaw Jesus nan limana, ya kenpana hiya. Kenalina, “Laychok. Omamayka!” Hiya at chi ya nakaan nan konet nan hana laraki. ⁴ Angkiay ya kenalen Jesus kan hiya, “Maid poros mangifiagfiag-am as kumpurmi as nan enommat kan he-a, ngem kunka at uy munpaila as nan pachi ta ilauna ay nakaan nan saketmu. Kun pay marpas, umichatika as chatonmu kan Apo Dios ay kaman as nan infilin Moises ta mangammuwan nan tatau ay nakaan tit-iwa nan saketmu.”^{§§}

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Usa Ay Mafiabfiaor

(Luc. 7:1-10)

⁵ As nan enmaliyan Jesus ad Capernaum, wacha hid-i nan kapetan chi sosorchachu ay Romano* ay uy nanib-at kan hiya. Nunpapakaaasi ay chumawat as fiachang kan Jesus. ⁶ Kenalina, “Apo, cha munsaket nan fiabfiaarok as afong. Cha u-uumfug hiya, tay naparalitiko ya malikiatan as solet.”

⁷ Kenalen Jesus kan hiya, “O, uyku epaammay hiya.”

⁸ Ngem tinumfor nan kapetan, “Apo, achiyak maekari ay mangepaskop kan he-a as afongku. Uray kunmu ifilin

yangkiay at ommat chi ay mangepaammay as nan fiabfiaarok. ⁹ Tay uray ha-un at wacha nan nangatngatu ay mangetoray kan ha-un, ya wachacha us nan sosorchachok ay etorayak. Mu kanak as nan usa un, ‘Uyka’ at umuy hiya. Mu kanak us as nan usa un, ‘Aka’ at omali hiya. Mu kanak us as nan fiabfiaarok un, ‘Atum na’ at atuna.”

¹⁰ Kun pay chinngor Jesus na, naschaaw, ya kanana as nan tatau ay cha umun-unud kan hiya, “Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay maid poros naanapak as assena ay pammati uray ad Israel. ¹¹ Ifiakiak kan chakayu ay ongorchantu nan tatau ay Gentil ay murpu henan intiru ay luta ay makekan kan cha chin naaAbraham, naiIsaac, ya najaJacob. ¹² Ngem nan chiyuycha Judio ay maetapi koma henan muntorayan Apo Dios at maichus-orcha as chará henan ngongot. Hid-intu nan mun-ag-akoran nan tatau ya munngesngesatan chi fiab-acha kiapú as fungatcha.” ¹³ Haat kanan Jesus as nan kapetan, “Komatamka, tay nan enafurotmu ay ommat at matongpar.” Hiyachi challu ay uras nan enmammayan nan fiabfiaaruna.

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Ongor Ay Munsaket

(Mar. 1:29-34; Luc. 4:38-41)

¹⁴ Kun pay sinungkop hi Jesus as afong Pedro, inilana nan katukiangan Pedro ay fiafiai ay inuumfug ay cha munpuchot. ¹⁵ Kenpan Jesus nan limana ya nakaan nan puchotna. As nan hiyachi, finman-gun, ya nunsakiana as kanun Jesus.

¹⁶ As nan hiyachi ay naschum, inyalen nan tatau kan Jesus nan ongor ay nunkaanennetan ya nan cha munsaket. Kiapú as nan kalina yangkiay, enpafok-

§§8:4 Nan nakonet at achi maparufusan ay makiili winnu makeam-among as nan Templo. (Lev. 14:1-32)

*8:5 Nan makali un Romano at taku ay naettan as sichoran chi i-Roma.

nag Jesus nan chiyuycha anennet ya enpaamayna us nan am-in ay cha mun-saket. ¹⁷Enatna na ta matongpar nan kenalen Isaias ay pomapadtu, “Hiya ay mismu nan nangaan as iliwas chi achor ya saket takú.”†

Nan Likiat Nan Munfialin As Disipulus Jesus

(Luc. 9:57-62)

¹⁸Kun pay inilan Jesus nan ongor ay tatakú ya nangarufong kan hiya, infilina as nan disipulusna ay kumchangcha henan fiayfiay ta umuycha ad chumang.

¹⁹Angkiay ya naesnop kan Jesus nan usa ay mun-isursuru as Lintig, ya kanana, “Misturu, umunuchak kan he-a uray kumpurmi as ay-ayam.”

²⁰Tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Wachay omafongan nan chiyuycha fuwus, ya wachay somollongan nan chiyuycha kossel, ngem maid ustu as massuyan nan Naepadtu ay Anak chi Taku.*”

²¹Kenalen nan usa ay disipulusna kan hiya, “Apo, awni pay ta uyku ilufok onona hi amak.”

²²Ngem tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Umunudka kan ha-un. Pay-am. Kikiad nan chiyuycha maid pammatica ay maepachong as nan nunkatuy nan uy mangilufok as nan pachongcha ay nunkatuy.*”

Nan Nangepakinkan Jesus As nan Napigsa Ay Puwak Ya Challuyon

(Mar. 4:35-41; Luc. 8:22-25)

²³Angkiay ya nunlukian hi Jesus as nan fiangka ya nakilukian nan disipulusna. ²⁴Kuncha pay wacha as nan fiayfiay, kalina at ya mun-atifudfud chi puwak. Nunsidlay manopsopyatan nan challuyon as nan fiangka, at kiayud lum-

nud. Kun pay hi Jesus at nanassuy. ²⁵Uy-cha finangun hiya, ya kanancha, “Apo, esarakam chakami! Lumnud takú pay!”

²⁶Kenalen Jesus kan chicha, “*Adchi t'uy kayu umugyat? Ak-akettuy tit-iway pammatiyu!*” Angkiay ya finmangun hiya ya infilina as nan puwak ya nan challyon ay kuminakcha. Hiya at chi ya ammay kasin as solet. ²⁷Naschaaw am-in nan disipulusna, ya kanancha, “Ngachan ngun tona t'uy uray angin ya challuyon at tongparunchay filina?”

Nan Chuwa Ay Lanaraki Ay Nunkaanennetan

(Mar. 5:1-20; Luc. 8:26-39)

²⁸Inturuy cha Jesus ay kinumchang inkiana inumchancha henan sasakopun nan i-Gadara. Wachacha nan nanibat kan hiya ay chuwa ay lanaraki ay nunkaanennetan ay nurpu as nan lurubfok. Kauugyat chaná ay nunkaanennetan. Isunga maid makaiturud ay manguy as nan hana ay charan. ²⁹Hiya at chi ya, infukiauwcha, “He-a ay Anak Apo Dios, anan ngachana nan laychum ay atun kan chakami? Ay enmalika ay mamalikiat kan chakami uray chaan pay inumchan nan ustu ay timpu?”‡

³⁰As nan naesasag-un, wachachay ongoongor ay fiafuy ay cha munsuksukor. ³¹Enpakaasen nan chiyuycha anennet kan Jesus, “Mu epak-akmu chakami, ifiaormu ngarud chakami as nan chiyuycha fiafuy.”

³²“*Uy kayu,*” kenalen Jesus kan chicha. Isunga nak-akcha as nan lanaraki ya inmuycha as nan chiyuycha fiafuy. Angkiay ya kenamon am-in nan fiafuy ay chinmayyu inkiana nag-ascha henan teng-el, at nurningcha.

³³Nan chiyuycha mangay-aywan as nan chiyuycha fiafuy at tenmagtagcha

†8:17 Isa. 53:4

‡8:29 Mar. 1:24

henan ili, at enpachamagcha nan am-in as nan tatakú hid-i patí nan enommat as nan lanaraki ay nunkaanennetan. ³⁴As nan hiyachi, uy sinib-at am-in nan umili hi Jesus. Kuncha pay inila hiya, nunpakaasicha kan hiya ta mak-ak hiya henan lukiar ay sasakopuncha.

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Laraki Ay Paralitiko

(Mar. 2:1-12; Luc. 5:17-26)

9 Kun pay narpas chi, nunlukian cha Jesus as nan fiangka, ya kasincha kinumchang henan fiayfiay inkiana nunfiangadcha henan mismu ay ilen Jesus. ²As nan hiyachi, wachacha nan nangiyuy kan Jesus as laraki ay paralitiko ay finmafianak as nan ubfukiana. Kun pay inilan Jesus nan pammaticha, kenalina as nan paralitiko, “*Anakku, papigsaum nan numnummu. Napakawanka as nan fiasfiasormu.*”

³Angkiay ya wachacha nan tapen nan mun-isursuru as Lintig ay cha mangali as numnumcha, “Nakkuran man na ay taku t'uy na epapachong chi achorna kan Apo Dios!”

⁴Ngem ammon Jesus nan chacha numnumnumun, ya kanana, “*Adchi t'uy mangotettet chi chayú numnumnumun?*

⁵Ngachana nan narakraka as kanan, “*Napakawanka as nan fiasfiasormu,*’ winnu kanan un, ‘*Maligwatka ya manaranka?*’

⁶Ngem mu hiyasa, atok na ta maamuwanyu ay nan Naepadtu ay Anak chi Taku at wachay kalibfengana asna's luta ay mangpakawan as tatakú as nan fiasfiasorcha.” Angkiay ya kenalina as nan paralitiko, “*Tomakchugka, araum nan apragmu, ya komatamka.*” ⁷As nan hiyachi, tenmakchug nan laraki, at kenmatam. ⁸As nan nangil-an nan ongor ay tatakú as nan enommat, inmugyatcha, ya chinaychayawcha hi Apo Dios ay

nangichat as assena ay kalibfengana as nan tatakú.

Nan Nangayakian Jesus Kan Mateo

(Mar. 2:13-17; Luc. 5:27-32)

⁹Kun pay nak-ak hi Jesus hid-i, as nan chana manarcharanan, inilana nan usa ay laraki ay nan ngachana at Mateo ay nangatokor as nan opisinana ay munfiayfiayachan as fiaror. Kenalen Jesus kan hiya, “*Unuchunak.*” Nunkaliligwat hi Mateo ya inmunud kan Jesus.

¹⁰As nan nangatokoran cha Jesus ay makekan as afong Mateo, ongor chi enmali ay mangam-among as fiaror ya tapina ay fumafiasor, ya nakekancha kan Jesus ya as nan disipulusna. ¹¹Kun pay inilan nan chiyuycha Fariseo nan enat cha Jesus, senarudsudcha as nan disipulusna, “*Adchi t'uy makiuufong nan misturuyu as nan chiyuycha mangam-among as fiaror ya as nan tapina ay fumafiasor?*”

¹²Ngem kun pay chinngor Jesus chi, kenalina, “*Nan tatakú ay achi munsaket at achicha masapor chi choktor, ngem kun yangkiay nan chiyuycha munsaket.*

¹³Uyyu acharun ay ustu nan laychun ay kanan nan nauy naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “*Nan manug-anganyu as nan pachongyu ay tatakú nan laychok, fiakun nan mun-ichatchatonanyu as animar kan ha-un,*”¹⁴tay chaanak enmali ay mangayag as nan chiyuycha nunkalintig, ngem kun at mangayag as nan chiyuycha fumafiasor.”

Nan Maepangkep As Nan Mun-ayunaran

(Mar. 2:18-22; Luc. 5:33-39)

¹⁴Angkiay ya enmali kan Jesus nan disipulus Juan ay Fumufunyag, ya senarudsudcha kan hiya, “*Adchi t'uy chakami ya nan chiyuycha Fariseo at*

⁹9:13 Ose. 6:6

mun-ayunar, ngem nan disipulusmu at achicha?”

¹⁵ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Ay ngumunguyus nan chiyuycha naayakian ay makichuyas uray mu kukutug nan chumuyas ay laraki kan chicha? Achi met! Ngem nu umchantu nan timpu ay maekakan nan chinmuyas ay laraki kan chicha, hiyachintu nan mun-ayunarancha.”

¹⁶ Kenalen us Jesus ay nangepachong, “Maid mangelakub as fiarú ay lopot as nan lukiak ay fiachu, tay komsun nan naelakub. Angkiay ya makuyud nan lukiak ay fiachu ya kaskasin marakset. ¹⁷ Maid us mangittu as kasubsufor ay fiayas as nan lukiak ay mangit-ittuwan ay larat. Tay mu atuna chi at fumtak nan larat. Maiwagkia nan fiayas, ya machachael pay nan larat. Ngem kun at maittu nan kasubsufor ay fiayas as nan fiarú ay mangit-ittuwan ay larat ta maid maiwagkia winnu machachael.”

Nan Anak Nan Ap-apu Ya Nan Fiafiai Ay Nangpa As Nan Fiachon Jesus

(Mar. 5:21-43; Luc. 8:40-56)

¹⁸ As nan cha munkarkaliyan Jesus kan chicha, enmali nan usa ay ap-apon chi Judio kan hiya. Nunpalintumang as nan sangwanana, ya kanana, “Apo, katkatuy nan pototku ay fiafiai. Ngem omalika pay ta epataymu nan limam kan hiya ta kasin mataku.” ¹⁹ Isunga naligwat hi Jesus, ya inmuud kan hiya. Nakiuycha us nan disipulusna.

²⁰ Wacha hid-i nan usa ay fiafiai ay cha mun-ichaichara as hinpuru ya chuwa ay tawwun. Naesnop as uchug Jesus ya kenpana nan kiayachan nan fiachuna, ²¹ tay kanana as numnumna, “Mu kunku paat kap-un nan fiachuna at omammayak.”

²² Kun pay nunsakong hi Jesus, inilana hiya, ya kanana kan hiya, “Anak, pa-

pigsaum nan numnummu. Nan pammatem nan nangepaammay kan he-a.” Hiya at chi ya enmammay nan chiyuy fiafiai.

²³ Kun pay inumchan hi Jesus as nan afong nan ap-apu, inilana nan munkoraling para as nan punpun ya nan naaamong ay tatau ay cha mun-atatengorongor, ²⁴ ya kanana, “Mak-ak kayu hena, tay nan fumarasang at chaan natuy, ngem kun nanassuy.” Kuncha at enamamrang hiya. ²⁵ Ngem as nan naepapitiwan nan tatau, sinungkop hi Jesus as nan kawad-an nan fumarasang. Angkiay ya inunnana nan limana, ya nafiannangun nan fumarasang. ²⁶ As nan hiyachi, naepachamag nan nauy ay enat Jesus henan am-in ay sakop nan hana ay lukiar.

Nan Nangaanan Jesus As Nan Finurag Nan Chuwa Ay Lanaraki

²⁷ Nak-ak hi Jesus hid-i, ya as nan chana manarcharanan, inunud nan chuwa ay lanaraki ay nafurag hiya. Chacha ifugfukiaw kan hiya, “Sug-angam man paat chakami, he-a ay Kianak David!”[§] ²⁸ Kun pay sinungkop hi Jesus as nan afong, nakiskop us nan chiyuycha chuwa ay nafurag. Senarudsud Jesus kan chicha, “Ay afurotunyu ay kafiaelak ay mangaan as nan finuragyu?”

“O, Apo,” kenalicha.

²⁹ Angkiay kenpan Jesus nan matacha, ya kanana, “Maekaman kan chakayu ay maiyunud as nan pammatiyu.” ³⁰ As nan hiyachi, nakaan nan finuragcha. Angkiay ya infilin Jesus ay ustu kan chicha, “Ilaunyu ta maid mangifiagfiag-anyu's na.” ³¹ Ngem as nan nak-akanacha's chi, uycha enpachamag nan maepangkep kan Jesus henan am-in ay sakop nan hana ay lukiar.

§9:27 Nan “Kianak David” at usa us ay ngachan Cristo.

Nan Nangaanan Jesus As Nan Inumor Nan Usa Ay Laraki

³² As nan cha mak-akan nan chiyuycha nakaan chi finuragcha, inyuy nan tapen nan tatakú kan Jesus nan usa ay laraki ay inumor nan anennet. ³³ Kun pay enpafoknag Jesus nan anennet ay wacha as nan umor, nunkali nan laraki. Naschaaw nan naamong ay tatakú, ya chacha kanan, “Maid poros inil-ilami as assena hena ad Israel!”

³⁴ Ngem kenalen nan chiyuycha Fariseo, “Mun-epak-ak hiya as anennet kiapú as nan inchat nan ap-apon chi anennet ay pannakafalina.”

Nan Nanug-angan Jesus As Nan Tatakú

³⁵ Angkiay ya nunfiabfiat hi Jesus henan am-in ay ili ya fiabruy. Nun-is-isuru hiya as nan chiyuycha senagogacha, ya enkaskasabana nan Ammay ay Chamag maepangkep henan muntorayan Apo Dios. Kenaana us nan am-in ay tukutukún ay saketcha ya am-in ay tukutukún ay iliwas chi achorcha. ³⁶ As nan nangil-ana as nan ongoongor ay tatakú, nasug-ang hiya kan chicha, tay malilifokancha ya maliglikitancha ay maepachong as nan chiyuycha karnero ay maid mangay-aywan kan chicha. ³⁷ Kenalina as nan disipulusna, “Ongor chi maani, ngem akét yangkiay chi mun-ani. ³⁸ Isunga munkararag kayu as nan nunkuwa as nan maani ta umifiaor as tapina ay mun-ani.”

Nan Nangpiliyan Jesus As Nan Hinpuru Ya Chuwa

(Mar. 3:13-19; Luc. 6:12-16)

10 As nan usa ay urkiw, enayakian Jesus nan hinpuru ya chuwa ay disipulusna. Angkiay ya enettana chicha as kalibfengancha ay mun-epak-ak as anennet ya mangaan as am-in ay tuku-

tukún ay saket ya am-in ay tukutukún ay iliwas chi achor. ² Nauycha nan ngadngachan nan hinpuru ya chuwa ay apostoles: nan omona at hi Simon ay makali us un Pedro, hi Andres ay sunúdna, nan hen-aki ay cha Santiago kan Juan ay potot Zebedeo, ³ hi Felipe, hi Bartolome, hi Tomas, hi Mateo ay mangam-among as fiaror, hi Santiago ay potot Alfeo, hi Tadeo, ⁴ hi Simon ay makali un mangesasaket as nasyona, ya hi Judas Iscariote ay mangesepseptu kan Jesus.

Nan Nangifiaoran Jesus As Nan Hinpuru Ya Chuwa

(Mar. 6:7-13; Luc. 9:1-6)

⁵ Infiaor Jesus nan nauycha hinpuru ya chuwa, ya infilina kan chicha, “Achi kayu poros um-umuy henan sasakopun nan chiyuycha Gentil ya achi kayu poros um-umuy henan il-ilen chi i-Samaria. ⁶ Ngem kun at nan umuyanyu at henan sasakopun nan iib-a takú ay kianak Israel ay maepachong as nan nalitaw ay karnero. ⁷ As nan am-in ay ay-ayanyu, ekasabayu ay ki-ayud umchan nan muntorayan Apo Dios. ⁸ Epaammayyu nan munsaket, takuwunyu nan natuy, epaammayyu nan nakonet ya epafoknagyu nan chiyuycha anennet as nan naanennetan. Achiyu aw-awatun chi fiayad, tay maid poros infiyadyu as nan nauy kalibfengan ay inchatku kan chakayu. ⁹ Achi kayu ometakin as siping ay fialetok, silver winnu kianfiang. ¹⁰ Achi kayu us ometakin as samfiag winnu fiachu ay munsokatanyu, sapatos winnu surkud. Tay nan munchunu at libfengna ay maetan as pagfiyagna.

¹¹ “As nan umchananyu henan uray ngachana ay ili winnu fiabruy, anapunya nan manglayad ay mangmangili kan chakayu. Hid-i nan magyananyu inkiana mak-ak kayu. ¹² As nan sungkopanyu as nan hana ay afong, kananyu un, ‘Bendisyonan chakayu koma kan Apo Dios.’ ¹³ Mu laychuncha ay awatun nan infia-

ayu kan chicha, mabendisyonancha. Ngem mu achicha awatun, achicha mabendisyonan. ¹⁴ Mu maid poros mangmangili kan chakayu winnu chumngor kan chakayu, pokpokanyu nan tapok as nan chapanyu as nan mak-akanyu hid-i ay afong winnu ili. ^{** 15} Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay as nan urkiw ay mang-okomán Apo Dios as nan katakutaku, narakrakantu nan chusan nan i-Sodoma ya i-Gomorra^{††} mu nan umi-ili hesa.”

Nan Liglikiat Ay Ommattu

(Mar. 13:9-13; Luc. 21:12-17)

¹⁶ Kenalen pay Jesus, “Chumngor kayu! Ifiaorku chakayu ay maepachong as nan naamu ay karnero as nan kawad-an nan chiyuycha kauugyat ay atap ay asu. Isunga masapor masilib kayu ay kaman as nan urug ya naamu kayu ay kaman as nan karopati. ¹⁷ Il-ilaunyu, tay wachachantu nan mangtiliw ya mangiyuy kan chakayu as nan chiyuycha lupon. Masaplesaplet kayuntu as nan chiyuycha senagogacha. ¹⁸ Maicharum kayuntu as nan gogobernador ya ar-ari kiapú kan ha-un. Hiyasa nan chansayu ay mangepaneknektu as nan maepangkep as nan Ammay ay Chamag kan chicha ya as nan chiyuycha Gentil. ¹⁹ Kun chakayu pay icharum, achi kayu machanakian mu anan atunyu ay mangifiakia winnu ngachana nan kananyu. Tay nan kananyu at maepakaammuntu kan chakayu as nan hana ay uras, ²⁰ tay fiakun chakayu nan munkali, ngem kun at nan Espiriton Apo Dios ay Amayu babaen kan chakayu.

²¹ “As nan hiyasa ay timpu, wacha nan mangepapatuytu as mismu ay sunúdna

ay laraki. Assesantu us nan atun nan ama as nan pototna. Nan an-ak us at kontraunchantu nan chanakchakorcha ya epapatuycha chicha. ²² Inglin chakayuntu as nan am-in ay tatakú kiapú as nan pammatiyu kan ha-un. Ngem nan taku ay mangan-anos ay omafurot kan ha-un inkiana as nan anongos at maesarakantu. ²³ Kun chakayu pay palikiatun henan usa ay ili, lomayaw kayu ay umuy henan tukún. Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay achiyuntu lопасun nan enpadnok kan chakayu henan kailiili ad Israel sakbay ay munfiangad nan Naepadtu ay Anak chi Taku.^{‡‡}

²⁴ “Maid uswila as nangatngatu mu nan misturuna, winnu mafiabfiaor as nangatngatu mu nan amona. ²⁵ Mapnek nan uswila as nan komamanana as nan misturuna, ya kaman us as nan mafiabfiaor as nan komamanana as nan amona. Mu penangadnan nan tatakú nan ap-apu as nan pamilya as Beelzebub ay ap-apon chi anennet, ay achi at kaskasin mangotettet nan epangachancha kan chakayu ay kun membro as nan pamilyana?”^{¶¶}

Nan Ustu Ay Umugyatan Nan Tatakú

(Luc. 12:2-7)

²⁶ “Isunga achi kayu umug-ugyat as nan tatakú, tay maid naililingub ay achintu maepaila, winnu naetatafun ay achintu maammuan. ²⁷ Nan chak ifiagfiakia kan chakayu as nan lafi at ifiakiau as nan kaorkia. Nan naitubtufu kan chakayu at ifukiawyu as nan kaongoran chi tatakú.^{§§} ²⁸ Achi kayu umugyat as nan chiyuycha mangpatuy as achor ngem achi makafiael ay mangpatuy as lenawa. Kun at nan umu-

**10:14 Ara. 13:51

††10:15 Gen. 19:24-29

‡‡10:23 Mat. 16:27-28; 24:27-44; 25:31

¶¶10:25 Mat. 9:34, 12:24; Mar. 3:22; Luc. 11:15

§§10:27 As nan kali ay Griego at kanana, ‘tabfongan.’ Nan tabfongan nan afong nan Judio at nuntatapor.

gyatanyu at kan Apo Dios ay makafiael ay manachael as achor ya lenawa ad inferno. ²⁹ Ilaunyu nan chiyuycha tulin. Ay achi nan chuwa at maelaku as kun lawá peso? Maelaku met! Uray akét nan fiarorcha at maid challu matuy uray usa kan chicha mu achi eparufus Amayu. ³⁰ Kaskasin kan chakayu! Uray nan fook as uruyu at nafifilangcha am-in. ³¹ Isunga achi kayu umugugyat, tay nafiarfiaror kayu mu nan ongor ay tulin.”

Nan Mangipudnu Ya Nan Mangesaot As Nan Maepangkep Kan Cristo

(Luc. 12:8-9)

³² “Isunga nan ngachana ay mangipudnu as nan sangwanan nan tatau ay hiya at omafurot kan ha-un, assesantu us ay ipudnoktu nan maepangkep kan hiya as nan sangwanan Amak ay wacha ad chaya. ³³ Ngem nan mangesaot kan ha-un as nan sangwanan nan tatau at esaotku us hiya as nan sangwanan Amak ay wacha ad chaya.”

Hi Jesus Nan Mangsisiyán As Nan Tatau

(Luc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Kenalen pay Jesus, “Achiyu kanan un enmaliyak ay mangiyali as talna asna's luta. Enmaliyak ay maepachong as nan espada ay mangsisiyán as nan tatau. ³⁵ O, enmaliyak ay munlumu as mangontraan nan anak ay laraki kan amana, nan anak ay fiafiai kan enana ya nan enapu ay fiafiai kan katukiangana ay fiafiai. ³⁶ Nan kafusor nan usa ay taku at nan mismu ay pamilyana.*

³⁷ “Nan taku ay ong-ongor nan layadna kan amana winnu kan enana mu nan layadna kan ha-un at achi maekari as ok disipulu. Uray nan taku ay ong-ongor nan layadna as anakna mu nan layadna kan ha-un at achi maekari as ok disipulu.

³⁸ Nan taku ay achi mangitiin as korosna ya umunud kan ha-un at achi maekari as ok disipulu. ³⁹ Nan taku ay mangaayiw as fiyagna asna's luta at malitawnantu challu. Nan taku ay manglitaw as fiyagna asna's luta kiapú as pammatina kan ha-un at mawad-an as fiyag ay maid patingkiana.”

Nan Gun-guna

(Mar. 9:41)

⁴⁰ “Nan taku ay mang-awat kan chakayu at ha-un nan awatuna, ya nan mang-awat kan ha-un at awatuna nan nangifiaor kan ha-un. ⁴¹ Nan taku ay mang-awat as pomapadtu kiapú ta pomapadtu hiya at magun-gunaan hiya as pachong nan gun-gunan chi pomapadtu. Nan taku us ay mang-awat as nan nalintig ay taku kiapú ta nalintig hiya at magun-gunaan hiya as pachong nan gun-gunan chi nalintig ay taku. ⁴² Ifiakiaik kan chakayu nan tit-iwa ay mu ngachana nan taku ay mangepaikop as uray hentasa ay tungnin ay chanum as nan nauycha apud ay tatau kiapú ta usa hiya ay disipulok at maawatna nan gun-gunana.”

Nan Chiyuycha Infiaror Juan Ay Fumufunyang

(Luc. 7:18-35)

11 Kun pay narpas ay infilin Jesus chaná as nan hinpuru ya chuwa ay disipulusna, nak-ak hid-i, ya uy nun-is-isuru ya nun-ekaskasaba henan naesasag-un ay il-ili hid-i.

² As nan hiyachi ay timpu, naifiararud hi Juan. Kuna pay nachamag nan cha atuatur Cristo, inmifiaror as nan tapen nan disipulusna, ³ at senarudsudcha kan hiya, “Ay he-a nan enkaren Apo Dios ay omalintu, winnu munsuud kami as tukún?”

⁴ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Munfiangad kayu kan Juan, ya ifiakiaiyu kan

* 10:36 Mik. 7:6; Mat. 10:21

hiya nan chayu il-ilaun ya chungchungrun.
⁵ Nan chiyuycha nafurag at makailacha, nan chiyuycha nunkapilud at makacharancha, nan chiyuycha nakonet at enmammaycha, nan chiyuycha naturak at makadngorcha, nan chiyuycha natuy at natakucha manipud as nan utíy, ya nan chiyuycha pugli at naekasaba kan chicha nan Ammay ay Chamag. ⁶ Nakiasat nan taku ay achi munchuwachuwa as nan maepangkep kan ha-un.”

⁷ Kun pay nak-ak nan disipulus Juan, enlapon Jesus ay mangifiakia as nan maepangkep kan Juan as nan ongoongor ay tatakú, “As nan enayanyu kan Juan henan disyerto, ngachana nan nenamnamayu ay ilaun koma? Ay usa’y taku ay maepachong as nan tufú ay cha ikiwikiwen chi angin? ⁸ Ngachana ngarud nan uyyu inila hid-i? Ay usa ay taku ay nunfiafiachu as am-ammay? Nan chiyuycha met munfiafiachu as am-ammay at mamagyancha as nan chiyuycha palasyu. ⁹ Ngachana ngay ngarud nan enay-ayanyu’s chi? Ay uyyu inila nan usa ay pomapadtu? O, ifiakiak kan chakayu, inilayu nan am-amud mu nan pomapadtu. ¹⁰ Tay hi Juan nan naiifiakia as nan Kalen Apo Dios ay kanana un, ‘Wacha nan ifiaorku ay mangonona mu he-a ay mangesakiana as nan ayum.’[†] ¹¹ Ifiakiak kan chakayu nan titiwa ay as nan am-in ay naiyanak at maid am-amud mu hi Juan ay Fumufunyag. Ngem nan kaapuchan henan muntorayan Apo Dios at am-amud mu hi Juan. ¹² Nunlapu as nan nun-ekaskasabaan Juan inkiana ad wani, wachacha nan mangepapati ay mangekasaba as nan maepangkep henan muntorayan Apo Dios, ya wachacha us nan mangepelet ay maetapi henan muntorayana. ¹³ Tay nan insursurat nan chiyuycha pomapadtu ya nan Lintig Moi-

ses at enpadtucha am-in nan maepangkep henan muntorayan Apo Dios inkiana enmali hi Juan. ¹⁴ Mu laraychunyu ay afurotun chachi at maawatanyu ay hi Juan at hiya nan Elias ay naepadtu ay omali kasin.[‡] ¹⁵ Nan wachay ingana ay chumngor at masapor chumngor.”

¹⁶ Kenalen pay Jesus, “Anan mangepachongak ngun kan chatona ay tatakú ad wani? Maepachongcha as nan ongong-ay ay nangatokor as nan lenawwag ay cha munfifinnukiaw as nan kaay-ayamcha ay cha mangarkali un, ¹⁷ ‘Nun-epeep kami, ya chaan kayu nunsasara. Nunkanta kami as omepanguyus, ya chaan kayu nginmuyus.’ ¹⁸ Chakayu nan maepachongancha, tay enmali hi Juan, ya cha mun-ay-ayunar ya achi cha umig-ikop as fiayas, ya kanancha at un, ‘Naanennetan hiya!’ ¹⁹ Kun pay enmali nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay cha makekkekan ya cha makiig-ikop, ya kanancha un, ‘Ilaunyu kay na ay taku at kun naranok ya futtang. Hiya us at kiayyum nan chiyuycha mangam-among as fiaror ya nan tapina ay fumafiasor.’ Uray mu assessa, maepaila challu ay ustu nan kenasilib Apo Dios as nan cha atuatun nan chiyuycha omaafurot.”

Nan Chiyuycha Achi Omafurot Ay Tatakú

(Luc. 10:13-15)

²⁰ Angkiay ya senengaran Jesus nan umili henan il-ili ay nangekamanana as nan kaongoran ay nakaskaschaaw, tay chaancha nunfiafiawi as nan fiasfi-asorcha. ²¹ Kenalina, “Kasusug-ang kayu ay i-Corazin ya i-Betsaida! Tay mu ad Tiro ya ad Sidon nan nangekamanak as nan hanacha amud ay nakaskaschaaw ay enkamkamanku kan chakayu, nunfiafiawicha at koma ay nangafiachu as saku

[†]11:10 Mal. 3:1; Mar. 1:2

[‡]11:14 Mal. 4:5-6

ya nachachapor.[¶] ²²Ngem ifiakiak kan chakayu ay as nan urkiw ay mang-okomán Apo Dios as nan katakutaku, narakrakantu nan chusan nan chiyuycha i-Tiro ya i-Sidon mu nan chusayu. ²³Chakayu ngay ay i-Capernaum, ay kananyu un maichayaw kayu ad chaya? Achi! Awni at kun kayu maichus-or ad inferno. Tay mu enkamkamanku nan hanacha amud ay nakaskaschaaw ad Sodoma ay enkamkamanku henan iliyu at nunfiawichicha as nan fiasfiasorcha ya kukutug nan ilicha.[§] ²⁴Ngem ifiakiak kan chakayu ay as nan urkiw ay mang-okomán Apo Dios as nan katakutaku at narakrakantu nan chusan nan chiyuycha i-Sodoma mu nan chusayu.”^{**}

Nan Mun-iblayan Nan Tatakú At Kan Jesus

(Luc. 10:21-22)

²⁵As nan hiyachi ay timpu, enkararag Jesus, “Ama ay Apo ad chaya ya asna's luta, munyamanak kan he-a, tay enpakaammom as nan chiyuycha chaan nakaachar nan nauycha entatafunmu as nan chiyuycha mamasilib ya nakaachar. ²⁶O, Ama, enatmu na, tay hiyana nan mangepalaylayad kan he-a.

²⁷“Nan am-in at entalek Ama kan ha-un. Maid nangammu as nan Anak omangkiay nan Ama. Assesa us ay maid nangammu as nan Ama omangkiay nan Anak ya nan piliyun nan Anak ay mangepakaammuwana.

²⁸“Akayu kan ha-un, chakayu am-in ay kaman nabray ay manasakfiat as chagsun

ta mun-iblayok chakayu. ²⁹Unuchunyu nan sursurok ya munsuru kayu kan ha-un, tay naanosak ya napakumbabaak. Mu hiyasa nan atunyu, natalnantu nan numnumyu.^{††} ³⁰Tay nan sursurok ay ichatku kan chakayu at naraka ay masuru, ya nan epasakfiatku kan chakayu at achi chagsun.”

Nan Maepangkep As Nan Urkiw Ay Mun-iblayan

(Mar. 2:23-28; Luc. 6:1-5)

12 As nan usa ay Urkiw ay Mun-iblayan, nanarcharan cha Jesus as nan chiyuycha uma ay natanman as trigo.^{‡‡} Nunchukiaang nan disipulusna, isunga enlapucha ay nunsaw-i ya chacha munkutkutim as kanuncha. ²Ngem kun pay inilan nan chiyuycha Fariseo nan enatcha, kenalicha kan Jesus, “Ilaum kay ya at cha atun nan disipulusmu nan epawan nan Lintig takú as nan Urkiw ay Mun-iblayan.”^{¶¶}

³Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Ay chaanyu finasfiasa nan enat Ari David ya nan kakadwana as nan nunchukiaangan-cha? ⁴Sinungkop hi David as nan munchaychayawan kan Apo Dios, at kenana nan tenapay ay naichaton kan Apo Dios. Maiyunud as nan Lintig, achi mafialin hiya ya nan kakadwana ay mangan. Kun yangkiay nan papachi nan mafialin ay mangan.^{§§} ⁵Winnu, ay chaanyu us finasfiasa as nan Lintig Moises ay nan papachi ay cha mun-ichatchaton as nan Templo at chacha lablabsingun nan lintig nan Urkiw ay Mun-iblayan? Uray mu assena, fiakun-

[¶]11:21 Eze. 28:2; Zac. 9:1-4

[§]11:23 Gen. 10:19, Rom. 9:29.

^{**}11:24 Mat. 10:15

^{††}11:29 Jer. 6:16

^{‡‡}12:1 Nan trigo nan maammaan as arina.

^{¶¶}12:2 Exo. 20:8; 34:21. Ngem nan chiyuycha Fariseo at entapicha nan ongor pay ay maepawa ay kaman as nan munkutim.

^{§§}12:4 1 Sam. 21:1-6

cha met fiasor sa.* ⁶Ifiakiak ay wacha kan chakayu ad wani nan am-amud mu nan Templo. ⁷Mu kunyu ammu nan laychun ay kanan nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana un, 'Nan manuganganyu as nan pachongyu ay taku nan laychok, fiakun nan mun-ichatchatonanyu as animar kan ha-un.' Mu tit-iwa ay ammyu nan laychun nan nauy ay kanan, chaanyu koma penafiasor nan maid fiasorna.† ⁸Tay nan Naepadtu ay Anak chi Taku nan muntoray as nan Urkiw ay Muniblayan."

Nan Laraki Ay Nakukuy Nan Usa Ay Limana

(Mar. 3:1-6; Luc. 6:6-11)

⁹As nan nak-akan Jesus hid-i, uy sinungkop as nan senagogacha. ¹⁰Wacha hid-i nan laraki ay nakukuy chi usa ay limana. Wacha us nan tapen nan tatakú hid-i ay nunsarudsud kan hiya, "Ay eparufus nan Lintig takú nan munkanaan as saket as nan Urkiw ay Mun-iblayan?" Enatcha chi ta wachay epafiasorcha kan hiya.

¹¹Kenalina kan chicha, "Mu nan usa kan chakayu at wachay kameronna ay magas as nan fitu as nan Urkiw ay Mun-iblayan, ay achina ngun uy kuyuchun?"

¹²Am-amud as solet nan taku mu nan karnero! Isunga eparufus nan Lintig takú ay fiadngan takú nan pachong takú ay taku as nan Urkiw ay Mun-iblayan."

¹³Angkiay ya kenalina as nan nakukuy chi limana, "Uyachum nan liman." Kuna pay inuyad, enmammay at tit-iwa, ya maepachong as nan usa ay ammay ay limana. ¹⁴Ngem nak-ak nan chiyuycha Fariseo ta uycha anapun mu anan atuncha ay mangpatuy kan Jesus.

Hi Jesus Nan Napili Ay Fiabfiarun Apo Dios

¹⁵Ammon Jesus na ay pangkepcha, isunga nak-ak hid-i. Ongor nan tatakú ay immunud kan hiya, at enpaammayna nan am-in ay munsaket kan chicha. ¹⁶Infilina kan chicha ay achicha ifiagiakiak nan maepangkep kan hiya. ¹⁷Enatna na ta matongpar nan kalen Apo Dios ay insurat Isaias ay pomapadtu ay kanana, ¹⁸"Hi tona nan fiabfiarok ay pinilek. Hiya nan laylaychok ya mangepalaylayad as solet kan ha-un. Ichatkuntu nan Espiritok kan hiya ta epakaammunantu as nan am-in ay tatakú nan atuncha ay mapalintig as nan mangiilan Apo Dios.

¹⁹Achintu makisumsuma winnu fumud-fudtak, ya achina us ipipigsa nan kalina as nan chiyuycha korsa.

²⁰Nan nanay-ub ay nunu ay maepachong as nan pammaten nan tatakú at achina putnun. Nan munkud-kuchimet ay apuy ay maepachong as nan namnamacha at achina patayun. Iturturuyna nan chununa inkiana matongpar nan nalintig ay pangkep Apo Dios.

²¹Hiya nan namnamaun nan katakutaku ay mangesarakan kan chicha."[‡]

Hi Jesus Ya Hi Beelzebub

(Mar. 3:20-30; Luc. 11:14-23)

²²Angkiay ya wachacha nan nangiyuy kan Jesus as laraki ay finurag ya inumor nan anennet. Enpaammay Jesus nan hana laraki at makakali ya makaila at.

²³Naschaaw nan am-in ay tatakú, ya

*12:5 Lev. 24:8-9

†12:7 Ose. 6:6; 1 Sam. 15:22; Mat. 9:13

‡12:21 Isa. 42:1-4

kanancha, “Ay hi tona ngun nan Kianak David ay cha takú sassasad-un?”[¶]

²⁴ Kun pay chinngor nan chiyuycha Fariseo na, tinumforcha, “Fiakun! Hi Beelzebub yangkiay ay ap-apon nan chiyuycha anennet nan nangichat as pannakafialin tona ay taku ay mangepak-ak as nan chiyuycha anennet.”[§]

²⁵ Ngem aammon Jesus nan chacha numnummun, isunga kenalina kan chicha, “Mu munkikinnufiat nan tataku henan usa ay muntorayan, machachael sa ay muntorayan. Kaman us as nan munkakailian winnu hinfiaruy, mu masusumacha at masisiyancha. ²⁶ Mu epak-ak Satanas nan mismu ay iib-ana ay aanennet, anan atuna ay muntotoray in-inkiana? ²⁷ Mu as nan pannakafialin Beelzebub nan nangor-ak as pannakafialinku ay mangepafoknag as aanennet, ngachana ngay nan nangichat as pannakafialin nan chiyuycha umun-unud kan chakayu ay mangepak-ak as nan anennet? Mu hiyasa, chicha nan mangepaneknek ay achi tit-iwa nan kenaliyu. ²⁸ Nan kenatit-iwana at fiakun hi Beelzebub, ngem babaen as nan Espiriton Apo Dios nan mangepafoknakiak as nan aanennet. Hiyana nan mangepaila ay enmali nan muntorayan Apo Dios kan chakayu.

²⁹ “Maepachong hi Beelzebub as nan kursi ay taku. Maid makaskop as nan afong nan usa ay kursi ay taku ta akiwuna nan kuk-uan tosa sukúdna on-ona etakud hiya.

³⁰ “Nan achi makius-usa kan ha-un at komokontra kan ha-un. Assesa us ay nan achi fumachang kan ha-un ay mangamong as nan tataku at kuna munsisiyanun chicha. ³¹ Isunga ifiakiak kan chakayu ay mapakawan nan tataku as nan am-in ay fiasfiasorcha ya uray nan munkaliyan-

cha as maifusor kan Apo Dios, ngem achi mapakawan nan munkali as maifusor as nan Espiritu Santo. ³² Uray nan taku ay munkali as maifusor as nan Naepadtu ay Anak chi Taku at mafialin ay mapakawan. Ngem nan taku ay munkali as maifusor as nan Espiritu Santo at achi mapakawan as nan nauy ay fiyag winnu as nan omali ay fiyag.”

Nan Kaiw Ya Nan Fukiasna

(Luc. 6:43-45)

³³ Kenalen Jesus ay nun-epadpachong, “Mu narangtu nan usa ay kaiw, ammay us nan fukiasna, winnu mu nating nan kaiw, mangisiw us nan fukiasna, tay maammuwan nan kaiw as nan fukiasna. ³⁴ Chakayu ay maepachong as nan kianak chi kubra, anan atunyu ay munkali as ammay mu mangotettet chi ukialiyyu? Tay nan sumubsubra ay naichuchulin as nan numnum at hiya challu nan maepafoknag as nan tapak. ³⁵ Nan ammay ay taku at epafoknagna nan ammay ay naichuchulin as nan numnumna. Assesa us ay nan mangotettet ay taku at epafoknagna nan mangotettet ay naichuchulin as nan numnumna. ³⁶ Ifiakiak kan chakayu ay as nan umchanantu nan urkiw ay mang-okomán Apo Dios as nan katakutaku, waschi un songfiatanantu kan Apo Dios nan am-in ay kenarkalina ay maid kotkotokna. ³⁷ Tay nan chiyuychantu mismu ay kaliyu nan osarun Apo Dios ay mangededdeng kan chakayu mu nakafiasor kayu winnu chaan.”

Nan Chawat Ay Omepaila Hi Jesus As Nakaskaschaaw

(Mar. 8:11-12; Luc. 11:29-32)

³⁸ Angkiay ya kenalen nan tapen nan mun-isursuru as Lintig ya tapen nan Fariseo kan Jesus, “Misturu, laychunmi

[¶]12:23 Mat. 9:27.

[§]12:24 Beelzebub nan usa ay empangchan nan chiyuycha Judio kan Satanas.

ay omepailaka as nakaskaschaaw ay sinyar as mangammuwanmi ay nurpuka kan Apo Dios.”

³⁹ Ngem tinumfor hi Jesus kan chicha, “Anuy paat mangotettet chi ukialen chi tatakú ad wani ya maid us pammaticha kan Apo Dios! Chacha chumawat as nakaskaschaaw ay sinyar, ngem maid maepaila kan chicha omangkiay nan nakaskaschaaw ay enommat kan Jonas ay pomapadtu. ⁴⁰ Tay hi Jonas ad nanagyan as nan puton nan ad-acha-an ay finayang ay mamagyan henan fiayfiay as turu ay urkiw ya turu ay lafi. ^{**} Assesantu us as nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay mailufok as turu ay urkiw ya turu ay lafi. ⁴¹ As nan omaliyantu nan urkiw ay mun-okomán Apo Dios as nan katakutaku, tomakchugtu nan inmiili ad Nineve ay mangepafiasor kan chakayu ay tatakú ad wani, tay nunfi-afiawicha as nan fiasfiasorcha as nan nangorancha as nan enkaskasaban Jonas. Ifiakiak kan chakayu ay wacha's na ad wani nan am-amud mu hi Jonas!^{††} ⁴² Kaman us as nan urkiw ay mun-okomán Apo Dios, tomakchugtu nan Reyna ad Seba ad pus-uy ay mangepafiasor kan chakayu, tay nurpu hiya henan achaachawwi ay lukiar ay uy paat nanngor as nan nainsilifian ay sur-suron Solomon. Ifiakiak kan chakayu ay wacha hena ad wani nan am-amud mu hi Solomon.”^{‡‡}

Nan Munfiangchan Nan Anennet

(Luc. 11:24-26)

⁴³ Nun-epadpachong pay hi Jesus, “As nan fomoknakian nan anennet ay sin-ungkop as nan taku, uy munlikud hiya henan luglukiar ay kamaid chi chanum ay mun-anaanap as tukún ay mun-iblayana, ngem maid uchanana. ⁴⁴ Angkiay ya kanana as numnumna, ‘Munfiangchak

challu as nan afongku ay nurpuwak.’ As nan munfiangchana, uchanana ay nafi-afiaw, nacharos ya naornos nan afong. ⁴⁵ Angkiay mak-ak ya ometakin as tap-ina ay pitu ay aanennet ay kaskasin man-angotettet mu hiya. Sungkopcha as nan afong ya magyancha hid-i. As nan hiy-achi, kaskasin mangisiw nan kasasaad nan chiyuy taku mu as nan enmon-ona. Hiyana nan ommattu as nan chiyuycha manan-gotettet ay tatakú ad wani.”

Nan Enan Jesus Ya Nan Susnúdna Ay Lanaraki

(Mar. 3:31-35; Luc. 8:19-21)

⁴⁶ As nan cha pay laing munkarkaliyan Jesus as nan tatakú, inumchan at hi enana ya nan susnúdna ay lanaraki. Ten-matakchugcha as nan fiattaw ya chacha chawatun ay maketakiatforcha kan Jesus. ⁴⁷ Wacha nan nangifiakia kan Jesus, “Wacha hi enam ya nan susnúdmu ay lanaraki ay nangatakchug as nan fiattaw ay cha manawat ay maketakiatforcha kan he-a.”

⁴⁸ Tinumfor hi Jesus as nan nangifiakia kan hiya, “Ngachana nan kanam ay enak ya susnúdku?” ⁴⁹ Angkiay ya tinugkiawna nan disipulusna, ya kanana, “Nauycha nan tit-iwa ay enak ya susnúdku! ⁵⁰ Tay nan uray ngachana ay mangekaman as nan laychun Amak ay wacha ad chaya at hiya nan tit-iwa ay sunúdku ay laraki winnu fiafiai ya enak.”

Nan Taku Ay Uy Nun-iwagwag As Fokel

(Mar. 4:1-9; Luc. 8:4-8)

13 As nan hiyachi challu ay urkiw, nak-ak hi Jesus as nan afong, at inmuy henan olet nan fiayfiay. Hid-i nan tenmokorana ay mun-isuru. ² Ki-

**12:40 Jon. 1:17

††12:41 Jon. 3:5

‡‡12:42 1 Ar. 10:1-10.

apú ta ongoongor chi tatakú ay naa-mong kan hiya, uy tenmokol hiya as nan fiangka. Nan ongoongor ay tatakú at nangatakchugcha henan oletna. ³ Ongor chi infiagiakian Jesus kan chicha ay maepadpachongan. Kenalina, “Wacha nan usa ay taku ay uy nun-iwagwag. ⁴ As nan chana mun-iwagwagwagian, nag-as nan tapen nan fokel as nan charan. Angkiay ya enmali nan chiyuycha kossel, ya kenancha chachi. ⁵ Nan tapina at nag-ascha as nan machupras ay lukiar ay akakettuy chi lutana. Henkemadcha ay limumisim, tay nun-oonon nan luta. ⁶ Ngem kun pay penomtang, nakling nan chiyuycha cha tomemel. Kiapú ta chaancha lenmamot ad chur-um, narangucha. ⁷ Nan tapina at nag-ascha as nan kaongoran chi sufet. Naikisancha ay tinmufu as nan ongor ay sufet, at nasulincha. ⁸ Nan tapina ay fokel at nag-ascha as nan ammay ay luta. Tinmufucha, at nasikuncha. Hacha at fumkias as mahinkiagsot, maunum pupuru, ya matutlon pupuru.” ⁹ Inyanongos Jesus, “Nan wachay ingana at masapor chumngor.”

Nan Pangkep Nan Maepadpachongan

(Mar. 4:10-12; Luc. 8:9-10)

¹⁰ Angkiay ya enmali nan disipulus kan Jesus, ya senarudsudcha kan hiya, “Adchi t’uy maepadpachongan chi osarum ay mun-isuru as nan tatakú?”

¹¹ Tinumfor hiya kan chicha, “Kan chakayu nan naepakaammuwan nan chaan naam-ammuwan ay maepangkep henan muntorayan Apo Dios, ngem fiakun kan chicha. ¹² Tay nan taku ay wachay kafiaelana at maettan as ong-ongor. Ngem nan taku ay maid kafiaelana at uray nan ak-akettuy ay wacha kan hiya at maaranu. ¹³ Isunga maepadpachongan nan osarok ay mun-isuru kan chicha ta uray mu iilauncha, achicha ematonan. Uray mu chungruchungruncha,

henpakpakidngoruncha winnu achicha challu maawatan. ¹⁴ Kan chicha nan natongparan nan enpadton Isaias ay kanana un,

‘Uray mu chungruchungrunyu at achiyu challu maawatan, ya uray mu ilailaunyu at achiyu challu ematonan.

¹⁵ Tay tenmangken chi numnum chatona ay tatakú! Penoponetancha nan ingacha, ya kenekemetcha nan matacha. Tay mu atuncha chaná at makaematoncha, makadngorcha, makaawatcha ya munsakongcha kan ha-un, at epaammayku chicha.’”^{¶¶}

¹⁶ Inturuy Jesus, “Ngem nakiasat kayu, tay makaila kayu ya makadngor kayu.

¹⁷ Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay nan ongor ay pomapadtu ya nalintig ay tatakú at lenarayadcha ay mangila as nan chayu il-ilaun, ngem chaancha inila. Lenarayadcha us ay manngor as nan chayu chungchungrun, ngem chaancha chinngor.”

Nan Laychun Ay Kanan Nan Maepadpachongan

(Mar. 4:13-20; Luc. 8:11-15)

¹⁸ Kenalen Jesus, “Chungrunyu ngarud nan laychun ay kanan nan maepadpachongan maepangkep as nan uy nun-iwagwag as fokel. ¹⁹ Nan chiyuycha fokel ay nag-as as nan charan at maepachong chachi as nan tatakú ay manngor as nan maepangkep henan muntorayan Apo Dios, ngem achicha maawatan. Angkiay ya maannuuy nan Mangotettet ya kaanuna nan hana kali ay chinngorcha. ²⁰ Nan chiyuycha naiwagwag as nan machupras ay lukiar at maepachongcha as nan tatakú ay naragsak ay mang-awat ay dagus as nan kalen Apo Dios as nan manngorancha. ²¹ Uray mu assessa, achi lomamot ay ustu nan kalen Apo Dios as nan numnumcha, ya kun hen-omaketan chi oma-

^{¶¶}13:15 Isa. 6:9-10

furotancha. As nan omaliyan nan ligikiat kan chicha winnu mapalikiatcha kiapú as nan enmafurotancha as nan kalen Apo Dios, hiya at chi ya achicha ituruy ay omafurot. ²²Kun pay nan chiyuycha naiwagwag as nan tinmufuwan chi ongor ay sufet at maepachongcha as nan tataku ay manngor as nan kalen Apo Dios. Ngem nan chanchanagcha ya nan layadcha ay fumaknang at sulinuncha nan kalen Apo Dios. Mu hiyasa, achicha fumkias. ²³Kun pay nan chiyuycha naiwagwag as nan ammay ay luta, maepachongcha as nan tataku ay manngor ya makaawat as nan kalen Apo Dios. Tit-iwa, chatud-i nan fumkias as mahinkiagsot, maunum pupuru, ya matutlon pupuru.”

Nan Maepadpachongan Maepangkep As Nan Lukiam

²⁴Wacha pay nan tukún ay maepadpachongan ay infiakian Jesus kan chicha. Kenalina, “Nan muntorayan Apo Dios at maepachong as nan usa ay taku ay uy nun-iwagwag as ammay ay fing-i ay trigo as umana. ²⁵As nan usa ay lafi, as nan nanassuyan nan am-in ay tataku, inmuy nan kafusorna as nan uman nan nunkuwa, ya wenagwakiana as fokel chi lukiam. Kun pay narpas, nak-ak hiya. ²⁶Kun pay nasikun nan chiyuycha trigo ya elapucha ay mamusfus, cha us masakun nan chiyuycha lukiam. ²⁷Enmali nan chiyuycha fiabfiaarun nan nunkuwa as nan uma, ya kananacha as nan amocha, ‘Apo, ay kun fiakun ammay ay fing-i nan inwagwag takú as umam? Anan nurpuwan ngay chi lukiam?’

²⁸“‘Usa ay kafusor nan nangekaman as na,’ ensongfiatna.

“Kenalen nan chiyuycha mafiabfiaor kan hiya, ‘Ay laychum ngarud t’uyimi kafiaotun?’

²⁹“ ‘Achiyu ud-ay,’ kenalen nan amo, ‘tay atun at mu as nan munkafiaotanyu, maetapi nan chiyuycha trigo ay mafiagnot. ³⁰Pay-anyu ta masakuncha am-in inkiana as panag-aani. Ifiakiaktu as nan chiyuycha mun-ani un, “Amongunyu on-ona nan chiyuycha lukiam, ya fiatkunyu ta mapuorancha. Kun pay marpas, aniyunyu nan chiyuycha trigo, ya ipuuyyu as nan arangku.” ’ ’ ”

Nan Maepadpachongan Nan Fokel Chi Mostasa Ya Nan Lebadura

(Mar. 4:30-32; Luc. 13:18-21)

³¹Wacha pay kasin nan tukún ay maepadpachongan ay infiakian Jesus kan chicha. Kenalina, “Nan muntorayan Apo Dios at maepachong as nan fokel chi mostasa ay enaran nan usa ay taku, ya uyna entanum as nan umana. ³²Nan fokel ay anna nan kaek-ektelan as nan am-in ay fokel. Ngem kun pay nasikun, hiya nan kaad-acha-anan as nan am-in ay naetanum as uma ay kaman kaiw chi kaadachana, ya mafialin ay somollongchay kosel as nan chiyuycha pangana.”

³³Nun-epadpachong kasin hi Jesus. Kenalina, “Nan muntorayan Apo Dios at maepachong as nan akét ay lebadura ay ekar-ot nan fiafiái as nan turon sarop ay alina, inkiana fumrad am-in.”

Nan Kotok Nan Nangosaran Jesus As Nan Maepadpachongan

(Mar. 4:33-34)

³⁴Maepadpachongan nan enos-osar Jesus as nan am-in ay insursuruna as nan tataku. Maid paat insursuruna kan chicha as chaana enpadpachong. ³⁵Enatna na ta matongpar nan infiakian nan pomapadtu,

“Maepadpachongan nan osaroktu ay munkali kan chicha. Ifiakiaktu kan

chicha nan naetatafun nunlapu as nan nafiayangnan nan luta.”^{§§}

**Nan Laychun Ay Kanan Nan
Maepadpachongan
Maepangkep As Nan Lukiam**

³⁶ Angkiay ya tenaynan Jesus nan ongoongor ay tatau, ya sinungkop as nan afong. Enmali nan disipulusna kan hiya, ya kanancha, “Ifiakiam pay kan chakami nan laychun ay kanan nan maepadpachongan ay maepangkep as nan lukiam as nan uma.”

³⁷ Tinumfor hi Jesus, “*Nan taku ay nangiawag as nan ammay ay fokel at hiya nan Naepadu ay Anak chi Taku.*

³⁸ *Nan chiyuy uma at hiya nan luta ay anna. Nan ammay ay fokel at chicha nan tatau ay naetapi henan muntorayan Apo Dios. Nan chiyuycha lukiam at chicha nan tatau ay naetapi as nan Mangotettet.* ³⁹ *Nan chiyuy kafusor ay uy nunwagwag as nan chiyuycha fokel chi lukiam at hi Satan. Nan panag-aani at hiya nan mumpatingkiaan nan luta, ya nan chiyuycha mun-ani at chicha nan anghelas.* ⁴⁰ *Kaman as nan nangamongan nan chiyuycha mafiabfiaor as nan lukiam ta mapuoran at assesantu us nan ommat as nan anongos ay urkiw.* ⁴¹ *Ifiaortu nan Naepadu ay Anak chi Taku nan anghelasna ay uy mangaan henan muntorayana nan tatau ay munlumu as fumasoran nan pachongcha ay tatau ya nan am-in ay mangelkamkaman as manangotettet.* ⁴² *Ichus-or nan anghelas chicha as nan munkilkil-ab ay apuy. Hid-intu nan mun-ag-akorancha ya munngesngesatan chi fiab-acha kiapú as fungatcha.* ⁴³ *Ngem nan nalintig ay tatakun Apo Dios at sumilichantu ay kaman urkiw henan muntorayan Amacha. Nan wachay ingana at masapor chumngor.*

**Nan Maepadpachongan Maepangkep
As Nan Naekaub Ay Fialetok Ya Perlas**

⁴⁴ “*Maepachong nan muntorayan Apo Dios as nan fialetok ay naekakaub as nan uma. Kun pay ininchanan nan usa ay taku, kinab-unana kasin. Kiapú as ongor ay lagsakna, uyna enlaku nan am-in ay wacha kan hiya, ya lenakwana nan chiyuy luta.*

⁴⁵ “*Maepachong pay nan muntorayan Apo Dios as nan usa ay taku ay nigusyante ay mun-an-anap as am-ammay ay perlas.* ⁴⁶ *As nan nanguchanana as nan usa ay perlas ay nangina as solet, ya kenmatam. Enlakuna nan am-in ay wacha kan hiya, ya uyna lenakwan nan chiyuy perlas.”*

Nan Maepadpachongan Nan Tafukor

⁴⁷ “*Maepachong nan muntorayan Apo Dios as nan tafukor ay naetap-or henan fiayfiay ya kennanay tukutukún.* ⁴⁸ *Kun pay napnu, ininat nan chiyuycha tomatafukor ay nangiyuy henan oletna. Tenmokorcha ta pasikuncha nan chiyuycha kennacha. Nan chiyuycha anam-ammay at inittucha as nan mangit-ittuwan. Ngem nan chiyuycha manangisiw at inwagkiacha.* ⁴⁹ *Assesantu us nan ommattu as nan anongos ay urkiw. Omalichantu nan anghelas, ya epatkuncha nan manangotettet ay tatau as nan nalintig ay tatau,* ⁵⁰ *ya ichusorcha nan manangotettet ay tatau as nan cha munkilkil-ab ay apuy. Hid-intu nan mun-ag-akorancha ya munngesngesatan chi fiab-acha kiapú as fungatcha.”*

⁵¹ Senarudsud Jesus as nan disipulusna, “*Ay naawatanyu am-in chaná?*”

“O,” ensongfiatcha.

⁵² Kenalina kan chicha, “*Isunga maawatanyu ay nan tunggal usa ay mun-isursuru as Lintig ay nunfialin as disipulus henan muntorayan Apo Dios at maepachong as nan taku ay wachay*

afongna ay ammuna ay mangepafoknag as fiarú ya lukiak ay naichuchulin as arangna.”

**Nan Nangachiyancha
Kan Jesus Ad Nazaret**

(Mar. 6:1-6; Luc. 4:16-30)

⁵³Kun pay lenpas Jesus ay nangifiakia as nan nauycha maepadpachongan, nak-ak hid-i. ⁵⁴Hiyachi ya nunfiangad henan mismu ay ilina, ya uy nunisuru hiya as nan tatau as nan senagogacha. Naschaaw nan chiyuycha nanggor, ya kanancha, “Ay chaud ngun nan nangor-an tona ay taku as kenasilibna ya pannakafialina ay mangekaman as nakaskaschaaw? ⁵⁵Ay fiakun hiya nan potot nan mun-am-amma as afong? Ay fiakun hi Maria nan enana, ya nan susnúdna at cha Santiago, Jose, Simon ya Judas? ⁵⁶Ay achi nan am-in ay susnúdna ay fianafiai at nakiilicha's na kan chitaku? Anuyna ngun nangor-an kan chatona am-in?” ⁵⁷Angkiay ya enachicha at hiya.

Ngem kenalen Jesus kan chicha, *“Maichayaw nan pomapadtu henan kumpurmi ay lukiar omangkiay henan mismu ay ilina ya as nan pamilyana.”* ⁵⁸Maid enkaman Jesus as ongor ay nakaskaschaaw hid-i kiapú ta maid pammaticha kan hiya.

Nan Natuyan Juan Ay Fumufunyang

(Mar. 6:14-29; Luc. 9:7-9)

14 As nan hiyasa ay timpu, nachamag Herodes ay gobernador ad Galilea nan maepangkep kan Jesus. ²Kenalina as nan chiyuycha opisyarna, “Hi tona hi Juan ay Fumufunyang ay kun nataku manipud as nan utúy. Isunga wacha kan hiya nan pannakafialin ay mangekamkaman as nan nauycha ay nakaskaschaaw.”

³Kenalen Herodes chi, tay hiya nan nangepatiliw ya nangepafiarud kan Juan ay nakakor-ongan. Enatna na ta palaylaychuna hi asawana ay Herodias ay asawan Felipe ay sunúdna, ⁴tay kenarkalen ngamin Juan kan Herodes, “Epawan nan lintig ay asaw-um nan ingudmu.”* ⁵Laraychun Herodes ay epapatuy hi Juan, ngem umugyat hiya as nan tatau, tay infilangcha hi Juan as usa ay pomapadtu.

⁶Ngem kun pay inumchan nan urkiw ay mangnumnummancha as nan naiyankan Ari Herodes, nunsasara nan anak Herodias ay fiarasang as nan sangwanan nan am-in ay naayakian ay makelagragrak. Nalaylaychan hi Herodes. ⁷Isunga enkarina as nan fiarasang ay ichtatna kan hiya nan kumpurmi ay chawatuna.

⁸Kiapú ta insuron Herodias ay enana, kenalen nan fiarasang, “Epaiyalem as na kan ha-un nan uron Juan ay Fumufunyang ay maiittu as nan paratu.”

⁹Nalilifokan nan ari, ngem kiapú ta nun-ekari as nan sangwanan nan am-in ay mangilina, infilina ay maekaman nan chinawat nan fiarasang. ¹⁰Hiyachi ya enpasiwatna nan uron Juan as pagfiaruchan. ¹¹Inyuycha nan uron Juan ay naiittu as nan paratu, ya inchatcha as nan fiarasang ay nangiyuy kan enana. ¹²Angkiay ya enmalicha nan disipulus Juan ay nangara as nan achorna, ya uycha inlufok. Hacha at uy ifiakia kan Jesus.

**Nan Namakanan Jesus As
Nan Leman Lifu Ay Tatau**

(Mar. 6:30-44; Luc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³As nan nangchamakian Jesus as nan enommat kan Juan, nak-ak cha Jesus hid-i. Nunfiangkacha ay inmyu henan kamaid chi tatau ay kun chid-

*14:4 Lev. 18:16

chicha yangkiay. Ngem kun pay naam-muwan nan ongoongor ay tatau ay nurpu henan il-ili, nanarcharancha ay nangunud kan hiya. ¹⁴ Kun pay nun-chissaag hi Jesus, inilana nan ongoongor ay tatau. Nasug-ang hiya kan chicha, ya enpaammayna nan wachay saketna kan chicha.

¹⁵ Kun pay cha maschum, inmuy nan disipulusna kan hiya, ya kanancha, “Nauy takú henan kamaid chi umili ya cha us maschum. Epakatammu nan ongoongor ay tatau ta umuycha henan fiabfiabruy ay uy lomaku as kanuncha.”

¹⁶ Tinumfor hi Jesus, “*Achicha kis-an mak-ak. Chakayu mismu nan mangichat as kanuncha.*”

¹⁷ Kenalicha kan hiya, “Lema met yangkiay ay tenapay ya chuwa ay filis nan wacha's na kan chakami.”

¹⁸ “*Iyaliyu chasa's na kan ha-un,*” kenalena Jesus. ¹⁹ Angkiay infilina as nan ongoongor ay tatau ay tomokorcha as nan lukiam. As nan hiyachi, enarana nan lema ay tenapay ya nan chuwa ay filis, ya nuntangad ad chaya ay munyaman kan Apo Dios. Kun pay narpas, pinutput-ingna nan chiyuycha tenapay, ya inchatna as nan disipulusna, ya nan disipulusna at inwarascha as nan ongoongor ay tatau. ²⁰ Nangancha am-in, at nasufucha. Haat amongun nan disipulus nan chinaancha ay namnu as nan hinpuru ya chuwa ay uppig. ²¹ Nan filang nan lanaraki ay nangan at kiayud umuy as leman lifu. Chaan naetapi nan fiabfiafiai ya ongong-a ay naifilang.

Nan Nanaranan Jesus As Nan Oson Nan Chanum

(*Mar. 6:45-52; Jn. 6:15-21*)

²² As nan cha mangepakataman Jesus as nan ongoongor ay tatau, enpalukiana nan disipulus as nan fiangka, ya enpaon-onana chicha ay kinumchang ad chumang. ²³ Kuna pay en-

pakatam nan ongoongor ay tatau, tinmikid hiya henan chuntug ay us-usana ta uy munkararag. As nan naschum, nauusa pay laing hi Jesus hid-i. ²⁴ Kun pay nan fiangka ay nunlurukianan nan disipulusna at achawwi henan olet nan fiayfiay. Kaman cha iyin-inchayon nan chaluoyon nan fiangka, tay kuncha sisib-atun chi angin.

²⁵ Kun pay nakapis, inmuy kan chicha hi Jesus ay cha manarcharan as nan oson nan chanum. ²⁶ As nan nangil-an nan disipulus kan hiya ay cha manarcharan as nan oson nan chanum, inmugyatcha as solet. “Anennet!” infukiauwcha, ya nun-uwekcha kiapú as ugyatcha.

²⁷ Ngem nunkanan at Jesus kan chicha, “*Papigsauyu nan numnumyu! Ha-un na ya! Achi kayu umugyat!*”

²⁸ Tinumfor hi Pedro, “Apo, mu tit-iwa ay he-a sa, ifikiam pay ay omaliyak kan he-a as nan oson nan chanum.”

²⁹ “*Aka pay,*” kenalena Jesus.

Isunga kenmaan hi Pedro as nan fiangka, ya enlapuna ay nanaran as nan oson nan chanum ay umuy kan Jesus. ³⁰ Ngem kuna pay kenekna nan napigsa ay angin, inmugyat, ya enlapuna ay lumnud. Infukiauwna, “Apo, esarakanak!”

³¹ Hiya at chi ya inchawchaw Jesus nan limana, ya inkuyudna hiya. “*Anuy paat ak-akettuy chi panmatem! Adchi t'uyka nunchuwachuwa?*” kenalina.

³² Kuncha pay nunlukian as nan fiangka, kinminak nan angin. ³³ Angkiay nan chiyuycha wacha as nan fiangka at chinaychayawcha hi Jesus. Kenalicha, “Tit-iwa ay he-a nan Anak Apo Dios!”

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Chiyuycha Munsaket Ad Genesaret

(*Mar. 6:53-56*)

³⁴ As nan kinumchangancha henan fiayfiay, inumchancha ad chumang henan lukiar ay Genesaret. ³⁵ Kun pay enmatonan nan tatau hid-i hi Jesus, enpakaam-

mucha henan intiru ay lukiar hid-i, at inyuy nan tatakun nan am-in ay munsaket kan hiya. ³⁶Nunpakaasicha kan hiya ta paat kap-un nan chiyuycha munsaket nan kiayachan nan fiachuna, ya nan am-in ay nangpa at enmammaycha.

**Nan Sursuru Ay Enpatawid
Nan Kaap-uan**

(Mar. 7:1-13)

15 As nan namingsan, inmuy kan Jesus nan chiyuycha Fariseo ya nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig ay nurpu ad Jerusalem. Senarudsudcha, ²“Adchi t'uy labsingun nan disipulusmu nan iniili ay ukialen nan kaap-uan takú? Chacha met mangan ay achi munfuru.”

³Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Chakayu ngay, chayuy met lablabsingun nan lintig Apo Dios ta nan naepatawid ay iniili ay ukialiyu nan chayuy tongtongparun. ⁴Tay nan infilin Apo Dios at kanana, ‘Rispituwum cha amam kan enam,[†]ya ‘Nan ngachana ay mangituchor as amana ya enana at masapor maepapatuy.’ ⁵Ngem chayuy met isuru ay mu wachay ifiachang koma nan usa ay taku kan cha amana ya enana at mafialin ay munpanfor mu kanana un, ‘Nan ifiachangku koma kan chakayu at naiichat at kan Apo Dios.’ ⁶Mu hiyasa, chayuy isuruwan hiya ay uray achina rispituwun hi amana. Isunga kiapú as nan iniili ay ukialiyu, menaidyu nan kotok nan kalen Apo Dios. ⁷Chakayu ay pakamankaman! Tit-iwa as solet nan enpadton Isaias maepangkep kan chakayu ay kanana un,

⁸‘Nan nauycha tatakun at chaychayawunak as nan kalicha, ngem achawwi challu nan numnumcha kan ha-un.

⁹Maid kotok nan chacha manaychayawan kan ha-un, tay nan chacha isursuru at lintig ay enamaan chi taku ay kanancha un filfilinku kanu.’”[¶]

**Nan Tit-iwa Ay Mangepaassi
As Nan Taku**

(Mar. 7:14-23)

¹⁰Enayakian Jesus nan tatakun kan hiya, ya kanana kan chicha, “Chumngor kayu ya numnumnyu ay ustuy ta maawatanyu nan ifiakik. ¹¹Fiakun nan okmonun nan usa ay taku nan mangepaassi kan hiya as nan sangwanan Apo Dios, ngem kun at nan epafoknagna as tapakna nan mangepaassi kan hiya.”

¹²Angkiay ya inmuy nan disipulus kan hiya, ya kanancha, “Ay ammom ay menmangisiw chi numnum nan chiyuycha Fariseo as nan nanngorancha's nan infiakiam?”

¹³Tinumfor hi Jesus, “Tunggal tenanum ay fiakun hi Amak ad chaya nan nangetanum at mafiagnostha. [§]¹⁴Payanyu, tay maepachong chasa ay Fariseo as nan nafurag ay mangepangu as ayun. Mu epangon nan nafurag nan pachongna ay nafurag at mag-aschantu ay chuwa as nan ngilig.”

¹⁵Kenalen Pedro, “Epakaawatmu pay kan chakami nan laychun ay kanan nan nauy maepadpadchongan.”

¹⁶Kenalen Jesus kan chicha, “Ay uray chakayu at achiyu pay maawatan? ¹⁷Ay achiyu ammu ay nan okmonun nan taku at umuy as putuna, at etaina challu? ¹⁸Ngem nan chiyuycha epafoknag nan taku as tapakna at murpu as nan numnum, ya

[†]15:4 Exo. 20:12; Deut. 5:16

[‡]15:4 Exo. 21:17; Lev. 20:9

[¶]15:9 Isa. 29:13

[§]15:13 Isa. 5:1-7; Jer. 2:21

hiyachi nan mangepaassi kan hiya. ¹⁹ *Tay as nan numnum nan kurpuwan chi am-in ay manangotettet ay pangkep ay mangetorong as nan taku ay pomatuy, umiwet, mangepapas as assi ay lachokna, mangakiw, munkutum ay muntistigu ya omekak-ali.* ²⁰ *Chatona nan mangepaassi as nan usa ay taku as nan sangwanan Apo Dios. Ngem nan mangan ay achi munfuru at achina epaassi nan usa ay taku.*"

Nan Pammaten Nan Usa Ay Fiafiai

(Mar. 7:24-30)

²¹ Angkiay ya nak-ak cha Jesus hid-i ay inmuy henan sakop nan Tiro ya Sidon. ²² Wacha nan usa ay fiafiai ay i-Canaan ay nakiilli hid-i. Naesnop kan Jesus, ya infukiawna, "Apo ay Kianak David, sug-anganak man paat! Naanen-netan nan anakku ay fiafiai ya malikitan as solet."

²³ Ngem chaan tinumtumfor hi Jesus kan hiya. Isunga naesnop nan disipulus kan hiya, ya enpakaasicha, "Uray atum nan chana chawatun ya pakatamum, tay kuna itukiay fukiaw ay cha umunuunud kan chitaku."

²⁴ Tinumfor hi Jesus, "Naifiaorak as nan chiyuycha kianak Israel yangkiay ay maepachong as nan chiyuycha nalitaw ay karnero."

²⁵ Ngem enmali nan fiafiai ya nupalintumang as sangwanan Jesus, ya kanana, "Apo, fiadnganak at man."

²⁶ Tinumfor hi Jesus ay mangepad-pachong, "Achi met ustu mu araun nan cha kanun nan ongong-a, ya ichat as nan chiyuycha asu."

²⁷ Kenalen nan fiafiai, "O, tit-iwa sa Apo. Ngem uray met nan asu at kanuncha nan mag-as as nan lamesaan nan amocha."

²⁸ Angkiay kenalen Jesus kan hiya, "Ammi, napigsa nan pammatem! Maekaman ngarud nan laychum." As nan hiyachi, enmammay nan anakna.

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Munsaket Ay Tatak

²⁹ Nak-ak hi Jesus hid-i ay nanguy henan olet nan fiayfiay ay Galilea. Angkiay ya tinmikid henan chuntug, ya tenmikor hid-i. ³⁰ Ongoongor nan inmuy kan hiya ay tatak ay nangiyali as nunkapilay, nunkafurag, nunkapilud, umor ya ongor pay ay tapina ay munsaket. Inyuycha chaná as nan sangwanan Jesus, ya enpaammayna chicha. ³¹ Naschaawcha nan tatak, ya nunchaychayawcha as nan Dios nan chiyuycha kianak Israel as nan nangil-ancha ay makakali nan umor, enmammay nan chiyuycha napilud, makacharan nan nunkapilay, ya makaila nan nunkafurag.

Nan Namakanan Jesus As Nan Opat Lifu Ay Tatak

(Mar. 8:1-10)

³² Angkiay ya enayakian Jesus kan hiya nan disipulusna, ya kanana, "Masug-angak as nan nauycha tatak, tay turu ay urkiw ay naketaktakincha kan ha-un, ya nam-in nan sangatcha. Achek laychun ay pakatamun chicha ay cha munchukiaang, tay anaka ya maurawcha as nan charan."

³³ Kenalen nan disipulus kan hiya, "Ay chaud ngay nan uy takú omor-an as ommat ay makan ta epakan as nan ongoongor ay tatak hena ay kamaid chi umili?"

³⁴ Senarudsud Jesus kan chicha, "Kaatnay tenapay nan wacha kan chakayu?"

"Kun pitu, ya akét ay aneket ay filis," ensongfiatcha.

³⁵ As nan hiyachi, infilin Jesus as nan tatak ay tomokorcha as nan luta. ³⁶ As nan nangor-ana as nan pitu ay tenapay ya nan filis, nunyaman kan Apo Dios. Kun pay narpas, pinutput-ingna chachi, ya inchatna as nan disipulusna, ya nan disipulusna at inwarascha as nan on-

goongor ay tatau. ³⁷ Nangancha am-in, at nasufucha. Haat amongun nan disipulus nan chinaancha ay namnu as nan pitu ay uppig. ³⁸ Nan filang nan lanaraki ay nangan at opat ay lifu. Chaan nae-tapi nan fiabfiafiai ya anongong-a ay naifilang.

³⁹ Kun pay enpakatam Jesus nan ongoongor ay tatau, nunlukian hiya as nan fiangka ay inmyu henan sakop nan Magadan.**

Nan Chawat Ay Omepaila Hi Jesus As Nakaskaschaaw

(Mar. 8:11-13; Luc. 12:54-56)

16 Wachacha nan Fariseo ya Saduseo ay inmyu kan Jesus. Lenayadcha ay chistingun hiya. Isunga chinawatcha kan hiya ay omepaila as nakaskaschaaw ay sinyar ay mangepaneknek ay hiya at nurpu kan Apo Dios. ² Tinumfor hi Jesus kan chicha, “As nan cha maaynuwan nan urkiw ya munlalatikia ad chaya, kananyu un, ‘Maukiwtu as wiet.’ ³ Mu ilaunyu ad chaya as nan wi-ewi-et, kananyu un, ‘Umuchan sa met, tay munlalatikia ad chaya ya munlilifuu.’ Naraing kayu ay mangematon as nan maila ad chaya. Ngem achiyu met maematonan nan chiyuycha sinyar Apo Dios ay maepangkep kan ha-un ay cha om-ommat ad wani. ⁴ Anuy paat mangotettet chi ukialen chi tatau ad wani, t'uycha chinukkian nan tit-iwa ay Apo Dios! Chacha chumawat as nakaskaschaaw ay sinyar, ngem maid maepaila kan chicha omangkiay nan nakaskaschaaw ay enommat kan Jonas ay pomapadtu.” Kun pay lenpas Jesus ay nangifiakia's chi, nak-ak hiya ay nanaynan kan chicha.

Nan Maepadpachongan Maepangkep As Nan Chiyuycha Fariseo Ya Saduseo

(Mar. 8:14-21)

⁵ As nan inumchanan cha Jesus ad chumang, ninumnum nan disipulusna ay liniw-anchay ometakin as sangatcha ay tenapay. ⁶ “*Il-ilaunyu nan lebaduran nan chiyuycha Fariseo ya Saduseo,*” kenalen Jesus kan chicha.

⁷ As nan nangaliyana's chi, natatakiatforcha nan disipulusna. Kenalicha, “Infiakiana chi, tay maid entakin takú as sangát takú ay tenapay.”

⁸ Ngem ammon Jesus nan nauy chacha matatakiatforan, isunga kenalina kan chicha, “*Chakayu ay anak-akettuy chi pammatina! Adchi t'uyyu cha matatakiatforan chi kamaid nan sangatyu ay tenapay?* ⁹ *Ay achiyu pay laing maawatan? Ay achiyu manumnum nan namutput-ingak as nan lema ay tenapay ay kenan nan leman lifu ay tatau? Kaatnay enamongyu ay uppig ay napnu as chinaancha?* ¹⁰ *Winnu as nan pitu ay tenapay ay kenan nan opat lifu ay tatau, kaatnay enamongyu ay uppig ay napnu as chinaancha?* ¹¹ *Anuyyu paat achi maawatan ay fiakun maepangkep as tenapay nan chak ifiakia kan chakayu? Nan infiakiak kan chakayu at il-ilaunyu nan lebaduran nan chiyuycha Fariseo ya Saduseo.* ¹² Angkiay ya naawatancha ay nan infiagiakian Jesus ay il-ilauncha at fiakun payat nan lebaduran chi tenapay, ngem nan cha isursuron nan chiyuycha Fariseo ya Saduseo.

Nan Infiakian Pedro Maepangkep Kan Jesus

(Mar. 8:27-30; Luc. 9:18-21)

¹³ Kun pay inumchan cha Jesus henan sakop nan Cesarea Filipos, senarudsudna as nan disipulusna, “*Ngachana nan kanan*

**15:39 Mar. 8:10

nan tataku maepangkep as nan Naepadtu ay Anak chi Taku?"

¹⁴Kenalicha, "Kanan met nan tapina un he-a hi Juan ay Fumufunyang, ya kanan nan tapina un he-a hi Elias. Wach pay nan mangali un he-a hi Jeremias winnu usa as nan chiyuycha pomapadtu."

¹⁵Senarud Jesus kan chicha, "Ngem chakayu ngay? Ngachana nan kananyu maepangkep kan ha-un?"

¹⁶Tinumfor hi Simon ay makali us un Pedro, "He-a nan Cristo ay Anak nan matatuku ay Apo Dios."

¹⁷"Nakiasatka Simon ay potot Jonas," ensongfiat Jesus. "Tay fiakun taku nan nangepakaammu's na kan he-a, ngem hi Amak ay wacha ad chaya. ¹⁸Ifiakiak kan he-a, he-a hi Pedro ay nan laychuna ay kanan at chupras. Nan nauy ay chupras nan mangkiaufiak as nan iglesiak ay chicha nan omaafurot kan ha-un, ya achi poros amisun nan pannakafialin chi utúy chicha. ¹⁹Ichatkuntu kan he-a nan chiyuycha torfek nan muntorayan Apo Dios ad chaya. Nan ngachana ay epawam asna's luta at maepawantu us ad chaya, ya nan uray ngachana ay eparufusmu asna's luta at maeparufustu us ad chaya." ²⁰Angkiay in-filin Jesus ay ustu as nan disipulusna ay maid poros mangifiagfiag-ancha ay hiya nan Cristo.

Nan Nangifiag-an Jesus As Nan Likiatna Ya Katuyana

(Mar. 8:31-33; Luc. 9:22)

²¹Nunlapu as nan hiyasa ay timpu, en-lapon Jesus ay mangelawlawag as nan disipulusna nan ommattu kan hiya. Kenalina, "Masapor umuyak ad Jerusalem, ya mun-iliwasak as ongor ay likiat ay epailiwas nan anam-amá, anap-apon chi papachi, ya nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig. Maepapatuyaktu, ngem as nan maekatlu ay urkiw at matakuwak as nan utúy."

²²Kun pay chinngor Pedro na, enek-akna hi Jesus, at senengarana hiya kiapú as nan kenalina. Kenalina, "Apo, achi koma eparufus Apo Dios sa! Achintu poros om-ommat chasa kan he-a."

²³Ngem nunsakong hi Jesus, ya kanana kan Pedro, "Mak-akka Satanasa! Somasalika kan ha-un! Tay nan cham numnumnumun at fiakun nan laychun Apo Dios, ngem kun at nan laychun nan taku."

Nan Taku Ay Manglayad Ay Umunud Kan Jesus

(Mar. 8:34-9:1; Luc. 9:23-27)

²⁴Angkiay ya kenalen Jesus as nan disipulusna, "Tay nan ngachana ay manglayad ay umunud kan ha-un at masapor ikinakna ay mangedkaman as nan laylaychuna, ya itiina nan korosna, haat umunud kan ha-un. ²⁵Tay nan uray ngachana ay mangaayiw as fiyagna asna's luta at malitawnantu challu. Ngem nan uray ngachana ay manglitaw as nan fiyagna asna's luta kiapú as pammatina kan ha-un at mawad-an as fiyag ay maid patingkiana ay ichat Apo Dios. ²⁶Tay anan maarantu nan taku ay mangkuwa as nan am-in ay wacha asna's luta, ngem malitawna challu nan fiyagna ay maid patingkiana ad inferno? Winnu anan ngachanantu challu nan esokat nan taku para as nan fiyagna? ²⁷Tay nan Naepadtu ay Anak chi Taku at munfiangadtu ay kadwana nan anghesna ay mangepaila as nan kaichayawan Amana. Angkiay ya gun-gunaanantu nan tunggal usa ay maiyunud as nan enkamkamana. ²⁸Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay wachacha nan tapina kan chakayu ay nangatakchug hena ay achi matuy inkiana ilauncha nan omaliyan nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay muntoray."

Nan Tinmukunan Nan Kail-an Jesus

(Mar. 9:2-13; Luc. 9:28-36)

17 Kun pay inmuy chi unum ay urkiw, entakin Jesus hi Pedro ya cha Santiago kan Juan ay hen-aki. Enpanguna chicha henan nangatu ay chuntug ay kun chidchicha yangkiay. ²As nan chacha mangi-iil-an kan Jesus, tinmukun chi kail-ana. Nan lupana at sumili ay kaman as nan urkiw ya nan fiachuna at pinmukpukkawan ay kaman silaw.

³Kalina at ya nunpaila kan chicha cha Moises kan Elias ay cha maketagtakiatfor kan Jesus. ⁴Angkiay kenalen Pedro kan Jesus, “Apo, ammay paat ta wacha takú hena. Mu laychum, mun-ammaak as turu ay fiawi asna, usa kan he-a, usa kan Moises ya usa kan Elias.”

⁵Kun pay cha munkarkali hi Pedro, kalina at ya wacha nan sumili ay lifuu ay nangalenong kan chicha. Wacha us nan kali ay nurpu as nan lifuu ay kanana, “Hi tona nan Anakku ay laylaychok. Malaylaychanak paat kan hiya. Chumngor kayu kan hiya.”

⁶As nan nanngoran nan disipulus as nan nauy ay kali, nunlukfubcha kiapú as ongor ay ugyatcha. ⁷Ngem naesnop hi Jesus, at kenaprosna chicha, ya kanana, “*Fumangun kayu. Achi kayu umugyat.*”

⁸Kuncha pay nuntangad, maid tapina as inilacha omangkiay hi Jesus.

⁹As nan chacha chumayyuwan ay nurpu henan chuntug, infilin Jesus kan chicha, “*Maid mangiflagfiag-anyu as nan naepaila kan chakayu inkiana matakun nan Naepadtu ay Anak chi Taku manipud as nan utúy.*”

¹⁰Ensarochakchak nan disipulus kan hiya, “Adchi man t'uy kanan nan munisursuru as Lintig un masapor omon-ona hi Elias ay omali mu hi Cristo?”

¹¹Tinumfor hi Jesus, “*Tit-iwa ay omali on-ona hi Elias ay mangesakiana as nan*

am-in. ¹²*Ngem ifiakiak kan chakayu ay enmali at hi Elias, ya chaan enmatonan nan tatakun hiya, ngem kuncha at enat kan hiya nan am-in ay lenaylayadcha. Hiyasa us ay palikiatunchantu nan Naepadtu ay Anak chi Taku.*” ¹³Haat maawatan nan disipulus ay nan cha kankanan Jesus kan chicha at maepangkep kan Juan ay Fumufunyang.

Nan Nangepak-akan Jesus As Nan Anennet As Nan Onga

(Mar. 9:14-29; Luc. 9:37-43)

¹⁴Kun pay nunfiangad cha Jesus as nan kawad-an nan ongoongor ay tatakun, inmuy nan usa ay laraki kan Jesus. Nunpalintumang as nan sangwanana, ya kanana, ¹⁵“Apo, sug-angam man paat nan pototku ay laraki, tay munkorchas ya malikiatan as solet. Namen ongor ay cha maichuschus-or hiya as nan apuy winnu as nan chanum. ¹⁶Inyuyku hiya as nan disipulusmu, ngem chaancha kenafiaelan ay nangepaammay kan hiya.”

¹⁷Tinumfor hi Jesus, “*Nakkuran kayu ay tatakun ad wani! Maid tit-iwa pammatiyu ya nunkasokel kayu! Anan kafiayag chi mawawad-ak kan chakayu? Anan kafiayag chi tata-unku kan chakayu? Iyalayu man hena nan onga.*” ¹⁸As nan hiyachi, finilin Jesus nan anennet ay mak-ak, at tenaynan nan anennet nan onga. Hiya at chi ya enmammay nan onga.

¹⁹Angkiay ya as nan naaw-awni, inmuy nan disipulus kan Jesus ay chidchicha yangkiay, ya senarudsudcha, “Adchi t'uy kami chaan nakaepak-ak as nan anennet?”

²⁰Tinumfor hi Jesus, “*Kiapú ta akét nan pammatiyu. Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay mu wachay pammatiyu ay maepachong as nan kaad-achan nan fokel chi mostasa, mafialinyu ay kanan henan nauy chuntug un, ‘Masligka munlapu hena ta uyka hid-i,’ at maslig tit-iwa.*

Maidtu poros achi mafialin kan chakayu."
²¹ [Ngem nan assena ay karasen chi anennet at achi poros maepak-ak mu achi babaen as panagkararag ya panag-ayunar.]^{††}

**Nan Nangifiag-an Kasin
 Jesus As Nan Matuyana**

(Mar. 9:30-32; Luc. 9:43-45)

²² As nan naamongan nan disipulus ay kadmacha hi Jesus ad Galilea, kenalen Jesus kan chicha, "*Nan Naepadtu ay Anak chi Taku at maipurangtu as nan tataku* ²³ *ya patayunchantu, ngem matakuntu hiya manipud as nan utiy as nan maekattu ay urkiw.*" As nan nanngoran nan disipulusna's chi, ngin-munguyuscha as solet.

**Nan Nunfiayachan Cha Jesus As
 Fiaror Nan Templo**

²⁴ Kun pay inumchan hi Jesus ya nan disipulusna ad Capernaum, inmuy kan Pedro nan mangam-among as chuwa ay drachma^{‡‡} ay fiaror nan Templo, ya senarudsudna, "Ay munfiayfiayad nan misturuyu as fiaror nan Templo?"

²⁵ "O, met," ensongfiat Pedro.

Kun pay kenmatam hi Pedro, hi Jesus at enmon-ona ay nunkali kan hiya, ya kanana, "*Simon, ngachana nan munnumnummu? Ngachana nan munsengelan nan ar-ari asna's luta as fiaror, ay as nan kakailiyancha winnu as nan chiyuycha mangilicha?*"

²⁶ "Ya kakun as nan chiyuycha mangilicha," ensongfiat Pedro.

"*Mu hiyasa, achicha kis-an munfiayad nan kakailiyancha,*" kenalen Jesus kan hiya. ²⁷ "*Ngem uray mu hiyasa, achi takú koma pamangisiwun chi numnumcha. Isunga uyka mamunwet henan fiayfiay. Araum nan omon-ona ay funwetam,*

ya takangum nan tapakna. Mailamtu nan siping ay munfiaror as opat ay drachma ay ommat as ifiayadta ay chuwa. Araum chi, ya uymu ichat kan chicha ta mafiyayachan nan fiarorta."

**Nan Kaamuchan As
 Nan Muntorayan Apo Dios**

(Mar. 9:33-37; Luc. 9:46-48)

18 As nan hiyachi ay timpu, emali nan disipulus kan Jesus, ya kanancha, "Ngachana nan kaamuchan henan muntorayan Apo Dios?"

² Enayakian Jesus nan usa ay onga, at enpatakchugna as nan kiawacha. ³ Angkiay ya kenalina, "*Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay achi kayu poros makaskop henan muntorayan Apo Dios sukúid kayu munfiarfialiw as nan ukialiyu ta munfialin kayu as kaman as nan ongong-a.* ⁴ *Isunga nan mangepapakumbaba as achorna ay kaman kan tona ay onga at hiya nan kaamuchan henan muntorayan Apo Dios.* ⁵ *Nan ngachana ay mang-awat as nan ap-apud ay taku ay kaman kan tona ay onga kiapú as nan pammatina kan ha-un at ha-un nan awatuna.*"

Nan Taku Ay Munlumu As Fumasoran

(Mar. 9:42-48; Luc. 17:1-2)

⁶ "*Nan ngachana ay munlumu as fumasoran chi usa as nan nauycha ap-apud ay tataku ay omaafurot kan ha-un at ununuyna ay maetekor chi losóng ay fiatu as fiakiangna, ya maichus-or ad chur-un henan fiayfiay ta murning.* ⁷ *Kasug-ang nan tataku asna's luta, tay wachachay sulisug ay munlumu as fumasoran! Tit-iwa ay umchan challu nan sulisug, ngem kasusug-ang nan taku ay kurpuwan nan hana ay sulisug!* ⁸ *Mu nan usa ay limam winnu sukem nan kiapón chi fumasoram, putnam, ya iwagkiam. Un-unuyna ay pun-*

^{††}17:21 As nan tapen nan manuskritu as nan kali ay Griego at maid na ay versikulu.

^{‡‡}17:24 Nan fiaror nan chuwa ay drachma at lagfu as chuwa ay urkiw.

gudka winnu napiludka ay maetapi as nan fiyag ay maid patingkiana, mu nan wacha nan chuwa ay limam winnu chuwa ay sukem, ya kunka challu maichus-or as nan apuy ay achi mapappauy. ⁹ Mu nan matam nan kiapón chi fumasoram, oke-tam, ya iwagkiam. Un-unuyna ay fuslingka ay maetapi as nan fiyag ay maid pat-tingkiana mu nan wacha nan chuwa ay matam, ya kunka challu maichus-or as nan apuy ad inferno.”

Nan Maepadpachongan Maepangkep As Nan Natingiw Ay Karnero

(Luc. 15:3-7)

¹⁰ “Il-ilaunyu ta maid elalayusanyu as nan uray usa as nan nauycha ap-apud ay tataku. Tay ifiakiak kan chakayu ay kanayon ay wacha nan anghescha as nan kawad-an Amak ad chaya.” ¹¹ [Tay nan Naepadtu ay Anak chi Taku at enmali ay mangesarakan as nan nalitaw.]

¹² “Ngachana nan munnunumnyu's na? Mu nan usa ay taku at wachay hinki-asot ay karnerona ya natingiw nan usa, ay achina taynan nan chiyuycha siyam puru ya siyam ay karnerona as punchag henan chuntug ta uyna anapun nan chiyuy natingiw? ¹³ Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay mu uchanana nan natingiw, ong-ongor chi lagsakna mu nan lagsakna as nan siyam puru ya siyam ay chaan natingtingiw. ¹⁴ Hiya us sa kan Amak ay wacha ad chaya ay achina laychun ay mal-itaw chi uray usa as nan nauycha ap-apud ay tataku.”

Nan Atun As Nan Nakafiasor Kan Chitaku

(Luc. 17:3)

¹⁵ “Mu fumasor nan ifiam kan he-a, uymu ifiakiak kan hiya nan finmasorana as nan machuchuwaanyu yangkiay. Mu

chumngor hiya kan he-a, munkiayyum kayu kasin. ¹⁶ Ngem mu achi chumngor hiya kan he-a, omayagka as usa winnu chuwa as kadwam ay kasin umuy ta wachay chuwa winnu turu ay muntistigu as nan am-in ay maifiakia.” ¹⁷ Mu achi challu chumngor kan chicha, ifiakiam sa as nan iglesia. Mu achi pay laing chumngor as nan iglesia, ifilangmu hiya as achi omaa-furot winnu mangam-among as fiaror.

¹⁸ “Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay nan uray ngachana nan epawayu asna's luta at maepawantu us ad chaya, ya nan uray ngachana nan eparufusyu asna's luta at maeparufustu us ad chaya.” ¹⁹ “Ifiakiak kasin kan chakayu ay mu nan chuwa kan chakayu asna's luta at muntimpuyugcha ay chumawat as kumpurmi kan Amak ay wacha ad chaya at ekamana para kan chakayu. ²⁰ Tay mu ay chaud nan maamongan nan uray chuwa winnu turu kiapú as nan pammaticha kan ha-un, wachaak hid-i kan chicha.”

Nan Maepadpachongan Maepangkep As Nan Achi Pomakawan Ay Mafiabfiaror

²¹ Angkiay ya inmuy hi Pedro kan Jesus, ya kanana kan hiya, “Apo, mamen kaatku pakawanun nan ifiak ay cha fumasofiasor kan ha-un? Ay inkiana mamen pitu?”

²² “Ahek kanan un mamen pitu yangkiay, ngem mamen pitu ay piton puru,” ensongfiat Jesus. ²³ “Tay nan muntorayan Apo Dios at maepachong as nan usa'y ari ay manglayad ay manotar as nan utang nan chiyuycha opisyarna. ²⁴ Kuna pay cha elapu, naiyali kan hiya nan usa ay opisyalna ay liniblify utangna. ²⁵ Kiapú ta achi makafiayad, infilin nan ari ay maelaku hiya ay kadwana nan pamilyana ay munfialin as

[¶]18:16 Deut. 19:15; Jn. 8:17; 2 Co. 13:1; 1 Tim. 5:19; Heb. 10:28

^{§§}18:18 Mat. 16:19

mafiabfiaor ya nan am-in ay kuk-uwana.
²⁶Nunpalintumang nan chiyuy opisyar
 ya enpakaasina un, ‘Sug-anganak man
 paat ta fiayachak nan am-in ay utangku
 kan he-a.’ ²⁷Nasug-ang tit-iwa nan ari
 kan hiya. Menaidna nan utangna, ya
 penakatamna hiya.

²⁸“Kun pay nak-ak nan chiyuy opisyar,
 sinib-atna nan usa ay pachongna ay
 opisyar ay nakautang kan hiya as hinkia-
 sot ay dinario.* Lenabkisna, ya enlapuna ay
 nankor, ya chana kanan un, ‘Fiayacham
 man nan inutangmu kan ha-un!’

²⁹“Nunpalintumang nan chiyuy kad-
 wana kan hiya, ya enpakaasina, ‘Sug-
 ananak man paat ta fiayachak nan
 utangku kan he-a.’ ³⁰Chaana enat nan
 chawatna, ngem kuna at enpafiarud hiya
 inkiana mafiayachana nan utangna. ³¹As
 nan nangil-an nan kakadwana ay chiyuy-
 cha opisyar as nan enommat, nalilifokan
 chi numnumcha, ya uycha infiakia as nan
 ari nan am-in ay enommat.

³²“Angkiay ya enpaayag nan ari hiya,
 ya kanana, ‘Mangotettet tit-iway ukialem
 ay opisyaluku! Menaidku ngarud nan am-
 in ay utangmu, tay numpasug-angka kan
 ha-un. ³³Anuymu chaan sinug-angan nan
 kadwam ay opisyar ay kaman as nan
 enatku ay nanug-ang kan he-a?’ ³⁴As nan
 hiyachi, finmangat as solet nan ari, ya
 enpafiarudna hiya inkiana mafiayachana
 nan am-in ay utangna.” ³⁵Inyanongos Je-
 sus, “Assid-i us nan atun Amak ay wacha
 ad chaya kan chakayu am-in mu achiyu
 tit-iwa pakawanun nan ifiayu.”

Nan Insursuron Jesus Maepangkep As Ichang

(Mar. 10:1-12; Luc. 16:18)

19 Kun pay narpas ay infiakian
 Jesus chaná, nak-ak cha Jesus
 ad Galilea, ya inmuycha henan sakop
 nan Judea henan usa ay chumang nan
 wawwang ay Jordan. ²Inmunud kan Je-
 sus nan ongoongor ay tatakú, at enpaam-
 mayna chicha hid-i.

³Wachacha nan tapen nan Fariseo ay
 inmuy kan Jesus ta chistinguncha hiya
 babaen as nan nanarudsuchancha, “Ay
 eparufus nan Lintig takú ay iyichang nan
 laraki nan asawana uray kumpurmi nan
 panforna?”

⁴Tinumfor hi Jesus, “Ay chaanyu fi-
 nasfiasa nan naisurat as nan Kalen Apo
 Dios maepangkep as nan namayangana as
 nan taku? As nan laplapuna, finayang Apo
 Dios nan laraki ya fiafiai.† ⁵Kenalina us
 un, ‘Hiyana nan kiapúna ay taynan nan
 laraki cha amana kan enana ta etepona
 hi asawana, at munfialincha as us-usa.‡
⁶Isunga fiakuncha chuwa, ngem kuncha
 us-usa. Nan nunteponun ngarud Apo Dios
 at achi koma mun-ichangun chi taku.”

⁷Kenalen nan chiyuycha Fariseo kan
 hiya, “Mu hiyasa, adchi ngay ngarud t’uy
 infilin nan Lintig Moises ay mafialin ay
 umichat nan laraki kan asawana as ka-
 suratan chi nun-ichanganca, hana at
 epak-ak hi asawana?”¶

⁸Tinumfor hi Jesus kan chicha, “O,
 enparufus Moises ay iyichangyu nan as-
 awayu kiapú as nan kenatangken chi
 numnumyu. Ngem fiakun met assessa nan
 pangkep Apo Dios as nan laplapuna. ⁹Ifi-
 akiak ngarud kan chakayu ay nan uray
 ngachana ay laraki ay mangiyichang as

*18:28 Nan usa ay dinario at lagfu as nan hin-urkiw.

†19:4 Gen. 1:27

‡19:5 Gen. 2:24

¶19:7 Deut. 24:1-4

asawana omangkiay mu nakelaraki at umiwet mu omasawa hiya as tukún.”

¹⁰ Kenalen nan disipulus kan hiya, “Mu hiyasa payat nan ommat as nan hen-asawa, un-unuyna at ay achita omas-asawa.”

¹¹ Tinumfor hi Jesus, “Tit-iwa, ngem achi kafiaelan nan am-in ay tatakú nan nauy ay sursuru ay achi omasaw-an, ngem kun yangkiay nan chiyuycha nangichatan Apo Dios. ¹² Tay tukutukún nan kiapón chi achi omasaw-an nan taku. Wachacha nan naiyanak ay kamancha naiblaan, ya nan tapina at iniblaan chi pachongcha ay taku. Nan tapina us at achicha omasawa ta paus-usauncha nan numnumcha as nan munserfyancha kan Apo Dios henan muntorayana. Nan makafiael ay mangelaman as nan nauy ay sursuru at atuna koma.”

Nan Namendisyonan Jesus As Nan Ongong-a

(Mar. 10:13-16; Luc. 18:15-17)

¹³ As nan namingsan, wacha nan nangiyuy kan Jesus as ongong-a ta epatayna nan limana ya ekararakiana chicha. Senengaran nan disipulusna nan tatakú. ¹⁴ Ngem kenalen Jesus kan chicha, “Yasa! Pay-anyu ay omali nan ongong-a kan ha-un. Achiyu epawa, tay nan tatakú ay maepachong kan chatona ay ongong-a nan maetapi henan muntorayan Apo Dios.” ¹⁵ Kuna pay enpatay nan limana kan chicha, nak-ak hid-i.

Nan Fiakngang Ay Fiarfiaru

(Mar. 10:17-31; Luc. 18:18-30)

¹⁶ As nan namingsan, wacha nan usa ay laraki ay inmuy kan Jesus, ya senarudsudna, “Misturu, ngachana man nan ammay ay masapor ay atok ta mawad-anak as fiyag ay maid patingkiana?”

¹⁷ Kenalen Jesus kan hiya, “Adchi t’uymu sarudsuchun kan ha-un mu ngachana nan ammay? Wacha nan usa yangkiay ay ammay ay hi Apo Dios. Mu laychum ay maetapi as nan fiyag ay maid patingkiana, tongparum nan filfilin Apo Dios.”

¹⁸ “Ngachan chatud-i ay filfilin?” senarudsudna.

“Achika pomatuy, achika umiwet, achika mangakiw, achika munkutum ay muntistigu, ¹⁹ rispituwum cha amam kan enam, ya laylaychum nan pachongmu ay taku ay kaman as nan atum ay manglaylayad as achormu,” ensongfiat Jesus.[§]

²⁰ Kenalen nan fumarfiaru kan hiya, “Tenongparku met am-in chaná ay filfilin. Ngachana pay nan masapor ay atok?”

²¹ Tinumfor us hi Jesus, “Mu laychum ay maid munkurangam, uymu elaku nan kuk-uwam, ya ichatmu nan lakuna as nan chiyuycha pugli, at wachantu nan kenafiakngangmu ad chaya. Kun pay marpas, un-uchunak.” ²² Kun pay chinngor nan fiarfiaru na, nak-ak ay cha munnunungu, tay nafiakngang as solet.

²³ Kenalen Jesus as nan disipulusna, “Ifiaknak kan chakayu nan tit-iwa ay nalikiattu as nan nafiakngang ay taku ay sungkop henan muntorayan Apo Dios. ²⁴ Kasinku kanan un narakraka pay ay lumfot nan kamelio as nan los-ok nan chakum mu nan fiakngang ay sungkop henan muntorayan Apo Dios.”

²⁵ As nan nanngoran nan disipulus as na, naschaawcha as solet, ya kanancha, “Ngachancha ngay ngarud nan mafialin ay maesarakan?”

²⁶ Entoongan Jesus chicha, ya kanana, “Nan tatakú at achicha kafiaelan ay mangelaman as na. Ngem hi Apo Dios at kafiaelana nan am-in.”

§19:19 Exo. 20:12-16; Lev. 19:18; Deut. 5:16-20

²⁷ Angkiay tinumfor hi Pedro, “Enham! Tenaynanmi nan am-in, ya inmunud kami kan he-a! Ngachana ngay nan gun-gunami?”

²⁸ Kenalen Jesus kan chicha, “Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay as nan mangepafiaruwantu Apo Dios henan lufong, tomokortu nan Naepadtu ay Anak chi Taku as nan machaychayaw ay tronona. Kun pay chakayu ay hinpuru ya chuwa ay disipulusku at tomokor kayuntu as nan hinpuru ya chuwa ay trono ay mangokóm as nan hinpuru ya chuwa ay tribu ay chicha nan kianak nan an-ak Israel.

²⁹ Nan ngachana ay nanaynan as afongna, susnúdna, amana, enana, an-akna winnu payyiwna kiapú as nan pammatina kan ha-un at mamen hinkiasottu nan awatuna mu nan fiaror nan tenaynana, ya matawidnantu nan fiyag ay maid patingkiana. ³⁰ Ngem nan ongor ay omon-ona ad wani at omanongoschantu, ya nan ongor ay omanongos ad wani at omon-onachantu.”

Nan Maepadpachongan Maepangkep As Nan Mun-um-uma

20 Kenalen pay Jesus, “Nan muntorayan Apo Dios at maepachong as nan usa ay taku ay nunkuwa as nan uma ay natanman as ubas. Finmikiat ya uy nun-anap hiya as munlagfu as nan umana. ² Kun pay nakad-an as munlagfuwuna, nakiturag kan chicha ay nan lagfucha as hin-urkiw at usa ay dinario. Angkiay infiaorna chicha ay uy munchunu as umana.

³ “As nan mangaurkiw, kasin nun-anap, at inilana nan tapen nan lanaraki ay nangatakchug ay cha munforforakfor as nan mun-el-elakwan. ⁴ Infiakiana kan chicha un, ‘Uy kayu us munchunu as umak, at ichatku nan ustu ay lagfuyu.’ ⁵ Isunga inmuycha.

“As nan nunkiawa ya as nan alas tres nan makiayud, kasin pinmitiw hiya, ya assid-i us challu ay uy nun-anap. ⁶ Kun

pay kiayud alas singko, inmuy kasin as nan mun-el-elakwan, ya ininchanana nan tapina ay nangatakchug ay cha munforforakfor. Senarudsudna kan chicha un, ‘Anuyyu iyur-urkiw ay munforforakfor?’

⁷ “ ‘Anaka, maid ngamin mangayag kan chakami as munlagfuwanmi,’ ensongfiatcha.

“ ‘Ayu ngarud. Uy kayu us munchunu as umak,’ kenalina kan chicha.

⁸ “Kun pay cha maschum, kenalen nan nunkuwa as nan uma as nan ap-apon nan fiabfiaruna, ‘Uymu ayakian nan chiyuycha nunlagfu ta ichatmu nan lagfucha. Elapom as nan chiyuycha enmanongos inkiana as nan chiyuycha enmon-ona ay nunlagfu.’

⁹ “Enmali nan chiyuycha nunlagfu as nan kiayud alas singko, at nalagfuwancha as hin-us-a ay dinario. ¹⁰ Isunga as nan enmaliyan nan chiyuycha enmon-ona ay nunlagfu, namnamauncha ay ong-ongor nan lagfucha. Ngem hin-us-a us challu ay dinario nan enawatcha.

¹¹ As nan nanawatancha as nan lagfucha, nunlilicha as nan nunkuwa as nan uma. Kenalicha, ¹² ‘Kun usa ay uras yangkiay chi nunchunuwan nan nauycha enmanongos, ya enpachongmu pay laing chi lagfucha kan chakami ay nunchunu as hin-urkiw ya nangiliwas as nunsidla ay atong!’

¹³ “Ngem kanana as nan usa kan chicha, ‘Kiayyum, chaanku met senator chakayu. Ay chaanyu inyafud ay usa’y dinario nan lagfuyu as nan hin-urkiw? ¹⁴ Ayu at! Araum nan lagfom, ya komatamka. Laychok challu ay ichat as nan nauycha enmanongos nan kaman as nan inchatku kan he-a. ¹⁵ Ay kun fiakun libfengku ay mangedkaman as laychok as nan mismu ay sipingku? Winnu chaka payat omapos kiapú ta achiyak nangekot?’”

¹⁶ Haat iyanongos Jesus, “Isunga nan omanongos ad wani at omon-onantu, ya nan omon-ona ad wani at omanongostu.”

Nan Kapitlu Ay Nangifiag-an Jesus As Nan Matuyana

(Mar. 10:32-34; Luc. 18:31-34)

¹⁷ As nan cha tumikichan cha Jesus ay umuy ad Jerusalem, ensakikina nan hinpuru ya chuwa ay disipulusna, ya kanana kan chicha, ¹⁸ “*Chumngor kayu! Cha takú tumikid ad Jerusalem. Hid-intu ay maipurang nan Naepadtu ay Anak chi Taku as nan anap-apon chi papachi ya as nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig. Ked-denganchantu hiya ay matuy, ¹⁹ ya ipurangchantu hiya as nan chiyuycha Gentil ay mangot-otyoktu, mangsapsaplettu ya mangelansantu kan hiya as nan koros. Ngem as nan maekatlu ay urkiw at matakuntu hiya manipud as nan utíy.*”

Nan Chinawat Nan Enan Cha Santiago Kan Juan

(Mar. 10:35-45)

²⁰ Angkiay ya inmuy kan Jesus nan asawan Zebedeo ay kadwana nan chuwa ay an-akna ay lanaraki. Nunpalintumang as nan sangwanan Jesus ya chinawatna kan hiya, “Apo, wacha pay nan chawatok.”

²¹ Senarudsud Jesus kan hiya, “*Ngachana ngay nan laychum?*”

Tinumfor nan fiafiai kan hiya, “As nan tomokram as nan tronom as nan muntorayam, eparufusmu koma ay maketokor nan nauycha chuwa ay an-akku kan he-a: Nan usa at as apét kannawanmu ya nan usa at as apét kannikidmu.”

²² Ngem tinumfor hi Jesus, “*Achiyu ammuy chayú chawchawatun. Ay kafiaelanyu ay mangiliwas as nan likiat ay iliwasku?*”**

“Kafiaelanmi ya,” ensongfiatcha kan hiya.

²³ Kenalina kan chicha, “*Manuwat, tay iliwasyuntu nan likiat ay kaman as nan iliwasku. Ngem fiakunku kalibfengan ay mumpili as tomokor as apét kannawanku ya as apét kannikidku, tay chatosa at para as nan chiyuycha nangesasakianaan Amak.*”

²⁴ Kun pay chinngor nan hinpuru ay disipulus nan nauy, finnungatcha as nan hen-aki. ²⁵ Ngem enayakian Jesus am-in chicha as nan kawad-ana, ya kanana, “*Ammuyu met ay nan chiyuycha mangetortoray as nan chiyuycha Gentil at epapeletcha nan laychuncha as nan chacha etortorayan. Nan anap-apucha us at etorayancha chicha. ²⁶ Fiakun koma assessa kan chakayu, ngem kun at nan uray ngachana ay manglayad ay munfialin as amud kan chakayu at masapor hiya nan fiabfiaarunyu. ²⁷ Nan ngachana ay manglayad us ay munfialin as kaamuchan kan chakayu at masapor munfialin as fiabfiaarunyu. ²⁸ Uray nan Naepadtu ay Anak chi Taku at chaan enmali ay maserfiyan, ngem kun at munserfi ya ichtatna nan fiyagna ta esarakana nan ongor ay tatau.*”

Nan Nangaanan Jesus As Nan Finurag Nan Chuwa Ay Tatau

(Mar. 10:46-52; Luc. 18:35-43)

²⁹ As nan cha mak-akan cha Jesus ad Jerico, nan ongoongor ay tatau at immunudcha kan hiya. ³⁰ Wacha nan chuwa ay nafurag ay nangatokor as nan olet nan korsa. Kuncha pay chinngor ay cha mar-os hi Jesus, infukiawcha, “Sug-angam man paat chakami, he-a ay Kianak David!”

³¹ Senengaran nan ongor ay tatau chicha, ya chacha ifiakia kan chicha ay kuminakcha koma. Ngem kenaskasinch infukiaw, “Apo, sug-angam man paat chakami, he-a ay Kianak David.”

**20:22 As nan kali ay Griego at kanana, “Ay kafiaelanyu ay umikop as nan tasa ay umikopaktu?”

³²Inyawnen kayman Jesus, ya enayakiana chicha, ya kanana, “Ngachana nan laychunyu ay atok kan chakayu?”

³³“Apo, makaila kami koma,” ensongfiatcha.

³⁴Nasug-ang hi Jesus kan chicha, at kenpana nan matacha. Hiya at chi ya makailacha, ya inmunudcha kan Jesus.

Nan Nanaychayawan Nan Tataku Kan Jesus As Nan Inmuyana Ad Jerusalem

(Mar. 11:1-11; Luc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

21 Kun pay cha maesnop cha Jesus ad Jerusalem, inumchancha ad Betfage henan chuntug ay Olivo. Enpaon-onan Jesus nan chuwa as nan disipulusna, ²ya kanana kan chicha, “Uy kayu henan fiabruy ay sasakiangunyu. Uchananyuntu ay dagus nan hen-ena ay dongki ay naetatakud. Fokatanyu chicha, ya iyaliyu kan ha-un. ³Mu wachay munsarudsud kan chakayu, kananyuntu un, ‘Masapor nan Apo chicha,’ ya paifiangadnantu challu ay dagus.”

⁴Enommat na ta matongpar nan infiakian nan pomapadtu ay kanana,

⁵“Ifiakiaiyu as nan tataku ad Jerusalem un,†† ‘Ilaunyu, cha omali kan chakayu nan ariyu ay napakumbaba ay nunsasakay as nan urfun ay dongki.’”‡‡

⁶Inmuycha nan disipulusna, at enatcha nan infilin Jesus kan chicha.

⁷Inyalicha nan chiyuy hen-ena ay dongki. Inyap-apcha nan chiyuycha

kakiaycha as nan uchug nan nauycha animar, ya nunsakay hi Jesus as nan urfun. ⁸Kaongoran as nan tatau hid-i at inyapragcha nan chiyuycha kakiaycha as nan korsa. Nan tapina at senmongpatcha as nan chiyuycha pangan chi kaiw, ya inchapratcha as nan korsa ta epailacha ay chayawuncha hi Jesus. ⁹Nan ongoongor ay tatau ay enmon-ona ya nan chiyuycha imun-unud kan hiya at infugfukiawcha, “Machaychayaw nan Kianak David! Mabendisyonan koma nan omali as nan ngachan nan Apo!¶¶ Maichaychayaw hi Apo Dios ad chaya!”

¹⁰As nan inumchanan cha Jesus ad Jerusalem, nakuru nan am-in ay umili as chi, ya kanancha, “Ngachan man paat tona?”

¹¹“Hi tona hi Jesus ay pomapadtu ay i-Nazaret henan probinsiya ay Galilea,” ensongfiat nan ongor ay tatau ay nakiy kan Jesus.

Nan Inmuyan Jesus As Templo

(Mar. 11:15-19; Luc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹²Kun pay sinungkop hi Jesus as nan fiattaw nan Templo, enpak-akna nan am-in ay cha mun-el-elaku ya nan cha lomaklaku hid-i. Enlokabfuna nan chiyuycha lamesaan nan chiyuycha cha munsoksokat as siping^{§§} ya nan totokoran nan chiyuycha cha mun-el-elaku as karopati. ¹³Kenalina kan chicha, “Kanan nan naisurat as nan Kalen Apo Dios un, ‘Nan afongku at makali

††21:5 As nan kali ay Griego at kanana, “Nan fiafiai ay anak Zion.” Hiyana nan enpangachancha as nan umiili ad Jerusalem. Nan Zion at usa henan chuntug ad Jerusalem.

‡‡21:5 Isa. 62:11; Zac. 9:9

¶¶21:9 Sal. 118:26

§§21:12 As nan mangichatonan nan Judio as nan tenawwun ay chatona, umuy as nan fiattaw nan Templo ay mangepasokat as nan siping chi i-Roma as siping chi Judio as nan chiyuycha munsoksokat as siping. Mu wachay murpu as achawwi, lomaku as ichatona ay karnero winnu karopati hid-i.

un munkarkarakian.’ Ngem kunyu at nunfialinun as muntabtafunan chi mangakiw!”*

¹⁴ Angkiay ya enmalicha nan nafurag ya nan napilud kan Jesus as Templo, at enpaamayna chicha. ¹⁵ Ngem nan anap-apon chi papachi ya nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig at nunsidlay fungatcha as nan nangil-ancha as nan nakaskaschaaw ay enatna ya as nan ongong-a ay cha mangifugkiaw as Templo, “Machaychayaw nan Kianak David!”

¹⁶ Kenalicha kan Jesus, “Ay chuchungrum nan cha kankanan chatona?”†

“O met,” ensongfiat Jesus. “Ay chaanyu finasfiasa nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana un, ‘He-a Apo, isuruwam nan anongong-a ya nan manutun ay mangifiakia as ustuuustu ay panagchayaw kan hiya?’” ¹⁷ Angkiay tenaynan Jesus chicha henan siyudad, at uy inmiyan ad Betania.

Nan Kaiw Ay Igos Ay Intuchor Jesus

(Mar. 11:12-14, 20-24)

¹⁸ As nan wiet ay cha munfiangchan cha Jesus ad Jerusalem, nunchukiaang hiya. ¹⁹ Inilana nan kaiw ay igos as nan olet nan korsa. Inmuy hiya as nan hana kaiw, ya ininchanana ay kun tubtufu yangkiay chi wacha. Angkiay ya kenalina as nan kaiw, “Maidtu poros kasin fugfukiasmu.” Hiya at chi ya narangu nan kaiw ay igos.

²⁰ As nan nangil-an nan disipulusna as chi, naschaawcha as solet, ya kanancha kan Jesus, “Anan enat nan kaiw ay igos ay narangu’y dagus?”

²¹ “Ifiakia kan chakayu nan tit-iwa,” ensongfiat Jesus. “Mu wachay pammatiyu ya achi kayu munchuwachuwa, fiakun

yangkiay nan enkamanku as nan igos nan maekamanyu, ngem mafialinyu us ay kanan henan nauy chuntug un, ‘Maokwatka ya maichus-orka henan fiayfiay,’ at maekaman tit-iwa. ²² Nan uray ngachana ay chawatunyu as nan kararagyu at maawatyuntu mu afurotunyu.”

Nan Nurpuwan Nan Kalibfengan Jesus

(Mar. 11:27-33; Luc. 20:1-8)

²³ Angkiay ya nunfiangad hi Jesus as Templo. As nan chana mun-is-isuruwan, enmali kan hiya nan anap-apon chi papachi ya nan anam-amá. Senarud-sudcha, “Anan nurpuwan man nan kalibfengam ay mangekaman kan chatona? Ngachana nan nangichat kan he-a as nan nauy ay kalibfengan?”

²⁴ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Wacha us nan usa’y sarudsuchok kan chakayu. Mu masongfiatanyu, ifiakia kan chakayu nan nurpuwan nan kalibfengak ay mangekamkaman kan chatona. ²⁵ Ay chaud pay nan nurpuwan nan kalibfengan Juan ay munfunyag? Ay nurpu kan Apo Dios winnu as nan tatakú?”

Angkiay kenalicha ay maaapat, “Mu kanan takú un, ‘Nurpu kan Apo Dios,’ kananantu kan chitaku un, ‘Anuyyu ngarud chaan enafurot hiya?’” ²⁶ Ngem mu kanan takú un, ‘Nurpu as nan tatakú,’ umugyat takú met as nan atun nan ongoongor ay tatakú, tay afurotuncha am-in ay hi Juan at usa ay poma-padtú.” ²⁷ Isunga tinumforcha kan Jesus, “Tuan! Achimi ammu.”

Kenalen us Jesus, “Mu hiyasa, achek us ngarud ifiakia kan chakayu mu ngachana nan nunkalibfengan as nan chak mangekamkamanan kan chatona.”

*21:13 Isa. 56:7; Jer. 7:11

†21:16 Sal. 8:2

Nan Maepadpachongan Nan Chuwa Ay An-ak

²⁸ Infiakian Jesus nan nauy ay maepadpachongan kan chicha: “Ngachana nan munnunumnyu's na? Wacha nan usa ay ama ay chuwa nan pototna. Inmuy hiya as nan panguru, ya kanana, ‘Anak, somepotka ad wani as uma ay naetanman chi ubas o?’

²⁹ “‘Annaw,’ ensongfiatna. Ngem kun pay naaw-awni, nunfialiw nan numnumna, at senmepot challu.

³⁰ “Angkiay ya inmuy nan chiyuy ama as nan enauchi, ya assid-i us challu nan infiakiana. Kenalen nan enauchi un, ‘O pay, Ama.’ Ngem chaan inmuy. ³¹ Ngachana kan chatud-i ay chuwa nan nangtongpar as nan laychun amacha?”

“Nan panguru,” ensongfiatna.

Kenalen Jesus kan chicha, “Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Nan chiyuycha mangam-among as fiaror ya nan fianafiai ay mangepabpafiyad as achorcha at chicha nan mangon-ona ay uy maetapi henan muntorayan Apo Dios mu chakayu.

³² Tay enmali hi Juan ay Fumufunyang ay mangisuru kan chakayu as nan nalintig ay panagfiyag, ya kunyu chaan enafurot hiya. Ngem nan chiyuycha mangam-among as fiaror ya fianafiai ay mangepabpafiyad as achorcha nan enmafurot kan hiya. Uray as nan narpasan nan nangil-anyu as nan enmafurotancha, chaan kayu pay laing nunfiawia ay enmafurot kan hiya.”

Nan Maepadpachongan Nan Mangaamma As Nan Uma

(Mar. 12:1-12; Luc.
20:9-19; 1 Ped. 2:6-8)

³³ “Chungrunyu nan usa pay ay maepadpachongan. Wacha nan usa ay taku ay nuntanum as ongor ay ubas[‡] as umana.

Enaradna nan naliwus, ya nunkaub as munkopkopran as ubas. Nun-amma us as nangatungatu ay fiawen nan munfianfi-antay as nan umana. Kun pay narpas sa, enpaamma as nan chiyuycha nun-uumauna. Angkiay ya nunfiat henan achawwi ay lukiar. ³⁴ Kun pay inumchan nan timpon chi munpurasa, infiaorna nan chiyuycha fiabfiaruna as nan chiyuycha nun-uumauna ta uycha araun nan ubas ay kudwan nan amocha. ³⁵ Ngem lenabkis nan chiyuycha nun-uumauna chicha. Senaplesapletcha nan usa, penatuycha nan usa, ya lenomtalomtakcha nan usa. ³⁶ Kasin inmifiaor hiya as tapina ay ong-ongor ay fiabfiaruna mu nan enmona, ngem assid-i us challu nan enatcha kan chicha. ³⁷ As nan anon-gosna, infiaorna nan mismu ay anakna kan chicha, tay kanana as numnumna un, ‘Siguradu ay mafiainchantu as nan mismu ay anakku.’

³⁸ “Ngem kun pay inilan nan chiyuycha nun-uumauna nan mismu ay anakna, kenalicha un, ‘Nauy nan mangetawid as nan uumaun takú ay natanman as ubas. Akayu! Patayun takú hiya ta kuwaan takú nan tawidna.’ ³⁹ As nan hiyachi, lenabkische hiya. Inchus-orcha as nan fiakun sakop nan uma ay natanman as ubas ya penatuycha.”

⁴⁰ Senarudsud Jesus, “Mu hiyasa, as nan munfiangchan nan nakin kuwa as nan uma ay natatanman as ubas, ngachanantu ngun nan atuna as nan chiyuycha nun-uumauna?”

⁴¹ Tinumforcha, “Ya kakun kauugyay nan atunantu ay mangpatuy as nan chiyuycha manangotettet ay tatau. Angkiay ya enpaaywana nan umana ay natatanman as ubas as nan tukún ay mangichat as nan ustu ay kudwana as nan timpon nan munpurasa.”

[‡]21:33 As nan mor-oman nan chiyuycha ubas, ipuuy nan chiyuycha Judio as nan nakaufian. Kiatikiatinancha ta maaracha nan chanumna. Angkiay ammancha as fiayas.

⁴²Kenalen Jesus kan chicha, “Ay chaanyu poros finasfiasa nan naisurat as nan Kalen Apo Dios? Kanana un, ‘Nan chiyuy fiatu ay enachen nan chiyuycha muntuptuping at hiya nan nunfialin as kaamuchan ay maipugnad. Hiyana nan enat nan Apo, ya anuy paat nakaskaschaaw sa as nan mangi-ila takú!’”

⁴³Isunga kiapú ta enachiyak, ifiakiak kan chakayu ay achi kayuntu maetapi henan muntorayan Apo Dios, ngem kun at nan chiyuycha mangelkamkaman as nan laychok nan maetapi. ⁴⁴Nan mag-as as nan nauy ay fiatu at mapet-apat-ang. Ngem kun pay mag-as nan hana ay fiatu as nan kumpurmi at kimokunantu nan hana mag-asana.”

⁴⁵Kun pay chinngor nan anap-apon chi papachi ya nan chiyuycha Fariseo nan nauy maepadpachongan ay infiakian Jesus, naawatancha ay maepangkep kan chicha nan chana kankanan. ⁴⁶As nan hiyachi, penachascha ay mangtiliw hiya, inmugyatcha as nan ongoongor ay tatau, tay infilangcha hiya as usa ay pomapadtu.

Nan Maepadpachongan Maepangkep As Nan Chuyas

(Luc. 14:15-24)

22 Kasin nun-epadpachong hi Jesus as nan tatau, ²“Nan muntorayan Apo Dios at maepachong as nan usa ay ari ay nunsakiana as nan chuyas nan pototna ay laraki. ³Kun pay naesakiana amin, inmifiaor hiya as nan chiyuycha fiabfiaruna ay uy mangayag as nan chiyuycha naayakian ay makichuyas. Ngem nan chiyuycha naayakian at chaancha lenayad ay omali. ⁴Kasin inmifiaor as nan tapina

ay fiabfiaruna ta uycha ifiakia as nan chiyuycha naayakian un, ‘Akayu! Nae-sakiana at nan am-in. Naparti at nan fiakami ya nan nunkarukmog ay urfun ay fiakami. O, omali kayu ay makichuyas!’

⁵Ngem chaan penakian-anon nan chiyuycha naayakian, at inturuycha nan sikud ay chacha at-atun. Nan usa at senmepot, ya nan usa us at uy nun-elaku. ⁶Kun pay nan tapina at lenabkischa nan chiyuycha fiabfiarun nan ari. Penalikiatcha pay as solet chicha, ya penatuycha. ⁷Nunsidlay fungat nan ari as nan nangchamakiana as nan enommat. As nan hiyachi, infiaorna nan sosorchachuna, at penatuycha nan chiyuycha pomapatuy ya pinuorancha nan siyudadcha. ⁸Angkiay ya kenalen nan ari as nan tapina’y fiabfiaruna, ‘Naesakiana nan am-in as nan nauy ay chuyas, ngem nan tatau ay enayakiak at achicha maekari ay omali. ⁹Uy kayu as nan chiyuycha wuliwor ay korsa ya ayakianyu nan am-in ay tatau ay uchananyu hid-i ta makichuyascha.’ ¹⁰Isunga inmuycha tit-iwa as nan chiyuycha korsa, ya enamongcha nan am-in ay tatau ay inuchanancha ay ammay ya uray mangotettet. As nan hiyachi, napnu as tatau nan afong nan chumuyas.

¹¹“Ngem kun pay sinungkop nan ari ay uy mangila as nan chiyuycha naayakian, inilana hid-i nan usa ay taku ay chaan nunfiachi as fiachon chi makichuyas.” ¹²‘Kiayyum,’ kenalen nan ari kan hiya, ‘anan enatmu ay sinungkop as na ay chaan nunfiachi as fiachon chi makichuyas?’ Kun kinkinak nan taku ay anchi. ¹³Angkiay kenalen nan ari as nan chiyuycha fiabfiaruna un, ‘Fiaruchonyu nan limana ya sukina, ya ichus-oryu hiya as chará ay kawad-an nan ngongot. Hid-i nan mun-ag-akoranantu

⁴²21:42 Sal. 118:22-23; Ara. 4:11

⁴³22:11 As nan iniili ay ukialen nan Judio, nan chumuyas nan mangichat as fiachu ay para as nan chiyuycha makichuyas.

ya munnngesatantu nan fiab-ana kiapú as fungatna.’ ” ¹⁴Inyanongos Jesus, “Ongor nan naayakian ay maetapi henan muntorayan Apo Dios, ngem akét nan napili.”

**Nan Sarudsud Maepangkep
As Nan Munfiaroran**

(Mar. 12:13-17; Luc. 20:20-26)

¹⁵Angkiay ya nak-ak nan chiyuycha Fariseo, ya uycha nuntuturag mu anan atuncha ay manikap kan hiya babaen as nan sarudsudcha ta wachay mangicharumancha kan hiya. ¹⁶Infiarochan nan tapina ay disipuluscha ay Fariseo ay kadwacha nan papasorot Ari Herodes ta umuycha kan Jesus. Kuncha pay inumchan kan hiya, kenalicha, “Misturu, ammumi ay tit-iwa nan am-in ay kanam. Ammumi us ay isurom nan tit-iwa ay laychun Apo Dios ay atun nan tatau. Mapapchong nan atum as nan am-in ay tatau, tay achim ifilang nan kasasaadcha. ¹⁷Isunga ifiakiam pay ngarud kan chakami nan munnunumnummu's na: Ay eparufus nan Lintig takú ay munfiayad kami as fiaror kan Emperador winnu achi?”

¹⁸Ngem aammon Jesus nan mangotettet ay pangkepcha, isunga kenalina, “Chakayu ay pakamankaman, adchi tuyak chischistingun? ¹⁹Ud-a, ompaila kayu kan ha-un as siping ay ifiarfaryu.” Inyalicha kan hiya nan usa ay silsilyu. ²⁰Senarudsudna kan chicha, “Ngachana nan nakin lupa ya nakin ngachan as na?”

²¹“Hi Emperador,” ensongfiatcha.

Angkiay kenalen Jesus kan chicha, “Mu hiyasa ngarud, ichatyu kan Emperador nan kuk-uan Emperador, ya ichatyu us kan Apo Dios nan kuk-uan Apo Dios.”

²²As nan nanngorancha's na, naschaawcha as solet. Angkiay ya tenaynancha hiya, at kenmatamcha.

**Nan Sarudsud Maepangkep As
Nan Matakuan Nan Natuy
Manipud As Nan Utúy**

(Mar. 12:18-27; Luc. 20:27-40)

²³As nan hiyasa challu ay urkiw, inmuycha kan Jesus nan tapen nan Saduseo. Chicha nan bunggoy chi Judio ay mangali un achi matakuan nan natuy manipud as nan utúy. Senarudsudcha kan hiya, ²⁴“Misturu, kenalen met Moises un, ‘Mu wachay hen-asawa ay maid anakcha ya matuy nan laraki, masapor asaw-un nan sunúd nan laraki nan nael-lakas ta mu wachay anakcha at maifilangtu nan onga as potot nan chiyuy natuy ay sunúdna.’” ²⁵Wachacha met nan pitu ay hen-anag-i ay lanaraki as nan kawad-anmi. Enmasawa nan panguru, at natuy. Kiapú ta maid enpototna, enasawan nan utub nan naellakas. ²⁶Natuy us hiya ay maid enpototna. Assid-i us challu as nan maekatlu inkiana as nan maekapitu. ²⁷Kuncha pay natuy am-in, natuy nan fiafiai. ²⁸As nan urkiw ay matakuan nan nunkatuy manipud as nan utúy, ngachana ngay as nan pitu nan nakin asawa as nan chiyuy fiafiai, tay enasawacha met am-in hiya?”

²⁹Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Kenomsaw kayu tit-iwa, tay achiyu maawatan nan maepangkep as nan Kalen Apo Dios, ya achiyu us maawatan nan panakafialina. ³⁰Tay as nan matakuan manipud as nan utúy nan nunkatuy, achicha mun-eennasawa, ngem kuncha at maepachong as nan angheles Apo Dios ad chaya. ³¹Mu maepangkep as nan matakuan nan nunkatuy manipud as nan utúy, ay chaanyu finasfiasa nan infiakian Apo Dios kan chakayu? Kanana un, ³²‘Ha-un nan

**22:24 Deut. 25:5-6

Dios Abraham, nan Dios Isaac ya nan Dios Jacob.^{††} *Nan laychun tona ay kanan at hiya nan Dios nan natataku, fiakun nan nunkatuy.*

³³ As nan nanngoran nan ongoongor ay tatau as na, naschaawcha as solet as nan insursuruna.

Nan Kaamuchan Ay Filin Apo Dios

(Mar. 12:28-34; Luc. 10:25-28)

³⁴ Kun pay chinngor nan chiyuycha Fariseo ay senom-or Jesus nan chiyuycha Saduseo, naamongcha. ³⁵ Nan usa kan chicha ay naraing as nan maepangkep as nan chiyuycha lintig ay insurat Moises at nunsarudsud ay manisting kan Jesus, ³⁶ “Misturu, ngachana man nan kaamuchan ay filin as nan Lintig takú?”

³⁷ Tinumfor hi Jesus, “*Masapor laylaychum nan Apo ay Diosmu as nan am-in ay pusom, as nan am-in ay lenawam ya as nan am-in ay numnummu.*”^{‡‡} ³⁸ *Hiyana nan kaamuchan ya omona ay lintig Apo Dios.* ³⁹ *Nan maekadwa ay kaamuchan ay maepachong as nan omona at hiyana: ‘Masapor laylaychum nan pachongmu ay taku ay kaman as nan atum ay manglaylayad as achormu.’*^{¶¶} ⁴⁰ *Nan nauycha chuwa ay filin at chicha nan maifisaran nan am-in ay Lintig Moises ya nan insursuron nan chiyuycha pomapadtu.”*

Nan Sarudsud

Maepangkep Kan Cristo

(Mar. 12:35-37; Luc. 20:41-44)

⁴¹ Kun pay naamong nan chiyuycha Fariseo, senarudsud Jesus kan chicha, ⁴² “*Ngachana nan munnunumnyu as nan maepangkep as nan Cristo? Ngachanay nakin kianak kan hiya?*”

“Kianak David hiya,” ensongfiatcha.

⁴³ Senarudsud Jesus kan chicha, “*Mu hiyasa, adchi pay ngarud t’uy enpaifiaag nan Espiriton Apo Dios kan David ay awakiana hi Cristo as ‘Apo?’ Infiakian David un,*

⁴⁴ *Kenalen nan Apo as nan Apok un, “Tomokorka as apét kannawanku inkiana amisok nan chiyuycha kafusormu.”*’
”§§

⁴⁵ Kenalen pay Jesus, “*Mu hiyasa ngarud ay ‘Apo’ nan pang-awag David kan Cristo, anuyana ngay atun ay kianak David hi Cristo?*”⁴⁶ Maid poros makasongfiat kan Jesus, ya nunlapu as nan hana ay urkiw, maid nakaiturud ay nunsarudsud kasin kan hiya.

Nan Nanengaran Jesus As Nan Chiyuycha Mun-isursuru As Lintig Ya Fariseo

(Mar. 12:38-39; Luc. 11:43, 46; 20:45-46)

23 Angkiay ya kenalen Jesus as nan ongoongor ay tatau ya as nan disipulusna, ² “*Nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig ya nan chiyuycha Fariseo at wachay kalibfengancha ay mangepakaawat as nan Lintig Moises.*”³ *Isunga masapor tongparunyu ya atunyu nan am-in ay ifiakiacha. Ngem achiyu turturachun nan chacha at-atun, tay achicha cha atun nan chacha ekaskasaba.* ⁴ *Chacha epadpad-un as nan tatau nan lintig ay achicha kafiaelan. Ngem uray mu hiyasa, achicha met uyachun chi uray us-usa paat ay kiayyamatcha ay fumachang kan chicha.* ⁵ *Am-in nan chacha at-atun at atuncha yangkiay ta ilaun nan tatau chicha. Paaad-achauncha nan kaman mait-ittuan chi kispuru ay man-*

^{††}22:32 Exo. 3:6, 15

^{‡‡}22:37 Deut. 6:5

^{¶¶}22:39 Lev. 19:18

^{§§}22:44 Sal. 110:1; Ara. 2:34-35; 1 Co. 15:25

gittuwancha as nan tapen nan naisurat ay lintig Apo Dios ay ifiafiarudcha as ketongcha ya as takraycha.* Chacha us paanchuanchuwun chi ipay nan kiayachan nan kakiaycha ta epailacha nan kenaamudcha.†⁶ Laylaychuncha nan chiyuycha tokoran chi mafifigfig, ya nan chiyuycha kaammayan ay tokoran as tomoktokran-cha as nan chiyuycha senagoga.⁷ Laylaychuncha ay cha risripituwun nan tatakuchicha as nan chiyuycha mun-el-elakwan, ya laylaychuncha us ay aw-awakian nan tatakuchicha as 'Misturu'.

⁸“Ngem chakayu at achiyu iyafud ay maawakian kayu as 'Misturu,' tay usa yangkiay nan misturuyu, ya kaman kayu hen-anag-i am-in.⁹ Maid aw-awakianyu asna's luta as 'Ama,' tay kun usa nan Amayu ay hiya nan wacha ad chaya.¹⁰ Achiyu us iyafud ay maawakian kayu as 'Apo,' tay hi Cristo yangkiay nan Apo.¹¹ Nan kaamuchan kan chakayu at masapor hiya nan fiabfiarunyu.¹² Nan ngachana ay mangepangatu as achorna at maepababantu. Ngem nan mangepababa as achorna at maepangatuntu.”

Nan Nang-okomán Jesus As Nan Chiyuycha Fariseo Ya Nan Chiyuycha Mun-isursuru As Lintig

(Mar. 12:40; Luc.

11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³Kenalen pay Jesus, “Kasusug-ang kayu ay mun-isursuru as Lintig ya Fariseo! Pakamankaman kayu, tay iniin-ubyu nan sungkohan koma nan tatakuchenan muntorayan Apo Dios. Chakayu ay mismu at achi kayu sungkop, ya achiyu pay eparufus ay sungkop nan chiyuycha manglayad ay sungkop hid-i.”

¹⁴[“Kasusug-ang kayu ay mun-isursuru as Lintig ya Fariseo! Pakamankaman

kayu, tay isikapanyu ay manguwa as nan ab-afong nan eellakas, ya paanchuanchuwunyu nan kararagyu ta ilaun nan tatakuchenan ay ammay kayu. Isunga naliglikiattu nan chusayu!]

¹⁵“Kasusug-ang kayu ay mun-isursuru as Lintig ya Fariseo! Pakamankaman kayu, tay kudngunyu nan fiayfiay, ya umuy kayu henan achawwi ay nasnasyon ta uy kayu omawis as uray usa ay munfialin as pasoroty. Kun pay wachay usa ay umunud, munfialinunyu as kaskasin maifilang ay umuy ad inferno mu chakayu!

¹⁶“Kasusug-ang kayu, chakayu ay maepachong as nan nunkafurag ay mangepangpangu as nan tatakuchenan! Chayu isuru un, 'Achi kis-an tongparun nan esapata mu osarun nan Templo as nan munsapataan. Ngem mu osarun nan fialetok as nan Templo as nan munsapataan, masapor ay tongparun.’

¹⁷Chakayu ay nunkangokngok ay nafurag! Ngachana nan am-amud kan Apo Dios, ay nan fialetok winnu nan Templo ay hiya nan mangepasanto as nan fialetok?¹⁸ Isursuruyu pay un, 'Nan mangosar as nan altar as nan munsapataana at uray ud-ay achina tongparun nan ensapatana. Ngem mu osaruna nan chaton as nan altar as nan munsapataana, masapor tongparuna.’

¹⁹Nunkafurag kayu tit-iwa as solet! Ngachana nan am-amud kan Apo Dios, ay nan maichaton winnu nan altar ay mangepasanto as nan maichaton?

²⁰Isunga nan mangosar as nan altar as nan munsapataana at osaruna sa ya nan am-in ay naepatang hesa as nan munsapataana.²¹ Kaman us as nan mangosar as nan Templo as nan munsapataana at osaruna sa ya hi Apo Dios ay mamagyan hesa as nan

*23:5 Deut. 6:8; 11:18. Hiyana nan enkamkaman-cha ta achi maliw-an nan filifilin Apo Dios.

†23:5 Num. 15:37-41

munsapataana. ²²Nan mangosar ad chaya as nan munsapataana at osaruna us challu nan tronon Apo Dios ya nan tenmotokor hid-i.

²³“Kasusug-ang kayu ay mun-isursuru as Lintig ya Fariseo! Pakamankaman kayu, tay ichatonyu tit-iwa nan pagkapuron nan apetyu ay kaman as nan chiyuycha mangepaammay as machangchang,[‡]ngem enganuyyu met nan chiyuycha tit-iwa ay amud ay sursuron nan Lintig ay kaman as nan munfialinanyu as nalintig, manangsug-ang ya matalek. Chatona nan masapor ay atunyu, ya achiyu challu enganuy ay mangekaman as nan tapina. ²⁴Chakayu ay maepachong as nan nunkafurag ay mangepangpangu as nan tataku, paatyu makaailaun ay ustu nan achi amud! Kenom-saw kayu, tay maepachong kayu as nan taku ay paat mangsakiat as emok as nan ikopuna, ngem maokmona met chi kamelio!

²⁵“Kasusug-ang kayu ay mun-isursuru as Lintig ya Fariseo! Pakamankaman kayu, tay maepachong kayu as nan taku ay manguras as nan luwar yangkiay nan tasa ya paratu. Ngem nan numnumyu met at napnu as kenaakum ya kenangekot. ²⁶Chakayu ay Fariseo ay kaman nunkafurag! Urasanyu on-ona nan lukaw nan tasa ya paratu at maurasantu us nan luwarcha.

²⁷“Kasusug-ang kayu ay mun-isursuru as Lintig ya Fariseo! Pakamankaman kayu, tay maepachong kayu as nan chiyuycha lufok ay napentoran as munpupukaw ay amamay chi ilacha. Ngem ad chur-umcha at napnucha as tong-or ya nunkabrok ay achor chi nunkatuy. ²⁸Hiya us sa kan chakayu ay kaman nalintig as nan mangilian nan tataku. Ngem nan numnumyu at

napnu as kenapakamankaman ya kenamananglabsing.”

**Nan Chusan Nan Chiyuycha
Mun-isursuru As Lintig Ya
Nan Chiyuycha Fariseo**

(Luc. 21:5-19; 11:49-51)

²⁹Kenalen pay Jesus, “Kasusug-ang kayu ay mun-isursuru as Lintig ya Fariseo! Pakamankaman kayu, tay iyammaanyu as anam-ammay ay lufok nan chiyuycha pomapadtu ad pus-uy ay penatuy nan kaap-uwanyu, ya arkosanyu nan chiyuycha lufok nan nunkalintig ay tataku. ³⁰Kananyu pay un, ‘Mu kun kami natataku as nan timpon nan chiyuycha kaap-uwanmi at chaan kami koma naetapi as nan namatuyancha as nan chiyuycha pomapadtu.’ ³¹Ngem kiapú ta assessa nan kenaliyu, inyafudyu ay kianak chakayu as nan chiyuycha namatuy kan chatud-i ay pomapadtu. ³²Ayu ngarud, lопасunyu ay mangekaman as nan fiasor ay enlalapon nan kaap-uwanyu! ³³Chakayu ay maepachong as nan urug ya an-ak chi kubra ay nunkasikap! Anan atunyu ay makalisi as nan chusayu ad inferno? ³⁴Isunga ifiaorku kan chakayu nan chiyuycha pomapadtu ya mamasilib ay tataku ya nan chiyuycha mun-isursuru as nan Kalen Apo Dios. Patayunyuntu nan tapina kan chicha, ya elansayuntu as nan koros nan tapina. Sapsapletunyu nan tapina as nan chiyuycha senagogayu, ya chugchukunyuntu chicha henan il-ili. ³⁵Isunga machusa kayu kiapú as nan namatuyanyu as nan am-in ay nalintig ay tataku asna's luta nunlapu as nan natuyan Abel ay nalintig inkiana as nan natuyan Zacarias ay potot Barakias ay penatuyyu as nan nunkiakiaw-an nan kuwartu as Templo ya nan altar.[¶] ³⁶Ifiakiak kan

[‡]23:23 Nan tapina'y etaptapen nan Judio as nan machangchang at “mint, dill” ya “cumin”.

[¶]23:35 Gen. 4:8; 2 Cro. 24:20-21

chakayu nan tit-iwa ay machusantu nan tatakú ad wani kiapú as nan napatuyan chatona am-in."

Nan Layad Jesus As Nan I-Jerusalem

(Luc. 13:34-35)

³⁷ Kenalen Jesus, "Chakayu ay i-Jerusalem, penatuyyu nan chiyuycha pomapadtu, ya lenomtakyu nan chiyuycha infiaor Apo Dios kan chakayu. Namen kaat ay lenarayadku ay mang-among kan chakayu am-in ay kaman as nan atun nan mangngak ay mangesakub as enpasna, ya kunyu paat achi laychun. ³⁸ Il-ilaunyu! Nataynan ya naenganuy nan siyudadyu. ³⁹ Ifiakiak kan chakayu, achiyaktu kasin il-ilaun inkiana as nan timpu ay mangaliyanu un, 'Maichaychayaw koma nan omali ay infiaor Apo Dios.'"[§]

Nan Nangepakaammuwan Jesus As Nan Machachaelan Nan Templo

(Mar. 13:1-2; Luc. 21:5-6)

24 Pinmitiw hi Jesus as nan Templo. As nan chana mak-akan, naesnop nan disipulusna kan hiya, ya tinugkiawcha kan hiya nan chiyuycha anam-ammay ay nakiaub as fiatu as nan kawad-an nan Templo. ² Kenalen Jesus kan chicha, "O, ilaunyu met am-in chand! Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay maidu mayagyag as uray usa ay fiatu as nan naesasad-ana, tay kuncha am-in maikurub."

Nan Liglikiat Ay Ommattu

(Mar. 13:3-13; Luc. 21:7-19)

³ As nan nangatokoran Jesus henan chuntug ay Olivo, enmali nan disipulus kan hiya ay chidchicha yangkiay. Kenalicha, "Ifiakiam pay kan chakami mu kaatna nan ommatantu tona, ya ngachanantu nan sinyar nan omaliyam ya nan anongos ay urkiw."

⁴ Tinumfor hi Jesus kan chicha, "Il-ilaunyu ta maid mangar-allilaw kan chakayu. ⁵ Tay ongortu nan tatakú ay omali ay mangosar as nan ngachanku ay mangarkali un, 'Ha-un nan Cristo,' ya ongortu nan allilawuncha ay tatakú. ⁶ Chungrunyuntu nan kanikong chi kukufiat ya chamag maepangkep as kukufiat henan achawwi ay luglukiar. Ilaunyu ta achi kayu machanakian. Masapor challu ommat chand, ngem fiakun pay hiyasa nan anongos ay urkiw. ⁷ Tay munkikinnufiatu nan chiyuycha nasyon, ya kaman us nan chiyuycha muntorayan. Wachachantu chi fitel ya kichu henan tukutukún ay lukiar. ⁸ Ngem chatona am-in nan laplapon chi likiat ay kaman as nan munpasikaran chi omanak.

⁹ "As nan hiyachi, wachachantu nan mangicharum kan chakayu ta palikiatun ya patayun chakayu. Ingln chakayuntu as nan am-in ay tatakú kiapú as nan pammatiyu kan ha-un. ¹⁰ As nan timpu ay anchi at ongorchantu nan mankug as pammatica. Munsesenpsepcha ya mun-iinningorcha. ¹¹ Ongorchantu us nan munpaila ay achi tit-iwa ay pomapadtu, ya ongortu nan allilawuncha. ¹² Kiapú as nan enmongoran chi kenamangotetet, omak-akét chi layad nan ongor ay tatakú. ¹³ Ngem nan taku ay mangan-anos ay omafurot inkiana as nan anongos at maesarakantu. ¹⁴ Nan nauy Ammay ay Chamag maepangkep henan muntorayan Apo Dios at maekasaba as nan am-in ay tatakú asna's luta ay munserfi as pammaneknek kan chicha. Angkiay ya omalintu nan munpatingkiaan chi lufong."

Nan Kaugyat Ay Ommat

(Mar. 13:14-23; Luc. 21:20-24)

¹⁵ Kenalen pay Jesus, "Isunga as nan mangil-anyuntu as nan 'Kaugyat ay Chumachael' ay tenmatakchug as nan nasan-

towan ay lukiar ay hiya nan infiakian Daniel ay pomapadtu, (Nan mamasa as na at masapor maawatana nan laychun tona ay kanan.)** 16 nan umiili ad Judea at masapor lomayawcha ay umuy henan chiyuycha chuntug. 17 Nan taku ay wacha as tabfongan nan afongna at achi masapor chumayyu ay mangara as kinakuna as fi-aruy. 18 Nan senmepot at achi masapor somaor ay mangara as kakiayna. 19 Kasusug-angtu kayman nan chiyuycha masisikug ya nan cha munpasusu as nan hanacha ay urkiw! 20 Ekararagyu kan Apo Dios ta achi paat maiyaspur nan lomayawanyu as nan chinamuy winnu as nan Urkiw ay Muniblayan. 21 Tay as nan hana ay timpu, omalintu nan nunsidla ay likiat ay maid maepachongana nunlapu as nan nafiayan-gan nan lufong inkiana ad wani, ya achintu kasin om-ommat. Maidtu om-ommat as assena as tapen chi urkiw. 22 Mu achi henkemachun Apo Dios nan hanacha ay urkiw ay munlikiatan, maidtu maesarakan ay matataku. Ngem kiapú as nan pinilina ay tatakuna, henkemachuna nan hanacha ay urkiw.

23 “Angkiay ya mu wachay mangarkali kan chakayu un, ‘Ilaunyu! Nauy nan Cristo!’ winnu ‘Chiyuy hiya!’ at achiyu ab-afurotun. 24 Tay munpailachantu nan chiyuycha achi tit-iwa ay Cristo ya achi tit-iwa ay pomapadtu. Omepappailachantu as ongor ay nakaskaschaaw ay sinyar ya milagro ta mu mafialin at allilawuncha uray nan tatau ay pinilen Apo Dios. 25 Il-ilaunyu, tay infiafiakiak met at kan chakayu.

26 “Isunga mu kanancha un, ‘Ilaunyu at chiyuy hi Cristo henan disyerto,’ achi kayu um-umuy hid-i. Mu kanancha un, ‘Ilaunyu at nauy hiya asna's fiaruy,’ achiyu ab-

afurotun. 27 Tay kaman as nan machiyatan nan fiakilat as nan fomokfoknakian nan urkiw ya silawana inkiana as nan mauyu-nyuwan nan urkiw at assid-i us nan omaliyan nan Naepadtu ay Anak chi Taku. 28 O, matongpartu chaná ay kaman as nan kanancha un, ‘Mu ay chaud nan kawad-an nan natuy at hid-i us nan maamongan nan chiyuycha kossel ay mangkakan as achor ay natuy.’ ”

Nan Omaliyan Nan Naepadtu Ay Anak Chi Taku

(Mar. 13:24-27; Luc. 21:25-28)

29 “Kun pay marpas nan chiyuycha likiat as nan hanacha ay timpu, ngomongottu ay dagus nan urkiw, ya achintu somorag nan furan. Nan chiyuycha taraw ad chaya at mag-aschantu, ya achintu manongnong chi aatun nan am-in ay wacha ad chaya.††

30 Angkiay ya mailantu ad chaya nan sinyar nan omaliyan nan Naepadtu ay Anak chi Taku, ya mun-akorchantu nan am-in ay tatau asna's luta. Ilaunchantu nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay cha omali ay wachay ongor ay pannakafialina ya kaichayawana ay maetatapi as nan chiyuycha lifuu ay murpu ad chaya.‡‡

31 Kun pay kumangos nan tarampet as napigsa, ifaornantu nan anghesna ay uy mang-among as nan tatau ay pinilen Apo Dios henan uray ay chaud ay lukiar ay kawad-ancha.”¶¶

Nan Masuru As Nan Kaiw Ay Igos

(Mar. 13:28-31; Luc. 21:29-33)

32 Kenalen pay Jesus, “Suruwunyu koma nan maepadpachongan maepangkep as nan kaiw ay igos. As nan somalipingan nan kaiw ay igos ya maforongan, ammuyu at ay kiayud chakun. 33 Hiyasa us ay

**24:15 Dan. 9:27; 11:31; 12:11

††24:29 Isa. 13:10; 34:4; Joel 2:10; 3:15; Pal. 6:12-17

‡‡24:30 Dan. 7:13; Mar. 9:7; 14:62; Pal. 1:7

¶¶24:31 Dan. 7:2 As nan kali ay Griego at kanana “opat ay kurpuwan chi angin.”

as nan mangil-anyu ay cha om-ommat chaná at ammuyuntu ay kiayud at nan omaliyana ay kaman wacha hiya as nan pantiw. ³⁴ Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Wachacha pay nan tapen nan tatakú ad wani ay timpu ay matatakú pay as nan ommatantu chatona am-in ay infiakiak. ³⁵ Mamaidtu nan chaya ya luta, ngem achintu poros mamaid nan kalek.”^{§§}

**Maid Mangammu As Nan Omaliyan
Nan Naepadtu Ay Anak Chi Taku**
(Mar. 13:32-37; Luc. 17:26-30, 34-36)

³⁶ Kenalen us Jesus, “Maid mangammu as nan urkiw ya uras ay ommatantu chatona ay infiakiak. Uray nan angheles ad chaya winnu nan Anak Apo Dios at achicha ammu, ngem kun yangkiay nan Ama. ³⁷ Kaman as nan ukialen nan tatakú as nan timpon Noe at assid-intu us nan ukialen nan tatakú as nan omaliyan nan Naepadtu ay Anak chi Taku. ³⁸ Tay as nan hana ay timpu ay chaan pay napsongan nan intiru ay luta, cha mangmangan, cha umig-ikop, ya cha maas-asawa nan tatakú inkiana as nan urkiw ay nunlukianan cha Noe as nan papor. ³⁹ Chaancha naam-muwan nan ommattu kan chicha inkiana napsong nan luta ya nurningcha am-in. Assid-i us nan ommattu as nan omaliyan nan Naepadtu ay Anak chi Taku. ⁴⁰ As nan hiyachi, wachachantu nan chuwa ay lanaraki as payiyw. Maarantu nan usa ya mayagyag nan usa. ⁴¹ Wachachantu nan chuwa ay fianafiai ay cha munfiayu. Maarantu nan usa ya mayagyag nan usa. ⁴² Isunga munsasakiana kayu, tay achiyu ammu nan urkiw ay omaliyan nan Apoyu.

⁴³ “Ngem numnumunyu na: Mu aammon nan nakin afong nan uras as nan lafi ay omaliyan nan mangaakiw, siguradu ay fi-antayana nan afongna ya achina eparufus ay sugpun nan mangaakiw. ⁴⁴ Isunga assessa us koma kan chakayu ay mas-

apor nakasakiana kayu, tay omali nan Naepadtu ay Anak chi Taku as nan uras ay achiyu namnamaun.”

**Nan Matalek Ya Nan
Masilib Ay Mafiabfiaor**

(Luc. 12:41-48)

⁴⁵ Nun-epadpachong pay hi Jesus. Kenalina, “Ngachana ngarud nan matalek ya masilib ay mafiabfiaor? Hiya nan nangichatan nan amona as kalibfengan ay mun-aywan as nan kakadwana ay mafiabfiaor, ya hiya nan mangiwaras as kunnuncha as nan ustú ay timpon chi mangganancha? ⁴⁶ Nakiasat paat sa ay mafiabfiaor as nan komataman nan amona ya asporana hiya ay cha mangekaman as nan infilina. ⁴⁷ Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay kan tosa ay mafiabfiaor nan mangichatantu nan amona as nan kalibfengan ay mun-aywan as nan am-in ay kuk-uwana. ⁴⁸ Ngem mu nan hana mafiabfiaor ay mangotettet chi ukialina at kanana as numnumna un, ‘Uy at man mafiayag ay munfiangad nan amok.’ ⁴⁹ Angkiay ya elapuna ay manoprát as nan kakadwana ay mafiabfiaor, ya cha uy makekkekan ya makiig-ikop as nan fianutang. ⁵⁰ As nan komataman nan amona as nan urkiw ay achina namnamaun ya uras ay achina ammu, ⁵¹ chusauntu nan amona hiya. Hana at etapi hiya as nan chiyuycha pakamankaman. Hid-i nan mun-agakorantu nan tatakú ya munngesngesatantu chi fiab-acha kiapú as fungatcha.”

**Nan Maepadpachongan Maepangkep
As Nan Hinpuru Ay Fiafiarasang**

25 Nun-epadpachong kasin hi Jesus. Kenalina, “Nan muntorayan Apo Dios at maepachongtu as nan hinpuru ay fiafiarasang ay nangara as pingkicha, ya uycha sinib-at nan chumuyas ay laraki. ² Nan lema kan chicha at achicha masilib, ngem

nan lema at masilibcha. ³Nan chiyuycha achi masilib at enmetakincha as pingkicha, ngem chaancha enmetakin as lana* as reserbacha. ⁴Ngem kun pay nan chiyuycha lema ay masilib, enmetakincha as pingki ya lana as reserbacha. ⁵Kiapú ta nafiayag nan omaliyan nan chiyuy chumuyas ay laraki, nasuyamancha, at nassuycha.

⁶“Ngem kun pay tongan chi lafi, wacha nan nangifukiaw un, ‘Nauy, cha omali nan chumuyas! Uyyu sib-atun hiya!’ ⁷As nan hiyachi, nafiannangun nan hinpuru ay fi-afiarasang ya ensakianacha nan silawcha. ⁸Kenalen nan chiyuycha achi masilib as nan mamasilib, ‘Ettan chakami pay as tapen chi uyyu lana, tay munkudkuchimet nan silawmi.’

⁹“Ngem kenalen nan chiyuycha masilib un, ‘Achi sa met ommat nan reserbami as para kan chitaku am-in. Kun kayu at uy lomaku as nan chiyuycha mun-el-elaku as para kan chakayu.’

¹⁰“Isunga nalgwatcha ay uy lomaku. Ngem as nan chacha umuyan, inumchan nan chiyuy chumuyas ay laraki. Nan chiyuycha lema ay nakasakiana at nakiskopcha kan hiya as nan afong ay uy-cha makichuyasan, angkiay nain-ub nan pantiw.

¹¹“Kun pay naawni, enmali us nan chiyuycha fiafiarasang ay uy lenmaku. ‘Apo, Apo! Paskopum pay chakami!’ infukiawcha.

¹²“Ngem tinumfor nan chiyuy chumuyas un, ‘Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Achek am-ammu chakayu.’

¹³“Isunga munsasakiana kayu, tay achiyu ammu nan urkiw winnu uras ay omaliyan nan Naepadtu ay Anak chi Taku,” inyanongos Jesus.

Nan Maepadpachongan Maepangkep As Nan Turu Ay Mafiabfiaor

(Luc. 19:11-27)

¹⁴Nun-epadpachong pay hi Jesus. Kenalina, “Nan muntorayan Apo Dios at maepachongtu as nan usa ay taku ay cha munsakiana ay munfiat as achaachawwi. Sakbay ay mak-ak, enayakiana nan chiyuycha fiabfiaruna, ya entalekna kan chicha nan kuk-uwana. ¹⁵Hinin-us-ana ay nangettan kan chicha as talento[†] ay maiyunud as nan kafiaelancha. As nan usa at lema ay talento. As nan usa us at chuwa ay talento, ya as nan kasin usa at usa ay talento. Haat mak-ak hiya ay munfiat.

¹⁶“Nan chiyuy naichatan nan lema at uyna innigusyu ay dagus, at nunkiaransiya as lema pay ay talento. ¹⁷Hiyasa us nan enat nan chiyuy naichatan nan chuwa. Nunkiaransiya as chuwa pay ay talento. ¹⁸Ngem nan chiyuy naichatan nan usa at uyna enkaub nan siping nan amona.

¹⁹“Kun pay nafiayag, nunfiangad nan amocha ya senarudsudna nan maepangkep as nan sipingna ay entalekna kan chicha.

²⁰Inmuy nan naichatan nan lema ay talento, ya kanana un, ‘Apo, lema ay talento nan entalekmu kan ha-un. Nauycha us nan lema kasin ay talento ay kiaransiya.’

²¹‘Ammay nan enatmu,’ ensongfiat nan amona. ‘Ammayka ya matalekka kayman ay mafiabfiaor! Kiapú ta matalekka as nan ak-akettuy, etalekkuntu kan he-a nan ong-ongor pay. Aka ngarud ta makelagragsakka kan ha-un.’

²²“Inmuy us nan naichatan nan chuwa ay talento, ya kanana un, ‘Apo, chuwa ay talento nan entalekmu kan ha-un. Nauycha nan chuwa kasin ay talento ay kiaransiya.’ ²³‘Ammay nan enatmu,’

*25:3 Lanan chi olivo nan osaruncha.

†25:15 Nan usa'y talento at 6,000 dinario. Nan usa'y dinario at lagfu as nan hin-urkiw.

ensongfiat nan amona. 'Ammayka ya matalekka kayman ay mafiabfiaor! Kiapú ta matalekka as nan ak-akettuy, etalekkuntu kan he-a nan ong-ongor pay. Aka ngarud ta makelagragsakka kan ha-un.'

²⁴ "Inmuy us nan naichatan nan usa ay talento, ya kanana un, 'Apo, ammok met ay istriktuka ay taku, tay apetum chi fiakunmu tenanum, ya aniyum chi fiakunmu tinunud. ²⁵ Inmugyatak ngamin kan he-a, isunga uyku enkaub nan chiyuy inchatmu kan ha-un. Nauy challu nan kuwam.' ²⁶ Tinumfor nan amona kan hiya, 'Mangotettet chi ukialem ya napadsokka ay mafiabfiaor! Ammom met payat ay apetok chi fiakunku tenanum ya aniyok chi fiakunku tinunud. ²⁷ Kakunmu ngarud indiposito nan sipingku as bangko ta as nan munfiangchak at araok ay wachay interesna.' ²⁸ As nan hiyachi, kenalen nan amo as nan tapina ay mafiabfiaor un, 'Araunyu nan chiyuy talento kan hiya, ya ichatyu as nan naichatan nan hinpuru ay talento. ²⁹ Tay nan taku ay wachay kafiaelana at maettan as ong-ongor, at ongortu as solet nan wacha kan hiya. Ngem nan taku ay maid kafiaelana at uray nan ak-akettuy ay wacha kan hiya at maarantu. ³⁰ Nan nauy mafiabfiaor ay maid kotokna at ichus-oryu as chará henan ngongot. Hid-i nan mun-ag-akorantu nan tatakú ya munngesngesatantu nan fiab-acha kiapú as fúngatcha.' "

Nan Anongos Ay Maokomán Nan Tatakú

³¹ Kenalen pay Jesus, "As nan kasin omaliyan nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay maila nan kaichayawana ay kadawana nan am-in ay anghelesna, tomokortu hiya as nan tronona ta muntoray. ³² Maepamongchantu as nan sangwanana nan am-in ay tatakú ay murpu henan am-

in ay nasyon. As nan hiyachi, pasikunantu chicha as chuwa ay grupo ay kaman as nan mamasikian nan munpaspastor as nan chiyuycha karnero as nan chiyuycha kianching.³³ Nan chiyuycha nalintig ay tatakú ay maepachong as nan karnero at ipuuyna as apét kannawana. Nan chiyuycha maepachong as nan kianching at ipuuyna as apét kannikidna.

³⁴ "Angkiay ya kanantu nan ari as nan chiyuycha wacha as apét kannawana un, 'Akayu, chakayu ay benendisyonan Amak ta maetapi kayu henan muntorayana ay naesasakiana para kan chakayu nunlapu as nan nafitayangan nan luta. ³⁵ Tay as nan nunchukiaangak at penakanak kan chakayu. As nan nasketanak at penaikopak, ya usaak ay kaili ay achiy am-ammu at menangiliyak kan chakayu. ³⁶ Kun pay maid fiachok at enettanak kan chakayu. As nan nunsaketak at enaywananak, ya as nan naifiaruchak at finisitaak.'

³⁷ "Angkiay ya tumforchantu nan chiyuycha nalintig ay tatakú kan hiya un, 'Apo, kaatnay nangil-anmi kan he-a ay nunchukiaang, at penakanmi he-a, winnu nasketan, at penaikopmi he-a? ³⁸ Kaatnay nangil-anmi kan he-a as kaili ay achi am-ammu, at menangilimi he-a, winnu maid fiachom, at enettanmi he-a? ³⁹ Kaatna us chi nangil-anmi kan he-a ay nunsaket, at enaywananmi he-a, winnu naifiarud, at finisitamí he-a?'

⁴⁰ "Kanantu nan ari kan chicha un, 'Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay as nan nangfiadnganyu as nan uray usa as nan chiyuycha apud ay iib-ak ay omaafurot at kan ha-un nan nangekamananyu kan chatud-i.'

⁴¹ "Angkiay ya kananantu as nan chiyuycha wacha as apét kannikidna un, 'Mak-ak kayu, chakayu ay chusaun Apo Dios. Uy kayu as nan achi mapappauy ay

³³25:32 Mat. 13:49-50; 25:41

apuy ay naesasakiana para kan Satanas ya as nan anghesna. ⁴²Tay as nan nunchukiaangak at chaanak penakan kan chakayu. As nan nasketanak at chaanak penaikop. ⁴³Usaak ay kaili ay achi am-ammu at chaanak menangili kan chakayu. Kun pay maid fiachok at chaanak enettan kan chakayu. Nunsaketak at chaanak enaywanan, ya naifiaruchak at chaanak finisita.’

⁴⁴“Angkiay ya tumforchantu us ay mangali kan hiya un, ‘Apo, kaatna nan nangil-anmi kan he-a ay nunchukiaang winnu nasketan winnu kaili ay achi am-ammu winnu maid fiachom winnu nunsaket winnu naifiarud, at chaanmi finadngan he-a?’ ⁴⁵Kanantu nan ari kan chicha un, ‘Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay as nan chaanyu nangfiadngan as nan uray usa as nan chiyuycha apud ay tatau ay omaafurot kan ha-un at kan ha-un nan chaanyu nangekamanan kan chatud-i.’ ⁴⁶Umuychantu chachi as nan chusa ay maid patingkiana. Ngem nan chiyuycha nalintig ay tatau at umuycha as nan fiyag ay maid patingkiana.”

Nan Nuntuturakiancha As Atuncha Ay Mangpatuy Kan Jesus

(Mar. 14:1-2; Luc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

26 Kun pay narpas ay insuron Jesus chaná am-in, kenalina as nan disipulusna, ²“Ammuyu met ay as sang-achum at Fiastan chi Munlausan. ³Maipurangtu nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay maelansa as nan koros.”

³As nan hiyachi, naamong nan anap-apon chi papachi ya nan anam-amá ay Judio as nan palasyon nan kangatuwan ay pachen chi Judio ay hi Caifas. ⁴Nuntuturagcha as atuncha ay mangtiliw ya mangepapatuy kan Jesus ay achi maam-ammuwan nan tatau. ⁵Ngem ke-

nalicha, “Aw, achi takú iyaspor as nan fiasta, tay anaka ya munkukuru nan ongoongor ay tatau.”

Nan Nangikuyakian Nan Fiafiai As Fiangfiangru As Nan Uron Jesus

(Mar. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶As nan kawad-an cha Jesus ad Betania, ucha nakekan as afong Simon ay nakonet ay enpaammay Jesus. ⁷As nan chacha manganan, naesnop kan hiya nan usa ay fiafiai. Entatakina nan mangit-ittuwan ay naamma as fiatu ay nan ngachana at alabastro ay nanapnu as munfiangu ay nanginngina-an ay lana. Angkiay ya inkuyagna as nan uron Jesus.

⁸As nan nangil-an nan disipulusna, pararuy fungatcha, ya kanancha, “Ayyi-wka sa paat! ⁹Mu koma naelaku na ay fiangfiangru as nangina at maichat nan lakuna as nan chiyuycha pugli.”

¹⁰Ngem ammon Jesus nan chacha kankanan, isunga kenalina kan chicha, “Adchi t’uyyu lilifokun nan nauy fiafiai? Ammay met nan enatna kan ha-un. ¹¹Tay kanayon ay wachacha kan chakayu nan chiyuycha pugli. Ngem mu ha-un, achiyaktu kanayon ay wacha kan chakayu. ¹²Inkuyagna sa ay fiangfiangru kan ha-un ta esakianana nan achorku as nan mailubkak. ¹³Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Uray ay chaud henan intiru ay luta nan maekasabaan nan Ammay ay Chamag at maifiabfiaagtu us nan enatna as mangnumnumunan kan hiya.”

Nan Mangesepsepan Judas Kan Jesus

(Mar. 14:10-11; Luc. 22:3-6)

¹⁴Angkiay ya usa as nan hinpuru ya chuwa ay disipulus Jesus ay hi Judas Iscariote at inmuy as nan anap-apon chi papachi, ¹⁵ya kanana, “Kaatna nan

¹26:2 Exo. 12:1-4, 23-27. Nan nauy Fiastan chi Munlausan at hiyana nan mangnumnumunan as nan lenmayawan nan chiyuycha kianak Israel ay nurpu ad Egipto ad pus-uy.

etangchanyu kan ha-un mu ipurangku hi Jesus kan chakayu?" Angkiay tenanganancha hiya as turon puru ay silver ay siping.¹⁶ Nunlapu as nan hiyachi, nun-anap hi Judas as ustu ay chansa ay mangesepsepana kan Jesus.

**Nan Nangesakianaan Nan
Disipulus As Nan Anongos ay
Makiufongancha Kan Jesus**

(Mar. 14:12-21; Luc. 22:7-13)

¹⁷ As nan omona ay urkiw nan Fiastan chi Tenapay ay Maid Lebadurana,[§] inmuy nan disipulus kan Jesus. Senarudsudcha, "Ay chaud nan laychum ay mangesakianaanmi as nan manganan takú as nan Fiastan chi Munlausan?"

¹⁸ Kenalen Jesus, "Uy kayu henan siyudad as nan chiyuy laraki, ya kananyu kan hiya un, 'Ifiakian nan Misturu un ki-ayud at umchan nan timpu ay enkeddeng Apo Dios para kan hiya. As nan afongmu nan mangiyufongana as nan disipulusna as nan Fiastan chi Munlausan.'" ¹⁹ Enkaman tit-iwa nan disipulus nan infilin Jesus ay atuncha, ya ensakianacha nan manganan as nan Fiastan chi Munlausan.

²⁰ Kun pay naschum, nakiufong hi Jesus as nan hinpuru ya chuwa ay disipulusna. ²¹ As nan chacha manganan, kenalen Jesus, "Ifiakian kan chakayu nan tit-iwa ay wacha nan usa kan chakayu ay mangesepseptu kan ha-un."

²² Nginmuyuscha as solet nan disipulusna, ya enlapucha ay nunsennarunu ay nunsarudsud kan Jesus, "Apo, ay ha-un ta?"

²³ "Nan chiyuy nakisiwsiw kan ha-un as tenapay as nan mallokong nan mangesepseptu kan ha-un," ensongfiat Je-

sus. ²⁴ "Matuytu challu nan Naepadu ay Anak chi Taku ay kaman as nan kanan nan naisurat as nan Kalen Apo Dios maepangkep kan hiya, ngem kasusug-ang kayman nan hana taku ay mangesepsep as nan Naepadu ay Anak chi Taku! Un-unuyna at mu kun chaan naiyan-anak hiya!"

²⁵ Hi Judas ay mangesepseptu kan Jesus at senarudsudna, "Misturu, ay ha-un ta?"

"Kenalem at," ensongfiat Jesus.

**Nan Anongos Ay Nakiufongan Jesus
As Nan Disipulusna As Nan Lafi**

(Mar. 14:22-25; Luc.

22:14-20; 1 Co. 11:23-25)

²⁶ As nan chacha manganan, enaran Jesus nan tenapay, ya nunyaman kan Apo Dios. Pinutput-ingna, angkiay inchatna as nan disipulusna, ya kanana, "Araunyu ta kanunyu. Hiyana nan achorku." ²⁷ Angkiay ya enarana nan tasa ay natotorwan as maikop. Kun pay narpas ay nunyaman kan Apo Dios, inchatna kan chicha, ya kanana, "Umikop kayu am-in as na." ²⁸ Hiyana nan charak ay mangepasiguradu as nan fiarú ay nakiturakian Apo Dios as nan tataku. Omayastu as nan matuyak para as nan ongor ay tataku ta mapakawancha as nan fiasfiasorcha.** ²⁹ Ifiakian kan chakayu ay achiyaktu kasin umig-ikop as nan nauty ay unus chi ubas inkiana umchan nan hana ay urkiw ay makiikopaktu kan chakayu as nan fiarú ay unus chi ubas henan muntorayan Amak."

³⁰ As nan narpasancha ay nunkanta as pangchaychayaw kan Apo Dios, pinmitiwcha ay inmuy henan chuntug ay Olivo.

§26:17 Exo. 12:14-20, Lev. 23:4-8. Nan Fiastan chi Tenapay ay Maid Lebadurana at pitu ay urkiw ya maiyaspor as nan Fiastan chi Munlausan.

**26:28 Exo. 24:1-8.

Nan Nangepakaammuwan Jesus As Nan Mangesaotan Pedro Kan Hiya

(*Mar. 14:27-31; Luc.
22:31-34; Jn. 13:36-38*)

³¹ As nan chacha umuyan, kenalen Jesus as nan disipulusna, “Ad wani ay lafi, lomayaw kayuntu am-in kiapú kan ha-un, tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, ‘Patayoktu nan mangay-aywan as nan karnero, at masisiyanchantu nan chiyuycha karnero.’^{††} ³² Ngem as nan matakawak manipud as nan utúy, omon-onaaktu ay umuy ad Galilea mu chakayu.”

³³ Infiakian Pedro kan Jesus, “Uray mu lomayaw nan am-in ay kakadwak kiapú kan he-a at achiyak challu lomaylayaw.”

³⁴ Kenalen Jesus kan hiya, “Ifiakiak kan he-a nan tit-iwa. Ad wani ay lafi, sakbay ay munkokakok nan ka-or at mamitluwaktu esaot kan he-a.”

³⁵ Kenalen Pedro, “Uray mu maetapiyak kan he-a ay matuy, achek challu poros esassaot he-a!” Assesa us nan kenalen nan am-in ay kakadwana ay disipulus.

Nan Nunkarakian Jesus Ad Getsemani

(*Mar. 14:32-42; Luc. 22:39-46*)

³⁶ Angkiay ya inmuy hi Jesus ay kadwana nan disipulusna henan lukiar ay makali un Getsemani, ya kanana kan chicha, “Etokoryu hena ta uyak munkararag hid-i.” ³⁷ Entakina hi Pedro ya nan chuwa ay potot Zebedeo ay lanaraki. As nan hiyachi, enlapuna ay nginmuyus ya nalilifok. ³⁸ Kenalina kan chicha, “Kamanku ekatuy nan nun-

sidla ay ngunguyusku. Mayasna kayu ya makipuyat kayu kan ha-un.”

³⁹ Angkiay ya inmuy as nan ad-achaawi as akét. Nunlukfub as nan luta, ya enkararagna, “Ama, mu mafialin at parufusum koma ay marpas nan nauy omali ay likiatku. Uray mu assena, fiakun challu nan laychok nan maekaman, ngem nan laychum.”^{‡‡}

⁴⁰ As nan nunfianghana as nan kawad-an nan disipulusna, ininchanana chicha ay nanassuy. Kenalina kan cha Pedro, “Ay kunyu achi kafiaelan ay makipuyat kan ha-un as uray us-usa ay uras? ⁴¹ Munpuyat ya munkararag kayu ta achi kayu maamis as nan sulisug. Nakasakiana kayman nan numnumyu, ngem nakapuy nan achoryu.”

⁴² As nan kapidwa, tenmaak hi Jesus ya uy nunkararag. Kenalina, “Amak, mu achek mafialin ay malisiyan nan nauy likiatku.”[¶] [¶] sukúdku iliwás, maekaman koma nan laychum.”

⁴³ Kun pay nunfiangad as nan maekapidwa as nan kawad-an nan disipulusna, ininchanana chicha ay nanassuy kasin, tay makaskassuycha. ⁴⁴ Isunga kasina tenaynan chicha, ya uy nunkararag as nan maekapitlu ay maepachong as nan kenarkalina.

⁴⁵ Kun pay nunfiangad as nan kawad-an nan disipulusna, kenalina kan chicha, “Ay kukutug kayu ay cha mammamas-suy ya cha mun-ib-iblay? Ilaunyu! Inumchan at nan uras ay maesepsepan nan Naepadtu ay Anak chi Taku as nan fumafi-asor. ⁴⁶ Ayu, fumangun kayu ta uy takú maisib-at. Ilaunyu, nauy at nan mangesepsepan kan ha-un.”

^{††}26:31 Zac. 13:7

^{‡‡}26:39 As nan kali ay Griego at kanana, “araum nan nauy tasa kan ha-un.”

^{¶¶}26:42 As nan kali ay Griego at kanana, “mu hi tona'y tasa at masapor kunku ikopun.”

Nan Naniliwancha Kan Jesus

(*Mar. 14:43-50; Luc. 22:47-53; Jn. 18:3-12*)

⁴⁷ Kun pay kukutug ay cha munkarkali hi Jesus, enmali hi Judas ay usa as nan hinpuru ya chuwa ay disipulus. Intutun-udna nan ongoongor ay tatak ay nangachoros ya nangapak-or. Chicha nan infiaor nan anap-apon chi papachi ya anam-amán nan Judio. ⁴⁸ Nan sinyar ay inturag Judas as nan intutun-udna at assena: “Nan taku ay fisituwok at hiya nan chayu an-anapun. Tiliwunyu hiya.” ⁴⁹ Nunchakpos hi Judas kan Jesus, ya kanana, “Komosta, Misturu?” Angkiay finisituna hiya.

⁵⁰ Kenalen Jesus kan hiya, “*Kiayyum, atum at nan pangkepmu ay enmali hena.*”

Hiyachi ya naesnop nan tatak ay nangtiliw kan hiya ya enpapakudcha ay ust. ⁵¹ Nan usa ay kadwan Jesus at enoknosna nan chorosna. Finakagna nan fibafiaarun nan kangatuwan ay pachi, at nakingasan nan ingana. ⁵² Kenalen Jesus kan hiya, “*Esekatmu nan chorosmu. Tay nan am-in ay mangosar as choros as nan taku at matuy us babaen as choros.*” ⁵³ *Ay achim ammu ay mafialin ay chumawatak as fiachang kan Amak, at ifiaorna ay dagus nan nasorok as piton puru ya chuwa ay lifu ay angehes?* ⁵⁴ *Ngem mu atok sa, anan atun ngay nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay matongpar ay kanana un masapor assena nan atuna ay ommat?”*

⁵⁵ As nan hiyachi ay uras, kenalen Jesus as nan ongoongor ay tatak, “*Ay kumak kumukuru? Adchi t'uy kayu enmali ay nangachoros ya nangapak-or ay mangtiliw kan ha-un? Inurkiw met ay tomotokorak hid-i's Templo ay cha mun-is-isuru, ya chaanak met tinilitiw kan chakayu.*” ⁵⁶ *Ngem enommat challu am-in chaná ta matongpar nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay ifiakian nan chiyuycha poma-*

padtu.” Angkiay ya lenmayawcha nan am-in ay disipulus, ya tenaynancha hiya.

Nan Namistikiaran Caifas Kan Jesus

(*Mar. 14:53-65; Luc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:13-14, 19-24*)

⁵⁷ Angkiay ya nan chiyuycha naniliw kan Jesus at inyuycha hiya as nan afong Caifas ay kangatuwan ay pachi. Hid-i nan naaamongan nan chiyuycha munisursuru as Lintig ya nan anam-amá. ⁵⁸ Ngem kun pay hi Pedro, imun-unud ay tenmataak inkiana as nan fiattaw nan kangatuwan ay pachi. Angkiay ya sinungkop hiya as nan fiattaw, ya nake-tokor hid-i as nan chiyuycha kuwarcha ay mangila mu ngachana nan ommat kan Jesus.

⁵⁹ Nan anap-apon chi papachi ya nan am-in ay membron nan Sanhedrin at nun-anaanapcha as achi tit-iwa ay pammaneknek as mangepafiasorancha kan Jesus ta wachay kiapúna as mangepapatuyancha kan hiya. ⁶⁰ Ngem maid naanapancha, uray mu enmalicha nan ongor ay muntistigu as achi tit-iwa. As nan anongosna, wachacha nan chuwa ay inmuy as sangwanan, ya kanancha, ⁶¹ “Kenalen tona ay taku un kafiaelana ay manachael as nan Templon Apo Dios, ya kiaufunantu as nan unig chi turu ay urkiw.”

⁶² Angkiay ya tenmakchug nan kangatuwan ay pachi, ya senarudsudna kan Jesus, “Ay maid esongfiatmu as nan cha epabpafiasor chatona ay tatak kan he-a?” ⁶³ Ngem kun kinkinak hi Jesus. Kenalen nan kangatuwan ay pachi kan hiya, “Esapatam as nan ngachan Apo Dios ay natatoku ay ifiakiam mu he-a nan Cristo ay Anak Apo Dios.”

⁶⁴ “*Kenalem at,*” ensongfiat Jesus kan hiya. “*Ngem ifiakiam kan chakayu ay munlapu ad wani at ilaunyuntu nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay tomotokor as nan apét kannawan Apo Dios ay Man-*

*nakafialin as nan am-in. Ilaunyuntu us ay omali hiya ay murpu ad chaya ay maetat-
api as nan lifuu.*"^{§§}

⁶⁵ Kun pay chinngor nan kangatuwan ay pachi chi, lenaksetna nan fiachuna kiapú as fungatna, ya kanana, "Empachongna nan achorna kan Apo Dios! Ay masapor takú pay chi muntistigu? Chinngoryu at met nan kenalina." ⁶⁶ Ngachana ngarud nan kananyu's na?"

"Libfengna ay matuy!" ensongfiatcha. ⁶⁷ Angkiay ya tinubfiatubfiaancha nan lupana, ya sinudpasudpakcha hiya. Nan tapina kan chicha at tenampatampakcha hiya, at kenalicha kan hiya, ⁶⁸ "Ud-a pay! He-a ay Cristo kanu, pugtuwam mu ngachana kan chakami nan nanudpak kan he-a."

Nan Nangesaotan Pedro Kan Jesus

*(Mar. 14:66-72; Luc. 22:56-62;
Jn. 18:15-18, 25-27)*

⁶⁹ Kun pay hi Pedro, kukutug as chará ay naketotokor as nan fiattaw. Inmuy kan hiya nan usa ay mafiabfiaor ay fiafiai, at kenalina, "He-a us at nakekadkadwaka met kan Jesus ay i-Galilea?"

⁷⁰ Ngem ensaot Pedro ay mangali as nan sangwanancha am-in un, "Achek poros ammu nan cham kankanan!"

⁷¹ Kun pay inmuy hiya as nan sugpan nan fiattaw, nan tukún ay mafiabfiaor ay fiafiai at enmatonana hiya. Kenalina as nan chiyuycha nangatakchug, "Hi tona met ay laraki at usa us ay nakekadkadwaka kan Jesus ay i-Nazaret."

⁷² Kasina ensaot ay nangesapata, "Esapatak ay achek poros am-ammu sa ay taku!"

⁷³ Kun pay naaw-awni as akét, nan chiyuycha nangatakchug hid-i at enmalicha kan Pedro. Kenalicha kan hiya, "O kayong, usaka us kan chicha,

tay maematonanmi met nan ayug nan kalem."

⁷⁴ Angkiay ya ensapatan Pedro as nan achorna, "Chusaunak ud-ay kan Apo Dios mu achi tit-iwa nan chak ifiagfiakia! Achek poros ammu sa ay taku!" Hiya at chi ya nunkokakok nan ka-or, ⁷⁵ ya nanumnum Pedro nan infiakian Jesus un, "Sakbay ay munkokakok nan ka-or at mamitluwaktu ay esaot kan he-a." Angkiay ya pinmitiw hi Pedro, ya nunsidlay akorna.

Nan Naiyuyan Jesus Kan Pilato

(Mar. 15:1; Luc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

27 As nan wi-ewi-et, nuntuturagcha nan am-in ay anap-apon chi papachi ya nan anam-amán chi Judio ay mangepapatuy kan Jesus. ² Kun pay narpas chi, finarudcha hiya, ya enekakcha ay nangipurang kan Gobernador Pilato.

Nan Natuyan Judas

(Ara. 1:18-19)

³ As nan nangil-an Judas ay nangesepsep kan Jesus ay nakeddengan hi Jesus ay matuy, nunfiawi as nan enatna. Infiangadna nan chiyuy turon puru ay silver ay siping as nan anap-apon chi papachi ya as nan anam-amá. ⁴ Kenalina, "Finmasorak as solet as nan ok nangesepsepan as nan taku ay maid fiasorna."

"Anan fiyangmi's sa? Kikiadka as sa," ensongfiatcha. ⁵ As nan hiyachi, inchusor Judas nan chiyuy siping as fiaruy nan Templo, ya nak-ak ay uy nunfitkor.

⁶ Pinichet nan anap-apon chi papachi nan chiyuycha siping, at kenalicha, "Epawan nan lintig takú ay elamong takú na as nan siping as Templo, tay hi tona at fiayad chi fiyag chi usa ay taku." ⁷ Isunga nuntuturagcha ay osaruncha nan siping ay manglakucha as

§§26:64 Sal. 110:1; Dan. 7:13; Mat. 24:30

nan lutan nan usa ay mun-am-amma as fianga ta mangilublubkancha as matuy ay kaili ay achi am-ammu. ⁸ Isunga nan hana ay luta at makali un “Luta ay Nacharaan” inkiana ad wani. ⁹ Hiyana nan natongparan nan kenalen Jeremias ay pomapadtu ad pus-uy ay kanana, “Enaran nan tapen chi kianak Israel nan turon puru ay silver ay siping ay hiya nan nuntuturakiancha ay lakon nan fiyagna.

¹⁰ Nan siping at infiyadcha as nan lutan nan mun-am-amma as fianga ay hiya challu nan infilin Apo Dios kan ha-un.”*

Nan Sarudsud Pilato Kan Jesus

(*Mar. 15:2-5; Luc. 23:3-5; Jn. 18:33-38*)

¹¹ Kun pay hi Jesus, tenmatakchug as nan sangwanan Pilato ay gobernador. Senarudsud Pilato kan hiya, “Ay he-a nan aren chi Judio?”

“He-a nan nangali un ha-un,” ensongfiat Jesus.

¹² Ngem as nan nangepabpafiasoran nan anap-apon chi papachi ya nan anam-amá kan hiya, chaan poros tinumtumfor. ¹³ As nan hiyachi, kenalen Pilato kan hiya, “Ay achim chungrun nan ongor ay chacha epabpafiasor kan he-a?”

¹⁴ Ngem chaan poros senongsongfiatan Jesus nan uray usa as nan chacha epabpafiasor kan hiya. Isunga naschaaw as solet nan gobernador.

Nan Naekeddengan Jesus Ay Matuy

(*Mar. 15:6-15; Luc. 23:13-25; Jn. 18:39-19:16*)

¹⁵ Kun kay Fiastan chi Munlausan at ukialen nan gobernador ay umilufus as usa ay fiarud ay laychun nan tatakau ay chawatun. ¹⁶ As nan hana ay timpu, wacha nan usa ay nunchinngor ay fiarud

ay nan ngachana at Barrabas.[†] ¹⁷ Isunga as nan naamongan nan ongoongor ay tatakau, senarudsud Pilato kan chicha, “Ngachana nan laychunyu ay ilufusku para kan chakayu? Ay hi Barrabas winnu hi Jesus ay makali un Cristo?” ¹⁸ Infiakiana chi, tay naammuwana ay inpurang nan anap-apon chi Judio hi Jesus kan hiya kiapú as aposcha.

¹⁹ As nan nangatokoran Pilato as nan mun-ok-okomána, enpachamag asawana kan hiya, “Achika makifiyang as nan laraki ay ansa ay nalintig, tay wacha nan iniitawku ad kia-ua maepangkep kan hiya, at pararu ay napalikiatanak kiapú as nan iniitawku.”

²⁰ As nan hiyachi, nan anap-apon chi papachi ya nan anam-amá at chinorchorcha nan tatakau ta nan chawatuncha ay ilufusna at hi Barrabas ya hi Jesus nan epapatuyna. ²¹ Kasin senarudsud Gobernador Pilato as nan tatakau, “Ngachana kan chatona ay chuwa ay tatakau nan laychunyu ay ilufusku?”

“Hi Barrabas!” ensongfiatcha.

²² Kenalen Pilato kan chicha, “Mu hiyasa, anan atok ngay ngarud kan Jesus ay makali un Cristo?”

“Epaelansam as nan koros!” infukiawcha am-in.

²³ “Adchi ngay? Ngachana man nan mangotettet ay enatna?” senarudsud Pilato.

Ngem kenaskasinchia infukiaw, “Epaelansam as nan koros!”

²⁴ As nan nangil-an Pilato ay maid kotok nan chana munsarsarudsuchan, ngem kun at cha maelapu chi kuru, nunpaara as chanum ya nunfuru as nan sangwanan nan ongoongor ay tatakau. Kenalina, “Maid fiasorku as nan mangpatuyanyu kan tona ay taku! Kikiad kayu!”

***27:10** Zac. 11:12-13; Jer. 18:1-3; 32:6-10

†**27:16** Jesus Barrabas ay wacha as nan tapina ay manuskritu.

²⁵ Tinumfor nan am-in ay tatakú, “O ud-ay, kikiad kami challu ya nan anakmi!”

²⁶ As nan hiyachi, inlufusna hi Barrabas. Angkiay enpasaplesapletna hi Jesus as nan sosorchachu, at inpurangna hiya ta maelansa as nan koros.

Nan Nangot-otyokan Nan Sosorchachu Kan Jesus

(*Mar. 15:16-20; Jn. 19:2-3*)

²⁷ Angkiay ya inyuy nan sosorchachon Pilato hi Jesus as nan fiattaw nan afong nan gobernador, ya enamongcha nan am-in ay kakadwacha ay sosorchachu ya nan chiyuycha nangarufong kan hiya.

²⁸ Lenafusancha hiya, at kenakiyancha hiya as munchachara ay maepachong as nan fiachon chi ari. ²⁹ Penolekawcha nan komawet ay sufet, ya insukrubcha as uruna. Enpad-uncha nan nunu as nan kannawan ay limana. Angkiay nunpalpalintumangcha ay mangot-otyok as nan mangarkaliyancha, “Matakutakuka ay Aren chi Judio!” ³⁰ Tinubfiatubfiaancha hiya. Enaracha us nan nunu ya enpak-opak-orcha as nan uruna. ³¹ Kuncha pay lenpas ay nangotyootyok kan hiya, kenaancha nan munchachara ay kakiay, ya enpafiachucha kasin nan fiachuna. Hacha at ek-ak ay uy mangelansa kan hiya as nan koros.

Nan Naelansaan Jesus As Nan Koros

(*Mar. 15:21-32; Luc.*

23:26-43; Jn. 19:17-27)

³² As nan chacha mak-akan, sinibatcha nan laraki ay i-Cirene ay nan ngachana at Simon. Peneletcha hiya ay manakfiat as nan koros Jesus. ³³ Kuncha pay inumchan henan lukiar ay makali

un Golgota ay nan laychuna ay kanan at “Lukiar nan Tong-or chi Uru,” ³⁴ penachascha ay mangepaikop kan Jesus as fiayas ay nakaslangan as apku ay mangepakyat kanu as putug. Ngem kuna pay tenamtaman, enachina.[‡]

³⁵ Kuncha pay lenpas ay nangelansa kan hiya as nan koros, finingfingaycha nan chiyuycha fiachuna babaen as nan nunfifinnonotancha. ³⁶ Angkiay ya tenmokorcha, ya finantayancha hiya hid-i. ³⁷ As nan laramakun nan uruna, inpuuycha nan tabra ay naisusuratan nan naepafiasor kan hiya ay assena nan kafi-asaana: “Hi Tona Hi Jesus Ay Aren Chi Judio.” ³⁸ Angkiay ya wachacha us nan chuwa ay homohold-ap ay enlansacha as nan koros, usa as apét kannawan Jesus, ya nan usa at as apét kannikidna.

³⁹ Nan chiyuycha cha marmar-os at en-ensotcha hiya[¶] ya nunwugwugwugcha, ⁴⁰ ay cha mangarkali, “He-a ay nangali un kafiaelam ay manachael as nan Templo ya kiaufum as nan unig chi turu ay urkiw at ud-a, esarakam nan achormu! Mu tit-iwa ay he-a nan Anak Apo Dios, komsopka as nan koros.”

⁴¹ Uray nan anap-apon chi papachi ay kadwacha, nan mun-isursuru as Lintig ya nan anam-amá at enot-otyokcha hi Jesus as nan chacha mangarkaliyan, ⁴² “Ensarakana nan tapina ay tatakú, ngem achina met poros maesarakan nan achorna. Mu hiya nan aren nan chiyuycha kianak Israel, kakun ud-a komsop ad wani as nan koros, at afurotun takú hiya. ⁴³ Talekuna kanu hi Apo Dios. Uda pay, ilaun takú mu laychun Apo Dios ay mangesarakan kan hiya ad wani, tay kanana us un Anak Apo Dios hiya.”[§]

⁴⁴ Kaman us as nan chiyuycha chuwa

[‡]27:34 Sal. 69:21

[¶]27:39 Sal. 22:7-8

[§]27:43 Sal. 22:8

ay homohold-ap ay naelansa as nan koroscha at ininsurtucha us hiya.

Nan Natuyan Jesus

(*Mar. 15:33-41; Luc. 23:44-49; Jn. 19:28-30*)

⁴⁵Nunlapu as nan nunkiawa, ngen-mongot nan intiru ay luta inkiana alas tres as nan makiayud. ⁴⁶As nan kiayud alas tres, inpigsan Jesus ay nangifukiaw, “*Eli, Eli, lama sabaktani?*” Nan laychuna ay kanan at, “Diosku, Diosku, adchi t’uyak ennganuy?”**

⁴⁷As nan nanngoran nan tapen nan tatakua ay nangatakchug hid-i, kenalicha, “Ku-una cha ayakian hi Elias.” ⁴⁸Natan-nagtag nan usa kan chicha ay uy en-mara as espongha. Enpasosopna as nan senmoka ay fiayas. Kun pay narpas, en-pakatna as nan nunu ya inchawchawna ta epasosopna kan Jesus. ⁴⁹Ngem kanan nan tapina, “Awni pay ud-a ta ilaun takú mu omali hi Elias ay mangesarakan kan hiya.” ⁵⁰Nunfukiaw kasin hi Jesus as napigsa, ya entalekna nan long-agna kan Apo Dios.

⁵¹As nan hiyachi, narakset ay nunkudwa nan kurtinan^{††} nan Templo nunlapu as lamagna inkiana as kuwabna. Kinmichu as napigsa ya nabtakcha nan chiyuycha anad-acha ay chupras. ⁵²Natkafian us nan chiyuycha lufok, ya nan ongor ay natuy ay tatakun Apo Dios at natakucha manipud as nan utúy. ⁵³Tenaynancha nan chiyuycha lufokcha. As nan natakuan Jesus manipud as nan utúy, inmuycha ad Jerusalem ay nasantowan ay siyudad, at ongor chi nangila kan chicha.

⁵⁴Kun pay keneknan nan kapetan chi sosorchachu ya nan sosorchachuna ay nunfiantay nan kichu ya inilacha nan enommat, inmuyatcha as solet, ya

kanancha, “Tit-iwa payat ay hi tona at Anak Apo Dios!”

⁵⁵As nan ad-achawwi as akét, ongor-cha nan fianafiai hid-i ay nangila as nan cha om-ommat. Chicha nan imun-unud kan Jesus nunlapu ad Galilea ya namad-fiachang kan hiya. ⁵⁶Nan tapina kan chicha at cha Maria Magdalena, hi Maria ay enan cha Santiago kan Jose, ya nan asawan Zebedeo.

Nan Lufun Jesus

(*Mar. 15:42-47; Luc. 23:50-56; Jn. 19:38-42*)

⁵⁷Kun pay cha maschum, enmali nan usa'y fiaknang ay i-Arimatea ay nan ngachana at Jose. Usa us hiya ay disipulon Jesus. ⁵⁸Inmuy hiya kan Pilato, at chinmawat as pammarufus ay arauna nan achor Jesus. Angkiay ya infilin Pilato ay maichat kan hiya. ⁵⁹Enaran Jose nan achor Jesus, ya penotepotana as nan fiarú ay am-ammay ya nacharos ay lopot. ⁶⁰Angkiay ya enpaipuuyna as nan mismu ay fiarú ay lufokna ay enpatuktukna ay chupras. Kun pay narpas, en-paulina nan ad-acha ay fiatu ay nanan-gubna as nan lufok, angkiay nak-ak. ⁶¹Hi Maria Magdalena ya nan usa ay Maria at wachacha us hid-i ay nanga-tokor as nan sangwanan nan lufok.

Nan Nangkuwarchaancha As Nan Lufok Jesus

⁶²As nan kafikiatana as nan narpasan nan Urkiw nan Munsakianaan para as nan Urkiw ay Mun-iblayancha, inmuy nan anap-apon chi papachi ya nan chiyuycha Fariseo as afong Pilato. ⁶³Kenalicha, “Apo Gobernador, manum-nummi nan kenalen nan enmallilaw ay anchi as nan natatakuwana pay laing ay kanana un, ‘As nan maekatlu ay urkiw

**27:46 Sal. 22:1

††27:51 Exo. 26:31-33; Heb. 9:6-8, 12-14.

at matakuwak manipud as nan utúy.’
⁶⁴Isunga ammay man mu ifilinmu ay mafiantayan ay ustu nan lufokna inkiana as nan maekatlu ay urkiw, tay atun at mu umuy nan disipulusna ay mangakiw as nan achorna, ya epachamagchantu as nan tatakú ay natakú hiya manipud as nan utúy. Mu atuncha chi, kaskasin mangisiy nan anongos ay allilawcha mu nan enmon-ona ay kenalen Jesus un hiya nan Cristo.”

⁶⁵Kenalen Pilato kan chicha, “O, omayag kayu ngarud as sosorchachuyu ay murpu as Templo. Angkiay ya umuy kayu hid-i ya epakuwarchayu ay ustu nan lufok.”⁶⁶Isunga inmuycha, ya inpu-uycha nan maton as nan unub nan lufok ta mailatu mu wachay mangulin. Hacha at epakuwarcha as nan sosorchachu.

Nan Natakúwan Jesus Manipud As Nan Utúy

(*Mar. 16:1-8; Luc. 24:1-12; Jn. 20:1-10*)

28 Kun pay inmuy nan Urkiw ay Mun-iblayan as nan wi-ewi-et as nan Chumingku, inmuy cha Maria Magdalena ya nan usa ay Maria as nan lufok Jesus. ²Kalina at ya nunkichu as napigsa, tay kinmuwab nan usa ay anghel Apo Dios ay nurpu ad chaya. In-ulina nan fiatu ay tangub nan lufok, at tenokorana. ³Nan ilana at munselselap ay kaman fiakilat, ya nan fiachuna at pukpukawan. ⁴As nan nangil-an nan chiyuycha sosorchachu as nan anghel, penmayagpagcha ya nunlufubcha ay kamancha nanatuy kiapú as nan nunsidla ay ugyatcha.

⁵Kenalen nan anghel as nan fianafiai, “Achi kayu umugyat, tay ammok challu ay chayú anapun hi Jesus ay naelansa as nan koros. ⁶Maid hiya hena, tay natakú manipud as nan utúy ay ka-

man as nan infiakiana. Akayu, ilaunyu nan naesasad-ana. ⁷Kamuwunyu pay ay uy mangifiakia as nan disipulusna ay natakú hiya manipud as nan utúy, ya omon-ona hiya ay umuy mu chakayu ad Galilea. Ilaunyunyu hiya hid-i. Nunumunyunyu nan infiakia kan chakayu.”

⁸Isunga kenamon nan fianafiai ay nak-ak as nan chiyuy lufok. Uray mu inmuugyatcha, naragsakcha challu. Angkiay ya tenmagtagcha ay uy mangifiakia as nan disipulusna. ⁹As nan chacha tomagtakian, kalina at ya sinib-at Jesus chicha, ya kanana, “*Komosta kayu?*” Naesnopcha kan hiya, ya nunpalintumangcha ay nangchun as nan sukina, ya nunchayawcha kan hiya. ¹⁰Haat kanan Jesus kan chicha, “*Achi kayu umugyat. Uyyu ifiakia as nan iib-ak ay umuycha ad Galilea. Hid-i nan mangil-anchantu kan ha-un.*”

Nan Enpachamag Nan Nunfiantay As Nan Lufok

¹¹As nan cha umuyan nan fianafiai, nan tapen nan sosorchachu ay nangukuwarcha as nan lufok Jesus at inmuycha ad Jerusalem. Infiaikiacha as nan anap-apon chi papachi nan amin ay enom-ommat.^{‡‡} ¹²Nakiturag nan anap-apon chi papachi as nan anam-amá mu anan atuncha. Nan nunturakiancha at pasoksokanacha nan chiyuycha sosorchachu as chamuna ay siping. ¹³Infilincha kan chicha, “Ifiakiaiyu as nan tatakú ay enmali nan disipulus Jesus as nan lafi, ya enlayawcha nan achorna as nan nanassuyanmi. ¹⁴Mu machamagtu nan gobernador na, kikiad kamintu ay mangawis kan hiya ta maid chusayu.”

¹⁵Isunga enaran nan sosorchachu nan siping, ya enatcha tit-iwa nan naifilin kan chicha. Inkiana ad wani, hiyana nan

‡‡**28:11** Nan chusan nan sorchachu mu lenmayaw nan fiarud at mafialin ay utúy. Ara. 12:19.

kukutug ay cha munchinchinamag as nan chiyuycha Judio.

**Nan Nunpail-an Jesus
As Nan Disipulusna**

(Mar. 16:14-18; Luc. 24:36-49; Jn. 20:19-23; Ara. 1:6-8)

¹⁶Inmuy nan hinpuru ya usa ay disipulus Jesus henan chuntug ad Galilea ay hiya nan infilin Jesus ay manibatana kan chicha. ¹⁷As nan nangilancha kan hiya, chinaychayawcha hiya, ngem nunchuwachuwa nan tapina kan

chicha. ¹⁸Naesnop hi Jesus kan chicha, ya kanana, “*Naichat kan ha-un nan am-in ay kalibfengan ad chaya ya asna's luta.* ¹⁹*Isunga uy kayu as nan am-in ay tatau henan am-in ay nasyon, ya munfialinunyu chicha as disipulusku. Funyakianyu chicha as nan ngachan nan Ama, nan Anak, ya nan Espiritu Santo.* ²⁰*Isuruwanyu chicha ay mangafurot as nan am-in ay infilinku kan chakayu. Nunummununyu us ay mawawachaak kan chakayu inkiana as nan mumpatingkiaan nan lufong.”*

Nan Ammay Ay Chamag Ay Insurat

Marcos

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nangisurat as nan nauy Ammay ay Chamag at hi Marcos ay anak Maria ay usa ay nafiaknang ay i-Jerusalem (Ara. 12:12). Kaongoran as nan chiyuycha nangad-achar as nan Biblia at kanancha un hi Marcos ay anna nan chiyuy makali un Juan Marcos (Ara. 12:25; 13:5) ay kasinsin Bernabe (Col. 4:10). Hiya nan kadwan cha Pablo kan Bernabe as nan laplapon nan uycha nun-ekaskasabaan. Hiya us at kadwan Pedro (1 Ped. 5:13), ya kanan nan kaongoran ay nangad-achar as nan Biblia un hi Pedro nan nunsuruwan Marcos as nan enkamkaman ya insursuron Apo Jesus as nan kawad-ana pay laing asna's luta.

As nan Aramid 12:12 at insurat Lucas ay wachay afong Marcos ad Jerusalem. Kanan nan chiyuycha nangad-achar as nan Biblia un nan afong ay anna at hiya nan maam-amongan nan chiyuycha disipulus as nan kawad-ancha ad Jerusalem, ya hena nan anongos ay nanganan Jesus ya nan disipulusna. Asna us nan enmaliyan nan Espiriton Apo Dios as nan disipulusna as nan Urkiw ay Pentecostes (Ara. 2:1-4).

Insurat Marcos nan nauy Ammay ay Chamag as nan chiyuycha Gentil, kaskasin as nan chiyuycha i-Roma. Isunga enlawlawagna nan tapina ay inili ay ukialen ya kalen chi Judio ta maawatan nan chiyuycha Gentil ay ustu (Mar. 3:17; 5:41; 7:1-4, 11, 34).

Nan nauy Ammay ay Chamag ay insurat Marcos at epakaammuna ay hi Jesus nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay enmali ay munserfi. Maila na as nan Mar. 10:45 as nan mangaliyan Jesus

un, “Tay uray nan Naepadtu ay Anak chi Taku at chaan enmali ay maserfiyan, ngem kun at munserfi, ya ichtatna nan fiyagna ta esarakana nan ongor ay tatau.”

Nan usa pay ay pangkep Marcos ay nangisurat as na at ta paneknekana nan kalibfengan ya pannakafialin Jesus ay Anak Apo Dios (Mar. 1:1). Penaneknekan Marcos na babaen as nan nangukuchana as nan ongor ay nakaskaschaaw ay en-enat Jesus ay kaman as nan nangepaammayan Jesus as nan chiyuycha munsaket ya nunkaanennetan.

As nan kapitulu 16, nan chiyuycha anongos ay versikulu 9-20 at maidcha as nan tapen nan manuskriton chi Griego. Isunga nan chiyuycha nangad-achar as nan Biblia at kanancha un chaan insurat Marcos chaná ay versikulu.

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Liblu

Nan Nun-ekaskasabaan Juan Ay Fumufunyang 1:1-13

Nan Nun-is-isuruwan Jesus Ad Galilea 1:14-9:50

Nan Nun-is-isuruwan Jesus Ad Jerusalem 10:1-52

Nan Anongos Ay Chumingkon Jesus Ya Nan Natuyana 11:1-15:47

Nan Natakuan Jesus Manipud As Nan Utúy 16:1-8

Nan Nunpail-an Jesus Ya Nan Naetaguyana Ad Chaya 16:9-20

Nan Nun-ekaskasabaan Juan Ay Fumufunyang

(Mat. 3:1-12; Luc. 3:1-18; Jn. 1:19-28)

1 Hiyana nan nunlapuwan nan Ammay ay Chamag ay maepangkep kan Jesu Cristo ay Anak Apo Dios. ²Wachana nan infiakian Apo Dios as nan Anakna ad pus-uy ay enpaisuratna kan Isaias ay usa ay pomapadtu ay kanana,

“Wacha nan ifiaorku ay mangon-ona mu he-a ay mangesakiana as nan ayum.”[¶]

³ Ifugfukiawnantu henan lukiar ay disyerto un, ‘Esakianayu nan ayun nan Apo. Munlutkunyu nan ayuna.’”^{§§}

⁴ Natongpar chaná ay kali as nan nunpail-an Juan ay Fumufunyang henan disyerto. Nunfunfunyang ya nun-ekaskasaba as nan tatau, ya kanana, “Munfiawi kayu as nan fiasfiasoryu ya munpafunyang kayu, at pakawanun chakayu kan Apo Dios.”

⁵ In-inmuy kan hiya nan ongoongor ay tatau ay nurpu henan intiru ay probinsiya ay Judea ya henan siyudad ay Jerusalem. Nunfiawicha ay cha mangifiawia as nan fiasfiasorcha, at finunyakian Juan chicha henan wawang ay Jordan.

⁶ Nan fiachon Juan at naamma as chotchot chi kamelio. Nan sinturuna at larat, ya nan kanuna at chuchun ya chilu. ⁷ Infiawia as nan tatau, “Wacha nan usa ay cha umunud kan ha-un ay am-amud mu ha-un. Achiyak paat maekari ay munyongyong ay mangfokat as kiarot chi sapatosna. ⁸ Funyakiak chakayu as chanum, ngem hiya at funyakiana chakayuntu as Espiritu Santo.”

Nan Nunpafunyakian Jesus

(*Mat. 3:13-17; Luc. 3:21-22*)

⁹ As nan hiyachi ay timpu, enmali hi Jesus ay nurpu ad Nazaret henan probinsiya ay Galilea, at nunpafunyang kan Juan henan wawang ay Jordan. ¹⁰ Kun pay tenmakchang hi Jesus as nan chanum, inilana ay natkafian ad chaya, ya nan Espiritu Santo ay kaman karopati at cha komsop kan hiya. ¹¹ Wacha us nan kali

ay nurpu ad chaya ay kanana, “He-a nan anakku ay laylaychok. Malaylaychanak paat kan he-a.”

Nan Nanistingan Satanas Kan Jesus

(*Mat. 4:1-11; Luc. 4:1-13*)

¹² Hiya at chi ya entoróng nan Espiritu Santo hi Jesus henan disyerto. ¹³ Nagyan hi Jesus hid-i as opat puru ay urkiw ay chinischisting Satanas. Wachacha us nan nunkaatap ay animar as nan kawadana, ngem wachacha nan angheles ay uy nangfiachang kan hiya.

Nan Nangelapuwan Jesus Ay Mun-ekasaba

(*Mat. 4:12-17; Luc. 4:14-15*)

¹⁴ Kun pay naifiarud hi Juan, inmuy hi Jesus ad Galilea, ya enkaskasabana nan Ammay ay Chamag ay nurpu kan Apo Dios. ¹⁵ Kenalina, “*Inumchan nan ustuy ay timpu, ya kiayud nan muntorayan Apo Dios. Munfiawi kayu as nan fiasfiasoryu ya afurotunyu nan Ammay ay Chamag!*”

Nan Nangayakian Jesus As Nan Enmon-ona Ay Disipulusna

(*Mat. 4:18-22; Luc. 5:1-11*)

¹⁶ As nan cha manarcharanan Jesus henan olet nan Fiayfiay ay Galilea, inilana cha Simon kan Andres ay sunúdna ay cha manafukor* henan fiayfiay, tay hiyachi nan chunucha. ¹⁷ Angkiay kenalen Jesus kan chicha, “*Unuchunak, at isurok chakayu ay munfiawin as kaman tomatafukor as tatau.*” ¹⁸ Hiya at chi ya tenaynancha nan chiyuycha tafukorcha, ya immunudcha kan hiya. ¹⁹ Kuncha pay tenmaak as akét, inilan Jesus cha Santiago kan Juan ay potot Zebedeo. Nan nauycha hen-aki at wachacha as nan fiangkacha ay cha mangesakiana as nan

[¶]1:2 Mal. 3:1

^{§§}1:3 Isa. 40:3

*1:16 Nan tafukor at kaman sichok, ngem ad-acha-an.

chiyuycha tafukorcha. ²⁰Hiya at chi ya enayakian us Jesus chicha. Tenaynancha hi amacha ay Zebedeo as nan fiangka ay kadwana nan chiyuycha munlagfuwun-cha ay lanaraki, ya inmuudcha kan Jesus.

Nan Nangepak-akan Jesus As Nan Chiyuycha Anennet

(*Luc. 4:31-37*)

²¹Inmuy cha Jesus ad Capernaum. As nan Urkiw ay Mun-iblayan, sinungkop hiya as nan senagoga, ya nun-isuru. ²²Naschaawcha nan chiyuycha chinumngor kan hiya as nan enatna ay nun-isuru, tay as nan nun-isuruwana kan chicha at wachay kalibfengana ay achi kaman as nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig. ²³As nan hiyachi, sinungkop hid-i nan usa ay laraki ay naanen-netan, ya infukiawna, ²⁴“Anan atum kan chakami, Jesus ay i-Nazaret? Ay enmalika ay manachael kan chakami? Amammok he-a. He-a nan nasantowan ay finaor Apo Dios!”[†]

²⁵Ngem senengaran Jesus nan anennet. Kenalina, “*Kuminakka! Fomoknagka kan tosa ay laraki!*” ²⁶Angkiay ya nunkorhasun nan anennet nan laraki ya nunuwekuna as napigsa, angkiay femmoknag kan hiya.

²⁷Naschaaw as solet nan am-in ay tatakú, ya nunsesenarudsudcha, “Anan ngantona ngun ay fiarú ay sursuru? Wachay kalibfengana ay munfilin uray as nan anennet, at tomongparcha!” ²⁸Naiwaras ay dagus nan chamag maepangkep kan Jesus henan am-in ay sikib nan Galilea.

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Ongor Ay Munsaket

(*Mat. 8:14-17; Luc. 4:38-41*)

²⁹As nan nak-akan cha Jesus as nan senagoga, inmuycha as afong cha Simon kan Andres. Nakiuy cha Santiago kan Juan. ³⁰Kuncha pay inumchan, nan katukiangan Simon ay fiafiai at inu-umfug ay cha munpuchot. Hiya at chi ya infiaagcha kan Jesus. ³¹Kun pay naesnop hi Jesus kan hiya, inunnana nan limana ya finanguna. Nakaan nan puchotna, ya nunsakiana as kanuncha. ³²As nan nauynuwan nan urkiw as nan naschum, inyalen nan tatakú kan Jesus nan am-in ay cha munsaket ya nan nunkaanennetan. ³³Naamong nan am-in ay umili as nan pantiw nan afong ay kawad-ana. ³⁴Ongor nan enpaamayna ay cha munsaket as tukutukún ay saksaket, ya enpafoknagna us nan ongor ay anennet as nan nunkaanennetan. Chaana penarufusan ay munkali nan chiyuycha anennet, tay aammucha hiya.

Nan Nun-ekaskasabaan Jesus Ad Galilea

(*Luc. 4:42-44*)

³⁵As nan kafikiatana, finmangun hi Jesus as nan chaana napat-oran ya nakak as nan afong. Inmuy henan kamaid chi umili ay uy nunkararag. ³⁶Finmangun cha Simon ya nan kakadwana, ya uycha enanap hiya. ³⁷Kuncha pay naanapan, kenalicha, “Am-in ay tatakú at cha chaká anapun.” ³⁸Ngem tinumfor hi Jesus, “*Uy takú henan naesasagun ay il-ili ta uyak us munkasaba as nan tatakú hid-i, tay hiyana nan kiapúna ay enmaliyak.*” ³⁹Isunga nunliklikud hiya henan intiru ay probinsiya ay Galilea ay cha mun-ekaskasaba as nan chiyuycha

[†]1:24 Mat. 8:29; Mar. 5:7; Luc. 4:34; 8:28

senagogacha ya cha mun-epafoknag as anennet as nan nunkaanennetan.

**Nan Nangepaammayan
Jesus As Nan Nakonet**

(Mat. 8:1-4; Luc. 5:12-16)

⁴⁰Wacha nan usa ay laraki ay nakonet ay naesnop kan Jesus. Nunpalintumang ay cha munpakpakaasi kan hiya, “Mu laychum, epaammayak koma.”

⁴¹Nasug-ang kayman hi Jesus, ya in-chawchawna nan limana ay nangpa kan hiya. Kenalen Jesus, “*Laychok. Omam-mayka!*” ⁴²Hiya at chi ya nakaan nan konetna ya enmammay hiya. ⁴³Angkiay ya enpakatamna hiya ay dagus, ya pararuy enatna ay nangifilin, ⁴⁴“*Achim ifiagiakia as kumpurmi nan enommat kan he-a, ngem kunka at uy munpaila as nan pachi ta ilauna ay nakaan nan saketmu. Kun pay marpas, umichatka as chatonmu kan Apo Dios ay kaman as nan infilin Moises ta mangammuwan nan tatau ay nakaan tit-iwa nan saketmu.*”[‡] ⁴⁵Ngem as nan nak-akan nan chiyuy laraki, uyna enpachapachamag nan enommat kan hiya. Isunga achi mafialin ay makauy hi Jesus henan il-ili ay iilaun chi ongoongor ay tatau, ngem kun at nagan henan kamaid chi tatau. Uray mu hiyasa, enmali challu kan hiya nan ongor ay tatau ay nurpu henan am-in ay lukiar.

**Nan Nangepaammayan
Jesus As Nan Paralitiko**

(Mat. 9:1-8; Luc. 5:17-26)

2 Kun pay inmyu chi kaat ay urkiw, nunfiangad hi Jesus ad Capernaum, ya nunchinamag ay kenmatam hiya. ²Isunga ongor ay tatau nan cha maamoamong as afongna at maid lukiar chi tapina uray as nan fiattaw. Angkiay as nan cha mangelkaskasabaan Jesus as

kalen Apo Dios kan chicha, ³enmali nan opat ay lanaraki ay nangeaattang as laraki ay paralitiko ta iyuycha kan hiya. ⁴Maid atuncha ay mangesag-un as nan paralitiko kan Jesus kiapú ta ongor chi tatau. Isunga kinsufotancha nan tabfongan ay tungor Jesus, at inuy-uycha nan paralitiko ay kukutug as nan inu-umfukiana. ⁵Kun pay inilan Jesus nan pammaticha, kenalina as nan paralitiko, “*Anakku, napakawanka as nan fiasfiasormu.*”

⁶Wachacha nan tapina ay mun-isursuru as Lintig ay naketotokor hid-i ay nangali as numnumcha, ⁷“Adchi ngun na as taku t’uyna kanan sa? Nakkuran man na ay taku t’uyna epapachong chi achorna kan Apo Dios! Ngachana nan makafiael ay mamakawan as nan tatau as nan fiasfiasorcha mu achi hi Apo Dios yangkiay?”

⁸Hiya at chi ya naammuwan Jesus nan wacha as numnumcha, ya kanana kan chicha, “*Adchi sa as chayu num-numnumun?*” ⁹Ngachana nan narakraka as kanan as nan paralitiko, ‘*Napakawanka as nan fiasfiasormu,*’ winnu kanan un, ‘*Maligwatka, araum nan apragmu ya man-aranka?*’ ¹⁰Ngem mu hiyasa, atok na ta maammuwanyu ay nan Naepadtu ay Anak chi Taku at wachay kalibfengana asna’s luta ay mamakawan as tatau as nan fiasfiasorcha.” Kenalina as nan paralitiko, ¹¹“*Kanak kan he-a, tomakchugka, araum nan apragmu ya komatamka.*” ¹²Hiya at chi ya tenmakchug hiya. Angkiay nun-arana nan apragna, ya nakak as nan mangiil-an nan am-in ay tatau. Naschaawcha am-in, ya chinay-chayawcha hi Apo Dios, ya kanancha, “Anuy maid inil-ilami as assena!”

[‡]1:44 Lev. 14:1-32

Nan Nangayakian Jesus Kan Levi

(Mat. 9:9-13; Luc. 5:27-32)

¹³Inmuy kasin hi Jesus henan olet nan Fiayfiay ay Galilea. Naamong chi ongor ay tatakú kan hiya, at enlapuna ay nangisurusuru kan chicha. ¹⁴Kun pay naaw-awni as nan chana manar-charanan, inilana nan potot Alfeo ay hi Levi ay nangatokor as opisinana ay mun-fiayfiayachan as fiaror. Kenalen Jesus kan hiya, “*Unuchunak.*” Nunkaliligwat hi Levi ya inmuud kan hiya.

¹⁵As nan nangatokoran cha Jesus ay makekan as afong Levi, ongor chi mangam-among as fiaror ya tapina ay fumafiasor ay makekan kan chicha, tay ongorcha ay inmuud kan hiya.

¹⁶Kun pay inilan nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig ay wacha as nan bunggoy nan chiyuycha Fariseo ay cha makekan hi Jesus as nan chiyuycha fumafiasor ya mangam-among as fiaror, senarudsudcha as nan disipulusna, “Adchi t’uy makekan hiya as nan chiyuycha mangam-among as fiaror ya as nan tapina ay fumafiasor?”

¹⁷Kun pay chinngor Jesus chi, kenalina kan chicha, “*Nan tatakú ay achi munsaket at achicha masapor chi choktor, ngem kun at nan chiyuycha munsaket yangkiay. Chaanak enmali ay mangayag as nan nunkalintig, ngem kun at nan fumafiasor.*”

Nan Maepangkep As Nan Mun-ayunaran

(Mat. 9:14-15; Luc. 5:33-35)

¹⁸As nan namingsan, chacha mun-ayunar nan disipulus Juan ay Fumufunayag ya nan disipulus nan chiyuycha Fariseo. Inmuy nan tapina ay tatakú kan Jesus, ya senarudsudcha, “Adchi t’uy nan disipulus Juan ya nan disipulus nan

chiyuycha Fariseo at mun-ayunarcha, ngem nan disipulusmu at achicha?”

¹⁹Tinumfor hi Jesus kan chicha, “*Ay mun-ayunar nan chiyuycha naayakian ay makichuyas uray mu kukutug nan chumuyas ay laraki kan chicha? Achicha met! Mu kukutug nan chumuyas ay laraki kan chicha, achicha mafialin ay mun-ayunar.*” ²⁰Ngem mu umchantu nan timpu ay maekakan nan chinmuyas ay laraki kan chicha, hiyachintu nan mun-ayunarancha.”

Nan Maepangkep As Nan Fiarú Ay Insursuron Jesus

(Mat. 9:16-17; Luc. 5:36-39)

²¹Kenalen us Jesus ay nangepachong, “*Maid mangelakub as fiarú ay lopot as nan lukiak ay fiachu. Mu atuma chi, komsun nan naelakub, at makuyud nan lukiak ay fiachu ya kaskasin marakset.*” ²²Maid us mangittu as kasubsufor ay fiayas as nan lukiak ay mangit-ittuwan ay larat. *Mu ipu-uyna, epabtaktu nan fiayas nan larat, at maiwagkia nan fiayas ya machachael us nan larat. Ngem kun at maittu nan kasubsufor ay fiayas as nan fiarú ay mait-ittuwan ay larat.*”^f

Nan Maepangkep As Nan Urkiw Ay Mun-iblayan

(Mat. 12:1-8; Luc. 6:1-5)

²³As nan usa ay Urkiw ay Mun-iblayan, cha mar-os cha Jesus as nan chiyuycha uma ay natanman as trigo. As nan chacha manar-charanan, enlapon nan disipulusna ay munsaw-i. ²⁴Angkiay ya kanan nan chiyuycha Fariseo kan Jesus, “Ilaum, adchi t’uycha cha atun nan epawan nan Lintig takú as nan Urkiw ay Mun-iblayan?”

²⁵Tinumfor hi Jesus kan chicha, “*Ay kunyu chaan poros finasfiasa nan enat Ari David ya nan kakadwana as nan nunsaporancha ya nunchukiaangancha?*” ²⁶As nan

^f2:22 Gen. 21:14, 19; Jos. 9:4, 13

hiyachi ay hi Abiatar nan kangatuwan ay pachen nan chiyuycha Judio, sinungkop hi David as nan munchaychayawan kan Apo Dios ya kenana nan tenapay ay naichaton kan Apo Dios. Ngem epawan nan lintig nan ngachana ay mangan mu achi yangkiay nan papachi.⁸Inchatna us nan tapen nan tenapay as nan kakadwana.” ²⁷ Kenalen pay Jesus, “*Nan Urkiw ay Mun-iblayan at naamaan para as nan omamayan nan tatakau. Chaan nafiyang nan tatakau ay para as nan Urkiw ay Mun-iblayan.* ²⁸ *Isunga nan Naepadtu ay Anak chi Taku nan muntoray uray as nan Urkiw ay Mun-iblayan.”*

Nan Laraki Ay Nakukuy Nan Usa Ay Limana

(Mat. 12:9-14; Luc. 6:6-11)

3 Sinungkop kasin hi Jesus as nan senagoga. Wacha hid-i nan usa ay laraki ay nakukuy nan usa ay limana. ² Wachacha us nan manisiim kan Jesus mu epaammayna nan hana laraki as nan Urkiw ay Mun-iblayan ta wachay epafiasorcha kan hiya. ³ Kenalen Jesus as nan nakukuy chi limana, “*Omalika hena.*” ⁴ Angkiay ya senarudsudna as nan tatakau, “*Ngachana nan eparufus nan Lintig ay atun takú as nan Urkiw ay Mun-iblayan? Ay atun takú nan ammay winnu mangotettet? Ay esarakan takú nan fiyag chi taku winnu chachaelun?*” Ngem maid nunkali kan chicha. ⁵ Finmufungat hi Jesus ay nuntat-allang kan chicha, ya nasaket us challu nan numnumna kiapú as nan kenatangken chi numnumcha. Angkiay ya kenalina as nan nakukuy chi limana, “*Uyachum nan limam.*” Inuyadna ya enmamay tit-iwa nan limana. ⁶ Nak-ak nan chiyuycha Fariseo, ya hiya at chi ya uycha enapat as nan chiyuycha pasorot Ari Herodes mu anan atuncha ay mangpatuy kan Jesus.

Nan Inmuyan Nan Ongor Ay Tatakau Henan Olet Nan Fiayfiay

⁷ Nak-ak hid-i hi Jesus ya nan disipulusna, at inmuycha henan olet nan Fiayfiay ay Galilea. Inmunud kan chicha nan ongoongor ay tatakau ay nurpu ad Galilea, Judea, ⁸ Jerusalem, sakopun nan Idumea, as apét fomokfoknakian nan urkiw ay usa ay chumang nan wawwang ay Jordan ya nan chiyuycha naesasag-un ay siyudad ay Tiro ya Sidon. Nan nauycha ongoongor ay tatakau at enmalicha kan Jesus, tay chingorcha nan en-enatna. ⁹ Kiapú ta ongor chi tatakau, kenalen Jesus as nan disipulusna ay mun-esakianacha as fiangka as munlukianana ta achicha epetun hiya. ¹⁰ Kiapú ta ongor chi enpaammayna, nunsosonnor nan am-in ay munsaket ay umuy kan Jesus ta paatcha kaprosun hiya. ¹¹ Mu kay ilaun nan nunkaanen-netan hi Jesus, nunlukfubcha as nan sangwanana, ya infukiawcha, “He-a nan Anak Apo Dios!” ¹² Ngem infilin Jesus ay ustu kan chicha ay achicha ifiagiakia nan maepangkep kan hiya.

Nan Nangpiliyan Jesus As Nan Hinpuru Ya Chuwa Ay Apostolesna

(Mat. 10:1-4; Luc. 6:12-16)

¹³ Kun pay tinmikid cha Jesus henan chuntug, enayakian Jesus nan chiyuycha laychuna, at enmalicha kan hiya. ¹⁴ Kuncha pay inumchan, chinutokana nan hinpuru ya chuwa ay apostolesna ta chicha nan kaskadwana, ya ifiaorna ay uy mun-ekaskasaba. ¹⁵ Inchatna us chi kalibfengan kan chicha ay mun-epafoknag as nan chiyuycha anennet. ¹⁶ Chatona nan hinpuru ya chuwa ay pinilen Jesus: hi Simon (ay ngenadnana as Pedro), ¹⁷ nan hen-aki ay cha Santiago kan Juan ay potot Zebedeo (ay chicha nan ngenad-

nana as Boanerges ay nan laychuna ay kanan at “An-ak chi Kud-or”); ¹⁸hi Andres, hi Felipe, hi Bartolome, hi Mateo, hi Tomas, hi Santiago ay potot Alfeo, hi Tadeo, hi Simon ay mangesasaket as nasyona, ¹⁹ya hi Judas Iscariote ay mangesepeptu kan Jesus.

Hi Jesus Ya Hi Beelzebub

(*Mat. 12:22-32; Luc. 11:14-23*)

²⁰Kun pay narpas chi, kenmatam cha Jesus. Ongor kasin chi tatau ay naamong, at kun achi mawayaan hiya ya nan disipulusna ay mangan. ²¹As nan nanngoran nan iib-ana as na, inmuycha as nan kawad-an Jesus ta ekatamcha hiya, tay wachacha nan tatau ay cha mangarkali un uy at natongtongok hiya. ²²Nan tapen nan mun-isursuru as Lintig ay kinmuwab ay nurpu ad Jerusalem at chacha kankanan, “Nan sinungkop man kan hiya at hi Beelzebub! Hiya nan ap-apon nan chiyuycha anen-net ay nangichat as pannakafialina ay mangepak-ak as nan chiyuycha anen-net.” ²³Kun pay enommat na, enayakian Jesus chicha, ya kanana kan chicha ay mangepadpachong, “Anan atun Satanas ay mangepak-ak as achorna?” ²⁴Mu munkikinnufiat nan tatau henan usa ay muntorayan, machachael nan hana ay muntorayan. ²⁵Kaman us as nan hinfiaruy ay mu masusumacha at masisiyanchantu. ²⁶Mu makepatuy hi Satanas as nan chiyuycha anen-net ay etorayana ya masisiyancha, mupatingkia nan pannakafialina. ²⁷Maid makaskop as nan afong nan usa ay kursi ay taku ta akiwuna nan kukuwana tosa sukúdna on-ona etakud hiya, at mafialina ay akiwun nan wacha as nan afongna.

²⁸“Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay mafialin ay mapakawan nan tatau as nan am-in ay fiasfiasorcha ya uray nan am-in ay karkalicha ay maifusor kan Apo Dios. ²⁹Ngem nan taku ay munkali as maifusor

as nan Espiritu Santo at achi poros mapak-pakawan, tay nan enatna at fiasor ay maid patingkiana.” ³⁰Kenalen Jesus na, tay kenalicha ay naanennetan hiya.

Nan Enan Jesus Ya Nan Susnúdna Ay Lanaraki

(*Mat. 12:46-50; Luc. 8:19-21*)

³¹Angkiay ya enmali hi enana ya nan susnúdna ay lanaraki as nan afong ay kawad-ana. Nangatakchugcha as nan fiattaw, ya enpaayagcha hiya. ³²Ongor chi tatau ay nangatokor ay nangaarufong kan Jesus, ya kanancha kan hiya, “Wacha hi enam ya nan susnúdmu ay lanaraki as nan fiattaw ay cha mangepaayag kan he-a.”

³³Tinumfor hi Jesus, “Ngachancha nan kanam ay enak ya susnúdku?” ³⁴Nuntatallang as nan nangaarufong kan hiya, ya kanana, “Nauycha nan tit-iwa ay enak ya susnúdku!” ³⁵Nan uray ngachana ay mangekaman as nan enkeddeng Apo Dios ay atuna at hiya nan tit-iwa ay sunúdku ay laraki winnu fiafiai ya enak.”

Nan Taku Ay Uy Nun-iwagwag As Fokel

(*Mat. 13:1-9; Luc. 8:4-8*)

4 Kasin nun-isuru hi Jesus henan olet nan Fiyafiy ay Galilea. Kiapú ta ongoongor chi tatau ay naamong kan hiya, uy tenmokok hiya as nan fiangka ay wacha henan fiyafiy. Nan ongoongor ay tatau at wachacha henan oletna. ²Ongor chi insursuron Jesus kan chicha ay maepadpachongan, ya as nan nun-is-isuruwana, kenalina kan chicha, ³“Chunrunyui! Wacha nan usa ay taku ay uy nun-iwagwag. ⁴As nan chana munwagwagwagian, nag-as nan tapen nan fokel as nan charan. Angkiay ya enmalicha nan kossel ya kenancha. ⁵Nan tapina at nag-ascha as nan machupras ay lukiar ay akakettuy chi lutana. Kiapú ta akakettuy chi lutana, henkemad ay linmisimcha. ⁶Kun

pay penomtang nan urkiw, nakling nan chiyuycha cha tomemel. Kiapú ta chaancha lenmamot ad chur-um, narangucha. ⁷ Nan tapina at nag-ascha as nan kaongoran chi sufet. Naikisancha ay tinmufu as nan ongor ay sufet. Naskorcha ya chaancha finumkias. ⁸ Nan tapina ay fokel at nag-ascha as nan ammay ay luta. Tinmufucha ya nasikuncha, at finumkiascha ya enmongorcha as maturon pupuru, maunum pupuru ya mahinkiasot.” ⁹ Inyanongos Jesus, “Nan wachay ingana ay chumngor at masapor chumngor.”**

Nan Pangkep Nan Maepadpachongan

(Mat. 13:10-17; Luc. 8:9-10)

¹⁰ Kun pay nauusa hi Jesus, nakiuy kan hiya nan tapen nan tatakú ay kadwacha nan hinpuru ya chuwa ay disipulus, ya senarudsudcha nan maepangkep as nan maepadpachongan. ¹¹ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Kan chakayu nan naepakaammuwan nan chiyuycha chaan naam-ammuwan ay maepangkep henan muntorayan Apo Dios. Ngem as nan tapina ay achi omafurot kan ha-un at kun maepadpachong nan am-in ay maisursuru ¹² ta ‘uray mu ilailauncha, achicha challu ematonan, ya uray mu chungruchungruncha, achicha challu maawatan. Tay mu atuncha chaná at munfiangadcha kan Apo Dios, at pakawanuna chicha.”††

Nan Laychun Ay Kanan Nan Maepadpachongan

(Mat. 13:18-23; Luc. 8:11-15)

¹³ Angkiay ya nunsarudsud hi Jesus kan chicha, “Ay kunyu chamman achi maawatan na ay maepadpachongan? Anan atunyu ngay ngarud ay mangammu as nan laychun ay kanan nan tapina ay maepadpachongan?” ¹⁴ Nan chiyuycha

fokel ay inwagwag nan mun-iwagwagwag at hiyana nan kalen Apo Dios. ¹⁵ Nan tapen nan tatakú at maepachongcha as nan fokel ay nag-as as nan charan. As nan manngorancha as nan nauy ay kali, maannali hi Satanas ya kaanuna nan hana kali ay chünngorcha. ¹⁶ Assesa us as nan chiyuycha fokel ay naiwagwag as nan machupras ay lukiar. Maepachongcha as nan tatakú ay naragsak ay mang-awat ay dagus as nan kalen Apo Dios as nan manngorancha. ¹⁷ Achi lomamot ay ustu as nan numnumcha, ya kun hen-omaketan chi omafurotancha. Angkiay ya as nan omaliyan nan likiat winnu mapalikiatancha kiapú as nan enmafurotancha as nan kalen Apo Dios, hiya at chi ya achicha ituruy ay omafurot. ¹⁸ Kun pay nan chiyuycha naiwagwag as nan tinmufuwan chi ongor ay sufet at maepachongcha as nan tatakú ay manngor as nan kalen Apo Dios. ¹⁹ Ngem nan chanchanagcha, nan layadcha ay fumak-nang, ya nan tapina ay laylaychuncha ay araun at sulinuncha nan kalen Apo Dios. Mu hiyasa, achicha fumkias. ²⁰ Ngem nan chiyuycha naiwagwag as nan ammay ay luta at chicha chi nan maepachong as nan tatakú ay manngor ya mang-awat as nan kalen Apo Dios. Fumkiascha as maturon pupuru, maunum pupuru, ya mahinkiasot.”

Nan Maepadpachongan Maepangkep As Nan Pingki

(Luc. 8:16-18)

²¹ Inturuy Jesus ay nun-epadpachong, “Ay napaskuchan nan pingki ta maop-opan as fianga winnu maipuuy as nan selok nan kama? Ay kun at achi epatang as nan maepatpatngana?” ²² Tay maid naetatafun ay achintu maepaila, winnu maid chaan naepakaammu as achintu munmal-lag. ²³ Nan wachay ingana ay chumngor

** 4:9 Mar. 7:16; Pal. 2:7, 11, 17, 29

†† 4:12 Isa. 6:9-10; Jn. 12:40

at masapor chumngor.”^{‡‡} ²⁴ Kenalen pay Jesus kan chicha, “Numnumunyu ay ustun nan chungrunyu! Nan panglukudyu as nan pachongyu ay tatau, assesantu us nan panglukud Apo Dios kan chakayu, ngem kaskasin pay. ²⁵ Tay nan taku ay wachay kafiaelana at maettan as ong-ongor. Nan taku ay maid kafiaelana at uray nan akakettuy ay wacha kan hiya at maarantu.”

Nan Maepadpachongan Maepangkep As Nan Cha Masikun Ay Naetanum

²⁶ Kasin nun-epachong hi Jesus, “Nan muntorayan Apo Dios at maepachong as nan taku ay uy mun-iwagwag as fokel chi trigo as umana. ²⁷ As nan massuyana as nan lenafi ya fumangunana as nan winiet, at chacha tumufu ya masikun nan fokel, ngem achina ammu mu anan enatcha ay tinmufu ya nasikun. ²⁸ Tay nan luta mismu nan manikun ya mangepafukias as nan chiyuy naetanum. Omon-ona at pom-on, angkiay mamusfus. Angkiay ya manorchang. ²⁹ Kun pay nabkiasan chi, uyna aniyun ay dagus, tay panag-aani.”

Nan Maepadpachongan Maepangkep As Nan Fokel Chi Mostasa

(Mat. 13:31-32, 34; Luc. 13:18-19)

³⁰ Inturuy Jesus, “Ngachana nan mangepachongan takú henan muntorayan Apo Dios, winnu ngachana ay maepadpachongan nan osarok? ³¹ Maepachong as nan fokel chi mostasa ay kaek-ektelan as nan am-in ay fokel asna's luta. ³² Ngem kun pay maetanum, masikun ya munfialin as kaad-acha-anan as nan am-in ay naetanum as uma. Somapang as anad-acha, isunga mafialin ay somollongan chi kossel nan omalenong ay pangana.”

³³ Ongor chi assesena ay maepadpachongan ay enos-osar Jesus as nan nangekaskasabaana as nan kalen Apo

Dios kan chicha. Insursuruwana chicha as nan kafiaelancha ay mangawat. ³⁴ Kun maepadpachongan am-in nan enosarna ay naketagtakiatfor kan chicha. Ngem as nan maaangkiayancha, epakaawatna as nan disipulusna nan am-in.

Nan Nangepakinkan Jesus As Nan Napigsa Ay Angin

(Mat. 8:23-27; Luc. 8:22-25)

³⁵ As nan hana ay urkiw as nan naschum, kenalen Jesus as nan disipulusna, “Kumchang takú henan fiayfiay ta umuy takú ad chumang.” ³⁶ Nunlukian nan disipulusna as nan fiangka ay nangatokoran Jesus ya tenaynancha nan ongoongor ay tatau. Wachacha pay nan tapina ay fiangka ay nakiuy kan chicha. ³⁷ Kalina at ya enmali nan muntatufudfud ay angin. Pararu ay cha sopsopyatan nan challuyon nan fiangka, isunga kiayud lumnud. ³⁸ Ngem nanas-suy hi Jesus ay nangapongan as nan uchichen nan fiangka. Finangun nan disipulus hiya, ya kanancha, “Misturu, ay achim pakian-anu uray mu lumnud takú?”

³⁹ Finmangun hi Jesus, ya infilina as nan angin ya nan challuyon, “Kuminak kayu!” Kinminak nan angin, ya ammay kasin as solet. ⁴⁰ Kenalen Jesus kan chicha, “Adchi t'uy kayu umugyat? Ay maid poros pammatiyu?”

⁴¹ Naschaawcha as solet ya nunsesenarudsudcha, “Anan ngachan ngun tona t'uy uray angin ya challuyon at tongparunchay filina?”

Nan Laraki Ay Naanennetan

(Mat. 8:28-34; Luc. 8:26-39)

5 Inturuy cha Jesus ay kinumchang henan fiayfiay inkiana inumchancha henan sasakopun nan i-Gerasa. ² Kun

^{‡‡}4:23 Mat. 11:15; Pal. 3:6, 13, 22; 13:9

pay nunchissaag hi Jesus as nan fiangka, wacha nan nanib-at kan hiya ay usa ay laraki ay naanennetan ay nurpu henan lurubfok ³ay mamagyanana. Maid at makaetakud kan hiya, uray mu korong nan maosar. ⁴Tay namen ongor ay nakor-ongan nan limana ya sukina, ngem kuna challu senokposokpot ya chenachaelna nan kor-ong nan sukina. Maid makaepakud kan hiya, tay kurkursiyan. ⁵Inurkiw ya lenafi at cha munlikulikud hiya henan lurubfok ya chunchuntug ay cha mun-uweuwek ya chana ug-ugchun nan achorna as fiatu.

⁶Kuna pay inila hi Jesus henan adachawwi pay laing, tenmagtag ay inmuy kan hiya ya nunpalintumang as nan sangwanana. ⁷Inpigsana ay nangifukiaw, “Jesus ay Anak nan Kangatuwan ay Dios, anan ngachana nan laychum ay atun kan ha-un? Munsapataka kan Apo Dios ay achiyak palikiatun.”[¶] ⁸Kenalina na, tay kenalen at Jesus kan hiya, “*He-a ay anennet, mak-akka kan tona ay laraki!*”

⁹Angkiay senarudsud Jesus kan hiya, “*Anan ngachanmu man?*”

“Liniblifun nan ngachanku, tay ongoongor kami,” ensongfiatna. ¹⁰Angkiay ya kuncha cha mumpakapakaasi kan Jesus ay achina paat pak-akun chicha henan hana ay lukiar.

¹¹As nan naesasag-un, wachachay ongoongor ay fiafuy ay cha munsuksukor henan filig. ¹²Enpakaasen nan chiyuycha anennet kan Jesus, “Ifiaormu ngarud chakami as nan chiyuycha fiafuy ta sugpunmi chicha.”

¹³Isunga penarufusan Jesus chicha. As nan hiyachi, femmognag nan chiyuycha anennet as nan laraki ya sinungkopcha as nan chiyuycha fiafuy. Angkiay ya kenamon nan chiyuycha fiafuy ay chinmayyu inkiana nag-ascha henan teng-el, ya nurningcha henan fiayfiay. Nan filang

nan chiyuycha fiafuy at umuy as chuwan lifu.

¹⁴Kun pay inilan nan chiyuycha munay-aywan as fiafuy nan enommat, tenmagtagcha ya uycha enpachamag as nan tatau henan ili ya sigsikib. Inmuy nan tatau ay uy nangila as nan enommat.

¹⁵Kuncha pay inumchan as nan kawadanan cha Jesus, inilacha nan laraki ay nakakan nan liniblifun ay anennet. Nangatokor hid-i ya nangafiachu, ya ammay at chi numnumna. As nan hiyachi, inmugyatcha am-in as solet. ¹⁶Angkiay ya nan chiyuycha nangila as na at infiaki-

acha as nan tatau nan enommat as nan naanennetan ay laraki ya nan enommat as nan chiyuycha fiafuy. ¹⁷Angkiay enlapucha ay numpakaasi kan Jesus ta makak hiya henan lukiar ay sasakopuncha.

¹⁸Kun pay cha uy munlukian hi Jesus as nan fiangka, numpakaasi nan laraki ay femmognagian nan chiyuycha anennet ta makiuy koma kan hiya. ¹⁹Ngem chaan penarufusan Jesus hiya. Kuna at kenali kan hiya, “*Komatamka as nan iib-am, ya ifiakiam nan am-in ay enat Apo Dios kan he-a ya nan ongor ay sug-angna kan he-a.*”

²⁰Angkiay ya nak-ak ay inmuy henan makali un Hinpuru ay Siyudad ay cha mangifiagfiakia as nan enat Jesus kan hiya. Naschaaw nan am-in ay tatau ay nanngor.

Nan Anak Jairo Ya Nan Fiafiai Ay Nangpa As Nan Fiachon Jesus

(*Mat. 9:18-26; Luc. 8:40-56*)

²¹Nunfiangka kasin cha Jesus ay kinumchang ad chumang. Kun pay nunchissaag hiya henan olet nan fiayfiay, enarufong nan ongoongor ay tatau hiya. ²²Angkiay ya enmali nan usa ay ap-apu as nan senagoga ay nan ngachana at Jairo. Kuna pay inila hi Jesus, nunlukfub as nan sangwanana,

[¶]5:7 Mar. 1:24

ya kanana, ²³“Cha maongos nan fumarasang ay pototku. Omalika pay ta epataymu nan limam kan hiya ta omamay ya matakú hiya.” ²⁴Nakiuy hi Jesus kan hiya. Kuncha pay cha manad-aran, immunud nan ongoongor ay tatakú ya senmaliyubyubcha kan Jesus.

²⁵Wacha hid-i nan usa ay fiafiai kan chicha ay kun cha mun-ichaichara as hinpuru ya chuwa ay tawwun. ²⁶Ongor chi likiatna as nan uyna nunpaakiaakiasan as nan ongor ay choktor, ya kinastosna pay nan am-in ay sipingna. Omamay koma hiya, ngem kun at kenmaskasin. ²⁷Nachamagna nan maepangkep kan Jesus. As nan hiy-achi, nakitun-ud as nan ongoongor ay tatakú inkiana naesnop as uchug Jesus, ya kenpana nan fiachuna, ²⁸tay kanana as numnumna, “Mu kunku paat kap-un uray nan fiachuna at omamayak.”

²⁹Hiya at chi ya nakyat tit-iwa nan cha fomokfoknag ay charana, ya keneknana ay nakaan nan saketna. ³⁰As nan hiy-achi, nakeknan Jesus ay nak-ak chi panakafialin kan hiya. Isunga nunsakong hiya as nan ongoongor ay tatakú, ya kanana, “*Ngachana nan nangpa as nan fiachok?*”

³¹Tinumfor nan disipulusna, “Ilaum at ongoongor chi tatakú ay nangaarufong kan he-a, angkiay sarudsuchum pay laing mu anan nangpa kan he-a?”

³²Ngem nuntat-allang hiya ay nangila mu ngachana nan nangekaman hid-i.

³³Kiapú ta ammon nan fiafiai nan enommat kan hiya, enmali ay cha munnappapayagpag kiapú as ugyatna ya nunlukfub as nan sangwanan Jesus. As nan hiy-achi, infiakiana kan Jesus nan am-in ay tit-iwa.

³⁴Angkiay ya kenalen Jesus kan hiya, “*Anakku, nan pammatem nan nangepaamay kan he-a. Uyka ay kun natalna nan numnummu, tay enmammayka at.*”

³⁵Kun pay kukutug ay cha munkarkali hi Jesus, wachacha at nan enmali ay nurpu as afong Jairo ay ap-apu as nan senagoga. Kenalicha kan Jairo, “Natuy at nan pototmu ay fumarasang. Anum pay laing lilifokun nan misturu?”

³⁶Chaan penakian-anon Jesus nankenalicha. Ngem kuna at kenali kan Jairo, “*Achika umugyat. Kunka omafurot yangkiay.*” ³⁷Maid tukún as penarufusan Jesus ay umunod kan hiya kun yangkiay cha Pedro kan Santiago ya hi Juan ay sunúd Santiago. ³⁸Kuncha pay inumchan as nan afong Jairo, inilan Jesus nan ongor ay tatakú ay cha mun-at-atengorngor. Chacha managchaku ya mun-ag-akor as napigsa. ³⁹Sinungkop hiya, ya kanana kan chicha, “*Adchi tu’y kayu cha mun-at-atengorngor ya mun-ag-akor? Nan onga at chaan natuy, ngem kun yangkiay nanassuy.*”

⁴⁰Kuncha at enam-amrang hiya. Ngem enpapitiwna am-in chicha, ya enayakiana nan ama ya enan nan onga, ya nan chiyuycha turu ay disipulusna. Angkiay enpanguna chicha as nan kawad-an nan onga. ⁴¹Inunnana nan liman nan onga, ya kanana kan hiya, “*Talita, kum!*” Nan laychuna ay kanan at, “Fumarasang, fumangunka!” ⁴²Hiya at chi ya finmangun tit-iwa nan fumarasang ya nanaran. (Hinpuru ya chuwa nan tawwuna.)

Naschaawcha as solet nan nakiuy kan Jesus. ⁴³Ngem infilin Jesus kan chicha ay maid poros mangifiagfiag-ancha as nan enommat. Angkiay ya infiakiana kan chicha ay umichatcha as kanun nan fumarasang.

Nan Nangachiyancha Kan Jesus Ad Nazaret Ay Ilina

(Mat. 13:53-58; Luc. 4:16-30)

6 Nak-ak hi Jesus hid-i, ya inmuy henan mismu ay ilina. Nakiuycha nan disipulusna kan hiya. ²As nan Urkiw

ay Mun-iblayan, enlapuna ay nun-isuru as nan senagoga, at naschaaw nan ongor ay nanngor kan hiya. Kenalicha, “Ay chaud ngun nan nangor-an tona ay taku as nan nauycha isursuruna? Ngantona ngun ay kenasilib nan naichat kan hiya? Anan atuna ngun ay mangekaman as milagro?”³ Ay fiakun hiya nan mun-amamma as afong ay anak Maria, ya panguruwan cha Santiago, Jose, Judas ya hi Simon? Ay fiakun nan nauycha susúdna us ay fianafiai at nakiilicha kan chitaku?” Angkiay ya enachicha at hiya.

⁴Kenalen Jesus kan chicha, “*Maichayaw nan pomapadtu henan kumpurmi ay lukiar, omangkiay henan mismu ay ilina ya as nan iib-ana ya pamilyana.*”⁵ Maid enkaman Jesus as nakaskaschaaw hid-i, kun yangkiay nan nangepatayana as limana as nan chiyuycha akét ay cha munsaket, ya enpaammayna chicha.⁶ Naschaaw hiya kiapú ta maid pammaticha kan hiya.

Nan Nangifiaoran Jesus As Nan Hinpuru Ya Chuwa

(*Mat. 10:5-15; Luc. 9:1-6*)

Angkiay ya nunfiabfiat hi Jesus ay cha mun-is-isuru henan chiyuycha fiabruy hid-i.⁷ Enayakiana nan hinpuru ya chuwa ay disipulus, ya infiaorna chicha ay hinchudwa. Inchatnay kalibfengan kan chicha ay mangepakak as nan chiyuycha anennet.⁸ Infilina us kan chicha, “*Maid etakinyu as nan munfiatanyu, kun yangkiay surkudyu. Achi kayu ometakin as sangát, passek ya siping as forsayu.*”⁹ Munsandal kayu, ngem achi kayu ometakin as fiachu ay munsokatanyu.¹⁰ As nan ngachana ay ili ay ay-ayanyu ay wachay mangmangili kan chakayu as afongna, hid-i nan magyananyu inkiana mak-ak kayu henan hana ay ili.¹¹ Mu maid poros mangmangili kan chakayu henan ngachana ay lukiar ya achicha chumngor kan chakayu,

mak-ak kayu hid-i. As nan mak-akanyu, pokpokanyu nan tapok as nan chapanyu ta epailayu ay maid fiyangyu kan chicha mu chusaun Apo Dios chicha.”

¹²Isunga uycha enkasaba as nan tatau ay masapor munfiawicha as nan fiasfiasorcha.¹³ Enpafoknagcha nan ongor ay anennet as nan nunkaanennetan. Angkiay kenapuwancha as lana nan ongor ay munsaket, at nakaan nan saketcha.

Nan Natuyan Juan Ay Fumufunyang

(*Mat. 14:1-12; Luc. 9:7-9*)

¹⁴Nachamag Ari Herodes ad Galilea nan en-enat Jesus, tay nunchinngor nan ngachan Jesus henan am-in ay lukiar. Kenalen nan tapen nan tatau, “Hiya hi Juan ay Fumufunyang ay kun kasin natau. Isunga wacha kan hiya nan panakafialin ay mangekamkaman as nan nauycha nakaskaschaaw.”¹⁵ Ngem kenalen nan tapina, “Hiya hi Elias.” Kenalen pay nan tapina, “Usa hiya ay pomapadtu ay kaman usa as nan chiyuycha pomapadtu ad pus-uy.”

¹⁶Kun pay chinngor Herodes chaná, kenalina, “A, hiya hi Juan ay Fumufunyang ay enpasiwatku nan uruna! Kun payat kasin natau!”¹⁷ Kenalen Herodes chi, tay hiya nan nangepatiliw ya nangepafiarud kan Juan ay nakokorongon. Enat Herodes na ta palaylaychuna hi asawana ay Herodias kiapú ta kenontrakontran Juan hi Herodes, tay enasawana nan ingudna ay asawan Felipe ay sunúdna.¹⁸ Tay kenarkalen ngamin Juan kan Herodes, “Epawan nan lintig ay asaw-um nan ingudmu.”¹⁹ Isunga wachay ingor Herodias kan Juan, at laychuna ay epapatuy hiya, ngem achina maekaman.²⁰ Kiapú ta umugyat hi Herodes kan Juan, ensarakana hiya, tay ammuna ay nalintig ya nasantowan hiya. Uray mu nalilifokan as solet hi Herodes as nan chana

manmannngoran as nan isursuron Juan, laylaychuna challu ay chumchumngor kan hiya.

²¹ Ngem kun pay inumchan nan chansen Herodias as nan urkiw ay mangnumnumnumancha as nan naiyanakan Ari Herodes, nunsicha hi Herodes. Enpaayagna nan am-in ay nunkangatu ay opisyar as nan goberno, chiyuycha komander chi sorchachu ya nan mafigfigfig ay tatau henan probinsiya ay Galilea. ²² As nan sinungkopan nan anak Herodias ay fiyai fiyai ya nunsasara, nalaylaychan hi Herodes ya nan chiyuycha mangilina. Isunga kenalen Ari Herodes as nan fiarasang, “Chawatun kan ha-un nan kumpurmi ay laychum, at ichatku kan he-a.” ²³ Ensapatana as nan fiarasang, “Uray mu ngachanay chawatun kan ha-un at ichatku kan he-a, uray ud-ay kakudwan nan chak etortorayan.”

²⁴ Pinmitiw nan fiarasang, ya uyna senarudsud kan enana, “Ngachana nan chawatok?”

“Nan uron Juan ay Fumufunyang,” enongfiat enana.

²⁵ Angkiay ya naannuuy nan fiarasang as nan ari, ya kanana kan hiya, “Nan laychok at ichatmu ay dagus nan uron Juan ay Fumufunyang ay maiittu as nan paratu.”

²⁶ Pararu ay nalilifokan nan ari, ngem kiapú ta nun-ekari as nan sangwanan nan am-in ay mangilina, mafiain ay achi mangelkaman as nan enkarina kan hiya. ²⁷ Hiya at chi ya infiaorna nan usa ay sorchachu ay mangiyali as nan uron Juan. Inmuy tit-iwa nan sorchachu, ya siniwatna nan uron Juan as pagfiaruchan. ²⁸ Inyuyna nan uru ay naiittu as nan paratu, ya inchatna as nan fiarasang. Angkiay nan fiarasang at inchatna kan enana. ²⁹ Kun pay nachamag nan disipulus Juan na, enmalicha ay nangara as nan achorna, at uycha inlufok.

Nan Namakanan Jesus As Nan Leman Lifu Ay Tatau

(Mat. 14:13-21; Luc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰ Nunfiangad nan apostoles kan Jesus, ya infiakiacha nan am-in ay enenatcha ya nan insursurucha. ³¹ Kiapú ta ongor chi tatau ay cha omaliali kan chicha ya ongorcha us chi cha makamak-ak, maid wayacha ay mangan. Isunga kenalen Jesus as nan disipulusna, “*Ayu! Uy takú henan kamaid chi tatau ay kun chitchitaku yangkiay ta munpangaiblay kayu as hen-omaketan.*” ³² Isunga nunfiangkacha ay inmuy henan kamaid chi tatau ay kun chidchicha yangkiay.

³³ Ngem ongor ay tatau nan nange-maton kan cha Jesus as nan nunligwatancha. Tenmagtagcha ay nurpu henan am-in ay ili, at enmon-onacha ay inumchan henan uy ay-ayan cha Jesus. ³⁴ Kun pay nunchissaag hi Jesus, inilana nan ongoongor ay tatau. Nasug-ang hiya kan chicha, tay kancha karnero ay maid mangay-aywan kan chicha. Isunga enlapuna ay nangisuru kan chicha as ongor ay sursuru. ³⁵ Kun pay cha maschum, inmuy nan disipulus kan hiya, ya kanancha, “Nauy takú henan kamaid chi umili ya cha us maschum. ³⁶ Epakatammu nan nauy-cha tatau ta umuycha henan naesagun ay fiabfiabruy ya uycha lomaku as kanuncha.”

³⁷ Ngem tinumfor hi Jesus kan chicha, “*Chakayu mismu nan mangichat as kanuncha.*”

Angkiay senarudsudcha, “Ay uy kami lomaku as tenapay ay munfiaror as chuwan kiasot ay dinario ta ichatmi as kanuncha?”

³⁸ Senarudsud us Jesus, “*Kaatnay tenapay nan wacha kan chakayu? Uyyu ilaun.*”

Kuncha pay naammuwan, nunfiangadcha, ya kanancha kan hiya, “Lema ay tenapay ya chuwa ay filis.”

³⁹ Angkiay infilina kan chicha ay epaar-arubfongcha nan tatakū ay tomokor as nan lukiam. ⁴⁰ Isunga tenmokorcha ay naar-arubfong as hinkiagsot ya henlelman pupuru. ⁴¹ As nan hiyachi, enaran Jesus nan lema ay tenapay ya nan chuwa ay filis ya nuntangad ad chaya ay munyaman kan Apo Dios. Kun pay narpas, pinutput-ingna nan chiyuycha tenapay, ya inchatna as nan disipulusna, ya nan disipulusna at inwarascha as nan ongoongor ay tatakū. Kinudkudwana us nan chuwa ay filis, ya enpaiwarasna kan chicha am-in. ⁴² Nangancha am-in, at nasufucha. ⁴³ Haat amongun nan disipulus nan chinaancha ay tenapay ya filis ay namnu as nan hinpuru ya chuwa ay uppig. ⁴⁴ Nan filang nan lanaraki yangkiay ay nangan at leman lifu.

Nan Nanaranan Jesus As Nan Oson Nan Chanum

(Mat. 14:22-33; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ As nan cha mangepakataman Jesus as nan ongoongor ay tatakū, hiya at chi ya enpalukiana nan disipulusna as nan fiangka, ya enpaon-onana chicha ay kinumchang ad chumang ad Betsaida. Kuna pay enpakatam chicha, ⁴⁶ tinmikid hiya henan chuntug ta uy munkararag. ⁴⁷ As nan naschum, wacha nan fiangka ay nunlurukianan nan disipulusna henan kiawan nan fiayfiay. Kun pay hi Jesus, nauusa pay laing henan chuntug. ⁴⁸ Inilan Jesus nan chiyuycha disipulusna ay cha maliglikiatan ay mangepacharan as nan fiangka, tay kuncha sisib-atun chi angin.

Kun pay nakapis, inmuy kan chicha hi Jesus ay cha manarcharan as nan oson nan chanum. Elas-iyana koma chicha, ⁴⁹ ngem as nan nangil-an nan disipulus kan hiya ay cha manarcharan as nan oson nan chanum, ninumnumcha ay uy at usa ay anennet. Nun-uwekcha, ⁵⁰ tay

inmugyatcha as solet as nan nangil-ancha am-in kan hiya. Ngem nunkanan at Jesus kan chicha, “*Papigsaunyu nan numnumyu! Ha-un na ya! Achi kayu umugyat!*” ⁵¹ Angkiay ya nakilukian hiya kan chicha as nan fiangka, at kinminak nan angin. Naschaawcha as solet, ⁵² tay chaancha pay naawatan nan tit-iwa ay laychun ay kanan nan nangepaongoran Jesus as nan tenapay, tay tenmangken chi numnumcha.

Nan Nangepappaammayan Jesus As Nan Chiyuycha Munsaket Ad Genesaret

(Mat. 14:34-36)

⁵³ As nan kinumchangancha henan fiayfiay, inumchancha ad chumang henan lukiar ay Genesaret, ya entakudcha nan fiangka. ⁵⁴ Kuncha pay nunchissaag as nan fiangka, enmatonan at nan tatakū hi Jesus. ⁵⁵ Isunga tenmagtagcha henan intiru ay lukiar, ya inyaattangcha nan chiyuycha munsaket ta iyuycha henan uray ay chaud ay nanngorancha ay kawad-an Jesus. ⁵⁶ Uray mu ay chaud nan ay-ayan Jesus ay kaman henan fi-abfiabruy, il-ili winnu sigsikib, inyuy nan tatakū nan chiyuycha munsaket as nan mun-el-elakwan. Angkiay nun-pakaasicha kan hiya ta paat kap-un nan chiyuycha munsaket nan uray kiayachan nan fiachuna, at enmammaycha nan amin ay nanga kan hiya.

Nan Sursuru Ay Enpatawid Nan Kaap-uan

(Mat. 15:1-9)

7 As nan namingsan, naamong kan Jesus nan chiyuycha Fariseo ya nan tapen nan mun-isursuru as Lintig ay nurpu ad Jerusalem. ² Inilacha ay cha mangan nan tapen nan disipulus Jesus ay chaancha nunfuru. Chaancha inunud nan ustu ay iniili ay ukialen nan Judio. ³ (Tay nan chiyuycha Fariseo ya

am-in ay Judio at chacha un-unuchun nan iniili ay ukialen nan uycha kaap-uwang ay enpatawidcha kan chicha ay hiya nan achicha manganan mu achicha munfuru. ⁴ Mu murpucha as nan mun-el-elakwan, achicha mangan sukúdcha mun-umus.^{§§} Ongor pay chi tapina ay naepatawid ay iniili ay ukialicha ay kisan-ancha atun ay kaman as nan manguransancha as nan tasa, fianga ya tapina ay naammaan as kianfiang.) ⁵ Isunga nun-sarudsudcha kan Jesus nan chiyuycha Fariseo ya nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig. Kenalicha, “Adchi t'uy achi tongparun nan disipulusmu nan iniili ay ukialen nan kaap-uwang takú, ngem kuncha at mangan ay achi munfuru?”

⁶ Angkiay kenalen Jesus kan chicha, “Tit-iwa as solet nan enpadton Isaias maepangkep kan chakayu ay pakamankaman ay hiyana nan nauy naisurat as nan Kalen Apo Dios,

‘Nan nauycha tataku at chaychayawunak as nan kalicha, ngem achawwi challu nan numnumcha kan ha-un.

⁷ Maid kotok nan chacha manaychayawan kan ha-un, tay nan chacha isursuru at lintig ay enammaan chi taku ay kanancha un filfilinku.*

⁸ Inyangkiayanyu nan lintig Apo Dios, ya inun-unudyu nan iniili ay ukiali ay enpatawid nan tataku.”

⁹ Kenalen pay Jesus kan chicha, “Am-may met kayman chi chayu at-atun ay mangachi as nan lintig Apo Dios ta tongparunyu nan naepatawid ay iniili ay ukialiyu! ¹⁰ Tay nan enpaisurat Apo Dios kan Moises at kanana, ‘Rispiuwum cha amam kan enam,’ ya ‘Nan ngachana ay mangituchor as amana ya enana at mas-

apor maepapatuy.’† ¹¹ Ngem chayu met isuru ay mu wachay ifiachang koma nan usa ay taku kan cha amana kan enana at mafialin ay munpanfor mu kanana un, ‘Korfian na’ (Nan laychuna ay kanan at naiichat na kan Apo Dios). ¹² Mu isuriyu sa, chayu epawa ay fiadngana cha amana kan enana. ¹³ Mu hiyasa, menaidyu nan kotok nan kalen Apo Dios kiapú as nan iniili ay ukialiyu ay chayu epatawid as nan tapina. Ongor pay chi tapina ay anassesesa ay chayu at-atun.”

Nan Tit-iwa Ay Mangepaassi As Nan Taku

(Mat. 15:10-20)

¹⁴ Enayakian kasin Jesus nan tataku kan hiya, ya kanana kan chicha, “Chumngor kayu am-in kan ha-un, ya numnumnyu ay ustu ta maawatanyu nan ifiakiak. ¹⁵ Fiakun nan okmonun nan usa ay taku nan mangepaassi kan hiya, ngem kun at nan chiyuycha epafoknagna as tapakna ay murpu as numnumna. ¹⁶ [Nan wachay ingana ay chumngor at masapor chumngor.]”‡

¹⁷ Kun pay tenaynan Jesus nan ongor ay tataku ya sinungkop as nan afong, senarudsud nan disipulusna mu ngachana nan laychun ay kanan nan maepadpachongan. ¹⁸ Kenalina kan chicha, “Ay uray us chakayu at achiyu maawatan? Ay achiyu ammu ay nan okmonun nan taku at fiakun hiyana nan mangepaassi kan hiya as nan mangiilan Apo Dios? ¹⁹ Tay nan umuyana at fiakun as numnumna, ngem kun at as putuna, at etaina challu.” (Kenalen Jesus chi ta epakaammuna ay mafialin ay kanun nan am-in ay makan.)

§§7:4 As nan tapina ay manuskritu at kanana, “Achicha kanun nan nurpu as nan mun-el-elakwan sukúdcha maurasan.

*7:7 Isa. 29:13

†7:10 Exo. 20:12; 21:17; Lev. 20:9; Deut. 5:16

‡7:16 As nan tapen nan manuskritu as nan kali ay Griego at maid na ay versikulu.

²⁰ Angkiay ya kenalina pay, “Nan epafoknag nan taku ay murpu as nan numnumna nan mangepaassi kan hiya as nan sangwanan Apo Dios. ²¹ Tay as nan numnum nan taku nan kurpuwan chi am-in ay manangotettet ay pangkep ay mangetoróng kan hiya ay mangepapas as assi ay lachokna, mangakiw, pomatuy, umiwet. ²² Nan tapina pay ay manangotettet ay pangkep at kenaakum, kenasongel, kenamanang-allilaw, kenaruket chi ukiali, kenaapos, kenamanagak-ali, kenapangas ya kenaruku. ²³ Am-in chaná ay kenangotettet at nurpucha as nan numnum nan taku ay chicha nan munlumu as fiasor nan usa ay taku.”

Nan Pammaten Nan Fiafiai Ay I-Fenicia

(Mat. 15:21-28)

²⁴ Angkiay ya nak-ak cha Jesus hid-i ya inmuycha henan sakop nan Tiro ya Sidon. Chinmawus as nan usa ay afong ya achina laychun ay maammuwan chi uray usa ay wacha hiya hid-i, ngem chaana naetafun. ²⁵ Wacha nan usa ay fiafiai ay nan anakna ay fiafiai at naannentan. As nan nanngoran nan hana fiafiai as nan maepangkep kan Jesus, naannuuy hiya ya nunlukfub as nan sangwanana. ²⁶ Nan nauy ay fiafiai at naiyanak ad Fenicia ay sakop nan Siria. Nan kalina at Griego. Nunpakaasi hiya kan Jesus ta epafoknagna nan anennet as nan anakna. ²⁷ Kenalen Jesus kan hiya ay mangepadpachong, “Masapor pakannun on-ona nan ongong-a, tay achi met ustu mu araun nan chacha kanun ya icht as nan chiyuycha asu.”

²⁸ Tinumfor nan fiafiai kan hiya, “O, tit-iwa sa Apo. Ngem uray nan chiyuycha asu as nan selok nan lamesaan at kanuncha nan mag-as as nan cha mannganan nan ongong-a.”

²⁹ Angkiay kenalen Jesus kan hiya, “Kiapú as nan nauy songfiatmu, ko-

matamka ud-ay, tay nak-ak at nan anennet as nan anakmu.” ³⁰ Kenmatam nan fiafiai as afongcha, at inilana nan anakna ay finmafianak as nan masmassuyana. Nak-ak at tit-iwa nan anennet kan hiya.

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Taku Ay Nalurak Ya Naumor

³¹ Angkiay ya nak-ak hi Jesus henan sakop nan Tiro ya inuyna ad Sidon, at inmuy henan sakop nan makali un Hinpuru ay Siyudad. Haat munfiangad henan Fiayfiay ay Galilea. ³² As nan hiy-achi, wachacha nan nangiyuy kan Jesus as laraki ay nalurak ya naumor. Nunpakaasicha kan hiya ta epatayna nan li mana kan hiya ta omammay.

³³ Isunga enek-ak Jesus hiya as nan kaongoran chi tatau ta chidchicha yangkiay. Angkiay enlorokna nan ki-ayyamotna as nan ingan nan laraki. Kun pay narpas, tinmubfia, ya enkapuna nan tubfiana as nan chilana nan laraki. ³⁴ Nuntangad hiya ad chaya, ya nunlong-ag as napigsa, ya kanana as nan laraki, “Efata!” (Nan laychuna ay kanan at “Matkafianka!”) ³⁵ Hiya at chi ya makadngor nan laraki. Nakaan chi inumorna, ya enmammay chi munkaliyana.

³⁶ Angkiay ya infilin Jesus kan chicha ay maid poros mangifiagfiag-ancha. Ngem as nan kaskasina nangifilinan as sa, kaskasinja at infiagfiakia nan enatna. ³⁷ Naschaaw as solet nan am-in ay nanngor, ya kanancha, “Anuy paat ammay am-in chi chana at-atun! Uray nan nalurak at pakadnguruna, ya nan naumor at pakaliyuna.”

Nan Namakanan Jesus As Nan Opat Lifu Ay Tatau

(Mat. 15:32-39)

8 As nan namingsan, ongoongor kasin chi naamong ay tatau kan Jesus. Kun pay nam-in chi kanuncha, enayakian Jesus nan disipulusna kan

hiya, ya kanana kan chicha, ²“Masug-angak as nan nauycha tatakú, tay turu ay urkiw ay naketaktakincha kan ha-un, ya nam-in nan sangatcha. ³Mu pakatamok chicha ay cha munchukiaang, maurawchantu as nan charan, tay achawwi nan nurpuwan chi tapina kan chicha.”

⁴Tinumfor nan disipulusna kan hiya, “O, ngem anan omor-an as ommat ay makan ta epakan kan chatona ay tatakú henan kamaid chi umili?”

⁵Senarudsud Jesus, “Kaatna ay tenapay nan wacha kan chakayu?”

“Kun pitu,” ensongfiatcha.

⁶Infilin Jesus as nan tatakú ay tomokorcha as nan luta. As nan nangor-ana as nan pitu ay tenapay, nunyaman kan Apo Dios. Kun pay narpas, pinutput-ingna cha chi, at inchatna as nan disipulusna ta iwarascha as nan tatakú. Enat tit-iwa nan disipulus. ⁷Wacha us nan akét ay aneket ay filis. Nunyaman kasin hi Jesus, at enpaiwarasna us. ⁸Nangancha am-in, at nasufucha. Haat amongun nan disipulus nan chinaancha ay namnu as nan pitu ay uppig. ⁹Nan filang nan tatakú ay nangan at mafialin ay opat lifu.

¹⁰Kun pay narpas, enpakatam Jesus nan tatakú. Hiya at chi ya nunlukian hiya ya nan disipulusna as nan fiangka, ya inmuycha henan sakop nan Dalmanuta.

Nan Chawat Ay Omepaila Hi Jesus As Nakaskaschaaw

(Mat. 16:1-4; Luc. 12:54-56)

¹¹Wachacha nan Fariseo ay inmuy kan Jesus, ya enlapucha ay makesosek kan hiya. Chinawatcha ay omepaila hiya as nakaskaschaaw ay sinyar ay mangepaneknek ay hiya at nurpu kan Apo Dios. Enatcha na ta chistinguncha hiya. ¹²Nunlong-ag hiya as napigsa kipú as saket chi numnumna kan chicha,

at kenalina, “Adchi ngun t’uy chumawan nan tatakú ad wani as nakaskaschaaw ay sinyar? Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay maid maepaila kan chicha.” ¹³Tenaynana chicha, ya nunlukian kasin as nan fiangka ay kumchang ad chumang.

Nan Maepadpachongan Maepangkep As Nan Chiyuycha Fariseo

(Mat. 16:5-12)

¹⁴Naliw-an nan disipulusna ay ometakin as sangatcha ay tenapay kun yangkiay nan usa ay tenapay ay wacha kan chicha as nan fiangka. ¹⁵Finag-an Jesus chicha as nan nangaliyana, “Il-ilaunyu nan lebaduran nan chiyuycha Fariseo ya nan lebaduran Herodes.”

¹⁶As nan nangaliyana as chi, natatakiatforcha nan disipulusna. Kenalicha, “Infiakiana chi, tay maid sangát takú ay tenapay.”

¹⁷Ammon Jesus nan chacha matatakiatforan. Isunga senarudsudna kan chicha, “Adchi t’uyyu cha matatakiatforan chi kamaid nan sangatyu ay tenapay? Ay achiyu pay laing ammu winnu maawatan? Ay kun natangken chi numnumyu?” ¹⁸Ay maid matayu ay mangila, ya maid ingayu ay manngor? Ay achiyu manumnum ¹⁹nan namutput-ingak as nan lema ay tenapay ay kenan nan leman lifu ay tatakú? Kaatnay uppig nan napnu as chinaancha ay enamongyu?”

“Hinpuru ya chuwa,” ensongfiatcha.

²⁰“As nan pitu ay tenapay ay kenan nan opat lifu ay tatakú, kaatna’y uppig nan napnu as chinaancha ay enamongyu?”

“Pitu,” ensongfiatcha.

²¹“Ay achiyu pay laing maawatan?” senarudsud Jesus.

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Nafurag Ay Laraki Ad Betsaida

²²Kun pay inumchan cha Jesus ad Betsaida, inyuy nan tapen nan tatakú nan usa ay nafurag ay laraki kan Je-

sus. Nunpakaasicha kan hiya ta kap-una koma nan nafurag ta omammay. ²³ Penachang Jesus nan nafurag ya enek-akna henan fiabruy. Tinubfiaana nan matan nan nafurag, ya enpatayna nan limana kan hiya. Angkiay ya senarudsudna, “*Ay wachay mailam?*”

²⁴ Nuntat-allang nan nafurag, at kenalina, “O, mailak chi tatau, ngem kamancha kaiw ay cha manarcharan.”

²⁵ Enpatay kasin Jesus nan limana as nan matan nan nafurag. Enmetoong nan nafurag, ya enmammay nan matana, at narawag nan mangiilana as nan am-in.

²⁶ Angkiay ya enpakatam Jesus hiya, ya infilina, “*Komatamka at! Achika munfian-gad henan fiabruy.*”

Nan Infiakian Pedro Maepangkep Kan Jesus

(*Mat. 16:13-20; Luc. 9:18-21*)

²⁷ Angkiay ya inturuy cha Jesus ay inmuy henan chiyuycha fiabruy nan Cesarea Filipos. As nan chacha manaranan, senarudsudna as nan disipulusna, “*Ngachana nan kanan nan tatau maepangkep kan ha-un?*”

²⁸ Infiakiacha kan hiya, “Kanan met nan tapina un he-a hi Juan ay Fumufunuyag, ya kanan nan tapina un he-a hi Elias. Wacha pay nan mangali un usaka as nan chiyuycha pomapadtu.”

²⁹ Senarudsud Jesus kan chicha, “*Ngem chakayu ngay? Ngachana nan kananyu maepangkep kan ha-un?*”

Tinumfor hi Pedro, “He-a nan Cristo.”

³⁰ Angkiay ya infilin Jesus kan chicha ay maid poros mangifiagfiag-ancha as nan maepangkep kan hiya.

Nan Nangifiag-an Jesus As Nan Munlikiatana Ya Matuyana

(*Mat. 16:21-23; Luc. 9:22*)

³¹ Angkiay ya enlapon Jesus ay mangisuru as nan disipulusna ay nan Naepadtu ay Anak chi Taku at

masapor mun-iliwas as ongor ay likiat. Achiyuntu nan anam-amá, nan anap-apon chi papachi ya nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig hiya. Maepapatuytu hiya, ngem as nan marpasan chi turu ay urkiw at matau hiya manipud as nan utúy. ³² Narawag nan enat Jesus ay nangifiakia kan chicha. Kun pay chinngor Pedro na, enek-akna hi Jesus, at senengarana hiya kiapú as nan kenalina. ³³ Ngem as nan nunsakongan Jesus, entoongana nan tapina ay disipulusna, ya sengarana hi Pedro as nan nangaliyana, “*Mak-akka Satanas! Tay nan cham numnumnumun at fiakun nan laychun Apo Dios, ngem kun at nan laychun chi taku.*”

Nan Taku Ay Manglayad Ay Umunud Kan Jesus

(*Mat. 16:24-28; Luc. 9:23-27*)

³⁴ Angkiay ya enayakian Jesus nan ongor ay tatau ya nan disipulusna. Kenalina kan chicha, “*Nan taku ay manglayad ay umunud kan ha-un at masapor ikinakna ay mangedkaman as nan laylaychuna, ya itiina nan korosna, haat umunud kan ha-un.*” ³⁵ Tay nan uray ngachana ay mangepapati ay mangesarakan as fiyagna asna's luta at malitaw-nantu challu. Ngem nan uray ngachana ay manglitaw as fiyagna asna's luta kiapú as pammatina kan ha-un ya as nan Ammay ay Chamag at maesarakantu. ³⁶ Tay anan maaran nan taku ay mangkuwa as nan am-in ay wacha asna's luta, ngem malitawna challu nan fiyagna ay maid patingkiana ad inferno? ³⁷ Anan ngachana challu nan mafalin ay esokat nan taku ay para as nan fiyagna? ³⁸ Tay nan taku ay mangifiain kan ha-un ya nan karkalek as nan nauycha tatau ad wani ay achi omafurot kan Apo Dios ya fumafiasor at ifiaintu us nan Naepadtu ay Anak chi Taku hiya as nan kasina omaliyan ay mangepaila as

nan kaichayawan Amanay kadwana nan nasantowan ay angheles.”

9 Kenalen pay Jesus kan chicha, *“Ifi-akiak kan chakayu nan tit-iwa ay wachacha nan tapina kan chakayu ay nangatakchug hena ay achintu matuy inkiana ilauncha nan muntorayan Apo Dios ay wacha nan pannakafialina.”*

Nan Tinmukunan Nan Ilan Jesus

(Mat. 17:1-13; Luc. 9:28-36)

² Kun pay inmuy chi unum ay urkiw, entakin Jesus cha Pedro, Santiago ya Juan. Enpanguna chicha henan nangatu ay chuntug ay kun chidchicha yangkiay. As nan chacha mangi-iil-an kan Jesus, tinmukun chi kail-ana. ³ Nan fiachuna at nunfialin as mun-am-amoselap ya pinmukpukkawan. Maid maepachongana as nan naepapukaw ay fiachu ay wacha asna's luta.

⁴ As nan hiyachi, nunpaila kan chicha cha Elias kan Moises ay cha maketag-takiatfor kan Jesus. ⁵ Angkiay ya kenalen Pedro kan Jesus, *“Misturu, ammay paat ta wacha takú hena. Kun kami at mun-amma as turu ay fiawi, usa kan he-a, usa kan Moises ya usa kan Elias.”* ⁶ Kenalina chi, tay achina ammu nan ustu ay ifiakiana kiapú ta inmugyatcha as solet.

⁷ Angkiay ya wacha nan lifuu ay nangalenong kan chicha, ya wacha nan kali ay nurpu as nan lifuu ay kanana, *“Hi tona nan anakku ay laylaychok. Chumngor kayu kan hiya.”* ⁸ Nuntat-allangcha ay dagus, ngem maid tapina as inilacha mu achi hi Jesus yangkiay.

⁹ As nan chacha chumayyuwan ay nurpu henan chuntug, infilin Jesus kan chicha, *“Maid mangiflagfiag-anyu as nan inilayu inkiana matakú kasin nan Naepadtu ay Anak chi Taku.”*

¹⁰ Tenongparcha nan filina kan chicha, ngem nunesennarudsudcha ay chidchicha yangkiay mu anan laychun ay kanan nan matakú manipud as

nan utúy. ¹¹ Ensarochakchakcha kan Jesus, *“Adchi man t'uy kanan nan mun-isursuru as Lintig ay masapor omon-ona hi Elias ay omali mu hi Cristo?”*

¹² Tinumfor hi Jesus kan chicha, *“Tit-iwa ay omali on-ona hi Elias ay mangesakiana as nan am-in. Ngem adchi t'uy kanan nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay nan Naepadtu ay Anak chi Taku at masapor ay mun-iliwas as ongor ay likiat ya achiyun chi tatakú?”* ¹³ Ngem ifiakiak kan chakayu ay enmali at hi Elias, ya enatcha kan hiya nan am-in ay lenaylayadcha ya kaman as nan kanan nan naisurat as nan Kalen Apo Dios maepangkep kan hiya.”

Nan Nangepafoknakian Jesus As Nan Anennet As Nan Onga

(Mat. 17:14-21; Luc. 9:37-43)

¹⁴ Kun pay nunfiangad hi Jesus ya nan turu as nan kawad-an nan tapina ay disipulusna, inilacha nan ongoongor ay tatakú ay nangaarufong kan chicha. Cha makesosek nan tapen nan mun-isursuru as Lintig as nan disipulus. ¹⁵ As nan nangil-an nan am-in ay tatakú kan Jesus, naschaawcha as solet, ya tenmagtagcha ay uy nangpakomosta kan hiya. ¹⁶ Senarudsud Jesus as nan disipulusna, *“Ngachana nan chayuy makesosekan kan chicha?”*

¹⁷ Usa as nan tatakú nan tinumfor, *“Apo, inyalek kan he-a nan anakku ay laraki ay achi makakali, tay inumor nan anennet hiya.”* ¹⁸ Kun kay sumru nan anennet kan hiya at tu-ukuna as nan luta. Mun-usab nan tapakna, munngesat chi fiab-ana ya kumursi nan achorna. Chinawatku as nan nauycha disipulusmu ay epafoknagcha nan anennet, ngem chaancha kenafiaelan.”

¹⁹ Tinumfor hi Jesus kan chicha, *“Nakkuran kayu ay tatakú ad wani! Maid tit-iwa pammatiyu! Anan kafiayag chi mawawad-ak kan chakayu? Anan kafi-*

ayag chi tata-unku kan chakayu? Iyaliyu man hiya kan ha-un."

²⁰ Angkiay inyuycha hiya kan Jesus. Kun pay inilan nan anennet hi Jesus, nunkorchasuna ay dagus nan fumarfiaru. Natu-ug nan fumarfiaru ay cha munlidlidchan as nan luta ya cha umus-usab nan tapakna. ²¹ Senarudsud Jesus as nan aman nan fumarfiaru, "*Kaatna nan nangelapuwana as nan nauy cha ommat kan hiya?*"

"Nunlapu as nan kaongana," ensongfiatna. ²² "Kun anaka un cha ichus-or nan anennet hiya as nan apuy, mu achi kay at as nan chanum ta patayuna hiya. Masug-angka pay kan chakami ya fiadngam chakami mu kafiaelam."

²³ Kenalen Jesus, "*Adchi t'uymu kanan, 'Mu kafiaelak'? Am-in at mafialin ay maekaman as nan taku ay wachay pammatina kan Apo Dios.*"

²⁴ Hiya at chi ya inpigsan nan aman nan fumarfiaru ay nunkali, "Omafurotak, ngem kurang nan pammatek. Fiadnganak man paat ta mataptapiyan nan pammatek!"

²⁵ Kun pay inilan Jesus nan ongor ay tatau ay nagrub ay tenmagtag ay naesnop kan cha Jesus, infilina as nan anennet, "*He-a ay anennet ay nanglurak ya nang-umor as nan nauy fumarfiaru, mak-akka at man kan hiya, ya achika at munfiangfiangad kan hiya!*" ²⁶ Nunuwek nan anennet, ya nunkorchasuna as solet nan fumarfiaru, angkiay nakak. Kaman at kun nanatuy nan fumarfiaru. Isunga ongor nan nangali, "Natu at hiya." ²⁷ Ngem inunnan Jesus nan li-man nan fumarfiaru, ya finanguna, at tenmakchug.

²⁸ Kun pay sinungkop cha Jesus as nan omaafongancha ay chidchicha yangkiay, senarudsud nan disipulusna kan hiya, "*Adchi t'uy kami chaan nakaepak-ak as nan anennet?*"

²⁹ Tinumfor hi Jesus, "*Nan assena ay karasen chi anennet at achi maepak-ak mu achi babaen as panagkararag yangkiay.*"

Nan Nangifiag-an Kasin Jesus As Nan Matuyana

(Mat. 17:22-23; Luc. 9:44-45)

³⁰ Nak-ak cha Jesus henan hana ay lukiar, at nar-oscha ad Galilea. Achi laychun Jesus ay maammuwan nan tatau nan kawad-ancha, ³¹ tay chana isuruwan nan disipulusna. Kenalina, "*Nan Naepadtu ay Anak chi Taku at maipurangtu as nan tatau ya patayunchantu. Kun pay matuy ya marpas chi turu ay urkiw, matakuntu hiya manipud as nan utuy.*" ³² Ngem chaancha naawatan nan kenalina, ya umugyatcha ay mangepoot kan hiya.

Nan Kaamuchan As Nan Muntorayan Apo Dios

(Mat. 18:1-5; Luc. 9:46-48)

³³ Inumchancha ad Capernaum. As nan sinungkopancha as nan afong, senarudsud Jesus as nan disipulusna, "*Ngachana nan enapatyu as nan charan?*" ³⁴ Ngem kuncha am-in kinkinak, tay enapatcha mu ngachana nan kaamuchan kan chicha. ³⁵ Kun pay tenmokok hi Jesus, enayakiana nan hinpuru ya chuwa ay disipulus, ya kanana kan chicha, "*Mu ngachana nan munlayad ay omon-ona at masapor hiya nan omanongos as nan am-in ya fiabfiarun nan am-in ay tatau.*"

³⁶ Angkiay enarana nan usa ay onga, ya enpatakchugna as nan kiawacha. Enakworna, ya kanana kan chicha, ³⁷ "*Nan uray ngachana ay mang-awat as nan ap-apud ay taku ay kaman kan tona ay onga kiapú as nan pammatina kan ha-un at ha-un nan awatuna. Nan uray ngachana ay mang-awat kan ha-un at fiakun yangkiay ha-un nan awatuna, ngem nan nangifiaor us kan ha-un.*"

**Nan Achi Fumusor
Kan Chitaku At Kadwa Takú**

(Luc. 9:49-50)

³⁸ Kenalen Juan kan Jesus, “Misturu, inilami nan usa ay taku ay cha mangepafoknag as nan chiyuycha anen-net ay cha mangosar as ngachanmu. Enpawami, tay fiakun takú met kadwa hiya.”

³⁹ Ngem kenalen Jesus, “Achiyu epawa, tay nan mangekaman as nakaskaschaaw ay mangosar as ngachanku at achiyak ekaliyan as maifusor kan ha-un as maaw-awni. ⁴⁰ Tay nan taku ay achi fumusor kan chitaku at kadwa takú. ⁴¹ Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay nan mangepaikop as uray hentasa ay chanum kan chakayu kiapú ta tatakú chakayu kan Cristo at sig-uradu ay maawatna nan gun-gunana.”

Nan Taku Ay Munlumu As Fumasoran

(Mat. 18:6-9; Luc. 17:1-2)

⁴² “Nan uray ngachana ay munlumu as fumusoran chi usa as nan nauycha ap-
apud ay tatakú ay omaafurot kan ha-un at un-unuyna ay maetekor chi losóng ay fiatu as fiakiangna, ya maichus-or hiya henan fiayfiay. ⁴³ Mu nan usa as nan limam nan kiapón chi fumusoram, putnam. Un-unuyna ay pungudka ay maetapi as nan fiyag ay maid patingkiana mu nan wacha nan chuwa ay limam, ya kunka challu umuy ad inferno as nan kawad-an chi apuy ay achi mapappauly. ⁴⁴ [Hid-i at achi matmatuy nan chiyuycha fikis, ya achi mapappauly nan apuy.] ⁴⁵ Mu nan usa ay sukem nan kiapón chi fumusoram, putnam. Un-unuyna ay pungudka ay maetapi as nan fiyag ay maid patingkiana mu nan wacha nan chuwa ay sukem, ya kunka

challu maichus-or ad inferno. ⁴⁶ [Hid-i at achi matmatuy nan chiyuycha fikis, ya achi mapappauly nan apuy.]⁴⁷ Mu nan matam nan kiapón chi fumusoram, oke-tam. Un-unuyna ay fuslingka ay maetapi henan muntorayan Apo Dios mu nan wacha nan chuwa ay matam, ya kunka challu maichus-or ad inferno. ⁴⁸ Hid-i at achi matmatuy nan chiyuycha fikis, ya achi mapappauly nan apuy.

⁴⁹ “Tay am-in ay tatakú at masapor mapachasanchay likiat ta omammay nan ukialicha ay maepachong as nan asin ay mangepaammay as tamtam nan chingchang.[§] ⁵⁰ Ammay nan asin, ngem mu chakus at nakaan nan tamtamna, achi poros kasin omasin. Isunga komaman kayu as nan asin ta munffinnachang kayu ya makekappia kayu as nan pachongyu ay taku.”

**Nan Isursuron Jesus
Maepangkep As Ichang**

(Mat. 19:1-12; Luc. 16:18)

10 Kun pay nak-ak cha Jesus hid-i, inmuycha henan sakop nan Judea henan usa ay chumang nan wawwang ay Jordan. Angkiay ya kun pay naamong kasin kan hiya nan on-goongor ay tatakú, insuruwana kasin chicha ay kaman challu as nan ukialina.

² Wachacha nan tapen nan Fariseo ay inmuy kan Jesus ta chistinguncha hiya as nan nanarudsuchancha, “Ay eparufus nan Lintig takú ay iyichang nan laraki hi asawana?”

³ “Anan ngachana nan infilin Moises kan chakayu?” ensongfiat Jesus kan chicha.

⁴ “Enparufus met Moises ay mun-amma nan laraki as kasuratan nan mun-

^{¶9:46} As nan tapen nan manuskritu as nan kali ay Griego at maid chaná. Maepachongcha as nan versikulu 48.

^{§9:49} As nan kali ay Griego at kanana, “Am-in ay tatakú at masapor ay naasinancha as apuy.”

ichangancha, at epak-akna hi asawana,” ensongfiatcha.**

⁵Ngem kenalen Jesus kan chicha, “*In-surat Moises nan nauy lintig para kan chakayu kiapú as nan kenatangken chi numnumyu.* ⁶Ngem as nan laplapon nan nafiyangan nan luta, ‘*finayang Apo Dios nan taku ay laraki ya fiafiai*’†† ay kaman as nan naifiakia as nan Kalen Apo Dios ay kanana, ⁷‘*Hiyana nan kiapúna ay tayan nan laraki cha amana kan enana ta etepona hi asawana,* ⁸*at munfialincha as us-usa.*’ *Isunga fiakuncha chuwa, ngem kuncha us-usa.*‡‡ ⁹*Nan nunteponun ngarud Apo Dios at achi koma muni-changun chi taku.*” ¹⁰Kuncha pay nunfiangad as nan afong, ensarochakchak nan disipulus kan Jesus nan maepangkep as nan chiyuy kenalina. ¹¹Kenalen Jesus kan chicha, “*Nan ngachana ay laraki ay mangiyichang as asawana ya kasin omasawa hiya as tukún at umiwet. Nan hana ay enatna at fiasorna as nan enmon-ona ay asawana.*” ¹²*Kaman us as nan fiafiai ay mangiyichang as asawana ya kasin omasawa as tukún at umiwet.*”

Nan Namendisyonan Jesus As Nan Ongong-a

(*Mat. 19:13-15; Luc. 18:15-17*)

¹³As nan namingsan, wachacha nan cha mangiyuy as ongong-a kan Jesus ta kaposuna ay mangbendisyon kan chicha, ngem senengaran nan disipulus chicha. ¹⁴As nan nangil-an Jesus as chi, finmungat, ya kanana kan chicha, “*Yasa! Pay-anyu ay omali nan ongong-a kan ha-un. Achiyu epawa, tay nan tataku ay maepachong kan chatona ay ongong-a nan maetapi henan muntorayan Apo Dios.*” ¹⁵*Ifiakiak kan chakayu nan*

tit-iwa ay nan achi mang-awat henan muntorayan Apo Dios ay kaman as nan atun nan usa ay onga at achi poros sungkop henan muntorayana.” ¹⁶Angkiay ya inussana ay nangakwor as nan ongong-a, ya benendisyonana chicha as nan nangepatayana as limana kan chicha am-in.

Nan Nafiaknang Ay Taku

(*Mat. 19:16-30; Luc. 18:18-30*)

¹⁷Kun pay cha munligwat cha Jesus ay munfiaat, tenmagtag kan hiya nan usa ay laraki. Nunpalintumang as nan sangwanana, ya senarudsudna kan hiya, “*Ammay ay Misturu, ngachana man masapor ay atok ay manawid as nan fiyag ay maid patingkiana?*”

¹⁸Kenalen Jesus kan hiya, “*Adchi t’uymu kanan un ammayak? Maid poros tukún as ammay mu achi yangkiay hi Apo Dios.*” ¹⁹*Ammom met nan filfilin Apo Dios, ‘Achika pomatuy, achika umiwet, achika mangakiw, achika munkutum ay muntistigu, achika somator, ya rispituwum cha amam kan enam.’”¶¶*

²⁰Kenalen nan laraki kan hiya, “*Misturu, nunlapu as nan kaongak at enafurotku met am-in chaná.*”

²¹Kun pay entoongan Jesus nan laraki, nalaylaychan kan hiya, ya kanana, “*Wacha nan usa ay nunkurangam. Uymu elaku nan kuk-uwam, ya ichtatmu nan lakuna as nan chiyuycha pugli, at wachantu nan kenafiaknangmu ad chaya. Mu marpasa, unuchunak.*” ²²Kuna pay chinngor sa, naila as lupana ay nginmuyus, ya nunnunungu ay nak-ak, tay nafiaknang as solet.

**10:4 Deut. 24:1-3

††10:6 Gen. 1:27; 5:2

‡‡10:8 Gen. 2:24

¶¶10:19 Exo. 20:12-16; Deut. 5:16-20

²³As nan hiyachi, nuntat-allang hi Jesus, ya kanana as nan disipulusna, “Anuy paat nalikiattu as nan chiyuycha wachay kenafiaknangcha ay sungkop henan muntorayan Apo Dios!”

²⁴Naschaawcha nan disipulus as nan nangaliyana as chi, ngem kenalen kasin Jesus, “An-akku, anuy paat nalikiat ay sungkop henan muntorayan Apo Dios!

²⁵Narakraka pay ay lumfot nan kamelio as nan los-ok nan chakum mu nan fiaknang ay sungkop henan muntorayan Apo Dios!”

²⁶Naschaawcha as solet, ya nunesenarudsudcha, “Ngachancha ngay ngarud nan mafialin ay maesarakan?”

²⁷Entoongan Jesus chicha, ya kanana, “As nan tatau at achicha kafiaelan ay mangekaman as na. Ngem achi kan Apo Dios, tay kafiaelana nan am-in.”

²⁸Angkiay kenalen Pedro kan hiya, “Enham! Tenaynanmi nan am-in, ya inmund kami kan he-a!”

²⁹Kenalen Jesus, “Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay nan nanaynan as afongna, susnúdna, enana, amana, an-akna winnu payyiwna kiapú as nan pammatina kan haun ya kiapú as nan mangekasabaana as nan Ammay ay Chamag³⁰ at mamen hinkiasottu nan awatuna ad wani ay timpu. O, ongor pay nan awatuna ay ab-afong, susnúd, en-a, an-akna, ya payyiw. Uray mu assesa, mapalikiat challu hiya, at as tapen chi urkiw at maettantu hiya as fiyag ay maid patingkiana. ³¹Ngem nan ongor ay omon-ona ad wani at omanongoschantu, ya nan ongor us ay omanongos ad wani at omon-onachantu.”

Nan Kapitlu Ay Nangifiag-an Jesus As Nan Matuyana

(Mat. 20:17-19; Luc. 18:31-34)

³²As nan cha tumikichan cha Jesus as nan charan ay umuy ad Jerusalem,

enmon-ona hiya. Naschaaw nan disipulusna, ya inmugyat nan tatau ay cha umun-unud. Ensakiken kasin Jesus nan hinpuru ya chuwa ay disipulusna, ya infiakiana nan nauy ommattu kan hiya, ³³“Chumngor kayu! Cha takú tumikid ad Jerusalem! Hid-intu ay maipurang nan Naepadu ay Anak chi Taku as nan anap-apon chi papachi ya as nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig. Keddenganchantu hiya ay matuy, ya ipurangchantu hiya as nan chiyuycha Gentil. ³⁴Ot-otyokunchantu, tubtubfi-aanchantu, sapsapletunchantu ya patayunchantu hiya. Ngem as nan maekatlu ay urkiw at matakuntu hiya manipud as nan utúy.”

Nan Chinawat Cha Santiago Kan Juan

(Mat. 20:20-28)

³⁵Naesnop kan Jesus nan hen-aki ay cha Santiago kan Juan ay potot Zebedeo, ya kanancha kan hiya, “Misturu, wacha nan chawatunmi ay atum koma kan chakami.”

³⁶Senarudsud Jesus kan chicha, “Ngachan tud-i ngay nan laychunyu ay atok para kan chakayu?”

³⁷Tinumforcha kan hiya, “As nan tomokram as nan tronom as nan machaychayaw ay muntorayam at eparufusmu koma ay maketokor kami kan he-a: Nan usa at as apét kannawanmu ya nan usa at as apét kannikidmu.”

³⁸Ngem kenalen Jesus kan chicha, “Achiyu ammuy chayu chawchawatun. Ay kafiaelanyu ay mangiliwas as nan likiat ay

iliwasku? Ay kafiaelanyu ay matuy ay kaman as nan atok ay matuy?”³⁸

³⁹“Kafiaelanmi ya,” ensongfiatcha kan hiya.

Kenalen Jesus kan chicha, “O, iliwasyuntu nan likiat ay iliwasku, ya matuy kayuntu kaman as nan atok ay matuy.

⁴⁰Ngem fiakunku kalibfengan ay munpili as tomokor as apét kannawanku winnu as apét kannikidku, tay chatosa at para as nan chiyuycha nangesasakianaan Apo Dios.”

⁴¹Kun pay chinngor nan hinpuru ay disipulus nan nauy, finmungatcha kan cha Santiago kan Juan. ⁴²Enayakian Jesus am-in chicha as nan kawad-ana, ya kanana kan chicha, “Ammuyu met ay nan chiyuycha maifilang ay mangetortoray as nan chiyuycha Gentil at epaletcha nan laychuncha as nan chacha etortorayan. Nan anap-apucha us at etorayancha chicha. ⁴³Fiakun koma as-sesa kan chakayu. Ngem kun at nan uray ngachana ay manglayad ay munfialin as amud kan chakayu at masapor hiya nan fiabfiarunyu. ⁴⁴Nan ngachana ay manglayad us ay munfialin as kaamuchan kan chakayu at masapor munfialin as fiabfiarun nan am-in ay tatak. ⁴⁵Tay uray nan Naepadtu ay Anak chi Taku at chaan enmali ay maserfiyan, ngem kun at munsferfi ya ichatna nan fiyagna ta esarakana nan ongor ay tatak.”

Nan Nangaanan Jesus As Nan Finurag Bartimeo

(Mat. 20:29-34; Luc. 18:35-43)

⁴⁶Inumchan hi Jesus ya nan disipulusna henan ili ay Jerico. As nan chacha mak-akan hid-i, nakiuy nan ongoongor ay tatak. Wacha nan usa ay nafurag ay munlelemos ay nan ngachana at Bartimeo ay potot Timeo ay nangatokor as

nan olet nan korsa. ⁴⁷Kuna pay chinngor ay cha mar-os hi Jesus ay i-Nazaret, enlapuna ay nangifukiaw, “Jesus ay Kianak David, sug-anganak man paat!”

⁴⁸Senengaran nan ongor ay tatak hiya, ya chacha ifiakia kan hiya ay kuminak koma hiya. Ngem kenaskasina infukiaw, “Kianak David, sug-anganak man paat!”

⁴⁹Enyawnen Jesus, ya kanana, “Ayakianyu hiya.”

Isunga enayakiancha nan nafurag ay laraki, ya kanancha, “Papigsaum nan numnummu! Maligwatka, tay chachaka ayakian.” ⁵⁰Kuna pay chinngor sa, nun-iwalina nan kakiayna, natannakchug, ya inmuy kan Jesus.

⁵¹Senarudsud Jesus kan hiya, “Ngachana nan laychum ay atok kan he-a?”

“Misturu, makailaak koma,” ensongfiat nan nafurag kan Jesus.

⁵²Kenalen Jesus kan hiya, “Uyka. Nan pammatem nan nangepaammay kan he-a.” Hiya at chi ya makaila nan nafurag, ya inmundud kan Jesus as nan charan.

Nan Nanaychayawan Nan Tatak Kan Jesus As Nan Inumchanana Ad Jerusalem

(Mat. 21:1-11; Luc.

19:28-40; Jn. 12:12-19)

11 Kun pay cha maesnop cha Jesus ad Jerusalem, inumchancha ad Betfage ya Betania henan chuntug ay Olivo. Enpaon-onana nan chuwa as nan disipulusna, ²ya kanana kan chicha, “Uy kayu henan fiabruy ay sasakiangunyu. As nan paatyu umchana hid-i, uchanaryu nan usa ay dongki ay urfun ay naetatakud ay chaan pay nasaksakayan. Fokatanyu, ya iyaliyu hena. ³Mu wachay mangali kan chakayu un, ‘Adchi t’uyyu cha atun sa?’

³⁸**10:38** As nan kalen chi Griego at kanana, “Ay kafiaelanyu ay umikoptu as nan tasa ay umikopaktu? Ay kafiaelanyu ay mafunyakiantu ay kaman as nan atoktu ay mafunyakian?”

kananyu kan hiya un, 'Masapor nan Apo. Paifiangadnantu challu ay dagus hena.'"

⁴Inmuycha, at ininchanancha tit-iwa nan dongki ay urfun as nan korsa ay naetatakud as nan pantiw nan afong. Kuncha pay cha fokatan, ⁵senarudsud nan tatau ay kataktakchug hid-i, "Adchi t'uyyu cha fokatan nan urfun?" ⁶Infiakiacha nan kenalen Jesus kan chicha, at penarufusan nan tatau chicha.

⁷Angkiay ya inyalicha nan urfun kan Jesus. Inyap-apha nan chiyuycha kaki-aycha as nan uchug nan urfun, angkiay nunsakay hi Jesus. ⁸Nan ongor ay tatau at inyapragcha nan chiyuycha kakiy-cha as nan korsa. Nan tapina at in-chapratcha as nan korsa nan chiyuy-cha sapang ay ongor chi forongcha ay senongpatcha as nan chiyuycha uma ta epailacha ay chayawuncha hi Jesus. ⁹Nan chiyuycha enmon-ona mu hiya ya nan chiyuycha immun-unud at infugfuki-awcha, "Maichaychayaw hi Apo Dios! Mabendisyonan koma nan omali as nan ngachan nan Apo!" ¹⁰Mabendisyonan koma nan cha omali ay muntoray kan chitaku ay mangesokat kan Ari David ay kaap-uan takú! Machaychayaw hi Apo Dios ad chaya!"

¹¹As nan inumchanaan cha Jesus ad Jerusalem, sinungkop hiya as nan templo, ya nuntat-allang as nan am-in ay wacha's chi. Ngem kiapú ta cha maschum, inmuy hiya ad Betania ay kadwana nan hinpuru ya chuwa ay disipulus.

Nan Kaiw Ay Igos Ay Intuchor Jesus

(Mat. 21:18-19)

¹²As nan kafikiatana as nan nak-akancha ad Betania, nunchukiaang hi Jesus. ¹³Henan ad-achawwi as akét, in-ilana nan kaiw ay igos ay ongor chi tu-

funa. Inmuy hiya ay mangila mu wachay fukiasna. Kun pay inumchan as nan kawad-an nan kaiw, ininchanana ay kun tubtufu yangkiay chi wacha, tay fiakun pay hiyachi nan timpu ay fumfumkiasan chi igos. ¹⁴Angkiay ya kenalina as nan kaiw, "*Maidtu poros mangmangan kasin as nan fukiasmu.*" Chinnigor nan disipulusna nan kenalina.

Nan Nangepak-akan Jesus As Nan Mun-el-elaku As Nan Templo

(Mat. 21:12-17; Luc.

19:45-48; Jn. 2:13-17)

¹⁵Kuncha pay inumchan ad Jerusalem, sinungkop hi Jesus as nan fiattaw nan Templo. Enlapuna ay mangepak-ak as nan chiyuycha am-in ay cha mun-el-elaku ya nan chiyuycha cha lomaklaku hid-i. Enlokabfuna nan chiyuycha lamesaan nan chiyuycha cha munsoksokat as siping ya nan totokoran nan chiyuycha cha mun-el-elaku as karopati. ¹⁶Enpawana us ay mar-os nan ngachana ay taku ay wachay karkiacha as nan chiyuycha fiattaw nan Templo. ¹⁷Angkiay ya insuruwana nan tatau, ya kanana kan chicha, "*Ay kun chaan naisurat as nan Kalen Apo Dios un, 'Nan afongku at makali un munkarkararakian ay para henan am-in ay nasyon?' Ngem kunyu at nunfialinun as muntabtafunan chi mangaakiw!'*"†

¹⁸Kun pay nachamag nan anap-apon chi papachi ya nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig nan kenalen Jesus, inyanapchay atuncha ay mangpatuy kan hiya, tay umugyatcha kiapú ta naschaaw nan ongor ay tatau as nan isursuruna. ¹⁹As nan naschum, nak-ak hi Jesus henan siyudad ay kadwana nan disipulusna.

*11:9 Sal. 118:26

†11:17 Isa. 56:7; Jer. 7:11

Nan Maachar As Nan Intuchor Jesus Ay Kaiw Ay Igos

(Mat. 21:20-22)

²⁰ As nan wiet as nan chacha marosan, inilacha ay narangu nan kaiw ay igos inkiana as nan lamotna. ²¹ As nan hiyachi, nanumnum Pedro nan tuchor Jesus, ya kanana kan hiya, “Misturu, ilaum! Narangu nan chiyuy kaiw ay igos ay intuchormu.”

²² “*Omafurot kayu koma kan Apo Dios,*” ensongfiat Jesus. ²³ “*Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Mu wachay pammatiyu kan Apo Dios ya achi kayu munchuwachuwa, mafialin ay kananyu henan nauy chuntug un, ‘Maokwatka ya maichus-orka henan fiayfiay,’ ya maekaman tit-iwa.* ²⁴ *Isunga ifiakiak kan chakayu ay nan uray ngachana ay chawatunyu kan Apo Dios as nan kararagy yu ya afurotunyu ay naawatyu at maichattu kan chakayu.* ²⁵ *Kun kayu kay munkararag,[‡]mu wachay ingoryu as nan pachongyu ay taku, pakawanunyu ta pakawanun chakayu us kan Amayu ad chaya as nan fiasfiasoryu.* ²⁶ [Ngem mu achiyu pakawanun hiya, achi chakayu us pakawanun kan Amayu ad chaya as nan fiasfiasoryu.”]

Nan Sarudsud Maepangkep As Nan Kalibfengan Jesus

(Mat. 21:23-27; Luc. 20:1-8)

²⁷ Nunfiangad kasin cha Jesus ad Jerusalem. As nan cha manad-aranan Jesus as nan fiattaw as Templo, inmuy kan hiya nan anap-apon chi papachi, mun-isursuru as Lintig ya nan anam-amá. ²⁸ Senarudsudcha kan hiya, “Anan nurpuwan man nan kalibfengan ay manglekamkaman kan

chatona? Ngachana nan nangichat kan he-a as nan nauy ay kalibfengan ay manglekamkaman kan chicha?”

²⁹ Tinumfor hi Jesus, “*Wacha nan usa’y sarudsuchok kan chakayu. Mu masongfiatanyu, ifiakiaktu kan chakayu nan nurpuwan nan kalibfengak ay manglekamkaman kan chatona.* ³⁰ *Anan nurpuwan nan kalibfengan Juan ay munfunyag? Ay nurpu kan Apo Dios winnu as nan tatakun?”*

³¹ Angkiay kenalicha ay maaapat, “Mu kanan takú un, ‘Nurpu kan Apo Dios,’ kananantu un, ‘Anuyyu ngarud chaan enafurot hiya?’ ³² Ngem mu kanan takú un, ‘Ay nurpu as nan tatakun?’ Achi mafialin!” (Umugyatcha, tay afurotun nan am-in ay tatakun ay hi Juan at tit-iwa ay usa ay pomapadtu.) ³³ Isunga nan ensongfiatcha kan Jesus at “Tuan! Achimi ammu.”

Kenalen Jesus kan chicha, “*Mu hiyasa, achek us ngarud ifiakiak kan chakayu mu ngachana nan nunkalibfengan as nan chak manglekamkaman kan chatona.*”

Nan Maepadpachongan Nan Mangaamma As Nan Uma

(Mat. 21:33-46; Luc. 20:9-19)

12 Angkiay ya nun-epadpachong hi Jesus, “*Wacha nan usa ay taku ay nuntanum as ongor ay ubas as umana. Enaradna nan naliwus, ya nunkaub as munkopkopran as ubas. Nun-amma us as nangatangatu ay fiawen nan munfianfiantay as nan umana. Kun pay narpas sa, enpaamma as nan chiyuycha mun-umauna. Angkiay ya nunfiat henan achawwi ay lukiar.* [¶] ² *Kun pay inumchan nan timpon chi munpurasan, infiaorna nan fiabfiaruna as nan chiyuycha nun-uumauna ta uyna araun nan kudwan nan amona ay ubas ay naapet as nan*

[‡]11:25 As nan kali ay Griego at kanana, “Mu tomakchug kayu ay munkararag.” Tay nan chiyuycha Judio at achicha laychun ay tomokor ay maketakiatfor kan Apo Dios.

[¶]12:1 Isa. 5:1-2

umana. ³Ngem lenabkis ya senaplesaplet nan chiyuycha nun-uumauna hiya, ya enpafiangadcha hiya ay maid in-inchatcha.

⁴Kun pay enommat sa, infiaorna us nan usa. Ngem linungakancha, ya penabpafiainancha hiya. ⁵Infiaorna nan tukún, ngem penatuycha hiya. Wachacha us chi naesokat ay infiaorna. Ngem penak-orcha nan tapen nan nauycha infiaorna, ya penatuycha nan tapina. ⁶Kun pay hiyachi, nan nayagyag at nan us-usa ay laylaychuna ay anak ay laraki. As nan anongosna, infiaorna hiya kan chicha, tay kanana as numnumna un, 'Siguradu ay mafiainchantu as nan mismu ay anakku.'

⁷"Ngem kenalen nan chiyuycha nun-uumauna as nan tunggal usa un, 'Nauy nan mangetawid as nan uma ay uumaun takú. Akayu! Patayun takú hiya ta kuwaun takú nan tawidna.' ⁸As nan hiyachi, lenabkische hiya. Penatuycha, ya ichus-orcha as nan fiakun sakop nan uma ay natatanman as ubas."

⁹Senarudsud Jesus, "Ngachanantu nan atun nan nunkuwa as nan uma ay natatanman as ubas? Omalintu hiya ay mangpatuy as nan chiyuycha nun-uumauna. Angkiay ichatna as nan tukún nan umana ay natatanman as ubas. ¹⁰Ay chaanyu finasfiasa nan nauy naisurat as nan Kalen Apo Dios? Kanana un:

'Nan chiyuy fiatu ay enachen nan chiyuycha muntuptuping at hiya nan nunfialin as kaamuchan ay maipugnad.

¹¹Hiyana nan enat nan Apo, ya anuy paat nakaskaschaaw sa as nan mangiila takú."⁸

¹²As nan hiyachi, penachas nan anap-apon nan chiyuycha Judio ay mangepatiliw kan Jesus, tay naawatancha ay nan maepadpachongan ay infiakian Jesus at maepangkep kan chicha. Ngem inmguyatcha as

nan ongoongor ay tatakú, isunga tenaynancha hiya.

Nan Sarudsud Maepangkep As Munfiaroran

(Mat. 22:15-22; Luc. 20:20-26)

¹³Kun pay narpas chi, infiaorcha kan Jesus nan tapen nan chiyuycha Fariseo ya nan tapen nan chiyuycha pasorot Ari Herodes ay uy manikap kan hiya babaen as nan sarudsudcha ta wachay mangicharumancha kan hiya. ¹⁴Enmalicha kan Jesus, ya kanancha, "Misturu, ammumi ay tit-iwa nan am-in ay kanam. Mapapchong nan atum as nan am-in ay tatakú, tay achim ifilang nan kasasaadcha, ngem isurom nan tit-iwa ay laychun Apo Dios ay atun nan tatakú. Ifiakiam pay ngarud kan chakami nan songfiatmu's na: Ay eparufus nan Lintig takú ay munfiayad kami as fiaror kan Emperador ad Roma winnu achi?"

¹⁵Ngem aammon Jesus ay pakamankamancha, ya kanana kan chicha, "Adchi t'uyak chischistingun? Ud-a, umiyali kayu as usa ay silsilyu ta ilaok." ¹⁶Kuncha pay inyali kan hiya, senarudsudna kan chicha, "Ngachana nan nakin lupa ya nakin ngachan as na?"

"Hi Emperador," ensongfiatcha kan hiya.

¹⁷Kenalen Jesus kan chicha, "Mu hiyasa ngarud, ichatyu kan Emperador nan kuk-uwan Emperador, ya ichatyu us kan Apo Dios nan kuk-uwan Apo Dios."

As nan nangaliyana's chi, naschaaw nan chiyuycha naifiaor kan hiya.

Nan Sarudsud Maepangkep As Nan Matakuan Nan Natuy Manipud As Nan Utúy

(Mat. 22:23-33; Luc. 20:27-40)

¹⁸Wachacha nan Saduceo ay enmali kan Jesus. Chicha nan bunggoy chi Ju-

dio ay mangali un achi matakun nan natuy manipud as nan utúy. Senarud-sudcha kan hiya,¹⁹ “Misturu, nauy met nan insurat Moises para kan chitaku ay kanana un, ‘Mu wachay hen-asawa ay maid anakcha ya matuy nan laraki, masapor ay asawaun nan sunúd nan laraki nan naellakas ta mu wachay anakcha at maifilangtu nan onga as potot nan chiyuy natuy ay sunúdna.’”

²⁰ Wachacha kanu nan pitu ay hen-anagi ay lanaraki. Enmasawa nan panguru, at natuy ay maid enpototna. ²¹ Enasawan nan utub nan chiyuy naellakas, at natuy us ay maid enpototna. Assidi us challu as nan maekatlu ²² inkiana as nan maekapitu. Natuycha am-in ay maid enpototcha. Kuncha pay natuy am-in, natuy us nan fiafia. ²³ As nan urkiw ay matakuan manipud as nan utúy, ngachana ngay nan nakin asawa as nan chiyuy fiafia, tay enasawan met nan pitu hiya?”

²⁴ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Kenomsaw kayu tit-iwa! Achiyu maawatan nan maepangkep as nan Kalen Apo Dios, ya achiyu us maawatan nan pannakafialina. ²⁵ Tay as nan matakuan nan nunkatuy manipud as nan utúy at maid mun-eennasawa, ngem kuncha at am-in maepangkep as nan angheles ad chaya. ²⁶ Mu maepangkep as nan matakuan nan nunkatuy manipud as nan utúy, ay chaanyu finasfiasa nan enpaisurat Apo Dios kan Moises maepangkep as nan cha munkiarkiarud ay kaiw? Hiyachi nan naisuratan nan kenalen Apo Dios un, ‘Ha-un nan Dios Abraham, nan Dios Isaac ya nan Dios Jacob.’” ²⁷ Nan laychuna ay kanan at

hiya nan Dios nan natatuku, fiakun nan nunkatuy. Nunsidlay kenomsawanyu!”

Nan Kaamuchan Ay Filin Apo Dios

(Mat. 22:34-40; Luc. 10:27)

²⁸ Chinngor nan usa as nan munisursuru as Lintig nan sososek cha Jesus ya nan chiyuycha Saduceo. Ammuna ay ustu nan ensongfiat Jesus kan chicha, isunga senarudsudna kan hiya, “Apo, ngachana man nan kaamuchan ay filin?”

²⁹ Tinumfor hi Jesus, “Nan kaamuchan ay filin Apo Dios at hiyana: ‘Chungrunyu, chakayu ay kianak Israel! Us-usa nan Apo takú ay hi Apo Dios. Maid tukún. ³⁰ Masapor laylaychum nan Apo ay Diosmu as nan am-in ay pusom, as nan am-in ay lenawam, as nan am-in ay numnummu ya as nan am-in ay fikasmu.’” ³¹ Nan maekadwa ay kaamuchan at hiyana: ‘Masapor laylaychum nan pachongmu ay taku ay kaman as nan atum ay manglaylayad as achormu.’” ³² Maid kasin tukún as am-amud ay filin mu nan nauycha.”

³² Angkiay ya kenalen nan munisursuru as Lintig, “Ustu, Misturu. Tit-iwa nan kenalem ay us-usa nan Apo Dios. Maid tukún mu achi hiya yangkiay.

³³ Tit-iwa met ay masapor laychun nan taku hi Apo Dios as nan am-in ay pusuna, as nan am-in ay numnumna ya as nan am-in ay fikasna. Masapor laylaychuna us nan pachongna ay taku kaman as nan atuna ay manglaylayad as nan achorna. Tit-iwa ay am-amud chaná as atun mu nan mangichatchatonan as animar ya tapina ay chaton kan Apo Dios.”

³⁴ As nan nanngoran Jesus ay nain-silifian nan songfiat nan mun-isursuru as Lintig, kenalina kan hiya, “Kiyudka

** 12:19 Deut. 25:5-6

†† 12:26 Exo. 3:6

‡‡ 12:30 Deut. 6:5

¶¶ 12:31 Lev. 19:18

§§ 12:33 Deut. 4:35

maetapi henan muntorayan Apo Dios.”
Kun pay narpas na, maid poros makaitu-
rud ay nunsarsarudsud kasin kan hiya.

**Nan Sarudsud
Maepangkep Kan Cristo**

(Mat. 22:41-46; Luc. 20:41-44)

³⁵ Kun pay cha mun-isuru hi Jesus as-
chi's Templo, senarudsudna, “*Adchi pay
ngarud t'uy kanan nan chiyuycha mun-
isursuru as Lintig un hi Cristo at kianak
David?*” ³⁶ *Hiyana nan enpaifiaag nan Es-
piritu Santo kan David mismu un,
'Kenenan nan Apo as nan ok Apo un,
'Tomokorka as apét kannawanku inkiana
amisok nan chiyuycha kafusormu.”* *

³⁷ “*Mu hiyasa ngarud ay 'Apo' nan
pangaw-awag David ay mismu kan Cristo,
anuy na ngay atun ay hi Cristo at kianak
David?*”

**Nan Infiagiakian Jesus Maepangkep
As Nan Mun-isursuru As Lintig**

(Mat. 23:1-12; Luc. 20:45-47)

Ongor chi lagsak nan ongoongor ay
tataku ay nanngor as nan kenalina. ³⁸ As
nan cha mun-isuruwan Jesus, kenalina,
“*Il-ilaunyu nan chiyuycha mun-isursuru as
Lintig ay manglaylayad ay munliklikud
ay nakafiachu as somakiayad ta mafig-
figcha, ya manglaylayad ay marisripitu
as nan chiyuycha mun-el-elakwan.*” ³⁹ *Lay-
laychuncha nan chiyuycha kaammayan
ay tokoran as nan chiyuycha senagoga
ya nan tokoran nan chiyuycha mafigfigfig
as tomoktokoranacha as nan uycha mak-
ifiastaan.* ⁴⁰ *Isikapancha ay mangkuwa
as nan ab-afong nan eellakas. Angkiay
paanchuanchwuncha nan kararagcha ta
ilaun nan tataku ay ammaycha. Naligiki-
attu nan chusacha!”*

Nan Chaton Nan Ellakas

(Luc. 21:1-4)

⁴¹ As nan nangatokoran Jesus ay
nanasakiang as nan mangit-ittuwan as
siping aschi's Templo, inilana nan tataku
ay cha mangipuuy as sipingcha. In-
mipuuy nan ongor ay nunkafiakngang as
chamuna ay siping. ⁴² Angkiay enmali
nan usa ay pugli ay ellakas ay nangipuuy
as kun chuwa ay pesos. ⁴³ Enayakian
Jesus nan disipulusna, at kenalina kan
chicha, “*Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa.
Hi tona ay pugli ay ellakas nan nangittu
as kachamunaan kan chicha am-in.*” ⁴⁴ *Tay
nan nunkafiakngang at kuncha yangkiay in-
chat nan subra as nan kenafiakngangcha.
Ngem hi tona ay ellakas uray pugli at init-
tuna challu nan am-in ay wacha kan hiya
ay kurpuwan chi pagfiyagna.”*

**Nan Nangepakaammuwan Jesus As
Nan Machachaelan Nan Templo**

(Mat. 24:1-2; Luc. 21:5-6)

13 Kun pay cha pumitiw hi Jesus
as nan Templo, kenalen nan usa
ay disipuluna kan hiya, “*Misturu, ilaum
kay! Anad-acha-an as solet nan chiyuy-
cha fiatu ay enosarcha, ya anuy paat
anam-ammay nan chiyuycha nakiaub as
fiatu as nan kawad-an nan Templo!”*

² “*O!”* ensongfiat Jesus kan hiya.
“*Ilaum nan nauycha anad-acha ay naki-
aub. Maidtu mayagyag as uray usa ay fiatu
as nan naesasad-ana, tay kuncha am-in
maikur-ub.”*

Nan Liglikiat Ay Ommattu

(Mat. 24:3-14; Luc. 21:7-19)

³ As nan nangatokoran Jesus henan
chuntug ay Olivo ay chuchumangun
nan Templo, enmali cha Pedro, San-
tiago, Juan ya hi Andres kan hiya
ay chidchicha yangkiay. ⁴ Senarudsud-

* 12:36 Sal. 110:1; Ara. 2:35; Heb. 1:13; 10:12-13

cha, “Ifiakiam pay kan chakami mu kaatnantu nan ommatan chatona, ya ngachanantu nan sinyar ay mangematonan as nan ommatan chatona am-in?”⁵ Kenalen Jesus kan chicha, “Il-ilaunyu ta maid mangar-allilaw kan chakayu.⁶ Ongortu nan tatakú ay omali ay mangosar as nan ngachanku ay mangarkali un, ‘Ha-un hi Cristo!’ ya ongortu nan allilawuncha ay tatakú.⁷ As nan manngoranyu as kanikong chi kukufiat ya chamag maepangkep as kufiat henan achawwi ay luglukiar, achi kayu machanakian. Masapor challu ommat chaná, ngem fiakun pay hiyasa nan mupatingkiaan nan lufong.⁸ Munkikinnufiatu nan chiyuycha nasyon, ya kaman us nan chiyuycha muntorayan. Wachachantuy kichu henan tukutukún ay lukiar. Wachachantu us chi fitel. Ngem chatona nan laplapon chi likiat ay kaman as nan mupasikaran chi omanak.

⁹“Il-ilaunyu, tay wachachantu nan mangicharum kan chakayu as nan chiyuycha lupon. Masaplesaplet kayuntu as nan chiyuycha senagogacha. Tomakchug kayuntu as nan sangwanan nan gogobernador ya ar-ari kiapú kan ha-un. Hiyasa nan chansayu ay mangepaneknektu kan chicha as nan maepangkep as nan Ammay ay Chamag.¹⁰ Nan Ammay ay Chamag at masapor maekasaba on-ona henan am-in ay nasyon sakbay mupatingkia nan lufong.[†] ¹¹ Kun chakayu pay tiliwun ya icharum, achi kayu machanakian mu ngachanantu nan kananyu, ngem ifiakiaiyu mu ngachana nan maepakaammu kan chakayu as nan hana ay uras. Tay fiakun chakayu nan munkali, ngem kun at nan Espiritu Santo.

¹²“As nan hiyasa ay timpu, wacha nan mangepapatuytu as mismu ay sunúdna ay laraki. Assesantu us nan atun nan ama as nan pototna. Nan an-ak us at kontraun-

chantu nan chanakchakorcha ya epapatuycha chicha.¹³ Inglun chakayuntu as nan am-in ay tatakú kiapú as pammatiyu kan ha-un. Ngem nan taku ay mangan-anos ay omafurot kan ha-un inkiana as nan anon-gos at maesarakantu.”

Nan Kaugyat Ay Ommat

(Mat. 24:15-28; Luc. 21:20-24)

¹⁴Inturuy Jesus, “Ilaunyu nan ‘Kaugyat ay Chumachael’ ay tenmatakchug as nan achina kalibfengan ay tomakchukian. (Nan mamasa as na at masapor maawatana nan laychun tona ay kanan.) As nan hiyachi, nan umiili ad Judea at masapor lomayawcha ay umuy henan chiyuycha chuntug.¹⁵ Nan taku ay wacha as tabfongan nan afongna at achi masapor chumayyu ay sungkop ay mangara as kinakuna.¹⁶ Nan senmepot at achi masapor somaor ay mangara as kakiayna.¹⁷ Kasusug-angtu kayman nan chiyuycha masisikug ya nan cha mupasusu as nan hanacha ay urkiw!¹⁸ Ekararagyu kan Apo Dios ta fiakun koma as nan chinamuy nan ommatana.¹⁹ Tay as nan hanacha ay urkiw, omalintu nan nunsidla ay likiat ay maid maepachongana nunlapu as nan namayangan Apo Dios henan lufong inkiana ad wani, ya achintu kasin om-ommat.[‡] ²⁰ Mu achi henkemachun Apo Dios nan chiyuycha urkiw ay munlikiatan, maidu taku ay kutug ay matatakú. Ngem kiapú as nan pinilina ay tatakuna, henkemachuna nan chiyuycha urkiw.

²¹“As nan hiyachi ay timpu, mu wachay mangarkali kan chakayu un, ‘Ilaunyu! Nauy nan Cristo!’ winnu ‘Ilaunyu! Chiyuy hiya!’ at achiyu ab-afurotun.²² Tay mupailachantu nan chiyuycha achi tit-iwa ay Cristo ya achi tit-iwa ay pomapadtu. Omepappailachantu as ongor-

[†]13:10 2 Ped. 3:10-14

[‡]13:19 Dan. 12:1

ay nakaskaschaaw ay sinyar ya milagro ta mu mafialin at allilawuncha nan tataku ay pinilen Apo Dios. ²³ Ngem il-ilaunyu, tay infiafiakiak met at chaná am-in kan chakayu.”

Nan Kasin Omaliyan Nan Naepadtu Ay Anak Chi Taku

(Mat. 24:29-31; Luc. 21:25-28)

²⁴ “As nan hanacha ay urkiw as nan karpasan nan timpon chi likiat, ngomon-gottu nan urkiw, ya achintu somorag nan furan. ²⁵ Nan chiyuycha taraw at mag-aschantu ay murpu ad chaya, ya achintu manongnong chi aatun nan am-in ay wacha ad chaya. [¶] ²⁶ Angkiay ilaunchantu nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay wachay ongor ay pannakafialina ya kaichayawana ay cha omali ay maetatapi as nan chiyuycha lifuu. [§] ²⁷ Angkiay ya ifiaornantu nan angheles** ay uy mangamong as nan tataku ay pinilen Apo Dios henan uray ay chaud ay lukiar ay kawadancha.”

Nan Masuru As Nan Kaiw Ay Igos

(Mat. 24:32-35; Luc. 21:29-33)

²⁸ Kenalen pay Jesus, “Suruwunyu koma nan maepadpachongan maepangkep as nan kaiw ay igos. As nan somalipingan nan kaiw ay igos ya maforongan, ammuyu at ay kiayud chakun. ²⁹ Hiyasa us ay as nan mangil-anyu ay cha om-ommat chaná at ammuyuntu ay kiayud at nan omaliyana ay kaman wacha hiya as nan pantiw. ³⁰ Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Wachacha pay nan tapen nan tataku ad wani ay timpu ay matataku pay as nan ommatantu chatona am-in ay infiafiakiak. ³¹ Mamaidtu nan chaya ya luta, ngem achintu poros mamaid nan kalek.

Maid Mangammu As Nan Omaliyan Nan Naepadtu Ay Anak Chi Taku

(Mat. 24:36-44)

³² “Maid mangammu as nan urkiw winnu uras ay ommatantu chatona ay infiafiakiak. Uray nan angheles ad chaya winnu nan Anak Apo Dios at achicha ammu, ngem kun yangkiay nan Ama. ³³ Il-ilaunyu ya munsasakiana kayu, tay achiyu ammu nan timpu ay ommatana. ³⁴ Maepachong na as nan taku ay cha munsakiana ay munfiat as nan achaachawwi. Sakbay makak, ipiyarna nan afongna as nan chiyuycha fiabfiaruna, ya ifiakiana nan chunuwun nan tunggal usa kan chicha. Ifilina us as nan munfianfiantay as nan sungkohan ay munfiantay hiya ay ustu. ³⁵ Isunga munsasakiana kayu, tay achiyu ammu nan omaliyan nan nun-afong. Achiyu ammu mu uy at as nan maschum, tongan chi lafi, makapis winnu mangaurkiw. ³⁶ Munsasakiana kayu, tay anaka ya loktat ay omali hiya, ya uchanana chakayu ay nanassuy. ³⁷ Nan nauy ay infiafiakiak kan chakayu at hiya us nan ifiakiak as nan am-in ay tataku: Munsasakiana kayu!”

Nan Nangiyapanpancha As

Atuncha Ay Mamatuy Kan Jesus

(Mat. 26:1-5; Luc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

14 Chuwa pay ay urkiw at umchan nan Fiastan chi Munlausan ya Fiastan chi Tenapay ay Maid Lebadurana. Nan anap-apon chi papachi ya nan munisursuru as Lintig at chacha an-anapun nan atuncha ay mangtiliw ya mangepapatuy kan Jesus ay achi maam-ammuwan nan tataku. ² Kenalicha, “Aw, achi takú iyaspor as nan fiasta, tay anaka ya munkukuru nan ongoongor ay tataku.”

[¶]13:25 Isa. 13:9-11; 34:4; Joel 2:10; Pal. 6:12-17

[§]13:26 Dan. (13:26) 7:13; Mar. 9:7; 14:62; Pal. 1:7

**13:27 As nan kali ay Griego at kanana, “opat ay kurpuwan chi angin.”

Nan Nangikuyakian Nan Fiafiai As Fiangfiangru As Nan Uron Jesus

(Mat. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ As nan kawad-an cha Jesus ad Beta-nia, uycha nakekan as afong Simon ay nakonet ay enpaammay Jesus. As nan chacha manganan, naesnop nan usa ay fiafiai. Entatakina nan mangit-ittuwan ay naamma as fiatu ay nan ngachana at alabastro ay nanapnu as munfiangu ay nanginngina-an ay makali un nardu. Pintuna nan fiakiang nan mangit-ittuwan, ya inkuyagna nan fiangfiangru as nan uron Jesus.

⁴ As nan hiyachi, wachacha hid-i nan tapen nan tataku ay finmungat, ya chacha kanan ay matatakiatfor, “Ayyi-wka sa paat! ⁵ Mu koma naelaku na ay fiangfiangru at nasorok as turon kiasot ay dinario nan fiarorna. Angkiay maichat nan lakuna as nan chiyuycha pugli.” Angkiay ya en-ensotcha as solet nan fiafiai.

⁶ Ngem kenalen Jesus kan chicha, “Pay-anyu! Adchi t’uyyu lilifokun hiya? Ammay met nan enatna kan ha-un. ⁷ Tay kanayon ay wachacha kan chakayu nan chiyuycha pugli, ya mu laychunyu, mafialinyu ay fiadngan chicha as nan kumpurmi ay uras. Ngem mu ha-un, achiyaktu kanayon ay wacha kan chakayu. ⁸ Enat nan fiafiai nan kafiaelana ay atun kan ha-un. Enon-onana ay nangefokfok as nan fiangfiangru as nan achorku ta esakianana nan pannakailufokku. ⁹ Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Uray ay chaud henan intiru ay luta nan maekasabaan nan Ammay ay Chamag at maifiabfiaagtu nan enatna as mangnumnumnuman kan hiya.”

Nan Nakiturakian Judas Ay Esepsepna Hi Jesus

(Mat. 26:14-16; Luc. 22:3-6)

¹⁰ Angkiay ya hi Judas Iscariote ay usa as nan hinpuru ya chuwa ay disipulus at inmuy as nan anap-apon chi papachi ta esepsepna hi Jesus kan chicha. ¹¹ Naragsakancha as nan nanngoran-cha as nan kenalina, ya enkaricha ay ichatcha nan siping kan hiya. Isunga nun-anap hi Judas as ustu ay chansa ay mangesepsepna kan Jesus.

Nan Nangesakianaan Nan Disipulus As Nan Anongos Ay Makiufongancha Kan Jesus

(Mat. 26:17-25; Luc. 22:7-13,
21-23; Jn. 13:21-30)

¹² As nan omona ay urkiw ay Fias-tan chi Tenapay ay Maid Lebadurana at hiyasa us nan urkiw ay mangichatonan nan chiyuycha Judio as nan chiyuycha urfun ay karnero para as nan Fiastan chi Munlausan. Senarudsud nan disipulus kan Jesus, “Ay chaud nan laychum ay mangesakianaanmi as nan manganan takú as nan Fiastan chi Munlausan?”^{††}

¹³ Angkiay ya kenalen Jesus as nan chuwa ay disipulusna, “Uy kayu henan siyudad,^{‡‡} at wachantu nan manib-at kan chakayu ay usa ay laraki ay manasakfiat as fusi ay natorwan as chanum. Un-uchunyu hiya. ¹⁴ Uray ngachana ay afong nan sungkopana, kananyu as nan nunafong, ‘Infiakian nan Misturu un ay chaud nan kuwartu ay mangiyufonganantu as nan disipulusna as nan Fiastan chi Munlausan?’ ¹⁵ Epaılanantu kan chakayu nan nunngangatu ay kuwartu ay ad-acha ay kawad-an nan am-in ay kasaporan takú. Hid-i nan munsakianaanyu.”

^{††}14:12 Exo. 12:1-27; Lev. 23:5-8; Deut. 16:5-8

^{‡‡}14:13 Nan siyudad at Jerusalem.

¹⁶Inmuy nan chiyuycha chuwa ay disipulus henan siyudad, ya ininchanan-cha nan am-in ay kaman as nan infiakian Jesus kan chicha. As nan hiyachi, ensakianacha nan manganan as nan Fias-tan chi Munlausan.

¹⁷Kun pay naschum, inumchan hi Jesus ya nan hinpuru ya chuwa ay disipulus. ¹⁸As nan chacha manganan, kenalina, “*Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay wacha nan usa kan chakayu ay mangesepseptu kan ha-un ay hiya nan nakiuufong kan ha-un ad wani.*”

¹⁹Enlapon nan disipulusna ay ngin-muyus, ya nunesennarunucha ay nunsarudsud kan Jesus, “Ay ha-un ta?”

²⁰“*Usa kan chakayu ay hinpuru ya chuwa ay cha makisiwsiw kan ha-un as tenapay as nan mallokong,*” ensongfiat Jesus kan chicha. ²¹“*Tay matuytu challu nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay kaman as nan kanan nan naisurat as nan Kalen Apo Dios maepangkep kan hiya, ngem kasusug-ang kayman nan hana taku ay mangesepsep as nan Naepadtu ay Anak chi Taku! Un-unuyna at mu kun chaan naiyan-anak hiya!*”

Nan Anongos Ay Nakiuufongan Jesus As Nan Disipulusna As Nan Lafi

(*Mat. 26:26-30; Luc. 22:14-20; 1 Co. 11:23-25*)

²²As nan chacha manganan, enaran Jesus nan tenapay, ya nunyaman kan Apo Dios. Pinutput-ingna, angkiay inchatna kan chicha, ya kanana, “*Araunyu na. Hiyana nan achorku.*”

²³Angkiay ya enarana nan tasa ay natotorwan as maikop. Kun pay narpas ay nunyaman kan Apo Dios, inchatna kan chicha, at inmikopcha am-in. ²⁴Kenalina kan chicha, “*Hiyana nan charak ay mangepasiguradu as nan fiarú ay nakiturakian Apo Dios as nan tatau.*”

Omayastu as nan matuyak para as nan ongor ay tatau. ²⁵*Ifiakiak kan chakayu nan kenatit-iwa. Achiyaktu umig-ikop as nan unus chi ubas inkiana umchan nan hana urkiw ay umikopak as nan fiarú ay unus chi ubas henan muntorayan Apo Dios.*”

²⁶As nan narpasancha ay nunkanta as pangchaychayaw kan Apo Dios, pinmitiwcha ay inmuy henan chuntug ay Olivo.

Nan Nangepakaammuwan Jesus As Nan Mangesaotan Pedro Kan Hiya

(*Mat. 26:31-35; Luc. 22:31-34; Jn. 13:36-38*)

²⁷As nan chacha umuyan, kenalen Jesus as nan disipulusna, “*Lomayaw kayuntu am-in, tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, Patayoktu nan mangay-aywan as nan karnero, at masisiyanchantu nan chiyuycha karnero.*”[¶]

²⁸*Ngem as nan matakuwak kasin manipud as nan utíy, omon-onaaktu ay umuy ad Galilea mu chakayu.*”

²⁹Infiakian Pedro kan Jesus, “Uray mu lomayaw nan am-in ay kakadwak, achiyak challu lomaylayaw.”

³⁰Kenalen Jesus kan hiya, “*Ifiakiak kan he-a nan tit-iwa. Ad wani ay lafi, sakbay munkokakok nan ka-or as nan kapidwa at mamitluwaku esaot kan he-a.*”

³¹Ngem enpapelet Pedro, “Aw! Uray mu maetapiyak kan he-a ay matuy, achek challu poros esassaot he-a!” Assesa us nan kenalen nan am-in ay kakadwana ay disipulus.

Nan Nunkararakian Jesus Ad Getsemani

(*Mat. 26:36-46; Luc. 22:39-46*)

³²Inmuy cha Jesus henan lukiar ay makali un Getsemani, ya kanan Jesus as nan disipulusna, “*Etokoryu hena ta uyak munkararak.*” ³³Entakina hi Pedro, hi Santiago ya hi Juan. As nan hiyachi, en-

[¶]14:27 Zac. 13:7

lapuna ay nginmuyus ya nalilifok. ³⁴ Kenalina kan chicha, “*Kamanku ekatuy nan nunsidla ay ngunguyusku. Mayasna kayu ya munpuyat kayu.*”

³⁵ Angkiay ya inmuy as nan ad-achawwi as akét. Nunlukfub ya enkararagna ay mu mafialin koma at achi maturuy nan ommat kan hiya.

³⁶ Enkararagna, “*Ama, nan am-in at kafiaelam. Kaanum koma kan ha-un nan navy omali ay likiatku. Uray mu assena, fiakun challu nan laychok nan maekaman, ngem nan laychum.*”

³⁷ As nan nunfianghana as nan kawad-an nan disipulusna, ininchanana chicha ay nanassuy. Kenalina kan Pedro, “*Simon, ay nanassuyka at? Ay kunmu achi kafiaelan ay munpuyat as uray us-usa ay uras?*” ³⁸ *Munpuyat ya munkararag kayu ta achi kayu maamis as nan sulisug. Nakasakiana kayman nan numnumyu, ngem nakapuy nan achoryu.*”

³⁹ Kasin tenmaak hi Jesus, ya enkararagna nan pachong nan kenarkalina. ⁴⁰ Kun pay nunfiangad as nan maekapidwa as nan kawad-an nan disipulusna, ininchanana chicha ay nanassuy kasin, tay makaskassuycha as solet. Achicha ammu nan esongfiatcha kan hiya. ⁴¹ Inmuy kasin ay nunkararag. Kun pay nunfiangad as nan maekapitlu, kenalina kan chicha, “*Ay kukutug kayu ay cha mammamassuy ya cha mun-ib-iblay? Ustu sa! Inumchan at nan uras ay maesepsepan nan Naepadtu ay Anak chi Taku as nan fumafiasor.*” ⁴² *Ayu, fumangun kayu ta uy takú maisib-at. Ilaunyu, navy at nan mangesepsep kan ha-un.*”

Nan Naniliwancha Kan Jesus

(*Mat. 26:47-56; Luc. 22:47-53; Jn. 18:3-12*)

⁴³ Kun pay kukutug ay cha munkarkali hi Jesus, enmali hi Judas ay usa as nan hinpuru ya chuwa ay disipulus. Intutun-

udna nan ongor ay tatakú ay kachor-chorosan ya kapakpak-oran. Chicha nan infiaor nan anap-apon chi papachi, mun-isursuru as Lintig ya nan anam-amá. ⁴⁴ Nan sinyar ay inturag Judas as nan intutun-udna at assena: “Nan taku ay fisituwok at hiya nan chayú an-anapun. Tiliwunyu hiya, ya etaakyu ay mangukuwarcha ay ustu.”

⁴⁵ As nan inumchanan Judas, nun-chakpos hiya kan Jesus, ya kanana, “Misturu!” ya finisituna hiya. ⁴⁶ Angkiay ya tiniliwcha hi Jesus, ya enpapakudcha ay ustu. ⁴⁷ Ngem as nan nangil-an nan usa ay disipulu ay nangatakchug hid-i, enoknosna nan chorosna. Finakagna nan fiabfiarun nan kangatuwan ay pachi, at nakingasan nan ingana.

⁴⁸ Angkiay ya kenalen Jesus kan chicha, “*Ay kunak kumukuru? Adchi t'uy kayu enmali ay nangachoros ya nangapak-or ay mangtiliw kan ha-un?*” ⁴⁹ *Inurkiw met ay wachaak kan chakayu aschi's Templo ay cha mun-is-isuru, ya chaanak met tiniltiw kan chakayu. Ngem masapor atunyu na ta matongpar nan naisurat as nan Kalen Apo Dios.*” ⁵⁰ Angkiay ya lenmayawcha am-in, ya tenaynancha hi Jesus.

⁵¹ Wacha nan usa ay fumarfiaru ay nangepopotepot yangkiay as urus as achorna ay cha umun-unud kan Jesus. Penachas nan tatakú ay mangtiliw kan hiya, ⁵² ngem lenmayaw ay lablabfusan ay nanaynan as nan urusna.

Nan Namistikiaran Nan Ap-apon Chi Judio Kan Jesus

(*Mat. 26:57-68; Luc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:13-14, 19-24*)

⁵³ Angkiay ya inyuycha hi Jesus as nan afong nan kangatuwan ay pachi. Hid-i nan naaamongan nan am-in ay anap-apon chi papachi, anam-amá ya nan mun-isursuru as Lintig. ⁵⁴ Inmun-unud hi Pedro ay tenmataak inkiana as nan

fiattaw nan afong nan kangatuwan ay pachi. Angkiay ya naketokor hid-i as nan chiyuycha kuwarcha ay makeanichu.

⁵⁵Nan anap-apon chi papachi ya nan am-in ay membron nan Sanhedrin at nun-anaanapcha as pammaneknek as mangepafiasorancha kan Jesus ta wachay kiapúna as mangepapatuyan-cha kan hiya, ngem maid naanapancha. ⁵⁶Nan ongor at nuntistigucha as achi titiwa ay maekontra kan Jesus, ngem achi mapapchong nan pammaneknekcha.

⁵⁷Wachacha us nan tapen nan tatakú ay tenmakchug ay nuntistigu as achi titiwa. Kenalicha, ⁵⁸“Chinngormi hiya ay kenalina, ‘Chachaeloktu nan nauy Templo ay enammaan chi tatakú, ya as nan unig chi turu ay urkiw kumaufiaktu as tukún ay fiakun taku nan mangamma.’” ⁵⁹Uray challu chatona at chaan napapchong nan intistigucha.

⁶⁰Angkiay ya tenmakchug nan kangatuwan ay pachi as nan sangwanan nan am-in, ya senarudsudna kan Jesus, “Ay maid esongfiatmu as nan cha epabpafiasor chatona ay tatakú kan he-a?” ⁶¹Ngem kun kinkinak hiya ya chaan tinumtumfor. Senarudsud kasin nan kangatuwan ay pachi kan hiya, “Ay he-a nan Cristo ay Anak nan Machaychayaw ay Dios?”

⁶²“O ha-un,” ensongfiat Jesus. *“Ilaun-yuntu nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay tomokor as apét kannawan Apo Dios ay Mannakafialin as nan am-in. Ilaun-yuntu us ay omali hiya ay murpu ad chaya ay maetatapi as nan lifuu,”*^{§§} ensongfiat Jesus.

⁶³Kun pay chinngor nan kangatuwan ay pachi chi, lenaksetna nan fiachuna kiapú as fungatna, ya kanana, “Ay masapor takú pay chi muntistigu?” ⁶⁴Chinngoryu at met ay enpachongna nan achorna kan Apo Dios. Ngachana

nan munnunumnumyu?” Am-incha at enkeddengcha ay libfengna ay mapatuy.

⁶⁵Angkiay ya enlapon nan tapen nan tatakú ay manubtubfia kan hiya. Enokopancha nan matana, ya sinudpasudpakcha hiya, at kenalicha kan hiya, “Ud-a pay! Puguwam mu ngachana nan nanudpak kan he-a.” Haat araun nan chiyuycha kuwarcha hiya ya tenamtampakcha.

Nan Nangesaotan Pedro Kan Jesus

(*Mat. 26:69-75; Luc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27*)

⁶⁶Kun pay hi Pedro, kukutug as nan fiattaw. Nar-os nan usa as nan chiyuycha fiabfiafiay ay fiabfiaarun nan kangatuwan ay pachi as nan kawad-ana. ⁶⁷Kuna pay inila hi Pedro ay cha makean-anichu, entoongana hiya, at kenalina, “He-a us at nakekadkadwaka met kan Jesus ay i-Nazaret.”

⁶⁸Ngem ensaot Pedro, “Achek poros ammu nan cham kankanana, ya achek us maawatan!” Inmuy hiya as nan sugpan nan fiattaw. Hiya at chi ya nunkokakok nan ka-or. ⁶⁹Nan tukún ay mafiabfiaor ay fiafiay at enmatonana hi Pedro, at kenalina as nan chiyuycha nangatakchug, “Hi tona met ay laraki at usa us kan chicha.” ⁷⁰Ngem kasina ensaot.

Kun pay naaw-awni as akét, nan chiyuycha nangatakchug hid-i at kenalicha kan Pedro, “O kayong, usaka kan chicha, tay i-Galileaka met.”

⁷¹Ngem ensapatan Pedro as nan achorna, “Chusaunak ud-ay kan Apo Dios mu achi titiwa nan chak ifiagfiakia! Achek poros ammu nan taku ay chayú kankanana!”

⁷²Hiya at chi ya nunkokakok nan ka-or as nan maekapidwa, ya nanunum Pedro nan infiakian Jesus kan hiya, “*Sakbay ay munkokakok nan ka-or as*

nan maekapidwa at mamitluwaktu esaot kan he-a.” Kun pay nanumnum Pedro, chaana naetporan chi saket chi numnumna, ya nunsidlay akorna.

Nan Naiyuyan Jesus Kan Pilato

(Mat. 27:1-2, 11-14; Luc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

15 As nan wi-ewi-et, nuntuturagcha nan anap-apon chi papachi, anam-amá, mun-isursuru as Lintig ya am-in ay membron nan Sanhedrin mu anan atuncha kan Jesus. Kun pay narpas chi, finarudcha hiya, ya enek-akcha ay nangipurang kan Gobernador Pilato.

² Senarudsud Pilato kan hiya, “Ay he-a nan aren chi Judio?”

“*He-a nan nangali ay ha-un,*” ensongfiat Jesus.

³ Ongor chi enpafiasor nan anap-apon chi papachi kan Jesus. ⁴ Angkiay kasin senarudsud Pilato kan hiya, “Chungrum at ongor chi chacha epabpafiasor kan he-a. Ay kun maid esongfiatmu?”

⁵ Ngem chaan challu tinumtumfor hi Jesus, isunga naschaaw hi Pilato.

Nan Naekeddengan Jesus Ay Matuy

(Mat. 27:15-26; Luc. 23:13-25; Jn. 18:39-19:16)

⁶ Kun kay Fiestan chi Munlausan at ukialen Pilato ay umilufus as usa ay fiarud ay chawatun nan tatakú. ⁷ As nan hana ay timpu, wacha nan usa as nan chiyuycha fiarud ay nan ngachana at Barrabas. Hiya ya nan chiyuycha kakadwana at penmatuycha as nan nangkukuruwancha as nan governo. ⁸ Kun pay naamong nan tatakú as nan sangwanan Pilato, chinawatcha kan hiya ay atuna koma nan ukialina kun kay fiasta. ⁹ Senarudsud Pilato kan chicha, “Ay laychunyu ay ilufusku nan aren chi Judio?” ¹⁰ Infiakiana chi, tay naammuwana ay inpurang nan anap-apon chi papachi hi Jesus kan hiya kiapú as aposcha.

¹¹ Ngem nan anap-apon chi papachi at chinorchorcha nan tatakú ay munkuru ta nan chawatuncha ay ilufusna para kan chicha at hi Barrabas fiakun hi Jesus. ¹² Kenalen kasin Pilato as nan tatakú, “Mu hiyasa, anan atok ngay ngarud as nan laraki ay kananyu un aren chi Judio?”

¹³ Infukiawcha, “Epaelansam as nan koros!”

¹⁴ “Adchi ngay? Ngachana man nan fi-asorna?” senarudsud Pilato kan chicha.

Ngem kenaskasinha infukiaw, “Epaelansam as nan koros!”

¹⁵ Kiapú ta laychun Pilato ay paragsakuna nan tatakú, inlufusna hi Barrabas para kan chicha. Angkiay enpasaplesapletna hi Jesus as nan sosorchachu, ya inpurangna hiya ta maelansa as nan koros.

Nan Nangot-otyokan Nan Sosorchachu Kan Jesus

(Mat. 27:27-31; Jn. 19:2-3)

¹⁶ Iniskop nan sosorchachu hi Jesus as nan fiattaw nan palasyon nan gobernador, ya enamongcha nan am-in ay kakadwacha. ¹⁷ Finachuwancha hi Jesus as kakiay ay munchachara ay maepachong as nan fiachon chi ari. Penolekawcha nan komawet ay sufet ya insukrubcha kan hiya. ¹⁸ Angkiay ya enlapucha ay aginpapakomosta kan hiya, “Matakutakuka ay Aren chi Judio!” ¹⁹ Enpak-opak-orcha nan nunu as nan uruna, ya tinubfiatubfiaancha hiya. Nunpalpalintumangcha ay aginchachayaw kan hiya. ²⁰ Kuncha pay lenpas ay nangotyootyok kan hiya, kenancha nan munchachara ay kakiay, ya enpafiachucha kasin nan sikud ay infiafiachuna. Hacha at ek-ak ay uy mangelansa kan hiya as nan koros.

Nan Naelansaan Jesus As Nan Koros

(*Mat. 27:32-44; Luc. 23:26-43; Jn. 19:17-27*)

²¹ As nan chacha manad-aranan, wacha nan nurpu henan sikib ay cha omali henan siyudad ay nan ngachana at Simon ay i-Cirene ay aman cha Alejandro kan Rufo. Kuncha pay sinib-at hiya, penelet nan sosorchachu hiya ay manakfiat as nan koros Jesus. ²² Angkiay ya inyuycha hi Jesus henan lukiar ay makali un Golgota ay nan laychuna ay kanan at “Lukiar nan Tong-or chi Uru”. ²³ Hid-i, penachascha ay paikopun hi Jesus as fiayas ay nakaslengan as akias ay makali un mirra ay mangepakyat kanu as putug, ngem enachina.

²⁴ Enlansan nan sosorchachu hiya as nan koros. Angkiay finingfingaycha nan chiyuycha fiachuna babaen as nan nunfifinnotancha ta ilauncha mu ngachana nan araun nan tunggal usa kan chicha. ²⁵ Alas nuebe as nan wiet nan nangelansaancha kan Jesus as nan koros. ²⁶ Nan tabra ay naisusuratan nan naepafiasor kan hiya at assena nan kafiasaana: “Nan Aren chi Judio.” ²⁷ Enlansacha us nan chuwa ay homohold-ap, usa as apét kannawan Jesus, ya nan usa at as apét kannikidna. ²⁸ [Hiyana nan natongparan nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Naetapi hiya as nan chiyuycha lomalabsing as lintig.”]*

²⁹ Nan chiyuycha cha marmar-os at en-ensotcha hiya ya nunwugwugwugcha, ya chacha kankanan, “Kakun ayu ad wani! He-a ay nangali un kafiaelam ay manachael as nan Templo ya kiaufum as nan unig chi

turu ay urkiw ³⁰ at ud-a, esarakam nan achormu, ya komsopka as nan koros!”

³¹ Uray nan anap-apon chi papachi ya nan mun-isursuru as Lintig at enot-otyokcha hi Jesus as nan chacha mangarkaliyan as nan tunggal usa, “Ensarakana nan tapina ay tatakun, ngem achina met poros maesarakan nan achorna. ³² Kakun ud-a komsop ad wani nan nauy Cristo ay aren nan chiyuycha kianak Israel as nan korosna ta ilaun takú, at afurotun takú hiya.” Nan chiyuycha naetapi kan Jesus ay naelansa as nan koroscha at ininsurtucha us hiya.

Nan Natuyan Jesus

(*Mat. 27:45-56; Luc. 23:44-49; Jn. 19:28-30*)

³³ As nan nunkiawa, ngenmongot nan intiru ay luta inkiana alas tres as nan makiayud. ³⁴ As nan alas tres, inpigsan Jesus ay nangifukiaw, “*Eli, Eli, lama sabaktani?*” Nan laychuna ay kanan at “Diosku, Diosku, adchi t'uyak enganuy?”†

³⁵ As nan nanngoran nan tapen nan tatakun ay nangatakchug hid-i, kenalicha, “Chungrunyu sa! Chana ayakian hi Elias.” ³⁶ Tenmagtag nan usa ay nangepasosop as nan espongha as nan senmoka ay fiayas. Kun pay narpas, enpakatna as nan nunu, ya inchawchawna kan Jesus ta sosopuna, ya kanana, “Awni pay ud-a ta ilaun takú mu omali hi Elias ay uy mangeksop kan hiya as nan koros.”

³⁷ Nunfukiaw hi Jesus as napigsa ya natuy. ³⁸ As nan hiyachi, narakset ay nunkudwa nan kurtinan nan Templo nunlapu as lamagna inkiana as kuwabna.‡ ³⁹ Kun pay inilan

*15:28 Isa. 53:12

†15:34 Sal. 22:1

‡15:38 Exo. 26:31-33; Heb. 9:3

nan kapetan chi sosorchachu ay nangatakchug hid-i ay nanasakiang kan Jesus nan enatna ay natuy, kenalina, “Tit-iwa payat ay hi tona ay taku at Anak Apo Dios!”

⁴⁰ As nan ad-achawwi as akét, wachacha nan fianafiai ay nangiila as nan cha om-ommat. Nan tapina kan chicha at cha Maria Magdalena, hi Maria ay enan cha Jose kan Santiago ay makali un ong-onga, ya hi Salome.[†] ⁴¹ Chatona nan nakikkiuy ya namadfiachang kan Jesus as nan kawad-ana pay laing ad Galilea. Ongor us nan tapina ay fianafiai ay inmunud kan Jesus as nan enmaliyana ad Jerusalem.

Nan Lufun Jesus

(*Mat. 27:57-61; Luc. 23:50-56; Jn. 19:38-42*)

⁴² Kun pay cha maschum, chacha munsakiana nan Judio para as nan kafikiatana ay Urkiw ay Mun-iblayan. ⁴³ Hi Jose ay i-Arimatea at naturud ay inmuy kan Pilato, at chinmawat as pam-marufus ay arauna nan achor Jesus. Hi Jose ay anna at usa ay machayaw ay apapon chi Judio ay manman-ud as nan omaliyan nan muntorayan Apo Dios.

⁴⁴ Naschaaw hi Pilato as nan nanggorana ay natuy at hi Jesus. Isunga enayakiana nan kapetan nan sosorchachu ya senarudsudna mu tit-iwa ay natuy hi Jesus. ⁴⁵ Kuna pay naammuwan as nan kapetan ay natuy tit-iwa hi Jesus, enparufusna ay araun Jose nan achor Jesus. ⁴⁶ Lenmaku hi Jose as am-ammay ay lopot. Enpaksopna nan achor Jesus, at penotepotana as nan hana ay lopot. Angkiay ya enpaipuuyna as nan lufok ay natuktukan ay chupras. Kun pay narpas, enpaulina nan ad-acha ay fiatu ay nanangubna as nan lufok. ⁴⁷ Hi Maria

Magdalena ya hi Maria ay enan Jose at inilacha nan nailubkan Jesus.

Nan Natakuwan Jesus Manipud As Nan Utúy

(*Mat. 28:1-10; Luc. 24:1-12; Jn. 20:1-10*)

16 Kun pay inmuy nan Urkiw ay Mun-iblayan, lenmaku cha Maria Magdalena, Maria ay enan Santiago, ya hi Salome as fiangfiangru ta uy-cha ekapu as nan achor Jesus. ² As nan wi-ewi-et nan Chumingku as nan cha fomoknakan nan urkiw, inmuy nan chiyuycha fianafiai as nan lufok Jesus. ³ As nan chacha ay-ayan, chacha kanan ay matatakiatfor, “Ngachana ngay nan mangulin as nan tangub nan lufok?” ⁴ As nan inumchanancha as nan lufok, inilacha ay nakakaan nan ad-acha ay tangub nan lufok. ⁵ Kuncha pay sinungkop ya inilacha nan fumarfiaru ay nangatokor as apét kannawan ay nangakakiay as munpupukaw, inmugyatcha.

⁶ Kenalina kan chicha, “Achi kayu umugyat. Ammok challu ay chayu anapun hi Jesus ay i-Nazaret ay naelansa as nan koros. Maid hiya hena. Nataku hiya manipud as nan utúy! Ilaunyu nan nangesad-ancha kan hiya. ⁷ Uyyu pay ifiakia as nan disipulusna ya kan Pedro ay omon-ona ay umuy hi Jesus mu chakayu ad Galilea. Ilaunyuntu hiya hid-i ay kaman as nan kenakalina kan chakayu.”

⁸ As nan hiyachi, pinmitiwcha as nan lufok ya lenmayawcha, tay nakudnorcha ya penmayagpagcha. Maid nangifiagfiag-ancha as uray usa kiapú as nan nunsidla ay uguyatcha.

Nan Nunpail-an Jesus Kan Maria Magdalena

(*Mat. 28:9-10; Jn. 20:11-18*)

⁹ [Kun pay nataku manipud as nan utúy hi Jesus as nan wi-ewi-et nan

[†]15:40 Luc. 8:2; Mar. 16:1

Chumingku, nunpaila hiya omona kan Maria Magdalena ay nangepafoknakiana as pitu ay anennet. ¹⁰Inmuy hi Maria Magdalena as nan kawad-an nan disipulus Jesus ay cha munnunungu ya cha mun-ag-akor, ya infiakiana kan chicha ay inilana hi Jesus. ¹¹Ngem as nan nangorancha as nan infiakiana ay natakhi hi Jesus manipud as nan utúy ya inilana hiya, chaancha enafurot.

**Nan Nunpail-an Jesus As
Nan Chuwa Ay Disipulus**

(Luc. 24:13-35)

¹²As nan narpasan tona, nunpaila hi Jesus as nan chuwa ay disipulusna as nan chacha manarcharanan ay umuy henan sikib, ngem tinmukun chi kail-ana. ¹³Nunfiangad nan chiyuycha chuwa, ya enpachamagcha as nan chiyuycha kakadwacha ay nunpaila hi Jesus kan chicha, ngem chaancha us enafurot chicha.

**Nan Nunpail-an Jesus As
Nan Hinpuru Ya Usa**

(Mat. 28:16-20; Luc. 24:36-49; Jn. 20:19-23; Ara. 1:6-8)

¹⁴Angkiay ya, nunpaila hi Jesus as nan hinpuru ya usa ay disipulus as nan chacha manganan. Senengarana chicha kiapú ta maid pammaticha ya natangken chi numnumcha, tay chaancha enafurot

nan infiakian nan chiyuycha nangila kan hiya as nan natakuwana manipud as nan utúy. ¹⁵Kenalina kan chicha, “*Uy kayu henan intiru ay luta, ya ekasabayu nan Ammay ay Chamag as nan am-in ay tataku.*” ¹⁶*Nan omafurot ya mafunyakian at maesarakantu. Ngem nan achi omafurot at machusantu.* ¹⁷*Nauycha nan nakaskaschaaw ay sinyar ay epailantu nan chiyuycha omaafurot: Mafialinchantu ay epafoknag nan chiyuycha anennet babaen as nan mangosarancha as nan ngachanku, ya makakalichantu as tukutukún ay kali ay epakalen nan Espiritu Santo.* ¹⁸*Uray mu unnanchantu nan chiyuycha urug, winnu umikopcha as puwison at maid mangisiw ay ommat kan chicha. As nan mangepatayanchantu as limacha as nan chiyuycha munsaket at omammaychantu.”*

Nan Naetag-uyan Jesus Ad Chaya

(Luc. 24:50-53; Ara. 1:9-11)

¹⁹Kun pay narpas ay naketakiatfor hi Apo Jesus kan chicha, naetag-uy hiya ad chaya, at tenmokor as apét kannawan Apo Dios. ²⁰Angkiay ya nalgwat nan disipulusna ya uycha nun-ekaskasaba henan am-in ay lukiar. Finadfiadngan Apo Jesus chicha, ya enpailana ay titiwa nan chacha ekaskasaba babaen as nan chiyuycha nakaskaschaaw ay sinyar ay enpaekamkamana kan chicha.]

Nan Ammay ay Chamag Ay Insurat

Lucas

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nangisurat as nan nauy Ammay ay Chamag at hi Lucas ay ngenadnan Pablo as “laylaychun takú ay choktor”. Usa hiya ay Gentil (Col. 4:11-14), ya ammu takú na, tay chaan entapen Pablo hiya as nan lestaan nan chiyuycha omaafurot ay Judio ay kakadwana ay nunserserfi. Insurat us Lucas nan “En-enat nan Apostoles” ay hiyana nan turuy nan nauy ay liblu.

Insurat Lucas nan nauy Ammay ay Chamag kan Teofilo ay usa ay nangatuy saadna (1:1). Laychun Lucas ay epakaammu ay tit-iwa nan am-in ay naisursuru kan Teofilo, tay enmamadna ay nangachar (1:3-4). Laychun Lucas us ay epakaammu ay hi Jesus nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay enachen nan chiyuycha kianak Israel (17:25). Kiapú as nan nangachiyancha kan hiya, naekaskasaba nan maepangkep kan Jesus as nan chiyuycha Gentil ta maammuwancha nan maepangkep as nan muntorayan Apo Dios ya maesarakancha.

Nauycha nan tukutukún ay kaamuchan ay laychun Lucas ay epakaammu: Nan omona at maepangkep as panagfiawi. Insurat Lucas ay nan pangkep Juan ay Fumufunyag as nan enmaliyana ay nun-isuru at ta munfiawi nan tataku as nan fiasfiasorcha (3:3). Enpailan Lucas ay wacha nan kalibfengan Jesus asna's luta ay mamakawan as nan chiyuycha finmasor (5:24). Intukiatukian Lucas ay nangisurat as nan maepangkep as nan mapakawanan as nan fiasfiasor (6:37; 7:47; 11:4; 12:10; 17:3-4; 23:34; 24:47).

Nan maekadwa at maepangkep as kararag. Maepaila as nan nauycha ver-sikulu ay hi Jesus at kanayon ay nunkararag 3:21; 5:16; 6:12; 9:18, 28; 22:32, 40-41. Insurat us Lucas nan filin Jesus as nan disipulusna ay achicha machischismaya ay munkararag (18:1-8).

Nan maekatlu at maepangkep as lagsak nan am-in ay nangafurot ay hi Jesus at Anak Apo Dios ay kaman as nan nanib-atan Zakeo kan Jesus. Ongor chi lagsakna ay nangmangili kan Jesus as afongna. (19:6, 37).

Ongor chi naisurat as nan nauy ay liblu, ya as na yangkiay nan kawadana ay kaman as nan kantan nan anheles (2:13-14), nan nangil-an nan chiyuycha munpaspastor kan cha Jesus as nan naiyankana (2:15-20), nan nataynanan Jesus as Templo as nan kaongana (2:41-52), nan fiaknang ya hi Lazaro (16:19-31), nan maepadpachongan maepangkep as nan i-Samaria (10:30-37) ya nan nalitaw ay anak (15:11-32).

Nan Nakudkudwaan nan Nauy Liblu:

Nan Pangkep Nan Nauy Liblu 1:1-4

Nan Naiyankan Juan Ay Fumufunyag Ya Hi Jesus 1:5-2:52

Nan Nafunyakianan Ya Nachistingan Jesus 3:1-4:13

Nan Nun-is-isuruwan Jesus Ad Galilea 4:14-9:50

Nan Nun-is-isuruwan Jesus Ad Jerusalem 9:51-19:27

Nan Anongos Ay Chumingkon Jesus Ya Nan Natuyana 19:28-23:56

Nan Natakuan Jesus Manipud As Nan Utúy Inkiana Nan Naetag-uyana Ad Chaya 24:1-53

Nan Laplapon Nan Surat

1 Kan he-a machayaw ay Teofilo, Ongorcha nan namachas ay nangisurat as nan chiyuycha natongpar

as nan kawad-an takú. ²Nan insuratcha at kaman as nan nachamag takú as nan chiyuycha nangila as nan en-enat Jesus nunlapu as nan laplapuna ya nan chiyuycha nangekaskasaba as nan kalen Apo Dios. ³Kiapú ta enmamadku ay nangachar as nan nauycha am-in ay enom-ommat nunlapu as nan nunlapuwancha, ninumnumku us ay ammay mu ornosok ay mangisurat as nan nauycha kan he-a ⁴ta maammuwam ay tit-iwa nan naisursuru kan he-a.

Nan Naepakaammuwan Nan Maiyankan Juan Ay Fumufunyang

⁵As nan timpu ay hi Herodes nan ari ad Judea, wacha nan usa ay pachi ay nan ngachana at Zacarias ay naetatapi as nan bunggoy chi papachi ay epapanguruwan Abias. Nan ngachan asawana at Elisabet ay kianak Aaron.⁸ ⁶Nalintigcha ay hen-asawa as nan mangiil-an Apo Dios, ya tenongparcha ay ustu nan am-in ay filin ya lintig Apo Dios. ⁷Maid anakcha, tay fiasig hi Elisabet, ya nunkarakaycha us challu.

⁸Kun pay inumchan nan urkiw ay munserfiyan nan bunggoy ay naetatapiyan Zacarias, hiya nan cha mangekaman as nan chununa ay kenapachi. ⁹Maiyunud as nan iniili ay ukialen nan papachi, hi Zacarias nan nafunotan ay sungkop as nan Templo ay mamuor as nan insenso. ¹⁰Kuna pay cha puoran nan insenso, chacha us munkarag nan am-in ay tatau as chará. ¹¹Angkiay ya nunpaila kan Zacarias nan usa ay anghel Apo Dios ay nangatakchug as apét kanaan nan altar ay mangipuorancha as nan insenso. ¹²Nakudnor hi Zacarias as nan nangil-ana as nan anghel, ya inmu-gyat hiya as solet. ¹³Ngem kenalen nan chiyuy anghel kan hiya, “Achika umu-

gyat, Zacarias, tay chinngor Apo Dios nan kararagmu, at omanaktu hi asawam ay Elisabet as laraki, ya ngadnam hiya as Juan. ¹⁴Ongortu nan lagsakmu, ya ongortu us nan maragsakan as nan maiyankana, ¹⁵tay amudtu hiya as nan mangiilan Apo Dios. Masapor achi umikop as fiayas winnu tapina ay fumutang, ya mapnuntu hiya as Espiritu Santo uray as nan naisisikukiana. ¹⁶Ongortu nan munfiangchuna ay kianak Israel kan Apo ay Dioscha. ¹⁷Mangon-onantu hiya mu hi Cristo, ya nan pannakafialina at kamantu as nan inchat nan Espiritu Santo kan Elias ay pomapadtu ad pusuy. Munlelennayachunantu nan am-a ya nan an-ak, ya nan nunkasokel at pafi-angchunantu as nan kenasilib chi nalintig ay taku. Hiyachi nan atuna ay mangesakiana as nan tatau as nan omaliyan Cristo.”

¹⁸Angkiay kenalen Zacarias as nan anghel, “Anan mangammuwak mu tit-iwa nan kenalem, tay narakayak met ya kaman us kan asawak?”

¹⁹Tinumfor nan anghel kan hiya, “Hapun hi Gabriel ay fiabfiarun Apo Dios ay nangatakchug as nan sangwanana. Infiaorak kan hiya ay mangifiakia kan he-a as nan nauy ammay ay chamag. ²⁰Kiapú ta chaanmu enafurot nan kenalek, maulmorkantu inkiana umchan nan urkiw ay matongparan nan infiakia kan he-a, tay tit-iwa ay matongpar chaná as nan timpuna.”

²¹As nan hiyachi, sisin-ud nan tatau as chará nan pumitiwan Zacarias, ya chacha masmaschaaw mu adchi t'uy mafiayag hiya as Templo. ²²Kun pay pinmitiw hi Zacarias, achi at makakali kan chicha. Angkiay ya naawatancha ay wachay enpailan Apo Dios kan hiya as fiaruy, tay kun nunpadpacha hiya kan chicha ya achi makakali.

⁸1:5 1 Cro. 24:10 Hi Aaron at pachi us ad pusuy.

²³ Kun pay narpas ay nunserfi as templo, kenmatam. ²⁴ Kun pay chaan nafiayag, nunsikug hi Elisabet ay asawana, ya kun nuntutungaw as lema ay furan. ²⁵ Kenalina as achorna, “Hi Apo Dios nan nangekaman as na kan ha-un, tay sinuganganak as nan achek makaankan. Ad wani, maid ekafiainku as nan tataku.”

Nan Naepakaammuwan Nan Maiyankan Jesus

²⁶ Kun pay as nan maekan-um ay furanun nan sikug Elisabet, infiaor Apo Dios hi anghel Gabriel ad Nazaret ay ili ad Galilea ²⁷ as nan usa ay fiarasang ay nan ngachana at Maria ay chaan nakiskissuy as laraki. Hi Maria at naetfor kan Jose ay nurpu as nan kianak Ari David ad pusuy. ²⁸ Kun pay inmuy nan anghel kan Maria, kenalina, “Munlagragsakka! Hea ay nabendisyonan as solet, tay wacha hi Apo Dios kan he-a.”

²⁹ Nalilifokan as solet hi Maria as nan infiakian nan anghel, at ninumnumnumna mu anan laychun nan nauy ay kanan. ³⁰ Ngem kenalen nan anghel kan hiya, “Achika umug-ugyat Maria, tay benendisyonan chaká kan Apo Dios. ³¹ Munsikugkantu, at iyanakmu nan laraki, ya ngadnamtu hiya as Jesus. ³² Hiyantu nan tit-iwa ay amud ya makali un Anak nan Kangatuwan ay Apo Dios. Mun-ariyuntu Apo Dios hiya ay kaman as nan kaap-uwana ay hi Ari David, ³³ ya hiyantu nan muntoray in-inkiana as nan chiyuycha kianak Jacob, ya maid mupatingkiaan nan muntorayana.”

³⁴ Senarudsud Maria as nan anghel, “Anuy man atun tona ay ommat, tay maid met laraki as nakiskissuy kan ha-un?”

³⁵ Tinumfor nan anghel, “Omalintu nan Espiritu Santo kan he-a, ya as nan pannakafialin Apo Dios, ommat na kan he-a. Hiyana nan kiapúna ay nan nasantowan ay onga ay maiyanak at makali un

Anak Apo Dios. ³⁶ Uray nan ifiam ay Elisabet ay kanancha un fiasig ya narakay at unum chi furanun nan laraki ay in-sisikugna, ³⁷ tay maid achi mafialin kan Apo Dios.”

³⁸ Kenalen Maria, “Ha-un nan fiabfi-aarun Apo Dios, ya kun ommat kan ha-un nan hana kenalem.” Angkiay ya tenaynan nan anghel hiya.

Nan Nangfisiaan Maria Kan Elisabet

³⁹ Kun pay chaan nafiayag as nan nanaynanan nan anghel kan Maria, kenamkamon Maria ay tinmikid henan chunchuntug inkiana inumchan henan usa ay ili ad Judea. ⁴⁰ Sinungkop as afong cha Zacarias, ya kenomostana hi Elisabet. ⁴¹ Kun pay chinngor Elisabet nan kalen Maria, nunkiwi nan onga as putuna. Napnu hi Elisabet as Espiritu Santo, ⁴² ya nunkali as napigsa, “Nabendisyonanka challu as nan am-in ay fianafiai, ya nabendisyonan nan onga as putom! ⁴³ Anuyak paat nabendisyonan t'uyak finisita as nan enan nan Apok? ⁴⁴ As nan nanngorak as nan kalem, nunkiwi nan nauy onga as putok as lagsakna. ⁴⁵ Nabendisyonanka, tay enafurotmu ay matongpar nan infiakian Apo Dios kan he-a.”

Nan Nangichayawan Maria Kan Apo Dios

⁴⁶ Angkiay kenalen Maria, “As nan am-in ay numnumku, ichaychayawku nan Apo.

⁴⁷ Munlagragsakak as solet kiapú kan Apo Dios ay Mangesarakan kan ha-un,

⁴⁸ tay ninunumnumak ay kun lawá apud ay mafiabfiaor! Munlapu ad wani, kanantu nan am-in ay tataku un nabendisyonanak,

⁴⁹ tay hi Apo Dios ay Mannakafialin ya nasantowan at enatna nan nakaskaschaaw kan ha-un.

- ⁵⁰ Masug-ang hiya as nan am-in ay mangichaychayaw kan hiya manipud as nan kaap-uwan takú inkiana as nan chiyuycha cha somarsarunu ay kianakcha.
- ⁵¹ Enpailana nan pannakafialina as nan nangwarawaraana as nan tataku ay nunkapangas.
- ⁵² Kenaana nan chiyuycha mannakafialin ay ar-ari as nan tronocha, ya enpangatuna nan ap-apud ay tataku.
- ⁵³ Sinufuna nan chiyuycha cha munchukiaang as ammay, ya enpak-akna nan chiyuycha nafiaknang ay maid in-inchatna kan chicha.
- ⁵⁴ Ninunumnumna nan enkarina as nan kaap-uwan takú, isunga finadngana nan chiyuycha kianak Israel** ay fiabfiaruna.
- ⁵⁵ Kaman as nan enkarina kan Abraham ad pus-uy ya as nan chiyuycha kianakna ay sug-angana chicha inkiana.”
- ⁵⁶ Kiayud umuy as turu ay furan nan nafofoonan Maria as afong cha Elisabet, angkiay ya kenmatam.

Nan Naiyankan Juan Ay Fumufunyang

- ⁵⁷ Kun pay inumchan nan urkiw ay omankan Elisabet, inyanakna nan laraki.
- ⁵⁸ Chinngor nan sasag-una ya iib-ana nan sug-ang Apo Dios kan hiya, at nakelagragasakcha.
- ⁵⁹ As nan maekawaru ay urkiw nan onga, enmalicha ay manugyat, ya mangepangachan koma kan hiya as Zacarias ay ngachan amana. ⁶⁰ Ngem kenalen enana, “Fiakun sa. Nan ngachana at Juan.”
- ⁶¹ Kenalicha kan hiya, “Maid met ib-am as nakin ngachan as assessa.”
- ⁶² Angkiay ya penachacha kan amana ay Zacarias mu ngachana nan laychuna ay

- epangachan as nan onga. ⁶³ Nunpaara hi Zacarias as tabra as munsuratana, at insuratna na: “Nan ngachana at Juan.” Kuncha pay inila chi, naschaawcha am-in. ⁶⁴ Kalina at ya makakali hi Zacarias ya nunchaychayaw kan Apo Dios.
- ⁶⁵ Am-in nan sasag-uncha at naschaawcha as nan enommat, ya nan nauy ay chamag at naiwaras as nan umiili henan am-in ay chuntug ad Judea. ⁶⁶ Nan am-in ay nanngor as na at ninunnumnummucha ya waschi un senarudsudna, “Anan munfialinan ngun tona ay onga?” Kenalicha chi, tay inilacha ay wacha nan pannakafialin Apo Dios as nan onga.

Nan Enpadton Zacarias

- ⁶⁷ Napnu as Espiritu Santo hi Zacarias ay aman nan onga, ya enpadtuna na:
- ⁶⁸ “Machaychayaw hi Apo Dios ay Apon nan chiyuycha kianak Israel, tay enmali ay nangfiachang as nan tatakuna, ya nangwayawaya kan chicha.
- ⁶⁹ Infiaorna kan chitaku nan mannakafialin ay Omesarakan ay nurpu as nan kianak Ari David ay fiabfiaruna.
- ⁷⁰ Hiyana challu nan enpaepadtuna as nan chiyuycha nasantowan ay pomapadtuna ad pus-uy ay nangali
- ⁷¹ un esarakana chitaku as nan chiyuycha kafusor takú ya as nan am-in ay mangiingor kan chitaku.
- ⁷² Enkarina ay sug-angana nan kaap-uwan takú, ya achina liwliw-an nan nasantowan ay inturagna kan chicha.
- ⁷³ O, enkarina kan Abraham ay kaap-uwan takú
- ⁷⁴ ay esarakana chitaku as nan chiyuycha kafusor takú, ya parufusana chitaku ay tumurud ay munserfi kan hiya

**1:54 Gen. 32:25-28; 49:7, 16

⁷⁵ta nasantowan ya nalintig takú as nan mangiilan Apo Dios as nan am-in ay urkiw ay panagfiyag takú.

⁷⁶“He-a ay anakku, he-a nan makali un pomapadton nan Kangatuwan ay Dios, tay omon-onaka mu nan Apo ta cham esakiana nan ayuna.”††

⁷⁷Uymu cha epakaammu as nan tatakuna ay maesarakancha as nan mapakawanancha as nan fiasfiasorcha.

⁷⁸Kiapú as nan sug-ang Apo Dios kan chitaku, ifiaornantu nan murpu ad chaya ay mangesarakan kan chitaku ay maepachong as nan cha fomok-nakian nan urkiw.

⁷⁹Tay as nan omaliyana ay murpu ad chaya, silawana nan tatau ay maepachong as nan matatau as nan ngongot ya umuycha as nan utúy ay maid patingkiana. Epangunantu chitaku as nan charan ay muntoróng as natalna ay numnum.”‡‡

Hiyana nan kenalen Zacarias.

⁸⁰Inmurúg nan onga, ya finmikas nan achorna, ya pinmigma nan pammatina. Nayaschi henan disyerto inkiana inumchan nan urkiw ay nunpail-ana ay munisuru as nan tatau ay kianak Israel.

Nan Naiyankan Jesus

(*Mat. 1:18-25*)

2 As nan hiyachi ay timpu, infilin Emperador Augustu ad Roma ay mumpalesta nan am-in ay tatau henan am-in ay il-ili ay muntotorayana. ²Hiyana nan omona ay naelestaan chi tatau at enommat as nan timpon Gobernador Kirenio ad Siria. ³Waschi un uy nunpalesta henan mismu ay ilina.

⁴Kun pay hi Jose ay nurpu ad Nazaret ay usa ay ili ad Galilea, enmabrat ad Betlehem ay ili ad Judea, tay hid-

i nan naiyankan Ari David ay kaapuwana ad pus-uy. ⁵Nuntun-udcha kan Maria ay naetfor ay asaw-una ta uy-cha us mumpalesta. As nan hiyachi ay timpu, masisikug hi Maria. ⁶Kuncha pay wacha ad Betlehem, inumchan at nan timpu ay omankan Maria, ⁷at inyanakna nan laraki ay panguru ay anakna. Penotepotana as lopot ya enpabugna as nan mangmanganan chi animar. Hid-i ad Betlehem nan inmiyanancha, tay maid magyanancha as nan chumawchawsan.

Nan Nunpail-an Nan Anghel As Nan Chiyuycha Mumpaspastor

⁸As nan hiyachi ay lafi, wachacha nan mumpaspastor ay inmiiyan henan pastu ay naesasag-un henan hiyachi challu ay lukiar ay mamantantay as nan karnerocha. ⁹Kalina at ya nunpaila nan usa ay anghel Apo Dios kan chicha, ya nasilawancha as nan sumili ay kaichayawan Apo Dios, ya inmu-gyatcha as solet. ¹⁰Ngem kenalen nan anghel kan chicha, “Achi kayu umugyat, tay iyalek nan ammay ay chamag kan chakayu ay mangepalagsak as nan am-in ay tatau. ¹¹Ad wani ay urkiw, henan ilen Ari David, naiyanak nan Omesarakan ay hi Cristo ay hiya nan Apo. ¹²Hiyana nan sinyar ay mangam-muwanyu ay tit-iwa sa: Ilaunyuntu nan mutun ay napopotepotan as lopot ya naepapab-ug as nan mangmanganan chi animar.”

¹³Kalina at ya nunpaila nan ongoon-gor ay angheles ay nurpu ad chaya ay kakadwan nan nauy anghel, ya chacha munchaychayaw kan Apo Dios ay chacha kankanan,

¹⁴“Machaychayaw hi Apo Dios ad chaya, ya wachay kappia asna's luta

††1:76 Mal. 3:1; Mat. 11:10; Mar. 1:2; 7:27

‡‡1:79 Isa. 9:2; 59:8; Mat. 4:16

as nan tatakú ay mangepalaylayad kan hiya!”

¹⁵ Kuncha pay nunfiangad nan angheles ad chaya, natatakiatfor nan chiyuycha mumpaspastor, “Uy takú ad Betlehem, ya uy takú ilaun nan nauy ay enommat ay enpakaammon Apo Dios kan chitaku.”^{¶¶} ¹⁶ Angkiay ya kenakamucha ay in-muy, ya ininchanancha cha Maria kan Jose ya nan mutun ya naepapab-ug as nan mangmanganan chi animar. ¹⁷ As nan nangil-ancha as nan mutun, infiakiacha kan chicha nan kenalen nan anghel maepangkep as nan nauy mutun. ¹⁸ Naschaawcha nan am-in ay nanngor as nan infiagiakian nan chiyuycha mumpaspastor kan chicha. ¹⁹ Ngem kun ninunumnum am-in Maria chaná ya chana numnumnumun ay ustú. ²⁰ Nan chiyuycha mumpaspastor at nunfiangadcha ay cha munkankanta ya munchaychayaw kan Apo Dios kiapú as nan am-in ay chinngorcha ya inilacha ay infiakian nan anghel kan chicha.

Nangadnan Hi Jesus

²¹ As nan maekawaru ay urkiw nan mutun, sinugyatancha ya ngenadnancha as Jesus, tay hiyachi nan ngachan ay infiakian nan anghel kan chicha as nan chaana nurmuwan.

Nan Nangiyawatancha Kan Jesus As Templo

²² Kun pay enmali nan timpu ay mangekamanan cha Jose kan Maria as nan Lintig Moises ay pannakacharos, entakincha nan mutun ad Jerusalem ay uy mangiyawat kan hiya kan Apo Dios ²³ ay kaman as nan naisurat as nan Lintig

Apo Dios ay kanana, “Am-in ay laraki ay panguru ay anak at kuwan Apo Dios chicha.”^{¶¶} ²⁴ Uycha us inchaton kan Apo Dios nan infiakian nan Lintig ay chuwa ay fiaruru winnu chuwa ay kinapad ay karopati.^{§§}

²⁵ Ad Jerusalem, wacha nan usa ay am-ama ay nan ngachana at Simeon ay maman-ud as nan kaesarakanan nan chiyuycha kianak Israel. Hi tona ay taku at nalintig ya tit-iwa ay manangchaychayaw kan Apo Dios, ya wacha nan Espiritu Santo kan hiya. ²⁶ Enpakaammon nan Espiritu Santo kan hiya ay achi matuy hiya inkiana ilauna hi Cristo ay enkaren nan Apo. ²⁷ Kun pay entoróng nan Espiritu Santo hi Simeon as Templo, hiyachi us nan nangiskopan Jose ya hi asawana kan Jesus ta uycha atun nan naisurat as nan Lintig. ²⁸ Senakruy Simeon nan mutun ya chinaychayawna hi Apo Dios. Kenalina,

²⁹ “Apo Dios, ad wani ay tenongparamu nan enkarem, eparufusmu koma ay matuyak ay fiabfiarum ay wachay talna as numnumku,

³⁰ tay inilak at ay mismu nan infiaormu ay Omesarakan

³¹ ay ensasakianam as nan mangiilan nan am-in ay tatakú.

³² Hiya at maepachong as nan silaw ay manilaw as numnum nan chiyuycha Gentil, ya kiapú kan hiya, maichayaw nan tatakom ay kianak Israel.”

³³ Naschaaw nan chanakchakor Jesus as nan kenalen Simeon maepangkep kan Jesus. ³⁴ Angkiay ya benendisyonan Simeon chicha, ya kanana kan Maria ay enan Jesus, “Nan nauy ay anakmu

¶¶2:23 Exo. 13:2, 12, 15

§§2:24 Nan maepangkep as nan Lintig Apo Dios ay infiakian Moises at hiyana: Mu omanak nan fiafiái as laraki, maifilang hiya as naruket as opat puru ay urkiw. Kun pay marpas sa, masapor iyuyña as Templo nan usa ay kordero winnu kossel ay maichat as nan pachi ta puoran nan pachi ay maichaton kan Apo Dios. As nan hiyachi ay atuna, nan fiafiái at maifilang kasin as nacharos. Lev. 12:8

at pinilen Apo Dios ay manachael ya mangesarakan as nan ongor ay kianak Israel. Hiya nan sinyar ay nurpu kan Apo Dios ay achi laychun nan ongor ay tatakú. ³⁵ Kiapú kan hiya, maammuwan nan tit-iwa ay wacha as numnumcha. Kun pay he-a ay enana, ngumunguyuska as solet ay kaman chaká chinuyok as tachum ay espada.”

³⁶ Wacha us hid-i nan usa ay en-enagkiaw ay pomapadtu ay nan ngachana at Ana ay potot Fanuel ay kianak Aser. Pitu yangkiay ay tawwun nan enmaasaw-ana, ³⁷ at ellakas hiya inkiana waron puru ya opat nan tawwuna. Inurkiw ya lenafi ay wacha hiya as Templo ay cha munchayachayaw kan Apo Dios, cha mun-ayuayunar ya cha munkarakararag. ³⁸ As nan hiyachi ay uras, naesnop ay mangila kan Jesus. Nunyaman kan Apo Dios, ya infiakiana nan maepangkep as nan mutun as nan am-in ay maman-ud as nan mangwayawayaan Apo Dios as nan tatakú ad Jerusalem.

³⁹ Kun pay narpas ay enat cha Jose kan Maria nan am-in ay filin as nan Lintig Apo Dios, nunfiangadcha ad Galilea henan mismu ay ilicha ay Nazaret. ⁴⁰ Inmurúg ya finmikas nan onga. Napnu us as silib, ya wacha kan hiya nan bendisyon Apo Dios.

Nan Nunfiatiyan Jesus As Templo

⁴¹ Tenawwun ay in-inmuy nan chanakchakor Jesus ad Jerusalem as nan Fiastan chi Munlausan. ⁴² Kun pay hinpuru ya chuwa nan tawwun Jesus, uycha nakifiasta ay maiyunud as nan iniili ay ukialicha. ⁴³ As nan narpasan nan fiasta, inligwatcha ay munfiangad as ilicha. Ngem nunfiati hi Jesus ad Jerusalem ay achi ammon

nan chanakchakorna. ⁴⁴ Ka-anancha mu nakitutun-ud hiya as nan kakadwacha ay munfiangad as ilicha. Isunga nanad-arancha as usa ay urkiw, at enlapucha ay manganap kan hiya as nan iib-acha ya as nan am-ammucha. ⁴⁵ Kuncha pay achi maanapan hiya, nunfiangadcha ad Jerusalem ay uy manganap kan hiya. ⁴⁶ Kun pay inmuy chi turu ay urkiw, ininchanancha hi Jesus as nan Templo ay naketotokor ay chuchumngor as nan mun-isursuru as Lintig ya cha munsarsarudsud kan chicha. ⁴⁷ Am-in ay nanngor kan hiya at naschaawcha as nan pannakaawatna ya chiyuycha songfiatna. ⁴⁸ Kun pay inilan nan chanakchakorna hiya, naschaawcha, ya kanan enana kan hiya, “Anakku, adchi t'uymu enat na kan chakami? Nachanakian kami as solet kan amam ay uy nangan-anap kan he-a.”

⁴⁹ Tinumfor hi Jesus, “Adchi t'uyak kisan anapun? Ay achiyu ammu ay masapor wachaak as afong Amak?” ⁵⁰ Ngem chaan naawatan nan chanakchakorna nan laychuna ay kanan kan chicha. ⁵¹ Angkiay ya nakitun-ud hi Jesus kan chicha ay nunfiangad as ilicha ay Nazaret, at tenongtongparna cha amana kan enana. Kun ninunumnum am-in enana chaná ay enom-ommat. ⁵² Inmurúg ya sinmililub hi Jesus, at nalaylaychan hi Apo Dios ya nan tatakú kan hiya.

Nan Nun-ekaskasabaan Juan Ay Fumufunyag

(Mat. 3:1-12; Mar. 1:1-8; Jn. 1:19-27)

3 As nan maekapuru ya lema ay tawwun ay nuntorayan Emperador Tiberio, hi Poncio Pilato nan gobernador ad Judea, hi Herodes nan nuntoray ad Galilea, hi Felipe ay sunúdna nan nuntoray ad Iturea ya Traconite, ya hi Lisa-

nias nan nuntoray ad Abilene.* ²Nan kangatuwan ay papachen chi Judio at cha Anas kan Caifas.

As nan hana ay timpu, wacha nan kenalen Apo Dios kan Juan ay potot Zacarias as nan kawad-ana henan disyerto. ³Uy nun-ekaskasaba hi Juan henan am-in ay lukiar ay nangliluwus henan wawang ay Jordan. Kenarkalina, “Munfiawi kayu ya munpafunyang kayu, at pakawanun Apo Dios chakayu as nan fiasfiasoryu.” ⁴Nan nauy ay en-enat Juan at hiyana nan natongparan nan enpaisurat Apo Dios kan Isaias ay pomapadtu ay kanana:

“Wacha nan taku henan disyerto ay cha mangifugfukiaw un, ‘Esakianayu nan ayun nan Apo. Munlutkunyun nan ayuna.’

⁵Masapor maafiab nan chiyuycha nakaongan. Mapanad nan chiyuycha filig. Munfialin as lutug nan chiyuycha charan ay nunkatiku. Machuschusan nan chiyuycha tinmutunu.

⁶Ilauntu nan am-in ay tatakun nan atun Apo Dios ay omesarakan.”†

⁷Kenalen Juan as nan ongoongor ay tatakun ay uy munpafunyang kan hiya, “Hoy! Chakayu ay kaman an-ak chi kubra! Anan nangali kan chakayu un malisiyanu nan omali ay ichusan Apo Dios mu mafunyakian kayu?” ⁸Masapor atunyu nan mangepaila ay tit-iwa ay nunfiawi kayu as nan fiasfiasoryu. Achiyu kankanan as achoryu un, ‘Achi chakami challu chusaun kan Apo Dios, tay hi Abraham nan kaap-uwanni.’ Tay ifiakian kan chakayu ay uray nan nauycha fiatu at mafialin ay munfialinun Apo Dios as kiankianak Abraham! ⁹Nan ichusan Apo Dios at kaman as nan wasay ay naesasakiana ay manipor as kaiw.

Am-in ay kaiw ay achi fumkias as ammay at maesalepooncha ay masipor, ya maichus-orchas as nan apuy.”

¹⁰Senarudsud nan ongor ay tatakun kan hiya, “Ngachana nan atunmi ngarud?”

¹¹Tinumfor hi Juan kan chicha, “Nan taku ay wachay fiachuna as chuwa at masapor ichtatna nan usa as nan maid fiachuna, ya nan wachay kanuna at umichat as nan maid kanuna.”

¹²Wachacha us nan mangam-among as fiaror ay inmuy ay munpafunyang, ya kanancha kan Juan, “Misturu, ngachana nan atunmi?”

¹³“Achi kayu munsengsengel as subra mu nan naifilin kan chakayu,” ensongfiatna.

¹⁴Wachacha us nan sosorchachu ay nanarudsud kan hiya, “Chakami ngay, ngachana nan atunmi?”

Tinumfor hi Juan kan chicha, “Achiyu epelpelet ay mangara as siping chi uray ngachana ay taku winnu achi kayu munkutkutum ay mangepafiasor as nan uray ngachana ay taku. Mapnek kayu as nan silchuyu.”

¹⁵Kiapú as nan infiakian Juan, pinmigma nan namnaman nan tatakun, ya chacha numnumun nan maepangkep kan Juan ay uy at hiya nan Cristo.

¹⁶Kenalen Juan kan chicha am-in, “Funyakiak chakayu as chanum, ngem wacha nan cha umunud kan ha-un ay am-amud mu ha-un. Achiyak paat maekari ay mangfokat as kiarot chi sapatosna. Funyakanantu chakayu as Espiritu Santo ya apuy. ¹⁷Maepadpachong hiya as nan taku ay nanangchun as ligkia ay osaruna ay manapa as nan finayu. Nan natapan at ittunantu as nan mangit-ittuwan. Ngem nan chuki at ipuornantu as nan apuy ay achi mapappauy.”

*3:1 Mat. 14:1; Ara. 13:1

†3:6 Isa. 40:3-5

¹⁸Ongor pay nan tapina ay enosarna as nan chana manglekasabaan as nan Ammay ay Chamag as nan tatakú. ¹⁹Ngem senengaran Juan hi Gobernador Herodes, tay penlosna hi Herodias ay asawan nan sunúdna, ya kiapú as nan am-in ay tapina pay ay manangotettet ay en-enatna. ²⁰Nan usa pay ay mangotettet ay enatna at nan nangepafiaruchana kan Juan.[‡]

Nan Nunpafunyakian Jesus

(*Mat. 3:13-17; Mar. 1:9-11*)

²¹As nan chaan pay naifiaruchan Juan as nan chana mamunfunyakian as nan ongor ay tatakú, uy nunpafunyang us hi Jesus. As nan cha munkarkarakian Jesus kan Apo Dios, natkafian ad chaya. ²²Angkiay ya kenomsop kan hiya nan Espiritu Santo ay kaman as nan ilan chi karopati, ya wacha nan kali ay nurpu ad chaya ay kanana, “He-a nan anakku ay laylaychok. Malaylaychanak paat kan he-a.”

Nan Kaap-uwan Jesus

(*Mat. 1:1-17*)

²³Kiayud turon puru ay tawwun Jesus as nan nangelapuwana ay nun-isuru as nan tatakú. Infilang nan tatakú hiya as potot Jose. Hi Jose at potot Eli. ²⁴Hi Eli at potot Matat. Hi Matat at potot Levi. Hi Levi at potot Melki. Hi Melki at potot Jane. Hi Jane at potot Jose; ²⁵Hi Jose at potot Matatias. Hi Matatias at potot Amos. Hi Amos at potot Nahum. Hi Nahum at potot Esli. Hi Esli at potot Nage. ²⁶Hi Nage at potot Maat. Hi

Maat at potot Matatias. Hi Matatias at potot Semei. Hi Semei at potot Jose. Hi Jose at potot Juda. ²⁷Hi Juda at potot Joana. Hi Joana at potot Resa. Hi Resa at potot Zorobabel. Hi Zorobabel at potot Salatiel. Hi Salatiel at potot Neri.[¶] ²⁸Hi Neri at potot Melki. Hi Melki at potot Adi. Hi Adi at potot Cosam. Hi Cosam at potot Elmodam. Hi Elmodam at potot Er. ²⁹Hi Er at potot Josue. Hi Josue at potot Eliezer. Hi Eliezer at potot Jorim. Hi Jorim at potot Matat. Hi Matat at potot Levi. ³⁰Hi Levi at potot Simeon. Hi Simeon at potot Juda. Hi Juda at potot Jose. Hi Jose at potot Jonan. Hi Jonan at potot Eliakim. ³¹Hi Eliakim at potot Melea. Hi Melea at potot Mena. Hi Mena at potot Matata. Hi Matata at potot Natan. Hi Natan at potot David. ³²Hi David at potot Jesse. Hi Jesse at potot Obed. Hi Obed at potot Booz. Hi Booz at potot Salmon. Hi Salmon at potot Naason.[§] ³³Hi Naason at potot Aminadab. Hi Aminadab at potot Aram. Hi Aram at potot Arni. Hi Arni at potot Ebron. Hi Ebron at potot Fares. Hi Fares at potot Juda.^{**} ³⁴Hi Juda at potot Jacob. Hi Jacob at potot Isaac. Hi Isaac at potot Abraham. Hi Abraham at potot Tare. Hi Tare at potot Nacor.^{††} ³⁵Hi Nacor at potot Serug. Hi Serug at potot Ragau. Hi Ragau at potot Peleg. Hi Peleg at potot Heber. Hi Heber at potot Selah.^{‡‡} ³⁶Hi Selah at potot Cainan. Hi Cainan at potot Arfaxad. Hi Arfaxad at potot Sem. Hi Sem at potot Noe. Hi Noe at potot Lamec.^{¶¶} ³⁷Hi Lamec at potot Matusalem. Hi Matusalem at potot Enoc.

[‡]3:20 Mar. 6:16-29

[¶]3:27 1 Cro. 3:17-19; Ezra 3:2; Hag. 1:1

[§]3:32 Ruth 2-4

^{**}3:33 Gen. 38:29; 46:12; Num. 26:20

^{††}3:34 Gen. 11:24-32

^{‡‡}3:35 Gen. 10:25; 11:16-19

^{¶¶}3:36 Gen. 4:18-24

Hi Enoc at potot Jared. Hi Jared at potot Mahalaleel. Hi Mahalaleel at potot Cainan.^{§§ 38} Hi Cainan at potot Enos. Hi Enos at potot Set. Hi Set at potot Adan, ya hi Adan at anak Apo Dios.*

Nan Nanistingan Satanas Kan Jesus

(Mat. 4:1-11; Mar. 1:12-13)

4 Hi Jesus ay napnu as pannakafialin nan Espiritu Santo at nak-ak henan wawwang ay Jordan. Enpangon nan Espiritu Santo hiya henan disyerto.² Hidi nan nanistingan Satanas kan hiya as opat puru ay urkiw. As nan chiyuycha ay urkiw, chaan nangnangan hi Jesus. Kun pay narpas chachi, nunchukiaang hiya.³ Kenalen Satanas kan hiya, “Mu tit-iwa ay anak chaká kan Apo Dios, filinum nan nauy fiatu ta munfialin as tenapay.”

⁴Tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Nan naisurat as nan Kalen Apo Dios at kanana un, ‘Fiakun yangkiay makan nan pagfiyag nan taku.’*”[†]

⁵Angkiay ya enpangon Satanas hi Jesus as nan nangatu ay lukiar, ya as nan apag-ila yangkiay, enpailana kan Jesus nan am-in ay muntorayan asna's luta.

⁶Kenalen Satanas, “Ichatkuntu kan he-a nan nauycha am-in ay kalibfengan ay mangetoray hena ya am-in nan nauycha kenafiaknangcha, tay naichat at chaná kan ha-un, at ichatkuntu as nan laychok ay mangichatan.⁷ Isunga mu chayawunak kan he-a, kuwam am-in chaná.”

⁸Tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Nan naisurat as nan Kalen Apo Dios at kanana un, ‘Chayawum nan Apo ay Diosmu, ya kan hiya yangkiay nan munserfiyam.’*”[‡]

⁹Angkiay ya enpangon Satanas hiya ad Jerusalem, ya enpatakchugna hiya

as nan kangatuwan ay parten nan Templo. Kenalina kan hiya, “Mu tit-iwa ay Anak chaká kan Apo Dios, ud-a pay omagkiangka munlapu hena inkiana as kuwabna,¹⁰ tay nan naisurat met as nan Kalen Apo Dios at kanana un, ‘Filinum Apo Dios nan anghesna ay mangaywan kan he-a.¹¹ Tatag-uyun chakantu kan chicha as nan limacha ta achi maepak-pak nan sukem as nan fiatu.”

¹²Tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Wacha met us nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana un, ‘Achim chischistingun nan Apo ay Diosmu.’*”[¶]

¹³Kun pay enat Satanas nan am-in ay kafiaelana ay nanisting kan Jesus, tenayan Satanas hiya inkiana kasin mawad-an as chansana.

Nan Nangelapuhan Jesus Ay Nun-isuru Ad Galilea

(Mat. 4:12-17; Mar. 1:14-15)

¹⁴Nunfiangad hi Jesus ad Galilea ay wacha kan hiya nan pannakafialin nan Espiritu Santo, at nunchinamag nan maepangkep kan hiya henan am-in ay lukiar ad Galilea.¹⁵ Nun-is-isuru hiya as nan chiyuycha senagogacha, ya chinay-chayaw nan am-in ay tataku hiya.

Nan Nangachiyancha Kan Jesus Ad Nazaret

(Mat. 13:53-58; Mar. 6:1-6)

¹⁶Angkiay ya inmuy hi Jesus ad Nazaret ay nasiknana. Kun pay inumchan nan Urkiw ay Mun-iblayan, inmuy hiya as nan senagoga, tay hiyasa challu nan chana atuatum. Tenmakchug ay mamasas as nan Kalen Apo Dios.¹⁷ Naichat kan hiya nan nalolopelop ay insurat Isa-

§§3:37 Gen. 5:18-22

*3:38 Gen. 2; 5:1-5

†4:4 Deut. 8:3

‡4:8 Deut. 6:13; 10:20

¶4:12 Deut. 6:16

ias ay pomapadtu. Finitlagna ya ininchanana nan naisurat ay kanana,

¹⁸“Wacha nan Espiriton Apo Dios kan ha-un, tay piniliyak ay mangedkasaba as nan Ammay ay Chamag as nan pugli. Infiaorak ay uy mangifiaag as nan pannakailufus nan chiyuycha fiarud, makail-an nan nunkafurag, ya panakawayawayan nan munliglikiat.

¹⁹Infiaorak us ay mangepakamu as nan timpu ay mangesarakanan Apo Dios as nan tatakuna.”[§]

²⁰Lenopelopna kasin nan nangfiasaana ya infiangadna as nan fumadfiachang, at tenmikor hiya. Am-in nan tatakua ay wacha as nan senagoga at entotoongancha hiya.

²¹Kenalina kan chicha, “Nan nauy naisurat as nan Kalen Apo Dios ay chinngoryu ay naifiasa at natongpar ad wani.”

²²Ammay nan kaap-apatana as nan am-in ay tatakua, ya naschaawcha as nan kenaammay nan kenalina. Kenalicha, “Ay fiakun hi tona nan potot Jose?”

²³Kenalina kan chicha, “Ammok ay ifiakayuntu kan ha-un nan nauy ay karkali: ‘Choktor, akiasam nan achormu.’ Kananyuntu us un, ‘Atum as nan mismu ay ilem nan chinngormi ay en-enatmu ad Capernaum.’”

²⁴Kenalen pay Jesus, “Ifiakak kan chakayu nan tit-iwa ay maid challu pomapadtu ay maichayaw henan mismu ay ilina.

²⁵Ifiakak kan chakayu ay tit-iwa ay ongor chi ellakas ad Israel as nan timpon Elias. As nan hiyasa ay timpu, chaan inmuduchan as turu ya kakudwa ay tawwun, ya nunsidlay fitel henan intiru ay luta. ²⁶Hi Elias at chaan naifiaor ay fumachang as nan uray usa kan chicha ad Israel, ngem kun yangkiay as nan usa ay ellakas ad

Serepta ay sakop nan Sidon.”^{**} ²⁷Ongor us chi nakonet ad Israel as nan timpon nan pomapadtu ay hi Eliseo, ya maid enpaamayna kan chicha, ngem kun yangkiay hi Naaman ay i-Siria.”^{††}

²⁸Kun pay chinngor nan am-in ay tatakua ay wacha as nan senagoga nan kenalen Jesus, finmungatcha as solet.

²⁹Natannakchugcha ya peneletcha hiya ay manged-ak henan ili. Inyuycha hiya henan teng-el nan chuntug ay nasasad-an nan ilicha ta uycha koma tokchakun.

³⁰Ngem kun at kinmawa kan chicha ya nak-ak.

Nan Nangepak-akan Jesus As Nan Anennet

(Mar. 1:21-28)

³¹Angkiay ya inmuy hi Jesus ad Capernaum ay ili ad Galilea, ya enlapuna ay nun-isuru as nan tatakua as nan Urkiw ay Mun-iblayan. ³²Naschaawcha am-in as nan enatna ay nun-isuru, tay wachay kalibfengan as nan kalina.

³³As nan senagoga, wacha nan usa ay laraki ay naanennetan. Infukiawna, ³⁴“Ha! Anan atum kan chakami, Jesus ay i-Nazaret? Ay enmalika ay manachael kan chakami? Am-ammok he-a. He-a nan nasantowan ay infiaor Apo Dios!”

³⁵Ngem senengaran Jesus nan anennet. Kenalina, “Kuminakka! Fomoknagka kan tosa ay laraki!” Entap-or nan anennet nan laraki as nan sangwanan nan tatakua, at femmoknag hiya ay maid enkamkamana as putug as nan laraki.

³⁶Naschaaw as solet nan am-in ay tatakua, ya chacha matatakiatfor, “Ngachan tona man ay kali? Wachay kalibfengana ya pannakafialina ay mamilin as nan chiyuycha anennet, at fomoknagcha tit-iwa.” ³⁷Nunchinamag

§4:19 Isa. 61:1-2

** 4:26 1 Ar. 17:9-24

†† 4:27 2 Ar. 5:1-15

nan maepangkep kan Jesus henan am-in ay sasakopun nan hana ay lukiar.

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Ongor Ay Munsaket

(*Mat. 8:14-17; Mar. 1:29-34*)

³⁸ Angkiay ya nak-ak hi Jesus as nan senagoga, ya inmuy as afong cha Simon. Nan katukiangan Simon ay fiafiai at pararuy puchotna. Naketakiatforcha kan Jesus ta fiadngana hiya. ³⁹Uy tenmakchug hi Jesus as nan sag-un nan fiafiai, ya kuna pay finilin nan puchotna ay makaan, at nakaan. Nafiannangun nan fiafiai ya nunsakiana as kanuncha.

⁴⁰Kun pay cha maschum, inyalen nan tatau kan Jesus nan am-in ay kiakiayyumcha ay munsaket as tukutukún ay saket. Enpatay Jesus nan limana as nan tunggal usa kan chicha, at enpaammayna chicha am-in. ⁴¹Fenmoknag us nan chiyuycha anennet as nan ongor ay tatau ay nunkaanennetan. As nan chacha fomoknakian, chacha ifugfukiaw, “He-a nan Anak Apo Dios!” Ngem senengaran Jesus chicha ya achina parufusan chicha ay munkali, tay ammucha ay hiya nan Cristo.

Nan Nun-ekasabaan Jesus As Nan Chiyuycha Senagoga

(*Mar. 1:35-39*)

⁴²Kun pay cha mafikiat, nak-ak hi Jesus henan hana ay ili ya inmuy henan kamaid chi umili. Cha an-anapun nan tatau hiya, ya kuncha pay naanapan, enpakudcha hiya ta achi makak. ⁴³Ngem kenalina kan chicha, “*Masapor ekasabak nan Ammay ay Chamag maepangkep as nan muntorayan Apo Dios as nan tapina ay il-ili, tay hiyana nan nangifiaoranak kan Apo Dios.*” ⁴⁴Uy ngarud nun-ekasasaba as nan chiyuycha senagoga henan intiru ay probinsiya ay Judea.

Nan Nangayakian Jesus As Nan Enmon-ona Ay Disipulusna

(*Mat. 4:18-22; Mar. 1:16-20*)

5 As nan hin-urkiw as nan nangatakchukian Jesus henan olet nan Fiayfiay ay Genesaret, nunsosonnor nan tatau ay maesnop kan hiya ay mangor as nan isuruna ay kalen Apo Dios. ²Inilana nan chuwa ay fiangka as nan oletna ay tenaynan nan chiyuycha nakin kuwa ay cha manguras as nan tafukorcha. ³Nunlukian hi Jesus as nan fiangkan Simon, ya chinawatna kan Simon ay iyad-achawwina as akét nan fiangka henan olet nan fiayfiay. Angkiay ya tenmokor hi Jesus ya nun-isuru as nan tatau ay wacha henan oletna.

⁴Kun pay narpas ay nun-isuru as nan tatau, kenalina kan Simon, “*Iyuyumu nan nauy fiangka as nan posong, ya uy-uyunyu na hanacha tafukoryu ta wachay tafukoranyu.*”

⁵Tinumfor hi Simon, “Apo, enlabrafimi ay nanafutafukor ya maid poros enarami. Ngem mu hiyasay kanam, uy-uyok nan nauycha tafukor.”

⁶Kuncha pay tit-iwa enat na, ongoongor nan natafukoran, ya kiayud marakset nan chiyuycha tafukor. ⁷Isunga wenatkiyancha nan kakadwacha ay wacha as nan usa ay fiangkacha ta omalicha ay fumachang. Kuncha pay enmali, pinnucha nan chuwa ay fiangka as nan tenafukorancha, at kiayudcha lumnud. ⁸Kun pay inilan Simon Pedro nan enommat, nunlukfub hiya as nan sangwanan Jesus, ya kanana, “Tomaakka kan ha-un Apo, tay fumafiasorak ay taku.” ⁹Naschaaw hi Pedro ya nan am-in ay kakadwana as nan ongoongor ay tenafukorancha ¹⁰ay kaman us kan cha Santiago kan Juan ay potot Zebedeo ay kakadwan Simon.

Angkiay ya kenalen Jesus kan Simon, “*Achika umug-ugyat. Munlapu ad wani,*

tataku nan tafukoramtu." ¹¹ Kuncha pay enpaolet nan fiangkacha, tenaynancha nan am-in, ya inmuudcha kan Jesus.

**Nan Nangepaammayan
Jesus As Nan Nakonet**

(Mat. 8:1-4; Mar. 1:40-45)

¹² As nan hin-urkiw ay kawad-an Jesus henan usa ay ili, wacha nan usa ay laraki ay nakonet nan intiru ay achorna. Kuna pay inila hi Jesus, uy nunlukfub as nan sangwanana, ya enpakaasina, "Apo, mu laychum, epaammayak koma."

¹³ Inchawchaw Jesus nan limana, ya kenpana hiya. Kenalina, "*Laychok. Omamayka!*" Hiya at chi ya nakaan nan konet nan hana laraki.

¹⁴ Angkiay ya kenalen Jesus kan hiya, "*Achim ifiagfiakia as kumpurmi nan enommat kan he-a. Ngem kunka at uy mumpaila as nan pachi ta ilauna ay nakaan nan saketmu. Kun pay marpas, umichatka as chatonmu kan Apo Dios ay kaman as nan infilin Moises ta mangammuwan nan tataku ay nakaan tit-iwa nan saketmu.*"[‡] ¹⁵ Ngem kaskasin nunchinamag nan maepangkep kan Jesus. Ongongorchay tataku ay enmali ay mangngor as nan kanana ya uy mumpakaan as nan saksaketcha. ¹⁶ Ngem kun pay hi Jesus, inmy hiya henan kamaid chi umili ay nunkararag.

**Nan Nangepaammayan
Jesus As Nan Paralitiko**

(Mat. 9:1-8; Mar. 2:1-12)

¹⁷ As nan hin-urkiw ay cha mun-isursuruwan Jesus, wachacha nan Fariseo ya nan mun-isursuru as Lintig ay nangatokor ay cha manmanngor as nan chana kankanan. Nurpucha henan am-in ay ili ad Galilea, ad Judea ya ad Jerusalem. Wacha nan pannakafialin Apo Dios kan Jesus ay mangepaammay

as tataku ay cha munsaket. ¹⁸ As nan hiyachi, wachacha nan nangiyaattang ay nangiyali as usa ay laraki ay paralitiko. Penachascha ay mangiskop as nan afong ay kawad-an Jesus ta epab-ugcha as nan sangwanana. ¹⁹ Ngem maid atuncha ay mangiskop, tay ongoongor chi tataku. Isunga inyuycha as tabfongan. Kinusfotancha nan atop, at inuy-uycha hiya ay kukutug as nan inuumfukiana as nan paat sangwanan Jesus as nan kiawan nan ongor ay tataku. ²⁰ Kun pay inilan Jesus nan pammaticha, kenalina as nan paralitiko, "*Ifia, napakawanka as nan fiasfiasormu.*"

²¹ Angkiay ya enlapon nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig ya nan chiyuycha Fariseo ay nunesennarudsud, "Ngachan man tona ay taku ay paat mangepachong as achorna kan Apo Dios? Ngachana nan makafiael ay mamakawan as nan tataku as nan fiasfiasorcha mu achi hi Apo Dios yangkiay?"

²² Kun pay naammuwan Jesus nan chacha numnumnumun, kenalina kan chicha, "*Adchi sa as chayu numnumnumun?*" ²³ Ngachana nan narakraka as kanan, '*Napakawanka as nan fiasfiasormu,*' winnu kanan un, '*Maligwatka ya manaranka?*' ²⁴ Ngem mu hiyasa, atok na ta maammuwanyu ay nan Naepadtu ay Anak chi Taku at wachay kalibfengana asna's luta ay mamakawan as nan tataku as nan fiasfiasorcha." Kenalina as nan paralitiko, "*Kanak kan he-a, tomakchugka, araum nan apragmu ya komatamka.*" ²⁵ Hiya at chi ya tenmakchug nan laraki ay iilauncha am-in. Angkiay nun-arana nan apragna, ya kenmatam ay cha munchaychayaw kan Apo Dios. ²⁶ Naschaawcha as solet nan am-in ay tataku. Chinaychayawcha hi Apo Dios ya pararuy ugyatcha. Kenalicha, "Anuy

[‡]5:14 Lev. 14:1-32

paat nakaskaschaaw nan inila takú ad wani.”

Nan Nangayakian Jesus Kan Levi

(Mat. 9:9-13; Mar. 2:13-17)

²⁷ Kun pay narpas na, nak-ak hi Jesus ya inilana nan usa ay mangam-among as fiaror ay nan ngachana at Levi ay nangatokor as opisinana ay munfiayfiay-achan as fiaror. Kenalen Jesus kan hiya, “*Unuchunak.*” ²⁸ Nunkaliligwat hi Levi ay nanayan as nan am-in ya immunud kan Jesus.

²⁹ Angkiay ya nunparti hi Levi as fi-aka as afongna ta pachayawana hi Jesus. Ongorcha us nan mangam-among as fi-aror ya tapina ay tatau ay uy nakekan.

³⁰ Kun pay inilan nan chiyuycha Fariseo ya nan kakadwacha ay mun-isursuru as Lintig ay cha makekan hi Jesus as nan chiyuycha mangam-among as fi-aror, nunmotmotcha as nan disipulus Je-sus. Kenalicha, “Adchi t'uy kayu makiub-ufong ya makiig-ikop as nan chiyuycha mangam-among as fiaror ya as nan tapina ay fumafiasor?”[¶]

³¹ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “*Nan tatau ay achi munsaket at achicha mas-apor chi choktor, ngem kun yangkiay nan chiyuycha munsaket.*” ³² *Chaanak enmali ay mangayag as nan nunkalintig, ngem kun at nan fumafiasor ta munfiawicha.*”

Nan Maepangkep As Nan Mun-ayunaran

(Mat. 9:14-17; Mar. 2:18-22)

³³ Kenalen nan tapina kan Jesus, “Nan disipulus Juan ay Fumufunyang ya nan disipulus nan chiyuycha Fariseo at kun anaka un nun-ay-ayunarcha ya nunkarkararagcha. Ngem nan disipu-lusmu at chacha mangmangan ya umig-ikop.”

³⁴ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “*Ay mafialin ay mun-ayunaryu nan chiyuy-cha naayakian ay makichuyas uray mu kukutug nan chumuyas ay laraki kan chicha? Achi met!*” ³⁵ *Ngem mu umchantu nan timpu ay maek-akan nan chinmuyas ay laraki kan chicha, hiyachintu nan mun-ayunaran.*”

Nan Maepangkep As Nan Fiarú Ay Insursuron Jesus

³⁶ Angkiay ya infiakian us Jesus na ay maepadpachongan: “*Maid lomakset as akét as nan fiarú ay fiachu ya elakubna as nan lukiak ay fiachu. Mu atuna chi, kuna lawá chachaelun nan chiyuy fiarú ay fiachu, ya achi maifiakiay as nan nae-lakfiana ay lukiak ay fiachu.*” ³⁷ *Maid us mangittu as kasubsufor ay fiayas as nan lukiak ay mangit-ittuwan ay larat. Mu ipu-uyna, epabtaktu nan kasubsufor ay fiayas nan larat. Maiwagkiantu nan fiayas ya machachaeltu nan mangit-ittuwan ay larat.* ³⁸ *Ngem kun at nan kasubsufor ay fiayas at masapor maittu as nan fiarú ay mangit-ittuwan ay larat.* ³⁹ *Maid us manglayad ay umikop as kasubsufor ay fiayas mu narpas at ay inmikop as norkiat, tay kanancha un am-am-ammay nan norkiat.*”

Nan Maepangkep As Nan Urkiw Ay Mun-iblayan

(Mat. 12:1-8; Mar. 2:23-28)

6 As nan Urkiw ay Mun-iblayan, cha mar-os cha Jesus as nan chiyuy-cha uma ay natanman as trigo. As nan hiyachi, nunsaw-i nan disipulusna ya kinutimancha, at kenancha. ² Ngem ke-nalen nan tapen nan chiyuycha Fariseo, “Adchi t'uyyu cha atun nan epawan nan Lintig takú as nan Urkiw ay Mun-iblayan?”^{§§}

[¶]5:30 Luc. 7:34; 15:2; Jn. 9:25

^{§§}6:2 Exo. 34:21

³Tinumfor hi Jesus, “Ay chaanyu finasfiasa nan enat Ari David ya nan kakadwana as nan nunchukiaangancha? ⁴Sinungkop hi David as nan munchaychayawan kan Apo Dios, ya enarana nan tenapay ay naichaton kan Apo Dios ya kenana. Ngem epawan nan Lintig nan ngachana ay mangan mu achi yangkiay nan papachi. Inchatna us nan tapen nan tenapay as nan kakadwana.” ⁵Inyanongos Jesus, “Nan Naepadtu ay Anak chi Taku nan muntoray as nan Urkiw ay Muniblayan.”

**Nan Laraki Ay Nakukuy
Nan Usa Ay Limana**

(Mat. 12:9-14; Mar. 3:1-6)

⁶As nan kasin usa ay Urkiw ay Muniblayan, sinungkop hi Jesus as nan senagoga, ya nun-isuru. Wacha hid-i nan usa ay laraki ay nakukuy nan kannawan ay limana. ⁷Wachacha us nan tapen nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig ya tapen nan chiyuycha Fariseo ay mansiim kan Jesus mu mun-epaammay as tatau ay wachay saketcha as nan Urkiw ay Mun-iblayan ta wachay maanapan as epafiasorcha kan hiya. ⁸Ngem aammon Jesus nan wacha as numnumcha, at kenalina as nan nakukuy chi limana, “Maligwatka ya omalika hena.” Naligwat titiwa ya uy tenmakchug hid-i. ⁹Angkiay kenalen Jesus kan chicha, “Sarudsuchok man kan chakayu mu ngachana nan eparufus nan Lintig ay atun takú as nan Urkiw ay Mun-iblayan: Ay atun takú nan ammay winnu mangotettet? Ay esarakan takú nan fiyag chi taku winnu chachaelun takú?” ¹⁰Entoongan Jesus chicha am-in, ya kanana as nan nakukuy chi limana, “Uyachum nan limam.” Inuyadna ya enmammay titiwa nan limana. ¹¹Ngem pararuy fungat nan chiyuycha munisursuru as Lintig ya nan chiyuycha

Fariseo, at naaapatcha mu anan atuncha kan Jesus.

**Nan Nangpiliyan Jesus As Nan
Hinpuru Ya Chuwa Ay Apostolesna**

(Mat. 10:1-4; Mar. 3:13-19)

¹²As nan hana ay timpu, tinmikiid hi Jesus henan chuntug ay uy munkararag. Enlabrafina hid-i ay nunkarkararag kan Apo Dios. ¹³Kun pay nafikiat, enayakiana nan disipulusna ya pinilina nan hinpuru ya chuwa kan chicha ay ngenadnana as apostoles. ¹⁴Nauycha nan ngadngachan nan pinilina: Hi Simon ay ngenadnana as Pedro, hi Andres ay sunúd Pedro, hi Santiago, hi Juan, hi Felipe, hi Bartolome, ¹⁵hi Mateo, hi Tomas, hi Santiago ay potot Alfeo, hi Simon ay kanancha un mangesasaket as nasyona, ¹⁶hi Judas ay potot Santiago, ya hi Judas Iscariote ay mangesepseptu kan Jesus.

**Nan Nun-ekaskasabaan Jesus Ya Nan
Nunkakkaanana As Saket**

(Mat. 4:23-25)

¹⁷Chinmayyu cha Jesus ya inyawnina as nan nuntatapor ay lukiar ay kawad-an nan ongor ay tapina ay disipulusna. Wachacha hid-i nan ongoongor ay tatau ay nurpu henan am-in ay lukiar ad Judea ya Jerusalem. Wachacha us nan nurpu henan chiyuycha siyudad ay Tiro ya Sidon ay wacha henan olet nan fiayfiay. ¹⁸Enmalicha ay manngor as nan isursuron Jesus ya mangepakaan as am-in ay saksaketcha. Enpaammay Jesus nan chiyuycha enmali ay penarpalikiat chi anenmet. ¹⁹Am-in nan tatau hid-i at penachascha ay mangpa kan Jesus, tay wacha nan pannakafialin ay murpu kan hiya, at enpaammayna chicha am-in ay wachay saketcha.

* 6:4 1 Sam. 21:1-6

Nan Kenalen Jesus Ay Nakiasat Ya Kasusug-ang

²⁰ Inilan Jesus nan disipulusna, ya kanana, “Nakiasat kayu ay pugli, tay mae-tapi kayuntu as nan muntorayan Apo Dios.

²¹ Nakiasat kayu ay cha munchukiaang ad wani, tay mapnek kayuntu.

Nakiasat kayu ay cha mun-akor ad wani, tay maamrang kayuntu.

²² Nakiasat kayu as nan mang-ingoran nan tatakun kan chakayu, as nan achicha mangetapiyan kan chakayu kan chicha, as nan mangsotancha kan chakayu, ya as nan mangaliyancha un mangotettet kayu kiapú as nan Naepadtu ay Anak chi Taku.

²³ Munlagragsak ya muntat-allok kayu kiapú as lagsakayu as nan ommatan nan hanacha kan chakayu, tay ongoongor nan gun-gunayu ad chaya. Tay assessa us nan en-enat nan kaap-uwancha as nan chiyuycha pomapadtu.”

²⁴ “Ngem kasusug-ang kayu ay nunkafiak-nang ad wani, tay enawatyu at nan kenanam-ay chi fiyagyu.

²⁵ Kasusug-ang kayu ay masusufu ad wani, tay munchukiaang kayuntu. Kasusug-ang kayu ay cha maam-amrang ad wani, tay ngumuyus ya mun-akor kayuntu.

²⁶ Kasusug-ang kayu as nan mangaliyan nan am-in ay tatakun un ammay kayu, tay assessa us nan kenarkalen nan kaap-uwancha as nan chiyuycha achi tit-iwa ay pomapadtu.”

Nan Layad As Nan Kafusor

(Mat. 5:38-48; 7:12)

²⁷ “Ngem ad wani, ifiakiak kan chakayu ay chuchumngor kan ha-un: Laychunyu nan chiyuycha kafusoryu ya ammay nan atunyu as nan mangiingor kan chakayu.

²⁸ Bendisyonanyu nan chiyuycha mangituchor kan chakayu, ya ekararakianyu nan chiyuycha mamarpalikiat kan chakayu.

²⁹ Mu wachay manepak as tamelmu, ichut-ngom us nan fisakna. Mu wachay mamelet ay mangara as chaketmu, ichatmu us nan kamisitam. ³⁰ Ettam nan ngachana ay kunchaw kan he-a. Nan ngachana ay mangara as kuk-uwam, achim fiangchun.

³¹ Nan ngachana ay laychum ay atun nan tapina kan he-a, hiyasa us nan atun kan chicha.

³² “Mu laylaychunyu nan chiyuycha yangkiay manglaylayad kan chakayu, ay magun-gunaan kayu? Achi! Tay uray nan fumafiasor at laylaychuncha nan chiyuycha manglaylayad kan chicha. ³³ Mu eka-manyu nan ammay as nan chiyuycha yangkiay mangekaman as ammay kan chakayu, ay magun-gunaan kayu? Achi! Tay assessa us nan atun nan fumafiasor.

³⁴ Mu nan pafuruchanyu yangkiay at nan chiyuycha ammay ay mangifiangadtu as nan finurudcha, ay magun-gunaan kayu? Achi! Tay assessa us nan atun nan chiyuycha fumafiasor ay pafuruchuncha nan kakadwacha ay fumafiasor, tay ammucha ay maifiangadtu challu nan finurudcha.

³⁵ Ngem fiakun assessa nan atunyu! Kunyu at laylaychun nan kaiingoryu, ya atunyu nan ammay kan chicha. Pafuruchunyu chicha, ya achiyu namnamaun ay ifiangadcha. Mu hiyasa nan atunyu, magun-gunaan kayuntu as ongor, ya chakayuntu nan an-ak nan Kangatuwan ay Dios. Tay hi Apo Dios at manangsug-ang uray as nan chiyuycha achi munyaman ya chiyuycha manangotettet chi ukialicha.

³⁶ “Masapor manangsug-ang kayu kaman kan Apo Dios ay Amayu ay manangsug-ang.”

Nan Achi Mang-okomán As Nan Pachong Ay Taku

(Mat. 7:1-5)

³⁷ Kenalen pay Jesus, “Achiyu okomún nan pachongyu ay taku ta achi chakayuntu okomún kan Apo Dios. Achiyu keddengan ay chusaun nan pachongyu ay taku ta achi

chakayuntu keddengan ay chusaun kan Apo Dios. Pomakawan kayu ta pakawanun chakayuntu kan Apo Dios.³⁸ Ichatyu nan kasaporan chi iib-ayu, at ichattu Apo Dios nan kasaporanyu. Nan atun Apo Dios ay umichat at iyongoongorna ya ipudpudna inkiana somafi. Tay nan panglukudyu as nan pachongyu ay taku at assesantu us nan panglukud Apo Dios kan chakayu.”

³⁹ Infiakian us Jesus kan chicha nan nauy usa ay maepadpachongan: “Ay mafialin ay epangan nan nafurag nan pachongna ay nafurag? Mu hiyasa, ay kuncha ngun achi mag-astu ay chuwa as nan ngilig? ⁴⁰ Maid uswila as nangatngatu mu nan misturuna. Ngem am-in ay uswila ay manglopas as nan chana uswilaun at komaman as nan misturuna.”†

⁴¹ “Adchi t’uyumu chillawun nan ek-ektel ay futa as nan matan nan ifiam, ya kunmu at achi madlaw nan ad-acha-an ay futa as nan mismu ay matam? ⁴² Winnu anan mangaliyam as nan ifiam un, ‘Ud-a ta kaanok nan futa as matam,’ mu he-a mismu at achim maila nan ad-acha-an ay futa as nan mismu ay matam? He-a ay pakamankaman! Kaanum on-ona nan hana ad-acha-an ay futa as nan mismu ay matam. Angkiay ya makailakantu ay ustu ay mangan as nan ek-ektel ay futa as nan matan nan ifiam.”

Nan Kaiw Ya Nan Fukiasna

(Mat. 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ Nun-epadpachong kasin hi Jesus, “Nan narangtu ay kaiw at achi funkias as mangisiw, winnu nan naiing ay kaiw at achi funkias as ammay. ⁴⁴ Tay nan kaiw at maammuwan babaen as nan fukiasna. Tay nan chugway at achi mapuras as nan uyok, winnu nan ubas as nan lubfian. ⁴⁵ Nan ammay ay taku at epafoknagna nan ammay ay naichuchulin as nan numnumna. Assesa us ay nan mangotettet ay taku at epafok-

nagna nan mangotettet ay naichuchulin as nan numnumna. Tay nan sumubsubra as numnumna at hiyasa challu nan epafoknagna as tapakna.”

Nan Chuwa Ay Nunkiaub As Afong

(Mat. 7:24-27)

⁴⁶ Kenalen pay Jesus, “Adchi t’uyyu kanan kan ha-un un, ‘Apo, Apo,’ ya achiyu challu atun nan ifiakiak? ⁴⁷ Nan ngachana ay taku ay omali kan ha-un ya manngor as nan nauycha kalek ya atuna chaná ⁴⁸ at ifiakiak nan nauy maepachongana: Maepachong hiya as nan taku ay cha munkiaub as afong. Kenaufiana nan luta inkiana ininchanancha nan chupras ad chur-um, ya tinuudna nan pusten nan afong. Kun pay enmali nan ongor ay chanum, chinara-posna nan hana ay afong, ngem chaan poros nunwawud, tay naekanag ay naki-aub. ⁴⁹ Ngem nan chiyuy taku ay manngor as nan nauycha kalek ya achina challu atun chaná at maepachong as nan taku ay nunkiaub as afong as nan luta ay chaan nangekaub as pusten nan afongna. Kun pay enmali nan ongor ay chanum, chinara-posna nan hana afong, at nunkatutu-ug ya nunsidlay enatna ay nachachael.”

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Usa Ay Mafiabfiaor

(Mat. 8:5-13)

7 Kun pay narpas ay infiakian Jesus chaná am-in as nan tataku, in-muy ad Capernaum. ² Wacha hid-i nan usa ay kapetan chi sosorchachu ay Romano ay wachay fiabfiaaruna ay laylaychuna as solet. Nan fiabfiaaruna ay anna at cha munsaket, ya kiayud matuy. ³ Kun pay chinngor nan kapetan nan maepangkep kan Jesus, infiaorna nan tapen nan anam-amán chi Judio ay uy mangayag kan Jesus ta epaammayna nan fiabfiaarun nan kapetan ay anna.

†6:40 Mat. 10:24; Jn. 13:16; 15:20

⁴Kuncha pay inmyu kan Jesus, nunpak-pakaasicha kan hiya. Kenalicha, “Nan nauy ay kapetan at maekari ay fiadgam, ⁵tay laylaychuna chitaku ay Judio, ya hiya nan nangepaamma as nan senagoga takú.” ⁶Angkiay ya nakiuy hi Jesus kan chicha.

Kuncha pay kiayud umchan as nan afong, infiaor nan kapetan nan kiaki-ayyumna ay uy mangifiakia kan Jesus, “Apo, achika cha munforforay ay omali as afongku, tay achiyak maekari ay mangepaskop kan he-a. ⁷Isunga achiyak maekari ay omali kan he-a. Ommat nan kalem yangkiay as mangepaamay as nan fiabfiaarok. ⁸Tay uray ha-un at wacha nan mangetoray kan ha-un, ya wachacha us nan sosorchachok ay etorayak. Mu kanak as nan usa un, ‘Uyka’ at umuy hiya. Mu kanak us as nan usa un, ‘Aka’ at omali hiya. Mu kanak us as nan fiabfiaarok un, ‘Atum na’ at atuna.”

⁹Kun pay chinngor Jesus na, naschaaw hiya, ya nunsakong as nan ongor ay tatau ay cha umun-unud kan hiya, ya kanana, “*Ifiakiak kan chakayu ay maid poros naanapak as assena ay pammati uray ad Israel.*” ¹⁰Nunfiangad nan chiyuycha infiaor nan kapetan, at ininchanancha ay enmammay at nan fiabfiaaruna.

Nan Nangtakuwan Jesus As Nan Anak Nan Ellakas

¹¹Naaw-awni as akét, inmyu hi Jesus henan usa ay ili ay makali un Nain. Nakiuy kan hiya nan disipulusna ya nan ongoongor ay tatau. ¹²Kun pay cha maesnop cha Jesus as nan sungkopian henan ili, sinib-atcha nan ongor ay uy mangilfun as nan laraki ay us-usa ay anak nan ellakas. Nakitutun-ud as

nan ellakas nan ongoongor ay tatau ay nurpu henan hana ay ili. ¹³Kun pay inilan Jesus nan ellakas, ongor chi sug-angna. Kenalina, “*Achika mun-akor.*” ¹⁴Angkiay ya naesnop hi Jesus ya kenpana nan longon.[‡] Angkiay ink-inak nan chiyuycha nangiyaattang. Kenalen Jesus, “*Anakku, kanak kan he-a un fumangunka.*” ¹⁵Tenmikor tit-iwa nan natuy ay laraki, ya enlapuna ay nunkali. Haat ichat Jesus hiya kan enana. ¹⁶Inmugyat nan am-in ay tatau, at chinaychayawcha hi Apo Dios ay chacha kankanan, “Nunpaila kan chitaku nan usa ay mannakafialin ay pomapadtu,” ya “Enmali hi Apo Dios ay mangesarakan as nan tatakuna.” ¹⁷Nunchinamag nan nauy maepangkep kan Jesus henan intiru ay Judea ya henan am-in ay lukiar ay nangliliwus henan ili ay anna.

Nan Chiyuycha Infiaor Juan Ay Fumufunyang

(Mat. 11:2-8)

¹⁸Nan disipulus Juan at uycha infiakia kan Juan ay naifiarud as nan hiyachi nan nauycha am-in ay enom-ommat. ¹⁹Kun pay chinngor Juan chasa, enayakiana nan chuwa as nan disipulusna, ya infiaorna chicha ay uy manarudsud as nan Apo, “Ay he-a nan enkaren Apo Dios ay omalintu, winnu munsuud kami as tukún?”

²⁰Kuncha pay inmyu kan Jesus, kenalicha, “Hi Juan ay Fumufunyang at infiaor chakami ay manarudsud un, ‘Ay he-a nan enkaren Apo Dios ay omali, winnu munsuud kami as tukún?’”

²¹As nan hiyachi ay uras, ongor nan enpaammay Jesus ay munsaket as tukutukún ay saksaket. Enpafoknagna nan anennet, ya nan nunkafurag at makailacha. ²²Tinumfor hi Jesus as

[‡]7:14 Nan longon as nan timpon Jesus at chakurug ay osaruncha ay mangiyuy as nan natuy as lufokna.

nan chiyuycha infiaor Juan, “*Munfian-gad kayu kan Juan, ya ifiakiayu kan hiya nan nauycha inilayu ya chinngoryu: Nan chiyuycha nafurag at makailacha, nan chiyuycha napilud at makacharanja, nan chiyuycha nakonet at ermammay-cha, nan chiyuycha nalurak at makadngor-cha, nan chiyuycha natuy at natakucha, ya nan chiyuycha pugli at naekasaba kan chicha nan Ammay ay Chamag.* ²³ *Nakisat nan taku ay achi munchuwachuwa as nan maepangkep kan ha-un.*”

Nan Infiakian Jesus Maepangkep Kan Juan Ay Fumufunyang

(Mat. 11:9-19)

²⁴ *Kun pay nak-ak nan chiyuycha infiaor Juan, infiakian Jesus nan maepangkep kan Juan as nan ongoongor ay tatakú, “As nan enayanyu kan Juan henan disyerto, ngachana nan nenamnamayu ay ilaun koma? Ay usa ay taku ay maepachong as nan tufú ay cha ikiwikiwen chi angin?”* ²⁵ *Ngachana ngarud nan enay-ayanyu hid-i ay ilaun? Ay usa ay taku ay nunfiafiachu as am-ammay? Nan chiyuycha met munfiafiachu as nangina ya nanam-ay chi fiyagcha at mamagyancha as nan chiyuycha palasyu.* ²⁶ *Ngachana ngay ngarud nan enay-ayanyu hid-i? Ay uyyu inila nan usa ay pomapadtu? O, ifiakiak kan chakayu, inilayu nan am-amud mu nan pomapadtu.* ²⁷ *Tay hi Juan nan naifiakia as nan Kalen Apo Dios ay kanana un, “Wacha nan ifiaorku ay mangon-ona mu he-a ay mangesakiana as nan ayum.”* ²⁸ *Ifiakiak kan chakayu ay as nan am-in ay naiyanak at maid am-amud mu hi Juan. Ngem nan kaapuchan as nan muntorayan Apo Dios at am-amud mu hi Juan.*”

²⁹ *Kun pay chinngor nan am-in ay tatakú patí nan chiyuycha mangam-among as fiaror nan nauy kenalen Jesus,*

enafurotcha nan nalintig ay pangkep Apo Dios kan chicha, ya nunpafun-yagcha kan Juan. ³⁰ *Ngem nan chiyuy-cha Fariseo ya nan mun-isursuru as Lintig at enachicha nan pangkep Apo Dios kan chicha, tay chaancha nunpa-funyang kan Juan.*

³¹ *Kenalen pay Jesus, “Anan mangepa-chongak ngun kan chatona ay tatakú ad wani, ya anan kaassenacha?”* ³² *Maepa-chongcha as nan ongong-a ay nangatokor as nan lenawwag ay cha munfifinnukiaw ay cha mangarkali un, ‘Nun-epeep kami, ya chaan kayu nunsasara. Nunkanta kami as omepanguyus, ya chaan kayu nun-akor.’* ³³ *Tay enmali hi Juan ay Fumufunyang ay cha mun-ay-ayunar ya achi umig-ikop as fiayas, ya kananyu un, ‘Naanennetan hiya!’* ³⁴ *Kun pay enmali nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay cha makekkekan ya cha makiig-ikop, kananyu un, ‘Ilaunyu kay na ay taku at kun naranok ya futtang. Hiya us at kiayyum nan chiyuycha mangam-among as fiaror ya nan tapina ay fumafiasor.’* ³⁵ *Uray mu hiyasa, maepaila challu ay ustú nan kenasilib Apo Dios as nan am-in ay tatakuna.”*

Nan Namakawanan Jesus As Nan Fiafiyai Ay Fumafiasor

³⁶ *Wacha nan usa ay Fariseo ay nan-gayag kan Jesus ta uy makekan kan hiya. Isunga inmuy hi Jesus as afongna, ya nakiufong hiya as nan Fariseo ay ansa.* ³⁷ *Henan hana ay ili, wacha nan usa ay fiafiyai ay fumafiasor. Kuna pay nachamag ay cha makekan hi Jesus as afong nan Fariseo, inyuyna nan mangit-ittuwan ay naamma as fiatu ay nan ngachana at alabastro ay nanapnu as munfiangu ay lana.* ³⁸ *Tenmakchug nan hana ay fiafiyai ay cha mun-ag-akor as likud Jesus as nan sag-un nan sukina. Nan chiyuycha luwana at tinmidtidcha*

as nan suken Jesus. Angkiay ya pin-
unasana as nan fookna. Finisituna nan
suken Jesus, ya fenokfokana as fiang-
fiangru. ³⁹Kun pay inilan nan Fariseo
ay nangayag kan Jesus nan hana naeka-
man, kenalina as numnumna, “Mu tit-
iwa ay pomapadtuna ay taku, aammuna
koma nan katatakon tona ay fiafiai ay
cha mangmangpa kan hiya. Aammuna
us koma ay hi tona at fumafiasor.”

⁴⁰Angkiay kenalen Jesus as nan
Fariseo, “Simon, wacha nan ifiakiak kan
he-a.”

“O, Misturu, ngachan tud-i?”
ensongfiatna.

⁴¹Kenalen Jesus, “Wachacha nan
chuwa ay inmutang as nan usa ay
mumpappautang as siping. Inmutang nan
usa as leman kiasot ay dinario,[§]kun
pay nan usa at leman puru. ⁴²Kiapú ta
achicha makafiyad, penakawan nan
nunpautang chicha ay chuwa. Ad wani,
ngachana pay kan chicha nan ong-ongor
nan layadna as nan nunpautang?”

⁴³Tinumfor hi Simon, “Uy at nan
chiyuy ong-ongor nan utangna ay.”

Kenalen Jesus kan hiya, “Ustu nan
hana kenalem.” ⁴⁴Angkiay ya nunsakong
as nan fiafiai, ya kanana kan Simon,
“Ilaum nan navy fiafiai. Sinungkopak
asna’s afongmu, ya maid inchatmu as
chanum ay mangurasku as sukek. Ngem
hiya at enlasana nan sukek as luwana
ya pinunasana as fookna. ⁴⁵As nan sin-
ungkopak, chaanak met finisitu kan he-a
ay kaman as nan iniili ay ukiali takú. Ngem
hiya at chaana inkinkinak ay namisfisitu
as nan sukek nunlapu as nan sinungkopak.
⁴⁶Chaanmu lenanaan nan urok, ngem hiya
at fenokfokana nan sukek as fiangfiangru.
⁴⁷Isunga ifiakiak kan he-a ay kiapú as nan
ongor ay layadna kan ha-un, hiyana nan
mangepaila ay napakawan hiya as nan on-
gor ay fiasfiasorna. Ngem nan taku ay akét

*chi napakawan ay fiasfiasorna at akét nan
layadna ay epailana.”*

⁴⁸Kenalen Jesus as nan fiafiai,
“Napakawanka as nan fiasfiasormu.”

⁴⁹Angkiay ya nan kakadwana ay
nakekan at enlapucha ay mangali as
numnumcha, “Ngachan man tona
ay mamakawan as tatau as nan
fiasfiasorcha?”

⁵⁰Ngem kenalen Jesus as nan fiafiai,
“Nan pammatem nan nangesarakan kan
he-a. Uyka ay kun natalna nan num-
nummu.”

Nan Fiabfiaiai Ay Nakikkiuy Kan Jesus

8 Kun pay chaan nafiayag, inmuy
hi Jesus henan il-ili ya fiabfiabruy
ay cha mangekaskasaba as nan Am-
may ay Chamag maepangkep as nan
muntorayan Apo Dios. Nakiuy kan hiya
nan hinpuru ya chuwa ay disipulusna
²ya nan tapen us nan fianafiai ay
nakaan nan chiyuycha anennet ya
saksaket. Chicha cha Maria ay makali un
Magdalena ay naepafoknakian chi pitu
ay anennet, ³hi Juana ay asawan Cusa
ay opisyar Ari Herodes, hi Susana, ya on-
gor pay ay tapina ay fianafiai ay inmid-
ichat as kasaporan cha Jesus babaen as
nan kafiaelancha ay ichat.

Nan Taku Ay Uy Nun-iwagwag As Fokel

(Mat. 13:1-9; Mar. 4:1-9)

⁴Cha omali-ali nan ongoongor ay
tatau ay nurpu henan tukutukún ay il-
ili. Kuncha pay naamong as nan kawad-
an Jesus, infiakiyan Jesus na ay maepad-
pachongan: ⁵“Wacha nan usa ay taku ay
uy nun-iwagwag as fokel as nan umana.
As nan chana mun-iwagwagwagian, nag-as
nan tapen nan fokel as nan charan. Naiki-
atinsa, ya kenan chi kossel. ⁶Nan tapina

[§]7:41 Nan usa ay dinario at munfiaror as lagfu as usa ay urkiw kan chicha ad pus-uy.

at nag-ascha as nan machupras ay lukiar. Kuncha pay cha tomemel, naklingcha at, tay maid chanum nan naetanmancha. ⁷Nan tapina at nag-ascha as nan kaongoran chi sufet. Naikisancha ay tinmufu as nan ongor ay sufet, at nasulincha. ⁸Nan tapina at nag-ascha as nan ammay ay luta. Tinmufucha ya finumkiascha as mahinkiagsot.” Inyanongos Jesus, “Nan wachayingana ay chumngor at masapor chumngor.”

Nan Pangkep Ya Nan Laychun Ay Kanan Nan Maepadpachongan

(Mat. 13:10-23; Mar. 4:10-20)

⁹Senarudsud nan disipulus Jesus kan hiya mu ngachana nan laychun ay kanan nan chiyuy maepadpachongan. ¹⁰Tinumfor hi Jesus, “Kan chakayu nan naepakaammuwan nan chaan naam-ammuwan maepangkep as nan muntorayan Apo Dios. Ngem as nan tapina, maifiakia kan chicha babaen yangkiay as nan mangosaran as maepadpachongan ta uray mu iilauncha, achicha ematonan. Uray mu chungruchungruncha at achicha challu maawatan.”**

¹¹“Nauy nan laychun ay kanan nan maepadpachongan: Nan fokel at hiyana nan Kalen Apo Dios. ¹²Nan chiyuycha nag-as as nan charan at maepachongcha as nan tataku ay nanngor as nan Kalen Apo Dios, ngem umuy hi Satanas, ya kaanuna nan hana kali as numnumcha ta achicha omafurot ya maesarakana. ¹³Nan chiyuycha naiwagwag as nan chiyuycha machupras ay lukiar at maepachongcha as nan tataku ay naragsak ay mang-awat as nan kalen Apo Dios as nan manngoran. Ngem kiapú ta achicha lomamot ay ustu as numnumcha, hen-omaketan yangkiay nan omafurotancha. As nan timpu ay umchanan chi sulisug kan chicha, achicha at

ituruy ay omafurot. ¹⁴Kun pay nan chiyuycha nag-as as nan tinmufuwan chi ongor ay sufet at maepachongcha as nan tataku ay manngor as nan kalen Apo Dios. Ngem kun pay naaw-awni, nan chanchanagcha, kenafiaknangcha ya lagragsakcha as nan nauy ay fiyag at sulinuncha nan chumngorcha, at achicha maonngan as nan pammaticha. ¹⁵Kun pay nan chiyuycha naiwagwag as nan ammay ay luta at maepachongcha as nan tataku ay manngor as nan kalen Apo Dios, ya itucha as nan ammay ay napudnu ay numnumcha. Mun-anoscha inkiana fumkiascha.”

Nan Maepadpachongan Nan Pingki

(Mar. 4:21-25)

¹⁶Kenalen pay Jesus, “Maid taku ay mamaskud as pingki ya op-opana as fianga winnu ipuuyna as nan selok chi kama. Kuna at epatang as nan maepatpatngana ta mailan nan chiyuycha sungkop nan silawna. ¹⁷Tay maid naetatafun as achintu maepaila, winnu uray ngachana ay chaan naam-ammuwan as achintu maammuwan ya maepaila. ¹⁸Il-ilaunyu ngarud nan atunyu ay chumngor, tay nan taku ay wachay kafiaelana at maettan as ongor. Nan taku ay maid kafiaelana at uray nan ak-akettuy ay wacha kan hiya at maaranu.”

Nan Enan Jesus Ya Nan Susnúdna Ay Lanaraki

(Mat. 12:46-50; Mar. 3:31-35)

¹⁹Inmuy kan Jesus hi enana ya nan susnúdna ay lanaraki, ngem maid atuncha ay maesnop kan hiya kiapú as nan kenaongor chi tataku. ²⁰Wacha nan nangifiakia kan Jesus, “Wacha hi enam ya nan susnúdmu ay lanaraki ay nangatakchug as nan fiattaw, ya laychun chaká ay ilaun.” ²¹Ngem kenalen Jesus kan chicha, “Nan enak ya nan susnúdku at

**8:10 Isa. 6:9-10; Jer. 5:21; Jn. 12:40

nan chiyuycha chumngor ya mangedkaman as nan kalen Apo Dios.”

Nan Nangepakinkan Jesus As Nan Puwak Ya Challuyon

(Mat. 8:23-27; Mar. 4:35-41)

²² As nan hin-urkiw, nunlukian hi Jesus as nan fiangka ay kadwana nan disipulusna. Kenalen Jesus kan chicha, “*Kumchang takú henan fiayfiay ta uy takú ad chumang.*” Isunga nunligwatacha ay nunlukian as nan fiangka. ²³ As nan chacha kumchangan, nassuy hi Jesus. Kalina at ya mun-atifudfud chi puwak henan fiayfiay. Cha matorwan as chanum nan fiangka ay nunlurukianancha, at kiayudcha lumnud. ²⁴ Uycha finangun hi Jesus, ya kanancha, “Apo, Apo, lumnud takú pay!”

Finmangun hi Jesus, ya finilina nan puwak ya nan napigsa ay challuyon. Nakianninakcha, at ammay kasin. ²⁵ Kenalen Jesus kan chicha, “*Ay chaud payat nan pammatiyu?*”

Ngem inmugyatcha ya naschaawcha ay nunesennarudsud, “Ngachan ngun tona ay mamilin as uray angin ya chanum, at tomongparcha?”

Nan Laraki Ay Naanennetan

(Mat. 8:28-34; Mar. 5:1-20)

²⁶ Inturuycha Jesus ay kinumchang inkiana inumchan henan sasakopun nan chiyuycha i-Gerasa ay chuchumangun nan Galilea.†† ²⁷ Kuncha pay inumchan ya pinmitiw hi Jesus as nan papor, sinib-atna nan laraki ay naanennetan ay nurpu henan hana ay ili. Nafiayag ay chaan nunfiadfiachu hiya ya chaan us nanagyan as afongna, ngem kun at as nan lurubfok. ²⁸ Kuna pay inila hi Jesus, nun-uwek ya nunlukfub as nan sangwanan Jesus, ya inpigsana ay nangi-

fukiaw, “Jesus ay Anak nan Kangatuwan ay Dios, ngachana nan laychum ay atun kan ha-un? Esapatam ay achiyak paliatun.” ²⁹ Kenalina na, tay finilin Jesus nan anennet ay fomoknag as nan laraki. Namen ongor ay penalikiat nan anennet nan laraki, ya uray naepokok ya nakor-ongan nan lima ya sukina, ngem senokpotna challu nan kor-ong ya enpatagtag nan anennet hiya ay umuy henan disyerto. ³⁰ Senarudsud Jesus kan hiya, “*Anan ngachanmu man?*”

“Linibliflu,” ensongfiatna, tay ongoongorcha nan anennet ay sinungkop kan hiya. ³¹ Nunpapakakaasi nan chiyuycha anennet kan Jesus ta achina filinun chicha ay umuy henan lukiar ay kaman fitu ay maid papugna.‡‡ ³² As nan naesasag-un, wachachay ongoongor ay fiafuy ay cha munsuksukor henan filig. Nunpapakakaasi nan chiyuycha anennet kan Jesus ta sungkopcha as nan chiyuycha fiafuy. Isunga penarufusan Jesus chicha.

³³ Fenmoknagcha tit-iwa nan chiyuycha anennet as nan laraki, ya sinungkopcha as nan chiyuycha fiafuy. Angkiay ya kenamon nan chiyuycha fi-fuy ay chinmayyu inkiana nag-ascha henan teng-el, at nurningcha henan fiayfiay.

³⁴ Kun pay inilan nan chiyuycha mun-ay-aywan as nan chiyuycha fi-fuy nan enommat, tenmagtagcha ay uy nangepachamag as nan tataku henan ili ya sigsikib. ³⁵ Angkiay ya inmuycha nan tataku ay uy mangila as nan enommat. Kuncha pay inumchan as nan kawad-ancha Jesus, inilacha nan laraki ay fennok-nakian nan chiyuycha anennet. Nangatokor hiya as nan sag-un nan suken Jesus. Nangafiachu ya ammay at chi numnumna. As nan hiyachi, inmugyatcha

††8:26 Mat. 8:28; Mar. 5:1

‡‡8:31 Pal. 9:1; 11:7; 20:1

am-in as solet. ³⁶ Nan chiyuycha nangila at infiakiacha as nan tatau nan enat nan laraki ay enmammay. ³⁷ Kiapú as nan nunsidla ay ugyat nan am-in ay i-Gerasa, chinawatcha kan Jesus ay mak-ak hiya hid-i. Isunga nunlukian hi Jesus as nan fiangka ya nak-ak.

³⁸ As nan hiyachi, nunpapakaaasi kan Jesus nan laraki ay fenumknakian nan anennet ta makiuy koma kan hiya. Ngem enpakatam Jesus hiya. Kenalina, ³⁹ “*Komatamka at man, ya uymu ifiagfiakia nan enat Apo Dios kan he-a.*” Kenmatam titiwa ya uyna ifiakia as nan am-in ay kakailiyana nan enat Jesus kan hiya.

Nan Anak Jairo Ya Nan Fiafiai Ay Nangpa As Nan Fiachon Jesus

(*Mat. 9:18-26; Mar. 5:21-43*)

⁴⁰ Kun pay nunfiangad hi Jesus ad chumang, naragsak nan tatau ay nangayag kan hiya, tay hiya nan sasad-uncha.

⁴¹ Angkiay ya enmali nan usa ay laraki ay nan ngachana at Jairo ay usa ay apapu as nan senagoga. Nunlukfub hiya as nan sangwanan Jesus, ya nunpapakaaasi kan hiya ta makiuy as afongna, ⁴² tay kiayud matuy nan us-usa ay anakna ay fiafiai ay hinpuru ya chuwa nan tawwuna.

Kun pay cha umuy hi Jesus, somaliyubyub chi tatau ay makitun-ud kan hiya. ⁴³ Wacha hid-i nan usa ay fiafiai kan chicha ay cha mun-ichaichara as hinpuru ya chuwa ay tawwun. Kinastosna am-in nan sipingna ay namayadna as mangakias kan hiya, ngem maid nakaakias kan hiya. ⁴⁴ Naesnop as uchug Jesus ya kenpana nan kiayachan nan fiachona. Hiya at chi ya nakyat nan cha fomokfoknag kan hiya. ⁴⁵ Senarud-sud Jesus, “*Ngachana nan nangpa kan ha-un?*”

Kuncha pay am-in ensaot, kenalen Pedro, “Apo, kuncha ongor chi tatau ay somaliyubyub kan he-a ya.”

⁴⁶ Ngem kenalen Jesus, “*Ammok ay wacha nan nangpa kan ha-un, tay kenek-nak ay wachay pannakafialin ay nak-ak kan ha-un.*”

⁴⁷ Kun pay achi maesaot nan fiafiai, cha munpapayagpag ay enmali kan Jesus ya nunlukfub as nan sangwanana. As nan sangwanan nan am-in ay tatau, infiakiana mu adchi t'uyna kenpa hi Jesus ya anan enatna ay enmammay.

⁴⁸ Kenalen Jesus kan hiya, “*Ammi, nan pammatem nan nangepaammay kan he-a. Uyka ay kun natalna nan numnummu.*”

⁴⁹ As nan cha munkarkaliyan Jesus, enmali nan usa ay laraki ay naifiaor ay nurpu as afong Jairo, ya kanana kan Jairo, “*Natuy at nan pototmu ay fiafiai. Achim lilifokun nan misturu.*”

⁵⁰ Ngem as nan nanngoran Jesus as sa, kenalina kan Jairo, “*Achika umugyat. Omafurotka yangkiay, at omammay nan pototmu.*”

⁵¹ Kun pay inumchan hi Jesus as afong Jairo, maid tukún as enpaskopna mu achi yangkiay cha Pedro, Juan, Santiago, ya nan ama ya enan nan onga.

⁵² Am-in nan tatau hid-i at chacha mun-ag-akor ya munngunguyus. Ngem kenalen Jesus kan chicha, “*Achi kayu cha mun-ag-akor, tay chaan natuy hiya, ngem kun nanassuy.*”

⁵³ Kuncha at enam-amrang hiya, tay nan ammucha at natuy nan onga.

⁵⁴ Ngem inunnan Jesus nan liman nan onga, ya kanana kan hiya, “*Anakku, fumangunka.*” ⁵⁵ Nataku kasin nan onga ya nafiannangun hiya. Angkiay ya infilin Jesus ay umichatcha kan hiya as kanuna.

⁵⁶ Naschaawcha nan chanakchakor nan onga, ngem infilin Jesus kan chicha ay maid poros mangifiagfiag-ancha as nan enommat.

Nan Nangifiaoran Jesus As Nan Hinpuru Ya Chuwa

(Mat. 10:5-15; Mar. 6:7-13)

9 Enamong Jesus nan hinpuru ya chuwa ay disipulusna kan hiya, ya inchatnay pannakafialin ya kalibfengan kan chicha ay mangepak-ak as am-in ay anennet ya mangaan as saksaket. ² Angkiay ya infiaorna chicha ay mangekasaba as nan maepangkep as nan muntorayan Apo Dios ya mangepaamay as nan tatau ay munsaket. ³ Kenalina kan chicha, “*Maid etakinyu as nan munfiatanyu. Achi kayu ometakin as uray surkud, samfiag, makan winnu siping ya uray munsokatanyu.*” ⁴ As nan uray ngachana ay afong ay sungkopanyu, hid-i nan magyananyu inkiana mak-ak kayu hid-i ay ili. ⁵ Henan ngachana ay ili ay umuyanyu ay maid poros mangmangili kan chakayu, mak-ak kayu hid-i ay ili. As nan mak-akanyu, pokpokanyu[¶] nan tapok as nan chapanyu ay mangepaila ay maid fyangyu kan chicha as nan manusaan Apo Dios kan chicha.”

⁶ Angkiay ya inligwacha ya inmuycha henan fiabfiabruy. Enkaskasabacha nan Ammay ay Chamag ya enpappaamaycha nan chiyuycha munsaket henan am-in ay lukiar.

Nalilifokan Hi Ari Herodes

(Mat. 14:1-12; Mar. 6:14-29)

⁷ Kun pay nachamag Herodes ay gobernador ad Galilea nan am-in ay enkamkaman Jesus, nalilifokan hiya, tay kenalen nan tapina ay tatau un nataku manipud as nan utúy hi Juan ay Fumufunyang.^{§§} ⁸ Nan tapina at kenalicha un nunpaila hi Elias, ya nan tapina us at kenalicha un hiya nan usa as nan chiyuycha pomapadtu ad pus-uy ay nataku ma-

nipud as nan utúy. ⁹ Kenalen Herodes, “Kunku cha enpasiwat nan uron Juan ya, ngem ngachan ngun tona ay taku nan chacha kankanan?” Nunlapu as nan hiy-achi, lenayadna as solet ay mangila kan Jesus.

Nan Namakanan Jesus As Nan Leman Lifu Ay Tatau

(Mat. 14:13-21; Mar. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ As nan nunfiangchan nan hinpuru ya chuwa ay apostoles, infiakiacha kan Jesus nan am-in ay en-enatcha. Angkiay ya entakin Jesus chicha, ya inmuycha ay chidchicha yangkiay henan ili ay makali un Betsaida. ¹¹ Kun pay naammuwan nan ongoongor ay tatau, inunudcha hiya. Enayakian Jesus nan nauycha tatau, ya infiakiana kan chicha nan maepangkep as nan muntorayan Apo Dios. Angkiay enpaammayna nan chiyuycha munsaket.

¹² Kun pay cha maschum, enmali nan hinpuru ya chuwa ay disipulus kan Jesus, ya kanancha, “Nauy takú henan kamaid chi umili, epakatammu nan ongoongor ay tatau ta umuycha henan naesasag-un ay fiabfiabruy ya sigsikib ay mun-anap as kanuncha ya massuyancha.”

¹³ Ngem kenalen Jesus kan chicha, “*Chakayu mismu nan mangichat as kanuncha.*”

“Lema met yangkiay ay tenapay ya chuwa ay filis nan wacha kan chakami sukúd kami a uy lomaku as kanun nan nauycha am-in ay tatau,” ensongfiatcha. ¹⁴ Kenalicha chi, tay nan filang nan lanaraki yangkiay at kiayud umuy as leman lifu.

Kenalen Jesus as nan disipulusna, “*Patokoronyu chicha ay maam-among as hen-*

[¶]9:5 Nan mamokpokan as tapok as nan chapana at inili ay ukialen chi Judio.

^{§§}9:7 Luc. 3:19

leman pupuru."¹⁵ Enatcha tit-iwa, at enpatokorcha nan am-in ay tatau. ¹⁶ As nan hiyachi enaran Jesus nan lema ay tenapay ya nan chuwa ay filis, ya nuntangad hiya ad chaya ay munyaman kan Apo Dios. Kun pay narpas, pinutputingna chachi, ya inchatna as nan disipulusna, ya nan disipulusna at inwarascha as nan tatau. ¹⁷ Nangan am-in nan tatau, at nasufucha. Haat amogun nan disipulus nan chinaancha ay namnu as nan hinpuru ya chuwa ay uppig.

Nan Infiakian Pedro Maepangkep Kan Jesus

(Mat. 16:13-20; Mar. 8:27-29)

¹⁸ As nan namingsan ay naaangkiayan Jesus ay cha munkararag, naesnop nan disipulus kan hiya. Angkiay senarudsudna kan chicha, "*Ngachana nan kanan nan tatau maepangkep kan ha-un?*"

¹⁹ Tinumforcha, "Kanan met nan tapina un he-a hi Juan ay Fumufunyang, ya kanan nan tapina un he-a hi Elias. Wachapay nan mangali un usaka as nan chiyuycha pomapadtu ad pus-uy ay natau manipud as nan utúy."

²⁰ Senarudsud Jesus kan chicha, "*Ngem chakayu ngay? Ngachana nan kananyu maepangkep kan ha-un?*"

Tinumfor hi Pedro, "He-a nan Cristo ay pinilen Apo Dios."

²¹ Angkiay infilin Jesus ay ustu kan chicha ay maid poros mangifiagfiag-ancha as na. ²² Kenalina, "*Nan Naepadtu ay Anak chi Taku at masapor mun-iliwas as ongor ay likiat. Achintu laychun nan anam-amá, anap-apon chi papachi, ya nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig. Maepapatuytu hiya, ngem as nan maekatlu ay urkiw at matau manipud as nan utúy.*"

Nan Taku Ay Manglayad Ay Umunud Kan Jesus

(Mat. 16:24-28; Mar. 8:34-9:1)

²³ Angkiay kenalen Jesus as nan am-in, "*Mu ngachana nan manglayad ay umunud kan ha-un at masapor ikinakna ay mangekaman as nan laylaychuna, ya itina nan korosna as inurkiw, haat umunud kan ha-un.*" ²⁴ *Tay nan uray ngachana ay mangepapati ay mangesarakan as fiyagna asna's luta at malitawnantu challu. Ngem nan uray ngachana ay manglitaw as fiyagna asna's luta kiapú as pammatina kan ha-un at maesarakantu.* ²⁵ *Tay anan maaran nan taku ay mangkuwa as nan am-in ay wacha asna's luta, ngem malitaw winnu machachael challu hiya?* ²⁶ *Tay nan ngachana ay mangifiain kan ha-un ya nan karkalek at ifiaintu us nan Naepadtu ay Anak chi Taku hiya as nan omaliyana kasin ay mangepaila as nan kaichayawana ya nan kaichayawan nan Ama ya nan nasantowan ay anghesna.** ²⁷ *Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay wachacha nan tapina kan chakayu ay nangatakchug hena ay achintu matuy inkiana ilauncha nan muntorayan Apo Dios."*

Nan Tinmukunan Nan Kail-an Jesus

(Mat. 17:1-8; Mar. 9:2-8)

²⁸ Kun pay kiayud waru ay urkiw as nan nangifiag-an Jesus as nan nauycha, entakin Jesus cha Pedro, Juan ya Santiago henan chuntug ta uycha munkararag. ²⁹ As nan cha munkararakian Jesus, tinmukun chi kail-an chi lupana, ya nan fiachuna at pinmukpukkawan ya kun sumili. ³⁰⁻³¹ Kalina at ya nunpaila nan sumili ay chuwa ay lanaraki ay cha maketagtakiatfor kan hiya ay cha Moises kan Elias. Chacha apatun nan kiayud mangtongparan Jesus as nan

*9:26 Mat. 10:33

pangkep Apo Dios kan hiya ay hiyachi nan uyna matuyan ad Jerusalem. ³²As nan hiyachi, naimugmug hi Pedro ya nan iib-ana, ngem kuncha pay finmangun, inilacha nan kaichayawan Jesus ya nan chuwa ay lanaraki ay naketatakchug kan hiya. ³³Kun pay cha mak-ak nan chuwa ay lanaraki as nan kawad-an Jesus, kenalen Pedro kan Jesus, “Apo, ammay paat ta wacha takú hena. Kun kami at mun-amma as turu ay fiawi, usa kan he-a, usa kan Moises ya usa kan Elias.” Kenalina chi, tay achina ammu nan chana kankanan.

³⁴Kun pay cha munkarkali hi Pedro, wacha nan lifuu ay nangalenong kan chicha, at inmugyatcha as solet ay cha maabfongan as lifuu. [†]³⁵Wacha us nan kali ay nurpu as nan lifuu ay kanana, “Hi tona nan Anakku ay pinilek. Chumngor kayu kan hiya!” ³⁶Kun pay kinminak nan cha munkali, inilacha ay nauusa hi Jesus. Kuncha kinkinak nan disipulusna, ya as nan hiyachi ay timpu, maid nangifiagfiag-ancha as nan inilacha.

Nan Nangepak-akan Jesus As Nan Anennet As Nan Onga

(*Mat. 17:14-18; Mar. 9:14-27*)

³⁷As nan kafikiatana, chinmayyu cha Jesus ay nurpu henan chuntug, ya ongor nan tatau ay nanib-at kan hiya. ³⁸Kalina at ya infukiaw nan usa ay laraki ay naetatapi as nan tatau, “Misturu, ilaum man paat nan pototku ay laraki, tay kun us-usa ay pototku. ³⁹Tay as nan umchaan nan anennet kan hiya, kalina at ya cha lawá munfugfukiaw ya cha munkorchas hiya inkiana umusab nan tapakna. Paliwasana hiya as solet ya achina laychun ay taynan. ⁴⁰Nunpakpakaasiyak as nan nauycha disipulusmu ay epafoknagcha nan anennet, ngem achicha kafiaelan.”

⁴¹Tinumfor hi Jesus, “*Nakkuran kayu ay tatau ad wani! Maid tit-iwa pamatiyu ya nunkasokel kayu! Anan kafi-ayag chi mawawad-ak ya tata-unku kan chakayu? Iyalem man hena nan pototmu.*”

⁴²Kun pay cha maesnop nan onga kan Jesus, inturchun nan anennet hiya as nan luta ya nunkorchasuna. Ngem finilin Jesus nan anennet ay fomoknag, at enmammay nan onga. Angkiay ya inpurangna nan onga as nan amana. ⁴³Amin nan tatau at naschaawcha as nan inilacha ay pannakafialin Apo Dios.

Nan Nangifiag-an Kasin Jesus As Nan Katayana

(*Mat. 17:22-23; Mar. 9:30-32*)

Kun pay cha masmaschaaw nan tatau as nan am-in ay enat Jesus, kenalina as nan disipulusna, ⁴⁴“*Achiyu liwliw-an nan nauy ifiakiak kan chakayu: Nan Naepadtu ay Anak chi Taku at maipurangtu as nan tatau.*” ⁴⁵Ngem chaancha naawatan nan nauy infiakiana, tay naililingub kan chicha ta achicha maawatan, ya umugyatcha ay manarudsud kan hiya as nan maepangkep as nan nauy infiakiana.

Nan Kaamuchan As Nan Muntorayan Apo Dios

(*Mat. 18:1-5; Mar. 9:33-37*)

⁴⁶Wacha nan nunlapu ay susuma as nan disipulus Jesus mu ngachana kan chicha nan kaamuchan. ⁴⁷Ngem kiapú ta aammon Jesus nan chacha numnummun, enayakiana nan usa ay onga ya enpatakchugna as nan sag-una. ⁴⁸Kenalina kan chicha, “*Nan uray ngachana ay mang-awat kan tona ay onga kiapú as pammatina kan ha-un at ha-un nan awatuna. Nan uray ngachana ay mang-awat kan ha-un at awatuna nan nangifiaor kan ha-un. Tay nan taku ay kaa-*

[†]9:34 Exo. 13:21; Isa. 19:1

puchan kan chakayu am-in at hiya nan kaamuchan.”

Nan Achi Komontra Kan Chakayu At Kadwayu

(Mar. 9:38-40)

⁴⁹Tinumfor hi Juan, “Apo, inilami nan usa ay taku ay cha mangosar as ngachanmu ay mangepafoknag as nan chiyuycha anennet. Enpawami, tay fi-akun takú met kadwa hiya.”

⁵⁰Ngem kenalen Jesus kan Juan ya as nan tapen nan disipulusna, “*Achiyu epawa, tay nan taku ay achi komontra kan chakayu at kadwayu.”*

Nan Chaan Nangepachawusan Nan I-Samaria Kan Jesus

⁵¹Kun pay kiayud umchan nan timpu ay maetag-uyan Jesus ad chaya, epapatina ay umuy ad Jerusalem. ⁵²Isunga enpaon-onana nan tapen nan tataku henan usa ay fiabruy nan i-Samaria[‡] ta chacha esakiana nan munchawsana. ⁵³Ngem chaan lenayad nan umiili hid-i ay chumawus hi Jesus as kawad-ancha, tay aammucha ay ad Jerusalem nan ayayana. ⁵⁴Kun pay inilan cha Santiago kan Juan ay disipulusna nan enat nan i-Samaria, kenalicha kan Jesus, “Apo, ay laychum ay ayakianmi nan apuy ay murpu ad chaya ay komsop ay mamuor kan chicha?” ⁵⁵Ngem nunsakong hi Jesus ya senengarana chicha. ⁵⁶Angkiay ya inmuycha henan tukún ay fiabruy.

Nan Masapor Ay Atun Nan Umunud Kan Jesus

(Mat. 8:19-22)

⁵⁷As nan chacha umuyan, kenalen nan usa ay laraki kan Jesus, “Umunuchak kan he-a uray kumpurmi as ay-ayam.”

⁵⁸Tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Wachay lungug ay omafongan nan*

chiyuycha fuwus, ya wachay somollongan nan chiyuycha kossel, ngem maid ustu as massuyan nan Naepadu ay Anak chi Taku.”

⁵⁹Kenalen Jesus as nan usa pay ay taku, “*Umunudka kan ha-un.*” Ngem kenalen nan taku, “Apo, awni pay ta uyku ilufok on-ona hi amak.”

⁶⁰Tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Pay-am. Kikiad nan chiyuycha maid pam-maticha ay maepachong as nan nunkatuy nan uy mangilufok as nan pachongcha ay nunkatuy. Ngem kun pay he-a, yumu at ekasaba nan maepangkep as nan muntorayan Apo Dios.*”

⁶¹Kenalen nan tukún ay taku, “Apo, umunuchak kan he-a, ngem awni pay a ta uyak mumpakacha on-ona as nan pamilyak.”

⁶²Ngem kenalen Jesus, “*Nan taku ay mangelapu ay mun-arachu ya kun cha munsakosakong at achi maekari ay mae-tapi as nan muntorayan Apo Dios.*”

Nan Nangifiaoran Jesus As Nan Piton Puru Ya Chuwa Ay Disipulusna

10 Kun pay narpas chi, nunpili hi Jesus as piton puru ya chuwa pay ay disipulusna, ya infiaorna chicha ay mahinchudwa ay mangon-ona ay umuy henan am-in ay ili ya lukiar ay ay-ayanantu. ²Kenalina kan chicha, “*Ongor chi maani, ngem akét chi mun-ani. Isunga ekararagyu as nan nunkuwa as nan maani ta umifiaor hiya as tap-ina pay ay mun-ani.*” ³*Uy kayu! Ifiaorku chakayu ay maepachong as nan naamu ay kordero as nan kawad-an nan chiyuy-cha kauugyat ay atap ay asu.* ⁴*Achi kayu ometakin as petaka, samfiag winnu sapatos ay munsokatanyu. Achiyu iyaw-awni as nan charan ay maketagtakiat-for as kumpurmi.* ⁵*As nan uray ngachana ay afong ay sungkopanyu, kananyu on-*

[‡]9:52 Munfifinnusor nan chiyuycha i-Samaria ya nan chiyuycha Judio. Jn 4:9; 8:48

ona un, 'Nan natalna ay numnum nan mawawacha koma kan chakayu ay hinfi-aryu.'⁶ Mu awatun nan nakin afong nan hana bendisyon ay infiakiayu, mabendisyonantu hiya. Ngem mu achina awatun, achintu mabendisyonan.⁷ Mayassa kayu as nan hana ay afong. Kanunyu ya ikop-unyuu nan ichatcha kan chakayu, tay nan munchunu at maekari ay malagfuwan. Achi kayu mun-attoaton as afong ay chumawusanyu.⁸ As nan umuyanyu henan usa ay ili ya mangiliyun chakayu, kanunyu nan makan ay esakianacha para kan chakayu.⁹ Paamayunyu nan munsaket ay wacha hid-i ay ili, ya kananyu kan chicha, 'Kiayud umchan nan muntorayan Apo Dios kan chakayu.'¹⁰ Ngem as nan umuyanyu henan usa ay ili ya achi chakayu mangiliyun, umuy kayu as nan chiyuycha korsa, ya kananyu un,¹¹ 'Uray nan tapok nan iliyu ay naepkat as nan chapanmi at pokpokanmi ay mangepaila ay maid fyangmi as nan manusaan Apo Dios kan chakayu.' Ngem uray mu hiyasa, achiyu liwliw-an ay kiayud umchan nan muntorayan Apo Dios kan chakayu.¹² Ifi-akiak kan chakayu ay as nan hana ay urkiw ay mang-okomán Apo Dios as nan katakutaku, narakrakantu nan chusan nan chiyuycha i-Sodoma mu nan umiili hesa."¹³

Nan Chiyuycha Achi Omafurot Ay Tatakú

(Mat. 11:20-24)

¹³Inturuy Jesus, "Kasug-ang kayu ay i-Corazin ya i-Betsaida! Tay mu ad Tiro ya ad Sidon nan nangekamanak as nan hanacha amud ay nakaskaschaaw ay enkamkamanku kan chakayu, nunfiawicha at koma ay nangatokor ay nangafiachu as saku ya nachachapor.¹⁴ Ngem as nan urkiw ay mang-okomán Apo Dios as nan katakutaku, narakrakantu nan chusan nan chiyuycha i-Tiro ya i-

Sidon mu chakayu.¹⁵ Chakayu ngay ay i-Capernaum, ay kananyu un maichayaw kayu ad chaya? Achi! Awni at kun kayu maichus-or ad inferno."

¹⁶Kenalen pay Jesus as nan disipulusna, "Nan taku ay chumngor kan chakayu at kan ha-un nan chumngorana, ya nan mangachi kan chakayu at ha-un nan achiyuna. Kun pay nan mangachi kan ha-un at hi Apo Dios ay nangifiaor kan ha-un nan achiyuna."

Nan Nunfiangchan Nan Piton Puru Ya Chuwa

¹⁷As nan nunfiangchan nan piton puru ya chuwa ay infiaor Jesus, ongor chi lagsakcha, ya kanancha kan Jesus, "Apo, uray nan chiyuycha anennet at enmafurotcha kan chakami as nan nangifilinanmi kan chicha ay fomoknagcha as nan nangosaranmi as nan ngachanmu."

¹⁸Kenalen Jesus kan chicha, "Inilak nan enat Satanas ay nag-as, at kaman as nan fiakilat ay nurpu ad chaya.¹⁹ Chumngor kayu! Enettak chakayu as kalibfengan ay mangikiatin as nan chiyuycha urug ya chiyuycha scorpion, ya mangamis as nan am-in ay pannakafialin nan kafusoryu ay hi Satanas. Maid mangisiw ay ommat kan chakayu.²⁰ Ngem achi kayu koma munlagsak kiapú ta nunpaetoray nan chiyuycha anennet kan chakayu, kun at nan munlagsakanyu at kiapú ta naisurat nan ngachanyu ad chaya."

Nunlagragsak Hi Jesus

(Mat. 11:25-27; 13:16-17)

²¹As nan hiyasa ay uras, enpalagragsak nan Espiritu Santo hi Jesus, ya kanana, "Ama ay Apo ad chaya ya asna's luta, munyamanak kan he-a, tay enpakaammom as nan chiyuycha chaan nakaachar nan nauyha entatafunmu as nan chiyuycha mamasilib ya nakaachar."

¹³10:12 Gen. 19:1-29; Isa. 1:9-10; 3:9; Jer. 23:14; Mat. 10:15; Pal. 11:8

O, Ama, enatmu na, tay hiyana nan mangepalaylayad kan he-a.

²²“Nan am-in at entalek Ama kan ha-un. Maid nangammu as nan Anak omangkiay nan Ama. Assesa us ay maid nangammu as nan Ama omangkiay nan Anak ya nan pilyun nan Anak ay mangepakaammuwana.”

²³Kun pay narpas sa, nunsakong hi Jesus as nan disipulusna as nan naaangki-ayancha, ya kanana “Nakiasat nan tataku ay mangila as nan chayu il-ilaun. ²⁴Ifi-akiak kan chakayu ay ongor kayman chi pomapadtu ya ar-ari ay nunlarayad ay mangila as nan chayu il-ilaun, ngem chaancha inila. Lenayadcha us ay mangngor as nan chayu chungchungrun, ngem chaancha chinngor.”

Nan Maepadpachongan Nan Ammay Ay I-Samaria

²⁵Wacha nan usa ay mun-isursuru as Lintig ay inmuy kan Jesus ta chistin-guna hiya. Kenalina, “Misturu, ngachana nan atok ta tawichok nan fiyag ay maid patingkiana?”

²⁶Tinumfor hi Jesus kan hiya, “Ngachana nan naisurat as nan Kalen Apo Dios? Ngachana nan mangawatmu?”

²⁷Tinumfor hiya, “Masapor laylaychum nan Apo ay Diosmu as nan am-in ay pusom, as nan am-in ay katatakom, as nan am-in ay fikasmu, ya as nan am-in ay numnummu. Masapor us laylaychum nan pachongmu ay taku ay kaman as nan atum ay manglaylayad as achormu.”[§]

²⁸“Ustu nan ensongfiatmu,” kenalen Jesus, “Hiyasa nan atum, at matakuka in-inkiana.”

²⁹Ngem lenayadna ay mangelalintikian as achorna, isunga kenalina kan Jesus, “Ngachana man nan sasag-unku?”

³⁰Tinumfor hi Jesus babaen as nan maepadpachongan: “Wacha nan usa ay taku ay cha chumayyu ad Jerico ay nurpu ad Jerusalem. As nan korsa, kalina at ya finchang chi homohold-ap hiya. Enaracha nan am-in ay wacha kan hiya, uray nan fiachuna, ya penak-opak-orcha inkiana kiyud matuy. Angkiay ya tenaynancha hiya. ³¹Wacha nan pachi ay naiyaspoy ay cha chumayyu as nan hana ay korsa. Kuna pay inila nan chiyuy taku, nunliglig hiya. ³²Assesa us as nan Levita** ay kun pay inumchan as nan kawad-an nan chiyuy taku ya inilana hiya, nunliglig hiya.

³³Ngem as nan nar-osan us nan usa ay i-Samaria ay cha munfiat as nan kawad-an nan chiyuy taku ya inilana hiya, nasugang as solet hiya.†† ³⁴Naesag-un, ya kenapuwana hiya as lana ya fiayas, angkiay finudfuchana nan sukiatna. Kun pay narpas, ensakayna hiya as nan dongki, ya inyuyna as nan chumawchawsan chi munfiat, angkiay enaywanana hiya. ³⁵As nan kafikiatana, inchatna nan chuwa ay dinario as nan nakin kuwa as nan chumawchawsan, ya kanana kan hiya, ‘Aywanam hiya. As nan munfiangchak hena, fiayachaktu mu kaatna pay nan kinas-tosmu.’”

³⁶Inyanongos Jesus, “As nan munnumnummu, ngachana kan chatud-i ay turu nan tit-iwa ay sag-un nan chiyuy taku ay penak-opak-or nan chiyuycha homohold-ap?”

³⁷Tinumfor nan mun-isursuru as Lintig, “Ya kakun nan chiyuy taku ay nanug-ang kan hiya.”

§10:27 Deut. 6:5; Lev. 19:18; Prov. 3:29

**10:32 Nan chiyuycha Levita at chicha nan mamadfiachang as nan pachi as nan Templo.

††10:33 Luc. 9:52-53; Jn. 8:48

Kenalen Jesus, “Uyka ngarud, ya assid-i us nan atum.”

Nan Uy Nangfisitaan Jesus Kan Cha Marta Kan Maria

³⁸ As nan cha munfiaatan Jesus ya nan disipulusna, inumchancha henan usa ay fiabruy. Wacha hid-i nan fiafiai ay nan ngachana at Marta ay nangmangili kan chicha.³⁹ Wacha nan enauchina ay nan ngachana at Maria ay tenmikor as nan sag-un nan suken Jesus ya cha chumchumngor as nan cha isursuron Jesus. ⁴⁰ Ngem kun pay hi Marta, cha maseksekoran, tay hiya yangkiay nan cha mun-esakiana as kanuncha. Isunga inmuy hiya kan Jesus, ya kanana, “Apo, ay achim pakian-anu uray mu tenayanak as nan ifiak, at kunku iyuusa ay mannu as nan nauycha am-in ay chunu? Ifiakiam pay kan hiya ta fiadnganak.”

⁴¹ Ngem tinumfor hi Jesus kan hiya, “Marta, Marta! Chaka machanchanakinan ya malilifokan as maepangkep as ongor ay fianag, ⁴² ngem kun met usa yangkiay nan kasaporan. Pinilen Maria nan kaamayana, at achintu makakkaan kan hiya.”

Nan Insuron Jesus Ay Atun Ay Munkararag

(Mat. 6:9-13; 7:7-11)

11 As nan hin-urkiw, cha munkarkararag hi Jesus henan usa ay lukiar. Kun pay narpas, kenalen nan usa ay disipuluna, “Apo, isurom pay chakami ay munkararag, kaman as nan enat Juan ay Fumufunyang ay nangisuru as nan disipulusna.”

² Kenalen Jesus kan chicha, “As nan munkararakianyu, assena nan kananyu: ‘Ama, maichaychayaw koma nan nasantowan ay ngachanmu. Omali koma nan muntorayam.

³ Ichatmu koma kan chakami nan kanunmi as inurkiw.

⁴ Pakawanum koma chakami as nan fiasfi-asormi, tay pakawanunmi us nan am-in ay finmasor kan chakami. Achim koma eparufus ay etorokmi ay maulisukian.’”

⁵ Kenalen pay Jesus, “Mu ngay wacha nan usa kan chakayu ay umuy as afong nan usa ay kiayyumna as nan tongan chi lafi, ya kanana kan hiya, ‘Kiayyum, umutangak pay as turu ay tenapay, ⁶ tay wacha nan cha munfaat ay kiayyumku ay chinmawus ya naiyaspur ay maid epakanku kan hiya.’ ⁷ Mu ngay kanan nan kiayyummu ay wacha as fi-aruy un: ‘Achika at man chumisturfu, tay naichachakig at nan unub ya inuumfug kami as nan an-akku. Achiyak challu fumangun ay umichat as makan kan hea.’ ⁸ Ifiakiak kan chakayu ay uray mu achi fumangun ay umichat as makan kiapu ta kiayyummu hiya, ngem kiapu ta cham itukiak ay chumawat, fumangun challu ya ichtatna nan am-in ay kasaporam.

⁹ “Isunga ifiakiak kan chakayu ay achiyu ikinkinak ay chumawchawat kan Apo Dios as kasaporanyu, at maichattu kan chakayu nan chayu chawchawatun. Achiyu ikinkinak ay mun-an-anap, at maanapanyuntu nan chayu an-anapun. Achiyu ikinkinak ay munkokkokkok, at tokafiantu Apo Dios nan pantiw para kan chakayu. ¹⁰ Tay am-in ay chumawat kan Apo Dios at maawatna nan chawatuna, ya nan mun-anap at makaanap, ya nan munkokkok at matkafian nan pantiw para kan hiya. ¹¹ Ngachana kan chakayu ay am-a nan mangichat as urug mu chumawat nan pototy as kiachiw, ¹² winnu mangichat as scorpion mu chumawat as itlug? ¹³ Mu chakayu ay manangotettet at ammuy ay umichat as ammay as nan an-akyu, ay achi kaskasin ay ichtat Ama ay wacha ad chaya

nan Espiritu Santo as nan chiyuycha chumawat kan hiya?"

Hi Jesus Ya Hi Beelzebub

(Mat. 12:22-30; Mar. 3:20-27)

¹⁴As nan hin-urkiw, cha mun-epafoknag hi Jesus as anennet ay nang-umor as nan usa ay taku. Kun pay femmoknag nan anennet, makakali at nan hana ay taku, at naschaawcha nan tataku. ¹⁵Ngem nan tapina kan chicha at kenalicha, "Hi Beelzebub ay ap-apon chi anennet nan nangichat kan hiya as pannakafialin ay mangepak-ak as anennet." ¹⁶Kun pay nan tapina at lenayadcha ay manisting kan Jesus. Isunga chinmawatcha as nakaskaschaaw ay sinyar ay mangepaneknek ay hiya at nurpu kan Apo Dios.

¹⁷Ngem aammon Jesus nan chacha numnumnumun, isunga kenalina kan chicha, "Uray ngachana ay muntorayan ay munkinnufiat chi tatakuna at machachael. Kaman us as nan hinfiaruy ay mu masusumacha at masisiyancha. ¹⁸Mu makepatuy hi Satanas as nan chiyuycha anennet ay etorayana, anan atuna ay munturturuy ay muntoray in-inkiana? Kenalek sa, tay kananyu un hi Beelzebub nan nangichat as pannakafialinku ay mangepafoknag as nan chiyuycha anennet. ¹⁹Mu as nan pannakafialin Beelzebub nan nangor-ak as pannakafialinku ay mangepafoknag as nan chiyuycha anennet, ngachana ngay nan nangichat as pannakafialin nan chiyuycha umun-unud kan chakayu ay mun-epafoknag as nan chiyuycha anennet? Mu hiyasa, chicha nan mangepaneknek ay achi tit-iwa nan kenaliyu. ²⁰Nan kenatit-iwana at fiakun hi Beelzebub, ngem hi Apo Dios nan nangichat as pannakafialinku ay mun-epafoknag as nan chiyuycha anennet.

Hiyana nan mangepaila ay enmali nan muntorayan Apo Dios kan chakayu."

²¹"Mu naarmasan ay ustu nan usa ay kursi ay taku ya fiantayana nan afongna, maid maak-akiw as nan kukuwana. ²²Ngem mu omali nan kurkursi ay taku ay makepatuy ya amisuna hiya, arauna nan am-in ay armas ay muntal-talekan nan kursi ay anchi. Angkiay ya enpakakchang nan hana kurkursi nan enakiwna.

²³"Nan ngachana ay achi makius-usa kan ha-un at komokontra kan ha-un. Assesa us ay nan ngachana ay achi fumachang kan ha-un ay mangamong as nan tataku at kuna munsisiyanun chicha."

Nan Munfiangchan Nan Anennet

(Mat. 12:43-45)

²⁴Nun-epadpachong pay hi Jesus, "As nan femmoknakian nan anennet ay sin-ungkop as nan taku, uy munlikud hiya henan luglukiar ay kamaid chi chanum ay mun-anaanap as tukún ay mun-iblayana, ngem maid uchanana. Angkiay ya kanana as numnumna, 'Munfiangachak challu as nan afongku ay nurpuwak.' ²⁵As nan munfiangchana, uchanana ay nacharos ya naornos nan afong. ²⁶Angkiay ya mak-ak ya ometakin as tapina ay pitu ay anennet ay kaskasin manangotettet mu hiya. Sungkopcha as nan afong ya magyancha hid-i. As nan hiyachi, kaskasin mangisiw nan kasasaad nan chiyuy taku mu nan enmon-ona ay kasasaadna."

Nan Tit-iwa Ay Nakiasat

²⁷Kun pay kenalen Jesus chaná, nunfukiaw nan usa ay fiafi ai ay wacha as nan kaongoran chi tataku, ya kanana kan hiya, "Nakiasat paat nan nangiyanak ya nangepasusu kan he-a!"

²⁸Ngem kenalen Jesus, "Kun at nan nakiasat at nan chiyuycha manngor as nan kalen Apo Dios ya mangtongpar as sa."

**Nan Chawat Ay Omepaila Hi
Jesus As Nakaskaschaaw**

(Mat. 12:38-42)

²⁹ Kun pay cha omongor chi tatau, inturuy Jesus, “Nakkuran! Anuy paat mantotetet chi ukialen chi tatau ad wani! Chacha chumawat as nakaskaschaaw ay sinyar, ngem maid maepaila kan chicha omangkiay nan nakaskaschaaw ay enomat kan Jonas ay pomapadtu. ³⁰ Kaman as nan nunfialinan Jonas as sinyar ay naepaila as nan tatau ad Nineve at asesa us ay munfialintu nan Naepadtu ay Anak chi Taku as sinyar ay maepaila as nan tatau ad wani. ³¹ As nan urkiw ay mun-okomán Apo Dios, tomakchugtu nan Reyna ad Seba ad pus-uy ay mangepafiasor as nan tatau ad wani, tay nurpu hiya hena achaachawwi ay lukiar ay uy paat nanngor as nan nainsilifian ay sur-suron Solomon. Ifiakiak kan chakayu ay wacha hena ad wani nan am-amud mu hi Solomon. ³² As nan omaliyantu nan urkiw ay mun-okomántu Apo Dios as nan amin ay tatau, tomakchugtu nan inmiili ad Nineve ay mangepafiasor kan chakayu ay tatau ad wani, tay nunfiawicha as nan fiasfiasorcha as nan nanngorancha as nan enkaskasaban Jonas. Ifiakiak kan chakayu ay wacha hena ad wani nan am-amud mu hi Jonas!”^{¶¶}

Nan Maepadpachongan Nan Pingki

(Mat. 5:15; 6:22-23)

³³ Inturuy Jesus, “Maid mamaskud as pingki ya ilingub winnu uyna op-opan as fianga. Ngem kuna at epatang as nan maepatpatngan ta nan chiyuycha sungkop at ilauncha nan silaw. ³⁴ Nan matam at hiyasa nan maepachong as nan silaw nan achormu. Mu narawag nan umil-an nan matam, nasilawan nan intiru ay achormu.

Ngem mu achi narawag nan umil-an nan matam, ngongot as solet nan achormu. ³⁵ Isunga il-ilaum ngarud ta nan silaw nan wacha kan he-a, fiakun nan ngongot. ³⁶ Mu nan intiru ay achormu at narawag ay maid poros ngongot, narawagtu nan intiru ay achormu ay kaman chaká sinisilawan as nan lawag nan silaw.”

**Nan Nanengaran Jesus As
Nan Chiyuycha Fariseo Ya
Mun-isursuru As Lintig**

(Mat. 23:1-36; Mar. 12:38-40)

³⁷ Kun pay cha munkarkali hi Jesus, enayakian nan usa ay Fariseo hiya ta makekan kan hiya. Isunga inmyu hi Jesus as nan afong nan Fariseo, ya naketokor ay makekan. ³⁸ Nakudnor nan chiyuy Fariseo as nan nangil-ana ay chaan nunfuru on-ona hi Jesus sakbay mangan ay maiyunud as nan iniili ay ukialicha. ³⁹ Ngem kenalen Apo Jesus kan hiya, “Chakayu ay Fariseo at kaman kayu as nan tatau ay manguras as nan luwar yangkiay nan tasa ya paratu, ngem achiyu met charosan nan numnumyu ay napru as kenaakum ya kenamangotettet! ⁴⁰ Chakayu ay nunkangokngok! Ay fiakun hi Apo Dios ay nangamma as nan achor takú nan nangamma us as nan numnum takú? ⁴¹ Kunyu at ichat as nan makasapor nan wacha as nan tasa ya paratuyu. Tay mu atunyu sa, tit-iwa ay nacharos kayu.

⁴² “Kasug-ang kayu ay Fariseo, tay ichatonyu met tit-iwa nan pagkapuron nan apetyu ay kaman as nan chiyuycha mangepaammay as machangchang, ngem enganuyyu met nan kenalintig ya nan layadyu kan Apo Dios. Chatona nan masapor ay atunyu, ya achiyu challu enganuy ay mangekaman as nan tapina.”^{§§}

⁴³ “Kasug-ang kayu ay Fariseo, tay nan laylaychunyu ay tomoktokoran at as

^{¶¶}11:32 Jon. 3:5

^{§§}11:42 Lev. 27:30; Deut. 14:22

nan kaammayan ay tokoran as nan senagoga, ya laylaychunyu us ay cha chakayu risrispituwun as nan tatakua as nan chiyuycha mun-el-elakwan.

⁴⁴“Kasusug-ang kayu ay Fariseo, tay maepachong kayu as nan chiyuycha lufok ay maid matoncha ay cha ikiatkiatin chi tatakua, tay achicha ammu ay lufok.”

⁴⁵Usa as nan mun-isursuru as Lintig nan nanfor kan Jesus, “Misturu, as nan nangaliyam as sa, cham us pabpafiinan chakami.” ⁴⁶Kenalen Jesus, “Kasusug-ang kayu us ay mun-isursuru as Lintig, tay ongor chi lintigyu ay chayua epadpad-un as nan tatakua ay achicha kafiaelan, ya achiyu met uyachun chi uray us-usa paat ay kiayamotyua ay fumachang kan chicha.

⁴⁷“Kasusug-ang kayu, tay iyammaanyu as anam-ammay ay lufok nan chiyuycha pomapadtu ay penatuy nan kaap-uwanyu. ⁴⁸Ngem as nan mangekamkamananyu as sa, epailayu ay iyafudyu nan enkamkaman nan kaap-uwanyu, tay penatuycha chicha, ya iyam-ammaanyu chicha as lufokcha. ⁴⁹Hiyana nan mangepaila ay masilib hi Apo Dios, tay kenalina ad pus-uy un, ‘Ifiaorkuntu kan chicha nan chiyuycha pomapadtu ya apostoles, ngem patayunchantu nan tapina kan chicha ya palikiatunchantu nan tapina.’ ⁵⁰Isunga chakayu ay tatakua ad wani nan machusantu kiapú as nan napatuyuan nan am-in ay pomapadtu nunlapu as nan nafiayangnan nan luta, ⁵¹nunlapu as nan natuyuan Abel inkiana as nan natuyuan Zacarias ay napatuy as nan nunkiakiawan nan altar ya nan nasantowan ay kuwartu as nan Templo. Ifiakiak kan chakayu, tit-iwa ay machusantu nan tatakua ad wani kiapú as nan penmatpatuyuan nan kaap-uwancha.*

⁵²“Kasusug-ang kayu ay mun-isursuru as Lintig, tay kenaanyu nan torfek ay mankab as nan pantiw nan mangammuwan as nan kalen Apo Dios. Chakayu

ay mismu at chaan kayu sinungkop ya enpawayu pay ay sungkop koma nan tatakua.”

⁵³Kun pay cha mak-ak hi Jesus as nan chiyuy ay lukiar, enlapon nan mun-isursuru as Lintig ya nan chiyuycha Fariseo ay kaskasin mangsot kan hiya. Ongor us chi senarudsudcha kan hiya, ⁵⁴tay laychuncha ay wachay kanana as mangepafiasorancha kan hiya.

Nan Tukun As Nan Kenapakamankaman

(Mat. 10:26-27)

12 As nan cha ommatan nan nauycha, cha somaliyubyub nan liniblifua ay tatakua ay uray kuncha cha munkikinnatin. Kenalen Jesus on-ona nan disipulusna, “Il-ilaunyu nan lebaduran nan chiyuycha Fariseo ay hiya nan ukialicha ay kenapakamankaman. ²Maid naililingub ay achintu maepaila, winnu naetatafun ay achintu maammuwan. ³Isunga mu ngachana nan infiagfiakiayu as nan lafi, madngortu as nan kaorkia. Nan intubtufuyu as nan kawad-anyu as nan naiin-ub ay kuwartuyu at maifukiawtu as nan chiyuycha charan ta chungrun nan ongor ay tatakua.”

Nan Ustu Ay Umugyatan Nan Taku

(Mat. 10:28-31)

⁴Kenalen Jesus as nan disipulusna, “Ifiakiak kan chakayu ay kiakiayyumku, achi kayu umugyat as nan chiyuycha mangpatuy as achor, tay as nan marpasan tosa at maid kasincha atun. ⁵Ngem ifi-afiakiak nan umugyatanyu: Nan umugyatanyu at kan Apo Dios ay wachay panakafialina ay mangichus-or as nan achor ad inferno as nan manglopasana ay mangpatuy. O, tit-iwa, ifiakiak kan chakayu ay hiya nan masapor umugyatanyu. ⁶Ilaunyu nan chiyuycha tulin. Ay achi nan lema

* 11:51 Gen. 4:8; 2 Cro. 24:20-22

at maelaku as kun lawá chuwa ay pesos? Maelaku met! Uray akét chi fiarorcha at maid challu liwliw-an Apo Dios as uray usa kan chicha. ⁷ Uray nan fook as uruyu at nafifilangcha am-in. Isunga achi kayu umugyat, tay nafiarfiaror kayu mu nan ongor ay tulin.”

Nan Mangipudnu Ya Nan Mangesaot As Nan Maepangkep Kan Cristo

(Mat. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Kenalen pay Jesus, “Ifiakiak kan chakayu ay nan uray ngachana ay mangipudnu as nan sangwanan nan tataku ay hiya at omafurot kan ha-un, assesantu us ay ipudnuntu nan Naepadtu ay Anak chi Taku nan maepangkep kan hiya as nan sangwanan nan angheles Apo Dios. ⁹ Ngem nan mangesaot kan ha-un as nan sangwanan nan tataku at maesaottu us as nan sangwanan nan angheles Apo Dios.

¹⁰ “Nan ngachana ay munkali as maifusor as nan Naepadtu ay Anak chi Taku at mafialin ay mapakawan. Ngem nan munkali as maifusor as nan Espiritu Santo at achi mapakawan.

¹¹ “As nan mangicharuman nan tataku kan chakayu as nan sangwanan nan anapapu as nan chiyuycha senagoga winnu as nan gogobernador winnu as nan wacha as nan toray, achi kayu machanchanagian mu anan atunyu ay somongfiat winnu ngachana nan kananyu. ¹² Tay as nan hiyasa ay timpu at isuruntu nan Espiritu Santo nan usti ay kananyu.”

Nan Maepadpachongan Nan Narokrok Ay Fiaknang

¹³ As nan kaongoran chi tataku, wacha nan usa ay laraki hid-i ay nangali kan Jesus, “Misturu, ifiakiam as nan sunúdku ay kudwaunmi nan enpatawid chin amami kan chakami.”

¹⁴ Ngem kenalen Jesus kan hiya, “Ay kun kayong ha-un nan wachay kalibfengana ay manganongnong winnu mangudwa

as tawidyu? Fiakun.” ¹⁵ Angkiay ya inturuy Jesus ay mangali as nan am-in ay tataku, “Il-ilaunyu ta achi kayu masur-sulisukian as nan am-in ay kenaakum, tay fiakun nan kenaongor nan kuk-uwan nan taku nan mail-an nan tit-iwa ay fiyagna.”

¹⁶ As nan hiyachi, infiakuan Jesus kan chicha nan nauy ay maepadpachongan: “Wacha nan usa ay fiaknang ay ongor nan enanina as payyiwna. ¹⁷ Kenalina as numnumna, ‘Anan atok ngun, t'enha maid mangepay-ak as nan ongor ay enanek? ¹⁸ O, iwa, assena nan atok: Soktafok nan chiyuycha arangku ya munkiaufiak as anad-acha. Hid-i nan mangepay-ak as nan am-in ay enanek ya tapina pay ay kinakok.’ ¹⁹ Angkiay ya kanaktu as achorku, ‘Ongor nan intupugku ay kasaporak ay ommat as kaat ay tawwun. Kunak mun-ibiblay, mangmangan, umig-ikop, ya munlagragsak.’ ²⁰ Ngem kenalen Apo Dios kan hiya, ‘Narokrok! Ad wani ay lafi, matyu ka. Anan manguwa pay as nan intutupugmu?’”

²¹ Inyanongos Jesus, “Assesa nan ommat as nan taku ay cha mun-ituputupug as kenafiaknang as para kan hiya, ngem pugli hiya as nan mangilian Apo Dios.”

Hi Apo Dios Yangkiay Nan Matalek

(Mat. 6:25-34)

²² Kenalen Jesus as nan dispulusna, “Isunga ifiakiak kan chakayu ay achi kayu machanagian as maepangkep as pagfiyagyu mu anan kanunyu, winnu machanagian as nan maepangkep as nan achoryu mu anan ifiachuyu. ²³ Tay nan fiyag at am-amud mu nan makan, ya nan achor at am-amud mu nan fiachu. ²⁴ Numnumunyu nan chiyuycha kossel. Achicha muntanum winnu mun-ani ya maid fiarugcha winnu arangcha. Uray mu hiyasa, pakanun challu Apo Dios chicha. Am-amud kayu met mu nan nauycha kossel! ²⁵ Ngachana kan chakayu nan makafiael ay mangepaan-anchu as fiyagna as uray

kun usa ay uras kiapú as nan chana munchanchanakian. ²⁶ Mu achiyu kafiaelan ay manglekaman as ak-akettuy ay kaman as nan hana, anuy kayu lawá machanakian as maepangkep as tapina?

²⁷ “Ilaunyu nan atun nan sabsafong ay masakun. Achicha munchunu winnu munafor as fiachucha. Uray mu hiyasa, ifiakia kan chakayu ay uray hi Ari Solomon as nan am-in ay kenafiaknangna at chaan poros nunfiachu as maepachong as nan kenaam-ammay nan usa as nan nauyucha sabsafong. ²⁸ Mu fiachuwan Apo Dios nan nauyucha lukiam ay wacha as uma ad wani ya as wiet at mapuoran challu, ay achina chamman kaskasin fiachuwan chakayu mu nan nauyucha? Anuy paat anak-akettuy chi pammatiyu! ²⁹ Kiapú ta assessa, achi kayu cha munnumnunumnum as kanunyu ya ikopunyu, ya achi kayu munchanag. ³⁰ Tay nan nauyucha nan cha anaanapun nan chiyuycha Gentil ay achi nangammu kan Apo Dios. Ngem hi Amayu ad chaya at ammuna ay masaporyu chaná. ³¹ Kunyu at anapun nan maepangkep as nan muntorayan Apo Dios, at ichtanantu us chaná ay kasaporanyu.”

Nan Kawad-an Nan Kenafiaknang

(Mat. 6:19-21)

³² Kenalen pay Jesus, “Achi kayu umugyat, chakayu ay chak ay-aywanan, uray akét kayu, tay laychun Ama ad chaya ay maketoray kayu kan hiya. ³³ Elakuyu nan kuk-uwayu, ya ichtayu nan lakuna as nan chiyuycha pugli. As nan manglekamananyu as na, maarayu nan kenafiaknangyu ad chaya ay achi poros maakakiw ya machadchachael. Kamanyu cha esakiana nan chiyuycha petakayu ay achi machunchunot, ya nan kenafiaknangyu ay ichulinyu at achi mamammaid. ³⁴ Tay mu ay chaud nan kawad-an nan kenafiaknangyu at hid-i us nan kawad-an nan numnumyu.”

Nan Chiyuycha Nakasakiana Ay Mafiabfiaor

(Mat. 24:42-44)

³⁵ Inturuy Jesus, “Munsasakiana kayu as nan kumpurmi ay om-ommat, ya paskuchanyu nan pingkiyu ³⁶ ay maepachong as nan chiyuycha mafiabfiaor ay maman-ud as nan amocha ay uy nakichuyas ta muntokafiancha nan unub as nan munkokkokana ay sungkop. ³⁷ Naki-asat nan chiyuycha mafiabfiaor ay chaan nanassuy ya nakasakiana as nan omaliyan nan amocha. Ifiakia kan chakayu nan tiwawa ay munsokattu nan chiyuy amo, patokorunantu chicha ya ikiauwana chicha. ³⁸ Nakiasatcha nan chiyuycha mafiabfiaor mu asporan nan amocha chicha ay nakasakiana, uray mu komatam hiya as nan tongan chi lafi winnu maradlachaw.”

³⁹ “Numnumunyu na: Mu aammon nan nakin afong nan uras ay omaliyan nan mangaakiw, achina eparufus ay sugpun nan mangaakiw nan afongna.

⁴⁰ “Assesa us koma kan chakayu ay masapor nakasakiana kayu, tay omali nan Naepadtu ay Anak chi Taku as nan uras ay achiyu namnamaun.”

Nan Matalek Ya Nan Masilib Ay Mafiabfiaor

(Mat. 24:45-51)

⁴¹ Kenalen Pedro, “Apo, ay kan chakami nan cham mangifiag-an as nan nauy maepadpachongan winnu as nan am-in ay tatakú?”

⁴² Tinumfor hi Apo Jesus, “Ngachana ngarud nan matalek ya masilib ay mafiabfiaor? Hiya nan mangichatantu nan amona as nan kalibfengan ay mun-aywan as nan kakadwana ay mafiabfiaor, ya hiya nan mangiwarastu as kanuncha as nan ustu ay timpon chi manganancha. ⁴³ Nakiasat paat sa ay mafiabfiaor as nan komataman nan amona ya asporana hiya ay cha manglekaman as nan infilina. ⁴⁴ Ifi-

akiak kan chakayu nan tit-iwa ay kan tosa ay mafiabfiaor nan mangichatantu nan amona as nan kalibfengan ay mun-aywan as nan am-in ay kuk-uwana. ⁴⁵Ngem mu nan hana ay mafiabfiaor at kanana as numnumna un, 'Uy at man mafiayag ay munfiangad nan amok.' Angkiay ya enlapuna ay manopr at as nan kakadwana ay mafiabfiaor ay fianafiai ya lanaraki, ya cha uy mangmangan, umig-ikop, ya munfutfutang. ⁴⁶As nan komatamantu nan amona as nan urkiw ay achina namna-maun ya uras ay achina ammu, chusauntu nan amona hiya. Hana at etapi hiya as nan chiyuycha achi omafurot."

⁴⁷"Nan mafiabfiaor ay nangammu as nan laychun nan amona ay atuna ngem chaan nunsakiana winnu chaana enat nan laychun nan amona at ong-ongortu nan masaplitana. ⁴⁸Kun pay nan mafiabfiaor ay chaan nangammu as nan laychun nan amona ay atuna, uray mu enatna nan kiapón chi masaplitana, ak-akétu nan masaplitana. Tay nan taku ay naichatan chi ongor at ongor nan manamnamantu ay murpu kan hiya, ya nan taku ay nae-talekan chi ongor at ongor nan manamna-mantu ay murpu kan hiya."

Hi Jesus Nan Kiapón Nan Masisiyanan Chi Tatakú

(Mat. 10:34-36)

⁴⁹Kenalen pay Jesus, "Enmaliyak ay mamuor as nan nauy luta ya laychok ay kumil-aw at koma! ⁵⁰Ngem masapor munlikiataktu, ya kunak masesekoran as solet inkiana ommat! ⁵¹Ay kananyu un enmaliyak ay umichat as talna asna's luta? Achi! Ifiakiak kan chakayu, enmaliyak ay mangsisiyán as nan tatakú. ⁵²Munlapu ad wani, masisiyan nan lema as nan usa ay pamilya. Nan turu at kontrauncha nan chuwa, ya nan chuwa at kontrauncha nan turu. ⁵³O, kuncha makudkudwa. Munkennontra nan hen-ama ya kaman us as nan hen-ena. Nan katukiangan ay fiafiaí

at kontrauna nan enapuna ay fiafiaí, ya nan enapu ay fiafiaí at kontrauna nan katukiangan ay fiafiaí."

Nan Mangematonan As Nan Timpu

(Mat. 16:2-3)

⁵⁴Kenalen Jesus as nan ongor ay tatakú, "Mu ilaunyu nan lifuu ay cha fomoknag henan maury-uyunwan nan urkiw, hiya at chi ya kananyu un, 'Umuchantu,' ya ommat tit-iwa. ⁵⁵Kaman us as nan mangkeknaanyu as nan angin ay murpu as filáng, kananyu un, 'At-atongngantu,' ya ommat tit-iwa. ⁵⁶Chakayu ay pakamankaman! Naraing kayu ay mangematon as nan maila henan luta ya ad chaya. Ngem anuyyu achi maematonan nan chiyuycha sinyar Apo Dios maepangkep kan ha-un ay cha om-ommat ad wani ay timpu?"

Nan Makealiguwan Omona Nan Taku Ta Achi Maicharum

(Mat. 5:25-26)

⁵⁷Inturuy Jesus, "Adchi t'uyyu achi numnumun mu ngachana nan ustu ay atunyu? ⁵⁸Mu kaspangarigan iyuy chaká as nan nangicharum kan he-a as kurti, atum nan kafiaelam ay makealigu kan hiya as nan charan. Tay mu achi, ipurang chaká as nan huwis. Angkiay ya nan huwis at ipurang chaká as nan pulis ay mangifi-arud kan he-a as pagfiaruchan. ⁵⁹Ifiakiak kan he-a ay achikantu makapitiw as pagfiaruchan inkiana fiayacham nan am-in ay mortam."

Masapor Ay Munfiafiawi

13 As nan hiyachi ay timpu, wachacha hid-i nan tapina ay tatakú ay nangifiakia kan Jesus maepangkep as nan tapina ay i-Galilea ay enapatuy Gobernador Pilato as nan chacha mun-ichatonan kan Apo Dios. ²Tinumfor hi Jesus kan chicha, "Ay kananyu un kaskasin fumafiasor chaná

ay i-Galilea mu nan tapina ay i-Galilea kiapú ta assessa nan enkatuycha? ³Achi! Ifiakiak kan chakayu ay mu achi kayu munfiafiawi as nan fiasfiasoryu, matuy kayuntu us ay kaman kan chicha. ⁴Ay kananyu un kaskasin nunsidlay fiasfiasor nan chiyuycha hinpuru ya waru ay tatakú ay natuy ay naappelan as nan natu-ukian nan nangatangatu ay afong ad Siloe† mu nan fiasfiasor nan chiyuycha tapina ay kakailiyancha ay i-Jerusalem? ⁵Achi! Ifiakiak kan chakayu ay mu achi kayu munfiafiawi as nan fiasfiasoryu, matuy kayuntu us ay kaman kan chicha.”

Nan Maepadpachongan Maepangkep As Nan Igos Ay Achi Fumkias

⁶Angkiay ya infiakian Jesus kan chicha nan nauy maepadpachongan: “Wacha nan usa ay taku ay nuntanum as kaiw ay igos as nan umana. As nan timpon chi fumkiasana, uy mun-ila as fukiasna ngem kun maid. ⁷Isunga kenalina as nan munkiarkiarchinuna, ‘Nauy turu ay tawwun ay enmalialiyak ay mangila as fukias nan nauy ay kaiw, ya kun maid poros ininchanak. Separum at, tay kuna lawá cha saysayangun nan luta.’

⁸“Ngem kenalen nan munkiarkiarchinuna, ‘Apo, hihiya sa hesa as usa ay tawwun ta kaufiak nan kawad-an nan puuna ya lumangak. ⁹Mu fumkias sa as tawwun, ammay paat. Ngem mu achi challu fumkias, epasipormuntu.’”

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Napekot Ay Fiafiái

¹⁰As nan Urkiw ay Mun-iblayan, cha mun-is-isuru hi Jesus as nan usa ay senagoga. ¹¹Wacha hid-i nan usa ay fiafiái ay naanennetan ay nangepasaket kan hiya as hinpuru ya waru ay tawwun. Penekot nan anennet hiya, at achi poros makauyad. ¹²Kun pay inilan Jesus hiya,

enayakiana, ya kanana, “Ammi, naway-awayaanka as nan saketmu.” ¹³As nan nangepatayan Jesus as nan limana kan hiya, naannuyad ya nunchayaw hiya kan Apo Dios.

¹⁴Ngem finmungat nan ap-apu as nan senagoga, tay nunkaan hi Jesus as saket as nan Urkiw ay Mun-iblayan. Kenalina as nan tatakú, “Unum ay urkiw nan munchunuwan takú. Isunga as nan hanacha ay urkiw nan omaliyanyu ay mumpakaan as saketu, fiakun as nan Urkiw ay Mun-iblayan.”

¹⁵Tinumfor hi Apo Jesus kan hiya, “Chakayu ay pakamankaman! Ay wachay usa kan chakayu ay achi mangfokat ay uy mangepaikop as fiakana winnu dongkina as nan Urkiw ay Mun-iblayan? ¹⁶Ay achi mafialin ay mawayawayaan as nan Urkiw ay Mun-iblayan nan nauy fiafiái ay kianak Abraham ay finafiarud Satananas as hinpuru ya waru ay tawwun?”

¹⁷As nan nangaliyana as na, nafiainan nan am-in ay kafusorna, ngem nunlagragsakcha nan tatakú kiapú as nan am-in ay nakaskaschaaw ay en-enatna.

Nan Maepachongan Nan Fokel Chi Mostasa Ya Nan Lebadura

(Mat. 13:31-33; Mar. 4:30-32)

¹⁸Angkiay ya kenalen Jesus, “Ngachana nan kaassenan nan muntorayan Apo Dios? Anan mangepachongak pay? ¹⁹Maepachong as nan ek-ektel ay fokel chi mostasa ay enaran nan usa ay taku, ya uyna entanum as nan umana. Nasikun inkiana kaman kaiw chi kaad-achana, at nun-ammacha nan chiyuycha kossel as sollongcha as nan chiyuycha pangana.”

²⁰Kenalen pay Jesus, “Ngachana nan mangepachongak as nan muntorayan Apo Dios? ²¹Maepachong as nan akét ay lebadura ay ekar-ot nan fiafiái as nan

†13:4 Neh. 3:15; Isa. 8:6; Jn. 9:7, 11

turon sarop ay alina inkiana fumrad amin."

Nan Nalepet Ay Pantiw

(Mat. 7:13-14, 21-23)

²²Inturuy Jesus ay umuy ad Jerusalem, ya as nan chana manglausan henan il-ili ya fiabfiabruy, nun-is-isuru as nan tatakú. ²³Wacha nan nunsarudsud kan hiya, "Apo, ay kun akét chi tatakú ay maesarakan?"

Tinumfor hi Jesus kan hiya, ²⁴"*Epapatiyu ay sungkop as nan nalepet ay pantiw, tay ifiakiak kan chakayu ay ongortu nan manglayad ay sungkop, ngem achicha makaskop.* ²⁵*Tay maepachong as nan nauy: Mu chakus termakchug nan nakin afong ya inin-ubna nan pantiw, mayagyag kayuntu as chará. Uray mu cha kayu munkokkokokkok ay mangali un, 'Apo, ayu pay tokafiam na ta sungkop kami.'* Kananantu ay manfor kan chakayu un, '*Achek poros amammu chakayu winnu nan nurpuwanyu.*'

²⁶*Angkiay ya kananyuntu us un, 'Kun kami cha nakekkekan ya nakiig-ikop kan he-a ya. Nun-isursuruka pay henan ilimi.'* ²⁷*Ngem kananantu kasin, 'Achek challu am-ammu chakayu winnu nan nurpuwanyu. Omachawwi kayu kan haun, chakayu am-in ay mangedakmakan as mangotettet!'* ²⁸*Hesa as chará nan mun-ag-akoranyuntu ya munngesngesatantu nan fiab-ayu kiapú as fungatyu as nan mangil-anyuntu kan Abraham, Isaac, Jacob ya nan am-in ay pomapadtu ay naetatapi as nan muntorayan Apo Dios.* ²⁹*Omalichantu nan tatakú ay achi omaafurot ay murpu as apét fomokfoknakian ya maúy-uynuwan nan urkiw, ya as apét senakiangan ya filáng ay maketokor ay makifiasta as nan muntorayan Apo Dios.* ³⁰*Wachacha nan tapina ay anongos ad wani at chichantu nan omon-ona, ya nan tapina ay omon-ona ad wani at chichantu nan omanongos."*

Nan Layad Jesus As Nan Chiyuycha I-Jerusalem

(Mat. 23:37-39)

³¹As nan hiyachi challu ay uras, wachacha nan tapina ay Fariseo ay in-muy kan Jesus, ya kanancha kan hiya, "Ammay mu mak-akka hena, tay laychun chaká kanu ay patayun kan Ari Herodes."

³²Tinumfor hi Jesus kan chicha, "*Uyyu ifiakiak kan Ari Herodes ay nasikap ay maepachong as nan fuwus un, 'Mun-epafoknakiak as anennet ya munkaanak as saket ad wani ya as wiet, ya as sang-achum, lопасok nan chunok.'*" ³³*Uray mu hiyasa, masapor ituruyku ay munfiat ad Jerusalem ad wani, as wiet ya sang-achum, tay maid challu pomapadtu ay matuy as tukún ay lukiar omangkiay ad Jerusalem.*

³⁴"*Chakayu ay i-Jerusalem, penatuyyu nan chiyuycha pomapadtu, ya lenom-takyu nan chiyuycha infiaor Apo Dios kan chakayu. Namen kaat ay lenarayadku ay mang-among kan chakayu am-in ay kaman as nan atun nan mangngak ay mangesakub as enpasna, ngem kunyu paat achi laychun.*" ³⁵*Il-ilaunyu! Nataynan nan siyudadyu! Ifiakiak kan chakayu, achiyaktu kasin il-ilaun inkiana as nan timpu ay mangaliyanyu un, 'Machaychayaw koma nan omali ay infiaor Apo Dios!'"*

Nan Kasin Nunkaanan Jesus As Saket As Nan Urkiw Ay Mun-iblayan

14 As nan usa ay Urkiw ay Mun-iblayan, uy nakekan hi Jesus as afong nan usa ay ap-apu ay Fariseo. Nan tatakú hid-i at sinisiiman-cha hiya mu ngachana nan atuna. ²Wacha as nan sangwanana nan usa ay laraki ay finufumror nan chiyuycha sukina ya takrayna. ³Kenalen Jesus as nan chiyuycha Fariseo ya mun-isursuru as Lintig, "Ay eparufus nan Lintig takú ay munkaan as saket as nan Urkiw ay Mun-iblayan

winnu achi?" ⁴Ngem kuncha kinkinak. Enayakian Jesus nan chiyuy laraki ya enpaammayna, angkiay enpakatamna.

⁵Angkiay ya kenalina kan chicha, "Ngachana kan chakayu nan wachay anakna winnu fiakana ay nag-as as nan fufun as nan Urkiw ay Mun-iblayan, ay achiyu uy mun-ara?" ⁶Maid poros en-songfiatcha kan hiya maepangkep as sa.

Nan Filin As Nan Mangili Ya Nan Munmangili

⁷Kun pay inilan Jesus ay cha mumpili nan tapina ay mangili as kaammayan ay tomokorancha, infiakiana nan nauy usa ay maepachongan kan chicha: ⁸"Mu wachay mangayag kan he-a as nan chuyas, achika tomokor as nan kaammayan ay tokoran, tay atun at mu wacha nan am-amud mu he-a ay enayakiana. ⁹Mu omali nan chiyuy nangayag kan chakayu ay chuwa, ya kanana kan he-a, 'Hiya pay nan tomokor hena.' Angkiay nafiainanka at a, ya kapeletan ay uyka tomokor as nan apud ay tokoran. ¹⁰Kun at nan atum as nan maayakianam at uyka tomokor as nan apud ay tokoran ta as nan omaliyan nan nangayag kan he-a at kananantu un, 'Kiayyum, uyka tomokor as nan kaammayan ay tokoran.' Angkiay maichayawkantu as nan sangwanan nan am-in ay tapen chi mangili. ¹¹Tay nan mangepangatu as achorna at maepababantu, ya nan mangepababa as achorna at maepangatuntu."

¹²Angkiay kenalen Jesus as nan nangayag kan hiya, "As nan mangiyayakiam as makan as afongmu as nan kaorkia winnu maschum, achim ayakian nan kikiayyummu winnu susnúdmu winnu iibam winnu nan nunkafiaknang ay sasagunmu. Tay mu hiyasa nan atum, ayakian chakantu us kan chicha, at maafus nan enatmu kan chicha. ¹³Ngem as nan mangiyayakiam as makan as afongmu, nan ayakiam at nan chiyuycha pugli,

nakukuy, napilud ya nafurag, ¹⁴at naki-asatkantu. Tay uray mu achicha makaafus as nan enatmu, gun-gunaan chakantu kan Apo Dios as nan matakuwan nan chiyuycha nalintig ay tatau manipud as nan utúy."

Nan Maepadpachongan Nan Chuyas

(Mat. 22:1-10)

¹⁵Kun pay chinngor nan usa ay laraki as nan chiyuycha nakiiufong kan Jesus nan hana maepadpachongan, kenalina kan Jesus, "Nakiasat as solet nan taku ay makiufongtu as nan muntorayan Apo Dios."

¹⁶Ngem kenalen Jesus kan hiya, "Wacha nan usa ay taku ay nunparti as fiaka, ya ongor nan tatau ay enayakiana.

¹⁷Kun pay timpon chi manganan, inmi-fiaor hiya as usa as nan chiyuycha fiabfi-aaruna ay uy mangifiakia as nan chiyuycha naayakian un, 'Akayu at, tay nae-sakiana nan am-in ay makan.' ¹⁸Ngem kuncha am-in nunpanfor nan naayakian. Nan ermona ay naayakian at kenalina kan hiya, 'Pasensiya a, achiyak omali, tay wacha nan kalaklakok ay payyiw, at masapor uyku ilaun.' ¹⁹Kenalen us nan usa, 'Achiyak omali, tay wacha nan hinpuru ay fiaka ay kalaklakok, at masapor uyku pachasun chicha ay mangidnu. Isunga kunak pasensiyaun.' ²⁰Nan usa us at kenalina, 'Kachuychuyasku met, isunga achiyak makaali.'

²¹"Angkiay ya nunfiangad nan chiyuy mafiabfiaor, ya infiakiana am-in chaná as nan amona. Finmungat nan amona, ya kanana as nan fiabfi-aaruna, 'Kamuwum ay umuy as nan chiyuycha korsa ya charan henan ili, ya ayakiam nan chiyuycha pugli, nakukuy, nafurag ya napilud.' ²²Uy tit-iwa enayakian nan chiyuy mafiabfiaor chachi, ya kanana as nan amona as nan nunfiangchana, 'Apo, enatku am-in nan in-filinmu, ngem nawaya pay met as fiaruy.'

²³Angkiay kenalen nan amona kan hiya,

'Umuyka as nan ad-achawwi ay korkorsa ya luglukiar, ya peletum nan tatakua ay omali hena ta mapnu nan afongku. ²⁴ Ifi-akiak kan he-a ay am-in nan chiyuycha naayakian ay chaan enmali at maid tam-tamancha as nan ensasakianak ay makan.'

Nan Masapor Ay Atun Nan Munfialin As Disipulus Jesus

(Mat. 10:37-38)

²⁵ As nan namingsan, ongoongor ay tatakua nan nakiuy kan Jesus. Nunsakong hi Jesus kan chicha, ya kanana, ²⁶ "Mu ngachana nan taku ay manglayad ay omali kan ha-un ay munfialin as disipulok, masapor ong-ongor nan layadna kan ha-un mu as nan amana, enana, asawana, an-akna, ib-ana ay lanaraki ya fianafiai ya uray as nan achorna. ²⁷ Nan taku ay achi mangitiin as korosna ya achi umunud kan ha-un at achi mafialin ay munfialin as disipulok.

²⁸ "Mu wacha kan chakayu nan manglayad ay mangkiaub as ad-acha ay afong, ay achina on-ona etokor ay mangnumnum mu wachay sipingna as ommat ay kiasosuna inkiana marpas?

²⁹ Tay mu enpatakchugna yangkiay nan chiyuycha tukud ya chaana lenpas, nan am-in ay tatakua ay mangil-ila as nan hana at ot-otyokunchantu hiya.

³⁰ Kankananchantu un, 'Kun lawá enlapon tona ay taku ay munkiaub as ad-acha ay afong ya achina lопасun.'

³¹ "Kaman us as nan usa ay ari ay wachay hinpuru ay lifu ay sorchachuna ay uy makikufiat as nan ari ay wachay chuwan puru ay lifu ay sorchachuna at etokorna on-ona ta numnumuna mu kafiaelana ay kufiatun chicha. ³² Mu achina kafiaelan, umifiaor as manib-at kan tosa ay ari mu achawwicha pay laing ta chumawat as munkennappiaancha. ³³ Assesa us kan chakayu ay achi kayu mafialin ay munfialin as disipulusku mu achiyu taynan nan am-in ay wacha kan chakayu."

Nan Maepadpachongan Nan Asin

(Mat. 5:13; Mar. 9:50)

³⁴ "Nan asin at ammay, ngem mu chakus nakaan nan tamtamna, achi poros kasin omasin. ³⁵ Maid challu kotokna as nan luta winnu as nan mangam-amongan as lumang, kun yangkiay maiwagkia. Nan wachay ingana ay chumngor at masapor chumngor."

Nan Maepadpachongan Nan Nalitaw Ay Karnero

(Mat. 18:12-14)

15 As nan namingsan, ongor ay mangam-among as fiaror ya fumafiasor nan enmali as nan kawad-an Jesus ay manngor as nan isursuruna. ² Nunmotmot nan chiyuycha Fariseo ya nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig ay mangarkali, "Hi tona ay taku at ayakianay fumafiasor ya makekan pay kan chicha." ³ Isunga infiakian Jesus kan chicha nan nauy maepadpachongan:

⁴ "Kaspangarigan, mu nan usa kan chakayu at wachay hinkiasot ay karnerona, ya nalitaw nan usa, ay achina taynan nan chiyuycha siyam puru ya siyam ay karnerona as punchag ta uyna anapun nan chiyuy nalitaw inkiana uchanana? ⁵ As nan manguchanana, ongor chi lagsakna, ya sakfiatana ay mangesaor. ⁶ As nan mangesaorana, ayakiana nan sasag-una ya nan kiakiayyumna, ya kanana kan chicha, 'Makelagrag sak kayu kan ha-un, tay ininchanak nan nalitaw ay karnerok.' ⁷ Ifiakiak kan chakayu, assesa us ay ong-ongor chi lagsak ad chaya kiapú as nan munfiawiyayan nan usa ay fumafiasor mu nan chiyuycha siyam puru ya siyam ay nalintig ay tatakua ay achi kis-an munfiawiyaw."

Nan Maepadpachongan Nan Nalitaw Ay Siping

⁸Inturuy Jesus, “Kaspangarigan, nan usa ay fiafiai at wachay nafiaror ay hinpuru ay silsilyu ay sipingna, ngem nalitaw nan usa. Ngachana nan atuna? Paskuchana nan pingki, ya sakiachana nan chat-orna ay manganaanap inkiana mad-anana. ⁹Angkiay ya as nan manguchanana, ayakianantu nan sasag-una ya nan kiakiayyumna, ya kanana, ‘Makelagragsak kayu kan ha-un, tay ininchanak nan sipingku ay nalitaw.’ ¹⁰Ifiakiak kan chakayu, assessa us ay munlagragsak nan angheles Apo Dios as nan munfiafiawiywan nan usa ay fumafiasor.”

Nan Maepadpachongan Nan Nalitaw Ay Anak

¹¹Kenalen pay Jesus, “Wacha nan usa ay ama ay chuwa nan pototna ay lanaraki.

¹²Kenalen nan enauchi kan amana, ‘Ama, iyalem pay nan tawidku.’ Kinudwan tit-iwa amacha nan epatawidna kan chicha.

¹³“Kun pay chaan inmuy chi ongor ay urkiw, enlakon nan enauchi nan am-in ay tawidna. Enarana nan am-in ay sipingna ya inmuy henan achaachawwi ay ili. Hid-i nan nangkiastosana as sipingna as nan lenalashak ay panagfiyag. ¹⁴Kuna pay kinastos nan am-in ay wacha kan hiya, inumchan nan pararu ay fitel henan lukiar ay anchi, at maid poros nayagyag kan hiya. ¹⁵Isunga uy nunchunu as nan usa ay umili hid-i. Infiaor nan hana umili as nan kawad-an nan fiafiyuna ta hiya nan munpakpakan. ¹⁶Laraychuna koma ay masufu as nan uray kanun nan chiyuycha fiafuy, ngem maid poros inmichat kan hiya.

¹⁷“Kun pay nunnumnum ay ustu, kenalina, ‘Ongorcha nan fiabfiarun amak ay cha sumubsubray kanuncha, ya nauyak hena ay kun lawá kiayud matuy as chuki-aang. ¹⁸Maligwatak at ay munfiangad kan

amak, ya kanaktu kan hiya un, ‘Ama, nakafiasorak kan Apo Dios ya kaman us kan he-a. ¹⁹Achiyak at maekari ay makali un pototmu. Isunga kunak ud-ay ifilang as usa ay fiabfiarum.”

²⁰“Naligwat tit-iwa hiya ya nunfiangad kan amana. Ngem kun pay kutug ay achawwi as afongcha, inilan amana hiya, ya ongor chi sug-angna. Tenmagtag hi amana ay nanib-at kan hiya. Enakworna, ya finisituna hiya. ²¹Angkiay ya kenalen nan pototna, ‘Ama, finmasorak kan Apo Dios ya kaman us kan he-a. Achiyak at maekari ay makali un pototmu.’

²²“Ngem kenalen amana as nan chiyuycha fiabfiaruna, ‘Kamuwunyu ay mangiyali as nan kaammayan ay fiachu ya iyammayu kan hiya. Singsinganyu nan limana, ya sapatosanyu hiya. ²³Angkiay ya iyaliyu nan tenmafia ay urfun ay fiaka ya partiyunyu as ischa takú ta munlagragsak takú. ²⁴Tay nan nauy pototku at kaman natuy, ngem nataku. Kaman us nalitaw hiya, ngem nad-anan.’ Angkiay ya enlapucha ay munlagragsak.

²⁵“As nan hiyachi, nan panguru ay anak at wacha as payyiw. Kun pay cha so-maor ya cha maesnop as afongcha, chin-gorna nan tokar ya tatakú ay cha mun-sasara. ²⁶Angkiay ya enayakiana nan usa as nan chiyuycha mafiabfiar, ya senarud-sudna kan hiya, ‘Anan cha om-ommat?’ ²⁷‘Nunfiangad nan enauchem,’ ensongfiat nan mafiabfiar, ‘at enpaparten amam nan tenmafia ay urfun ay fiaka, tay nunfiangad hiya ay maid mangisiw as enom-ommat.’

²⁸“Ngem finmungat nan panguru ay anak ya chaana lenayad ay sungkop. Isunga pinmitiw hi amana ay uy nangay-ayu kan hiya ta sungkop. ²⁹Ngem kenalen nan anak kan amana un, ‘Kaat ay tawwun nan nunchunchunuwak kan he-a ay kaman usa ay mafiabfiar, ya maid chaanku tenongpar ay filinmu. Ngem maid poros inchatmu kan ha-un as uray usa ay kianching ta wachay munlagragsakanmi as nan ki-

akiayyumku. ³⁰Ngem kun pay kenmatam nan nauy pototmu ay nangamin as kukuwam kiapú as fianafiai ay mangepabpafiyad as achorcha, enpartiyam hiya as tenmafia ay fiaka ay urfun!

³¹“Angkiay kenalen amana un, ‘Anakku, kanayon met ay wachaka kan ha-un, ya nan am-in ay wacha kan ha-un at kukuwam us. ³²Ngem masapor challu munselebrar ya munlagragsak takú, tay nan ifiam at kaman natuy, ngem nataku. Kaman us nalitaw hiya, ngem nad-anan.’”

Nan Nasikap Ay Mun-ay-aywan

16 Nun-epadpachong kasin hi Jesus as nan disipulusna, “Wacha nan usa ay nafiaknang ay nangetalek as kukuwana as nan mun-ay-aywanuna. Naifiakia as nan nafiaknang ay nan sipingna at cha kiaskiastosun nan nauy mun-ay-aywan. ²Enpaayag nan nafiaknang hiya, ya kanana un, ‘Ngachana nan nauy machamchamagku maepangkep kan he-a? Iyalem nan lestaan nan am-in ay entalekku kan he-a, tay fiakun at he-a nan mun-aywanok.’

³“Kenalen nan mun-ay-aywan as numnumna un, ‘Anan atok ngun, tay fiakuntu ha-un nan mun-aywanun nan amok? Achek met kafiaelan ay munpara ya mafiaainak met us ay munlemos. ⁴A, ammok nan atok ta wachay mangayag kan ha-un as nan kiakiayyumku as afongcha as nan makaanak as nan chunok.’ ⁵Isunga hinin-us-ana ay nangayag as nan tataku ay inmutang as nan amona ay nafiaknang, ya kanana as nan omona un, ‘Kaatna nan utangmu as nan amok?’ ⁶‘Hinkiasot ay lata ay mantika,’ ensongfiatna. Kenalen nan mun-ay-aywan un, ‘Nauy nan lestaan nan utangmu. Kamuwum ay tomokor, ya nan isuratmu ud-ay at leman puru.’ ⁷Angkiay ya kenalina as nan usa un, ‘He-a ngay, kaatna nan utangmu?’ ‘Hinki-

asot ay kafian ay fukias,’ ensongfiatna. Kenalen nan mun-ay-aywan un, ‘Nauy nan lestaan nan utangmu. Ayu, nan isuratmu ud-ay at waron puru.’

⁸“Chinayaw nan amona nan kenasikap nan mun-ay-aywanuna ay achi mapiyar. Tay tit-iwa ay nan tataku ay achi omafurot kan Apo Dios at nasiksikapcha as nan chacha at-atun mu nan omafurot kan Apo Dios. ⁹Ifiakiak ngarud kan chakayu ay osarunyu nan kenafiaknangyu asna's luta ay makikiayyum as nan pachongyu ay tataku. Mu hiyasa ay mam-in, maawat kayuntu ad chaya ay magyananyu in-inkiana.

¹⁰“Nan taku ay matalek as nan akakettuy at matalek us as nan chamchamuna. Kun pay nan taku ay achi mapiyar as nan ak-akettuy at achi us mapiyar as nan chamchamuna. ¹¹Isunga mu achika mapiyar ay mangosar as nan kenafiaknang ay wacha asna's luta, anan mangetalektu kan he-a as nan tit-iwa ay kenafiaknang? ¹²Kaman us mu achika mapiyar ay mangaywan as nan kuk-uwam chi tapina, anan mangichattu kan he-a as nan kuk-uwam?”

¹³“Maid mafiabfiaor ay munserfi as chuwa ay amo. Tay mu atuna sa, iinglunantu nan usa ya laylaychuna nan usa, winnu oononguna nan usa ya elalayusana nan usa. Achiyu mafialin ay munkisanun ay serfian hi Apo Dios ya nan siping.”

Nan Tukun Jesus As Nan Chiyuycha Fariseo

(Mat. 5:31-32; Mar. 10:11-12)

¹⁴Kun pay chinngor nan chiyuycha Fariseo nan nauycha am-in ay infiakian Jesus, enot-otyokcha hiya, tay nan laylaychuncha at siping. ¹⁵Ngem kenalen Jesus kan chicha, “Chakayu nan cha mangepappaila ay kaman kayu nalintig as nan mangiilan nan tataku, ngem aamon challu Apo Dios nan wacha as numnumyu. Tay nan amud as nan mangiilan

nan tataku at maid kotokna as nan mangilan Apo Dios.[‡]

¹⁶“Nan Lintig Moises ya nan insurat nan chiyuycha pomapadtu at naun-unud inkiana as nan timpon Juan ay Fumufun-yag. Nunlapu as nan hiyachi, naekasaba nan Ammay ay Chamag maepangkep as nan muntorayan Apo Dios, at waschi un epapeletna ay maetapi. ¹⁷Ngem narakraka ay mamaid nan chaya ya nan luta mu nan kaek-ektelan ay surat as nan Lintig.”

¹⁸Kenalen us Jesus, “Nan ngachana ay laraki ay mangiyichang as asawana ya kasin omasawa as tukún at umiwet. Kaman us as nan laraki ay mangasawa as nan fi-afiai ay naiyichang at umiwet.”

Nan Fiaknang Ya Hi Lazaro

¹⁹Inturuy pay Jesus, “Wacha nan usa ay nafiaknang ay kanayon ay nangafiachu as nunkangina, ya inurkiw ay lenalashak chi panagfiyagna. ²⁰Wacha us nan usa ay pugli ay nan ngachana at Lazaro ay nakulid nan intiru ay achorna. Inurkiw ay naiyuy hiya as nan pantiw nan fiaknang. ²¹Laraychuna ay mangkakan as nan uray nunkag-as ay makan ay nurpu as nan lamesaan nan fiaknang. Uray nan chiyuycha asu at uycha chinilchilchilan nan on-goongor ay kulidna.

²²“Natuy nan pugli, ya inyuy nan angheles hiya as nan kawad-an Abraham. Natuy us nan fiaknang, ya nailufok. ²³Angkiay ya naiyuy hiya ad Hades ay hid-i nan chana munliglikiatan. As nan kawad-ana's chi, nuntangad, ya inilana hi Abraham ay wacha as nan achawwi ya hi Lazaro ay naichachapat kan hiya. ²⁴Isunga infukiawna un, ‘Ama Abraham, sug-anganak man paat! Ifiaormu pay hi Lazaro ay mangisiwsiw as limana as nan chanum, ya epatididna as nan chilak ta tumungnin, tay ad-achiyen chi chak iliwas kiapú as nan atong nan nauy apuy.’

²⁵“Ngem kenalen Abraham kan hiya, ‘Anakku, numnumum ay as nan natatakuwam at naichat nan am-in ay anam-ammay kan he-a. Kun pay hi Lazaro at manangisiw nan naichat kan hiya. Ad wani, hiya nan cha maliwliwa hena, ya he-a nan cha munliglikiat hesa.

²⁶Fiakun yangkiay sa, tay nauy challu nan narawarawa ay kaman teng-el ay maid papugna as nan nunkiakiaw-an takú ta achi mafialin ay nan murpu hena at makaali hesa kan chakayu, winnu nan murpu hesa at achi makaali hena kan chakami.’

²⁷“Tinumfor nan fiaknang, ‘Ama Abraham, chawatok ngarud ay ifiaormu hi Lazaro ay umuy as afong cha amak ²⁸ta uyna flagfiag-an nan lema ay susnúdku hid-i ta achicha us omali hena ay kawad-an chi likiat.’

²⁹“Ngem kenalen Abraham, ‘Wacha met kan chicha nan liblu ay insurat Moises ya nan chiyuycha pomapadtu ay manukun kan chicha. Kikiadcha nan susnúdmu ay chumngor kan chicha.’

³⁰“Tinumfor nan fiaknang, ‘Aw, achi ommat sa Ama Abraham! Ngem mu wachay matakú as nan nunkatuy ay umuy kan chicha, munfiawichantú as nan fiasfiasorcha.’

³¹“Ngem kenalen Abraham, ‘Mu achicha challu afurotun nan insurat Moises ya nan chiyuycha pomapadtu, achicha challu maawis ay omafurot uray mu wachay matakú ay natuy ay umuy kan chicha.’”

Nan Taku Ay Munlumu As Fumasoran

(Mat. 18:6-7, 21-22; Mar. 9:42)

17 Kenalen Jesus as nan disipulusna, “Tit-iwa ay umchan challu nan chiyuycha sulisug ay fumasoran chi tataku, ngem kasusug-ang nan taku ay kurpuwana. ²Un-unuyna at mu kun maetekor chi

[‡]16:15 1 Sam. 16:7

losóng ay fiatu as fiakiangna, ya maichus-or hiya henan fiayfiay mu nan munlu-muwana as fumasoran chi uray usa as nan nauycha ap-apid ay tatakú. ³ Isunga il-ilanyu at!

“Mu fumasor nan ifiam at sengaram. Mu munfiafiawi at pakawanum. ⁴ Mu mamen pitu ay fumasor hiya kan he-a as nan hinurkiw, ya mamen pitu ay omali kan he-a ay mangali un, ‘Munfiafiawiyak’ at masapor pakawanum hiya.”

Nan Pammati

⁵ Kenalen nan apostoles as nan Apo, “Papigsaum pay nan pammatimi.”

⁶ Tinumfor nan Apo, “Mu wachay pammatiyu ay maepachong as nan kaad-achan nan fokel chi mostasa, mafialinyu ay kanan as nan nauy kaiw ay sikomoro un, ‘Mafiagnotka ya maetanumka henan fiayfiay,’ at tongparunantu nan ifiakiayu.”

Nan Chunon Nan Mafiabfiaor

⁷ Kenalen pay Jesus, “Kaspangarigan, mu wachay usa kan chakayu ay wachay fiabfiaruna ay cha mun-ar-arachu winnu cha mun-ay-aywan as nan chiyuycha karnero. As nan somaorana, ay kanam kan hiya un, ‘Aka ta manganka?’ Achim met. ⁸ Kunmu at kanantu kan hiya un, ‘Kamuwum ay uy munlutu. Munsokatka ya esakianam nan kanok, angkiay sad-unak inkiana maafusak. As nan marpasak, mafialinka ay mangan.’ ⁹ Ay kis-anka munyaman as nan fiabfiarum kiapú ta tenongparna nan infilinmu? Achí! ¹⁰ Kaman us kan chakayu as nan nangekamananyu as nan am-in ay naifilin ay aturyu, kananyu un, ‘Kun kami lawá mafiabfiaor, at kurmi yangkiay enat nan chunumi.’”

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Hinpuru Ay Tatakú Ay Nakonet

¹¹ As nan cha umuyan cha Jesus ad Jerusalem, inuycha nan nunkiakiawan nan Samaria ya Galilea. ¹² Kuncha pay cha umuy henan usa ay fiabruy, wachacha at nan hinpuru ay nunkonet ay nanib-at kan hiya. Tenmakchugcha as nan ad-achawwi as akét, ¹³ ya infukiawcha, “Apo Jesus! Sug-angam man paat chakami!”

¹⁴ Kun pay inilan Jesus chicha, kenalina, “Uy kayu munpaila as nan papachi.” As nan chacha umuyan, enmammaycha at.[¶]

¹⁵ Kun pay inilan nan usa kan chicha ay enmammay hiya, nunfiangad ay mangipipigsa ay mangichaychayaw kan Apo Dios. ¹⁶ Nunlukfub as nan sangwanan Jesus, ya nunyaman. Hi tud-i ay taku at i-Samaria.

¹⁷ Angkiay kenalen Jesus, “Kun ngun hinpuru nan nakaan chi konetcha. Ay chaud ngay nan siyam? ¹⁸ Adchi t’uy kun yangkiay nan nauy kaili nan nunfiangad ay munyaman kan Apo Dios?” ¹⁹ Angkiay kenalen Jesus kan hiya, “Tomakchugka ya komatanka. Nan pammatem nan nangepaammay kan he-a.”

Nan Omaliyan Nan Muntorayan Apo Dios

(Mat. 24:23-28, 37-41)

²⁰ Wachacha nan tapina ay Fariseo ay nangesarochakchak kan Jesus mu kaatnay omaliyan nan muntorayan Apo Dios asna's luta. Tinumfor hiya kan chicha, “Nan muntorayan Apo Dios at omalintu ay maid sinyar ay maepaila ²¹ winnu maid mangali un, ‘Nauy hena,’ winnu ‘Chiyuy hid-i!’ tay wacha at kan chakayu nan muntorayan Apo Dios.”

[¶]17:14 Lev. 13; Luc. 5:14

²² Angkiay kenalen Jesus as nan disipulusna, “Wachantu nan timpu ay laraychunyu ay mangila as nan Naepadtu ay Anak chi Taku as uray henkemad, ngem achiyu maila. ²³ Wachachantu nan mangali kan chakayu, ‘Enha, chiyuy hid-i!’ winnu ‘Enha, nauy hena!’ Ngem achiyu uy an-anapun hiya. ²⁴ Tay kaman as nan machiyatan nan fiakilat ay manilaw am-in ad chaya at assid-i us nan kasin omalihan nan Naepadtu ay Anak chi Taku. ²⁵ Ngem masapor mun-iliwas hiya on-ona as ongor ay likiat ya achiyun nan nauy ay kianak.

²⁶ “As nan kasin omalihan nan Naepadtu ay Anak chi Taku, nan ukialen nan tatakun at kaman as nan ukialen nan tatakun as nan timpon Noe. ²⁷ Cha mangmangan, umigikop, ya maas-asawa nan tatakun inkiana as nan urkiw ay nunlukianan cha Noe as nan papor. Angkiay napsong nan intiru ay luta, ya nurningcha am-in. ²⁸ Kaman us as nan timpon Lot ad Sodoma. Waschi un cha mangmangan ya cha umigikop, cha lomaklaku ya cha mun-el-elaku, cha muntantanum, ya cha munkiagkiaub as afong. ²⁹ Kun pay as nan urkiw ay nak-akan Lot ad Sodoma, kalina at ya nag-aschay apuy ya asofre ay nurpu ad chaya ay namatuy kan chicha am-in. ³⁰ Assesantu us nan ommat as nan urkiw ay maepail-an kasin nan Naepadtu ay Anak chi Taku.

³¹ “As nan hana ay urkiw, nan taku ay wacha as tabfongan nan afongna at achi kis-an sungkop ay mangara as kinakuna. Kaman us as nan senmepot at achi kis-an somaor. ³² Numnumunyu nan enommat as nan asawan Lot![§] ³³ Nan uray ngachana ay mangepapati ay mangesarakan as fiyagna at litawuna challu. Ngem mu ngachana nan manglitaw as fiyagna kiapú kan ha-un at maesarakantu. ³⁴ Ifiakiak kan chakayu, as nan hana ay

lafi ay omaliyak, wachachantu nan chuwa ay tatakun ay munchachapat ay mamasuy. Maarantu nan usa, ya mayagyagtu nan usa. ³⁵ Wachachantu nan chuwa ay fianafiai ay cha mun-assud ay munfiayu. Maarantu nan usa ya mayagyagtu nan usa. ³⁶ [Wachachantu nan chuwa ay lanaraki as payyiw. Maarantu nan usa ya mayagyagtu nan usa.]”**

³⁷ Angkiay ya senarudsud nan disipulus kan Jesus, “Ay chaud man nan ommatan nan nauycha, Apo?”

Tinumfor hi Jesus kan chicha, “O, matongpartu chaná ay kaman as nan kanana un, ‘Mu ay chaud nan kawad-an nan natuy, hid-i nan maamongan nan anadacha ay kossel ay mangkakan as achor ay natuy.’”

Nan Maepadpachongan Nan Huwis Ya Nan Ellakas

18 Infiakian Jesus nan usa ay maepadpachongan as nan disipulusna ta isuruna chicha ay masapor kanayon ay munkarkararagcha ya achicha maichun nan namnamacha. ² Kenalina, “Henan usa ay ili, wacha nan usa ay huwis ay chaan inmug-ugyat kan Apo Dios ya chaana rinisrispitu nan pachongna ay taku. ³ Wacha nan usa ay ellakas henan hana ay ili ay cha umuumuy as nan huwis. Chana kanakanan un, ‘Fiadnganak man paat ay mangamis as nan kafusorku.’ ⁴ Nafiayag ay chaan en-enat nan huwis nan cha chawachawatun nan ellakas. Ngem as nan anongosna, kenalina as achorna, ‘Uray mu achiyak umugyat kan Apo Dios ya achek rispituwun nan pachongku ay taku, ⁵ kunku at fiadngan nan nauy ellakas ay mangamis as nan kafusorna, tay kunak lilifokun. Mu achek ichat nan kalintikiana, kun cha omalialintu ay omepaayu.’”

[§]17:32 Gen. 19:26

**17:36 As nan tapen nan manuskritu as nan kali ay Griego at maid na ay versikulu.

⁶Kenalen pay Apo Jesus, “Chinngoryu nan kenalen nan hana achi nalintig ay huwis. ⁷Ay hi Apo Dios at paat nan achi mangichat as kalintikian nan tatau ay pinilina ay cha chumawachawat as fiachangna as inurkiw ya lenafi? Ay iyaawnina ay mangfiachang kan chicha? Achil! ⁸Ifiakiak kan chakayu, mun-ichatnantu kan chicha nan kalintikiancha. Ngem as nan munfiangchantu nan Naepadtu ay Anak chi Taku, ay wachantu ngun chi uchanana ay omaafurot asna's luta?”

Nan Fariseo Ya Nan Mangam-among As Fiaror

⁹Infiakian us Jesus nan nauy maepadpachongan as nan tatau ay nangepangpangas as kenalintigcha ya nangelalayus as pachongcha ay tatau. ¹⁰“Wacha nan chuwa ay lanaraki ay inmuay as nan Templo ay uy nunkararag. Nan usa at Fariseo, ya nan usa at mangam-among as fiaror. ¹¹Tenmataak ay nangatakchug nan Fariseo ya nunkararag as maepangkep as achorna. Kenalina, ‘Apo Dios, munyamanak kan he-a, tay achiyak kaman as nan tapina ay tatau ay naakum, somasator, umiiwet, winnu uray kaman kan tona ay mangam-among as fiaror. ¹²Munayunarak as chuwa ay urkiw as nan makachumingku, ya ichatku pay kan he-a nan pagkapuron nan am-in ay lagfok.’

¹³“Ngem nan mangam-among as fiaror at tenmakchug as nan ad-achawwi. Achi poros muntangad ad chaya, ngem kuna at cha tibtib-ukun nan tagrangna, ya kanana un, ‘Apo Dios, masug-angka man paat kan ha-un ay usa ay fumafiasor.’

¹⁴“Ifiakiak kan chakayu ay nan nauy mangam-among as fiaror at kenmatam ay naijilang as nalintig as nan sangwanan Apo Dios, ngem nan Fariseo at chaan. Tay nan mangepangatu as achorna at maepaba-

bantu, ya nan mangepababa as achorna at maepangatuntu.”

Nan Nangbendisyonan Jesus As Nan Ongong-a

(Mat. 19:13-15; Mar. 10:13-16)

¹⁵As nan namingsan, wachacha nan cha mangiyuy as ongong-a kan Jesus uray manutun ta kaprosuna ay mangbendisyon kan chicha. Kun pay inilan nan disipulusna, senengarancha chicha. ¹⁶Ngem enayakian Jesus nan ongong-a, ya kanana as nan disipulusna, “Yasa! Pay-anyu ay omali nan ongong-a kan ha-un. Achiyu epawa, tay nan tatau ay maepachong kan chatona ay ongong-a nan maetapi as nan muntorayan Apo Dios. ¹⁷Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa ay nan achintu mang-awat as nan muntorayan Apo Dios ay kaman as nan atun nan usa ay onga at achintu poros makaskop henan muntorayan Apo Dios.”

Nan Likiat Nan Fiaknang

(Mat. 19:16-30; Mar. 10:17-31)

¹⁸Nunsarudsud nan usa ay ap-apon chi Judio kan Jesus, “Ammay ay Mistoru, ngachana man nan masapor ay atok ay manawid as nan fiyag ay maid patingkiana?”

¹⁹Kenalen Jesus kan hiya, “Adchi t'uymu kanan un ammayak? Maid poros tukun as ammay omangkiay hi Apo Dios. ²⁰Ammom met nan filfilin Apo Dios: ‘Achika umiwet, achika pomatuy, achika mangakiw, achika munkutum ay muntistigu, ya rispituwum cha amam kan enam.’”^{††}

²¹Kenalen nan laraki, “Nunlapu as nan kaongak at enafurotku met am-in chaná.”

²²Kun pay chinngor Jesus na, kenalina, “Wacha pay nan usa ay nunkurangam. Elakom am-in nan kuk-uwam,

ya ichtamu nan lakuna as nan chiyuycha pugli, at wachantu nan kenafiaknangmu ad chaya. Kun pay marpas, unuchunak.”
²³Ngem kuna pay chinngor na, ngin-muyus, tay nafiaknang hiya as solet.

²⁴Inilan Jesus ay nginmunguyus hiya, ya kanana, “Anuy paat nalikiat ay sungkop nan chiyuycha wachay kenafiaknangcha henan muntorayan Apo Dios.
²⁵Narakraka pay ay lumfot nan kamelio as nan los-ok nan chakum mu nan fiaknang ay sungkop henan muntorayan Apo Dios.”

²⁶Ensarochakchak nan chiyuycha nanngor as na, “Ngachancha ngay ngarud nan mafialin ay maesarakan?”

²⁷Tinumfor hi Jesus, “Nan achi kafiae-lan nan tatau ay ekaman at kafiae-lan Apo Dios.”

²⁸Kenalen Pedro, “Enham! Tenaynanmi nan pamilyami, ya immunud kami kan he-a!”

²⁹Kenalen Jesus kan chicha, “Ifi-akiak kan chakayu nan tit-iwa ay nan nanaynan as afongna, asawana, susnúdna, chanakchakorna winnu an-akna kiapú as nan muntorayan Apo Dios ³⁰at ongongortu nan awatuna ad wani ay timpu, ya awatunantuy fiyag ay maid patingkiana as tapen chi urkiw.”

Nan Kapitlu Ay Nangifiag-an Jesus As Nan Matuyana Ya Nan Matakuwana Manipud As Nan Utúy

(Mat. 20:17-19; Mar. 10:32-34)

³¹Ensakiken Jesus nan hinpuru ya chuwa ay disipulusna, ya kanana kan chicha, “Chumngor kayu! Cha takú tumikid ad Jerusalem, ya nan am-in ay insurat nan chiyuycha pomapadu maepangkep as nan Naepadu ay Anak chi Taku at matongpartu. ³²Maipurangtu hiya as nan chiyuycha Gentil ay mangot-otyoktu, mangpabpafiaintu ya mangtubtubfiantu kan hiya.
³³Sapletunchantu ya patayunchantu

hiya. Ngem as nan maekatlu ay urkiw at matakuntu hiya manipud as nan utúy.”

³⁴Ngem maid poros naawatancha as nan kenalina. Nan laychuna ay kanan at naililingub kan chicha, ya achicha challu ammu nan cha kankanan Jesus.

Enpaammay Jesus Nan Taku Ay Nafurag Ay Munlelemos

(Mat. 20:29-34; Mar. 10:46-52)

³⁵Kun pay kiayud umchan hi Jesus ad Jerico, wacha nan usa ay laraki ay nafurag ay cha munlelemos ay nangatokor as nan olet nan korsa. ³⁶Kuna pay chinngor ay ongor chi cha mar-os ay tatau, ensarochakchakna, “Ngachana man nan cha om-ommat?” ³⁷“Cha mar-os hi Jesus ay i-Nazaret,” kenalicha kan hiya.

³⁸Infukiaw nan nafurag, “Jesus ay Kianak David, sug-anganak man paat!”

³⁹Nan nangepapangu ay tatau at senengarancha hiya, ya chacha ifiakiak kan hiya ay kuminak koma hiya. Ngem kenaskasina infukiaw, “Kianak David, sug-anganak man paat!”

⁴⁰Inyawnen Jesus, ya infilina ay iyalicha kan hiya nan nafurag. Kun pay naesnop nan nauy nafurag, senarudsud Jesus kan hiya, ⁴¹“Ngachana nan laychum ay atok kan he-a?”

“Apo, makailaak koma,” ensongfiatna.

⁴²Kenalen Jesus kan hiya, “Makaila ka at! Nan pammatem nan nangepaammay kan he-a.” ⁴³Hiya at chi ya makaila nan nafurag, at immunud kan Jesus ya cha munchaychayaw kan Apo Dios. Uray us nan am-in ay tatau ay nangila as nan enommat at chinaychayawcha hi Apo Dios.

Cha Jesus Kan Zakeo

19 Inumchan hi Jesus ad Jerico ya cha mar-os henan hana ay ili.
²Wacha nan nafiaknang hid-i ay apapon chi mangam-among as fiaror ay

nan ngachana at Zakeo. ³Laraychuna ay ilaun mu kaassenan Jesus, ngem achina maila, tay ongor chi tatakú ya ap-apték hiya. ⁴Isunga tenmagtag ay enmon-ona, ya kenmarab as nan kaiw ay sikomoro ta ilauna hi Jesus, tay mar-ostu hid-i.

⁵Kun pay inumchan hi Jesus as nan kawad-an Zakeo, nuntangad, ya kanana, “Zakeo, kamuwum ay komsop, tay masapor chumawusak as afongmu ad wani ay urkiw.”

⁶Kenamon tit-iwa Zakeo ay kenom-sop, ya ongor chi lagsakna ay nang-mangili kan Jesus as afongna. ⁷Angkiay ya am-in nan tatakú ay nangila as na at enlapucha ay munmotmot. Kenalicha, “Nakkuran! Uy nunpamangili as nan taku ay fumafiasor.”

⁸Tenmakchug hi Zakeo, ya kanana as nan Apo, “Apo, chumngorka man paat. Ichatkuntu nan kakudwan nan kuk-uwak as nan pugli, ya mu wachay senatorku, ifiangadkuntu kan hiya as mamen opat ay kaongor mu nan enarak kan hiya.”

⁹Kenalen Jesus kan hiya, “Ad wani ay urkiw, naesarakan nan navy ay hinfi-aruy, tay hiya at usa us as nan nalitaw ay kianak Abraham. ¹⁰Tay nan Naepadtu ay Anak chi Taku at enmali ay manganap ya mangesarakan as nan nalitaw.”

Nan Maepadpachongan Maepangkep As Nan Chiyuycha Fialetok Ay Silsilyu

(Mat. 25:14-30)

¹¹Kun pay cha epappapanaakian nan tatakú chaná, inturuy Jesus ay nangosar as maepadpachongan kiapú ta ki-ayud umchan hiya ad Jerusalem ya ki-ápú ta ka-anan nan tatakú ay munpaila ay dagus nan muntorayan Apo Dios. ¹²Isunga kenalina, “Wacha nan usa ay mafigfigfig ay taku ay inmuy as nan achaachawwi ay lukiar ta uy machutokan

as ari. Angkiay ya munfiangad ay mun-ari henan mismu ay ilina. ¹³Sakbay mak-ak hiya, enayakiana nan hinpuru ay fi-abfiaaruna, ya inchatna kan chicha nan hin-us-a ay fialetok ay siping. ¹⁴Kenalina kan chicha, ‘Navy nan munpoonanyu ay munnigusyu inkiana munfiangachak.’

¹⁴“Ngem iningor nan kakailiyana hiya, at inmifiaorcha as mangunud kan hiya ay mangifikia kan Emperador un, ‘Achimi laychun hiya ay mun-ari kan chakami.’ ¹⁵Nachutokan challu ay mun-ari nan chiyuy mafigfigfig ay taku.

“As nan nunfiangchana, enpaayagna nan chiyuycha fiabfiaaruna ay nangichatana as nan siping ta ammuwuna mu kaatna nan kiaransiyacha.

¹⁶Inmuy nan omona, ya kanana, ‘Apo, nunkiaransiya as hinpuru nan chiyuy usa ay fialetok ay inchatmu.’ ¹⁷‘Ammay nan enatmu,’ ensongfiat nan ari. ‘Ammayka ay mafiabfiar! Kiapú ta matalekka as nan ak-akettuy, ichatku kan he-a nan kalibfengan ay mangetoray henan hinpuru ay siyudad.’

¹⁸“Inmuy nan maekadwa, ya kanana, ‘Apo, nunkiaransiya as lema nan usa ay siping ay fialetok ay inchatmu.’ ¹⁹Tinum-for hiya, ‘Ichatku kan he-a nan kalibfengan ay mangetoray henan lema ay siyudad.’

²⁰“Inmuy nan usa ay mafiabfiar, ya kanana, ‘Apo, navy challu nan sipingmu ay intupugku ay lenekfotak as nan panyok. ²¹Inmugyatak ngamin kan he-a, tay istriktuka ay taku. Kum lawá arauñ chi fiakunmu nunforayan, ya aniyum chi fiakunmu tinunud.’ ²²‘Mangotettet chi ukialem ay mafiabfiar,’ ensongfiat nan ari, ‘Chusaok he-a kiapú as nan hanacha kenalem. Ammom met ay istriktuwak ay taku ay mangara as fiakunku nunforayan ya mangani as fiakunku tinunud. ²³Adchi ngarud t’uymu chaan indiposito nan sip-

‡19:13 As nan kali ay Griego at kanana un hinpuru ay “minas”.

ingku as bangko ta as nan mungfiangchak at araok ay wachay interesna?’

²⁴“As nan hiyachi, kenalen nan ari as nan chiyuycha nangatakchug hid-i, ‘Arauny nan siping kan hiya, ya ichtayu as nan naichatan nan hinpuru.’

²⁵“(Ngem kenalicha kan hiya, ‘Apo, wacha met mampay nan hinpuruna!’)

²⁶“Tinumfor hiya, ‘Nan taku ay wachay kafiaelana at maettan as ong-ongor. Ngem nan taku ay maid kafiaelana, uray nan akakettu ay wacha kan hiya at maaranu.

²⁷Ngem mu maepangkep as nan chiyuycha kafusorku ay chaan nanglayad ay etorayak chicha, iyaliyu chicha hena, ya patayunyu as nan sangwanak.’”

Nan Nangichaychayawan Nan Tataku Kan Jesus As Nan Inumchanana Ad Jerusalem

*(Mat. 21:1-11; Mar.
11:1-11; Jn. 12:12-19)*

²⁸Kun pay narpas ay infiakian Jesus na, enmon-ona hiya ay enmabrat ad Jerusalem. ²⁹Kun pay cha maesnop hiya ad Betfage ya Betania henan chuntug ay Olivo, enpaon-onana nan chuwa as nan disipulusna. ³⁰Kenalina, “Uy kayu henan fiabruy ay sasakiangunyu. As nan umchananyu hid-i, uchananyu nan usa ay dongki ay urfun ay naetatakud ay chaan pay nasaksakayan. Fokatanyu, ya iyaliyu hena. ³¹Mu wachay munsarudsud kan chakayu un, ‘Adchi t’uyyu cha fokatan sa?’ kananyuntu, ‘Masapor nan Apo.’”

³²Inmuycha ngarud nan chiyuycha naifaior, ya ininchanancha tit-iwa nan infiakiana kan chicha. ³³Kuncha pay cha fokatan nan dongki ay urfun, kenalen nan chiyuycha nakin kuwa as nan dongki kan chicha, “Adchi t’uyyu cha fokatan nan dongki ay urfun?”

³⁴“Masapor nan Apo,” kenalicha. ³⁵Angkiay ya inyalicha nan urfun kan Jesus. Inyap-apcha nan chiyuycha

kakiaycha as nan uchug nan nauy urfun, ya enpasakaycha hi Jesus. ³⁶Kun pay cha mar-os hi Jesus ay nunsasakay as nan urfun, nan tataku at inyapragcha nan chiyuycha kakiaycha as nan korsa.

³⁷As nan cha maesnopan Jesus ad Jerusalem, as nan chayyuan ay nurpu henan chuntug ay Olivo, enlapon nan ongoongor ay disipulusna ay munlagragsak ya inpipigsacha ay nangichaychayaw kan Apo Dios kiapú as nan am-in ay nakaskaschaaw ay inil-ilacha. ³⁸Infugfukiauwcha, “Mabendisyonan koma nan Ari ay omali as nan ngachan nan Apo! Wachay kappia ad chaya, ya maichaychayaw hi Apo Dios!”

³⁹Ngem nan tapina ay Fariseo ay nae-tatapi as nan ongor ay tataku at kenalicha kan Jesus, “Misturu, pakinkum man nan nauycha disipulusmu!”

⁴⁰Tinumfor hi Jesus, “*Ifiakak kan chakayu ay mu ikinak chatona, nan chiyuycha fiatu nan munfukiauw.*”

Nan Nun-akiaran Jesus Kiapú As Nan Ommat Ad Jerusalem

⁴¹As nan cha maesnopan Jesus ad Jerusalem, nun-akor hiya as nan nangil-ana henan siyudad. ⁴²Kenalina, “Chakayu ay i-Jerusalem, mu kunyu naammuwan uray ad wani nan kasaporan ta makekappia kayu kan Apo Dios. Ngem ad wani, naililingub at kan chakayu. ⁴³Omaliantu nan urkiw ay nan chiyuycha kafusoryu at arachuncha nan siyudadyu, liktufun chakayu, ya sokokun chakayu as nan am-in ay suli. ⁴⁴Chachaelunchantu as solet nan siyudadyu, ya uray us chakayu ay umiili hesa at patayuncha. Maidtu yagyakuncha as uray usa ay fiatu as nan naetotor-opana, tay chaanyu enmatonan nan timpu ay enmaliyan Apo Dios ad mangesarakan koma kan chakayu.”

Nan Nangepak-akan Jesus As Nan Mun-el-elaku As Nan Templo

(Mat. 21:12-13; Mar. 11:15-19; Jn. 2:13-17)

⁴⁵ Kun pay inumchan hi Jesus ad Jerusalem, sinungkop as nan fiattaw nan Templo. Enlapuna ay mangepak-ak as nan chiyuycha cha mun-el-elaku hid-i. ⁴⁶ Kenalina kan chicha, “*Wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana un, ‘Nan afongku at munkarkarakian.’ Ngem kunyu at nunfialinun as muntabtafunan chi mangaakiw!*”[¶]

⁴⁷ Inurkiw ay cha mun-is-isuru hi Jesus as nan Templo. Nan anap-apon chi papachi, nan mun-isursuru as Lintig ya nan tapina ay anap-apu at chacha anapun mu anan atuncha ay mangpatuy kan Jesus, ⁴⁸ ngem maid atuncha. Tay am-in nan tatau at epapanaagcha nan chana kankanan.

Nan Sarudsud Maepangkep As Nan Kalibfengan Jesus

(Mat. 21:23-27; Mar. 11:27-33)

20 As nan hin-urkiw ay cha mun-is-isuruwan Jesus as nan tatau as Templo ya as nan chana mangekaskasabaan as nan Ammay ay Chamag, inmuy kan hiya nan anap-apon chi papachi, mun-isursuru as Lintig ya nan anam-amá. ² Kenalicha, “Ayu, ifiakiam kan chakami mu anan nurpuwan nan kalibfengan ay cha mangekamkaman as na, winnu ngachana nan nangichat kan he-a as nan nauy ay kalibfengan.”

³ Tinumfor hi Jesus, “*Wacha us nan sarudsuchok kan chakayu. Ifiakiaiyu man us kan ha-un* ⁴ *mu anan nurpuwan nan kalibfengan Juan ay munfunyag. Ay nurpu kan Apo Dios winnu as nan tatau?*”

⁵ Angkiaykenalicha ay maaapat, “Mu kanan takú un, ‘Nurpu kan Apo Dios,’ kananantu un, ‘Anuyyu ngarud chaan enafurot hi Juan?’ ⁶ Ngem mu kanan takú un, ‘Nurpu as nan tatau,’ lomtaku chitakuntu as nan am-in ay tatau, tay afurotuncha ay hi Juan at usa ay pomapadtu.” ⁷ Isunga nan ensongfiatcha at achicha ammu nan nurpuwan nan kalibfengana.

⁸ Kenalen Jesus kan chicha, “*Mu hiyasa, achek us ifiakia kan chakayu mu ngachana nan nakin kalibfengan as nan chak mangekamkaman kan chatona.*”

Nan Maepadpachongan Nan Mangaamma As Nan Uma

(Mat. 21:33-46; Mar. 12:1-12)

⁹ Angkiay ya infiakian Jesus nan nauy ay maepadpachongan as nan tatau: “*Wacha nan usa ay taku ay nuntanum as ongor ay ubas as umana. Kuna pay enpaamma as nan chiyuycha mun-umauna, nunfiat henan achawwi ay lukiar ya nafiayag hid-i.* ¹⁰ *Kun pay inumchan nan timpon chi munpurasan, infiaorna nan fiabfiaruna as nan chiyuycha nun-uumauna ta uyna araun nan kudwan nan amona ay ubas ay naapet as nan umana. Ngem kun at senaplesaplet nan chiyuycha nun-uumauna hiya, angkiay enpafiangadcha hiya ay maid in-inchatcha.* ¹¹ *Kun pay narpas sa, infiaorna us nan usa, ya kuncha us senaplesaplet, penafiainan, angkiay enpafiangadcha hiya ay maid in-inchatcha.* ¹² *Infiaorna nan maekatlu. Finakagcha hiya, ya inchorcha as nan fiakun sakop nan uma.* ¹³ *Kenalen nan nakin kuwa as nan uma un, ‘Anan atok ngun? A! Ifiaorku nan laylaychok ay anakku. Urum ya mafiainchantu kan hiya.’*

¹⁴ “*Ngem kun pay inilan nan chiyuycha nun-uumauna nan anakna,kenalicha un, ‘Nauy nan mangetawid as nan uumaun*

[¶]19:46 Isa. 56:7; Jer. 7:11

*takú ay natatanman as ubas. Akayu! Patayun takú hiya ta kuwaun takú nan tawidna.*¹⁵ *As nan hiyachi, inchus-orcha hiya as nan fiakun sakop nan uma ay natatanman as ubas ya penatuycha.*

*“Ngachanantu ngay nan atun nan nakin kuwa as nan uma ay natatanman as ubas as nan chiyuycha nun-uumauna?”*¹⁶ *Omalintu hiya ay mangpatuy kan chicha, ya ichtatna as nan tukún nan umana ay natatanman as ubas.”*

Kun pay chinngor nan tatakú na, kenalicha, “Aw! Fiakun koma assesay ommat.”

¹⁷Entoongan Jesus chicha, ya kanana, “Ngachana ngarud nan laychun ay kanan nan nauy naisurat as nan Kalen Apo Dios? Kanana un,

‘Nan chiyuy fiatu ay enachen nan chiyuycha muntuptuping at hiya nan nunfialin as kaamuchan ay maipugnad.’^{§§}

¹⁸*Am-in ay tatakú ay mag-as as nan hana ay fiatu at mapet-apet-ang. Ngem kun pay mag-as nan hana ay fiatu as nan kumpurmi at kimokunantu nan hana mag-asana.”*

**Nan Sarudsud Maepangkep As
Nan Munfiayachan As Fiaror
(Mat. 22:15-22; Mar. 12:13-17)**

¹⁹Kiapú ta naawatan nan munisursuru as lintig ya nan anap-apon chi papachi ay nan nauy maepadpachongan ay infiakian Jesus at maepangkep kan chicha, penachascha ay epatiliw hiya as nan hiyachi ay uras, ngem inmugyatcha as nan tatakú.²⁰ Isunga nunsuudcha as chansacha ay mangtiliw kan hiya. Infiarocha nan napasoksokan ay lanaraki ay pakamankaman ay uy manikap kan Jesus ta wachay ifiakiana as mangicharumancha kan hiya ta ipurangcha hiya as nan gobernador ay wachay kalibfengana

ay mun-okóm.²¹ Inmuycha kan Jesus nan napasoksokan, ya kanancha kan hiya, “Misturu, ammumi ay ustú nan kanam ya isurom. Ammumi us ay maid paspasikum, ngem isurom nan tit-iwa ay laychun Apo Dios ay atun nan tatakú.²² Ifiakiam pay ngarud kan chakami nan songfiatmu as na: Ay eparufus nan lintig takú ay munfiayad kami as fiaror kan Emperador ad Roma winnu achi?”

²³Ngem aammon Jesus nan kenasikapcha, ya kanana kan chicha,²⁴ “*Ud-a, omeipaila kayu kan ha-un as usa ay silsilyu. Ngachana nan nakin lupa ya nakin ngachan as na?*”

“Hi Emperador,” ensongfiatcha.

²⁵Kenalen Jesus kan chicha, “*Mu hiyasa ngarud, ichtaytu kan Emperador nan kuk-uwan Emperador, ya ichtaytu us kan Apo Dios nan kuk-uwan Apo Dios.*”

²⁶Achicha poros kafiaelan ay isikap pan hi Jesus babaen as nan kenalina as nan mangiilan nan tatakú. Kiapú ta naschaawcha as nan ensongfiatna, kinminakcha.

**Nan Sarudsud Maepangkep As
Nan Matakuan Nan Natuy
Manipud As Nan Utúy**

(Mat. 22:23-33; Mar. 12:18-27)

²⁷Wachacha nan tapen nan Saduseo ay enmali kan hiya. Chicha nan bunggoy chi Judio ay mangali un achi matakú nan natuy manipud as nan utúy. Senarud-sudcha kan hiya.²⁸ “Misturu, nauy met nan insurat Moises para kan chitaku ay kanana un, ‘Mu wachay hen-asawa ay maid anakcha ya matuy nan laraki, masapor asawaun nan sunúd nan laraki nan naellakas ta mu wachay anakcha at maifilangtu nan onga as potot nan chiyuy natuy ay sunúdna.’^{*}²⁹ Wachacha

§§20:17 Sal. 118:22; Efe. 2:20; 1 Ped. 2:6-8; Ara. 4:11

*20:28 Deut. 25:5

kanu nan pitu ay hen-anag-i ay lanaraki. Enmasawa nan panguru, at natuy ay maid enpototna. ³⁰ Enasawan nan utub nan chiyuy naellakas, at natuy us ay maid enpototna. ³¹ Assid-i us challu as nan maekatlu inkiana as nan maekapitu. Natuycha am-in nan pitu ay maid enpotototcha. ³² Kuncha pay natuy am-in, natuy us nan fiafiai. ³³ As nan urkiw ay matakuan nan nunkatuy manipud as nan utúy, ngachana ngay nan nakin asawa as nan chiyuy fiafiai, tay enasawan met nan pitu hiya?”

³⁴ Tinumfor hi Jesus, “*Nan tatakua asna's luta at mun-eennasawacha.* ³⁵ Ngem nan chiyuycha natuy ay maekari ay matakua manipud as nan utúy ya matakua kan Apo Dios at achichantu mun-eennasawa, ³⁶ tay kamancha anghelas ay achi matmatuy. An-aktu Apo Dios chicha, tay matakucha manipud as nan utúy.

³⁷ “*Uray hi Moises at penaneknekana ay matakua nan natuy manipud as nan utúy. As nan naisurat as nan Kalen Apo Dios maepangkep as nan cha munkiarkiarud ay kaiw at enawakian Moises hi Apo Dios ay kanana un, ‘Nan Apo at hiya nan Dios Abraham, nan Dios Isaac ya nan Dios Jacob.’* ³⁸ *Nan laychun nan nauy ay kanan at hiya nan Dios nan matataku, fiakun nan nunkatuy. Tay mu as nan fiyang Apo Dios, nan am-in at matataku.”*

³⁹ Angkiay kenalen nan tapina ay mun-isursuru as Lintig, “*Ammay met kayman nan ensongfiatmu, Misturu.*” ⁴⁰ Kenalicha chi, tay chaancha naiturud ay munsarudsud kasin kan hiya.

Nan Sarudsud Maepangkep As Nan Cristo

(*Mat. 22:41-46; Mar. 12:35-37*)

⁴¹ Angkiay kenalen Jesus kan chicha, “*Anuyna atun ay nan Cristo at makali un*

kianak David? ⁴² *Tay uray met hi David ay mismu at kanana as nan liblu ay Salmo un, ‘Kenalen nan Apo as nan ok Apo un: Tomokorka as apét kannawanku*

⁴³ *inkiana amisok nan chiyuycha kafu-sormu ay kaman chicha nan kiakiati-nam.’* ⁴⁴

Inturuy Jesus, “*Mu hiyasa ngarud ay ‘Apo’ nan pang-awag David kan Cristo, anuyna ngay atun ay nan Cristo at kianak David?*”

Nan Infiagiakian Jesus Maepangkep As Nan Mun-isursuru As Lintig

(*Mat. 23:1-36; Mar. 12:38-40*)

⁴⁵ As nan chuchumngoran nan am-in ay tatakua, kenalen Jesus as nan disipulusna, ⁴⁶ “*Il-ilaunyu nan nauycha mun-isursuru as Lintig. Laylaychuncha ay munliklikud ay nakafiachu as somakiayad, ya laylaychuncha ay cha risripituwun nan tatakua chicha as nan chiyuycha mun-el-elakwan. Laylaychuncha nan chiyuycha kaammayan ay tokoran as tomoktokorancha ya tokoran nan chiyuycha mafigfigfig as nan chiyuycha senagoga as nan uycha makifiastaan.* ⁴⁷ *Isikapcha ay manguwa as nan ab-afong nan eellakas. Angkiay paanchuanchwun nuncha nan kararagcha ta ilaun nan tatakua ay ammaycha. Naliglikittu nan chusacha!”*

Nan Chaton Nan Ellakas

(*Mar. 12:41-44*)

21 Kun pay nuntangad hi Jesus, in-ilana nan nunkafiaknang ay cha mangittu as chatoncha ay siping as nan mangit-ittuwan as Templo. ² Inilana us nan usa ay pugli ay ellakas ay nangittu as kun chuwa ay pesos. ³ As nan hiyachi, kenalen Jesus, “*Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Hi tona ay pugli ay ellakas nan nangittu as kachamunaan kan chicha am-*

[†]20:37 Exo. 3:6

^{*}20:43 Sal. 110:1; Ara. 2:35; Heb. 1:13; 10:12-13

in. ⁴Tay nan nunkafiaknang at kuncha yangkiay inchat nan subra as nan kenafiaknangcha. Ngem hi tona ay ellakas uray pugli at inittuna challu nan am-in ay wacha kan hiya ay kurpuwan chi pagfiyagna.”

Nan Nangepakaammuwan Jesus As Nan Machachaelan Nan Templo

(Mat. 24:1-2; Mar. 13:1-2)

⁵Wachacha nan tapina ay cha mangapat as nan kenaam-ammay nan Templo kiapú as nan anam-ammay ay fiatu ay naiyamma ya nan naiyar-arkos ay naichatchaton kan Apo Dios. ⁶Kenalen Jesus, “Am-in chaná ay iilaunyu at umchantu nan timpu ay maidtu mayagyag as uray usa ay fiatu as nan naesasad-ana, tay kuncha am-in maikur-ub.”

Nan Liglikiat Ay Ommattu

(Mat. 24:3-14; Mar. 13:3-13)

⁷Senarudsudcha kan Jesus, “Misturu, kaatnantu nan ommatan chatona, ya ngachanantu nan sinyar ay mangematonan as nan kiayud ommatan chatona?”

⁸Tinumfor hi Jesus, “Il-ilaunyu ta achi kayu maar-allilaw. Ongortu nan tatau ay omali ay mangosar as nan ngachanku ay mangarkali un, ‘Ha-un hi Cristo!’ ya ‘Kiayud umchan nan timpu!’ Achiyu poros un-unuchun chicha. ⁹As nan manngoranyu ay wachachay kukufiat ya kukuru, achi kayu umug-ugyat as solet. Masapor challu ommat chaná on-ona, ngem fiakun pay hiyasa nan munpatingkiaan nan ka-ichin.”

¹⁰Kenalen pay Jesus, “Munkikinnuffiatu nan chiyuycha nasyon ya kaman us nan chiyuycha muntorayan. ¹¹Henan tukutukún ay luglukiar, wachachantuy nunkapigsa ay kichu, ya wachachay fitel ya kauugyat ay saksaket ay ekatuytu nan tatau. Wachachantu us nan maila ad chaya ay kauugyat ya nakaskaschaaw ay sinyar.

¹²“Ngem sakbay ommat chaná, wachachantu nan mangtiliw ya

mamalikiat kan chakayu. Icharum chakayuntu as nan totoray as nan chiyuycha senagoga, ya ifiarud chakayu. Iyuy chakayuntu as nan ar-ari ya as nan gogobernador kiapú as nan pammatiyu kan ha-un. ¹³Hiyanantu nan chansayu ay mangepaneknek as nan Ammay ay Chamag kan chicha. ¹⁴Nunumnumunyu ay achi kayu machanakian mu ngachanantu nan esongfiaty, ¹⁵tay ha-unu nan mangichat kan chakayu as kananyu ya kenasilibu ay achintu makontra winnu masongfiatan nan kafusoryu. ¹⁶Uray chanakchakoryu, susnúdyu, ib-ayu, ya kiakiayyumu at epatiliw chakayuntu, ya nan tapina kan chakayu at patayunchantu. ¹⁷Inglun chakayuntu as nan am-in ay tatau kiapú as nan pammatiyu kan ha-un. ¹⁸Ngem uray mu hiyasa, aaywanan chakayu challu kan Apo Dios ta uray usa as nan fookyu at achi malitaw. ¹⁹Mun-eta-un kayu, tay hiyana nan atunyu ay mangara as nan fiyagy ay maid patingkiana.”

Nan Machachaelan

Nan Siyudad Ay Jerusalem

(Mat. 24:15-21; Mar. 13:14-19)

²⁰Inturuy Jesus, “As nan mangilanyuntu ay nan ili ay Jerusalem at liwusun chi ongor ay sosorchachu, maammuwanyuntu ay kiayud umchan nan machachaelana. ²¹As nan hiyasa, nan umiili ad Judea at masapor lomayawcha ay umuy henan chiyuycha chuntug. Masapor mak-ak nan chiyuycha wacha henan siyudad, ya nan chiyuycha wacha henan sigsikib at masapor achicha sungkop henan siyudad, ²²tay chatonantu nan ‘Urkiw ay Machusaan’ ta matongpar nan am-in ay kanan nan naisurat as nan Kalen Apo Dios. ²³Kasusug-angtu nan chiyuycha masisikug ya nan cha munpasusu as nan hanacha ay urkiw! Omalintu nan nunsidla ay likiat asna's luta, ya leknaun nan nauycha tatau nan fungat Apo Dios. ²⁴Matuytu nan tap-

ina as choros, ya nan tapina at maifi-arudchantu ay maiyuy henan tukutukún ay nasyon. Nan siyudad ay Jerusalem at chachaeluntu nan chiyuycha Gentil. Chichantu nan muntoray inkiana marpas nan naekeddeng ay timpucha.”[¶]

Nan Kasin Omaliyan Nan Naepadtu Ay Anak Chi Taku

(Mat. 24:29-31; Mar. 13:24-27)

²⁵ Kenalen pay Jesus, “Wachachantu nan sinyar ay maila as nan urkiw, furan ya taraw. Malilifokantu as solet nan am-in ay tatakú henan am-in ay nasyon kiapú as nan nunsidla ay ugyatcha as nan napigsa ay atifungug henan fiayfiay ya anad-acha ay challuyon. ²⁶ Maurawchantu nan tatakú kiapú as ugyatcha ay munsusuud as nan ommattu asna's luta, tay achintu manongnong chi aatun nan am-in ay wacha ad chaya.[§] ²⁷ Angkiay ya ilaunchantu nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay wachay kaichayawana ya pannakafialina ay cha omali ay maetatapi as nan lifuu.”^{**} ²⁸ As nan maelapuwán nan nauycha ay ommat, tomakchug ya muntangad kayu, tay kiayud umchan nan maesarakananyu.”

Nan Maepadpachongan Nan Kaiw

(Mat. 24:32-35; Mar. 13:28-31)

²⁹ Angkiay ya infiikian Jesus kan chicha nan nauy maepadpachongan: “Ilaunyu nan kaiw ay igos ya nan am-in ay tapen chi kaiw. ³⁰ As nan mangilanyu ay chacha somaliping, ammuyú at ay kiayud nan chakun. ³¹ Assesa us ay as nan mangilanyu ay cha om-ommat chaná at ammuyuntu ay kiayud at umchan nan muntorayan Apo Dios.

³² “Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Wachacha nan tapen nan tatakú ad wani ay timpu ay matatakú pay laing as nan ommatantu nan am-in ay infiakiak. ³³ Maimaidtu nan chaya ya luta, ngem achi poros mamaid nan kalek.

Nan Nakasakianaanyu As Nan Pammatiyu

³⁴ “Il-ilaunyu ta fiakun nan narafus ay lagragsak ya futfutang ya chanchanag as maepangkep as pagfiyag nan nunumunyu. Mu atunyu chaná, makudnor kayuntu ay kaman kayu makna as nan loktat ay omaliyan nan hana ay urkiw. ³⁵ Tay nan hana ay urkiw at umchan as nan am-in ay tatakú asna's luta. ³⁶ Isunga kanayon kayu ay nakasakiana, ya masapor kanayon kayu ay munkarkararag ta mawad-an kayu as pigsa ay mangeta-un as nan nauycha am-in ay ommattu ya ta makatakchug kayuntu as nan sangwanan nan Naepadtu ay Anak chi Taku.”

³⁷ Inurkiw ay nun-is-isuru hi Jesus as Templo, ya lenafi ay uy inmiian henan chuntug ay Olivo. ³⁸ Am-in nan tatakú at inurkiw ay fumikiatcha ay umuy as Templo ay uy munchungor kan hiya.

Nan Nangiyapanancha As Atuncha Ay Mamatuy Kan Jesus

(Mat. 26:1-5; Mar. 14:1-2; Jn. 11:45-53)

22 Kiayud umchan nan Fiastan chi Tenapay ay Maid Lebadurana ay kanancha un Fiastan chi Munlausan. ² Inyan-anap nan anap-apon chi papachi ya nan mun-isursuru as Lintig nan atuncha ay mangepapatuy kan Jesus, tay umugyatcha as nan tatakú.

¶21:24 Rom. 11:25

§21:26 Isa. 13:9-11; 34:4; Joel 2:10; Pal. 6:12-17

**21:27 Dan. 7:13; Mar. 9:7; 14:62; Pal. 1:7

Nan Nakiturakian Judas Ay Mangesepsep Kan Jesus

(Mat. 26:14-16; Mar. 14:10-11)

³ Sinungkop hi Satanas kan Judas ay makali un Iscariote ay usa as nan hinpuru ya chuwa ay disipulus Jesus. ⁴ Inmuy hi Judas as nan anap-apon chi papachi ya chiyuycha opisyar chi kukuwarcha as nan Templo ta makiturag mu anan atuna ay mangesepsep kan Jesus kan chicha. ⁵ Naragsakancha ya enkaricha ay ichatcha nan siping kan hiya. ⁶ Inyafud Judas, at nun-anap as ustu ay chansa ay mangesepsepana kan Jesus ay achi maam-ammuwan nan tatakau.

Nan Nangepasakianaan Jesus As Nan Anongos Ay Makiufongana As Nan Disipulusna

(Mat. 26:17-25; Mar. 14:12-21)

⁷ Angkiay ya enmali nan urkiw ay Fiastan chi Tenapay ay Maid Lebadurana ay hiyasa us nan naichatonan nan chiyuycha urfun ay karnero para as nan Fiastan chi Munlausan. ⁸ Infiaor Jesus cha Pedro kan Juan. Kenalina kan chicha, “Uyyu esakiana nan manganan takú as nan Fiastan chi Munlausan.”

⁹ Senarudsudcha, “Ay chaud nan laychum ay mangesakianaanmi?”

¹⁰ Tinumfor hi Jesus, “Chumngor kayu. As nan sungkopanyu henan siyudad, wachantu nan manib-at kan chakayu ay usa ay laraki ay manasakfiat as fusi ay natotorwan as chanum. Unuchunyu hiya inkiana as nan afong ay sungkopana.

¹¹ Angkiay ya kananyu as nan nakin afong, “Sarudsuchun nan Misturu kan he-a: Ay chaud nan kuwartu ay mangiyufonganantu as nan disipulusna as nan Fiastan chi Munlausan?” ¹² Epailanantu kan chakayu nan nunngangatu ay kuwartu ay ad-acha ay kawad-an nan am-in ay kasaporan takú. Hid-i nan munsakianaanyu.”

¹³ Inmuycha, ya ininchanancha nan am-in ay infiakian Jesus kan chicha. As nan hiyachi, ensakianacha nan manganan as nan Fiastan chi Munlausan.

Nan Anongos Ay Nakiufongan Jesus As Nan Apostolesna As Nan Lafi

(Mat. 26:26-30; Mar. 14:22-26; 1 Co. 11:23-25)

¹⁴ As nan inumchanan nan uras ay manganancha, nakiufong hi Jesus as nan apostolesna. ¹⁵ Angkiay ya kenalina kan chicha, “Lenarayadku paat ay makiufong kan chakayu as nan nauy Fiastan chi Munlausan sakbay munlikiatak, ¹⁶ tay ifiakiak kan chakayu, achiyaktu kasin mangmangan as nan nauy inkiana matongpar as nan muntorayan Apo Dios.”

¹⁷ Angkiay ya enarana nan tasa ay natotorwan as maikop. Kun pay narpas ay nunyaman kan Apo Dios, kenalina, “Araunyu na, ya hen-anak-etunyu am-in ay mangikop. ¹⁸ Ifiakiak kan chakayu, munlapu ad wani, achiyaktu umig-ikop as nan unus chi ubas inkiana omali nan muntorayan Apo Dios.”

¹⁹ Enarana us nan tenapay. Kun pay narpas ay nunyaman kan Apo Dios, pinutput-ingna, ya inchatna kan chicha, ya kanana, “Hiyana nan achorku ay maichat kan chakayu. Atunyu na as mangnumnumnumanyu kan ha-un.”

²⁰ Kaman us as nan narpasancha ay nangan, inchatna nan tasa, ya kanana, “Nan nauy naetataasa at hiyana nan fiarú ay nakiturakian Apo Dios as nan tatakuna, epailanantu nan charak ay omayas para kan chakayu.

²¹ “Ngem ilaunyu at cha makiuufong hena nan mangesepsep kan ha-un. ²² Tay matuytu challu nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay kaman as nan enkeddeng Apo Dios. Ngem kasusug-ang kayman nan hana taku ay mangesepsep kan hiya!”

²³ Angkiay ya enlapucha ay munsesen-

narudsud mu ngachana kan chicha nan manglekaman as na.

Nan Susuma Mu Ngachana Nan Kaamuchan

²⁴ Kun pay naaw-awni as akét, nasusuma nan disipulus mu ngachana kan chicha nan kaamuchan. ²⁵ Kenalen Jesus kan chicha, “*Nan ar-ari asna's luta at kuncha cha etortorayan nan tatakucha, ya nan chiyuycha wachay kalibfengancha ay muntoray at ngadnancha nan mismu ay achorcha as 'Fumadfiachang'.*” ²⁶ Ngem fiakun koma assesa kan chakayu. Ngem kun at nan kaamuchan kan chakayu at ifilangna koma nan achorna as kaonga, ya nan ap-apu at ifilangna nan achorna as mafiabfiaor. ²⁷ Ngachana pay nan am-amud, nan tomokor ay mangan winnu nan umichat as makan? Ay fiakun nan chiyuy tomokor ay mangan? Ngem ha-un, nauyak kan chakayu ay maepachong as nan mafiabfiaor.

²⁸ “Chakayu nan chaan nanaytaynan kan ha-un as nan ligikiatku. ²⁹ Isunga epatorayku chakayu ay kaman as nan nangepatorayan amak kan ha-un ³⁰ ta makiufong kayuntu kan ha-un as nan muntorayak, ya tomokor kayuntu as nan chiyuycha trono ay mangokóm as nan hin-puru ya chuwa ay tribu ay chicha nan kianak Israel.”

Nan Nangepakaammuwan Jesus As Nan Mangesaotan Pedro Kan Hiya

(Mat. 26:31-35; Mar.

14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹ Angkiay kenalen Jesus kan Simon Pedro, “*Simon, Simon, chumngorka. Naparufusan hi Satanas ay manisting kan chakayu am-in ta masisiyan kayu ay kaman as nan maisiyanan nan fukias as nan chuki.*” ³² Ngem enkararakiak he-a, Simon

ta achi mamaid nan pammatem. As nan munfiangcham kan ha-un, masapor papigsaum nan pammaten nan iib-am.”

³³ Tinumfor hi Pedro, “Apo, nakasakianaak ay maetapi kan he-a ay maifiarud ya matuy.”

³⁴ “*Ifiakiak kan he-a, Pedro,*” kenalen Jesus, “*Achintu munkokakok nan ka-or ad wani inkiana mamitluwak esaot kan he-a.”*

Nan Petaka, Samfiag Ya Choros

³⁵ Angkiay kenalen Jesus kan chicha, “*As nan nangifiaorak kan chakayu ay maid entaktakinyu as petaka, samfiag winnu sapatos, ay wachay nunkuranganyu?”*

“Maid ya,” ensongfiatcha.††

³⁶ Kenalen Jesus kan chicha, “*Ngem ad wani, nan wachay petakana at masapor etakina, ya kaman us nan samfiagna. Nan maid chorosna at masapor elakuna nan kakiayna ta paat lomaku as usa.*” ³⁷ Tay ifiakiak kan chakayu ay masapor ommat kan ha-un nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“*Maifilang hiya as lomalabsing as lintig.*” Tay nan hana naisurat maepangkep kan ha-un at kiayud matongpar.”‡‡

³⁸ Kenalen nan disipulusna, “Apo, nauy met nan chuwa ay chorosmi hena.”

“Nawan sa,” ensongfiat Jesus.

Nan Nunkararakian Jesus Henan Chuntug Ay Olivo

(Mat. 26:36-46; Mar. 14:32-42)

³⁹ Angkiay ya nak-ak hi Jesus henan siyudad, ya inmuy henan chuntug ay Olivo ay hiyachi challu nan chana at-uatun. Nakiuycha us nan disipulusna.

⁴⁰ Kuncha pay inumchan hid-i, kenalina kan chicha, “*Munkararag kayu ta achi kayu maamis as nan sulisug.”*

††22:35 Luc. 10:4

‡‡22:37 Isa. 53:12

⁴¹ Angkiay ya tenaynana chicha ya in-muy as nan kaachawen chi maikiayan-gan chi fiatu. Hid-i nan nunpalintu-mangana ya nunkararakiana ay kanana, ⁴²“*Ama, mu laychum, kaanum koma kan ha-un nan nauy omali ay likiatku. Ngem fiakun nan laychok nan matongpar, kun at nan laychum.*” ⁴³Wacha nan usa ay anghel ay nurpu ad chaya ay nunpaila ya nangepapigsa kan hiya. ⁴⁴Kiapú ta nalil-ifokan as solet, kaskasina enpapasnek ay nunkararag. Nan lengatna at maepa-chong as nan chara ay tinmidtid as nan luta.

⁴⁵Kun pay narpas ay nunkararag, ten-makchug ya nunfiangad as nan kawad-an nan disipulusna. Ininchanana chicha ay nanassuy kiapú as foraycha as nan ng-inmuyusan-cha. ⁴⁶Kenalina kan chicha, “*Adchi t'uy kayu mamassuy? Fumangun kayu, ya munkararag kayu ta achi kayu maamis as nan sulisug.*”

Nan Natiliwan Jesus

(*Mat. 26:47-56; Mar. 14:43-50; Jn. 18:3-11*)

⁴⁷Kun pay kukutug ay cha munkarkali hi Jesus, enmali nan ongor ay tatakú ay enpapanguruwan Judas ay usa as nan hinpuru ya chuwa ay disipulusna. Naesnop hiya ay mamisitu kan Jesus, ⁴⁸ngem kenalen Jesus kan hiya, “*Judas, ay as nan mamisituwam as nan Naepadtu ay Anak chi Taku nan atum ay mangesepsep kan hiya?*”

⁴⁹Kun pay inilan nan disipulus ay naketakin kan Jesus nan ommat, senarudsudcha, “*Apo, ay fumakag kami?*” ⁵⁰As nan hiyachi, finakag nan usa as nan disipulus nan fiabfiarun nan kangatuwan ay pachi, at nakingasan nan kannawan ay ingana.

⁵¹Ngem kenalen Jesus kan chicha, “*Ustu sa!*” Angkiay ya kenpana nan ingan nan mafiabfiaor, at enpaammayna hiya.

⁵²Angkiay kenalen Jesus as nan anap-apon chi papachi, oopisyar nan chiyuy-cha kuwarcha as nan templo, ya as nan anam-amá ay enmali ay uy mangtiliw kan hiya, “*Ay kunak kumukuru? Adchi t'uy kayu enmali ay nangachoros ya nangapak-or?*” ⁵³Inurkiw met ay wachaak as Templo, ya chaanak met tiniltiw kan chakayu. *Ngem urasyu ad wani, ya uras Satanas ay mangetoray as kenamangisiw.*”

Nan Nangesaotan Pedro Kan Jesus

(*Mat. 26:57-58, 69-75; Mar. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27*)

⁵⁴Angkiay ya tiniliwcha hi Jesus, ya inyuycha as nan afong nan kangatuwan ay pachi. Kun pay hi Pedro, immun-unud ay tenmataak. ⁵⁵Kun pay naiya-puy as nan kiawan nan fiattaw, uy naketokor hi Pedro as nan chiyuycha cha mun-an-anichu. ⁵⁶Ngem wacha hid-i nan usa ay mafiabfiaor ay fiafiai ay nangila kan Pedro ay tenmotokor ay cha makean-anichu. Entoongana, ya kanana, “*Hi tona met ay laraki at usa us ay nakekadkadwa kan Jesus.*”

⁵⁷Ngem ensaot Pedro, “*Ammi, achek poros am-ammu hiya!*”

⁵⁸Kun pay naaw-awni, nan tukún ay laraki at enmatonana us hi Pedro, ya kanana, “*He-a us at usaka met as nan kakadwana.*”

Ngem tinumfor hi Pedro, “*Aw, fiakunak met usa kan chicha!*”

⁵⁹Uy at kiayud usa ay uras chi in-muy, wacha nan usa pay ay laraki ay nangepapelet, “*Tit-iwa met ay nakekadkadwa us na ay laraki kan Jesus, tay i-Galilea met hiya.*”

⁶⁰Ngem tinumfor hi Pedro, “*Lakay, achek poros ammu nan cham kankanan!*” Kun pay kukutug ay cha munkarkali hi Pedro, hiya at chi ya nunkokakok nan ka-or. ⁶¹Nunsakong hi Apo Jesus, ya entoongana hi Pedro. Hiya at chi ya nanumnum Pedro

nan infiakian nan Apo kan hiya un, “*Sakbay munkokakok nan ka-or ad wani at mamitluwaktu esaot kan he-a.*”⁶² Angkiay ya pinmitiw hi Pedro, ya nunsidlay akorna.

Nan Nangot-otyokan Ya Nanapsaplitancha Kan Jesus

(*Mat. 26:67-68; Mar. 14:65*)

⁶³Ad wani, nan tatau ay nangukuwarcha kan Jesus at enot-otyok ya senaplesapletcha hiya. ⁶⁴Enokopancha nan matana, ya senarudsudcha kan hiya, “Ud-a pay! Puguwam mu ngachana nan nanudpak kan he-a.” ⁶⁵Ongor pay chi kafiafiain ay infiagiakiacha kan hiya.

Nan Namistikiaran Nan Anap-apon Chi Papachi Kan Jesus

(*Mat. 26:59-66; Mar. 14:55-64; Jn. 18:19-24*)

⁶⁶As nan wi-ewi-et, naamongcha nan membron nan Sanhedrin ay chicha nan anam-amán chi Judio, anap-apon chi papachi, ya nan chiyuycha mun-isursuru as Lintig. Kun pay narpas chi, inyuycha hi Jesus as nan sangwanan nan Sanhedrin. ⁶⁷Kenalicha kan hiya, “Ifiakiam man kan chakami mu he-a nan Cristo?”

Tinumfor hi Jesus, “*Uray mu ifiakian kan chakayu, achiyuntu challu afurotun.*”⁶⁸ *Mu munsarudsudchak kan chakayu, achi kayuntu challu tumfor.* ⁶⁹*Ngem munlapu ad wani, tomokortu nan Naepadtu ay Anak chi Taku as apét kannawan Apo Dios ay Mannakafialin as nan am-in.*”

⁷⁰Senarudsudcha am-in, “Mu hiyasa, ay he-a ngarud nan anak Apo Dios?”

“*Chakayu nan nangali un ha-un,*” ensongfiat Jesus.

⁷¹Hacha at kanan, “Ay masapor takú pay chi tapina ay muntistigu? Chinngor takú met ay mismu nan kenalina.”

Nan Naiyuyan Jesus Kan Pilato

(*Mat. 27:1-2, 11-14; Mar. 15:1-5; Jn. 18:28-38*)

23 Angkiay ya naligwat nan am-in ay membron nan Sanhedrin, ya inyuycha hi Jesus kan Gobernador Pilato. ²Enlapucha ay mangicharum kan hiya. Kenalicha, “Tiniliwmi na ay taku ay cha mangurkuru as nan kakailiyanmi. Epawanay munfiayachan as fiaror kan Emperor, ya kanana us un hiya nan Cristo ay usa ay ari.”

³Senarudsud Pilato kan Jesus, “Ay he-a nan aren chi Judio?”

“*He-a nan nangali un ha-un,*” ensongfiat Jesus.

⁴Kenalen Pilato as nan anap-apon chi papachi ya as nan ongor ay tatau, “Maid naanapak as fiasor tona ay taku.”

⁵Ngem enpapeletcha, “Kiapú as nan sur-suruna, nakuru nan tatau henan am-in ay ili ad Judea, manipud ad Galilea inkiana hena ad Jerusalem.”

Nan Naiyuyan Jesus Kan Herodes

⁶Kun pay chinngor Pilato na, senarudsudna mu i-Galilea hi Jesus. ⁷Kuna pay naammuwan ay nan ilen Jesus at sakop nan muntotorayan Herodes, enpaiyuyuna hi Jesus kan Herodes ay wacha ad Jerusalem as nan hiyachi ay timpu.

⁸Naragsakan as solet hi Herodes as nan nangil-ana kan Jesus, tay nafiayag ay laraychuna ay mangila kan hiya kiapú ta chinchinngorna nan maepangkep kan hiya ya nenamnamana ay mangila as nakaskaschaaw ay epailan Jesus. ⁹Isunga ongor chi senarudsud Herodes kan Jesus, ngem chaan tinumtumfor hiya. ¹⁰Tenmatakchug nan anap-apon chi papachi ya nan mun-isursuru as Lintig ay kaskasin nangepafiasor kan Jesus. ¹¹As nan hiyachi, enlaylayan ya enot-otyok Herodes ya nan sorchachuna hi Jesus. Angkiay ya enpafiachucha kan

hiya nan fiachon chi ari, ya enpafiangad Herodes hiya kan Pilato. ¹²Nunlapu as nan hiyasa ay urkiw, nunkiayyum cha Herodes kan Pilato uray mu nunfinnu-sorcha ad kasin.

Nan Naekeddengan Jesus Ay Matuy

(*Mat. 27:15-26; Mar.*

15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

¹³Enamong Pilato nan anap-apon chi papachi, nan mangepangpanguru as nan Judio ya nan tatau, ¹⁴ya kanana kan chicha, “Inyaliyu kan ha-un nan nauy ay taku ay kananyu un mangurkuru as tatau. Finistikiarku at hiya as nan sangwananyu, at maid naanapak as nan chayu epabpafiasor kan hiya. ¹⁵Kaman us kan Herodes ay maid naanapana, tay hiyasa nan kiapúna as nan nangepafi-angchana kan hiya kan chitaku. Maid challu enat tona ay taku as libfengna ay matuyan. ¹⁶Isunga kunku yangkiay epasaplet hiya, angkiay ilufusku hiya.” ¹⁷[Napeletan hi Pilato ay umilufus as usa ay fiarud mu Fiastan chi Munlausan, tay hiyasa nan iniili ay ukialen chi Judio.]

¹⁸Ngem nagrubcha am-in nan tatau ay nangifukiaw, “Epatuymu! Hi Barrabas nan laychunmi ay ilufusmu!” ¹⁹(Hi Barrabas ay anna at naifiarud kiapú ta enpanguna nan tatau ay munkukuru ad Jerusalem ya kiapú ta penmatuy.)

²⁰Naketakiatfor kasin hiya as nan tatau, tay laraychun Pilato ay mangilufus kan Jesus. ²¹Ngem infugfukiawcha, “Epaelansam as nan koros! Epaelansam as nan koros!”

²²Kenalen Pilato kan chicha as nan maekapitlu, “Adchi ngay? Ngachana man nan mangotettet ay enatna? Maid met naanapak as enatna as libfengna ay

matuyan. Isunga kunku yangkiay epasaplet hiya, ya ilufus hiya.”

²³Ngem kaskasinha enapati ay nangifukiaw un maelansa hi Jesus as nan koros inkiana nangafiakcha. ²⁴Isunga inyafud Pilato nan enapaticha. ²⁵Inlufusna nan laraki ay naifiarud kiapú as nan nunkuruwana ya penmatuyana ay chinawatcha. Ngem inpurangna hi Jesus kan chicha ta atuncha nan laychuncha kan hiya.

Nan Naelansaan Jesus As Nan Koros

(*Mat. 27:32-44; Mar.*

15:21-32; Jn. 19:17-27)

²⁶As nan cha mangek-akan nan sosor-chachu kan Jesus, inkuyudcha nan usa ay taku ay nan ngachana at Simon ay i-Cirene ay cha omali henan siyudad ay nurpu henan sikib. Enpasakfiatcha kan hiya nan koros, angkiay enpaunudcha kan Jesus.

²⁷Inmunud kan Jesus nan ongoongor ay tatau, ya nan tapina ay fianafiai ay cha mun-ag-akor ya muntangtangugnug kiapú kan hiya. ²⁸Senakong Jesus chicha, ya kanana, “*Aammi ay i-Jerusalem, achiyak akiaran. Achoryu at ya nan an-akyu nan akiaranyu!*” ²⁹*Tay umchantu nan timpu ay mangaliyantu nan tatau un, ‘Nakiasat nan fianafiai ay fi-asig, chaan enman-anak, ya chaan nunpaspasusu!’* ³⁰*Hiyasa nan timpu ay mangaliyantu nan tatau as nan chunchuntug un, ‘Kiab-onanyu chakami,’* ³¹*ya as nan filfilig un, ‘Lingfianyu chakami.’* ³¹*Tay mu hiyana nan maekaman kan ha-un ay maepachong as nan naata ay kaiw, ay kun at achi kaskasin nan maekaman kan chakayu ay maepachong as nan narangu ay kaiw?”*

³²Wachacha us nan chuwa ay loma-labsing as lintig ay naek-ak ay mae-tapi kan Jesus ay maepapatuy. ³³Kuncha

pay inumchan henan lukiar ay makali un Tong-or Chi Uru, enlansacha hi Jesus as nan koros. Enlansacha us nan chuwa ay lomalabsing as lintig, usa as apét kannawan Jesus ya nan usa at as apét kannikidna. ³⁴Kenalen Jesus, “*Ama, pakawanum chicha, tay achicha ammu nan chacha at-atun.*”

As nan hiyachi, finingfingay nan sosorchachu nan chiyuycha fiachuna babaen as nan nunfifinnunotancha.^{§§} ³⁵Nan tatakú hid-i at nangatakchugcha ay cha munfuyfuya. Kun pay nan anap-apon chi Judio at enot-otyokcha hiya. Chacha kankanan, “*Ensarakana met nan tapina ay tatakú. Kakuna esarakan nan achorna mu hiya nan Cristo ay pinilen Apo Dios!*”

³⁶Uray nan sosorchachu at enot-otyokcha hiya. Naesnopcha ya inchutngucha nan senmoka ay fiayas, ³⁷ya kanancha, “*Mu tit-iwa ay he-a nan aren chi Judio, kakunmu esarakan nan achormu!*”

³⁸Wacha nan naisurat as nan tabra ay naipuuay as nan laramakun nan uron Jesus: “*Hi Tona Nan Aren Chi Judio.*”

³⁹Nan usa as nan chiyuycha lomalabsing as lintig ay naelansa at ininsurtuna hi Jesus. Kenalina, “*Ay fiakun he-a nan Cristo? Kakunmu ngarud esarakan nan achormu ya chakami!*”

⁴⁰Ngem nan chiyuy usa ay naelansa at senengarana nan nauy nanginsurtu kan Jesus. Kenalina, “*Ay achika umugyat kan Apo Dios? Mapapchong met nan chusa takú am-in.*” ⁴¹Libfengta met ay machusa kiapú as nan enatta. Ngem hiya at maid enatna as mangisiw.” ⁴²Angkiay kenalina kan Jesus, “*Apo Jesus, nunum-numunak man paat as nan omaliyam ay mun-ari.*”

⁴³Tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Ifi-akiak kan he-a nan tit-iwa. Ad wani ay urkiw at maetapikantu kan ha-un ad Paraiso.*”

Nan Natuyan Jesus

(*Mat. 27:45-56; Mar. 15:33-41; Jn. 19:28-30*)

⁴⁴As nan kiayud munkiawa, ngen-mongot nan intiru ay luta inkiana alas tres as nan makiayud. ⁴⁵As nan hiyachi, namaid nan lawag nan urkiw, ya narakset ay nakudwa nan kurtinan nan Templo nunlapu as lamagna inkiana as kuwabna.* ⁴⁶Angkiay inpigsan Jesus ay nangifukiaw, “*Ama, ichatku kan he-a nan lenawak.*” Kuna pay narpas ay kenali na, natuy hiya.

⁴⁷Kun pay inilan nan kapetan chi sosorchachu nan enommat, nunchay-chayaw hiya kan Apo Dios, ya kanana, “*Tit-iwa payat ay nalintig na ay taku!*”

⁴⁸Kun pay inilan nan naaamong ay tatakú ay cha munfuyfuya nan enommat, kenmatamcha ay cha manibtibug as tagrangcha kiapú as nan ongor ay ngunguyuscha. ⁴⁹Nan am-in ay am-ammon Jesus patí nan fianafiai ay inmun-unud kan hiya nunlapu ad Galilea at nangatakchugcha as nan adachawwi as akét ay mangiila as nan nauycha cha om-ommat.

Nan Lufun Jesus

(*Mat. 27:57-61; Mar. 15:42-47; Jn. 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹Wacha nan usa ay laraki ay nan ngachana at Jose ay nurpu ad Arimatea ay usa ay ili henan probinsiya ay Judea. Nan nauy ay taku at ammay ya nalintig, ya usa ay cha manman-ud as nan omaliyan nan muntorayan Apo Dios. Uray mu usa hiya ay membron nan Sanhedrin,

§§23:34 Sal. 22:18

*23:45 Exo. 26:31-33

chaana inyafud nan enkeddeng ya enat nan kakadwana kan Jesus.⁵² Inmuy hiya kan Pilato, at chinmawat as pammarufus ay arauna nan achor Jesus.⁵³ As nan naeksopan nan achor Jesus as nan koros, penotepotana as am-ammay ay lopot, ya uyna inlufok as nan chaan naos-osar ay lufok ay natuktukan ay chupras.⁵⁴ As nan hana ay urkiw at urkiw ay Munsakianaan chi Judio, ya kiayud nunlapu nan Urkiw ay Mun-iblayan.

⁵⁵Nan fianafiai ay innum-unud kan Jesus ay nurpu ad Galilea at nakiuycha kan Jose. Inilacha nan lufok ya nan enat nan achor Jesus ay naesaad.⁵⁶ Kun pay narpas, kenmatamcha. Angkiay ensakianacha nan lana ya fiangfiangru ay ipuuycha as nan achor Jesus. As nan Urkiw ay Mun-iblayan, nun-iblaycha ay maiyunud as nan filfilin nan Lintig.

Nan Natakuwan Jesus Manipud As Nan Utúy

(*Mat. 28:1-10; Mar. 16:1-8; Jn. 20:1-10*)

24 As nan wi-ewi-et nan Chumingku, inmuy nan chiyuycha fianafiai as nan lufok Jesus. Entatakincha nan ensakianacha ay fiangfiangru.² As nan inumchanancha as nan lufok, ininchanancha ay nauulin at nan fiatu ay naetatangub as nan chiyuy lufok.³ Ngem kuncha pay sinungkop, maid ininchanancha as achor Jesus.⁴ As nan chacha masmaschaawan as nan inilacha, kalina at ya naketatakchug as nan sag-uncha nan chuwa ay lanaraki ay nangafiachu as mun-aliling.⁵ Kiapú as nan nunsidla ay ugyatcha, nunlukfubcha, ngem kenalen nan chuwa ay lanaraki kan chicha, “Adchi t’uyyu anapun chi matatuku as nan kawad-an chi nunkatuy?”⁶ Maid hiya hena. Nataku hiya manipud as nan utúy. Numnumnyu nan kenalina kan chakayu as nan kawad-ana ad Galilea⁷ ay nan Naepadtu ay Anak chi Taku at masapor maipu-

rang as nan fumafiasor ay tatakú ta mae-lansa as nan koros, ya as nan maekatlu ay urkiw at matakú challu manipud as nan utúy.”⁸ Angkiay ya nanumnum nan fianafiai nan infiakian Jesus.

⁹Kuncha pay nunfiangad ay nurpu as nan lufok, uycha enpachamag chaná am-in as nan hinpuru ya usa ay disipulus ya as nan am-in ay tapina pay ay kakadwacha.¹⁰ Chatona nan fianafiai ay uy nangifiakia as na as nan apostoles: hi Maria Magdalena, hi Juana, ya hi Maria ay enan Santiago, ya tapina pay ay fianafiai ay kakadwacha.¹¹ Ngem kanaan nan apostoles un kun lawá apapat nan kenalicha, ya chaancha enafurot chicha.¹² Ngem uray mu hiyasa, naligwat hi Pedro, ya tenmagtag ay inmuy as nan lufok Jesus. As nan inumchanana, nunyongyong ay nangiting-i ad chur-um, ya kun yangkiay nan naelekfot kan Jesus nan inilana. Angkiay kenmatam hiya ay cha masmaschaaw as nan enommat.

Nan Nunpail-an Jesus As Nan Chuwa Ay Disipulus

(*Mar. 16:12-13*)

¹³As nan hiyasa challu ay urkiw, cha manad-aran nan chuwa ay disipulus Jesus henan usa ay fiabruy ay makali un Emaus ay uy at umuy as hinpuru ya usa ay kilometro nan kaachawwina ad Jerusalem.¹⁴ Chacha apapatun nan am-in ay enom-ommat.¹⁵ Kuncha pay cha mun-ap-apat, naesnop hi Jesus ya nakitun-ud kan chicha.¹⁶ Inilacha hiya, ngem chaancha naparufusan ay mangelmaton kan hiya.¹⁷ Senarudsud Jesus kan chicha, “*Ngachana man paat nan chayu ap-apatun as nan chayu manarcharanan?*”

Entakchugcha ay kun ngumunguyus.¹⁸ Angkiay ya tinumfor nan usa ay nan ngachana at Cleofas, “Anuy he-a yangkiay chi mangili ad Jerusalem as

achi nangammu as nan enom-ommat as nan nauycha inmuy ay urkiw?"

¹⁹ Senarudsud Jesus, "Anan enom-ommat?"

Tinumforcha, "Nan maepangkep as nan enommat kan Jesus ay i-Nazaret. Hi tona ay taku at usa ay pomapadtu, ya infilang Apo Dios ya nan am-in ay tatakun hiya as wachay pannakafialina ay mun-isuru ya mangekaman as nakaskaschaaw. ²⁰ Nan anap-apon chi papachi takú ya nan muntotoray kan chitaku at inpurangcha hiya ay maked-dengan ay matuy, ya enpaelansacha as nan koros. ²¹ Namnamaunmi ay hiya pay koma nan mangesarakan kan chitaku ay kianak Israel. Fiakun yangkiay sa, nauy maekatlu ay urkiw ad wani nunlapu as nan enommatana. ²² Nan usa pay at nan tapina ay fianafiai ay kakadwami at infiakichay naschaawanmi. Inmuycha as nan lufokna as nan wi-ewi-et, ²³ ngem maid kanu ininchanancha as achorna. Nunfiangadcha ay nangifiakia un wacha kanu nan nunpaila ay angheles ay nangali kan chicha un natakun hiya manipud as nan utúy. ²⁴ Angkiay ya wachacha nan tapina ay kakadwami ay inmuy as nan lufok Jesus, at ininchanancha ay tit-iwa nan kenalen nan fianafiai, ngem chaancha challu inila hiya."

²⁵ Kenalen Jesus kan chicha, "*Chakayu ay nunkangokngok! Anuy kayu nalikiat ay omafurot as nan am-in ay infiagfiakian nan chiyuycha pomapadtu!*" ²⁶ Ay kun achi masapor iliwas Cristo chaná sak-bay umuy ad chaya?" ²⁷ As nan hiyachi, manipud as nan chiyuycha liblon Moises inkiana as nan insurat nan am-in ay pomapadtu, enpakaawatna kan chicha nan am-in ay naisurat as nan Kalen Apo Dios maepangkep kan hiya.

²⁸ Kuncha pay cha maesnop henan fiabruy ay ay-ayancha, enpadlaw Jesus ay kaman achawwi pay nan ay-ayana, ²⁹ ngem enpakudcha hiya, ya kanancha,

"Kakunka chumawus kan chakami, tay makiayud at met ya kiayud maschum." Isunga chinmawus hiya kan chicha.

³⁰ Kun pay tenmikor hi Jesus ay makekan kan chicha, enarana nan tenapay ya benendisyonana. Angkiay ya pinutput-ingna, ya inchatna kan chicha.

³¹ Kalina at ya kaman nummallag chi mangiilacha kan Jesus, at enmatonancha hiya, ngem namaid at. ³² Kenalicha as nan tunggal usa, "Isunga naragsakta payat as nan naketakiatorana kan chita as nan korsa ya as nan nangepakaawatana kan chita as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios."

³³ Nalannigwacha ya nunfiangadcha ad Jerusalem. Ininchanancha nan hinpuru ya usa ay disipulus ay naaamong patí nan tapina pay ay kakadwacha ³⁴ ay cha mangarkali un, "Tit-iwa ay natakun nan Apo manipud as nan utúy! Nunpaila kan Simon!" ³⁵ Angkiay ya infiakian nan chuwa nan enom-ommat kan chicha as nan kawad-ancha as nan korsa, ya nan nangematonancha as nan Apo as nan namutput-ingana as nan tenapay.

Nan Nunpail-an Jesus As Nan Disipulusna

(Mat. 28:16-20; Mar. 16:14-18; Jn. 20:19-23; Ara. 1:6-8)

³⁶ Kun pay cha ifiagfiakian nan chuwa na kan chicha, kalina at ya nake-tatakchug hi Jesus kan chicha, ya kanana, "*Natalna ay numnum koma nan mawawacha kan chakayu.*"

³⁷ Nakudnorcha ya inmugyatcha as solet. Ka-anancha mu uy at lawá anen-net nan inilacha. ³⁸ Ngem kenalina kan chicha, "*Adchi tuy kayu malilifokan ya munchuwachuwa ay ha-un na?*" ³⁹ *Ilaunyu nan limak ya nan sukek. Ha-un na ay mismu! Ayu, udnanak ya keknauyu ta omafurot kayu, tay maid laman ya tong-or nan anennet ay kaman as nan mailayu kan ha-un.*"

⁴⁰ As nan nangaliyana as na, enpailana kan chicha nan limana ya nan sukina. ⁴¹ Kuncha pay kutug ay achi omafurot, chacha maragragsakan ya masmaschaaw as solet, senarudsudna, “Ay wachay makan hena?” ⁴² Inchatcha nan usa ay fiangos ay chinawis. ⁴³ Enarana ya kenana as nan sangwanancha.

⁴⁴ Kun pay narpas hi Jesus ay nangan, kenalina kan chicha, “*Nauycha nan in-fiakiak as nan kawad-ak pay laing kan chakayu: Masapor matongpar am-in nan naisurat as nan Lintig Moises, nan insurat nan chiyuycha pomapadtu ya nan wacha as nan liblu ay Salmo maepangkep kan ha-un.*”

⁴⁵ Angkiay ya lenawlawakiana nan numnumcha ta maawatancha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios. ⁴⁶ Kenalina kan chicha, “*Nauy nan naisurat as nan Kalen Apo Dios: Masapor munlikiat nan Cristo ya matuy. Angkiay as nan maekatlu ay urkiw, matakhiya manipud as nan utúy.*” ⁴⁷ *Masapor us maekasaba nan munfiawiyayan nan*

tataku as nan fiasfiasorcha ya nan mamakawanan Apo Dios kan chicha babaen kan hiya henan am-in ay nasyon munlapu hena ad Jerusalem. ⁴⁸ *Chakayu nan mangepaneknek as nan nauycha.* ⁴⁹ *Ifiaorkuntu kan chakayu nan enkaren Amak, ngem masapor sasad-unyuy ad Jerusalem inkiana maawatyu nan pannakafialin ay murpu ad chaya.”†*

Nan Naetag-uyan Jesus Ad Chaya

(*Mar. 16:19-20; Ara. 1:9-11*)

⁵⁰ Angkiay ya enpangon Jesus nan disipulusna ay umuy as nan fiakun sakop nan siyudad. Kuncha pay inumchan ad Betania, tenag-uyna nan limana, ya benendisyonana chicha. ⁵¹ As nan chana mangbendisyonan kan chicha, tenaynana chicha, ya naetag-uy hiya ad chaya. ⁵² Nunchaychayawcha kan hiya, angkiay nunfiangadcha ad Jerusalem ay cha munlagragsak. ⁵³ Nunlapu as nan hiyachi ay timpu, kanayon ay wachacha as nan Templo ay munchaychayaw kan Apo Dios.

†24:49 Joel 2:28-32; Jn. 16:5-15; Ara. 2:1-21

Nan Ammay Ay Chamag Ay Insurat

Juan

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nangisurat as nan nauy Ammay ay Chamag at hi Juan ay anak cha Zebedeo kan Salome ay i-Galilea. Usa hiya as nan hinpuru ya chuwa ay disipulus Jesus ya nan enmon-ona ay inmund kan Jesus (1:37-40). Wacha us hiya as nan natuyan Jesus as nan koros (19:26-27). Ngem uray mu hiyasa, chaan lenayad Juan ay nangifiaka as nan mismu ay ngachana. Isunga ngenadnana nan achorna as “nan chiyuy disipulu ay laylaychun Jesus” (13:23, 19:26, 21:7, 20) winnu “nan chiyuy usa pay ay disipulon Jesus” (1:37-40; 20:2).

Insurat Juan nan nauy ay liblu, tay laychuna ay afurotun nan mamasa ay hi Jesus nan Cristo ay Anak Apo Dios, ya kiapú as nan omafurotana kan hiya, mawad-an hiya as fiyag ay maid patingkiana (20:31).

Enlapuna ay nangisurat as nan nauy liblu babaen as nan nangepaneknekana ay hi Jesus nan Kalen Apo Dios ay nunfialin as taku. Kiapú ta assessa, nan munfiasa at makaammu as nan maepangkep as nan kenadios ya numnum Apo Dios ay Ama takú. As nan turuyana, enpailan Juan nan nauycha pitu ay nakaskaschaaw ay sinyar ay enammaan Jesu Cristo ta epaneknek Jesus nan kenadiosna: nan nangepafialinana as nan chanum as fiayas (2:1-11), nan nangepaamayana as nan potot nan ap-apu (4:46-54), nan nangepaamayana as nan usa ay laraki ad Betsata (5:1-18), nan namanana as nan leman lifu ay tatakú

(6:6-13), nan nanaranana as nan oson nan chanum (6:16-21), nan nangepaamayana as nan nafurag (9:1-7), ya nan nangtakuwana kan Lazaro manipud as nan utúy (11:1-45).

Insurat us Juan nan maepangkep as nan kenarkalen Jesus ay maepangkep as nan kenadiosna ya nan chunon Jesus ay entalek Apo Dios ay Amana. Nan usa ay kenaukialiyen Jesus as nan munis-isuruwana at nan mangos-osarana as maepadpachongan, ay kaman as nan nauycha: Hiya nan tit-iwa ay makan (6:35), silaw (8:12; 9:5), sungkapan (10:7), charan (14:6), ya puon chi ubas (15:1).

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Liblu
Nan Kali Ay Nunfialin As Taku 1:1-18

Hi Juan Ay Fumufunyang Ya Nan Omona Ay Disipulus Jesus 1:19-51

Nan Nun-is-isuruwan Jesus As Nan Tatakú 2:1-12:50

Nan Nun-is-isuruwan Jesus As Nan Disipulusna As Nan Anongos Ay Urkiwna 13:1-17:26

Nan Natuyan Jesus 18:1-19:42

Nan Natakúwan Jesus Manipud As Nan Utúy Ya Nan Nunpail-ana 20:1-21:25

Nan Kali Ay Nunfialin As Taku

1 As nan laplapuna, sakbay mafiyang nan luta, nawawacha at nan Kali.³ Nan nauy Kali ay hi Cristo at kadwan Apo Dios, ya hiya at Apo Dios ay mismu.² Hi tona ay Kali at kadwan Apo Dios nunlapu ad maliyam.³ Nan am-in ay wacha at finayang Apo Dios babaen kan hiya, ya mu achi babaen kan hiya at maid usa as nafiyang.⁴ Hiya nan kurpuwan chi fiyag, ya nan nauy ay fiyag at hiyana nan silaw ay manilaw

³1:1 Nan kali at hiya nan mangammuwan as nan wacha as numnum. Isunga nan laychun ay kanan nan Kali ay hi Cristo at hiya nan mangammuwan nan tatakú as nan numnum Apo Dios.

⁴1:3 Gen. 1:1; 1 Co. 8:6; Col. 1:16-20

as nan numnum nan tatau. ⁵Nan silaw at silawana nan ngongot, ya achi poros amisun nan ngongot nan silaw.

⁶Wacha nan usa ay taku ay finaor Apo Dios ay nan ngachana at Juan.[§]

⁷Enmali ay uy mangepaneknek as nan maepangkep as nan nauy silaw ta am-in ay tatau at omafurotcha koma babaen kan hiya. ⁸Hi Juan ay mismu at fiakun hiya nan chiyuy silaw. Enmali yangkiay ay uy mangepaneknek as nan maepangkep as nan chiyuy silaw.

⁹Nan tit-iwa ay silaw ay manilaw as nan numnum nan am-in ay tatau at cha omali asna's luta. ¹⁰Asna's luta nan nawawad-anana, ya am-in ay wacha hena at finayang Apo Dios babaen kan hiya. Uray mu hiyasa, nan tatau at kuncha challu chaan enmatonan hiya. ¹¹Enmali henan mismu ay ilina, ngem chaan enawat nan kakailiyana hiya. ¹²Ngem am-in ay nang-awat ya enmafurot kan hiya at chicha nan nangichatana as kalibfengan ay munfialin as an-ak Apo Dios. ¹³Nan kiapón nan nunfialin-cha as an-ak Apo Dios at fiakun nan naiyankancha as nan chanakchakorcha winnu fiakun kiapú as nan pangkep nan hen-asawa ay mawad-an as anak, ngem kun at babaen as nan pannakafialin Apo Dios.

¹⁴Nan Kali at nunfialin as taku ya nakiili kan chakami. Naila nan grasyana as nan am-in ay en-enatna, ya am-in nan infiagfiakiana at tit-iwa. Inilami nan kaichayawana ay inchat Amana kan hiya ay us-usa ay Anakna.

¹⁵Hi Juan at penaneknekana nan maepangkep as nan hana Kali. Infukiawna, “Hi tona nan infiakiak kan

chakayu un, ‘Nan cha umunud kan ha-un at am-amud mu ha-un, tay nawawacha hiya sakbay maiyanakak.’” ¹⁶Kiapú as nan ongoongor ay sug-angna, kanayon ay somabsafi nan bendisyona kan chitaku am-in. ¹⁷Tay nan Lintig at enpakaammon Apo Dios babaen kan Moises, ngem nan grasyana ya nan kenatitiwa maepangkep kan hiya at enpakaam-muna babaen kan Jesu Cristo. ¹⁸Maid poros nakaila kan Apo Dios mu achi yangkiay nan us-usa ay Anakna ay Dios mismu ay kadwan Amana. Hiya nan nangepakaammu as nan maepangkep kan Amana as nan tatau.

Nan Nun-ekaskasabaan

Juan Ay Fumufunyang

(*Mat. 3:1-12; Mar. 1:1-8; Luc. 3:1-18*)

¹⁹Hiyana nan penaneknekan Juan as nan papachi ya as nan chiyuycha Levita ay finaor nan anap-apon chi Judio ad Jerusalem ay uy manarudsud kan Juan mu anan ngachana. ²⁰Chaan ensaot Juan, ngem kuna at inpuđu kan chicha un, “Fiakun ha-un nan Cristo.”**

²¹Senarudsudcha, “Ngachanmu ngay ngarud? Ay he-a hi Elias?”††

“Fiakun,” ensongfiat Juan.

“Ay he-a nan Pomapadtu ay sasad-unmi?”‡‡ senarudsudcha kasin.

“Fiakun,” ensongfiatna.

²²Kenalicha kan Juan, “Ayu man paat ifiakiam mu anan ngachanmu. Masapor wachay esongfiatmi as nan chiyuycha nangifiaor kan chakami. Anan ngachanmu tit-iwa?”

²³Tinumfor hi Juan babaen as nan nangifia-ana as nan enpadton Isaias, “Ha-un nan kalen nan cha mangifug-

§1:6 Luc. 1:5-25

**1:20 Jn. 1:41. “Cristo” as nan kalen chi Griego winnu “Mesias” as nan kalen chi Hebreo. Nan laychuna ay kanan at nan chinutokan Apo Dios ay muntoray.

††1:21 Mat. 11:14

‡‡1:21 Deut. 18:18-20

fukiaw henan disyerto un, ‘Munlutkunya nan ayun nan Apo.’”^{¶¶}

²⁴ Angkiay ya nan chiyuycha finaor nan chiyuycha Fariseo at senarudsudcha kan Juan, ²⁵ “Adchi ngay t’uyka munfunyag mu fiakun he-a nan Cristo winnu hi Elias winnu nan chiyuy pomapadtu?”

²⁶ Tinumfor hi Juan, “Funyakiak chakayu as chanum, ngem wacha kan chakayu nan achiyu am-ammu. ²⁷ Hiya nan cha umunud kan ha-un, ya achiyak poros maekari ay mangfokat as kiarot nan sapatosna.” ²⁸ Enommat chaná am-in ad Betania as apét fomokfoknakian nan urkiw as nan usa ay chumang nan wawang ay Jordan ay cha munfunfunyakian Juan.

Nan Korderon Apo Dios

²⁹ As nan kafikiatana, inilan Juan hi Jesus ay cha omali kan hiya, ya kanana, “Nauy nan Korderon Apo Dios ay mangaan as fiasfiasor nan katakutaku! ³⁰ Hi tona nan infiakian ay cha umunud kan ha-un ay am-amud mu ha-un, tay nawawacha hiya sakbay maiyanakak. ³¹ Uray ha-un at achek us am-ammu hiya ad kasin, ngem enmaliyak ay mangfunyag as nan tataku as chanum ta hiyasa nan maepakaammuwana kan chakayu ay kianak Israel.” ³² Nauy nan pammaneknek Juan, “Inilak nan Espiritu Santo ay kenomsop ay kaman karopati ay nurpu ad chaya ya nayaschi kan hiya. ³³ Ha-un mismu at achek am-ammu hiya. Ngem hi Apo Dios ay nangifiaor kan ha-un ay mangfunyag as nan tataku as chanum at kenalina kan ha-un, ‘Nan ilaumtu ay komsopan ya mayayaschian

nan Espiritu Santo at hiya nan mangfunyagtu as nan tataku as Espiritu Santo.’ ³⁴ Inilak sa tit-iwa, at paneknekak kan chakayu ay hiya nan Anak Apo Dios.”

Nan Omona Ay Disipulus Jesus

³⁵ As nan kafikiatana, nangatakchug hid-i kasin cha Juan ya nan chuwa ay disipulusna. ³⁶ Kun pay inilan Juan hi Jesus ay cha mar-os, kenalina, “Chiyuy nan Korderon Apo Dios!” ³⁷ Chinngor nan chiyuycha chuwa ay disipulus Juan nan kenalina, at immunudcha kan Jesus. ³⁸ Nunsakong hi Jesus, ya inilana chicha ay cha umunud kan hiya. Angkiay senarudsudna kan chicha, “Ay wachay chayun anapun?”

“Rabbi, ay chaud man paat nan mamagyanam?” Ensongfiatcha. (Nan laychun ay kanan nan Rabbi at “Misturu”).

³⁹ Kenalen us Jesus, “Akayu ta ilaunyu.” Isunga nakiuycha kan hiya, at inilacha nan mamagyanana, nakepagyancha kan hiya as nan hana ay urkiw, tay alas kuwatro as nan makiayud.

⁴⁰ Hi Andres ay sunúd Simon Pedro at hiya nan usa as nan chiyuycha chuwa ay nanngor as nan infiakian Juan ya nakiuy kan Jesus.^{§§} ⁴¹ Uy enanap Andres omona hi Simon ay sunúdna. Kuna pay inila, kenalina kan hiya, “Nad-ananmi nan Mesias.” (Nan laychun ay kanan nan Mesias at Cristo.) ⁴² Angkiay ya intunudna hi Simon kan Jesus.

Entoongan Jesus hi Simon, ya kanana, “He-a hi Simon ay potot Juan. Mangadnankantu as Cefas.” (Nan laychuna ay kanan at Pedro.)*

¶¶1:23 Isa. 40:3; Mar. 1:2-3; Luc. 3:4-6

§§1:40 Mat. 4: 18-22

*1:42 Nan Cefas ya Pedro ay ngachan at munpachong ay fiatu nan laychuna ay kanan.

Nan Nangayakian Jesus Kan Cha Felipe Kan Natanael

⁴³ As nan kafikiatana, ninumnum Jesus ay umuy ad Galilea. Ininchanana hi Felipe, ya kanana kan hiya, “*Aka, un-uchunak.*” ⁴⁴ Hi Felipe at i-Betsaida ay kailiyan cha Andres kan Pedro.

⁴⁵ Naanapan Felipe hi Natanael, ya in-fiakiana kan hiya, “Ininchananmi nan chiyuy taku ay insurat Moises as nan liblon chi Lintig ya nan insurat us nan chiyuycha pomapadtu. Hiya hi Jesus ay i-Nazaret ay potot Jose.”

⁴⁶ Angkiay ya kenalen Natanael kan hiya, “Ay wacha ngun paat chi ammay ay murpu ad Nazaret?”

“Aka at kayya ta ilaum!” kenalen Felipe.

⁴⁷ Kun pay inilan Jesus hi Natanael ay cha omali kan hiya, infiakiana nan maepangkep kan hiya, “*Nauy nan tit-iwa ay kianak Israel ay maid poros kenasikap kan hiya.*”

⁴⁸ As nan hiyachi, kenalen Natanael kan Jesus, “Anan nangammuwam kan ha-un?”

Tinumfor hi Jesus, “*Inilak he-a as nan puon nan kaiw ay igos sakbay ayakian chaká kan Felipe.*”

⁴⁹ Tinumfor hi Natanael, “Misturu, he-a payat nan Anak Apo Dios! He-a nan Aren nan Israel!”

⁵⁰ Tinumfor hi Jesus, “*Enmafurotka ongun kiapú ta kenalek un inilak he-a as nan puon nan kaiw ay igos. Ilaumtu nan ongoongor ay nakaskaschaaw ay ommat mu nan nauycha.*” ⁵¹ Angkiay ya kenalen Jesus kan chicha, “*Ifiakia kan chakayu nan tit-iwa ay ilaunyuntu ad chaya ay kaman nanatkafian ya nan angheles Apo Dios ay cha um-umuy ya cha komkomsop as nan Naepadtu ay Anak chi Taku.*”[†]

Nan Chuyas Ad Cana

2 Kun pay inmuy chi chuwa ay urkiw, wacha nan chuyas henan ili ad Cana henan probinsiya ay Galilea. Wacha hid-i hi enan Jesus. ² Naayakian us cha Jesus ya nan disipulusna ay makichuyas. ³ Kun pay nam-in nan fiayas, kenalen enan Jesus kan hiya, “Nam-in at nan fiayascha.”

⁴ Kenalen Jesus kan Maria, “*Ammi, achiyak ud-ay fifyangan, tay nan timpok ay mangtongpar as nan planon Apo Dios at chaan pay omali.*” ⁵ Kenalen enana as nan chiyuycha mafiabfiaor, “Atunyu nan uray ngachana ay ifiakiana kan chakayu.”

⁶ Wacha hid-i nan nunkaesaad ay unum ay anad-acha-an ay panannu ay naamma as fiatu ay natotorwan as ifuru, tay wacha nan iniili ay ukialen chi Judio maepangkep as nan ustu ay atun ay munfuru.[‡] Nan usa ay panannu at ittuna nan kiayud hinfiaililis ay chanum. ⁷ Kenalen Jesus as nan chiyuycha mafiabfiaor, “*Punuwunyu nan hanacha panannu as chanum.*” Pinnucha tit-iwa am-in. ⁸ Angkiay ya kenalina kan chicha, “*Pomaok kayu as nan hana chanum, ya iyuyyu as nan manganongnongnong as nan nauy chuyas.*” Inyuycha tit-iwa.

⁹ Angkiay ya tenamtaman nan manganongnongnong as nan chuyas nan chanum ay nunfialin as fiayas. Achina ammu nan nurpuwana, ngem nan chiyuycha mafiabfiaor ay penmaok as nan chanum at chicha nan nangammu. Isunga enayakiana nan chiyuy chinmuyas ay laraki, ¹⁰ ya kanana kan hiya, “Nan iniili ay ukialen nan tataku at epaikopcha omon-ona nan am-amma ay fiayas, ya kun pay chakus enpapas nan mangili ay inmikop, ichatcha nan achi am-amma

[†]1:51 Gen. 28:12

[‡]2:6 Mar. 7:3

ay fiayas. Ngem he-a at intupugmu nan am-ammay ay fiayas inkiana ad wani.”

¹¹Nan enat Jesus ad Cana ad Galilea at hiyana nan enmon-ona ay nakaskaschaaw ay sinyar ay nangepail-ana as nan kaichayawana, at kaskasin enmafurot nan disipulusna kan hiya. ¹²As nan narpasan nan chuyas, inmuy hi Jesus ad Capernaum ay kadwana cha enana, nan susnúdna, ya nan disipulusna. Hid-i nan nagyanancha as kaat ay urkiw.

Nan Nangepak-akan Jesus As Nan Mun-el-elaku As Templo

(*Mat. 21:12-13; Mar.*

11:15-17; Luc. 19:45-46)

¹³As nan kiayud umchanan nan Fias-tan chi Judio ay makali un Munlausan, enmabrat cha Jesus ad Jerusalem. ¹⁴Sin-ungkop hiya as Templo, ya ininchanana nan tatau ay cha mun-el-elaku as fiaka, karnero ya karopati,^f ya nan chiyuycha munsoksokat as siping ay nangatokor. ¹⁵Isunga nun-amma hi Jesus as saplet ay tali, ya enpak-akna manipud as nan Templo nan am-in ay mun-el-elaku, ya enafugna nan karnerocho ya fiakacha. Inwakletna us nan siping nan chiyuy-cha munsoksokat as siping, ya enlok-abfunana nan lamesaanacha. ¹⁶Kenalina as nan chiyuycha mun-el-elaku as karopati, “*Ipitiwyu at am-in chaná! Achiyu man munfialinun nan afong Amak as mun-el-elakwan!*” ¹⁷Nanumnum nan disipulusna nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Nan mangesasaketak as nan afongmu at hiya nan ekatuyku.”[§]

¹⁸Kiapú as nan enat Jesus, kenalen nan anap-apon chi Judio kan hiya, “Ngachana nan nakaskaschaaw ay sinyar ay atum as nangepail-am kan

chakami ay wachay kalibfengam ay mangekaman as nan nauycha?”

¹⁹Tinumfor hi Jesus kan chicha, “*Okrangunyu nan nauy Templo, at kiaufoktu as kun turu ay urkiw.*”

²⁰Angkiay ya kenalen nan chiyuycha Judio kan hiya, “Opat puru ya unum ay tawwun nan nakiaufian nan nauy ay Templo, ya kanam un kun turu ay urkiw chi mangkiaufiam kasin?” ²¹Ngem nan templo ay kenalen Jesus at hiya nan achorna. ²²Isunga as nan natakuwan Jesus manipud as nan utúy, ninumnum nan disipulusna nan nauy kenalina. Angkiay ya enafurotcha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ya nan infiakian Jesus.

Ammon Jesus Nan Numnum Nan Tataku

²³As nan nakifiastaan Jesus ad Jerusalem, ongorcha nan enmafurot kan hiya as nan nangil-ancha as nan chiyuycha nakaskaschaaw ay sinyar ay enatna. ²⁴Ngem chaana entalek nan achorna kan chicha, tay aammuna nan numnum nan tataku. ²⁵Achi kis-an wacha nan mangepaneknek kan hiya as nan maepangkep kan chicha, tay hiya mismu at aammuna nan wacha as numnumcha.

Cha Jesus Kan Nicodemo

3 Wacha nan usa ay membron nan bunggoy chi Fariseo ay nan ngachana at Nicodemo ay ap-apon chi Judio. ²As nan henlafi, inmuy hiya kan Jesus, ya kanana, “Misturu, ammumi ay usaka ay mun-isursuru ay infaor Apo Dios, tay maid makaekaman as nan nauycha nakaskaschaaw ay sinyar ay cham at-atun sukúd wacha hi Apo Dios kan hiya.”

^f2:14 Nan nauycha animar at maichaton kan Apo Dios.

[§]2:17 Sal. 69:9

³Tinumfor hi Jesus kan hiya, “Ifiakiak kan he-a nan tit-iwa. Maid maetapi henan muntorayan Apo Dios sukúd maiyanak kasin.”

⁴Senarudsud Nicodemo kan hiya, “Anuy man atun nan taku ay kasin maiyanak mu chakus at narakay? Ay kun mafialin ay kasin sungkop as nan puton enana ta maipidwa ay maiyanak? Achi met!”

⁵Tinumfor hi Jesus, “Ifiakiak kan he-a nan tit-iwa. Maid maetapi henan muntorayan Apo Dios sukúd maiyanak as chanum ya as Espiritu Santo.”* ⁶Nan maiyanak as taku at taku challu, ya nan maiyanak as Espiritu Santo at naespiritu-tuwan. ⁷Achika koma maschaaw as nan nangaliyak kan he-a un masapor maiyanak kayu kasin. ⁸Nan angin at umuy as kumpurmi ay ay-ayana. Chungrum nan at-ifungugna, ngem achim ammu nan nurlupuwana winnu ay-ayana. Assesa us nan chunon nan Espiritu Santo as nan am-in ay tatakú ay maiyanak kasin.”

⁹Senarudsud kasin Nicodemo kan hiya, “Anan atun man tona ay ommat?”

¹⁰“Ayokayong!” kenalen Jesus. “Usaka met ay misturon nan chiyuycha kianak Israel, ya achim pay laing maawatan na?”

¹¹Ifiakiak kan he-a nan tit-iwa. Ifiakiami nan ammu ya paneknekanmi nan inilami, ngem kunyu achi awatun nan pammaneknekmi. ¹²Mu hiyasa ay nan ifiakiak maepangkep as nan wacha asna's luta at achiyu afurotun, anan atunyu ay mangafurot mu ifiakiak nan maepangkep as nan wacha ad chaya? ¹³Maid pay in-muy ad chaya omangkiay nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay kenomsop ay nurpu ad chaya. ¹⁴Kaman as nan nangetag-uyan

Moises as nan inur-urug ay kianfiang as nan tukud henan disyerto,^{††} masapor us as-sesa nan maekaman as nan Naepadtu ay Anak chi Taku ¹⁵ta nan uray ngachana ay omafurot kan hiya at mawad-an as fiyag ay maid patingkiana.”

¹⁶“Kiapú ta laylaychun Apo Dios as solet nan tatakú asna's luta, inchatna nan us-usa ay Anakna^{‡‡}ta nan uray ngachana ay omafurot kan hiya at achi machusa ay maisiyan kan Apo Dios, ngem mawad-an as fiyag ay maid patingkiana. ¹⁷Tay chaan finaor Apo Dios nan Anakna asna's luta ta keddengana ay manusa as nan tatakú, ngem kuna at finaor ta maesarakancha babaen kan hiya. ¹⁸Nan taku ay omafurot kan hiya at achi makeddengana ay machusa. Ngem nan taku ay achi omafurot at chakus naokóm ay machusa, tay chaana enafurot nan us-usa ay Anak Apo Dios.”^{¶¶}

¹⁹“Hiyana nan kiapón nan maokománcha: Enmali nan silaw ay manilaw as numnum nan tatakú asna's luta, ngem lenaylayadcha nan ngongot mu nan silaw, tay mangotettet nan chacha atuaturun. ²⁰Tay nan ngachana ay cha mangekamkaman as mangotettet at kaiingorna nan silaw. Achina laychun ay maesnop as nan silaw, tay achina laychun ay maepaila nan mangotettet ay chana atuaturun. ²¹Ngem nan taku ay cha mangekamkaman as tit-iwa at maesnop as nan silaw ta maepaila ay ustu ay nan chana at-atun at nurpu kan Apo Dios.”

Nan Nangifiag-an Juan As Nan Maepangkep Kan Jesus

²²As nan narpasan tona, inmuy hi Jesus ya nan disipulusna henan probinsiya ay Judea. Hid-i nan nayaschiyan-

**3:5 Mat. 3:11; Mar. 1:8; Luc. 3:16

††3:14 Num. 21:4-9

‡‡3:16 Jn. 1:14; 1 Jn. 4:9

¶¶3:18 Mar. 16:16; Jn. 5:24

cha ay nunfunfunyag.^{§§ 23} Hi Juan us at cha munfunfunyag ad Enon ay sag-un nan Salim, tay ongor chi chanum hid-i. Chacha um-umuy nan tataku kan hiya, ya chana funfunyakian chicha.²⁴ As nan hiyachi, chaan pay naifiarud hi Juan.

²⁵ Nunlapuy sososek nan disipulus Juan ya nan usa ay Judio maepangkep as nan panagcharos.* ²⁶ Isunga inmuycha kan Juan, at kenalicha, “Misturu, ay manumnummu nan chiyuy taku ay kadwam as nan usa ay chumang nan wawwang ay Jordan, nan chiyuy pay challu penaneknekam kan chakami? Cha munfunfunyag hiya, ya chacha um-umuy am-in chi tataku kan hiya.”

²⁷ Tinumfor hi Juan, “Maid saad as nan fiyag ay maawat chi taku sukúid ichat Apo Dios kan hiya.²⁸ Chakayu ay mismu nan mangepaneknek as nan kenalek un, ‘Fiakun ha-un nan Cristo, ngem infiaorak ay mangon-ona mu hiya.’ ²⁹ Nan nauy at maepachong as nan chuyas nan chumuyas ay laraki ya nan chumuyas ay fiafiai. Nan kiayyum nan chumuyas ay laraki at hiya nan manganongnong as nan sakiana as nan chuyas. Munsusuud ya chumngor hiya as nan munfiangchan nan chumuyas ay laraki. Kuna pay chungrun nan kalina, ongor nan lagsakna. Assesantu nan lagsakku, tay ha-un nan maepachong as nan hana kiayyum.³⁰ Masapor omam-amud hiya, ya ha-un at masapor omap-apuchak.”

Nan Naepadtu Ay Anak Chi Taku

³¹ Nan omali ay murpu as ngatu at nangatngatu as nan am-in. Nan chiyuy murpu asna's luta at kun challu asna's luta nan kawad-ana, ya nan chana apaa-

patun at maepangkep yangkiay as nan wacha asna's luta. Ngem nan omali ay murpu ad chaya at hiya nan nangatngatu as nan am-in.³² Paneknekana nan inilana ya chinngorna, ngem kun maid omafurot as nan pammaneknekna.³³ Nan taku ay omafurot as nan pammaneknekna at penaneknekana ay titiwa nan kenalen Apo Dios.³⁴ Tay nan infiaor Apo Dios at ifiakiana nan kalen Apo Dios, tay inchat Apo Dios kan hiya nan am-in ay pannakafialin nan Espirituna.³⁵ Nan Dios Ama at laylaychuna nan Anakna, ya am-in ay ka-ichin at inpurangna kan hiya.³⁶ Nan uray ngachana ay omafurot as nan Anakna at mawad-an as fiyag ay maid patingkiana. Ngem nan achi mangtongpar as nan Anakna at achi mawad-an as fiyag, ngem kun at mawad-an as nan ichusan Apo Dios in-inkiana.

Hi Jesus Ya Nan Fiafiai Ay I-Samaria

4 Chinngor nan chiyuycha Fariseo ay ong-ongor chi cha aw-awisun ya funfunyakian Jesus as papasorotna mu hi Juan.² Ngem nan kenatit-iwana at chaan nunfunfunyag hi Jesus mismu, ngem kun at nan disipulusna yangkiay.

³ Kun pay naammuwan Jesus ay chinngor nan chiyuycha Fariseo na, nak-ak hiya ad Judea ya nunfiangad ad Galilea.⁴ As nan hiyachi, masapor mar-os hiya henan probinsiya ay Samaria.⁵ Inumchan cha Jesus ad Sicar ay usa ay ili ad Samaria ay achi achawwi henan luta ay enpatawid Jacob kan Jose ay pototna.[†]⁶ Wacha hid-i nan fufun chin Jacob. Kun pay nabray hi Jesus ay nanarcharan, tenmokor hiya as nan fianang nan fufun. Kiayud munkiawa as nan hiyachi.⁷ As nan hiyachi, enmali ay somakchu nan usa ay

§§3:22 Jn. 4:2

*3:25 Mu maepangkep as panagcharos, nan chiyuycha Judio at ongor chi lintigcha maepangkep as nan mangorasancha as achorcha ya nan osaruncha ay mangan ta maekaricha ay mangchaychayaw kan Apo Dios.

†4:5 Gen. 33:19; 48:21-22; Jos. 24:32

fiafiai ay i-Samaria. Kenalen Jesus kan hiya, “*Ettanak pay as ikopok?*”⁸ Kun pay nan disipulus Jesus at inmuycha henan ili ta uycha lomaku as kanuncha.

⁹“Ha? Kunka cha Judio ya, anuyka kumchaw as ikopum kan ha-un ay fiafiai ay i-Samaria?” ensongfiat nan fiafiai. (Tay nan chiyuycha Judio at achicha makekadmakadwa as nan chiyuycha i-Samaria.)[‡]

¹⁰Tinunfor hi Jesus kan hiya, “*Mu naammuwam koma nan ichat Apo Dios ya mu ngachana nan cha kumchaw as ikopuna kan he-a, kumchawka koma kan hiya, at ettan chaká as chanum ay umichat as fiyag.*”

¹¹Kenalen nan fiafiai, “Sir, maid met kayong esakchom, ya nan fufun at narosong. Ay chaud ngay nan omoram as nan hana chanum ay umichat as fiyag? ¹²Ay am-amudka mu nan kaap-uwana takú ay chin Jacob? Hiya met nan nangepatawid as nan nauy fufun kan chakami, ya hena us nan inmig-ikopana patí nan an-akna ya nan chiyuycha tarakoncha.”

¹³Kenalen Jesus, “*Nan am-in ay umikop as nan nauy ay chanum at masketan kasin.* ¹⁴Ngem nan uray ngachana ay umikop as nan chanum ay ichatku kan hiya at achintu poros masmasketan. O, nan chanum ay ichatkuntu kan hiya at munfialin as ugwor as achorna ay achi makmak-et ay umichat as fiyag ay maid patingkiana.”

¹⁵Chinawat nan fiafiai kan hiya, “Sir, ichatmu pay na ngarud ay chanum kan ha-un ta achiyak kasin masmasketan, winnu omar-ali hena ay somakchu.”

¹⁶Kenalen Jesus kan hiya, “*Uymu ayakian hi asawam, at munfiangadka hena.*”

¹⁷“Maid met kang asawak,” ensongfiat nan fiafiai.

“*Tit-iwa met nan kenalem ay maid asawam,*” kenalen Jesus. ¹⁸“*Namen lemaka ay enmasawa, ya fiakunmu asawa nan laraki ay enteteponmu ad wani. Tit-iwa nan infiakiam kan ha-un.*”

¹⁹“Sir,” kenalen nan fiafiai, “madlawku ay usaka payat ay pomapadtu! ²⁰Nan kaap-uwanni met ay i-Samaria at henan nauy ay chuntug nan munchaychayawancha kan Apo Dios, ngem chakayu ay Judio at kananyu un masapor ad Jerusalem nan munchaychayawan takú.”

²¹“Ammi,” ensongfiat Jesus, “*afurotum nan kanak ay omalintu nan timpu ay fiakun hena ay chuntug winnu ad Jerusalem nan munchayawanyu kan Dios Ama.* ²²*Chakayu ay i-Samaria at achiyu am-ammu nan chayuychayawun. Chakami ay Judio at am-ammumi nan chami chaychayawun, tay kan chakami nan nurpuwan nan omesarikan.* ²³*Uray mu hiyasa, cha omali nan timpu, ya nauy at ad wani ay nan chiyuycha tit-iwa ay manangchaychayaw kan Dios Ama at munchaychayawchantu kan hiya babaen as nan Espirituna ya maiyunud as nan kenatit-iwa, tay chatona nan laychun Apo Dios ay munchayaw kan hiya.* ²⁴*Hi Apo Dios at Espiritu ngamin, ya nan chiyuycha manangchaychayaw kan hiya at masapor munchaychayawcha babaen as nan Espirituna ya maiyunud as nan kenatit-iwa.*” Hiyana nan kenalen Jesus.

²⁵Kenalen nan fiafiai kan hiya, “Ammok ay omalintu nan Mesias ay makali un Cristo. As nan omaliyana, epakaammunantu kan chitaku nan am-in.”

[‡]4:9 As nan tapina ay manuskritu at kanana, “Tay nan chiyuycha Judio at achicha os-osarun nan umig-ikopan nan chiyuycha i-Samaria.”

[†]4:22 Sal. 147:19-20; Isa. 2:3; Rom. 3:1; 9:3-5

²⁶ Tinumfor hi Jesus, “*Ha-un ay cha maketagtakiatfor kan he-a nan cham kankanan.*”

²⁷ As nan hiyachi challu, nunfiangad nan disipulusna, at naschaawcha ay nangchan kan hiya ay cha maketagtakiatfor as nan fiafia. Ngem maid kan chicha nan nangsarudsud as nan fiafia, “Ngachana nan laychum?” winnu nangsarudsud kan Jesus, “Adchi t’uyka cha maketagtakiatfor kan hiya?”

²⁸ Angkiay ya tenaynan nan fiafia nan sakchuwana, ya nunfiangad henan ili. Kenalina as nan tataku hid-i, ²⁹ “Akayu kay t’uyyu ilaun nan laraki ay nangifakia kan ha-un as nan am-in ay en-enatku. Ay fiakun ngun hiya nan Cristo?” ³⁰ Nak-akcha henan ili, ya in-muycha kan Jesus.

³¹ As nan hiyachi us, cha iyannoan-nong nan disipulus ay mangali kan Jesus, “Misturu, ayu manganka.”

³² Ngem kenalen Jesus kan chicha, “*Wacha nan kanok ay achiyu ammu.*”

³³ Isunga enlapon nan disipulusna ay matatakiatfor, “Ay wacha ngun chi nangiyali kan hiya as makan?”

³⁴ Kenalen Jesus kan chicha, “*Nan kanok at nan mangelkamanak as nan laychun nan nangifiaor kan ha-un ya nan manglopasak as nan epadnuna kan ha-un.*

³⁵ *Ay kun achi wacha nan kankananyu un, ‘Opat ay furan pay sakbay kaseani?’ Ilaunyu nan chiyuycha tataku. Nan nauy-cha tataku ay cha omali at maepachongcha as nan chiyuycha pakuy ay mafialin ay maani.* ³⁶ *Nan mun-ani at malagfuwan, ya nan tataku ay chicha nan maepachong as nan aniyuma at ettan Apo Dios as fiyag ay maid patingkiana. Isunga nan muntanum as kalen Apo Dios ya nan mun-ani at munlagragsakcha ay chuwa.* ³⁷ *Tit-iwa chaná ay karkali, ‘Nan usa nan muntanum ya tukún nan mun-ani.’* ³⁸ *Finaorku chakayu ay mun-ani as nan chaanyu inidnuwan. Tukúncha nan*

nunchunu, ya ad wani maarayu nan inidnuwancha.”

³⁹ Ongor chi i-Samaria henan hana ay ili nan enmafurot kan Jesus kiapú as nan pammaneknek nan fiafia un, “Infiakiana kan ha-un nan am-in ay en-enatku.” ⁴⁰ Isunga as nan enmaliyan nan chiyuycha i-Samaria kan Jesus, chinawatcha kan hiya ay makepagyan hiya kan chicha, at nagan hiya’s chi as chuwa ay urkiw. ⁴¹ Enmong-ongorcha nan enmafurot kan Jesus kiapú as nan insursuruna. ⁴² Kenalicha as nan fiafia, “Nan omafurotanmi ad wani at fiakun at kiapú as nan infiakiam, ngem kiapú as nan nanngoranmi ay mismu as nan kenalina. Ammumi ay hi tona nan tit-iwa ay Mangesarakan as nan tataku asna’s luta.”

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Anak Chi Opisyar

⁴³ Kun pay inmuy chi chuwa ay urkiw, nak-ak cha Jesus ad Samaria ya inmuy-cha henan probinsiya ay Galilea. ⁴⁴ Tay hi Jesus challu mismu nan nangali un achi maichayaw nan pomapadtu henan mismu ay ilina. ⁴⁵ As nan enmaliyan cha Jesus ad Galilea, menangilen nan umili hid-i hiya, tay inilacha nan am-in ay en-enatna as nan fiastan chi Judio ad Jerusalem as nan nakifiastan-cha hid-i.

⁴⁶ As nan hiyachi, kasin nunfiangad hi Jesus ad Cana ay ili ad Galilea ay hid-i nan nangepafialinana as nan chanum as fiayas. Wacha nan usa ay opisyar chi gobierno ay nan pototna ay laraki at cha munsaket ad Capernaum. ⁴⁷ Kuna pay chinngor ay enmali hi Jesus ad Galilea ay nurpu ad Judea, inmuy hiya kan Jesus ya nunpasug-ang kan hiya ay chumayyu ad Capernaum ya epaam-mayna nan pototna ay kiayud matuy. ⁴⁸ Kenalen Jesus kan hiya, “*Maid challu omafurot kan chakayu sukúdyu ilaun nan nakaskaschaaw ay sinyar ay maekaman.*”

⁴⁹“Sir,” kenalen nan opisyar, “machichayyuka man paat kan ha-un ta achi matuy nan pototku.”

⁵⁰Kenalen Jesus, “*Komatamka. Omammay nan pototmu.*” Enafurot tit-iwa nan opisyar nan kenalen Jesus, at nunligwat ay kenmatam.

⁵¹As nan chana chumayyuwan ay komatam ad Capernaum, sinib-at nan chiyuycha fiabfiaruna hiya, ya enpachamagcha ay enmammay nan pototna ay laraki.⁵ ⁵²Senarudsud nan opisyar kan chicha mu ngachana ay uras nan enmammayan nan pototna.

Tinumforcha kan hiya, “Ad kugkia as nan ala ona as nan makiayud nan nakaan nan puchotna.”

⁵³Haat manumnum nan aman nan onga ay hiyachi nan uras ay nangaliyan Jesus kan hiya, “*Omammay nan pototmu.*” Isunga hiya ay mismu ya am-in nan membron nan pamilyana at enmafurotcha. ⁵⁴Hiyana nan maekadwa ay nakaskaschaaw ay sinyar ay enat Jesus ad Galilea as nan nurpuwana ad Judea.

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Laraki Ad Betsata

5 As nan narpasan tona, wacha nan fiastan chi Judio ad Jerusalem, ya enmabrat cha Jesus ay nakifiasta. ²As nan sag-un chi Sungkopian chi Karnero ad Jerusalem, wacha nan nanapsong ay mun-om-omsan ay nan ngachana as nan kalen chi Hebreo at Betsata.** Naliwus as lema ay fiangsar nan hana mun-om-omsan. ³As nan nauycha ay fiangsar nan finmafiankan chi ongoongor ay munsaket ay tatau ay kaman as nan chiyuycha nafurag, napilud ya paralitiko. [Sasad-un chatona nan munki-

wiyan nan chanum, ⁴tay komsop kanu nan anghel nan Apo mu mamingsan ya ikiwina nan chanum. Mu ngachana kanu nan omon-ona ay pomachak as nan chanum mu marpas ay maikiwi at makaan nan kumpurmi ay saket ay wacha kan hiya.]††

⁵Wacha hid-i nan usa ay laraki ay turon puru ya waru ay tawwun chi nunsasaketana. ⁶Kun pay inilan Jesus hiya ay finmafianak hid-i ya ammuna ay nafiyayag chi saketna, kenalina kan hiya, “*Ay laychum ay omammay?*”

⁷Tinumfor nan laraki ay cha munsaket, “Sir, maid met mangipuuy kan ha-un as nan nanapsong ay mun-om-omsan mu maikiwi nan chanum. As nan chak umuyan as nan maikiwiyan nan chanum, wacha at chi enmon-ona mu ha-un.”

⁸Kenalen Jesus kan hiya, “*Tomakchugka, araum nan apragmu ya manaranka.*” ⁹Hiya at chi ya enmammay nan laraki. Enarana nan apragna ya nanaran.

Enommat na as nan Urkiw ay Muniblayan, ¹⁰isunga kenalen nan anapapon chi Judio as nan laraki ay enmammay, “Urkiw met ay Muniblayan, ya achi eparufus nan Lintig takú ay cham a-aagpetun nan apragmu.”

¹¹Ngem tinumfor nan laraki, “Infiakian met nan nangepaammay kan ha-un un araok nan apragku ya manaranak.”

¹²Senarudsudcha kan hiya, “Ngachana nan laraki ay nangali kan he-a un araum nan apragmu, ya manaranka?” ¹³Ngem nan laraki ay enmammay at achina ammu mu ngachan tud-i, tay nak-ak hi Jesus ay

§4:51 Nan kaachawwen nan Cana inkiana ad Capernaum at kiayud 32 kilometro.

**5:2 As nan tapen nan manuskritu as nan kali ay Griego at makali un Betsaida winnu Betesda.

††5:4 As nan tapen nan manuskritu as nan kali ay Griego at maid chaná ay versikulu.

maid nakadkadlaw kan hiya as nan ongor ay tatakú hid-i.

¹⁴Kun pay naaw-awni as akét, in-ichanan Jesus nan laraki as Templo, ya kanana kan hiya, “*Ilaum at enmam-mayka! Ikinakmu ngarud ay cha fumasofis-ator ta maid kaskasin likiat as ommat kan he-a.*”

¹⁵Nak-ak nan laraki, ya uyna infiakia as nan anap-apon chi Judio ay hi Jesus nan nangepaammay kan hiya. ¹⁶Hiyana nan kiapúna ay enlapon nan chiyuy-cha Judio ay namarpalikiat kan Jesus, tay enatna na as nan Urkiw ay Mun-iblayan. ¹⁷Ngem tinumfor hi Jesus kan chicha, “*Hi Amak at achina ikinkinak ay cha munchunchunu ay mangepaila as sug-angna. Assesa us nan chak at-atun.*”

¹⁸Kiapú as nan nauy ay infiakian Jesus, kaskasin enpapaten nan anap-apon chi Judio ay mangpatuy kan hiya, tay chaana yangkiay lenabsing nan Urkiw ay Mun-iblayan, ngem enpachongna pay nan achorna kan Apo Dios as nan nang-galiyana un hi Apo Dios nan Amana.

Nan Kalibfengan Jesus Ay Anak Apo Dios

¹⁹Kenalen Jesus kan chicha, “*Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Nan Anak at maid mafialina ay atun as nan mismu ay kalibfengana, ngem atuna nan iilauna ay cha at-atun Amana, tay mu ngachana nan atun nan Ama, atun us nan Anak.* ²⁰Tay nan Ama at laylaychuna nan Anak, ya am-in nan chana at-atun at enpailana kan hiya. Wacha pay nan epailana kan hiya ay kaskasin nakaskaschaaw mu nan nauy-cha ta maschaaw kayu. ²¹Tay kaman as nan Ama ay takuwuna nan nunkatuy, assesa us as nan Anak ay takuwuna nan laychuna. ²²Nan Ama at maid okomuna ay tatakú, ngem am-in nan kalibfengan ay mun-okóm at inchatna as nan Anakna ²³ta am-in ay

tatakú at chayawuncha koma nan Anakna ay kaman as nan mangchayawancha as nan Amana. Nan taku ay achi munchayaw as nan Anak at achina us chayawun nan Ama ay nangifiaor kan hiya.

²⁴“*Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Nan taku ay manngor as nan kalek ya omafurot as nan nangifiaor kan ha-un at mawad-an as fiyag ay maid patingkiana. Achintu makeddengnan hiya ay machusa, tay narpas nan naisiyanana kan Apo Dios, ya nawad-an at hiya as fiyag ay maid pat-inkiana. ²⁵Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Cha omali nan timpu, ya nauy at ad wani ay nan tatakú ay naifilang as natuy as nan mangiilan Apo Dios at chungrun-chantu nan kalen nan Anak Apo Dios. Nan chiyuy-cha mangafurot as nan chinngorcha at matakucha. ²⁶Tay kaman as nan Ama ay kurpuwan nan mismu ay fiyag, assesa us ay inchatna as nan Anakna nan kalibfeng-an ay mangichat as nan fiyag. ²⁷Inchatna us as nan Anakna nan kalibfengan ay mun-okóm, tay hiya nan Naepadtu ay Anak chi Taku.^{‡‡} ²⁸Achi kayu maschaaw as sa, tay cha omali nan timpu ay am-in nan nunkatuy at chungruncha nan kalina, ²⁹ya fomoknagcha as nan nailurubkan-cha. Nan chiyuy-cha nangekamkaman as ammay at matakuchantu manipud as nan utúy ta maichat kan chicha nan fiyag ay maid patingkiana. Ngem nan chiyuy-cha nangekamkaman as mangotettet at matakuchantu manipud as nan utúy ta makeddengancha ay machusa in-inkiana.”*

Nan Mangepaneknek As Nan Kenatit-iwa Maepangkep Kan Jesus

³⁰Inturuy Jesus, “*Maid maekamanku as nan mismu ay kalibfengak. Mun-okomák yangkiay ay maipunud as nan ifi-akian Amak kan ha-un. Isunga ustu nan atok ay mun-okóm, tay fiakun nan laychok*

‡‡5:27 Dan. 7:13-14; Mat. 25:31-33; Mar. 8:38; Luc. 12:8-9

nan atok mu achi yangkiay nan laychun nan nangifiaor kan ha-un.

³¹“Mu ha-un ay mismu nan mangepaneknek as nan maepangkep kan ha-un, achi maafurot nan ifiakiak.

³²Wacha us hi Amak ay mangepaneknek as nan maepangkep kan ha-un, ya ammok ay tit-iwa nan ifiakiana.

³³“Nan usa pay at wachacha nan finaoryu ay inmuy kan Juan, ya penaneknekan Juan kan chicha nan tit-iwa maepangkep kan ha-un. ³⁴Achek masapor chi taku ay mangepaneknek as nan maepangkep kan ha-un. Ngem epanumnumku yangkiay nan infiakian Juan ta omafurot ya maesarakan kayu. ³⁵Hi Juan at maepachong as nan pingki ay cha kumarkiarud ya sumilsilaw, ya lenarayadyu as hen-omaketan ay nangiankianas as nan lawagna. ³⁶Ngem nan pammaneknek ay wacha kan ha-un at narawrawag pay mu nan hana pammaneknek Juan. Tay nan nauycha chunu ay chak lопасun ay enpatongpar Amak kan ha-un at chatona challu nan mangepaneknek as nan maepangkep kan ha-un ay hi Amak nan nangifiaor kan ha-un. ³⁷Hi Ama ay nangifiaor kan ha-un at hiya mismu nan mangepaneknek as nan maepangkep kan ha-un. Chaanyu poros chinchinngor nan kalina winnu inilila nan lupana. ³⁸Achiyu itu nan kalina as numnumyu, tay achi kayu omafurot as nan infiaorna. ³⁹Komakud kayu ay cha mangachaachar as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios, tay ka-ananyu un assid-i nan atunyu ay manganap as fiyag ay maid patingkiana. Chatosa ay naisurat nan mangepaneknek as nan maepangkep kan ha-un. ⁴⁰Uray mu hiyasa, kunyu challu achi laychun ay omali kan ha-un ta mawad-an kayu as fiyag ay maid patingkiana.

⁴¹“Achek awatun nan pammachayaw nan tatau kan ha-un. ⁴²Ngem ammok chakayu, at ammok ay maid layadyu kan Apo Dios. ⁴³Erimaliyak babaen as nan kalibfengan Ama ya kunak achi awatun kan chakayu. Ngem mu wacha nan omali babaen as nan mismu ay kalibfengana, kun at hiya nan awatunyu. ⁴⁴Anan atunyu man ngarud ay omafurot? Tay enha nan laychunyu at awatunyu nan pammachayaw nan tunggal usa kan chakayu, ngem achiyu met pachasun ay manganap as nan chayaw ay murpu as nan us-usa yangkiay ay Dios. ⁴⁵Achiyu kanan un ha-un nan mangicharumtu kan chakayu as nan Amak. Tay nan mangicharum kan chakayu at chin Moises ay namnamauryu ay mangesarakan kan chakayu. ⁴⁶Mu enafurotyu chin Moises at afurotunak us koma, tay insuratna nan maepangkep kan ha-un. ⁴⁷Ngem mu achiyu afurotun nan insuratna, anan atunyu ay mangafurot as nan kanak?”

Nan Namakanan Jesus As Nan Leman Lifu Ay Tatau

(Mat. 14:13-21; Mar. 6:30-44; Luc. 9:10-17)

6 As nan narpasan tona,¹ kinumchang hi Jesus henan fiayfiay ay Galilea ay ngenadnancha us as Fiayfiay ay Tiberias. ²Inmunud kan hiya nan ongoongor ay tatau, tay inilacha nan chiyuycha nakaskaschaaw ay sinyar ay en-enatna as nan nangepaamayana as nan chiyuycha munsaket. ³As nan inumchanancha ad chumang, tinmikid hi Jesus ya nan disipulusna henan usa ay chuntug, ya tenmokorcha hid-i. ⁴As nan hiyachi ay timpu, kiayud umchan nan Fiastan chi Munlausan ay fiastan chi Judio.

¹6:1 Omona, nunfiat cha Jesus ay nurpu ad Jerusalem ya inmuycha ad Galilea. Angkiay ya nunlukiancha as nan fiangka, ya kinumchangcha henan fiayfiay.

⁵Kun pay inilan Jesus nan ongoongor ay tatau ay cha omali kan hiya, kenalina kan Felipe, “*Ay chaudi ngun nan lomakwan takú as kanun chatona ay tatau?*” ⁶Senarudrudna chi ay manisting yangkiay kan Felipe, tay aammon Jesus mismu nan atuna.

⁷Tinumfor hi Felipe, “Tuan! Uray chuwan kiasot ay dinario nan elaku takú as makan at achi challu ommat as henanak-etuncha.”

⁸Kenalen nan usa as nan disipulusna ay hi Andres ay sunúd Simon Pedro kan Jesus, ⁹“Wacha nan usa ay fumarfiaru hena ay nanangát as lema ay tenapay ay naamma as kaman safug ya chuwa ay filis, ngem ay kun challu ommat na kan chatona am-in ay tatau?”

¹⁰Kenalen Jesus as nan disipulusna, “*Patokoronyu nan tatau.*” Ongor chi lukiam hid-i, isunga hiyachi nan temokoran nan tatau. Nan filang nan lanaraki at umuy as leman lifu. ¹¹Angkiay ya enaran Jesus nan chiyuycha tenapay ya nunyaman kan Apo Dios. Kun pay narpas sa, enpaiwarasna as nan disipulusna ay nangiwaras as nan chiyuycha nangatokor ay tatau. Assesa us nan enatna as nan chuwa ay filis ay enpaiwarasna inkiana nasufucha am-in.

¹²Kuncha pay am-in nasufu, kenalen Jesus as nan disipulusna, “*Amongunyu am-in nan chinaancha ta maid masayang.*”

¹³Isunga enamongcha nan chinaancha ay namnu as nan hinpuru ya chuwa ay uppig as nachaan as nan lema ay tenapay.

¹⁴Kun pay inilan nan tatau nan nakaskaschaaw ay enat Jesus, kenalicha, “Tit-iwa ay hi tona nan Pomapadtu ay naepadtu ay omali asna's luta.”^{§§} ¹⁵Hi Jesus at ammuna ay kiayudcha omali nan tatau ya peletuncha hiya ta mun-

fialin as ari.* Kiapú as na, nauusa ay inmuy kasin henan chuntug.

Nan Nanaranan Jesus Henan Chanum

(*Mat. 14:22-33; Mar. 6:45-52*)

¹⁶Kun pay cha maschum, chinmayyucha nan disipulus Jesus henan olet nan fiayfiay. ¹⁷Nunlukiancha as nan fiangka, ya inligwatcha ay kumchang ad Capernaum. Kun pay naschum, maid pay laing hi Jesus kan chicha.

¹⁸As nan hiyachi, nawacha at chi challuyon, tay mun-atifudfud chi angin. ¹⁹Kun pay inmuy as lema winnu unum ay kilometro nan kinchangcha, inilacha hi Jesus ay cha manarcharan henan oson nan chanum, ya cha maesnop as nan fiangka. Inmugyatcha as solet. ²⁰Ngem kenalen Jesus kan chicha, “*Ha-un na! Achi kayu umugyat.*” ²¹Angkiay ya laraychuncha ay mangilukian kan hiya. Hiya at chi ya inumchancha as nan olet nan lukiar ay ay-ayancha.

Hi Jesus Nan Makan Ay Umichat As Fiyag

²²As nan kafikiatana, nan ongoongor ay tatau ay nataynan ad chumang at sisin-udcha hi Jesus. Nanumnumcha ay kun usa nan fiangka ay wacha hid-i as nan lafi, ya ammucha us ay chaan nakilukian hi Jesus, ngem kun yangkiay nan disipulusna. ²³As nan hiyachi, nan tapina ay fiangka ay nurpu henan ili ay Tiberias at enmalicha as nan sag-un nan lukiar ay nanganancha as tenapay as nan narpasan nan nunyamanan Apo Jesus. ²⁴Kun pay inilan nan tatau ay maid hi Jesus hid-i winnu nan disipulusna, nunlukiancha as nan chiyuycha fiangka, ya inmuycha ad Capernaum ay uy manganap kan Jesus.

§§6:14 Deut. 18:15-18; Jn. 1:21

*6:15 Jn. 1:49; 18:36-37

²⁵ Kuncha pay ininchanan hi Jesus ad chumang nan fiayfiay, kenalicha kan hiya, “Misturu, kaatna payat chi en-maliyam hena?”

²⁶ “Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa,” ensongfiat Jesus. “Chaak anaanapun kan chakayu, fiakun kiapú ta naawatanyu nan nakaskaschaaw ay sinyar ay inil-ilayu, ngem kiapú ta nangan kayu as nan tenapay ya nasufu kayu. ²⁷ Achi kayu munforay para as nan makan ay machachael, ngem kun kayu munforay para as nan makan ay umichat as fiyag ay maid patingkiana. Nan mangichat as nan nauy ay makan kan chakayu at hiya nan Naepadtu ay Anak chi Taku, tay enpailan Dios Ama kan hiya nan panang-aprobarna.”

²⁸ Angkiay ya senarudsudcha kan hiya, “Ngachana man nan masapor ay atunmi ta ekamanmi nan laychun Apo Dios?”

²⁹ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Nan laychun Apo Dios ay atunyu at omafurot kayu as nan infiaorna.”

³⁰ Senarudsudcha kan hiya, “Ngachana ngarud nan nakaskaschaaw ay sinyar ay epailam ta ilaunmi ya omafurot kami kan he-a? Ngachana nan atum? ³¹ Nan kaap-uwan takú at nangancha as ‘mana’ henan disyerto. Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, ‘Enettana chicha as makan ay nurpu ad chaya.’”[†]

³² Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Fiakun chin Moises nan nangichat kan chakayu as makan ay nurpu ad chaya, ngem hi Amak. O, hi Amak nan mangichat kan chakayu ad wani as tit-iwa ay makan ay murpu ad chaya. ³³ Tay nan tit-iwa ay makan ay ichat Apo Dios at nan taku ay komsop ay nurpu ad chaya ya umichat as fiyag ay maid patingkiana as nan tatakú.”

³⁴ Kenalicha kan hiya, “Sir, kanayon pay ngarud ay ichatmu kan chakami na ay makan.”

³⁵ Infiakian Jesus na ay maepadpa-chongan kan chicha, “Ha-un nan makan ay umichat as fiyag ay maid patingkiana. Nan taku ay omali kan ha-un at achintu munchugchukiaang, ya nan taku ay omafurot kan ha-un at achintu masmasketan.”[‡]

³⁶ Ngem kenalek at kan chakayu ay uray inilaak, kun kayu challu achi omafurot.

³⁷ Nan am-in ay tatakú ay etalek Amak kan ha-un at omalichantu kan ha-un, ya nan omali kan ha-un at achektu poros pafiangchun. ³⁸ Tay kenomsopak ay nurpu ad chaya ay achek ekaman nan laychok, ngem nan laychun nan nangifaor kan ha-un. ³⁹ Nan laychun nan nangifaor kan ha-un at maid poros litawok as uray usa as nan am-in ay entalekna kan ha-un, ngem takuwoktu chicha manipud as nan utúy as nan anongos ay urkiw. ⁴⁰ Tay nan laychun Amak at am-in nan mamigfig kan ha-un ay Anak ya omafurot kan ha-un at mawad-ancha as fiyag ay maid patingkiana. Takuwoktu chicha manipud as nan utúy as nan anongos ay urkiw.”

⁴¹ As nan hiyachi, nan chiyuycha Judio at nunmotmotcha maepangkep kan hiya kiapú as nan kenalina un hiya nan makan ay kenomsop ay nurpu ad chaya.

⁴² Kenalicha, “Ay kun fiakun hi tona hi Jesus ay potot Jose? Am-ammu takú met nan amana ya enana. Anuyuna kanan ad wani un hiya at kenomsop ay nurpu ad chaya?”

⁴³ Tinumfor hi Jesus, “Ikinakyu ay cha munmotmotmot. ⁴⁴ Maid taku ay makaali kan ha-un sukúd hi Amak ay nangifaor kan ha-un nan mangepaali kan hiya, ya takuwoktu hiya manipud as nan utúy as nan anongos ay urkiw. ⁴⁵ Tay wacha nan insurat nan chiyuycha pomapadtu ad pus-

[†]6:31 Exo. 16:4

[‡]6:35 Jn. 6:51

uy ay kanana, 'Am-in ay tatau at isuruwantu Apo Dios.⁴⁵ Nan am-in ay chumngor ya munsuru kan Ama at omalicha kan ha-un.⁴⁶ Achek kanan un wachanan nangila kan Ama, tay maid nakaila kan hiya omangkiay nan usa ay nurpu kan hiya.⁴⁷ Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Nan taku ay omafurot kan ha-un at mawad-an as fiyag ay maid patingkiana.⁴⁸ Ha-un nan makan ay umichat as fiyag ay maid patingkiana.⁴⁹ Nan kaapuwanyu ad pus-uy at uray nangancha as 'mana' henan disyerto, ngem natuycha challu.⁵⁰ Ngem nan makan ay chak ifiagiakia kan chakayu at hiya nan kenomsop ay nurpu ad chaya, ya mu ngachana nan mangan as nan nauy ay makan at achintu poros matmatuy.⁵¹ Ha-un nan makan ay matataku ay kenomsop ay nurpu ad chaya. Mu ngachana nan mangan as nan nauy ay makan, matakuntu hiya in-inkiana. Nan makan ay anna at hiya nan achorku ay ichatku ta am-in ay tatau asna's luta at mafialincha ay matakau."

⁵² Angkiay ya nunlapuy nunsidla ay susuma as nan chiyuycha Judio, "Anuy man atun tona ay taku ay mangepakan as achorna kan chitaku?"

⁵³ Kenalen Jesus kan chicha, "Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Mu achiyu kanun nan achor nan Naepadtu ay Anak chi Taku ya ikopun nan charana at maid kan chakayu nan fiyag ay maid patingkiana.⁵⁴ Nan taku ay mangan as nan achorku ya mangikop as nan charak at mawad-an as fiyag ay maid patingkiana, ya taku-wok hiya manipud as nan utúy as nan anongos ay urkiw.⁵⁵ Tay nan achorku at hiya nan tit-iwa ay makan, ya nan charak at hiya nan tit-iwa ay maikop.⁵⁶ Nan taku ay mangan as nan achorku ya mangikop as nan charak at mawawacha hiya kan ha-un, ya mawawachaak us kan hiya.⁵⁷ Kaman as nan nangifioranak as

nan matataku ay Amak ay kurpuwan chi fiyag, ya matakuwak kiapú kan hiya, assesa us ay nan taku ay mangan kan ha-un at matakau kiapú kan ha-un.⁵⁸ Ha-un nan makan ay kenomsop ay nurpu ad chaya. Achi kaman as nan makan ay kenan nan kaapuwanyu ad pus-uy, at natuycha challu. Nan taku ay mangan as nan nauy ay makan at matakau in-inkiana."⁵⁹ Kenalen Jesus na as nan nun-isuruwana as nan senagoga ad Capernaum.

Hi Jesus Nan Kali Ay Umichat As Fiyag

⁶⁰ Kun pay chinngor nan chiyuycha disipulus Jesus nan kenalina, ongor kan chicha nan nangali, "Nalikiat na ay sur-suru. Anan chumngor ya omafurot as na?"

⁶¹ Uray maid nangifiakia kan Jesus, ammuna ay cha munmotmotmot nan disipulusna maepangkep as na, isunga kenalina kan chicha, "Ay kun yangkiay na ya chinukkianyu at nan pammatiyu?"

⁶² Mu hiyasa, ngachana ngun chi numnumyuntu mu ilaunyu nan Naepadtu ay Anak chi Taku ay ngomatu ay munfiangad as nan sikud ay kawad-ana?⁶³ Nan Espiriton Apo Dios at hiya nan umichat as fiyag, tay nan taku at maid poros pannakafialina ay umichat as fiyag. Nan chiyuycha kenalek kan chakayu at nurpu as nan Espiriton Apo Dios ay umichat as fiyag ay maid patingkiana.⁶⁴ Ngem wachacha nan tapina kan chakayu ay achi omafurot." Hiyana nan kenalen Jesus, tay ammuna nunlapu as nan laplapuna nan chiyuycha achi omafurot ya nan mangesepsep kan hiya.⁶⁵ Kenalen pay Jesus, "Hiyana nan mangaliyak kan chakayu un maid usa as makaali kan ha-un sukúd paaliyun Amak hiya."

⁶⁶ Nunlapu as nan hiyachi, ongorcha as nan disipulus Jesus nan nankug kan

hiya, ya chaancha inturuy ay nangunud kan hiya. ⁶⁷ Isunga senarudsud Jesus as nan hinpuru ya chuwa ay disipulusna, “*Chakayu ngay, ay laychunyu us ay tomaynan?*”

⁶⁸ Tinumfor hi Simon Pedro, “Apo, anan umunuchanmi challu. He-a met nan kawad-an nan kali ay umichat as fiyag ay maid patingkiana. ⁶⁹ Afurotunmi ya ammumi met ay he-a nan Nasantowan ay nurpu kan Apo Dios.”

⁷⁰ Tinumfor hi Jesus, “*Ay kunku challu chaan pinili chakayu ay hinpuru ya chuwa? Ngem nan usa kan chakayu at kaman as nan numnum Satan as nan numnumna.*” ⁷¹ Nan laychun ay kanan Jesus at hi Judas ay potot Simon Iscariote. Uray usa hiya as nan hinpuru ya chuwa ay disipulusna, hiya challu nan mangesepseptu kan Jesus.

Nan Nun-isuruwan Jesus As Nan Fiastan Chi Fiawi

7 As nan narpasan tona, nunfiabfiat hi Jesus henan probinsiya ay Galilea. Achina laychun ay umuy henan probinsiya ay Judea, tay nan anap-apon chi Judio hid-i at chacha anapun chi atuncha ay mangpatuy kan hiya.

² As nan kiayud umchanan nan fiastan chi Judio ay makali un Fiastan chi Fiawi,[§] ³ kenalen nan lanaraki ay susnúd Jesus kan hiya, “Mak-akka hena ya umuyka ad Judea ta ilaun nan chiyuycha pasorotmu nan nakaskaschaaw ay cham at-atun. ⁴ Maid mangililingub as chana at-atun mu laychuna ay munchi-namag hiya as nan tatakú. Kiapú ta cham ekamkaman chaná ay nakaskaschaaw, uymu ngarud epaila as nan tatakú asna's luta.” ⁵ Kenalen nan mismu ay susnúdna chi, tay uray chicha at achicha afurotun hiya.

⁶ Kenalen Jesus kan chicha, “*Chaan pay omali nan ustu ay timpok ay mangtongpar as nan planon Apo Dios. Ngem kun pay chakayu, mafialin kayu ay umuy hid-i, uray ngachana ay timpu.*” ⁷ Nan tatakú asna's luta at achi chakayu mafialin ay inglun. *Ngem ha-un at inglunak, tay chak paneknekan ay mangotettet nan chacha at-uatun.* ⁸ O, uy kayu ngarud makifiasta. *Kun pay ha-un, achiyak makiyuy ad wani, tay chaan pay omali nan ustu ay timpok.*” ⁹ As nan nangifiag-ana as na kan chicha, nunfiati hiya ad Galilea.

Hi Jesus As Nan Fiastan Chi Fiawi

¹⁰ Kun pay nak-ak nan susnúd Jesus ay nakifiasta ad Jerusalem, inligwat us Jesus ay inmuy. Ngem as nan chana umuyan, chaan nunpadpadlaw ta achi maammuwun chi tatakú. ¹¹ As nan hiyachi ay fiasta, cha anapun nan anap-apon chi Judio hiya, ya chacha sarudsuchun, “Ay chaud ngun hiya?” ¹² Ongor chi intubtufon nan ongor ay tatakú ay nakifiasta maepangkep kan Jesus. Wachacha nan nangali, “Kun man ammay hiya ay taku.” Kenalen nan tapina, “Aw! Achi ya, tay chana arallilawun chi tatakú.” ¹³ Uray mu hiyasa, maid nakaiturud ay mangap-apat as nan maepangkep kan hiya as nan sangwanan nan tatakú, tay umugyatcha as nan anap-apon chi Judio.

¹⁴ Kun pay kiayud komakinawa nan fiasta, inmuy hi Jesus as Templo, ya nunisursuru as nan tatakú. ¹⁵ Naschaawcha nan anap-apon chi Judio, ya senarudsudcha, “Anuy man nangor-an tona as kenaraingna, tay chaan met nun-usuwila?”**

¹⁶ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “*Nan chak isursuru at achi murpu kan ha-un, ngem nurpu kan Apo Dios ay nangifaor*

§7:2 Lev. 23:33-36; Deut. 16:13-15

**7:15 Jn. 5:30; 7:16; 8:28; 12:49; 14:10, 24

kan ha-un. ¹⁷ Nan taku ay manglarayad ay manglekaman as nan laychun Apo Dios at maammuwanantu mu nan chak isursuru at nurpu kan Apo Dios winnu nurpu as nan mismu ay kalibfengak. ¹⁸ Nan cha mangifiagiakia as nan nurpu as numnumna at chana anapun nan mismu ay kaichayawana. Ngem nan cha manganap as kaichayawan nan nangifiaor kan hiya at matalek ya maid kenangutum kan hiya. ¹⁹ Ay kun chaan inchat Moises nan Lintig kan chakayu? Ngem kun challu maid usa kan chakayu as nangongpar. Mu omafurot kayu as nan hana ay Lintig, adchi t'uyyu cha pachasun ay mangpatuy kan ha-un?"

²⁰ "Naanennetanka! Anan ngachana man nan cha mamachas ay mangpatuy kan he-a?" ensongfiat nan tatakau.

²¹ Tinumfor hi Jesus kan chicha, "As nan usa ay enatku as nan Urkiw ay Muniblayan, naschaaw kayu am-in as nan chiyuy. ²² Kiapú ta infilin Moises ay sugyatanyu nan an-akyu ay lallaraki, sugyatanyu met as nan maekawaru ay urkiwna uray mu Urkiw ay Muniblayan. (Fiakun hi Moises nan nangifilin as na, ngem chicha nan kaap-uwanyu.) ²³ Mu sugyatanyu nan onga ay laraki as nan Urkiw ay Muniblayan ta maafurot nan Lintig Moises, adchi ngay t'uy kayu fumungat kan ha-un kiapú ta enpaammayku nan intiru ay achor nan laraki as nan Urkiw ay Muniblayan? ²⁴ Achi kayu mun-okóm kiapú as nan maila yangkiay, ngem mun-okóm kayu ay maiyunud as nan ustu."

Nan Sarudsud Mu Hi Jesus Nan Cristo

²⁵ As nan hiyachi, senarudsud nan tapen nan tatakau ay wacha ad Jerusalem, "Ay fiakun hi tona ay laraki nan chacha pachasun ay patayun? ²⁶ Ilaunyu! Nauy met hiya ay cha munkarkali as nan kaongoran chi tatakau, ya maid met kankanan nan anap-apu as maekontra kan hiya. Ayokayong! Ay mafigfigcha ngun

tit-iwa ay hi tona nan Cristo? ²⁷ Ngem kun pay hi tona ay laraki, ammu takú met am-in nan nurpuwana. As nan omaliyan nan Cristo, maid kanu mangammu as murpuwana."

²⁸ As nan cha mun-isuruwan Jesus as Templo, inpigsana ay nangali, "Ay am-ammuwak tit-iwa ya ammuyu nan nurpuwak? Chaanak enmali asna's luta as nan mismu ay kalibfengak. Ngem nan nangifiaor kan ha-un at matalek. Achiyu poros am-ammu hiya, ²⁹ ngem am-ammok challu hiya, tay hiya nan nurpuwak, ya hiya nan nangifiaor kan ha-un."

³⁰ Kuna pay infiakia na, penachas nan anap-apu ay mangtiliw kan hiya, ngem maid nakafiael as sa, tay chaan pay omali nan timpuna. ³¹ Uray mu hiyasa, ongor as nan tatakau nan enmafurot kan hiya. Kenalicha, "As nan omaliyan nan Cristo, ay ong-ongor ngun chi atuna ay nakaskaschaaw ay sinyar mu nan enenat tona ay taku?"

Nan Naifiaoran Nan Chiyuycha Kuwarcha Ay Mangtiliw Kan Jesus

³² As nan hiyachi, chinngor nan chiyuycha Fariseo nan intubtufon nan tatakau maepangkep kan Jesus. Isunga chicha ya nan anap-apon chi papachi at inmifiaorcha as kukuwarchan nan Templo ay mangtiliw kan hiya. ³³ Kenalen Jesus kan chicha, "Achi mafiyag nan makepagyanak kan chakayu, at munfiangachak as nan nangifiaor kan ha-un. ³⁴ Anapunaktu, ngem achiyaktu maanapan, tay achi kayu mafialin ay umuy as nan kawad-aktu."

³⁵ Nunsesennarudsud nan anap-apon chi Judio, "Ay chaud ngun nan ay-ayana, t'uy takú kanu achi maanapan hiya? Ay umuy ngun as nan kakailiyan takú ay Judio ay naiwaras henan nasnasyon chi Gentil ta uyna isuruwan nan chiyuycha Gentil? ³⁶ Anan laychuna ngun ay kanan as nan nangaliyana un,

‘Anapunaktu, ngem achiyaktu maanapan,’ ya ‘Achi kayu mafialin ay umuy as nan kawad-aktu?’”

Nan Ugwor Ay Umichat As Fiyag Ay Maid Patingkiana

³⁷ As nan anongos ya nan kaamuchan ay urkiw as nan Fiastan chi Fiawi, tenmakchug hi Jesus, ya inpigsana ay nangali, “*Mu ngachana nan nasketan, omali kan ha-un ay umikop.*” ³⁸ *Wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,*

‘Nan taku ay omafurot kan ha-un at wachantu kan hiya nan mangichat as tit-iwa ay fiyag ay maepachong as nan ugwor ay cha omay-ayas.’”^{††}

³⁹ Nan nauy ay infiakian Jesus kan chicha at maepangkep as nan Espiriton Apo Dios ay awatuntu nan chiyuycha omafurot kan hiya. As nan hiyachi, chaan pay naichat nan Espiriton Apo Dios, tay chaan pay naepaila nan kaichayawan Jesus.

⁴⁰ Nan tapen nan tatakú ay nanngor as nan nauy infiakian Jesus at kenalicha, “Tit-iwa, hi tona ay taku nan Pomapadtu ay sasad-un takú.” ⁴¹ Kenalen nan tapina, “Hi tona nan Cristo!” Ngem nan tapina at kenalicha, “Kenomsaw kayu! Ay kun ngun murpu ad Galilea nan Cristo?” ⁴² Ay chaan naisurat as nan Kalen Apo Dios un nan Cristo at murpu as nan kianak Ari David, ya maiyanak ad Betlehem ay inmiiliyan David?” ⁴³ Isunga kun at tukutukún chi mangnunumnum nan tatakú as nan maepangkep kan Jesus. ⁴⁴ Nan tapina kan chicha at laychuncha ay tiliwun hiya, ngem maid usa as nakafiael ay nangekaman as sa kan hiya.

Nan Achi Omafurotan Nan Anap-apon chi Judio Kan Jesus

⁴⁵ As nan nunfiangchan nan chiyuycha kuwarcha, senarudsud nan anap-apon chi papachi ya nan chiyuycha Fariseo kan chicha, “Adchi t’uyyu chaan inyali hiya?”

⁴⁶ “Maid met kang poros nunkali ay kaman as nan enat tona ay taku,” en-songfiat nan chiyuycha kuwarcha.

⁴⁷ Enot-otyok nan chiyuycha Fariseo chicha, “Ayokayong! Uray us payat chakayu at naallilaw kayu?” ⁴⁸ Ay wachay ammuy as usa as nan anap-apu winnu chiyuycha Fariseo ay enmafurot kan hiya? ⁴⁹ Ngem as nan nauycha man ongor ay tatakú ay achi poros nangammu as nan Lintig Moises at wacha nan tuchor Apo Dios kan chicha.”

⁵⁰ Hi Nicodemo ay usa kan chicha ay Fariseo ya hiya nan inmuy kan Jesus as nan henlafi at senarudsudna kan chicha,^{‡‡} ⁵¹ “Ay mafialin ay keddengan nan Lintig takú nan usa ay taku ay machusa sakbay mafistikiar ya maamuwan mu ngachana nan en-enatna?”

⁵² “Ay i-Galilea ka us payat?” en-songfiatcha. “Ayu, anapum ay ustu nan naisurat as nan Kalen Apo Dios, at maammuwamtu ay maid poros pomapadtu ay murpu ad Galilea.” ⁵³ As nan hiyachi, waschi un kenmatam.

Nan Fiafiai Ay Inmiwet

8 Kun pay hi Jesus, inmuy hiya henan chuntug ay Olivo. ² As nan wi-ewi-et, nunfiangad hi Jesus as Templo, ya am-in nan tatakú at enarufongcha hiya. Tenmikor hiya, ya enlapuna ay munisuru kan chicha. ³ As nan chana munisuruwan, inyalen nan chiyuycha mun-

^{††}7:38 Exo. 17:1-7; Isa. 12:3-6; 44:3; 55:1; 58:11; Ezek. 47:1-12; Jn. 4:10

^{‡‡}7:50 Jn. 3:1-21

isursuru as Lintig ya nan chiyuycha Fariseo nan usa ay fiafiai ay tiniliwcha ay naasporancha ay cha umiwet. En-patakchugcha hiya as nan sangwanan nan ongor ay tatau. ⁴Kenalicha kan Jesus, “Misturu, nan nauy ay fiafiai at naasporan ay cha umiwet. ⁵As nan Lintig takú, infilin Moises ay nan asena ay fiafiai at masapor malomtak ta matuy. Anan maifiakiam maepangkep kan hiya?” ⁶Hiyana nan infiakiacha ay manisting kan Jesus ta wachay panforcha ay mangicharum kan hiya. Ngem nunyongyong hi Jesus, ya enosarna nan kiayyamotna ay nunsurat as nan luta.

⁷As nan nangepatyanancha ay nunsarudsud, tenmakchug hi Jesus, ya kanana kan chicha, “*Mu ngachana kan chakayu nan maid fiasorna, ayu, hiya nan omona ay manglomtak kan hiya.*”

⁸Kasin nunyongyong, ya enosarna nan kiayyamotna ay nunsurat as nan luta.

⁹As nan nanngorancha as nan kenalina, nak-akcha am-in ay naussaussa manipud as nan kaam-amaan inkiana hi Jesus yangkiay ya nan fiafiai ay nangatakchug hid-i nan nayagyag.

¹⁰Angkiay ya tenmakchug hi Jesus, ya kanana kan hiya, “*Ammi, ay chaudcha ngay? Ay maid nang-okóm kan he-a?*”

¹¹“Maid, sir,” ensongfiatna.

Kenalen Jesus, “*Mu hiyasa ngarud, uray ha-un at achek okomún he-a. Uyka at, ya achika kasin fumasfiasor.*”

Hi Jesus Nan Silaw

¹²Kun pay kasin nunkali hi Jesus as nan tatau, infiakiacha na ay maepadpachongan: “*Ha-un nan silaw ay manilaw as numnum nan tatau asna's luta. Mu ngachana nan umunud kan ha-un, achi poros manaran as nan ngongot, ngem kun at wacha kan hiya nan silaw ay umichat as fiyag.*”^{¶¶}

¹³Kenontran nan chiyuycha Fariseo hiya, “He-a challu nan cha mangepaneknek as nan maepangkep as achormu. Achi kaaafurot nan cham ifiagfiakia!”

¹⁴Tinumfor hi Jesus, “*Uray mu ha-un nan cha mangepaneknek as nan maepangkep as achorku, tit-iwa nan pammaneknekku, tay ammok nan nurpuwak ya nan ay-ayak. Ngem chakayu, achiyu poros ammu nan nurpuwak ya nan ay-ayak.* ¹⁵*Nan atunyu ay mun-okóm at maiyunud as nan numnum chi taku. Ngem ha-un at maid okomók.* ¹⁶*Ngem uray mu mun-okomák, ustu nan panang-okómku, tay fiakun yangkiay ha-un nan mun-okóm, ngem kun at chuwa kami kan Amak ay nangifiaor kan ha-un.* ¹⁷*Naisurat as nan Lintigy ay mu mumpachong nan pammaneknek chi chuwa ay taku, tit-iwa nan ifiakiacha.* ¹⁸*Ha-un ay mismu nan usa ay mangepaneknek as maepangkep as nan achorku, ya nan maekadwa at hi Ama ay nangifiaor kan ha-un.*”

¹⁹Senarudsudcha kan Jesus, “Ay chaud nan kawad-an amam?”

Tinumfor hi Jesus, “*Achiyak met amammu, ya achiyu us am-ammu hi Amak. Mu tit-iwa ay am-ammuwak kan chakayu, am-ammuyu us hi Amak.*” ²⁰Chatona nan infiagfiakian Jesus as nan chana munis-isuruwan as nan Templo as nan sagun nan mangit-ittuwancha as siping ay maichaton. Ngem maid nangtiliw kan hiya, tay chaan pay omali nan timpuna ay mangtongpar as nan planon Apo Dios.

Nan Infiakian Jesus As Nan Achi Omafurot Kan Hiya

²¹Kenalen kasin Jesus kan chicha, “*Awni at mak-akak, ya anapunaktu, ngem matuy kayuntu ay chaan kayu napakawan as nan fiasfiasoryu. O, achi kayu mafialin ay makaali as nan ay-ayak.*”

^{¶¶}8:12 Jn. 1:4-5; 9:5; 12:46

²² Nunsesennarudsud nan anap-apon chi Judio, “Adchi t’uyna kanan un achi takú mafialin ay makauy as nan ayayana? Ay nan laychuna ngun ay kanan at patayuna nan achorna?”

²³ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Chakayu, nurpu kayu asna's luta, ngem ha-un, nurpuwak ad chaya. Nan numunumunyuy at nan maepangkep asna's luta, ngem ha-un at fiakun. ²⁴ Hiyasa nan nangaliyak kan chakayu un matuy kayuntu ay chaan kayu napakawan as nan fiasfiasoryu. Tay mu achiy afurotun ay ha-un nan infiakiak at matuy kayu challu ay chaan kayu napakawan as nan fiasfiasoryu.”

²⁵ “Anan ngachanmu man?” senarudsudcha kan hiya.

“Ayokáyong! Ha-un nan ifiagfiakiak challu kan chakayu nunlapu as nan laplapuna inkiana ad wani,” ensongfiat Jesus. ²⁶ “Kun pay maepangkep kan chakayu, ongor nan mafialin ay kanak ay mangepafiasor kan chakayu. Ngem nan infiakiak nan nangifiaor kan ha-un at tit-iwa, ya chak ifiagfiakia as nan tataku asna's luta nan chinngorku yangkiay kan hiya.”

²⁷ Nan chiyuycha nanngor as na at chaancha naawatan ay nan Dios Ama nan infiagfiakiana. ²⁸ Isunga kenalen Jesus kan chicha, “As nan mangetaguyanyuntu as nan Naepadtu ay Anak chi Taku as nan koros, maammuwanyuntu ay ha-un nan chak ifiagfiakia. Maammuwanyuntu us ay maid poros atok as nan mismu ay kalibfengak, ngem kunku yangkiay cha ifiagfiakia nan insuron Amak kan ha-un. ^{§§} ²⁹ Nan nangifiaor kan ha-un at wacha kan ha-un. Achiyak taytaynan ay kun mauusa, tay kunku cha atuatan nan mangepalaylayad kan hiya.” ³⁰ As nan nangifiaor-an Jesus as sa, ongor nan enmafurot kan hiya.

Nan Maifilang Ay Anak Abraham

³¹ As nan hiyachi, kenalen Jesus as nan chiyuycha Judio ay enmafurot kan hiya, “Mu iturturuyyu ay mangun-unud as nan insursurok, chakayu nan tit-iwa ay disipulusku. ³² Maammuwanyuntu nan kenatit-iwa maepangkep kan ha-un, ya nan kenatit-iwa ay anna nan mangwayawayantu kan chakayu.”

³³ Tinumforcha kan hiya, “Ohu! Kianak chakami met kan Abraham, ya maid usa as namabfiaor kan chakami. Anum kanan un mawayawayaan kamintu?”

³⁴ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Nan ngachana ay fumasor at hiya nan fiabfiarun nan fiasor. ³⁵ Nan mafiabfiaor at achi maifilang in-inkiana as nan pamilya, ngem nan anak at maifilang in-inkiana. ³⁶ Isunga mu nan Anak Apo Dios nan mangwayawayaya kan chakayu, tit-iwa ay mawayawayaan kayu. ³⁷ Ammok met ay kianak chakayu kan Abraham, ngem laychunak ay patayun, tay achiy awatun nan chak isurusuru. ³⁸ Ifiagfiakiak nan maepangkep as nan enpailan Amak kan ha-un. Chakayu at assessa us, tay atunyu nan chinngoryu kan amayu.”

³⁹ Tinumfor nan chiyuycha Judio kan hiya, “Enham! Chin Abraham nan amami.”

Kenalen Jesus kan chicha, “Mu tit-iwa ay an-ak chakayu kan Abraham, atunyu koma nan en-enatna. ⁴⁰ Ngem chayuy met iyan-anap chi atunyu ay mangpatuy kan ha-un ay nangifiaor kan chakayu as nan kenatit-iwa ay chinngorku kan Apo Dios. Maid assessa as en-enat Abraham! ⁴¹ Nan chayuy at-atun at nan en-enat amayu.”

Kenalicha kan Jesus, “Fiakun kami met bastardo! Hi Apo Dios yangkiay nan amami. Maid tukún.”

⁴²Kenalen Jesus kan chicha, “*Mu tit-iwa ay hi Apo Dios nan Amayu, lay-laychunak a koma, tay nurpuwak met kan Apo Dios, ya ad wani nauyak hena. Chaanak enmali as nan mismu ay kalibfengak, ngem hiya nan nangifiaor kan ha-un.*” ⁴³Adchi t’uyyu achi maawatan nan chak kankanana? Hiyana challu, tay hinlurlurkuny ay chumngor as nan ifiakiak. ⁴⁴Chakayu nan an-ak amayu ay hi Satanas, ya nan laychunyu ay atun at nan laylaychuna. Nunlapu as nan laplapuna at pomapatuy hiya, ya maid poros ifiagfiakiana as kenatit-iwa, tay maid poros kenatit-iwa kan hiya. As nan munkutumana, maiyunud as nan ukialina ay nangutum. Tay hiya at nangutum ya aman chi am-in ay kenangutum. ⁴⁵Ngem kiapú ta chak ifiakia nan kenatit-iwa, achiyak afurotun kan chakayu. ⁴⁶Ngachana kan chakayu nan mangepaneknek ay finmasorak? Mu ifiakiak nan kenatit-iwa, adchi t’uyak achi afurotun? ⁴⁷Nan anak Apo Dios at chungruna nan karkalen Apo Dios. Ngem fiakuna an-ak chakayu, isunga achiyu chungrun nan kalina.”

Cha Jesus Kan Abraham

⁴⁸Tinumfor nan chiyuycha Judio kan Jesus, “Ay achi tit-iwa nan kananmi un i-Samariaka* ya naanennetanka?”

⁴⁹“Maid anennet kan ha-un, ngem kunku at cha chayawun hi Amak. Chakayu at achiyak chayawun,” ensongfiat Jesus. ⁵⁰“Ahek cha anapun nan mismu ay kaichayawak. Ngem wacha nan usa ay cha manganap as nan kaichayawak, ya hiya nan mun-okóm. ⁵¹Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Mu ngachana nan mangtongpar as nan kalek at achintu matmatuy.”

⁵²Kenalicha kan hiya, “Ad wani am-mumi ay tit-iwa ay naanennetanka. Hi

Abraham at natuy, ya kaman us nan chiyuycha pomapadtu. Ngem kanam pay laing un nan mangtongpar as nan kalem at achi matmatuy. ⁵³Ay am-amudka chamman mu chin kaap-uanmi ay Abraham? Hiya at natuy, ya kaman us nan chiyuycha pomapadtu. Ngachana kang nan mangnunumnummu as achormu?”

⁵⁴Tinumfor hi Jesus, “*Mu ichayawku nan achorku, maid kotok nan kaichayawak. Hi Amak nan mangichayaw kan ha-un ay hiya nan kananyu un Apo Diosyu.*” ⁵⁵Achiyu poros am-ammu hiya. Kun pay ha-un at am-ammok challu hiya. Mu kanak un ahek am-ammu hiya, nangutumak ay kaman kan chakayu. Ngem am-ammok met tit-iwa hiya, ya tongparok nan kalina. ⁵⁶Naragsak chin kaap-uanmi ay Abraham as nan nangnunumnumana ay ilaunantu nan urkiw ay omaliyak asna's luta. Inilana tit-iwa, at naragsakan hiya.”†

⁵⁷“Ayokayong! Kuncha maid pay laing leman puru as tawwunmu ya,” kenalen nan chiyuycha Judio kan hiya. “Anum kanan un inilam hi Abraham?”

⁵⁸Tinumfor hi Jesus kan chicha, “*Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. As nan chaan pay naiyankan Abraham at nawawachaak.*”‡ ⁵⁹As nan nanngorancha as sa, pinmichetcha as fiatu as elomtakcha kan hiya, ngem nuntafun hi Jesus, ya nak-ak as Templo.

Nan Nangepaammayan Jesus As Nan Nafurag

9 As nan nanarcharanan cha Jesus, inilana nan usa ay laraki ay nafufurag nunlapu as nan naiyankana. ²Senarudsud nan disipulusna kan hiya, “Misturu, ngachana nan nakin fiasor

*8:48 Jn. 4:9. Nan i-Samaria at inglun nan chiyuycha Judio.

†8:56 Gen. 12:3; 15:17-21

‡8:58 Exo. 3:14

t'uy nafufurag na nunlapu as nan naiyankana? Ay nan nauy laraki winnu nan chanakchakorna?"

³"*Fiakun fiasor nan nauy laraki winnu nan chanakchakorna,*" ensongfiat Jesus. "*Enommat na kan hiya ta maepaila nan pannakafialin Apo Dios kan hiya.* ⁴*Masapor atun takú nan epadnon nan nangifior kan ha-un, tay kaorkia pay laing. Cha omali nan lafi, at maid makachunu.* ⁵*As nan mawawad-ak pay laing asna's luta, ha-un nan silaw ay manilaw as numnum nan tatau.*"

⁶Kun pay kenalen Jesus chaná, tinmubfia as nan luta, at penelotna. Hana at ekapu as nan matan nan laraki. ⁷Kenalina as nan laraki, "*Uyka munchor-op as nan Mun-om-omsan ay Siloe.*" (Nan laychun ay kanan nan Siloe at naifiaor.) Isunga hiya at chi ya inmuy ya nunchor-op. As nan kenmatamana, makaila at.

⁸As nan nangil-an nan sasag-una ya nan chiyuycha sikud ay nangil-ila kan hiya as nan nunlemlemosana, kenalicha, "Ay fiakun hi tona nan laraki ay nangepaingsa ay tomokor ay munlemos?"

⁹"O, hiya ya," kenalen nan tapen nan tatau.

Nan tapina at kenalicha, "Fiakun ya. Kaluplupana yangkiay."

Ngem kenalen nan laraki ay mismu, "Ha-un chi ya."

¹⁰Senarudsudcha kan hiya, "Adchi t'uyka makaila ad wani?"

¹¹Tinumfor hiya, "Nan taku ay nan ngachana at Jesus at penelotna nan luta, at enkapuna as nan matak. Hana at kanan kan ha-un un umuyak as nan Mun-om-omsan ay Siloe ya munchor-opak hid-i. Isunga hiya at chi ya inmuyak, at nunchor-opak. Kunak pay narpas, makailaak."

¹²"Ay chaud ngay hiya?" senarudsudcha kan hiya.

"Tuan," ensongfiatna.

Nan Namistikiaran Nan Chiyuycha Fariseo As Nan Nakaanan Nan Finuragna

¹³Inyuycha nan laraki ay nakaan chi finuragna as nan chiyuycha Fariseo.

¹⁴Nan urkiw ay namelotan Jesus as nan pitak ya nangaanana as finurag nan laraki at Urkiw ay Mun-iblayan.

¹⁵Isunga ensarochakchak nan chiyuycha Fariseo as nan laraki mu adchi t'uy nakaila. Kenalina kan chicha, "Enkapuna nan pitak as matak, at chinor-opak. Ad wani at makailaak."

¹⁶Kenalen nan tapen nan Fariseo, "Nan laraki ay nangekaman as na at chaan nurpu kan Apo Dios, tay achina tongparun nan lintig maepangkep as nan Urkiw ay Mun-iblayan."

Ngem kenalen nan tapina, "Mu hiya at fumafiasor challu, anan atuna ay mangekaman as nakaskaschaaw ay sinyar ay kaman as nan nauyucha?" Angkiay ya tukutukún at chi mangnunumnumcha as nan maepangkep kan Jesus.

¹⁷Isunga kasin senarudsud nan chiyuycha Fariseo as nan laraki, "Anan maifiakiam maepangkep kan hiya, tay kenaana nan finuragmu?"

"Pomapadtu hiya," ensongfiatna.

¹⁸Ngem chaan pay enafurot nan anapapon chi Judio ay nan laraki ay makaila ad wani at naiyanak ay nafufurag. Isunga enayakiancha nan chanakchakorna. ¹⁹Senarudsudcha, "Ay hi tona nan anakyu ay laraki ay kananyu un nafufurag nunlapu as nan naiyankana? Adchi ngay t'uy makaila ad wani?"

²⁰Tinumfor nan chanakchakorna, "Ammumi ay hi tona nan anakmi ay laraki, ya ammumi ay nafufurag hiya nunlapu as nan naiyankana.

²¹Ngem achimi poros ammu mu adchi t'uy makaila hiya ad wani winnu ngachana nan nangaan as finuragna. Kakunyu sarudsuchun kan

hiya, tay inmurúg met, ya mafialina ay songfiatan nan sarudsudyu.”
²²Kenalen nan chanakchakorna na kiapú ta umugyatcha as nan anap-apon chi Judio, tay nuntuturakian at nan nauycha anap-apu ay mu ngachana nan mamigfig ay hi Jesus nan Cristo at maepak-ak hiya as nan senagogacha.
²³Isunga hiyasa nan kiapúna as nangaliyan nan chanakchakorna un inmurúg hiya, ya kan hiya nan munsarudsuchancha.

²⁴Kasinha enayakian nan laraki ay nafufurag nunlapu as nan naiyankana. Kenalicha kan hiya, “Chayawum kayong hi Apo Dios ya fiakun hi tona, tay ammumi ay hi tona ay taku ay nangepaammay as matam ta makailaka at fumafiasor.”

²⁵Tinumfor hiya, “Ahek ammu mu fumafiasor hiya winnu achi. Nan usa ay ammok at nafurakiak, ngem makailaak ad wani.”

²⁶Senarudsudcha kan hiya, “Anan enatna mampay kan he-a t'uy nakaan nan finuragmu?”

²⁷“Kunku man infiakia kan chakayu, ya kun kayu achi chumngor,” ensongfiatna. “Adchi t'uuyu laychun ay kasin chungrun? Ay laychunyu us ay munfialin as disipulusna?”

²⁸Angkiay ya ininsurtucha hiya, ya kanancha, “He-a nan disipuluna! Ngem chakami at disipulus Moises! ²⁹Ammumi ay nunkali hi Apo Dios kan Moises. Ngem hi tona ay taku, achimi ammu uray nan nurpuwana.”

³⁰Tinumfor nan laraki, “Anuy paat nakaskaschaaw as solet! Achiyu ammu nan nurpuwana, ngem kenaana met nan finuragku. ³¹Ammu takú ay achi chumngor hi Apo Dios as nan chiyuycha fumafiasor, ngem chumngor hiya as nan tataku ay mangchayaw kan hiya ya mangekaman as nan laychuna. ³²Nunlapu as nan nafaiyangan nan luta, maid poros nad-

ngor as taku ay nangepaammay as nafufurag nunlapu as nan naiyankana. ³³Mu nan nauy ay taku at chaan nurpu kan Apo Dios, achi koma makaekaman as assena.”

³⁴Tinumforcha kan hiya, “Ohu! Kunka cha fumafiasor nunlapu as nan naiyankam ya. He-a at paat nan mangisuru kan chakami?” Angkiay enpak-akcha hiya as nan senagoga.

Nan Achi Omafurot Ay Maepachong As Nan Nafurag

³⁵Kun pay chinngor Jesus ay enpak-akcha hiya, uyna enanap. As nan nanginchanana kan hiya, senarudsudna, “*Ay omafurotka as nan Naepadtu ay Anak chi Taku?*”

³⁶“Sir, ifiakiam pay mu anan ngachana ta omafurotak kan hiya,” ensongfiatna.

³⁷Kenalen Jesus kan hiya, “*Inilam at hiya, ya hiya nan cha maketagtakiatfor kan he-a.*”

³⁸“Apo, omafurotak,” ensongfiat nan laraki, at nunchayaw hiya kan Jesus.

³⁹Kenalen Jesus, “*Enmaliyak asna's luta ay mun-okóm ta nan chiyuycha kaman nafurag ay achi nangammu kan Apo Dios at makailacha, ya nan chiyuycha makaila ay mangali un ammucha hi Apo Dios at munfialincha as kaman nafurag.*”

⁴⁰Nan tapen nan chiyuycha Fariseo ay naesasag-un kan Jesus at chinngorcha na, ya senarudsudcha, “Ay kanam un nafurag kami us?”

⁴¹Tinumfor hi Jesus, “*Mu nafurag kayu at maid koma fiasoryu. Ngem kiapú ta kananyu un makaila kayu, kukutug nan fiasoryu.*”

Nan Maepadpachongan Maepangkep As Nan Ammay Ay Mun-ay-aywan As Karnero

10 Infiakian Jesus na ay maepadpachongan kan chicha: “*Ifiakiam*

kan chakayu nan tit-iwa. Nan taku ay achi sungkop as nan sugpan nan punchag chi karnero, ngem kun uy komarab as nan arad at mangaakiw ya homohold-ap.² Nan taku ay sungkop as nan sugpan at hiya nan mangay-aywan as nan karnero.³ Hiya nan paskopun nan munkukuwarcha as nan sugpan. As nan manguyawan nan mangay-aywan as nan ngachan nan tunggal usa as nan chiyuycha karnerona at ematonan ncha nan kalina at umuycha kan hiya. Angkiay ya epanguna chicha ay pumitiw.⁴ Kuna pay enpapatiw am-in nan kuwana, epanguna chicha, ya nan karnerona at umunudcha kan hiya, tay ammucha nan kalina.⁵ Achicha umunud as nan tukún, ngem kuncha at lomayaw ay manaynan kan hiya, tay achicha ammu nan kalina.”⁶ Hiyana nan maepadpachongan ay infiikian Jesus kan chicha, ngem chaancha naawatan nan laychuna ay kanan.

Hi Jesus Nan Ammay Ay Mangay-aywan

⁷Isunga kasin kenalen Jesus kan chicha, “Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Ha-un nan maepachong as nan sugpan ay sungkopian nan chiyuycha karnero.”⁸ Nan am-in ay enmon-ona ay enmali mu ha-un at chicha nan mangaakiw ya homohold-up, ngem chaan enafurot nan chiyuycha karnero chicha.⁹ Ha-un nan sugpan. Mu ngachana nan sungkop ay manguy kan ha-un at maesarkan. Maepachong hiya as nan karnero ay mafialin ay sungkop ya pumitiw ay mun-anap as munkiarafiana.

¹⁰“Nan mangaakiw at omali yangkiay ay mangakiw, pomatuy, ya chumachael. Kun pay ha-un, enmaliyak ta nan tataku ay chicha nan maepachong as nan karnerok at mawad-ancha as fiyag ay maid pat-inkiana ya maid kurangna.”

¹¹Inturuy Jesus, “Ha-un nan ammay ay mangay-aywan as karnero. Nan am-

may ay mangay-aywan at nakasakiana ay mangichat as fiyagna para as nan karnerona uray mu matuy hiya.¹² Nan malagfuwan ay fiakun tit-iwa ay mangay-aywan ya fiakun nakin kuwa as nan karnero at lomayaw ay manaynan as nan karnero mu wachay ilauna as atap ay asu ay cha omali. Nan atap ay asu at chupapuna nan karnero, ya pasisiyanuna chicha.¹³ Lomayaw hiya kiapú ta hiya at malagfuwan yangkiay, ya achina ayyiwan nan chiyuycha karnero.¹⁴ Ha-un nan ammay ay mangay-aywan as karnero. O, amammok nan karnerok, ya nan karnerok at am-ammuwak us.¹⁵ Hiyasa us kan Ama ay am-ammuwak ya am-ammok us hiya, ya ichatku nan fiyagku kiapú as nan karnerok.¹⁶ Wachacha nan tapina ay karnerok ay maid pay as nan nauy punchag. Masapor etoróngku us chicha hena, at chumngorchantu as nan kalek. Mu hiyasa, munfialincha as henspamurukian ya usa nan mangay-aywan kan chicha.

¹⁷“Laylaychunak kan Amak, tay nakasakianaak ay mangichat as nan fiyagku ta kasinak challu matakú.¹⁸ Maid mangara as nan fiyagku kan ha-un, ngem ha-un challu nan nakin numnum ay mangichat. Wacha nan kalibfengak ay mangichat as nan fiyagku, ya wacha us nan kalibfengak ay mangara kasin. Hiyana nan filin ay enawatku kan Amak.”

¹⁹Kun pay chinngor nan chiyuycha Judio nan nauycha infiikian Jesus, tukutukún kasin chi mangnunumnumcha as nan maepangkep kan hiya.²⁰ Ongor kan chicha nan nangali, “Naanennetan hiya! Natongok hiya! Adchi t'uy kayu chumngor kan hiya?”

²¹Ngem kenalen nan tapina, “Fiakun assessa nan kankanan chi naanennetan ya. Ay maepaammay nan anennet chi nafurag ta makaila?”

Nan Nangachiyán Nan Chiyuycha Judío Kan Jesus

²² As nan chinamuy, wacha nan Fiasta ay Maichatonan chi Templo ad Jerusalem. ²³ Cha manarcharan hi Jesus as nan makali un Fiangsar Solomon as Templo. ²⁴ Enarufong nan chiyuycha Judío hi Jesus, ya kanancha, “Anan uyaka man chi mangpapasugchanam kan chakami? Mu he-a nan Cristo, elawlawagmu man ay mangfiakia kan chakami.”

²⁵ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “*Infiakiak at kan chakayu, ngem kunyu challu achi afurotun. Nan chiyuycha nakaskaschaaw ay chak at-atun as nan kalibfengan Ama at chatona nan mangepaneknek as nan maepangkep kan ha-un.* ²⁶ Ngem kun kayu achi omafurot kiapú ta fiakun chakayu nan karnerok. ²⁷ Nan chiyuycha karnerok at ematonancha nan kalek. Ammok chicha, ya umunudcha kan ha-un. ²⁸ Ettak chicha as fiyag ay maid patingkiana, ya achichantu poros maisiyan kan Apo Dios. Maidtu mammamros kan chicha kan ha-un. ²⁹ Hi Amak ay nangichat kan chicha kan ha-un at am-amud mu nan am-in. Maid makafiael ay mamros kan chicha as nan mangay-aywanan Dios Ama. ³⁰ Ha-un ya hi Ama at us-usa kami.”

³¹ Kun pay chinngor nan chiyuycha Judío, kasincha pinmichet as fiatu as elomtakcha kan hiya. ³² Kenalen Jesus kan chicha, “*Ongor nan ammay ay nakaskaschaaw ay enpailak kan chakayu babaen as nan pannakafialin Ama. Ay chaud as nan nauycha ay enpailak nan kiapúna as uyyu manglomtakan kan ha-un?*”

³³ Tinumfor nan chiyuycha Judío kan hiya, “*Fiakun nan ammay ay enatmu nan kiapúna as manglomtakanmi kan*

he-a, ngem kiapú as nan kenalem ay maifusor kan Apo Dios. Kunka lawá taku ya, ngem munfialinum chi achormu as Dios.”

³⁴ Kenalen Jesus kan chicha, “*Ay kun chaan naisurat as nan Lintigyu ay kenalen Apo Dios un, ‘Kenalek un ap-apodios kayu?’*⁸ ³⁵ *Ammu takú met ay nan naisurat as nan Kalen Apo Dios at achi masoksokatan, ya enawakian Apo Dios as ap-apodios nan chiyuycha naichatan nan kalen Apo Dios.* ³⁶ *Kun pay ha-un, piniliyak kan Ama ya infiaorak asna's luta. Ay kananyu un chaak munkali as maifusor kan Apo Dios kiapú ta kenalek un, ‘Ha-un nan Anak Apo Dios?’*^{**} ³⁷ *Mu achek cha atun nan epadnon Ama at achiyak ud-ay afurotun.* ³⁸ *Ngem mu atok chaná, uray achiyak afurotun, afurotunyu koma nan chiyuycha chak atuaturun ta maammuwanyu ya maawatanyu ay wacha hi Ama kan ha-un, ya wachaak us kan hiya.”*

³⁹ Penachascha kasin ay mangtiliw kan Jesus, ngem enlayawana chicha. ⁴⁰ Angkiay ya kasin nunfiangad hi Jesus ay kinumchang henan wawang ay Jordan henan lukiar ay nunfunfunyakian Juan ad kasin, ya hid-i nan nagyanana. ⁴¹ Ongor ay tatakun nan in-muy kan hiya, at kenalicha, “*Maid enat Juan as nakaskaschaaw ay sinyar, ngem am-in ay kenarkalen Juan maepangkep kan tona ay taku at tit-iwa.*” ⁴² Ongor ay tatakun nan enmafurot kan Jesus hid-i.

Nan Natuyán Lazaro

11 Wacha nan usa ay laraki ay nan ngachana at Lazaro ay cha mun-saket ad Betania. Hid-i nan ilen Maria ya nan sunúdna ay hi Marta. ² Hi Maria ay anna nan mangikuyagtu as fiangfiangru as nan suken Jesus, ya punasanantu as

§10:34 Sal. 82:6

**10:36 Jn. 17:17, 19

nan fookna. Hi Lazaro ay sunúdna nan nunsaket.^{††}

³Isunga inmifiaor nan hen-aki ay fianafiai as uy mangifiakia kan Jesus un, “Apo, nan kiayyummu ay laylaychum at cha munsaket.” ⁴Kun pay chinngor Jesus sa, kenalina, “*Nan saket ay anna at achi ekatuy Lazaro. Ommat na ta maichayaw hi Apo Dios, ya hiyasa nan kiapón nan maichayawan nan Anak Apo Dios.*”

⁵Laylaychun Jesus nan nauycha henanag-i ay cha Marta, Maria ya Lazaro. ⁶As nan nangchamakian Jesus ay nunsaket hi Lazaro, nayaschi henan lukiar ay kawad-ana as chuwa pay ay urkiw. ⁷Kun pay narpas na, kenalen Jesus as nan disipulusna, “*Umuy takú kasin ad Judea.*”

⁸Kenalen nan disipulus kan hiya, “Misturu, chaan nafiayag nan timpu ay kiayud chaká nanglomtakan as nan chiyuycha Judio. Ay kasinka pay laing munfiangad hid-i?”

⁹Tinumfor hi Jesus, “*Ay kun maid hinpuru ya chuwa ay uras as nan kaorkia? Mu ngachana nan manarcharan as nan kaorkia at achi maesakiaw hiya, tay mailana nan silaw^{‡‡}asna's luta.*” ¹⁰Ngem mu ngachana nan manarcharan as nan lafi at maesakiaw, tay maid nan silaw kan hiya.”

¹¹Kun pay kenalen Jesus na, kenalina pay, “*Nan kiayyum takú ay hi Lazaro at nassuy, ngem uyku fiangunun hiya.*”

¹²Tinumfor nan disipulus kan hiya, “Apo, mu nassuy hiya at omamaytu.”

¹³Nan laychun Jesus ay kanan at natuy hiya, ngem ka-anancha mu nanassuy titiwa hi Lazaro.

¹⁴Isunga narawag nan infiakian Jesus kan chicha, “*Natuy hi Lazaro,*” ¹⁵ngem kiapú kan chakayu, naragsakak as nan

kamaidku as nan kawad-ana as nan natuyana ta pumigsa nan pammatiyu kan ha-un. Ayu, uy takú ilaun hiya.”

¹⁶Kenalen Tomas ay makali un Apel as nan kakadwana ay disipulus, “Umuy takú us ta uray maetapi takú as nan Apo ay matuy.”

Hi Jesus Nan Kurpuwan Chi Fiyag Ay Maid Patingkiana

¹⁷Kun pay inumchan cha Jesus ad Betania, naammuwana ay opat at ay urkiw nan nailurubkan Lazaro. ¹⁸Nan nauy Betania at asnop ad Jerusalem. Umuy as turu ay kilometro nan kaachawwina. ¹⁹Ongor ay Judio nan enmali ay uy mangliwliwa kan cha Marta kan Maria kiapú as nan natuyan nan sunúdcha.

²⁰Kun pay chinngor Marta ay cha omali hi Jesus, pinmitiw hiya ay uy nanib-at kan hiya, ngem nayagyag hi Maria as afongcha. ²¹Kenalen Marta kan Jesus, “Apo, mu kunka wacha hena at chaan koma natuy nan sunúdku. ²²Ngem uray ad wani, ammok ay mu ngachana nan chawatum kan Apo Dios, ichatna kan he-a.”

²³Kenalen Jesus kan hiya, “*Matakuntu manipud as nan utúy nan sunúdmu.*”

²⁴“Ammok ay matakú kasin hiya as nan matakuwantu nan nunkatuy manipud as nan utúy as nan anongos ay urkiw,” ensongfiat Marta.

²⁵Kenalen Jesus kan hiya, “*Ha-un nan mangtaku as nan natuy manipud as nan utúy ya nan mangichat as nan fiyag ay maid patingkiana. Nan taku ay omafurot kan ha-un at matakú challu uray mu matuy,*” ²⁶ya mu ngachana nan matataku ay omafurot kan ha-un at achi matmatuy. *Ay afurotum na?*”

²⁷“O, Apo,” ensongfiat Marta. “Afurotok ay he-a nan Cristo ay Anak Apo Dios.

††11:2 Jn. 12:3

‡‡11:9 8:12; 9:5

He-a nan sisin-udmi ay omali asna's luta."

Nan Nun-akoran Jesus

²⁸ Kun pay narpas ay infiakian Marta na, nunfiangad hiya ay uy nangayag kan Maria ay sunúdna. Intubtufuna kan hiya, "Wacha nan Misturu hena, ya cha chaka epaayag." ²⁹ As nan nanngoran Maria as sa, nalannigwat hiya, at inmuy kan Jesus. ³⁰ Chaan pay inumchan hi Jesus henan fiabruy, tay kukutug henan lukiar ay nanib-atan Marta kan hiya. ³¹ Nan chiyuycha Judio ay cha mangliwliwa kan Maria as fiaruy at immunudcha as nan nangil-ancha ay nalannigwat hiya ya pinmitiw. Ka-anancha mu umuy as nan kawad-an nan lufok ta mun-akor.

³² Kun pay inumchan hi Maria as nan kawad-an Jesus ya inilana hiya, nun-lukfub as nan sangwanana. Kenalina kan hiya, "Apo, mu kunka wacha hena at chaan koma natuy nan sunúdku ay laraki."

³³ As nan nangil-an Jesus kan Maria ya nan chiyuycha Judio ay immunud kan hiya ay cha mun-ag-akor, nginmuyus hiya as solet ya nalilifok chi numnumna.

³⁴ Senarudsudna kan chicha, "*Ay chaud nan nangilubkanyu kan hiya?*"

"Apo, aka ta uy takú ilaun," ensongfiatcha.

³⁵ Nun-akor hi Jesus. ³⁶ Kenalen nan chiyuycha Judio, "Ilaunyu, ongor paat chi layadna kan hiya." ³⁷ Ngem kenalen nan tapen nan tatakú, "Ay fiakun hiya nan nangepaammay as matan nan nafurag ta makaila? Adchi ngay t'uyuna enparufus ay natuy hi Lazaro?"

Nan Natakuwan Lazaro Manipud As Nan Utúy

³⁸ Kasin nginmuyus as solet hi Jesus as nan naesnopana as nan nailubkan Lazaro. Nan lufokna at natuktukan ay chupras ya natatangfian as ad-acha ay

fiatu. ³⁹ "*Kaanunyu nan fiatu,*" infilin Jesus.

Ngem kenalen Marta ay sunúd nan natuy, "Ayokayong! Apo, mun-akub at a, tay opat at ay urkiw nan nailurubkana!"

⁴⁰ Kenalen Jesus kan hiya, "*Ay chaunku infiakia kan he-a ay mu omafurotka at mailam nan kaichayawan Apo Dios?*" ⁴¹ Isunga kenaancha nan fiatu. Angkiay ya nuntangad hi Jesus, ya kanana, "*Ama, munyamanak kan he-a, tay chinngorak kan he-a.*" ⁴² *Ammok ay kanayonak ay chungrun kan he-a, ngem kanak na kiapú as nan nauycha tatakú hena ta afurotuncha ay he-a nan nangifiaor kan ha-un.*"

⁴³ Kuna pay kenali na, inpigsana ay nangifukiaw, "*Lazaro, pumitiwka!*"

⁴⁴ Pinmitiw nan natuy. Napopotepotan chi limana ya sukina as lopot, ya naapongotan us nan lupana as panyu. Angkiay kenalen Jesus kan chicha, "*Kaanunyu nan hanacha naepopotepot kan hiya ta mafialin ay komatam.*"

Nan Nuntuturakian Nan Judio Ay Mangpatuy Kan Jesus

(*Mat. 26:1-5; Mar. 14:1-2; Luc. 22:1-2*)

⁴⁵ Nan ongor as nan chiyuycha Judio ay enmali ay nangliwliwa kan Maria ya nangila as nan enat Jesus at enmafurotcha kan hiya. ⁴⁶ Ngem nan tapina kan chicha at inmuycha as nan chiyuycha Fariseo, ya infiakiacha kan chicha nan enat Jesus.

⁴⁷ Angkiay nan chiyuycha Fariseo ya nan anap-apon chi papachi at nakimitincha as nan chiyuycha membron nan Sanhedrin. Kenalicha kan chicha, "Anan atun takú ngay? Nan taku ay ansa at ongor chi nakaskaschaaw ay sinyar ay chana at-atun!" ⁴⁸ Mu ukiayun takú hiya ay mangiturturuy as sa, am-in ay tatakú at omafurotchantu kan hiya. Mu hiyasa, omalintu nan chiyuycha toray ay i-Roma

ay manachael as nan Templo takú ya uray nan nasyon takú.”

⁴⁹Ngem nan usa kan chicha at hi Caifas ay kangatuwan ay pachi as nan hiyachi ay tawwun nan nangali, “Kenomsaw kayu! Maid paat ammuyu! ⁵⁰Ay achiyu maawatan ay un-unuyna kan chakayu ay nan usa ay taku at matuy para as nan tatau mu nan intiru ay nasyon nan machachael?” ⁵¹Nan nauy infiakian Caifas at chaan nurpu as nan mismu ay numnumna, ngem kiapú ta hiya nan kangatuwan ay pachi as nan hiyachi ay tawwun, enpaepadton Apo Dios kan hiya ay matuy hi Jesus para as nan tatau ay Judio. ⁵²Fiakun yangkiay para as nan chiyuycha Judio, ngem amin ay an-ak Apo Dios ay wacha henan tukutukún ay luglukiar at amonguna ay mun-us-usaun. ⁵³Nunlapu as nan hiyachi ay urkiw, nuntuturag nan anap-apon chi Judio as atuncha ay mangpatuy kan Jesus.

⁵⁴Isunga chaan at nunfiabfiat hi Jesus as nan kawad-an nan tatau ad Judea, ngem kun at nak-ak hiya ya nan disipulusna ay inmyu henan ili ay Efraim ay asnop henan disyerto, ya hid-i nan nayaschiyancha.

⁵⁵As nan hiyachi, kiayud umchan nan Fiastan chi Judio ay makali un Munlausan. Ongorcha nan enmabrat ad Jerusalem ay nurpu henan sigsikib ay uy mangelkaman as nan inili ay ukialicha ay panagcharos sakbay makifiastacha. ⁵⁶Kuncha pay inumchan nan tatau ad Jerusalem, chacha anapun hi Jesus. As nan naamonganacha as Templo, nunsesennarusudcha, “Ngachana nan munnunumnummu? Ay achi ngun omali hi Jesus ay makifiasta?” ⁵⁷Nan anap-apon chi papachi ya nan chiyuycha Fariseo at infilinchu as nan tatau ay mu wacha nan nangammu as nan kawad-an Jesus, masapor epakaammuna ta tiliwuncha hiya.

Nan Nangikuyakian Maria As Fiangfiangru As Nan Suken Jesus

(Mat. 26:6-13; Mar. 14:3-9)

12 As nan hiyachi, unum pay ay urkiw sakbay nan Fiastan chi Munlausan. Inmyu cha Jesus ad Betania ay ilen Lazaro ay tenakuna manipud as nan utúy. ²Nunsakianacha hid-i as kancha as nan maschum ta pachayawan-cha hi Jesus. Finmachang hi Marta ay nun-iwaras as makan, ya hi Lazaro at usa as nan chiyuycha nakiufong kan Jesus.

³Angkiay ya hi Maria at enarana nan kakudwan chi litro ay nanginnginan ay fiangfiangru ay nardu ay maid naekaskaslang. Inkuyagna as nan suken Jesus, angkiay inpunasna nan fookna. Nan fiangruna at nunwaras as nan intiru ay afong.

⁴Ngem kun pay hi Judas Iscariote ay usa as nan disipulus Jesus ay mangelsepsu kan Jesus, kenalina as nan nangil-ana's chi, ⁵“Ayyiwka sa paat! Anuy chaan naelaku na ay fiangfiangru as turon kiasot ay dinario ya maichat nan lakuna as nan chiyuycha pugli?”

⁶Kenalina sa, fiakun kiapú ta sugangana nan pugli, ngem kiapú ta mangaakiw hiya. Hiya us nan mamangchun as nan sipingcha, ya ukialina ay mangakét para as nan mismu ay osaruna.

⁷Kenalen Jesus kan Judas, “*Pay-anyu! Intutupugna sa ta esakianana nan achorku para as nan urkiw ay mailubkak.* ⁸*Nan chiyuycha pugli at kanayoncha ay wacha kan chakayu. Ngem kun pay ha-un, achiyak kanayon ay wacha kan chakayu.*”

Nan Planon Nan Anap-apon Chi Papachi Ay Mangpatuy Kan Lazaro

⁹As nan nangammuwan nan ongor ay Judio ay wacha hi Jesus ad Betania, inmyuycha hid-i. Nan inmyuancha at fiakun yangkiay kiapú kan Jesus, ngem kiapú ta laychuncha us ay ilaun

hi Lazaro ay tenakuna manipud as nan utúy.¹⁰ Isunga plenanon nan anap-apon chi papachi ay patayun us hi Lazaro,¹¹ tay kiapú kan hiya, ongor as nan chiyuycha Judio nan cha mak-ak kan chicha ya cha omafurot kan Jesus.

Nan Nangchayawan Nan Tataku Kan Jesus As Nan Inmuyana Ad Jerusalem

(*Mat. 21:1-11; Mar. 11:1-11; Luc. 19:28-40*)

¹² As nan kafikiatana, nan ongoongor ay tatau ay enmali ay nakifiasta at chinngorcha ay cha omali hi Jesus ad Jerusalem.¹³ Isunga enmaracha as pangan chi palma ay kaiw, ya uycha sinib-at hiya. Infugfukiawcha, “Machaychayaw hi Apo Dios! Bendisyonan koma Apo Dios nan naifiaor as pannakaachorna. Bendisyonan koma Apo Dios nan Aren nan Israel!”

¹⁴ Enpaaran Jesus nan urfun ay dongki, ya nunsakay hiya ay kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

¹⁵ “Chakayu ay tatau ad Jerusalem, achi kayu umugyat. Ilaunyu! Cha omali nan ariyu ay nunsasakay as nan urfun ay dongki.”[¶]

¹⁶ Nan nauycha enommat at chaan naawatan nan disipulus Jesus as nan hiyachi ay timpu. Ngem as nan naichayawan Jesus as nan natakuwana manipud as nan utúy, hiyachi nan nangnumnumancha ay nan nauycha maepangkep kan hiya at naisuratcha as nan Kalen Apo Dios ya enkamancha chaná kan hiya.

¹⁷ Nan ongor ay tatau ay nangila as nan nangayakian Jesus kan Lazaro as nan lufokna ya nangtakuwana kan hiya manipud as nan utúy at chacha epachapachamag nan inilacha.¹⁸ Hiyachi nan kiapúna ay ongoongorcha nan uy nanib-

at kan Jesus, tay nachamagcha nan nauy nakaskaschaaw ay sinyar ay enatna.¹⁹ Angkiay ya kenalen nan chiyuycha Fariseo as nan tunggal usa, “Ilaunyu at maid atun takú! Am-in ay tatau at chacha umunud kan hiya.”

Nan Nangifiag-an Jesus As Nan Katuyana

²⁰ Wachacha nan tapen nan Griego ay naetatapi as nan chiyuycha uy nunchaychayaw kan Apo Dios as nan fiasta ad Jerusalem.²¹ Inmuycha kan Felipe ay i-Betsaida ad Galilea, at kenalicha kan hiya, “Sir, laychunmi ngay koma ay ilaun hi Jesus.”²² Uy infiakian Felipe kan Andres, at uycha infiakia ay chuwa kan Jesus.

²³ Kenalen Jesus kan chicha, “Enmali at nan uras ay maichayawan nan Naepadtu ay Anak chi Taku.²⁴ Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Nan nauy ay ommat at maepachong as nan usa ay fokel ay makiab-onan as nan luta ya kaman matuy. Mu assena, achi hihya ay us-usa. Ngem uray kaman matuy, tomemeltu, at fumkias as ongoongor.²⁵ Nan taku ay nan mismu ay fiyagna yangkiay nan laylaychuna at malitawnantu. Ngem nan taku ay fiakun nan mismu ay fiyagna asna's luta nan laylaychuna at matakuntu in-inkiana.

²⁶ Mu ngachana nan manglayad ay munserfi kan ha-un, masapor unuchunak, ya henan kawad-ak, hid-i us nan kawad-an nan fiabfiarok. Mu ngachana nan munserfi kan ha-un, ichayaw Amak hiya.”

Epakaammon Jesus Nan Matuyana

²⁷ Inturuy Jesus, “Ad wani, malilifok as solet chi numnumku, ya anan ekararagku? Ay ekararagku un, ‘Ama, esarakanak as nan nauy omali ay likiatku?’ Achi, tay hiyana ay likiat nan pangkep nan enmaliyak hena.²⁸ Kun at nan kanak,

[¶]12:15 Zac. 9:9

'Ama, epailam nan kaichayawan nan ngachanmu.'"

Angkiay ya wacha at nan kali ay nurpu ad chaya ay kanana, "Enpailak at nan kaichayawak, ya kasinkuntu epaila."

²⁹ Nan ongor ay tatau ay nangatakchug hid-i at chinngorcha chi ay kali. Kenalen nan tapina kan chicha un kinmud-or. Nan tapina at kenalicha, "Nunkali nan anghel kan hiya."

³⁰ Tinumfor hi Jesus kan chicha, "*Nan nauy kali ay chinngoryu at fiakun para kan ha-un, ngem kun at para kan chakayu.*"

³¹ *Ad wani nan maokóm nan tatau asna's luta, ya ad wani us nan maamisan Satanas ay ap-apon chi achi omaafurot.*^{§§}

³² *Kunak pay maetag-uy manipud asna's luta, awisoktu nan am-in ay tatau ta omafurotcha kan ha-un.*" ³³ Kenalina na ay mangepakaammu as nan atuna ay matuy.

³⁴ Angkiay ya tinumfor nan ongor ay tatau, "Ammumi met ay kanana as nan Lintig takú ay nan Cristo at matau in-inkiana. Adchi t'uymu kanan un, 'Masapor maetag-uy nan Naepadt ay Anak chi Taku?' Ngachan tona ay Naepadt ay Anak chi Taku?"

³⁵ Tinumfor hi Jesus, "*Hen-omaketan yangkiay nan mawawad-an nan silaw kan chakayu. Iturturiyyu ay manaran as nan mawawad-an pay laing nan silaw kan chakayu, omafurot kayu as nan silaw ta munfialin kayu as tatau ay nasilawan chi numnumcha.*" As nan nangaliyan Jesus as na, nak-ak hiya, ya chaan nunpaila kan chicha.

Nan Achi Omafurotan Nan Chiyuycha Judio

³⁷ Uray kun ongor nan nakaskaschaaw ay sinyar ay enpappailan Jesus kan chicha, kuncha challu achi afurotun hiya ³⁸ ta matongpar nan kenalen Isaias ay pomapadt un, "*Apo, ay kun wachay enmafurot as nan enpakaammumi? Ay kun wachay enmafurot as nan enpailam ay pannakafialinmu?*" *

³⁹ Nan kiapúna as achicha omafurotan at wacha ngamin us nan kenalen Isaias un,

⁴⁰ "*Finurag Apo Dios nan matacha ya enpatangkena nan numnumcha ta achicha maila ya achicha us maawatan ya achicha munsakong kan hiya ta epaamayna chicha.*"†

⁴¹ Kenalen Isaias na, tay inilana nan kaichayawan Jesus ad pus-uy ya infiakiana nan maepangkep kan hiya.

⁴² Uray mu hiyachi, ongor ay anap-apon chi Judio nan enmafurot kan Jesus. Ngem kuncha chaan ipudnu nan pammaticha, tay umugyatcha mu epakak nan chiyuycha Fariseo chicha as nan senagoga, ⁴³ tay laylaychuncha nan mangchaychayawan nan tatau kan chicha mu nan mangchayawan Apo Dios kan chicha.

Nan Maokóm Kiapú As Nan Kalen Jesus

⁴⁴ Angkiay ya inpigsan Jesus ay nangali, "*Nan taku ay omafurot kan ha-un at fiakun yangkiay ha-un nan afurotuna ngem patí nan nangifiaor kan ha-un.*" ⁴⁵ *Nan taku ay mangila kan ha-un at ilauna us nan nangifiaor kan ha-un.* ⁴⁶ *Enmaliyak as kaman silaw asna's luta ta mu ngachana nan omafurot kan ha-un at achi mayayaschi as nan ngongot.*

§§12:31 Jn. 14:30; 16:11

*12:38 Isa. 53:1

†12:40 Isa. 6:10

⁴⁷“*Mu ngachana nan manngor as nan chak isursuru ya achina tongparun at achek okomún hiya. Tay chaanak enmali ay mang-okóm as nan tataku asna's luta, ngem kunak at enmali ay mangesarakan kan chicha.* ⁴⁸*Wacha nan mang-okóm as nan mangachi kan ha-un ya achi mangawat as nan chiyuycha kanak. Nan nauy-cha kenarkalek at chicha nan mang-okóm kan hiya as nan anongos ay urkiw.* ⁴⁹*O, tit-iwa, tay chaanak nunkarkali as nan mismu ay kalibfengak, ngem kun at hi Ama ay nangifiaor kan ha-un nan nangifilin kan ha-un as nan masapor ay kanak.* ⁵⁰*Ammok ay nan filina at muntoróng as nan ftyag ay maid patingkiana. Isunga nan infilin Amak kan ha-un at hiya yangkiay nan kenarkalek.”*

Nan Nangisuwan Jesus As Nan Disipulusna

13 As nan kiayud umchanaan nan Fiastan chi Munlausan, ammon Jesus ay inumchan nan uras ay makakana asna's luta ya munfiangchana kan Amana. Kanayona ay lenaylayad nan disipulusna, ya lenaylayadna chicha inkiana as nan natuyana asna's luta.

²As nan lafi, as nan cha manganan cha Jesus, enpanumnum at Satanas kan Judas ay potot Simon Iscariote nan pangkepna ay mangesepsep kan Jesus. ³Aammon Jesus ay am-in ay pannakafialin at inchat Amana kan hiya. Ammuna us ay kan Apo Dios nan nurpuwana ya kan hiya nan munfiangchana.

⁴Isunga tenmakchug hi Jesus, ya kenaana nan kakiayna, angkiay ensalifudna nan tuwarya as kitangna. ⁵Kun pay narpas sa, tenorwana nan parangkiana as chanum. Angkiay ya enlapuna ay mangisu as nan disipulusna, ya punasana as nan tuwarya ay ensalifudna as kitangna.

⁶Kun pay naekchang kan Simon Pedro, kenalen Pedro kan hiya, “Apo, ay he-a nan mangisu kan ha-un?”

⁷Tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Nan nauy chak at-atun at achim maawatan ad wani, ngem maawatamtu as kasin.*”

⁸Kenalen Pedro kan Jesus, “Aw, achiyaktu poros is-isuwan kan he-a, Apo.”

Ngem tinumfor hi Jesus, “*Mu achek isuwan he-a at achika maifilang as disipulok.*”

⁹Tinumfor hi Pedro, “Mu hiyasa payat, Apo, fiakun yangkiay nan sukek nan urasam ngem uray us nan limak ya nan urok.”

¹⁰Kenalen Jesus, “*Nan taku ay chakus nun-umus at achi kis-an mun-umus kasin, kun yangkiay mun-isu, tay nacharos hiya. Nacharos kayu, ngem achi kayu am-in.*”

¹¹Aammon Jesus nan mangesepsep kan hiya, isunga kenalina, “*Achi kayu am-in nacharos.*”

¹²Kuna pay lenpas ay nangisu kan chicha, kasin nunkakiay ya nunfiangad as nan tokorana. Senarudsudna as nan disipulusna, “*Ay maawatanyu nan nauy enatku kan chakayu?*” ¹³*Nan awagyu kan ha-un ay ‘Misturu’ ya ‘Apo’ at ustu, tay tit-iwa met ay ha-un sa.* ¹⁴*Mu ha-un ay Apoyu ya Misturuyu at inisuwak chakayu, masapor us mun-iinnisu kayu.* ¹⁵*Enpailak met nan turachunyu ta atunyu us koma nan kaman as nan enatku kan chakayu.* ¹⁶*Ifi-akiak kan chakayu nan tit-iwa. Nan mafiabfiaor at achi am-amud mu nan amona. Kaman us as nan naifiaor at achi am-amud mu nan nangifiaor kan hiya.* ¹⁷*Mu am-muyu chaná, nakiasat kayu mu atunyu!*

¹⁸“*Fiakun chakayu am-in nan chak ifiagfiakia, tay ammok nan chiyuycha pinilek. Ngem masapor matongpar nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, ‘Nan nakekan kan ha-un at hiya nan nun-*

fialin as kafusorku.[‡] ¹⁹ *Ifiakiak na kan chakayu ad wani sakbay ommat ta as nan ommatana at afurotunyu ay ha-un nan Cristo.*[¶] ²⁰ *Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Nan taku ay mang-awat as nan ifiaorku at ha-un nan awatuna, ya nan mang-awat kan ha-un at awatuna nan nangifiaor kan ha-un.”*

Nan Nangifiag-an Jesus As Nan Maesepsepana

*(Mat. 26:20-25; Mar.
14:17-21; Luc. 22:21-23)*

²¹ Kun pay narpas ay infiakian Jesus na, nalilifokan as solet nan numnumna. As nan hiyachi, narawag ay infiakiana, “*Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Wacha kan chakayu nan usa ay mangesepsep kan ha-un.*” ²² Nun-iinnila nan disipulusna, tay achicha poros ammu mu ngachana kan chicha nan chana kanan. ²³ Nan usa as nan disipulusna ay laylaychun Jesus at naichachapat kan Jesus. ²⁴ Sininyasan Simon Pedro hiya, ya kanana, “Sarud-suchum pay kan Apo mu ngachana kan chitaku nan chana kanan.”

²⁵ Isunga nan naichachapat kan Jesus at kaskasin naesnop kan hiya, ya senarudsudna, “Apo, ngachan ngay tud-i?”

²⁶ “*Nan mangichataktu as nan nauy tenapay ay esawsawku at hiya,*” ensongfiat Jesus. Kuna pay ensawsaw nan tenapay, inchatna kan Judas ay potot Simon Iscariote. ²⁷ As nan hiyachi ay nangor-an Judas as nan tenapay, nasannukop hi Satan as nan hiya.

Kenalen Jesus kan hiya, “*Kamuwum! Atum at nan hana planom ay atun.*” ²⁸ Maid nakaawat as nan chiyuycha

nakekan kan Jesus mu adchi t'uy kenalen Jesus chi kan Judas. ²⁹ Kiapú ta hi Judas nan mamangchun as nan sipingcha, ka-anan nan tapina kan chicha un uy at cha ifiakian Jesus kan hiya ay uy lomaku as kasaporancha as nan hana ay fiasta winnu uy umichat as siping as nan pugli. ³⁰ As nan nang-awatan Judas as nan tenapay, napannitiw hiya. Lafi as nan hiyachi.

Nan Fiarú Ay Filin

³¹ As nan nak-akan Judas, kenalen Jesus, “*Ad wani, maichayaw nan Naepadtu ay Anak chi Taku, ya babaen kan hiya at maila nan kaichayawan Apo Dios.*” ³² *Mu maichayaw hi Apo Dios babaen kan hiya at hi Apo Dios us ay mismu nan mangepaila ay dagus as kaichayawan nan Naepadtu ay Anak chi Taku.*

³³ “*Chakayu ay an-akku, hen-omaketan yangkiay nan kawad-ak kan chakayu. Anapunaktu kan chakayu, ngem ifiakiak ad wani kan chakayu nan infiakiak as nan anap-apon chi Judio ay achi kayu makauy henan ay-ayak.*”[§] ³⁴ *Nauy nan fiarú ay filinku kan chakayu: Munlelenayad kayu. Kaman as nan nanglaylaychanak kan chakayu at assessa us ay masapor munlelennayad kayu.*^{**} ³⁵ *Mu hiyasa ay munlelennayad kayu, maammuwantu nan am-in ay tatau ay chakayu nan disipulusku.”*

Nan Nangifiag-an Jesus As Nan Nangesaotan Pedro Kan Hiya

*(Mat. 26:31-35; Mar.
14:27-31; Luc. 22:31-34)*

³⁶ Senarudsud Simon Pedro kan Jesus, “Apo, ay chaud nan ay-ayam?”

[‡]13:18 Sal. 41:9

[¶]13:19 Exo. 3:14; Jn. 8:28,58; 14:29

[§]13:33 Jn. 7:34; 8:21

^{**}13:34 Jn. 15:12; 1 Jn. 3:23-24; 4:7-11

“Henan ay-ayak at achika makaunud ad wani kan ha-un, ngem umunudkantu as kasin,” ensongfiat Jesus.

³⁷ Senarudsud kasin Pedro, “Apo, adchi t'uyak achi makaunud kan he-a ad wani? Nakasakianaak met ay matuy para kan he-a.”

³⁸ Tinumfor hi Jesus, “Ay tit-iwa ay nakasakianaka ay matuy para kan ha-un? Ifiakiak kan he-a nan tit-iwa. Achi munkokakok nan ka-or inkiana mamen turu ay esaotak kan he-a.”

Hi Jesus Nan Charan Ay Umuy Kan Dios Ama

14 Inturuy Jesus, “Achi kayu malil-ifokan, ngem kun kayu at omafurot kan Apo Dios, ya omafurot kayu us kan ha-un. ² Ongor chi magyanan as nan kawad-an Amak ad chaya, ya umuyak hid-i ay mangesakiana as nan magyananyu. Mu kun achi tit-iwa nan chak kankanan at infiakia koma kan chakayu. ³ As nan umuyak ya mangesakianaak as nan magyananyu, omaliyaktu kasin ay mangekatam kan chakayu ta wacha kayuntu us as nan kawad-ak. ⁴ Ammuyu met nan charan ay umuy as nan ay-ayak.”

⁵ Kenalen Tomas kan Jesus, “Apo, achimi met ammu nan ay-ayam. Ngachana ngay nan atunmi ay mangammu as nan charan?”

⁶ Tinumfor hi Jesus kan hiya, “Ha-un nan charan ay umuy ad chaya, nan kurpuwan chi kenatit-iwa ya nan mangichat as ftyag. Maid makaali kan Amak mu achi babaen kan ha-un. ⁷ Mu tit-iwa ay amammuwak at amammuyu us hi Amak. Munlapu ad wani, amammuyu challu hiya, ya kamanyu tit-iwa inila hiya.”

⁸ Kenalen Felipe kan Jesus, “Apo, epailam kan chakami nan Ama. Mu atum sa, mapnek kami.”

⁹ Tinumfor hi Jesus kan hiya, “Ayokayong Felipe! Kunak cha nafiayag kan

chakayu am-in ya, ay achiyak pay laing am-ammu kan he-a? Nan nakaila at kan ha-un at inilana us nan Ama. Anuyumu kanan un, ‘Epailam nan Ama kan chakami?’ ¹⁰ Ay achim afurotun ay wachaak kan Amak, ya wacha hi Amak kan ha-un? Nan kenarkalek kan chakayu at chaan nurpu as numnumku ngem hi Amak ay mawawacha kan ha-un nan cha mangekaman as nan atuna. ¹¹ Afurotunyu nan kanan ay wachaak kan Ama ya wacha hi Ama kan ha-un. Mu achiyu afurotun nan kanan, afurotunyu kiapú as nan nakaskaschaaw ay en-enatku.

¹² “Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Nan ngachana ay omafurot kan ha-un at atunantu us nan chak at-atun. Am-amud pay nan atuna mu nan nauycha, tay munfiangachak kan Ama. ¹³ Nan ngachana ay chawatunyu kiapú as nan nakius-usaanyu kan ha-un at atoktu ta maichayaw nan Ama babaen as nan Anakna. ¹⁴ O, mu chumawat kayu as kumpurmi kiapú as nan nakius-usaanyu kan ha-un, atoktu.”

Nan Nangifiag-an Jesus Ay Epaalina Nan Espiritu Santo

¹⁵ Kenalen us Jesus, “Mu laylaychunak kan chakayu, tongparunyu nan filfilinku.

¹⁶ Chawatoktu kan Ama, at ifiaorna nan Fumadfiachang as pannakaachorku. Hiya at mawawacha kan chakayu in-inkiana.

¹⁷ Hiya nan Espiritu Santo ay mangisursuru as nan kenatit-iwa. Nan tataku asna's luta ay achi omafurot at achicha mafialin ay awatun hiya, tay achicha maematonan ya achicha ammu hiya. Kun pay chakayu, ammuyu hiya, tay makepagyan kan chakayu, ya awni at mawawacha kan chakayu.

¹⁸ “Ahek taytaynan chakayu ay kaman maid chanakchakorcha, tay munfiangachaktu challu kan chakayu. ¹⁹ Achi mafiyayag at achiyaktu il-ilaun as nan tataku ay achi omafurot kan ha-un. Ngem chakayu at ilaunaktu. Kiapú ta

matakuwak at mataku kayu us. ²⁰As nan hana ay urkiw, maammuwanyuntu ay wachaak kan Ama, ya wacha kayu kan ha-un, ya wachaak kan chakayu. ²¹Nan mangawat ya mangtongpar as nan filfilinku at hiya nan manglaylayad kan ha-un. Nan manglaylayad kan ha-un at laylaychuntu Ama hiya. Uray ha-un at laylaychoktu us hiya, ya epakaammoktu kan hiya nan maepangkep kan ha-un.”

²²Senarudsud Judas (fiakun hi Judas Iscariote), “Apo, adchi t'uy kan chakami yangkiay nan mangepakaammuwan as nan maepangkep kan he-a ya fiakun as nan am-in ay tatau asna's luta?”

²³Tinumfor hi Jesus kan hiya, “Mu ngachana nan manglaylayad kan ha-un at tongparuna nan ifiakiak. Hi Amak at laylaychunantu hiya, ya omali kamintu ay chuwa ay makeafong kan hiya.†† ²⁴Nan taku ay achi manglaylayad kan ha-un at achina tongparun nan ifiakiak. Nan nauy kali ay chinngoryu at chaan nurpu as numnumku, ngem nurpu kan Ama ay nangifiaor kan ha-un.

²⁵“Infiakiak chaná kan chakayu ad wani ay wachaak pay laing kan chakayu. ²⁶Ngem ifiaortu Amak nan Fumadfiachang ay hiya nan Espiritu Santo as panakaachorku. Hiyantu nan mangisuru kan chakayu as nan am-in ya mangepanumnum as nan am-in ay infiagfiakiak kan chakayu.

²⁷“Nan natalna ay numnum nan ifiatek kan chakayu. O, nan nauy natalna ay numnum ay nurpu mismu kan ha-un at achi poros maepachong as nan ichat nan tatau asna's luta. Isunga achi kayu malilifokan winnu umug-ugyat. ²⁸Chinngoryu met nan kenalek kan chakayu ay mak-akak, ngem munfiangachaktu kan chakayu. Mu lenaylayachak kan chakayu,

naragsakan kayu koma, tay komatamak kan Ama. Tay hi Ama at am-amud mu ha-un. ²⁹Infiakiak na kan chakayu ad wani sakbay ay ommat ta as nan ommatana, omafurot kayu kan ha-un.

³⁰“Achi mafiayag chi maketagtakiatforak kan chakayu, tay cha omali hi Satan as ay ap-apon chi achi omaafurot. Maid pannakafialina ay mangetoray kan ha-un,‡‡ ³¹ngem masapor maammuwan nan tatau asna's luta ay laylaychok hi Ama. Hiyana nan kiapúna ay am-in ay infilin Ama kan ha-un at tongparok. Maligwat kayu ta uy takú,” kenalina.

Maepachong Hi Jesus As Nan Puon Chi Ubas

15 Infiakian Jesus na ay maepadpachongan, “Ha-un nan tit-iwa ay puon chi ubas, ya hi Amak nan mangayaywan.¶¶ ²Songpatuna nan tunggal panga ay achi fumkias, ya charosana nan chiyuycha panga ay fumkias ta omong-ongor chi fukiascha. ³Chakayu nan maepachong as nan chiyuycha panga ay chakus nacharosan kiapú as nan nangafurotanyu as nan kalek ay infiagfiakiak kan chakayu. ⁴Iturturuyyu ay mawawacha kan ha-un, ya mawawachaak us kan chakayu. Nan panga at maid atuna ay fumkias mu naisiyan as nan puuna. Kaman us kan chakayu at maid fukiasyu as nan pammatiyu sukúd kayu mawawacha kan ha-un.

⁵“Ha-un nan puon chi ubas, ya chakayu nan chiyuycha panga. Nan ngachana ay mawawacha kan ha-un ya mawawachaak us kan hiya at hiyantu nan omongor chi fukiasna as nan pammatina, tay maid maekamanyu mu maichak kan chakayu. ⁶Nan achi mawawacha kan ha-un at maichus-ortu ay kaman as nan panga

††14:23 2 Co. 6:16; Efe. 3:17; Pal. 3:20; 21:3

‡‡14:30 Jn. 12:31; 16:11

¶¶15:1 Sal. 80:8-18; Isa. 5:1-2, 7

ay nasongpat. Mu narangu nan assesesa ay panga, maamong ya maichus-
orcha as nan apuy ta mapuorancha.
7 Mu mawawacha kayu kan ha-un ya
mawawacha nan kalek kan chakayu, uray
ngachana nan chawatunyu ay laychunyu,
maichattu kan chakayu. 8 Hiyana nan
maichayawan Amak mu omongor nan
fukiasyu as nan pammatiyu. Mu assena,
hiyana us nan mangepaila ay chakayu nan
disipulusku.

9 “Kaman as nan manglaylaychanan
Amak kan ha-un at assena us nan
manglaylaychanak kan chakayu. O, mas-
apor mawawacha kayu ngarud as nan
layadku kan chakayu. 10 Mu tongparunyu
nan infilfilinku, mawawacha nan layadku
kan chakayu. Tay uray ha-un at tenong-
parku nan infilfilin Amak, ya mawawacha
nan layadna kan ha-un. 11 Infiakiak chaná
kan chakayu ta mawawacha nan lagsakku
kan chakayu ya maid munkurangana. §§

12 “Nauy nan filinku kan chakayu:
Munlelennayad kayu ay kaman as nan
nanglaylaychanak kan chakayu.* 13 Nan
kaamuchan ay layad ay epailan nan
taku at hiyana nan mangichatana as nan
fiyagna ta matakun nan kiakiayyumna.
14 Chakayu nan kiakiayyumku mu tong-
parunyu nan ifilinku kan chakayu. 15 Fi-
akun at mafiabfiaor nan awagku kan
chakayu, tay nan mafiabfiaor at achina
ammu nan cha at-atun nan amona. Kunku
at awakian chakayu as kiakiayyumku, tay
nan am-in ay chinchinngorku kan Amak
at enpakaammok kan chakayu. 16 Fiakun
chakayu nan nangpili kan ha-un, ngem
ha-un nan nangpili ya nangchutok kan
chakayu ta uyyu paafurotun nan ongor
ay tatakun ay chicha nan maepachong
as nan fukiasyu as nan pammatiyu ay

mawawacha in-inkiana. Mu atunyu sa,
uray ngachana nan chawatunyu kan Ama
kiapú as nan nakius-usaanyu kan ha-un at
ichatnantu kan chakayu. 17 Hiyana ngarud
nan ifilinku kan chakayu: Munlelennayad
kayu.”

Nan Namalikiatan Nan Achi Omaafurot As Nan Disipulus Jesus

18 Inturuy Jesus, “Mu inglun chakayu
as nan tatakun ay achi omaafurot, num-
numunyu ay ha-un nan enmon-ona ay
iningorcha. 19 Mu makius-usa kayu as nan
achi omaafurot asna's luta, laylaychun
chakayu kan chicha ay pachongcha. Ngem
kiapú ta pinilek chakayu ta maisiyan kayu
kan chicha ay achi omaafurot. Isunga
iinglun chakayu kan chicha. 20 Numnu-
munyu nan karkalek ay infiakiak kan
chakayu: ‘Nan mafiabfiaor at achi am-
amud mu nan amona.’† Mu palikiatu-
nak kan chicha at palikiatunchantu us
chakayu. Mu tongparuncha nan insur-
surok at tongparunchantu us nan isur-
suruyu. 21 Ngem am-in chaná ay likiat
at epalak-amchantu kan chakayu kiapú
as nan enmafurotanyu kan ha-un, tay
achicha ammu nan nangifiaor kan ha-
un. 22 Mu chaanak enmali ya chaanku in-
fiakia kan chicha, fiakuncha fiasor nan
achicha mangafurotan kan ha-un. Ngem
ad wani at maid maepanforcha para as
nan fiasorcha. 23 Nan taku ay mangiin-
gor kan ha-un at iingoruna us hi Amak.
24 Mu chaanku enkaman as nan nangiil-
ancha nan nakaskaschaaw ay maid poros
usa ay taku ay makaekaman at chaancha
koma finmasor. Ngem ad wani, uray ini-
lacha at iinglunak ya hi Amak. 25 Hiyana
nan enommat ta matongpar nan naisurat

§§15:11 Jn. 16:24; 17:13

*15:12 Jn. 13:34; 1 Jn. 3:23-24; 4:7-11

†15:20 Jn. 13:16

as nan Lintigcha ay kanana, 'Iningorak kan chicha ay maid kiapiapúna.[‡]

²⁶“Omaliñtu nan Fumadfiachang ay murpu kan Ama. Hiya nan Espiritu Santo ay ifiaorkuntu ay mangisuru as nan kenatit-iwa kan chakayu. O, hiyantu nan mangepaneknek as nan maepangkep kan ha-un.[¶] ²⁷Chakayu us at paneknekanyuntu nan maepangkep kan ha-un, tay naituntun-ud kayu kan ha-un nunlapu as nan laplapuna.

16 “Am-in chaná at kenalek kan chakayu ta achiyu koma chukchukkian nan pammatiyu kan ha-un. ²Epak-ak chakayuntu as nan senagogacha. Fiakun yangkiay sa, tay omaliñtu nan timpu ay nan tataku ay mangpatuy kan chakayu at numnumunchantu ay chacha munserserfi kan Apo Dios.[§] ³Hiyanantu nan atuncha kan chakayu, tay achicha am-ammu hi Ama winnu ha-un. ⁴Ifiagiakiak chaná kan chakayu ad wani ta as nan omaliyan nan timpu ay mangedamanancha's na, manumnumyuntu ay infiafiakiak kan chakayu.”

Nan Atun Nan Espiritu Santo

Inturuy Jesus, “Chaanku infiakia chaná as nan laplapuna ay nun-isuruwak kan chakayu, tay nawawachaak kan chakayu. ⁵Ad wani, munfiangachak as nan nangifiaor kan ha-un. Ngem uray mu hiyasa, maid manarsarudsud kan chakayu un, ‘Ay chaud nan ay-ayam?’ ⁶Ngem kiapú ta infiafiakiak chaná kan chakayu ad wani, ngumunguyus kayu. ⁷Uray mu hiyasa, ifiakia kan chakayu nan tit-iwa: Para as nan omamayanyu nan mak-akak. Tay mu achiyak mak-ak, achi omali nan Fumadfiachang kan chakayu. Ngem mu mak-akak, ifiaorkuntu

hiya kan chakayu. ⁸As nan omaliyana, paneknekanantu as nan tataku asna's luta nan kenomsawancha maepangkep as nan fiasorcha. Paneknekanantu us nan maepangkep as kenalintig ya nan maepangkep as nan mun-okomán Apo Dios. ⁹As nan maepangkep as fiasorcha, paneknekanantu ay kenomsawancha, tay achicha omafurot kan ha-un. ¹⁰As nan maepangkep as kenalintig, paneknekanantu ay nalintikiak, tay umuyak kan Ama, ya achiyaktu il-laun kan chakayu. ¹¹As nan maepangkep as nan mun-okomana, paneknekanantu ay kenomsawancha, tay naokóm at hi Satanas ay mangetortoray as nan chiyuycha achi omafurot asna's luta.

¹²“Ongor pay nan laychok ay ifiakia kan chakayu, ngem ad wani, achi kayu makafiael ay mangnumnum. ¹³Ngem as nan omaliyan nan Espiritu ay mangisuru as nan kenatit-iwa, hiyantu nan mangedatoróng kan chakayu ay mangammu as nan am-in ay kenatit-iwa. Achi munkali hiya as nan mismu ay kalibfengana, ngem ifiakiana nan chungruna kan Dios Ama, ya epakaammunantu kan chakayu nan ommat as kasin. ¹⁴Ha-un nan chayawunantu, tay nan wacha as numnumku at hiyasantu nan iwarakiawagna kan chakayu. ¹⁵Nan am-in ay kuwan Ama at kuwak. Isunga kenalek un nan wacha as numnumku at hiyasa nan iwarakiawagtu nan Espiritu Santo kan chakayu.”

Nan Nginmunguyusan Ya Nunlagsakan Nan Disipulus Jesus

¹⁶Inturuy us Jesus, “Achi mafiyayag at achiyaktu il-laun kan chakayu. Angkiay ya achi kasin mafiyayag at ilaunaktu.”

¹⁷Angkiay nunsesennarudsud nan tapen nan disipulusna, “Ngachana

[‡]15:25 Sal. 35:19; 69:4

[¶]15:26 Jn. 14:16-17, 26

[§]16:2 Ara. 26:9-11

man nan laychun tona ay kanan, ‘Achi mafiayag at achiyak il-ilaun. Angkiay ya achi kasin mafiayag at ilaunaktu,’ ya, ‘Tay umuyak kan Ama?’”¹⁸ Kasincha senarudsud, “Ngachana man nan laychun ay kanan nan ‘Achi mafiayag?’ Achi takú met maawatan nan laychuna ay kanan.”

¹⁹ Aammon Jesus nan laychuncha ay sarudsuchun kan hiya, isunga kenalina kan chicha, “Ay hiyana nan chayú munsesennarudsuchan, ‘Achi mafiayag at achiyak il-ilaun, angkiay achi kasin mafiayag at ilaunak?’”²⁰ Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Mun-ag-akor ya ngumunguyus kayuntu, ngem munlagragsakchantu nan tataku ay achi omafurot. Ngumunguyus kayuntu, ngem nan ngunguyusyu at munfialintu as lagsak.²¹ Nan maepachongana at as nan fiafiai ay cha munlikiat, tay timpon at nan munpasikarana. Ngem as nan chakusna enmankan, liw-ana nan likiatna ya ongor nan lagsakna, tay naiyanak nan mutun asna's luta.²² Kaman us kan chakayu: Ngumunguyus kayu ad wani, ngem ilaoktu kasin chakayu. As nan hiy-achi, munlagsak kayuntu as solet, ya maid poros mangaan as nan hana ay lagsakuyu kan chakayu.

²³ “As nan hana ay urkiw at maidtu uyyu kis-an sarudsuchun kan ha-un. Ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa. Mu chumawat kayu as kumpurmi kan Ama at ichtatnantu kan chakayu kiapú as nan nakius-usaanyu kan ha-un.”²⁴ Inkiana ad wani at maid pay chinawatyu kan Ama kiapú as nan nakius-usaanyu kan ha-un. Chumawat kayu, at maawatyuntu ta maid munkurangan nan lagsakuyu.

Nan Naamisan Nan Achi Omafurot

²⁵ “Kenarkalek chaná kan chakayu babaen as nan maepadpachongan. Omalintu nan timpu ay achek at osarun nan maepadpachongan, ngem kun yangkiay narawag nan ifiakiaktu ay

maepangkep kan Ama.”²⁶ As nan hana ay urkiw, chumawat kayuntu mismu kan Ama kiapú as nan nakius-usaanyu kan ha-un. Achek kanan kan chakayu un chumawataktu kan Ama as para kan chakayu.²⁷ Tay hi Ama ay mismu at laylaychuna chakayu kiapú ta lenaylayachak kan chakayu ya enafurotyu ay nurpuwak kan hiya.²⁸ Nurpuwak kan Amak, ya enmaliyak asna's luta. Ad wani, mak-akak asna's luta, ya munfiangachak kan Ama.”

²⁹ Angkiay kenalen nan disipulusna kan hiya, “Ilaum, narawag ad wani nan cham kankanan, tay achika mun-epadpachong.”³⁰ Ad wani, ammumi at ay ammom nan am-in ay ka-ichin. Achim kasaporan chi munsarudsud kan he-a, tay mafialinmu ay songfiatan sakbay munsarudsudcha. Hiyana nan manga-furotanmi ay nurpuka kan Apo Dios.”

³¹ Tinumfor hi Jesus kan chicha, “Ay omafurot kayu ad wani?”³² Cha omali nan timpu, ya nauy at ad wani, masiswa kayuntu ay waschi un kenmatam as afongna. Kun pay ha-un, taynanaktu ay mauusa. Uray mu hiyasa, achiyak mauusa, tay wacha hi Ama kan ha-un.”³³ Nan nauy-cha at infiakiak kan chakayu ta natalnauy numnumyu kiapú as nan nakius-usaanyu kan ha-un. Ongor chi munlikiatanyu asna's luta, ngem papigsaanyu nan numnumyu, tay enamisku at nan am-in ay mangotettet ay pannakafialin asna's luta.”

Nan Luwaron Jesus

17 Kun pay narpas ay infiakiak Jesus chaná, nuntangad ad chaya ya kanana, “Ama, enmali at nan uras ay enkeddengmu. Epailam nan kaichayawan nan Anakmu ta epailan nan Anakmu nan kaichayawam.”² Tay kun pay he-a at inchatmu kan hiya nan kalibfengan ay mangetoray as nan katakutaku ta ichtatna nan fiyag ay maid patingkiana as nan am-in ay tataku ay entalekmu kan hiya.³ Nan

fiyag ay maid patingkiana at hiya nan mangammuwancha kan he-a ay us-usa ay tit-iwa ay Apo Dios ya kan Jesu Cristo ay infiaormu. ⁴Enpailak nan kaichayawam asna's luta as nan nanglopasak as nan enpadnom kan ha-un. ⁵Ad wani, Ama, as nan mawawad-ak kasin as nan kawadam, epailam nan kaichayawak ay pachong challu nan kaichayawak as nan kawad-ak kan he-a sakbay nafiyang nan luta.

Nan Nangekararakian Jesus As Nan Disipulusna

⁶“Enpakaammok nan kenadiosmu** kan chicha ay pinilem asna's luta. Sikud challu ay tatakomp chicha, ya entalekmu chicha kan ha-un. Tenongparcha nan kalem. ⁷Ad wani, naammuwancha ay nan am-in ay inchatmu kan ha-un at nurpu kan he-a, ⁸tay infiakik kan chicha nan infiakiam kan ha-un, at enawatcha. Ammucha ay tit-iwa ay nurpuwak kan he-a, ya afurotuncha ay he-a nan nangifiaor kan ha-un.

⁹“Ekarkararakian chicha. Achek cha ekarakian nan achi omaafurot ay tatau asna's luta, ngem kun yangkiay nan chiyuycha entalekmu kan ha-un, tay tatakomp chicha. ¹⁰Am-in ay kuwak at kuwam, ya am-in ay kuwam at kuwak, ya maepaila pay nan kaichayawak babaen kan chicha. ¹¹Ad wani, achiyak at mayayasna asna's luta, tay kiayuchak munfiangad kan he-a. Ngem chicha at mayagyagcha asna's luta. Nasantowan ay Ama, aywanam koma chicha babaen as nan pannakafialinmu ay inchatmu kan ha-un ta mun-us-usacha koma ay kaman as nan nun-us-usaanta. ¹²As nan nawawad-ak kan chicha at enaywanak chicha babaen as nan pannakafialinmu ay inchatmu kan ha-un. Tit-iwa, enaywanak chicha ay usti. Maid poros nalitaw kan chicha, ngem kun yangkiay nan usa ay nakeddeng an ay machusa ta ma-

tongpar nan naisurat as nan Kalen Apo Dios.

¹³“Ad wani, kiayuchak munfiangad kan he-a. Ifiakik chaná kan chicha as nan mawawad-ak pay laing asna's luta ta nan lagsakku at maichat kan chicha ay maid munkurangana.†† ¹⁴Infiakiak kan chicha nan infiakiam kan ha-un, ya nan tatau asna's luta ay achi omaafurot at iningorcha chicha. O, tay achicha ngamin makius-usa as nan achi omaafurot asna's luta ay kaman kan ha-un ay achi makius-usa as nan achi omafurot. ¹⁵Achek chawatun ay ek-akmu chicha asna's luta, ngem chawatok ay aywanam chicha ta achicha maamis as nan pannakafialin Satan as ay makali un Mangotettet. ¹⁶Kamancha kan ha-un ay achi makius-usa as nan achi omaafurot asna's luta. ¹⁷Elasinmu chicha ay munserfi kan he-a babaen as nan kalem ay hiya nan kenatit-iwa. ¹⁸Nan enatku ay nangifiaor kan chicha asna's luta at kaman as nan enatmu ay nangifiaor kan ha-un asna's luta. ¹⁹Ichatonku nan achorku kan he-a para kan chicha ta uray chicha at maelas-incha ay munserfi tit-iwa kan he-a.

Nan Nangekararakian Jesus As Nan Am-in Ay Omaafurot

²⁰“Fiakun yangkiay chatona ay disipulusku nan ekarakian ngem uray us nan chiyuycha omafurotu kan ha-un kiapú as nan ifiagiakiacha. ²¹Ama, ekaragku ay mun-us-usacha koma am-in ay kaman as nan mawawad-am kan ha-un ya mawawad-ak kan he-a. Mawawachacha koma kan chita ta afurotuntu nan tatau asna's luta ay finaorak kan he-a. ²²Inchatku kan chicha nan kaichayawan ay inchatmu kan ha-un ta mun-us-usacha ay kaman as nan nun-us-usaanta. ²³Mawawachaak kan chicha, ya mawawachaka us kan

**17:6 As nan kali ay Griego at kanana, “ngachanmu.”

††17:13 Jn. 15:11

ha-un ta maid koma munkurangan nan mun-us-usaan chi numnumcha. Mu hiyasa, maammuwan koma nan tatakú asna's luta ay finaorak kan he-a. Maammuwancha koma us ay laylaychum chaná ay disipulus ay kaman as nan nanglaylaychanam kan ha-un.

²⁴“Ama, laychok ay nan tatakú ay entalekmú kan ha-un at mawawachacha us koma kan ha-un as nan kawad-ak. Mu hiyasa, ilauncha nan kaichayawak ay inchatmu kan ha-un, tay lenaylayachak kan he-a sakbay nafiayang nan luta.

²⁵“O, Ama ay nalintig, nan achi omaafurot ay tatakú asna's luta at achi chaká am-ammu. Ngem ha-un at am-ammok he-a, ya nan nauycha disipulusku at ammucha ay finaorak kan he-a. ²⁶Enpakaammok kan chicha nan maepangkep as nan kenadiosmu,[‡]ya ituruyku pay ay mangepakaammu. Atok na ta nan layadmu kan ha-un at mawawacha kan chicha ya ta mawawachaak us kan chicha.”

Nan Nangtiliwancha Kan Jesus

(Mat. 26:47-56; Mar. 14:43-50; Luc. 22:47-53)

18 As nan nanglopan Jesus as nan nauy ay kararag, nak-ak hiya ay kadwana nan disipulusna, ya kinchangcha nan kinnaw ay Kidron. Angkiay inmuycha henan lukiar ay naetatanman chi ongor ay kaiw ay olivo.

²Hi Judas ay mangesepsep kan Jesus at aammuna chi ay lukiar, tay hid-i nan kanayon ay nakisibsib-atan Jesus as nan disipulusna. ³Isunga inmuy hi Judas hid-i ay nangepangu as nan usa ay bunggoy nan sosorchachu ay i-Roma, nan kukuwarcha as Templo ay infiaor nan anap-apon chi papachi ya nan chiyuycha

Fariseo. Nangaparorcha, nangapenakadcha, ya nangaarmascha.

⁴Kiapú ta aammon Jesus nan am-in ay atunchantu kan hiya, naisib-at kan chicha, ya kanana, “Ngachana nan chayú anapun?”

⁵“Hi Jesus ay i-Nazaret,” ensongfiatcha.

“Ha-un ya,” kenalen Jesus. Hi Judas ay mangesepsep kan Jesus at nake-tatakchug kan chicha. ⁶As nan nangaliyan Jesus, “Ha-un ya,” nasannanudcha ya natu-ugcha.

⁷Angkiay ya kasin nunsarudsud hi Jesus kan chicha, “Ngachana ngarud nan chayú anapun?”

“Hi Jesus ay i-Nazaret,” ensongfiatcha kasin.

⁸“Infiakiak met kan chakayu un ha-un,” ensongfiat Jesus. “Mu ha-un nan chayú anapun, pay-anyu ta mak-ak nan nauycha kakadwak.” ⁹Infiakian Jesus na ta matongpar nan kenalina: “Ama, maid lin-itawku as uray usa as nan chiyuycha entalekmú kan ha-un.”[¶]

¹⁰Angkiay ya hi Simon Pedro ay nangachoros, enoknosna nan chorosna, ya finakagna nan fiabfiarun nan kangatuwan ay pachi, at nakingasan nan kannawan ay ingana. Nan ngachan nan fiabfiaruna at Malco. ¹¹Infilin Jesus kan Pedro, “Esekatmu nan chorosmu. Ay kanam un achek eta-un nan likiat ay enkeddeng Ama kan ha-un?”^{§§}

Nan Nangiuyyancha Kan Jesus Kan Anas

¹²Angkiay ya nan bunggoy chi sosorchachu patí nan komandercha ya nan chiyuycha kuwarcha as Templo at tiniliwcha hi Jesus, ya finarudcha nan li-

[‡]17:26 17:6

[¶]18:9 Jn. 6:39; 17:12

^{§§}18:11 As nan kali ay Griego at kanana, “Ay kunku achi ikopun nan matatasa ay ichat Ama kan ha-un?”

mana. ¹³Inyuycha hiya omona kan Anas ay katukiangan Caifas. Hi Caifas ay anna nan kangatuwan ay pachi as nan hiyachi ay tawwun. ¹⁴Hi Caifas us nan nangitukun as nan ap-apon chi Judio ay un-unuyna ay matuy nan usa ay taku para as nan am-in ay tatakú.*

Nan Omona Ay Nangesaotan Pedro Kan Jesus

(*Mat. 26:69-70; Mar. 14:66-68; Luc. 22:55-57*)

¹⁵Hi Simon Pedro ya nan usa ay disipulu at inmunudcha kan Jesus. Kiapú ta nan disipulu ay anna at am-ammon nan kangatuwan ay pachi, naparufusan ay nakiskop kan Jesus as nan fiattaw nan palasyon nan kangatuwan ay pachi. ¹⁶Ngem hi Pedro at nayagyag as chara as nan sag-un nan sugpan. Isunga nunfiangad nan hana disipulu ay am-ammon nan kangatuwan ay pachi as nan sugpan, ya naketakiatfor as nan fiafiai ay munfianfiantay as nan sugpan. As nan hiyachi, enpaskopna hi Pedro. ¹⁷Kenalen nan mafiabfiaor ay fiafiai ay munfianfiantay as nan sugpan kan Pedro, “Ay fiakunka us usa as nan disipulus nan hana laraki?”

“Fiakun ya!” kenalen Pedro.

¹⁸As nan hiyachi at tungnin. Nan chiyuycha mafiabfiaor ya nan chiyuycha kuwarcha at enpafiaracha nan uling ya nangatakchugcha ay cha mun-an-anichu. Uy naketakchug us hi Pedro, ya cha makean-anichu kan chicha.

Nan Namistikiaran Nan Kangatuwan Ay Pachi Kan Jesus

(*Mat. 26:59-66; Mar. 14:55-64; Luc. 22:66-71*)

¹⁹Kun pay nan kangatuwan ay pachi at chana fistikiarun hi Jesus maepangkep as nan disipulusna ya

nan sursuruna. ²⁰Tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Kanayonak ay nunkarkali as nan sangwanan nan kaongoran chi tatakú. Kanayon pay ay nun-is-isuruwak as nan senagoga ya as nan Templo ay naam-amongan nan am-in ay Judio. Maid met naetatafun as kenarkalek.*” ²¹Adchi t’uy kan ha-un chi munsarudsucham? *Kakunmu sarudsuchun as nan tatakú ay nanngor kan ha-un, tay ammucha met nan infiagfiakiak.*”

²²As nan nangaliyan Jesus as na, nuntampak nan usa ay kuwarcha ay nangatakchug hid-i, ya kanana, “Ay hiyasay atum ay manfor as nan kangatuwan ay pachi?”

²³Tinumfor hi Jesus kan hiya, “*Mu wachay infiakiak as achi ustú, paneknekam as nan tatakú hena nan achi ustú ay kenalek. Ngem mu ustú nan kenalek, anuyak lawá tampakun?*”

²⁴Angkiay ya infiaor Anas hi Jesus ay kukutug ay nafiafiarud nan limana kan Caifas ay kangatuwan ay pachi.

Nan Nangesaotan Kasin Pedro Kan Jesus

(*Mat. 26:71-75; Mar. 14:69-72; Luc. 22:58-62*)

²⁵Kun pay kutug hi Simon Pedro ay nangatakchug as nan fiattaw ay cha mun-an-anichu, wachacha nan nanarud-sud kan hiya, “Ay fiakunka us usa as nan disipulusna?”

“Aw, fiakunak!” kenalina ay nangesaot.

²⁶Wacha hid-i nan usa as nan fiabfiarun nan kangatuwan ay pachi ay iban nan laraki ay kiningasan Pedro nan ingana. Senarudsudna, “Ay fiakun he-a nan inilak as nan kawad-an nan kakkaiw ay olivo ay nakekakadwa kan Jesus?”

²⁷Ngem kasin ensaot Pedro chi. Hiya at chi ya nunkokakok nan ka-or.

*18:14 Jn. 11:50

Nan Nangfistikiaran Pilato Kan Jesus

(Mat. 27:1-2, 11-14;
Mar. 15:1-5; Luc. 23:1-5)

²⁸ Nakapis at as nan nanglopasan-cha ay namistikiar kan Jesus as afong Caifas. Inyuy nan chiyuycha anap-apon chi Judio hiya as palasyon nan gobernador ay Romano, ngem chaancha nakiskop kiapú ta law-un nan Lintigcha ay sungkopcha as nan lukiar nan Gentil ta achicha maifilang as naruket ya ta mafialincha ay makekan as nan Fias-tan chi Munlausan. ²⁹ Isunga pinmitiw hi Pilato ay gobernador, ya senarudsudna kan chicha, “Ngachana nan charumyu kan tona ay laraki?”

³⁰ “Ay kunmi lawá cha iyar-ali nan nauy laraki kan he-a mu maid fiasorna?” ensongfiatcha.

³¹ Kenalen Pilato kan chicha, “Mu hiyasa, kikiad kayu ngarud. Ayu, chakayu mismu nan mangokóm kan hiya ay maiyunud as nan Lintigyu.”

“Ngem chakami ay Judio at maid met kalibfenganmi ay mangepapatuy as taku,” ensongfiatcha. ³² Hiyana nan enommat ta matongpar nan kenalen Jesus maepangkep as nan atuna ay matuy.†

³³ Sinungkop kasin hi Pilato as nan palasyu, ya enpaayagna hi Jesus. Senarudsudna kan hiya, “Ay he-a nan aren chi Judio?”

³⁴ Tinumfor hi Jesus, “Ay *nurpu as numnummu sa ay sarudsud, winnu wachachay nangifiakia kan he-a as nan maepangkep kan ha-un?*”

³⁵ Tinumfor hi Pilato, “Ay kunak Judio? Nan mismu ay kakailiyam ya nan anap-apon chi papachi nan nangipurang kan he-a hena. Ngachana man chi fiasormu?”

³⁶ “*Fiakun asna's luta nan mun-ariyak,*” ensongfiat Jesus. “*Mu asna's luta nan*

mun-ariyak at nakepapatuy koma nan pasorotku ta chaanak tiniliw as nan anap-apon chi Judio. O, nan mun-ariyak at fiakun asna's luta nan murpuwana.”

³⁷ Isunga senarudsud Pilato kan hiya, “Ay ari ka ngarud?”

“*He-a nan nangali un ariyak,*” ensongfiat Jesus. “*Nan pangkep nan emaliyak asna's luta ya naiyanakak at ta paneknekak nan kenatit-iwa. Nan am-in ay manglayad as nan kenatit-iwa at chungruna nan kanak.*”

³⁸ As nan hiyachi, senarudsud Pilato, “Ngachana man nan kenatit-iwa?”

Nan Nakeddenganan Jesus Ay Matuy

(Mat. 27:15-31; Mar.
15:6-20; Luc. 23:13-25)

As nan nangaliyan Pilato as na, pinmitiw kasin hiya, ya kanana as nan chiyuycha Judio, “Maid met maanapak as fiasorna as mang-okomák kan hiya. ³⁹ Ngem wacha nan iniili ay ukialiyu ay umilufusak as usa ay fiarud ay laychunyu as nan Fiastan chi Munlausan. Ay laychunyu ay ilufusku nan ariyu ay Judio?”

⁴⁰ Infukiawcha, “Fiakun hiya! Hi Barrabas nan laychunmi!” (Hi Barrabas ay anna at kumukuru.)

19 Kun pay narpas chi, enpasaplet Pilato hi Jesus. ² Kun pay nan sosorchachu, nunpolekawcha as sufet, ya inpuuycha as uruna. Finachuwan-cha hiya as kummayad ay kakiay ay kaman fiachon chi ari. ³ Angkiay ya chacha masensenokat ay manamtampak ay mangarkali kan hiya, “Mataku-takuka ay Aren chi Judio!”

⁴ Pinmitiw kasin hi Pilato, ya kanana as nan tataku, “Ad wani, epaipitiwku hiya hena ta maammuwanyu ay maid maanapak as fiasorna.” ⁵ Isunga pinmitiw hi Jesus ay nakokoronaan as sufet

†18:32 Jn. 12:32-34

ya nangafiachu as kaman fiachon chi ari. Kenalen Pilato kan chicha, “Ilaunyu, nauy nan taku.”

⁶Kun pay inilan nan anap-apon chi papachi ya nan kukuwarcha as nan Templo hiya, infukiawcha, “Epalansam hiya as nan koros! Epalansam hiya as nan koros!”

Ngem kenalen Pilato kan chicha, “Chakayu mismu nan mangara kan hiya, ya elansayu as nan koros, tay maid naanapak as fiasorna.”

⁷Tinumfor nan chiyuycha Judio, “Wacha met nan lintigmi ay mangali un masapor matuy hiya, tay kenalina un anak Apo Dios hiya.”

⁸Kun pay chinngor Pilato chaná ay kenalicha, kaskasin inmugyat hiya. ⁹Sinungkop kasin as nan palasyu, ya senarudsudna kan Jesus, “Ay chaud man nan nurpuwam?” Ngem chaan tinumfor hi Jesus. ¹⁰Kenalen Pilato kan hiya, “Anuyka achi tumfor kan ha-un? Ay achim ammu ay wachay kalibfengak ay mangilufus winnu mangepaelansa kan he-a as nan koros?”

¹¹Tinumfor hi Jesus kan Pilato, “*Maid poros kalibfengam kan ha-un sukúd kun ichat Apo Dios kan he-a. Isunga nan taku ay nangipurang kan ha-un kan he-a at ongonor nan fiasorna.*”

¹²As nan nanngoran Pilato as na, chana anapun chi atuna ay mangilufus kan Jesus. Ngem infukiaw nan chiyuycha Judio, “Mu ilufusmu na ay taku at fiakun chaká kiayyum kan Emperador. Tay nan ngachana ay mangifilang as achorna as ari at kafusor nan Emperador.”

¹³Kun pay chinngor Pilato chaná ay kenalicha, enpaipitiwna hi Jesus, angkiay uy tenmikor as nan tokoran chi huwes henan lukiar ay makali un Naataran as Fiatu. Nan ngachana as nan kalen chi Hebreo at Gabata. ¹⁴As nan hiyachi at kiayud munkiawa as nan

Urkiw ay Munsakianaan nan Judio as nan Fiastan chi Munlausan. Kenalen Pilato as nan chiyuycha Judio, “Nauy nan ariyu!”

¹⁵Ngem infugfukiawcha, “Epatuymu! Epatuymu! Epalansam as nan koros!”

Kenalen us Pilato kan chicha, “Ay laychunyu ay epalansak nan ariyu as nan koros?”

“Maid tukún as arimi mu achi yangkiay hi Emperador,” ensongfiat nan anap-apon chi papachi.

¹⁶Kun pay as nan anongos, inpurang Pilato hi Jesus kan chicha ta maelansa as nan koros.

Nan Naelansaan Jesus As Nan Koros

(*Mat. 27:32-44; Mar. 15:21-32; Luc. 23:26-43*)

¹⁷Nan sosorchachu at enpasakfiatcha kan Jesus nan korosna, ya inyuycha hiya henan lukiar ay makali un Lukiar nan Tong-or chi Uru. Nan ngachana as nan kalen chi Hebreo at Golgota. ¹⁸Hid-i nan nangelansaancha kan Jesus as nan koros. Wachacha us nan chuwa ay enlansacha as nan koroscha, usa as apét kannawan Jesus ya nan usa as apét kannikidna.

¹⁹Wacha us nan enpaisurat Pilato ay enpaipuuyna as nan koros Jesus ay kanana, “Hi Jesus ay i-Nazaret, nan Aren chi Judio.” ²⁰Ongor as nan chiyuycha Judio nan nangfiasa as na, tay nan lukiar ay naekorosan Jesus at naesasag-un henan siyudad. Usa pay at naisurat sa as kalen chi Hebreo, Latin ya Griego. ²¹Nan anap-apon chi papachen chi Judio at inmuycha kan Pilato, ya nunlilicha, “Fiakun ‘Aren chi Judio’ nan isuratmu, ngem kun at nan ‘Kenalen tona ay laraki un ha-un nan Aren chi Judio.’”

²²Ngem tinumfor hi Pilato, “Nan chakusku insurat at achi masokatan.”

²³Kun pay lenpas nan sosorchachu ay nangelansa kan Jesus as nan koros, enaracha nan chiyuycha fiachuna, ya nunkap-atuncha ta makmakchangcha ay opat. Enaracha us nan an-anchu ay kaman sando ay enafor ay maid nunsoopana. ²⁴Isunga kenalen nan sosorchachu as nan tunggal usa, “Achi takú laksetun. Un-unuyna mu kun takú at munfifinnunot ta ilaun takú mu ngachana nan manguwa.”[‡] Hiyana nan enommat ta matongpar nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Kinudkudwacha nan chiyuycha fiachok, ya nunfifinnonotancha nan an-anchu ay sandok.”

²⁵As nan sag-un nan koros Jesus, nangatakchug cha enana, nan sunúd enana ay fiafiai, hi Maria ay asawan Cleofas, ya hi Maria Magdalena. ²⁶Kun pay inilan Jesus hi enana ya nan disipuluna ay laylaychuna ay nangatakchug as nan sag-una, kenalen Jesus kan enana, “*Ammi, hi tosa nan ifilangmu as anakmu.*” ²⁷Kenalina us as nan chiyuy disipuluna, “*Enauchi, hi tosa nan ifilangmu as enam.*” Nunlapu as nan hiyachi ay uras, enkataam nan chiyuy disipulu hi enan Jesus as afongna.

Nan Natuyan Jesus

(*Mat. 27:45-56; Mar. 15:33-41; Luc. 23:44-49*)

²⁸As nan narpasan tona, ammon at Jesus ay lenpasna nan am-in ya ta matongpar nan naisurat as nan Kalen Apo Dios, kenalina, “*Nasketanak.*”

²⁹Wacha hid-i nan usa ay fusi ay nanapnu as senmoka ay fiayas. Isunga ensawsaw nan sosorchachu nan munyam-us ay mangsosop as nan fiayas. Enpakatcha as nan ungtiw nan

naluslusan ay lukiam ay makali un hisupu, ya inchawchawcha ta sosopun Jesus. ³⁰Kun pay senosop Jesus chi, kenalina, “*Narpas at.*” Angkiay ya nunyongyong ya entalekna nan long-agna kan Apo Dios.

Nan Nachuyokan Nan Kapiniling Jesus

³¹Nan hana ay urkiw ay natuyan Jesus at Urkiw ay Munsakianaan. As nan kafikiatana at hiyasa nan kapatekian ay Urkiw ay Mun-iblayan, tay maikisan as nan Fiastan chi Munlausan. Kiapú ta law-uncha mu mayaschi nan chiyuycha achor as nan koros as nan Urkiw ay Mun-iblayan, inmuy nan anap-apon chi Judio kan Pilato, ya chinawatcha kan hiya ay epaepongna nan suken nan chiyuycha naelaransa as nan koros ta munkakatuycha, at epakaana chicha as nan koroscha. ³²Isunga inmuy nan sosorchachu, ya enepongcha nan suken nan chuwa ay lanaraki ay naikiakiaw-an Jesus. ³³Ngem kuncha pay enmali kan Jesus ya inilacha ay nanatuy at hiya, chaancha enepong nan sukina. ³⁴Uray mu hiyasa, inchuyok nan usa as nan sosorchachu nan fiangkawna as nan kapiniling Jesus. Hiya at chi ya tinmuy-ok chi chara ya chanum. ³⁵Nan taku ay nangila as nan nauy ay enommat at paneknekana na ta omafurot kayu us koma. Tit-iwa nan pammaneknekna ya ammuna ay kenatitiwa nan infiakiana. ³⁶Enommat chaná ta matongpar nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “*Maidtu maepong as uray usa as nan tong-orna.*”[¶] ³⁷Wacha us nan tapina ay naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana un, “*Ilaunchantu hiya ay chinuyokcha.*”[§]

[‡]19:24 Sal. 22:18

[¶]19:36 Exo. 12:46; Num. 9:12; Sal. 34:20

[§]19:37 Zac. 12:10; Pal. 1:7

Nan Nailubkan Jesus

(Mat. 27:57-61; Mar. 15:42-47; Luc. 23:50-56)

³⁸As nan narpasan tona, inmuy hi Jose ay i-Arimatea kan Pilato, ya chinawatna nan achor Jesus. Hi Jose ay anna at usa'y disipulon Jesus, ngem kuna chaan enpakpakaammu nan pammatina as nan ongor ay tatau, tay umuyat as nan anap-apon chi Judio. As nan nangeparufusan Pilato, uy enek-ak Jose nan achor Jesus. ³⁹Nakiuy us hi Nicodemo ay hiya nan inmuy kan Jesus as nan henlafi. ^{**}Enmetakin hiya as natorok as turon puru ay kilo ay fiangfiangru ay naamma as makali un mirra ya alo. ^{††}⁴⁰Enaran nan nauycha chuwa nan achor Jesus, ya penotepotancha as am-ammay ay lopot ay natapiyan as fiangfiangru ay maiyunud as nan iniili ay ukialen nan chiyuycha Judio ay atuncha as nan natuy.

⁴¹As nan sag-un nan naekorosan Jesus, wacha nan lukiar ay natatanman as ongor ay kaiw ay kawad-an nan fiarú ay lufok ay maid nailublufok. ⁴²Kiapú ta kiayud umchan nan Urkiw ay Mun-iblayan chi Judio ya kiapú ta naesasag-un nan lufok, hid-i nan uycha nangilubkan kan Jesus.

Nan Natakuan Jesus Manipud As Nan Utúy

(Mat. 28:1-8; Mar. 16:1-8; Luc. 24:1-12)

20 Kun pay as nan Chumingku, hi Maria Magdalena at enmalicha as nan chaan napat-or as nan lufok Jesus, ya inilana ay nakaan nan fiatu ay naetatangub as nan pantiw nan lufok. ²Isunga tenmagtag hiya ay inmuy kan

Simon Pedro ya as nan usa ay disipulu ay laylaychun Jesus, ^{‡‡} ya infiakiana kan chicha, “Enaracha nan achor nan Apo hid-i's lufok, ya achimi ammu nan nangiyuyancha kan hiya.”

³As nan nanngoran Pedro ya nan usa ay disipulu, naannuuycha as lufok. ⁴Tenmagtagcha ay chuwa, ngem kiapú ta fekfekkas nan usa mu hi Pedro, enmon-ona ay inumchan as lufok. ⁵Nunyongyong ay nangila ad chur-um, ya inilana nan an-anchu ay lopot ay naepotepot kan Jesus, ngem chaan sinungkop hiya. ⁶Kun pay inumchan hi Simon Pedro ay cha umun-unud, nunchakpos ay sinungkop as nan lufok. Inilana nan an-anchu ay lopot ay naepatapatang hid-i ⁷ya nan panyu ay naepotepot as nan uron Jesus. Nan nauy panyu at chaan naetatapi as nan an-anchu ay lopot, ngem nalelekok as nan mismu ay kawad-ana. ⁸Angkiay ya sinungkop us nan usa ay disipulu ay enmon-ona ay inumchan as lufok. As nan nangilana as nan chiyuycha lopot ay wacha hid-i, enafurotna ay natau hi Jesus manipud as nan utúy. ⁹Ngem chaancha pay naawatan nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana un masapor matau hiya manipud as nan utúy.

¹⁰Kun pay narpas sa, kenmatam nan chuwa ay disipulus.

Nan Nunpail-an Jesus Kan Maria Magdalena

(Mat. 28:9-10; Mar. 16:9-11)

¹¹Hi Maria at nangatakchug ay cha mun-ag-akor as luwar nan lufok. Kun pay cha mun-ag-akor, nunyongyong ay nangila ad chur-um. ¹²Inilana nan chuwa ay anghel ay nunfiachi as

^{**}19:39 Jn. 3:1-2; 7:50

^{††}19:39 Nan alo at naara as nan usa ay karasen chi mura. Naosar ad kasin as akias ya fiangfiangru.

^{‡‡}20:2 Jn. 1:40; 13:23; 18:15; 21:24

munpupukaw ay nangatokor as nan naepapab-ukian nan achor Jesus as nan chaana pay natakuwan manipud as nan utúy. Nan usa at nangatokor as nan ul-luwana, ya nan usa at as nan kawad-an nan sukina. ¹³ Senarudsud nan nauycha chuwa ay angheles kan hiya, “Ammi, anuyka cha mun-ag-akor?”

“O, tay enlayawcha nan ok Apo, ya achek ammu nan nangiyuyan cha kan hiya,” ensongfiatna.

¹⁴ Kuna pay kenali na, nunsakong ya inilana hi Jesus ay nangatakchug, ngem chaana enmatonan ay hi Jesus chi. ¹⁵ “Ammi, anuyka cha mun-ag-akor? Ngachana nan cham anapun?” senarudsud Jesus kan hiya.

Ka-anan Maria mu hiyachi nan mun-ay-aywan as nan naetatanman chi on-gor ay kaiw, isunga kenalina kan hiya, “Sir, mu he-a nan nangek-ak kan hiya, ifiakiam mu ay chaud nan nangiyuyam ta uyku epaara.”

¹⁶ “Maria,” kenalen Jesus kan hiya. Hiya at chi, nunsakong hi Maria, ya kanana, “Rabboni!” Nan laychuna ay kanan as nan kalen chi Hebreo at “Misturu”.

¹⁷ Infiakian Jesus kan hiya, “Achiyak un-unnan, tay chaanak pay ngenmatu ay munfiangad kan Ama. Ngem kunmu at uy ifiakia as nan ib-ak un munfiangachak kan Amak ay hiya nan Amayu, ya as nan Diosku ay hiya nan Diosyu.”

¹⁸ As nan hiyachi, inmuy hi Maria Magdalena as nan disipulus Jesus, ya kanana, “Inilak nan Apo!” Infiakiana kan chicha nan kenalen Jesus kan hiya.

Nan Nunpail-an Jesus As Nan Disipulusna

(Mat. 28:16-20; Mar.
16:14-18; Luc. 24:36-49)

¹⁹ As nan lafen nan hiyachi ay Chumingku, naamong nan disipulus Jesus as nan usa ay afong. Nan chiyuycha unub

at nunkaichakigcha, tay umugyatcha as nan anap-apon chi Judio. Kalina at ya wacha hi Jesus ay naketatakchug kan chicha, ya kanana kan chicha, “*Nan natalna ay numnum nan mawawacha koma kan chakayu.*” ²⁰ Kuna pay kenali na, en-pailana kan chicha nan chuwa ay limana ya nan kapinilingna. As nan hiy-achi, naragsakan as solet nan disipulus as nan nangil-ancha as nan Apo.

²¹ Angkiay ya kasin kenalen Jesus kan chicha, “*Nan natalna ay numnum nan mawawacha koma kan chakayu. Kaman as nan nangifaoran Ama kan ha-un at assessa us ay ifiaorku chakayu.*” ²² Kuna pay kenali na, senop-okana chicha, ya kanana, “*Awatunyu nan Espiritu Santo.*” ²³ *Mu pakawanunyu nan uray ngachana as nan fiasfiasorna, mapakawan hiya. Mu achiyu pakawanun chicha, achicha mapakawan.*”

Nan Nunpail-an Jesus Kan Tomas

²⁴ As nan lafi ay nunpail-an Jesus as nan disipulusna, maid kan chicha hi Tomas ay makali un Apel ay usa as nan hinpuru ya chuwa ay disipulus. ²⁵ Isunga infiakian nan tapina ay disipulus kan hiya, “Inilami nan Apo!”

Ngem tinumfor hi Tomas kan chicha, “Aчек afurotun sukúdku ilaun ay mismu nan filat as limana as nan naelansaana. Aчек challu afurotun sukúdku kaprosun nan filat as nan limana ya kapinilingna.”

²⁶ Kun pay inmuy chi usa ay chumingku, naamong kasin nan disipulus Jesus as nan afong, ya wacha hi Tomas kan chicha. Nunkaichakig nan chiyuycha unub, ngem kalina at ya wacha hi Jesus ay naketatakchug kan chicha, ya kanana, “*Nan natalna ay numnum nan mawawacha koma kan chakayu.*” ²⁷ Angkiay ya kenalina kan Tomas, “*Nauycha nan limak. Ayu, ichawchawmu nan limam ta kaprosun nan filatku*

as nan kapinilingku. Ikinakmu man ay munchuwachuwa, ngem kunka at omafurot!”

²⁸ Tinumfor hi Tomas kan hiya, “Apok ya Diosku!”

²⁹ Kenalen Jesus kan hiya, “Ad wani, kiapú ta inilaak at enmafurotka? Naki-asatcha nan chaan nangila kan ha-un, ngem omafurotcha.”

Nan Pangkep Nan Nauy Ay Liblu

³⁰ Ongor pay nan tapina ay nakaskaschaaw ay sinyar ay enkamkaman Jesus ay inilan nan disipulusna ay chaan naisurat as nan nauy ay liblu. ³¹ Ngem naisurat chaná ta afurotunyu ay hi Jesus nan Cristo ay Anak Apo Dios ya ta babaen as nan pammatiyu kan hiya at mawad-an kayu as fiyag ay maid patingkiana.

Nan Kasin Nunpail-an Jesus As Nan Disipulusna

21 As nan narpasan tona, nunpaila kasin hi Jesus as nan disipulusna henan olet nan fiayfiay ay makali un Tiberias. Nan enkamana ay nunpaila at hiyana. ² Naaamong am-in cha Simon Pedro, Tomas ay makali un Apel, hi Natanael ay i-Cana ad Galilea, nan chiyuycha potot Zebedeo, ya nan chuwa pay ay disipulus Jesus. ³ Kenalen Simon Pedro kan chicha, “Uyak manafukor.”

“Makeali kami kan he-a,” kenalicha kan hiya. Isunga uycha nunlukian as nan fiangka. Ngem as nan hiyachi ay lafi, maid tenafukorancha.

⁴ Kun pay cha fomoknag nan urkiw, nangatakchug hi Jesus henan olet nan fiayfiay, ngem chaan naematonan nan disipulus ay hi Jesus chi. ⁵ Infukiaw Jesus kan chicha, “Kiakiayyum, ay wachay enarayyu?”

“Maid mampay!” ensongfiatcha kan hiya.

⁶ “Etap-oryu nan tafukor as apét kanawan nan fiangka, at wachay konaunyu,” kenalina kan chicha. As nan nangetap-orancha tit-iwa, chaancha at nakainat, tay ongor chi nakna.

⁷ Angkiay ya kenalen nan chiyuy disipulu ay laylaychun Jesus kan Pedro, “Nan Apo payat chi!” As nan nanngoran Simon Pedro un nan Apo chi, nun-iyammaana nan kakiayna, (tay kenakaana) ya tinmifok ay umuy kan Jesus. ⁸ Ngem nan tapina ay disipulus at nunfiangakcha ay cha mangikiayad as nan tafukor ay nanapnu as natafukoran. Achi achawwi henan oletna ay kun kiayud hinkiasot ay metros nan kaachawwicha.

⁹ Kuncha pay tenmakchang, inilacha nan uling ay finmafiara ay naikukumfiaan chi fiangos ya wacha us chi tenapay. ¹⁰ Kenalen Jesus kan chicha, “Ayu! Umiyali kayu as tapen nan katabtafukoryu.” ¹¹ Isunga nunfiangad hi Pedro as nan fiangka, ya finmachang as nan kakadwana ay nangikuyud as nan tafukor ay nanapnu as anad-acha ay nakna. Nan filang nan am-in ay nakna at hinkiasot ya leman puru ya turu. Uray mu hiyachi nan kaongor nan enaracha, chaan challu naraket nan tafukor.

¹² Kenalen Jesus kan chicha, “Akayu ta mangan takú.” As nan hiyachi, maid naturud as nan disipulus ay nangsarud-sud, “Ngachanmu,” tay ammuha ay nan Apo. ¹³ Enaran Jesus nan tenapay, ya inchatna kan chicha. Assesa us nan enatna as nan fiangos. ¹⁴ Hiyana nan maeklatu ay nunpail-an Jesus as nan disipulusna as nan narpasan nan natakuwana manipud as nan utúy.

Nan Infiakian Jesus Kan Pedro

¹⁵ As nan narpasancha ay nangan, senarud-sud Jesus kan Simon Pedro, “Simon ay potot Juan, ay ong-ongor nan

layadmu kan ha-un mu nan nauycha tapina ay disipulus?"

"O, Apo, ammom met ay laylaychok he-a," ensongfiat Pedro.

"*Mu hiyasa, aywanam nan chiyuycha enmafurot kan ha-un ay chicha nan maepachong as nan korderok,*" kenalen Jesus.

¹⁶ Senarudsud kasin Jesus kan hiya, "*Simon ay potot Juan, ay laylaychunak?"*

"O, Apo, ammom met ay laylaychok he-a," ensongfiat kasin Pedro kan hiya.

"*Mu hiyasa, aywanam nan chiyuycha enmafurot kan ha-un ay chicha nan maepachong as nan karnerok.*"

¹⁷ Senarudsud Jesus as nan maekapitlu, "*Simon ay potot Juan, ay laylaychunak?"*

Nginmuyus hi Pedro, tay namen turu ay senarudsud Jesus kan hiya, "Ay laylaychunak?" Tinumfor hi Pedro, "Apo, ammom met nan am-in. Ammom met ay laylaychok he-a."

Kenalen Jesus kan hiya, "*Aywanam nan karnerok.*" ¹⁸ *Ifiakiak kan he-a nan titiwa. As nan kafiab-arom, kikiadka ay nunfiadfiachu, ya inmuyka as nan laylaychum. Ngem kunka pay marakay, uyachumtu nan takraymu, ya tukuntu nan mangfiarud as nan limam ay mangiyuytu kan he-a as nan achim laychun ay ay-ayan."*

¹⁹ Kenalen Jesus na ta mangepakaam-muwana as nan atun Pedro ay matuy ay mangichayaw kan Apo Dios. Kun pay narpas na, kenalen Jesus kan hiya, "*Unuchunak!"*

Hi Jesus Ya Nan Laylaychuna Ay Disipulu

²⁰ Nunsakong hi Pedro, ya inilana ay cha umunud kan chicha nan disipulu

ay laylaychun Jesus. Nan disipulu ay anna nan senmasachag kan Jesus as nan naschum ay nanganancha ya nan nunsarudsud kan hiya, "Apo, ngachana nan mangesepsep kan he-a?" ²¹ As nan nangil-an Pedro kan hiya, senarudsudna kan Jesus, "Apo, hi tona ngay us, ngachana nan ommat kan hiya?"

²² Tinumfor hi Jesus, "*Mu laychok ay matakhiya inkiana munfiangachak at maid fiyangmu's chi. Aka at, unuchunak!"*

²³ Kiapú as nan nauy ay kenalen Jesus, naepachamag as nan chiyuycha enmafurot ay achi matmatuy nan nauy ay disipulu. Ngem chaana kenali un achi matmatuy nan nauy ay disipulu. Nan kenalina yangkiay at, "*Mu laychok ay matakhiya inkiana munfiangachak at maid fiyangmu's chi.*"

Nan Anongos Nan Surat

²⁴ Ha-un nan chiyuy disipulu ay in-fiagfiakian Jesus hena. Ha-un us nan nangepaneknek ya nangisurat as nan nauycha ay maepangkep kan Jesus. O, ammumi ay tit-iwa chaná ay insuratku.

²⁵ Ongoongor pay nan tapina ay enkamkaman Jesus. Mu maisurat am-in nan enkamkaman Jesus, as nan munnunumnumku at achi ommat nan intiru ay luta ay maepay-an nan chiyuycha liblu ay maisuratancha.

Nan En-enat Nan Apostoles

(Aramid)

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nauy ay liblu at maekadwa ay surat Lucas kan Teofilo. As nan enmon-ona ay liblu, insurat Lucas nan maepangkep as nan enmaliyan Apo Jesus asna's luta ya maepangkep as nan enkamkaman Jesus as nan kawad-ana hena. Ngem as nan nauy ay liblu, enpakaammon Lucas nan maepangkep as nan naiwarwarawakian nan Ammay ay Chamag nunlapu ad Jerusalem inkiana ad Roma. Insuratna nan maepangkep as nan chiyuycha nakaskaschaaw ay en-enat nan apostoles, kaskasin kan cha Pedro kan Pablo, ya nan enom-ommat as nan chiyuycha omaafurot kiapú as nan pammatica kan Jesus. Enpakaam-muna us nan maepangkep as nan enmaliyan nan Espiritu Santo ay mangepapigsa ya mangfiachang kan chicha as nan mangekaskasabaancha as nan nauy Ammay ay Chamag (Jn. 14:16-17; Ara. 2:1-47).

Hi Lucas mismu at penaneknekana nan tapina ay enom-ommat, tay nake-taktakin hiya kan Pablo as nan tapen nan nunfiabfiatana. Isunga as nan nauy ay liblu, wachacha nan naisurat ay “kami” ya “chakami” (16:10-40; 20:5-28:31).

Sakbay nunfiangad hi Jesus ad chaya, infilina as nan disipulusna ay masapor umuycha henan intiru ay luta ya ekasabacha nan Ammay ay Chamag as nan am-in ay tatakú (Mt. 28:19-20). Isunga enlapon nan apostoles ay nangekasaba as nan Ammay ay Chamag nunlapu ad Jerusalem inkiana inumchancha henan probinsiya ay Judea ya Samaria ya uray pay henan anachawwi ay il-ili (1:8). As nan turon puru ay tawwun, nan Ammay ay Chamag

at naepachamag ad Roma (28:16-31). Chaan nunkuyat hid-i, tay ad wani at cha munchinamag henan intiru ay luta.

Mafiasa takú as nan nauy liblu ay chaan enafurot nan chiyuycha anapapu ay Judio ay hi Jesus nan Cristo ay Anak Apo Dios. Nan nunumnumun-cha yangkiay at nan manongtongparan-cha as nan chiyuycha lintigcha. Enpapaticha ay mangepakinak kan cha Pedro kan Juan as nan mun-ekaskasabaancha. Isunga penachascha ay mangpatuy kan chicha, ya tit-iwa ay penatuycha hi Santiago. Ngem uray mu hiyasa, kiapú as nan fiachang nan Espiritu Santo kan cha Pedro, nan ongoongor ay Judio ya Gentil at enmafurotcha kan Jesus. Kun pay nan chiyuycha omaafurot, inturturuycha ay naam-among as inurkiw as nan fiattaw nan Templo, ya enpapasnekcha ay nangchaychayaw kan Apo Dios. Nan am-in ay tatakú at rinispitucha nan chiyuycha omaafurot, ya inurkiw us ay wachachay enpaetapen Apo Dios as nan chiyuycha omaafurot (2:47).

Isunga insurat Lucas as nan nauy ay liblu nan chiyuycha en-enat nan apostoles ta paneknekana ay hi Jesus at tit-iwa ay Anak Apo Dios ya hiya nan mangesarakan as nan tatakú.

Ongor nan Judio ay enmafurot kan Jesus. Ongor us chi Gentil ay enmafurot. Ngem kanan nan chiyuycha Judio un achicha maesarakan nan chiyuycha Gentil mu achicha unuchun nan iniili ay ukialen chi Judio. Isunga enpakaammon Apo Dios as nan apostoles ay uray Judio winnu Gentil at maesarakan, ya nan Espiritu Santo at mawacha kan hiya kiapú as nan pammatina kan Jesu Cristo (10:1-11:18; 15:1-34).

Nan Roma nan kapital nan Italia ay kawad-an nan kangatuwan ay mangelortoray kan chicha ay makali un Emperador. Hiya nan mangetortoray as nan tatakú ay enamis nan sosorchachuna, ya

hiya us nan mangchutok as nan gogobernador ay mangetoray kan chicha. Nan chiyuycha naiyanak ad Roma at makalicha un i-Roma ya nan chiyuycha enmara as sichoracha as nan gubernon chi Roma at makalicha un Romano. Amin ay enmara as sichora as nan gubernon chi Roma at wachay makianabcha. Kaspangarigan, epawan nan lintigcha ay machusa nan Romano mu chaan nafistikiar on-ona. Ngem nan fiakun Romano at mafialin ay saplituncha ta peletuncha ay mangifiakia as nan tit-iwa mu wachay fiasorna. Nan usa pay ay atun nan Romano at mafialina ay chawatun ay maiyuy nan kasona as nan emperador. Ngem kun pay nan fiakun Romano at achi mafialin. Isunga hiyana nan nunumnumun takú as nan mamasaan takú as nan maepangkep kan Pablo, tay uray mu Judio hiya, maifilang hiya as Romano, tay enmara as sichoran chi Romano.

Ongorcha pay nan mafiasa takú as nan nauy liblu ay maepangkep as nan ongor ay nakaskaschaaw ay enom-ommat as nan chiyuycha enmafurot.

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Liblu

Nan Nunsakianaan Nan Apostoles Ay Mun-epaneknek 1:1-26

Nan Nun-ekaskasabaan Nan Apostoles Ad Jerusalem 2:1-8:3

Nan Nun-ekaskasabaan Nan Apostoles Ad Judea Ya Samaria 8:4-12:25

Nan Nun-ekaskasabaan Pablo 13:1-28:31

Nan Omona Ay Nunfiaatan Pablo 13:1-14:28

Nan Nunmitinancha Ad Jerusalem 15:1-35

Nan Maekadwa Ay Nunfiaatan Pablo 15:36-18:22

Nan Maekatlu Ay Nunfiaatan Pablo 18:23-21:16

Nan Nunfiaatan Cha Pablo Ad Jerusalem, Cesarea ya Roma 21:17-28:31

1 Kan he-a Teofilo,

As nan enmon-ona ay suratku, insuratku am-in nan en-enat ya insursuron Jesus nunlapu as nan nunlapuwana ay nun-isuru ²inkiana as nan urkiw ay naetag-uyana ad chaya. Sakbay enommat chi, babaen as nan pannakafialin nan Espiritu Santo, infilina nan atun nan apostoles[¶] ay pinilina. ³Kun pay narpas ay nun-iliwas ya natuy, nunpaipaila hiya as nan apostolesna, ya babaen as nan ongor ay en-enatna at naepaneknek ay tit-iwa ay nataku hiya. As nan opat puru ay urkiw, nunpappaila hiya kan chicha, ya infiagfiakiana kan chicha nan maepangkep henan muntorayan Apo Dios.^{§§}

⁴As nan hin-urkiw ay nakepagyanan Jesus kan chicha, infilina, “*Achi kayu mak-ak hena ad Jerusalem, ngem kunyu at sad-un nan enkaren nan Ama ay ichatna kan chakayu ay hiyachi nan infiakiak kan chakayu.* ⁵*Finunyakian Juan nan tataku as chanum, ngem karpasan chi kaat ay urkiw at mafunyakian kayuntu as Espiritu Santo.*”^{*}

Nan Naetag-uyan Jesus Ad Chaya

⁶Kuncha pay kasin naamong ay kadwacha hi Jesus, senarudsud nan apostoles kan Jesus, “Apo, ay fiakun ad wani nan mangepakaanam as nan i-Roma ay muntotoray kan chitaku ta chitaku ay kianak Israel nan muntoray kasin?”

⁷Kenalen Jesus kan chicha, “*Achiyu masapor ammuwun nan timpu winnu*

[¶]1:2 Nan apostol at usa ay nasonag as pannakaachor Jesus.

^{§§}1:3 1 Co. 15:5-8

^{*}1:5 Luc. 24:49; Ara. 11:16

urkiw ay ommatana ay enkeddeng Ama babaen as nan mismu ay kalibfengana. ⁸Ngem maettan kayuntu as pannakafialin as nan omaliyan nan Espiritu Santo ay mawawacha kan chakayu. Chakayuntu nan mangepaneknek as nan maepangkep kan ha-un ad Jerusalem ya henan intiru ay probinsiya ad Judea ya Samaria inkiana henan am-in ay lukiar asna's luta." ⁹Kuna pay lenpas ay kenali na, as nan nangiilancha kan hiya, naetag-uy hiya ad chaya inkiana nalingfian as nan lifuu.

¹⁰Kuncha pay cha etottotoongan ad chaya as nan chana umuyan, kalina at ya wachacha nan chuwa ay lanaraki ay nunfiafiachu as mumpupukaw ay naketatakchug kan chicha. ¹¹Kenalicha, "Chakayu ay i-Galilea, adchi t'uy kayu kukutug ay tomatakchug hena ay muntatangad ad chaya? Hi Jesus ay anna ay naetag-uy ad chaya at munfiangadtu ay kaman as nan inilayu ay enatna ay inmuy ad chaya."

Nan Nangesokat Kan Judas Iscariote

¹²Angkiay nunfiangad nan apostoles ad Jerusalem ay nurpu henan chuntug ay Olivo ay uy at usa ay kilometro nan kaachawwina henan siyudad. ¹³As nan inumchanancha ad Jerusalem, inmuycha as nan nunngangatu ay kuwarton nan afong ay mamagyanancha. Chicha chaná: cha Pedro, Juan, Santiago, Andres, Felipe, Tomas, Bartolome, Mateo, Santiago ay potot Alfeo, Simon ay mangesasaket as ilina ya hi Judas ay potot Santiago. ¹⁴Kun anaka un naam-amongcha am-in ay mun-us-usa ay munkarkararag. Naetatapi kan chicha nan fianafiai ya hi Maria ay enan Jesus, ya nan lanaraki ay en-auchen Jesus.

¹⁵Kun pay inmuy chi kaat ay urkiw, naamong nan umuy as hinkiasot ya chuwan puru ay omaafurot kan Jesus. As nan hiyasa, tenmakchug hi Pedro, ya kanana, ¹⁶"Chakayu ay iib-ak, masapor matongpar nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay enpaepadton nan Espiritu Santo kan David maepangkep kan Judas ay nangepangu as nan tatakun ay naniliw kan Jesus." ¹⁷Hi Judas at kadwami ad kasin, tay usa us hiya ay pinilen Apo Jesus ay makiserfi kan chakami ay apostoles."

¹⁸(Nan siping ay lagfon Judas as nan mangotettet ay enatna at enlakuna as luta. Hid-i nan natuyana as nan nag-asana. Finumtak nan achorna ya naiwakascha nan intiru ay putuna. ¹⁹Nachamag am-in nan tatakun ad Jerusalem nan enommat kan hiya. Isunga ngenadnancha nan chiyuy luta as Akeldama as nan kalicha. Nan laychun ay kanan nan hana ay ngachan at "Luta ay Nacharaan.")[‡]

²⁰Kenalen pay Pedro, "Nauy nan naisurat maepangkep kan Judas as nan liblu ay Salmo ay kanana, 'Maenganuy koma nan afongna, ya maid koma kasin uy omab-afong hid-i.'

Wacha us nan naisurat ay kanana, 'Wacha komay mangisubrat as nan libfenguna.'[¶]

²¹"Mu hiyasa, masapor mumpili takú as usa as nan chiyuycha kanayon ay nakituntun-ud kan chakami as nan kawad-an Apo Jesus kan chitaku ²²nunlapu as nan namunyakian Juan kan hiya inkiana as nan naetag-uyana ad chaya ay naek-ak kan chitaku. O, masapor wachay usa as maetapi kan chakami ay munfialin as mangepaneknek as

[†]1:16 Sal. 41:9

[‡]1:19 Mat. 27:5-8

[¶]1:20 Sal. 69:25; 109:8

nan maepangkep as nan inilana ay natakuan Apo Jesus manipud as nan utúy.”

²³ Isunga infiakiacha nan chuwa ay ngachan ay mumpiliyancha. Nan usa at hi Jose winnu Barsabas ay nangadnan us as Justo, ya nan usa at hi Matias. ²⁴ Angkiay ya nunkararagcha. Kenalicha, “Apo, ammom am-in nan numnum chi tatau. Isunga epakaammom ngarud kan chakami mu ngachana nan pinilem kan chatona ay chuwa ²⁵ ay mangesokat kan Judas as nan nauy ay chununa ay kenaapostol. Tay hi Judas at inmuy henan lukiar ay maifiakiay kan hiya as ay-ayana.” ²⁶ Angkiay ya as nan nunfifinnunotancha as nan nauy chuwa, hi Matias nan napili ay maetapi as nan hinpuru ya usa ay apostoles.

Nan Omaliyan Nan Espiritu Santo

2 Kun pay inumchan nan urkiw ay Pentecostes,[§] naamongcha am-in nan omaafurot as nan usa ay afong. ² Kalina at ya wachay ngangak ay nurpu ad chaya ay kaman atifudfud chi angin, ya pinnuna nan intiru ay afong ay naaamongancha. ³ Angkiay ya inilacha nan maepachong as nan apuy ay nasisiyan, ya waschi un naepatang as nan uron nan tunggal usa kan chicha. ⁴ Napnucha am-in as pannakafialin nan Espiritu Santo, ya enlapucha ay nunkali as tukutukún ay kali ay enpakalen nan Espiritu Santo.

⁵ As nan hiyachi, wachacha nan Judio ay manangchaychayaw kan Apo Dios ay nakepapagyan ad Jerusalem ay nurpu henan tukutukún ay nasyon asna's luta. ⁶ Kuncha pay chinngor sa ay ngangak, nagrubcha nan ongoongor ay tatau ay enmali, ya naschaawcha, tay waschi un chinngorna nan mismu ay kalina

ay enkalen nan chiyuycha omaafurot. ⁷ Naschaawcha as solet, ya senarudsudcha, “Ay kun fiakun i-Galilea chaná am-in ay cha munkarkali? ⁸ Anuy atun nan tunggal usa kan chitaku ay mangngor as nan mismu ay kali takú ay chacha ekarkali? ⁹ Nan tapina met kan chitaku at i-Partia, i-Media, i-Elam, i-Mesopotamia, i-Judea, i-Capadocia, i-Ponto, i-Asia. ¹⁰ Nan tapina pay at i-Frigia, i-Pamfilia, i-Egipto, ya nurpu henan sakop nan Libya ay sag-un nan Cirene. Wachacha us kan chitaku nan i-Roma ¹¹ ay Judio ya fiakun Judio ay mangun-unud as nan inili ay ukialen chi Judio. Wachachay i-Creta ya i-Arabia. Ngem chungrun takú met challu nan mismu ay kali takú ay chacha ekali ay mangifiabfiaag as nan nakaskaschaaw ay en-enat Apo Dios!” ¹² Naschaawcha am-in as solet, ya nalilifok chi numnumcha ay cha munesennarudsud, “Anan laychun ngun tona'y kanan?”

¹³ Ngem nan chiyuycha tapina ay tatau at enot-otyokcha nan chiyuycha omaafurot kan Jesus. Kenalicha, “Kun-uncha man nunkafutang.”

Nan Enkasaban Pedro

¹⁴ Ngem tenmakchug hi Pedro ya nan hinpuru ya usa ay iib-ana ay apostoles. Angkiay kenalen Pedro ay nangipigsa as nan ongor ay tatau, “Iib-ak ay Judio ya am-in kayu ay umiili hena ad Jerusalem, chumngor kayu man paat as nan epakaawatku maepangkep kan chatona am-in. ¹⁵ Chaan nafutang chaná ay tatau ay kaman as nan ka-ananyu, tay maid mafutang as nan uras chi alas nuebe as nan wiet. ¹⁶ Ngem nauy nan kenalen Joel ay pomapadu:

¹⁷ ‘Infiakian Apo Dios,

§2:1 Nan Pentecostes at maekaleman puru ay urkiw nunlapu as nan Fiastan chi Munlausan.

As nan chiyuycha anongos ay urkiw, sonakoktu nan Espiritok as nan am-in ay tataku. Nan an-akyu ay lanaraki ya fianafiai at epadtuchantu nan epakaammok kan chicha. Nan fiafiallu at ilaunchantu nan chiyuycha kaman iitaw. Kun pay nan anam-amá at epaitawkuntu nan laychok ay epakaammu kan chicha.

¹⁸O, uray as nan chiyuycha lanaraki ya fianafiai ay fiabfiaarok at sonakoktu nan Espiritok as nan hanacha ay urkiw, ya chichantu nan mangepadtu as nan epakaammok kan chicha.

¹⁹Omeppailaaktu as nakaskaschaaw ad chaya. Uray asna's luta at omeppailaaktu as sinyar ay chara, apuy ya mun-alepotapot ay asok.

²⁰Nan urkiw at ngomongottu, ya nan furan at komaman as chara. Chatosa nan ommat sakbay omali nan am-amud ya machayaw ay urkiw nan Apo.

²¹Angkiay ya am-in ay munpasug-ang as nan Apo at maesarakanchantu.”***

²²Inturuy pay Pedro, “Iib-a ay kianak Israel, chumngor kayu as nan ifiakiak. Hi Jesus ay i-Nazaret nan finaor Apo Dios. Penaneknekan Apo Dios na kan chakayu babaen as nan ongor ay enpakamkamana kan Jesus ay milagro, nakaskaschaaw ya sinyar. Ammuyu sa, tay enommat chaná hena's kawad-anyu.

²³Hi Jesus ay anna at ad pus-uy, ple-naplanon ya sikud ay ammon Apo Dios mismu ay maipurang kan chakayu. Chakayu at enpatatuyyu hiya as nan manangotettet chi ukialicha ay tataku as nan nangelansaancha kan hiya as nan koros. ²⁴Ngem tenakon Apo Dios hi Jesus manipud as nan utúy, ya wenay-

awayana hiya as nan pannakafialin chi utúy, tay achi poros mafialin ay nan utúy nan mangetoray kan hiya. ²⁵Tay nauy nan infiakian David maepangkep kan Jesus:

‘Kanayon ay iilaok nan Apo ay wacha kan ha-un. Kiapú ta as-op as solet hiya ay mamadfiachang kan ha-un, achiyak umugyat.

²⁶Isunga naragsakak as solet, ya ifiakiak nan lagsakku. Uray matuy nan achorku, wacha nan namnamaok,

²⁷tay ammok ay achim engannanuy nan lenawak ad Hades†† winnu eparufus ay mabrok nan achor nan Nasantowan as nan lufok.

²⁸Enpakaammom kan ha-un nan charan ay muntoróng as nan fiyag ay maid patingkiana. He-a nan mangeparagsaktu as solet kan ha-un kiapú ta mawawachaka kan ha-un.‡‡

Hiyasa nan kenalen Ari David.”

²⁹Inturuy pay Pedro, “Chakayu ay iib-a, laychok ay epakaammu ay ustu nan maepangkep as nan ama takú ad pus-uy ay hi Ari David. Natuy hiya, at nailufok, ya inkiana ad wani at wacha hena nan lufokna. ³⁰Ngem kiapú ta usa hiya ay pomapadtu, ammuna nan enkaren Apo Dios kan hiya ay mun-ikianak hiya as usa ay ari ay kaman kan hiya.

³¹Aammon David nan atun Apo Dios as tapen chi urkiw, ya infiakiana nan maepangkep as nan matakuan Cristo manipud as nan utúy ay chaan naengany nan lenawana ad Hades winnu nabrok nan achorna. ³²“Hi Jesus ay anna at tenakon Apo Dios manipud as nan utúy, ya chakami am-in nan mangepaneknek, tay inilami. ³³Naetaguy hi Jesus ad chaya as apét kannawan

**2:21 Joel 2:28-32

††2:27 Ad Hades nan kawad-an nan nunkatuy.

‡‡2:28 Sal. 16:8-11

Apo Dios. Inchat Dios Ama kan hiya nan toray ay mangsonag as nan Espiritu Santo kan chakami ay kaman as nan enkarina. Chatona nan chay il-ilaun ya chungchungrun ad wani. ³⁴Tay chaan naetag-uy hi David ad chaya. Uray mu hiyachi, kanana,

‘Nan kanan nan Apo as nan Apok at tomokorka as apét kannawanku

³⁵inkiana amisok nan chiyuycha kafusormu ay kaman chicha nan kiaki-atinam.’[¶]

³⁶Isunga chakayu am-in ay kianak Israel, masapor siguradu ay maamuwanyu ay hi Jesus ay anna ay penatuyyu as nan nangepalansaanyu as nan koros at hiya nan nunfialinun Apo Dios as Apo ya Cristo.”

³⁷Kun pay chinngor nan tatakú sa, nalilifokancha as solet, ya kanancha kan Pedro ya as nan tapina ay apostoles, “Iiba, anan atunmi ngay ngarud?”

³⁸Tinumfor hi Pedro kan chicha, “Tunggal usa kan chakayu at munfi-afiawi as nan fiasfiasorna ya munpafunyang ay mangepakaammu ay hi Jesu Cristo nan Apona^{§§} ta mapakawan kayu as nan fiasfiasoryu. Mu atunyu sa at maawatyuntu nan ichat Apo Dios kan chakayu ay hiya nan Espiritu Santo. ³⁹Tay nan enkaren Apo Dios at para kan chakayu ya as nan kianakyu ya as nan am-in ay tatakú henan achawwi ay luglukiar. O, nan enkarina at para as nan am-in ay piliyun nan Apo ay Dios takú.”

⁴⁰Ongor pay nan tapina ay kenarkalen Pedro ay nanukutukun kan chicha ya finag-ana chicha, “Esarakanyu koma nan achoryu as nan chusantu nan tatakú ad wani ay manangotettet chi ukialicha ay mangachi kan Jesus.” ⁴¹Angkiay ya nan chiyuycha enmafurot as nan kenalen

Pedro at nunpafunyangcha. Umuycha as turon lifu nan naetapi as nan omaafurot kan Jesus as nan hiyachi ay urkiw. ⁴²Enpanaagcha ya inunudcha nan insuron nan apostoles, ya tenatanudcha ay makekadkadwa as nan tapina ay omaafurot. Nakekkekancha us kan chicha as nan tenapay ay hiyasa nan mangnumnumnumancha as nan natuyan Jesus, ya nun-us-usacha ay nunkarkararang.

Nan Panagfiyag Nan Omaafurot

⁴³As nan hiyachi, naschaawcha am-in nan tatakú, ya kiapú as nan panakafialin Apo Dios ay inchatna as nan apostoles, ongor nan nakaskaschaaw ya sinyar ay en-enatcha. ⁴⁴Inturturuy am-in nan omaafurot ay cha maam-among, ya nun-eennettancha as nan am-in ay wacha kan chicha. ⁴⁵Enlakucha nan lutacha ya nan tapina ay kuk-uwacha. Angkiay inchatcha nan lakuna as nan am-in ay omaafurot ay makasapor. ⁴⁶Inurkiw ay inturturuycha ay maam-among as nan fiattaw nan Templo. As nan mun-ub-ufongancha us as abafongcha at naragsakcha ya napakumbabacha ay mangan as nan tenapay ay hiyasa nan mangnumnumnumancha as nan natuyan Jesus. ⁴⁷Kuncha pay naamong, chinaychayawcha hi Apo Dios, ya rinisrispitan nan tatakú chicha. Inurkiw ay entapen Apo Dios kan chicha nan chiyuycha fiarú ay naesarkan.

Nan Enmammayan Nan Usa'y Pilud

3 As nan hin-urkiw, tinmikid cha Pedro kan Juan as Templo as nan alas tres as nan makiayud ay hiyasa nan munkarkarakian chi Judio. ²Wacha nan usa ay laraki ay naiyanak ay pilud ay nangatokor as nan Templo as nan sag-un

[¶]2:35 Sal. 110:1

^{§§}2:38 As nan kali ay Griego at kanana, “mafunyakian kayu as nan ngachan Jesus,” 10:48.

nan sugpan ay makali un Am-ammay. In-urkiw ay maokwat hiya ay maiyuy hid-i ta munlemos as nan chiyuycha sungkop. ³Kuna pay inila cha Pedro kan Juan ay uy sungkop as Templo, nunlemos kan chicha. ⁴Entoongan cha Pedro kan Juan hiya, ya kanan Pedro, “Ilaum chakami.” ⁵Isunga inilana chicha ay maman-ud as ichtatcha.

⁶Angkiay ya kenalen Pedro, “Maid poros sipingku. Ngem nan wacha kan ha-un at hiya nan ichtatku kan he-a. Babaen as nan pannakafialin nan ngachan Jesus ay i-Nazaret, manaranka.” ⁷Angkiay ya inunnan Pedro nan kannawan ay liman nan laraki ay pilud ya finadngana hiya ay tomakchug. Hiya at chi ya kinumnugcha nan suken nan pilud. ⁸Natannakchug, ya enlapuna ay manaran. Haat makiskop hiya kan cha Pedro kan Juan as Templo. As nan chana manarcharanan, cha muntattat-allok ya munchaychayaw kan Apo Dios. ⁹Inilan am-in nan tataku hiya ay cha manarcharan ya cha munchaychayaw kan Apo Dios. ¹⁰Kuncha pay enmatonan ay hiya payat nan nangatokor ay munlemos as nan Templo as nan sag-un nan sugpan ay makali un Am-ammay, naschaawcha as solet as nan enommat kan hiya.

Nan Enkasaban Pedro As Templo

¹¹As nan hiyachi, penmapakud nan enmammay ay laraki kan cha Pedro kan Juan. Tenmagtag am-in nan tataku as nan kawad-an cha Pedro kan Juan henan makali un Fiangsar Solomon, tay naschaawcha as nan enommat as nan chiyuy pilud. ¹²Kun pay inilan Pedro nan tataku, kenalina kan chicha, “Chakayu ay iib-ak ay kianak Israel, adchi t'uy kayu maschaaw as na? Adchi t'uy

chakami etotoongan? Ay kananyu un nan mismu ay kafiaelanmi winnu ustu ay panagchayawmi nan nangepacharan kan tona ay taku? ¹³Hi Apo Dios ay Dios cha Abraham, Isaac ya Jacob ay kaap-uwan takú nan nangepacharan kan hiya, fiakun chakami ta maila nan kaichayawan Jesus ay fiabfiaaruna. Hi Jesus ay anna at hiya nan inpu-rangyu kan Gobernador Pilato. Enachiyu pay hiya as nan sangwanan Pilato uray mu plenununa ay ilufus hiya. ¹⁴Ngem enachiyu hiya ay nasantowan ya nal-intig, ya chinawatyu kan Pilato ay ilufusna nan usa ay pomapatuy. ¹⁵En-papatuyyu nan mangichat as tit-iwa ay fiyag, ngem tenakon Apo Dios hiya manipud as nan utúy. Chakami ngarud nan mangepaneknek as nan maepangkep as na, tay inilami. ¹⁶Kiapú as nan pan-nakafialin nan ngachan Jesus, finmikas nan nauy laraki ay iilaunyu ya am-ammuyu. O, kiapú as nan pannakafialin nan ngachan Jesus ya pammati kan hiya, nakaan nan piniludna ay hiyasa nan iilaunyu am-in.

¹⁷“Ad wani chakayu ay iib-a, ammok ay achiyu maawatan ay hi Jesus nan Cristo as nan nangepapatuyanyu kan hiya. Kaman us nan anap-apuyu at achicha maawatan. ¹⁸Nan enatyu kan Jesus at hiyasa nan natongparan nan enpaepadton Apo Dios as nan am-in ay pomapadtu ay hi Cristo at masapor mun-iliwas ya matuy. ¹⁹Isunga munfi-afiawi kayu as nan fiasfiasoryu, ya munfiangad kayu kan Apo Dios ta pakawanuna chakayu as nan fiasfiasoryu. ²⁰Tay mu atunyu na, wachantuy mangepa-pigsaantu Apo Dios as nan numnumyu. Ifiaornantu kasin nan chinutokana ay hi Jesus ay hiya nan Cristo ay mangesarakan ya mangetoray as nan am-in ay omafurot kan hiya.* ²¹Masapor

*3:20 Mat. 24:14; Mar. 13:10; 2 Ped. 3:12

mayaschi hi Jesus ad chaya inkiana umchan nan timpu ay mangepafiaruwan Apo Dios as nan am-in ay enpaepadtuna as nan chiyuycha nasantowan ay pomapadtu ad pus-uy. ²²Hi Moises at kenalina un,

‘Hi Apo Dios at somnagtu as usa ay pomapadtu ay kaman kan ha-un ya murpu kan chakayu ay Judio. Masapor epanaagyuy ya tongparunyu nan am-in ay ifiakiana kan chakayu.

²³Mu wachay achi mangtongpar as nan ifiakian nan hana ay pomapadtu, maisiyantu hiya as nan tatakun Apo Dios, ya machusantu hiya in-inkiana.’[†]

²⁴Am-in nan pomapadtu patí hi Samuel ya nan chiyuycha senmokat kan hiya at enkasabacha us nan cha om-ommat as nan nauycha urkiw ad wani. ²⁵Chitaku am-in nan manawid as nan enkaren Apo Dios ay enpaepadtuna as nan chiyuycha pomapadtu, ya maetapi kayu as nan inturag Apo Dios as nan kaap-uwanyu. Tay kenalina kan Abraham un, ‘Babaen as nan kianakmu, bendisyonak am-in nan tatakun asna's luta.’[‡] ²⁶Isunga, chakayu ay Judio nan enmon-ona ay nangifiaoran Apo Dios kan Cristo ay fiabfiaaruna ta bendisyonana chakayu babaen as nan mangchukkiananyu as nan mangotettet ay panagfiyagyuy.”

Nan Naifiaruchan Cha Pedro Kan Juan

4 Kun pay kutug ay cha munkarkali cha Pedro kan Juan as nan tatakun, enmali kan chicha nan papachi, nan kapetan chi kukuwarcha as nan Templo ya nan chiyuycha Saduceo. ²Finmungatcha, tay insuron cha Pedro as nan tatakun nan maepangkep kan Je-

sus ya enkasabacha ay nataku hiya manipud as nan utúy ay hiyana nan mangpaneknek ay matakun am-in nan nunkatuy. ³Angkiay ya tiniliwcha cha Pedro kan Juan, at enpaifiarudcha inkiana as nan kafikiatana, tay naschum at. ⁴Ngem ongor as nan chiyuycha nangor as nan kenalen cha Pedro kan Juan nan enmafurot. Nan filang nan lanaraki ay enmafurot kan Jesus at umuy as leman lifu.[¶]

⁵As nan kafikiatana, nan chiyuycha membron nan Sanhedrin ay chicha nan anap-apu, nan anam-amá ya nan munisursuru as Lintig at naamongcha ad Jerusalem. ⁶Nakimitincha kan Anas ay hiya nan kangatuwan ay pachi, ya kan cha Caifas, Juan ay nurpu as nan pamilyan Anas, Alejandro ya nan tapina'y lanaraki as nan pamilyan nan kangatuwan ay pachi. ⁷Enpatakchugcha cha Pedro kan Juan as nan sangwanancha, ya finistikiarcha chicha. Kenalicha, “Ngachana nan nurpuwan nan pannakafialin ay nangepaammay as nan nauy napilud? Ngachana nan nakin kalibfengan as nangekamananyu's na?”

⁸Hi Pedro at napnu as pannakafialin nan Espiritu Santo, ya tinumfor hiya kan chicha, “Chakayu ay totoray ya anam-amá, ⁹mu fistikiarunyu chakami ad wani maepangkep as nan ammay ay enaenatmi as nan napilud ya mu anan enatna ay nakacharan, nauy ifiakiami kan chakayu. ¹⁰Masapor ngarud maamuwanyu am-in ya am-in us ay kianak Israel ay babaen as nan pannakafialin nan ngachan Jesu Cristo ay i-Nazaret at enmammay nan nauy laraki ay nangatakchug as nan sangwananyu. Hi Jesu Cristo at hiya nan enpalansayu as nan koros ay tenakon Apo Dios manipud as

[†]3:23 Deut. 18:15, 18-19; Ara. 7:37

[‡]3:25 Gen. 22:18

[¶]4:4 Ara. 2:41

nan utúy. ¹¹ Hi Jesus nan maepachong as nan nauy naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana un,

‘Nan chiyuy fiatu ay enachen nan chiyuycha muntuptuping at hiyasa nan nunfialin as kaamuchan ay maipugnad.’⁸

¹² Hiya yangkiay nan mafialin ay mangesarakan as nan tatau, tay maid poros tapina asna's luta ay infiaor Apo Dios ay mangesarakan kan chitaku mu achi yangkiay hiya.”

¹³ Kun pay inilan nan chiyuycha membron nan Sanhedrin nan kenaturud cha Pedro kan Juan ay tumfor, ya as nan nangammuwancha ay kun ap-apud ay tatau cha Pedro kan Juan ay chaan nakaachar, naschaawcha. As nan hiy-achi, enmatonan nan anap-apu cha Pedro kan Juan ay chicha nan nakituntun-ud kan Jesus. ¹⁴ Ngem kiapú ta iilauncha nan laraki ay nakaan nan piniludna ay naketatakchug kan cha Pedro, maid at makanancha ay maekontra kan chicha.

¹⁵ Isunga enpak-akcha cha Pedro kan Juan as nan munmitmitinan nan Sanhedrin, at enapatcha mu anan atuncha kan chicha. ¹⁶ Nunsesennarudsudcha, “Anan atun takú ngun kan chatona ay lanaraki? Chakus met naammuwan nan am-in ay umiili ad Jerusalem nan nauy nakaskaschaaw ay enatcha, ya achi takú met maesaot. ¹⁷ Ngem ad wani ta achi maiturturuy ay maiwaras na ay chamag as nan tatau at ug-ugyatun takú chicha ta achicha kasin os-osarun nan ngachan Jesus as nan munkarkaliyancha as nan tatau.”

¹⁸ Angkiay ya kasincha enayakian cha Pedro kan Juan, ya infilinchu kan chicha, “Ikinakyu at man ay fufukikun

winnu isurusuru nan maepangkep as nan ngachan Jesus.”

¹⁹ Ngem tinumfor cha Pedro kan Juan, “Chakayu nan mangifiakia mu ustu kan Apo Dios ay chakayu nan tongparunmi, fiakun hiya, ²⁰ tay achimi mafialin ay ikinak ay mangifiaag as nan inilami ya chinngormi kan Jesus.”

²¹ Kun pay kasin inug-ugyat nan chiyuycha membron nan Sanhedrin chicha, enparufuscha chicha ay mak-ak. Achicha ammu nan atuncha ay manusa kan chicha, tay am-in nan tatau at chacha munchaychayaw kan Apo Dios kiapú as nan nakaskaschaaw ay enommat. ²² Tay nan laraki ay enommatan nan nauy ay nakaskaschaaw ay pannakapaammay at nasorok as opat puru nan tawwuna.

Nan Luwaron Nan Omaafurot

²³ Kun pay nailufus cha Pedro kan Juan, nunfiangadcha as nan kawadan nan kakadwacha, at enpachamagcha nan kenarkalen nan anap-apon chi papachi ya nan anam-amá. ²⁴ Kun pay chinngor nan kakadwacha nan nauy, nun-us-usacha ay nunkararag kan Apo Dios. Kenalicha, “Mannakafialin ay Apo Dios, he-a nan namayang henan chaya ya luta ya nan chanum ya am-in ay wacha kan chicha.”^{**} ²⁵ Babaen as nan Espiritu Santo, enpaifiakiam kan David ay kaap-uanmi ay fiabfiarun un, ‘Adchi t’uycha fumufungat nan chiyuycha Gentil ay mangkontra kan Apo Dios? Adchi t’uy cha planplanuwun nan chiyuycha Judio nan maid kotkotokna?

²⁶ Nunsakiana ay makikufiat nan ar-ari asna's luta, ya naamong nan anap-

§4:11 Sal. 118:22; Isa. 28:16

**4:24 Exo. 20:11; Neh. 9:6; Sal. 146:6

apu ay mangkufiat kan Apo Dios ya kan Cristo ay pinilina.^{††}

²⁷Natongpar nan insurat David, tay henan nauy siyudad ay Jerusalem at nakeamong cha Ari Herodes ya hi Poncio Pilato as nan chiyuycha Gentil ya nan chiyuycha kianak Israel ta kontrauncha nan nasantowan ay fiabfiaarum ay hi Jesus ay pinilem. ²⁸Naamongcha ay mangekaman as nan am-in ay enkedengmu ay ommat kiapú as nan laychum ya pannakafialinmu. ²⁹Ad wani Apo, chungrum man paat nan chacha iyuguyat kan chakami. Fiadngam chakami ay fiabfiaarum ta tumurud kami ay uy mangepakaammu as nan kalem. ³⁰Epailam man paat nan pannakafialinmu ta mafialin ay omammay nan munsaket, ya maekaman nan chiyuycha sinyar ya nan chiyuycha nakaskaschaaw babaen as nan pannakafialin ay inchat Jesus ay nasantowan ay fiabfiaarum.”

³¹Kuncha pay narpas ay nunkararag, nunwawud nan afong ay naaamongancha. Waschi un napnu as Espiritu Santo, ya tinmurudcha ay nangiwarakiawag as nan kalen Apo Dios.

Nan Nun-us-usaan Nan Am-in Ay Omaafurot

³²As nan hiyachi, am-in nan omaafurot kan Jesus at nun-us-usacha as nan numnum ya pusucha. Maid kan chicha nan nangali un fukchana nan uray ngachana as nan kuk-uwana, ngem kuncha at nun-eennettan as nan am-in. ³³Babaen as nan pannakafialin Apo Dios, inturturuy nan apostoles ay mangepaneknek as nan maepangkep as nan natakuwan Apo Jesus manipud as nan utúy. As nan hiyachi, benendisyonan Apo Dios as solet chicha am-in. ³⁴Maid usa kan chicha as namaichan as kasaporana,

tay nan chiyuycha wachay luta ya ab-afongcha at enlakucha chasa ay kuk-uwacha. Kun pay narpas, inyalicha nan lakon nan hanacha ³⁵as nan apostoles ay nangepakakchang as nan chiyuycha makasapor.

³⁶Assesa us nan enat Jose ay kianak Levi ay i-Chipre. Ngenadnan nan chiyuycha apostoles hiya as Bernabe. (Nan laychuna ay kanan at “Anak ay Lumiwliwa.”) ³⁷Enlakuna nan usa ay payyiwana, at inyuyna nan lakuna as nan apostoles.

Nan Enat Cha Ananias Kan Safira

5 Ngem wacha nan hen-asawa ay cha Ananias kan Safira ay nangelaku as tapen nan lutacha. ²Intupug Ananias nan tapen nan lakuna ay aamon asawana, ya inyuyna nan tapina yangkiay as nan apostoles.

³Ngem kenalen Pedro kan hiya, “Ananias, adchi t'uymu enparufus hi Satan as mangetoray kan he-a, t'uymu inkutuman nan Espiritu Santo ya intupugmu nan tapen chi lakon nan lutam? ⁴Sakbay elakom nan luta at kuk-uwam met, ya as nan nangelakwam as sa, kikiadka met challu as atum as nan lakuna. Adchi ngay ngarud t'uymu ninumnum ay mangekaman as assesa? Fiakun taku nan inkutumam ngem hi Apo Dios.”

⁵Kun pay chinngor Ananias chaná ay kali, nunkakatuy hiya ya natu-ug. Nunsidlay ukyat nan am-in ay nanngor as nan hana. ⁶Angkiay ya inmuynan nan fiafiallu kan Ananias, at lenekfotancha hiya. Hacha at ipitiw ay uy nangilufok.

⁷Kun pay inmuynan chi turu ay uras, enmali hi asawan Ananias ya sinungkop ay achina ammu nan enommat. ⁸Angkiay kenalen Pedro kan hiya, “Ifiakiam kan ha-un, ay hiyana kayong nan ustu ay lakon nan lutayu?”

“O-ya hiyasa,” ensongfiat Safira. ⁹Ngem kenalen Pedro kan hiya, “Anuyyu payat nunturakian ay hen-asawa ay manisting as nan Espiriton Apo Dios? Ilaum, nan chiyuycha nangilufok kan asawam ad kianad at hanacha as pantiw, ya uy chaká us ilufok kan chicha.” ¹⁰Nunkakatuy hi Safira ya natu-ug as nan suken Pedro. Kun pay sinungkop nan fiatiallu, ya ininchanancha ay nanatuy hi Safira, inpitiwcha ay uy nangilufok kan hiya as nan sag-un asawana. ¹¹Nunsidlay ugyat nan am-in ay omaafurot ya am-in nan tapina ay nanngor as nan enommat.

Nan Nakaskaschaaw

Ay En-enat Nan Apostoles

¹²As nan hiyachi, ongor nan en-enat nan apostoles ay sinyar ya nakaskaschaaw as nan tatau. Tenatanud am-in nan omaafurot ay naam-among as nan makali un Fiangsar Solomon as Templo. ¹³Maid naturud as nan chaan enmafurot kan Jesus ay maetapi kan chicha. Ngem uray mu hiyasa, rinispitucha challu nan nauycha omaafurot. ¹⁴Enmongongorcha us nan naetapi ay lanaraki ya fianafiai ay enmafurot kan Jesus. ¹⁵Kiapú as nan en-enat nan apostoles, nan chiyuycha munsaket at inyuy nan tatau as nan korsa, ya enpapab-ugcha as nan inyapragcha ta as nan mar-osan Pedro at paat maaiwan koma nan tapina kan chicha. ¹⁶Nan ongoongor us ay tatau ay nurpu henan am-in ay ili ay nangliluwus ad Jerusalem at inyalicha nan chiyuycha munsaket ya nunkaanennetan, at enmammaycha am-in.

Nan Liglikiat Nan Apostoles

¹⁷As nan hiyachi, nan kangatuwan ay pachi ya nan am-in ay kakadwana ay Sa-

duceo at enmaposcha as solet. ¹⁸Isunga enpatiliwcha nan apostoles, at inpaifi-arudcha chicha. ¹⁹Ngem as nan lafi, enmali nan anghel Apo Dios, ya tenkafiana nan pantiw nan pagfiaruchan, at inpitiwna chicha. Kenalina kan chicha, ²⁰“Uy kayu as Templo ya ifiakiaiyu as nan tatau nan maepangkep as nan nauyfiarú ay fiyag.” ²¹Enafurot nan apostoles nan kenalina. As nan nakapis, inmuycha as Templo, ya enlapucha ay nun-isuru as nan tatau.

Kun pay naaw-awni, as nan enmaliyan nan kangatuwan ay pachi ya nan kakadwana as Templo, enpaayagcha am-in nan am-in ay membron nan Sanhedrin ay chicha nan anap-apon chi Judio ya nan anam-amá ay Judio ta munmimitincha. Hacha at ifiaor nan kukuwarcha ay umuy as pagfiaruchan ay mangiyuy as nan apostoles kan chicha. ²²Ngem as nan inumchanancha as pagfiaruchan, maidcha at nan apostoles. Isunga nunfiangadcha ya enpachamagcha as nan chiyuycha membron nan Sanhedrin nan maepangkep as na. ²³Kenalicha, “As nan inumchananmi, kutug ay naetotorfek nan pagfiaruchan, ya wachacha am-in nan nunkukuwarcha ay nangatakchug as nan pantiw. Ngem kunmi pay tenkafian, maid tagtakuwan as fiaruy.”

²⁴Kun pay chinngor nan kapetan nan kukuwarcha as Templo ya nan anap-apon chi papachi nan nauycha naifiakia, nalilifokancha as solet mu anan enommat as nan apostoles.

²⁵Angkiay ya wacha at nan enmali ay nurpu as nan kawad-an nan Templo, ya kanana kan chicha, “Chumngor kayu! Nan lanaraki ay infiarudyu at wachacha as Templo ay cha mun-is-isuru as nan tatau.”

²⁶Kuncha pay chinngor sa, inmuy nan kapetan ya nan kukuwarcha ay uy nangara kan chicha. Ngem chaancha kin-

uyud chicha, tay umugyatcha as nan mangkiayangan nan tatau kan chicha.

²⁷ Kuncha pay inyali nan apostoles, enpatakchugcha chicha as nan sangwanan nan Sanhedrin, ya finistikiar nan kangatuwan ay pachi chicha. ²⁸ Kenalina, “Ilurugtokyu! Infilinmi met ay ustu kan chakayu ay achi kayu munis-isuru babaen as nan kalibfengan nan nauy ay ngachan. Ilaunyu, nunchinamag at henan intiru ay Jerusalem nan insursuruyu, ya chakami at nan uyyu pafiasorun as nangpatuy kan hiya.”

²⁹ Ngem tinumfor hi Pedro ya nan tapina ay apostoles, “Masapor hi Apo Dios nan tongparunmi, fiakun nan tatau.

³⁰ Nan Apo Dios ay chinaychayaw nan kaap-uan takú at tenakuna hi Jesus ay penatuyyu as nan nangepalansaanyu as nan koros. ³¹ Hiya nan entag-uy Apo Dios as apét kannawana. Nunfialinuna hiya as Muntoray ya Omesarakan. Enat Apo Dios chi ta wachay chansan nan chiyuycha kianak Israel ay munfiawiafiawi ya mapakawan as nan fiasfiasorcha.

³² Chakami nan mangepaneknek ay titiwa chaná. Assesa us as nan Espiritu Santo ay inchat Apo Dios as nan chiyuycha mangtongpar kan hiya.”

³³ Kun pay chinngor nan chiyuycha membron nan Sanhedrin nan hana kenalen cha Pedro, finmungatcha as solet, ya laychuncha ay patayun nan apostoles. ³⁴ Ngem wacha kan chicha nan usa ay Fariseo ay nan ngachana at Gamaliel ay mun-isursuru as Lintig ya rispituwun am-in nan tatau. Tenmakchug hiya, ya finilina nan kukuwarcha ay epapitiwcha nan apostoles as hen-omaketan.

³⁵ Angkiay ya kenalina as nan chiyuycha membron nan Sanhedrin, “Chakayu ay iib-ak ay kianak Israel, il-ilaunyu nan atunyu kan chatosa ay tatau. ³⁶ Tay ad kasin, wacha hi Teudas ay nangali un usa hiya ay nangatu ay taku. Umuy as opat kiasot ay tatau nan naetapi

ay inmund kan hiya. Ngem napatuy hiya, ya am-in ay immun-unud kan hiya at nasisiyancha, ya maid nunfianakian nan insursuruna. ³⁷ Kun pay narpas sa, wacha us hi Judas ay i-Galilea as nan timpon nan munsensosan as tatau. Ongor chi nunfialinuna as pasorotna ay nangkuru as nan goberno. Uray hiya at napatuy ya nasisiyancha us nan immun-unud kan hiya. ³⁸ Isunga ad wani, ifiakik kan chakayu ay kunyu at man ukiayun chicha. O, yasa ta kikiadcha. Tay mu as nan numnum nan tatau nan nurpuwan nan chacha at-atun winnu planplanuwun, achi maturuy. ³⁹ Ngem mu kan Apo Dios nan nurpuwana, achi kayu makaamis kan chicha, tay anaka ya kunyu at lawá kontraun hi Apo Dios.”

⁴⁰ Inyafudcha nan hana kenalen Gamaliel. Kuncha pay enpaayag kasin nan apostoles, enpasapletcha chicha. Angkiay ya finilinchu chicha ay achicha kasin os-osarun nan ngachan Jesus as nan munkarkaliyancha as nan tatau, ya inlufuscha chicha.

⁴¹ As nan nanaynanan nan apostoles as nan chiyuycha membron nan Sanhedrin, nunlagsakcha, tay infilang Apo Dios chicha as maekari ay maetapi ay muniwas as pannakaifiafiain kiapú kan Jesus. ⁴² Inurkiw ay wachacha as nan fiat-taw nan Templo ya as nan tukutukún ay afong. Inturturuycha ay nangisursuru ya nangekaskasaba ay hi Jesus nan Cristo.

Nan Pitu Ay Napili Ay Fumadfiachang As Nan Apostoles

6 As nan nauycha ay timpu, as nan emongoongan nan omaafurot, nurmuy lilen nan chiyuycha Judio ay munkali as Griego as nan chiyuycha Judio ay munkali as Hebreo. Nunlili nan chiyuycha munkali as Griego, tay nan uycha eellakas at naenganuycha as nan inurkiw ay maiwarasan chi rasyon para as nan chiyuycha makas-

apor.^{‡‡} ²Isunga enayakian nan apostoles nan am-in ay omaafurot ta munmimitincha. Kenalicha, “Achi ustu challu ay enganuyumi ay mangekasaba as nan kalen Apo Dios ta chakami nan mangfiachang as nan eellakas. ³Isunga chakayu ay iib-a, pumili kayu as pitu ay lanaraki kan chakayu ay ammay chi kaap-apatancha ay napnu as pannakafialin nan Espiritu Santo ya kenasilib. Chicha nan chutokanmintu ay mangekaman as nan nauy ay chunu. ⁴Mu hiyasa, kunmi yangkiay osarun nan timpumi ay munkarkararag ya mangekaskasaba as nan kalen Apo Dios.”

⁵Nan kenalen nan apostoles at penalaylayadna nan am-in ay naamong hid-i. Pinilicha hi Esteban ay laraki ay napigsay pammatina ya napnu as pannakafialin nan Espiritu Santo ya cha Felipe, Procoro, Nicanor, Timon, Parmenas ya hi Nicolas ay Gentil ay i-Antiokia ay manguunud as nan iniili ay ukialen chi Judio. ⁶Angkiay ya inyuycha chicha as nan sangwanan nan apostoles ay nangekararag ya nangepatay as limacha as nan uron nan tunggal usa ay napili ta machutokancha ay mangekaman as nan nauy ay chunu.

⁷Isunga kaskasin nunchinamag nan kalen Apo Dios. Enmongoongorcha nan omaafurot ad Jerusalem, ya ongoongorcha us nan papachi ay enmafurot.

Nan Natiliwan Esteban

⁸Hi Esteban ay napnu as bendisyon Apo Dios ya pannakafialin nan Espiritu Santo at ongor chi nakaskaschaaw ya sinyar ay en-enatna as nan tatak. ⁹Ngem nan tapina ay Judio ay tatak nan makali un Senagogan chi Nawayawayaan Ay Tatak ya nan chiyuycha Judio ay i-Cirene, i-Alejandria, i-Cilicia

ya i-Asia at nakesosekcha kan Esteban. ¹⁰Ngem chaancha nakasongfiat as nan kenasilib Esteban winnu nan enpakalen nan Espiritu Santo kan hiya.

¹¹Isunga penasoksokancha nan tapen nan lanaraki ta pafiasoruncha hi Esteban. Kenalicha, “Chingormi ay nunkali hiya as maifusor kan Moises ya kan Apo Dios.” ¹²As nan hiyasa ay enatcha, linumuchay kuru as nan tatak, anapapu ya mun-isursuru as Lintig. Angkiay tiniliwcha hi Esteban, ya inyuycha hiya as nan chiyuycha membron nan Sanhedrin. ¹³Enmayagcha as nunkangutum ay nangpaneknek un, “Hi tona ay taku at achina ikinak ay cha munkalikali as maifusor as nan nauy nasantowan ay Templo ya as nan Lintig Moises, ¹⁴tay chingormi ay kenalina un, ‘Hi Jesus ay anna ay i-Nazaret at paraw-unantu nan nauy Templo, ya sokatana am-in nan chiyuycha iniili ay ukiali ay enpatawid Moises kan chitaku.” ¹⁵Am-in nan chiyuycha nangatokor as nan maam-amongan nan chiyuycha membron nan Sanhedrin at kuncha entotoongan hi Esteban, ya inilacha ay kaman lupan chi anghel nan lupana.

Nan Songfiat Esteban

7 Angkiay ya senarudsud nan kangatuwan ay pachi kan Esteban, “Ay tit-iwa chaná ay chacha epabpafiasor kan he-a?”

²Tinumfor hi Esteban, “Chakayu ay ib-a ya am-a, chungrunyu nan ifiakiak kan chakayu. Hi Apo Dios ay machaychayaw at nunpaila kan apu takú ay Abraham as nan kawad-ana pay laing ad Mesopotamia sakbay uy makiili ad Haran. ³Kenalen Apo Dios kan hiya, ‘Taynam nan ilem ya nan iib-am, ya umuyka henan luta ay epailak kan he-

‡‡6:1 Nan naichat ay rasyon at siping winnu makan.

a.^{¶¶} ⁴Isunga tenaynana tit-iwa nan lutan chi i-Caldeo ay nakiiliyana, ya uy nagyán ad Haran. Kun pay natuy hi amana ay entatakina, infiaor Apo Dios hiya as nan nauy luta ay umiiliyanu ad wani. ⁵Maid poros enpatawid Apo Dios kan hiya hid-i as uray ak-akettuy ay luta. Ngem enkaren Apo Dios kan hiya ay ichtanantu na ay luta ay kuwau-nantu ya nan chiyuycha kianakna, uray mu maid pay anakna as nan hiyachi ay nun-ekariyan Apo Dios kan hiya. ⁶Nauy nan kenalen Apo Dios kan Abraham, ‘Nan chiyuycha kianakmu at magyan-chantu henan lutan chi tukún, ya munfialinchantu as mafiabfiaor ya maparpalikiatchantu as opat kiasot ay tawwun. ⁷Ngem chusaoktu nan chiyuycha umiili hid-i ay mamabfiaortu kan chicha. As nan marpasan chatosa, mak-akchantu as nan hana ay luta, ya chaychayawunak henan nauy ay lukiar.’^{¶¶¶} ⁸Kenalen pay Esteban, “Inchat Apo Dios kan cha Abraham nan filin ay sugyatancha nan an-akcha ay lallaraki ay hiyasa nan sinyar nan inturag Apo Dios kan hiya. Isunga sinugyatan Abraham nan pototna ay hi Isaac as nan maekawaru ay urkiw nunlapu as nan naiyankana. Sinugyatan Isaac hi Jacob ay pototna. Assesa us nan enat Jacob as nan chiyuycha pototna ay hinpuru ya chuwa ay machaychayaw ay kaap-uwán takú.

⁹“Nan chiyuycha kaap-uwán takú ay potot Jacob at enapsancha nan sunú-dcha ay hi Jose. Enlakucha hiya ay nunfialin as mafiabfiaor ad Egipto. Ngem nawawacha hi Apo Dios kan Jose, ¹⁰ya ensarakana hiya as nan am-in ay nunliglikiatana. Inchat Apo Dios kan hiyay laing, ya nalaylaychan nan Faraon ay ari

ad Egipto kan hiya. Isunga chinutokana hiya as muntoray as nan intiru ay Egipto ya manganongnongnong us as nan am-in ay kuk-uwana.*

¹¹“Angkiay ya as nan inumchanan chi fitel as nan intiru ay Egipto ya Canaan, ongor chi likiat nan tatakú hid-i, ya maid omor-an nan kaap-uwán takú as kanuncha. ¹²Kun pay chinngor Jacob ay wachay makan ad Egipto, infiaorna nan kaap-uwán takú ay lomaku as kanuncha. Hiyachi nan enmon-ona ay inmuyancha ad Egipto. ¹³As nan maekadwa ay inmuyancha, enpakaammon Jose nan maepangkep as nan achorna as nan susnúdna, ya naam-ammon nan Faraon nan pamilyan Jose. ¹⁴Angkiay enpaayag Jose hi Jacob ay amana ya am-in ay pamilyan amana ay omalicha ad Egipto. Piton puru ya lemacha am-in. ¹⁵Inmuy hi Jacob ad Egipto ay hid-i nan natuyana ya nan an-akna ay kaap-uwán takú. ¹⁶Nan achorcha at naiyaton ay naifiangad ad Sikem, ya inlufokcha as nan liyang ay lenakwan Abraham ad pus-uy as nan chiyuycha kianak Hamor.

¹⁷“As nan kiayud umchanan nan timpu ay ommatan nan enkaren Apo Dios kan Abraham ad pus-uy, kaskasin natapiyan nan kaap-uwán takú ad Egipto. ¹⁸Nasennokat chi ari ad Egipto inkiana naesokat nan usa ay ari ay achi nangammu kan Jose.[†] ¹⁹Nan chiyuy ay ari at enallilawna ya penarpalikiatna nan kaap-uwán takú ya kun songel kan chicha. Peneletna chicha ay mangenganuy as mutuncha ta kuncha matuy.

²⁰“Hiyana nan timpu ay naiyankan Moises ay fufusellan ay onga. Turu ay furan nan nangay-aywanan enana

^{¶¶}7:3 Gen. 12:1

^{¶¶¶}7:7 Gen. 15:13-14; Exo. 3:12

*7:10 Gen. 37; 39-41

[†]7:18 Exo. 1:8

kan hiya as afongcha. ²¹ Kuncha pay achi maetafun hiya as afongcha, en-paiyachawwicha ya tenaynancha hiya. Ngem ininchanan nan fiafiai ay potot nan Faraon ya enpaurígna hiya as kaman tit-iwa ay anakna.[‡] ²² Naisursuruwan hi Moises as am-in ay kenasilib nan i-Egipto, ya nunfialin hiya as mafigfigig as nan am-in ay infiagfiakiana ya en-enatna.

²³ “Kun pay nun-opat puru nan tawwuna, ninumnumna ay uy mangam-ammu as nan kakailiyana ay kianak Israel. ²⁴ As nan inmuyana, enasporana nan usa ay kailiyana ay cha palikiatun nan i-Egipto. Inyapana kayman hiya, ya enes-angna babaen as nan nangpatuyana as nan i-Egipto. ²⁵ Ka-anan Moises mu maawatan nan kakailiyana ay hiya nan osarun Apo Dios ay mangwayawaya kan chicha, ngem chaancha naawatan. ²⁶ As nan kafikiatana, as nan nangil-ana as nan chuwa ay kakailiyana ay kianak Israel ay cha munpatuy, penachasna ay mangpakappia kan chatona ay chuwa. Kenalina, ‘Iib-a, mumpachong kayu ay kianak Israel ya, anuy kayu cha munpatpatuy?’

²⁷ “Ngem nan usa ay namalikiat as nan kailiyana at inturchuna hi Moises, ya kanana, ‘Anan nangchutok kayong kan he-a ay mangetoray ya mangokóm kan chakami?’ ²⁸ Ku-unak man laychun ay patayun kan he-a ay kaman as nan nangpatuyam ad kugkia as nan usa ay i-Egipto.’[¶] ²⁹ Kun pay chinngor Moises na, lenmayaw hiya, ya nagan ad Midian ay achawwi ay lukiar. Hid-i nan enmasaw-

ana, ya nawad-an hiya as chuwa ay potot ay lanaraki.

³⁰ “Kun pay inmuy chi opat puru ay tawwun, nunpaila kan hiya nan usa ay anghel as nan cha kumarkiarud ay eket ay kaiw ay wacha henan disyerto as nan sag-un nan Chuntug Sinai. ³¹ Naschaaw hi Moises as nan chiyuy inilana. Kun pay naesnop hiya ay uy mangemamad, chinngorna hi Apo Dios ay nangali kan hiya un, ³² ‘Ha-un nan Dios nan kaap-uwam, nan Dios cha Abraham, Isaac, ya Jacob.’[§] Kun pay chinngor Moises chi, penmayagpag hiya kiapú as ugyatna, ya achina at maiturud ay mangila's chi. ³³ Kenalen Apo Dios kan hiya, ‘Kaanum nan sapatosmu, tay nan luta ay nangatakchukiam at nasantowan.’^{**} ³⁴ Inilak nan maparpalikiat ay tatakok ad Egipto, ya chinngorku nan mun-an-ananaancha kiapú as nan iliwaska. Isunga kenomsopak ay mangwayawaya kan chicha. Aka, ta ifiaorku he-a ay munfiangad ad Egipto.’^{††}

³⁵ Inturuy pay Esteban, “Hi Moises ay anna nan enachen nan chiyuycha kianak Israel as nan nangaliyancha un, ‘Anan mangali un he-a nan mangetoray ya mangokóm kan chakami?’ Ngem hiya nan infiaor Apo Dios ta muntoray ya wayawayaana chicha babaen as nan fiachang nan anghel ay nunpaila kan hiya as nan cha kumarkiarud ay kaiw. ³⁶ Enpangon Moises chicha ay nak-ak ad Egipto. Ongor nan enkamkamana ay nakaskaschaaw ya sinyar ad Egipto, henan Munchachara ay Fiayfiay, ya kaman us as nan nanarcharanancha henan disyerto as opat puru ay tawwun. ³⁷ Hi Moises ay anna nan nangali as nan

‡7:21 Exo. 2:1-10

¶7:28 Exo. 2:13

§7:32 Exo. 3:6

**7:33 Exo. 3:5

††7:34 3:1-10

chiyuycha kianak Israel un, ‘Hi Apo Dios at umifiaortu kan chakayu as usa ay pomapadtu ay kaman kan ha-un ay murpu as nan kianak Israel.’^{‡‡} ³⁸Hi Moises nan naetatapi as nan kaap-uwan takú ay naamong henan disyerto. O, hiya nan wacha kan chicha ya nan anghel ay nunkali kan hiya henan chuntug ay Sinai. Hiya us nan nanawat as nan chiyuycha maid patingkiana ay kalen Apo Dios ay enpatawidna kan chitaku.

³⁹“Ngem nan kaap-uwan takú at enachicha ay mangtongpar as nan in-fiagfiakian Moises kan chicha. Kuncha at chinukkian hiya, ya nan nin-unumnumcha yangkiay at nan munfi-angchana ad Egipto. ⁴⁰Kiapú ta nafiayag hi Moises henan chuntug ay Sinai, kenalicha kan Aaron ay pachicha, ‘Mun-ammaka as tapina ay didiosenmi ay mangepangu kan chakami. Nan nauy taku ay hi Moises ay nangek-ak kan chitaku ad Egipto at achi takú ammu nan enommat kan hiya.’^{¶¶} ⁴¹Hiyachi nan timpu ay nun-ammaancha as didiosencha ay finakfiaka, nun-ichatchatoncha as nan hana ay didiosen, ya nunlagragsakcha ay nunsicha kiapú as nan enammaancha. ⁴²Ngem chinukkian Apo Dios chicha, ya inukiayna chicha ta uray ud-ay chayawuncha nan taraw ad chaya ay kaman as nan naisurat as nan liblon nan chiyuycha pomapadtu ay kanana, ‘Chakayu ay kianak Israel, ay ha-un nan enpartiyanyu as animar ya nun-ichatonanyu as opat puru ay tawwun ay nanarcharananyu henan disyerto?

⁴³Fiakun, tay nan intitiinyu at hiya nan fiawi ay naamma as larat ay naipuyan nan didiosenyu ay Moloc ya

nan tenartaraw ay makali un Refam. Chicha nan didiosen ay enammaanyu ay chinaychayawyu. Isunga hiyana nan kiapón nan nangepak-akak kan chakayu ta umuy kayu as nan ad-achawwi mu nan Babilonia.”^{§§}

⁴⁴Inturuy pay Esteban, “Nan kaap-uwan takú at wacha kan chicha nan fiawi ay naamma as larat henan disyerto ay mangepaila ay wacha hi Apo Dios kan chicha. Naammaan chi ay maiyunud as nan infilin Apo Dios kan Moises ya maiyunud as nan kapadpachong nan inilan Moises. ⁴⁵Kun pay natuy hi Moises, naesokat hi Josue ay nangepangu as nan kaap-uwan takú. Nan chiyuy fiawi ay naamma as larat ay tenawidcha at entatakincha henan luta ay sinubratcha as nan inmili hid-i ay enpak-ak Apo Dios. Nan hana fiawi ay naamma as larat at wacha inkiana as nan timpon Ari David. ⁴⁶Hi David at penalaylayadna hi Apo Dios. As nan hiyachi, chinawat David kan Apo Dios mu mafialin ay mun-amma hiya as magyanan nan Dios ay chinaychayaw Jacob. ⁴⁷Ngem fiakun hi David nan nangamma, kun at nan pototna ay hi Solomon.

⁴⁸“Uray mu hiyasa, nan Kangatuwan ay hi Apo Dios at fiakun as nan chiyuycha afong ay enammaan chi tatakun nan omaafongana ay kaman as nan kenalen nan usa ay pomapadtu un,

⁴⁹‘Ad chaya nan tronok, ya asna's luta nan kiakiatinak. Anan kaassenan nan afong ay ammaanyu para kan ha-un? Ay chaud nan mun-iblayak?

⁵⁰Ay kun fiakun ha-un nan nangamma am-in kan chatona?*

Hiyana nan kenalen Apo Dios.”

‡‡7:37 Deut. 18:15; Ara. 3:22

¶¶7:40 Exo. 32:1

§§7:43 Deut. 17:3; Amos 5:25-27

*7:50 Isa. 66:1-2

⁵¹ Inturuy pay Esteban, “Nunsidlay kenasokelyu, ya nalurak kayu ay manngor as nan kalen Apo Dios! Kun kayu tit-iwa kaman as nan kaap-uwanyu ay kanayon ay mangontra as nan Espiritu Santo! ⁵² Ay wachay uray usa as nan chiyuycha pomapadtu ay chaan penalikiat nan kaap-uwanyu? Maid met. Penatuycha nan chiyuycha nangepadtu as nan omaliyan nan Nalintig. Ad wani chakayu mismu nan nangesepsep ya nangepapatuy kan hiya. ⁵³ Chakayu nan nangawat as nan lintig ay nurpu kan Apo Dios babaen as nan anghesna ad pus-uy, ngem kunyu challu chaan tenongpar.”

Nan Nanglomtancha Kan Esteban

⁵⁴ Kun pay chinngor nan chiyuycha membron nan Sanhedrin nan kenalen Esteban, nunngesat nan fiab-acha as fungatcha as solet kan hiya. ⁵⁵ Ngem hi Esteban ay napnu as Espiritu Santo at nuntangad ad chaya, ya inilana nan kaichayawan Apo Dios ya hi Jesus ay nangatakchug as apét kannawana. ⁵⁶ Kenalina, “Uy! Ilaunyu kay! Iilaok ay naelwang ad chaya, ya iilaok nan Anak chi taku ay hi Jesus ay nangatakchug as nan apét kannawan Apo Dios.”

⁵⁷ Ngem kuncha at kahifufudtak ay nanangpop as ingacha. Angkiay kenamucha ay nangarufong kan hiya, ⁵⁸ at inkiayadcha ay manged-ak henan siyudad ya enlapucha ay manglomtak. Nan chiyuycha nuntistigu ay nangepafiasor kan hiya at kenaancha nan kakiaycha ya enpad-uncha as nan laraki ay nan ngachana at Saulo. ⁵⁹ Kuncha pay cha lomlomtakun hi Esteban, nunkararang hiya. Kenalina, “Apo Jesus, awatum nan lenawak.” ⁶⁰ Angkiay ya nunpalintumang hiya, ya infukiawna, “Apo, achim ifilang na as fiasor kan chicha.” Kenalina chi, ya natuy.

Nan Namalikiatan Saulo As Nan Chiyuycha Omaafurot

8¹⁻² As nan hiyachi, wachacha nan tapen nan manangchaychayaw kan Apo Dios ay uy nangilufok kan Esteban, ya nunsidlay tangungugucha kiapú as nan natuyana. Hi Saulo at usa ay nangiyafud as nan nangpatuyancha kan Esteban.

As nan hiyasa challu ay urkiw, nunlapu nan maparpalikiatanaan as solet nan chiyuycha omaafurot ad Jerusalem. Am-in nan omaafurot hid-i at lenmayawcha ay nasisiyan henan intiru ay Judea ya Samaria omangkiay nan apostoles. ³ Ngem hi Saulo at enlapuna ay mamalikiat as solet as nan am-in ay omaafurot. Sinungsungkop as nan tukutukún ay afong ay nangikuyud as nan lanaraki ya fianafiai ta uyna ifiarud chicha.

Nan Nangekaskasabaan Felipe As Nan Ammay Ay Chamag Ad Samaria

⁴ Nan chiyuycha omaafurot ay nasisiyan at inmuycha henan uray ngachana ay luglukiar ay uy nangekaskasaba as nan kalen Apo Dios maepangkep kan Jesus. ⁵ Hi Felipe nan usa ay inmuy henan usa'y siyudad henan probinsiya ay Samaria, ya enkaskasabana nan maepangkep kan Cristo. ⁶ As nan nanngoran nan ongoongor ay tataku kan hiya ya nangil-ancha as nan chiyuycha nakaskaschaaw ay sinyar ay enatna, nun-us-usacha am-in ay chinumngor ay ustu as nan kenalina. ⁷ Nak-ak nan chiyuycha anennet as nan ongor ay nunkaanennetan ay cha munfugfukiaw, ya ongorcha us nan paralitiko ya nunkapilud ay enmammay. ⁸ Isunga naragsakcha as solet nan umiili henan nauy siyudad ad Samaria.

⁹ Wacha hid-i nan usa ay taku ay nan ngachana at Simon ay somasaromangka

ay nun-ekamkaman as naschaawan nan chiyuycha i-Samaria. Enpangasna pay un hiya at usa ay nakaskaschaaw ay taku. ¹⁰ Am-in nan tatakú hid-i uray ngachanay kasasaadcha at chinumngorcha kan hiya. Kenarkalicha, “Hi tona ay taku at makali un Amud ay Panakafialin Apo Dios.” ¹¹ O, chinumngorcha ay ustu kan hiya, tay nafiyag ay penaschaawna nan tatakú babaen as nan nunsarsaromangkaana. ¹² Ngem kuncha pay enafurot nan enkasaban Felipe ay Ammay ay Chamag maepangkep henan muntorayan Apo Dios ya maepangkep kan Jesu Cristo, nunpafunyagcha, lanaraki ya fianafiai. ¹³ Uray us hi Simon at enmafurot. Kun pay narpas ay nafunyakian hiya, inturturuyna ay inmuud kan Felipe. Naschaaw hiya as nan inilana ay nakaskaschaaw ay sinyar ya milagro ay en-enat Felipe.

¹⁴ Kun pay chinngor nan apostoles ad Jerusalem ay enafurot nan chiyuycha i-Samaria nan kalen Apo Dios, infiaorcha cha Pedro kan Juan ay umuy kan chicha. ¹⁵ As nan inumchanancha hid-i, enkararakianancha nan chiyuycha omaafurot ta awatuncha koma nan Espiritu Santo, ¹⁶ tay chaan pay enmali nan Espiritu Santo as nan uray usa kan chicha. Nafunyakiancha yangkiay as nan ngachan Apo Jesus. ¹⁷ Angkiay ya as nan nangepatayan cha Pedro kan Juan as nan limacha as nan chiyuycha omaafurot, enawatcha nan Espiritu Santo.

¹⁸ Kun pay inilan Simon ay inchat Apo Dios nan Espiritu Santo babaen as nan nangepatayan nan apostoles as limacha as nan chiyuycha omaafurot, in-chawchawnay siping kan cha Pedro kan Juan. ¹⁹ Chinawat Simon kan chicha, “Ichatyu man paat na ay pannakafialin kan ha-un ta mu ngachana nan mangepatayak as limak at urum ya maawatna nan Espiritu Santo.”

²⁰ Ngem tinumfor hi Pedro kan hiya, “Maetapi koma nan sipingmu kan he-a ay mapuoran ad inferno, tay kunmu kanaan un malakwan chi siping nan ichat Apo Dios. ²¹ Maid fiyangmu as nan chunumi, tay achi ustu nan numnummu as nan mangiilan Apo Dios. ²² Isunga munfiawika as nan mangotettet ay ninumnummu, ya munkararagka kan Apo Dios ta mu mafialin koma at pakawanun chaká as nan hana mangotettet ay pangkepmu. ²³ Tay nan mailak at nangapposka as solet ya kamanka nafiafiarud babaen as nan fiasormu.”

²⁴ Angkiay ya tinumfor hi Simon, “Ekararakianak man paat as nan Apo ta achi challu maekaman kan ha-un nan kenaliyu.”

²⁵ Kun pay lenpas cha Pedro kan Juan ay nangepaneknek as nan maepangkep kan Jesus ya nangekasaba as nan kalen Apo Dios, nunfiangadcha ad Jerusalem. As nan chacha marmar-osan henan ongor ay fiabruy ad Samaria, enkaskasabacha nan Ammay ay Chamag.

Hi Felipe Ya Nan Opisyar Ay I-Etiopia

²⁶ As nan hiyachi, nunpaila kan Felipe nan usa ay anghel Apo Dios, ya kanana kan hiya, “Maligwatka, ya umuyka as apét filáng, as nan korsa ay murpu ad Jerusalem ya muntoróng ad Gaza.” Nan nauy ay korsa at muntoróng henan disyerto. ²⁷ Naligwat hiya, ya inmuay as nan korsa ay ansa. As nan chana umuyan, sinib-atna nan i-Etiopia ay yunuku. Hi tona at usa ay mafigfigfig ay opisyar ay mangenongnongnong as nan amin ay kuk-uwán nan reyna ad Etiopia ay makali un Candace. Nurpu hiya ad Jerusalem ay uy nunchayaw kan Apo Dios. ²⁸ Nunlurukian hiya as nan kalesana ay munfiangad as ilina ya cha munfiasfiasa as nan insurat Isaias ay pomapadtu. ²⁹ As nan hiyachi, kenalen

nan Espiritu Santo kan Felipe, “Uyka. Maesnopka as nan hana nunlurukian as nan kalesa.”

³⁰ Natannagtag hi Felipe ay naesnop, ya chingorna ay cha fiasfiasaun nan opisyar nan insurat Isaias ay pomapadtu. Angkiay ya senarudsud Felipe kan hiya, “Ay maawatam nan cham fiasfiasaun?”

³¹ “Achek mampay maawatan sukúd kun wachay mangelawlawag kan ha-un,” ensongfiat nan opisyar. Angkiay ya enayakiana hi Felipe ay makilukian kan hiya. ³² Nan chana fiasfiasaun ay naisurat as nan Kalen Apo Dios at hiyana:

“Maepachong hiya as nan karnero ay cha maiyuy ay maparti, winnu maepachong as nan kordero ay kun kinkinak uray cha mapukisan nan chotchotna. Maid poros kankanana.

³³ As nan naifiainana, nakaan nan kalibfengana ay maokóm. Anan makaifiakia as nan maepangkep as nan kianakna, tay napapug at met nan fiyagna asna's luta?”[†]

³⁴ Kenalen nan yunuku kan Felipe, “Ifiakiam pay kan ha-un mu anan cha mangaliyan nan pomapadtu as na? Ay maepangkep kan hiya mismu winnu maepangkep as nan tukún ay taku?”

³⁵ Angkiay ya enlapon Felipe ay munkali nunlapu as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay finasan nan yunuku, ya enlawlawagna kan hiya nan Ammay ay Chamag maepangkep kan Jesus.

³⁶ Kuncha pay inturturuy ay nanarcharan as nan korsa, inumchancha as nan kawad-an nan chanum. Kenalen nan yunuku, “Ilaum! Nauy chi chanum, anan mangepawa as ok mafunyakianan?”

³⁷ [Kenalen Felipe kan hiya, “Mafialinka ay mafunyakian mu as nan am-in ay numnummu at omafurotk.”

Tinumfor nan yunuku, “Afurotok ay hi Jesu Cristo nan anak Apo Dios.”][‡]

³⁸ Enpakinak nan yunuku nan kalesa ay nunlurukianancha, ya kenomsopcha ay chuwa as nan chanum, at finunyakian Felipe hiya. ³⁹ Kuncha pay tenmakchang as nan chanum, enek-ak nan Espiriton Apo Dios hi Felipe. Chaan kasin inililan nan yunuku hiya, ngem naragsak nan yunuku ay nangituruy ay inmuy as ay-ayana. ⁴⁰ Kun pay hi Felipe at naamuwana ay kalina at ya wacha hiya payat ad Azoto. As nan hiyachi, inmuy ad Cesarea, ya as nan chinmag-osana henan am-in ay ili ay maraosana at enkaskasabana nan Ammay ay Chamag.

Nan Omafurotan Saulo Kan Jesus

(Ara. 22:6-16; 26:12-18)

9 As nan hana ay timpu ay enommatan chatona, inturturuy Saulo ay nangug-ugyat ay mangpatuy as nan chiyuycha omaafurot. Isunga inmuy hiya as nan kangatuwan ay pachi ² ta chumawat as sursurat ay pamarufus ay iyuyna as nan anap-apu as nan chiyuycha senagoga henan siyudad ay Damasco. Hiyasa nan atuna ta mu kay wachay mad-anana as lanaraki winnu fianafiai ay cha omabafurot as nan makali un Charan Apo Jesus at wachantuy kalibfengana ay mangtiliw kan chicha ay uy mangifiarud ad Jerusalem. ³ As nan kiayud umchahan Saulo ad Damasco, kalina at ya nachiyat chi silaw ay nurpu ad chaya ay nangliwus kan hiya. ⁴ Natu-ug hi Saulo as nan luta ya chingorna nan kali ay nangali kan hiya, “*Saulo, Saulo, adchi t'uyak palikiatun?*”

⁵ “Ngachanmu Apo?” senarudsud Saulo.

[†]8:33 Isa. 53:7-8

[‡]8:37 As nan tapen nan manuskritu as nan kali ay Griego at maid na ay versikulu.

Tinumfor nan Apo, “*Ha-un hi Jesus ay cham parpalikiatun.*”⁶ *Tomakchugka, ya umuyka henan siyudad, at wacha hid-i nan mangifiakia kan he-a as nan masapor ay atum.*”

⁷Nan chiyuycha kakadwan Saulo at kuncha nasngang as nan nanngorancha as nan kali ngem maid inilacha as taku.
⁸Naligwat hi Saulo as nan luta, ya as nan nanglitakiana as nan matana, achi poros makaila. Isunga kuncha penapachang ay nangiyuy kan hiya ad Damasco.
⁹As nan turu ay urkiw at achi makaila hiya. Chaan pay nangnangan ya chaan inmigi-ikop.

¹⁰Wacha nan usa ay omaafurot ad Damasco ay nan ngachana at Ananias. Nunkali hi Apo Jesus kan hiya babaen as nan kaman iitaw ya kanana, “*Ananias!*”

“*Nauyak Apo,*” ensongfiatna.

¹¹Kenalen nan Apo kan hiya, “*Malig-watka, ya umuyka as nan korsa ay makali un Lutug. Sarudsuchum as nan chiyuycha wacha as afong Judas nan i-Tarso ay nan ngachana at Saulo, tay wacha hid-i ay cha munkarkararag.*”
¹²*Babaen as nan kaman iitaw, inilana ay cha sungkop nan laraki ay nan ngachana at Ananias, ya chana epatay nan limana kan hiya ta makaila kasin.*”

¹³Ngem tinumfor hi Ananias, “Apo, ongor met chi nachamagku as nan tataku maepangkep kan tona ay taku ya maepangkep as nan am-in ay en-enatna ay kauugyat as nan tatakom ad Jerusalem.”
¹⁴Ad wani, enmali hiya hena ad Damasco ay wachay pamarufusna ay nurpu as nan anap-apon chi papachi ad Jerusalem ta mafialina ay tiliwun nan am-in ay munchaychayaw kan he-a.”

¹⁵Ngem kenalen nan Apo kan Ananias, “*Uyka, tay pinilek hiya as fiabfiarok ay uy mangepakaammu as nan ngachanku as nan chiyuycha Gentil, as nan ar-ari, ya*

as nan chiyuycha kianak Israel.”¹⁶*Ha-un mismu nan mangepaila kan hiya as nan ongor ay iliwasna as nan mangepakaammuwana as nan ngachanku.*”^{¶1}

¹⁷Isunga inmuy hi Ananias as nan afong ay kawad-an Saulo, at enpatayna nan limana kan hiya, ya kanana, “*Ifiak ay Saulo, hi Apo Jesus ay nunpaila kan he-a as nan cham omalayan hena nan nangifiaor kan ha-un ta kasinka makaila, ya mapnuka as Espiritu Santo.*”
¹⁸Hiya at chi ya nag-as nan kaman seksek as matan Saulo, ya kasin makaila hiya. Angkiay naligwat hiya ya nafunyakian.
¹⁹Kun pay narpas chaná, uy nangan, ya finmikas kasin.

Nan Nun-ekaskasabaan Saulo Ad Damasco

As nan kaat ay urkiw, nakepagyan hi Saulo as nan chiyuycha omaafurot ad Damasco.
²⁰Hiya at chi ya inmuy as nan chiyuycha senagoga ay nangelapu ay mangekasaba ay hi Jesus at Anak Apo Dios.
²¹Am-in nan chinumngor kan hiya at naschaawcha. Waschi un senarudsudna, “*Ay fiakun challu hi tona nan laraki ay namarpalikiat as nan chiyuycha munchaychayaw kan Jesus ad Jerusalem? Ay fiakun nan en-maliyana hena at ta uyna tiliwun nan omaafurot ay mangepafiangad as nan anap-apon chi papachi hid-i?*”
²²Ngem kaskasin napapigsa hi Saulo ay nun-ekasaba ya makaawis as solet nan enatna ay nangepaneknek ay hi Jesus nan Cristo. Isunga achi poros makasongfiat nan chiyuycha Judio ay umiili ad Damasco.

²³Kun pay inmuy chi kaat ay timpu, plenanon nan chiyuycha Judio mu anan atuncha ay mangpatuy kan Saulo.[§]
²⁴In-urkiw ya lenafi ay ensasanubcha hiya as

^{¶9:16} Ara. 20:23; 2 Co. 11:23-27; 1 Tim. 1:11-16; 2 Tim. 1:11-12

^{§9:23} 2 Co. 11:32-33

nan am-in ay sungkohan henan siyudad ta patayuncha hiya mu mak-ak. Ngem naammuwan Saulo nan planucha kan hiya. ²⁵Ngem as nan henlafi, nan iib-ana ay omaafurot at inittucha hiya as nan tekles ay tenaliyancha, ya inuy-uycha hiya as nan nangatu ay tuping nan siyudad ta lomayaw.

Hi Saulo Ad Jerusalem

²⁶Kun pay inumchan hi Saulo ad Jerusalem, penachasna ay maetapi as nan chiyuycha omaafurot, ngem inmu-gyatcha am-in kan hiya, tay achicha afurotun ay usa us hiya ay tit-iwa ay omaafurot. ²⁷Ngem uy finadngan Bernabe hiya ya kenadwaana hiya ay in-muy as nan apostoles. Infiakiana kan chicha nan enat Saulo ay nangila as nan Apo as nan korsa ad Damasco ya nan nunkaliyan nan Apo kan hiya. Infiakiana us nan kenaturud Saulo ay nangekaskasaba as nan maepangkep kan Jesus ad Damasco. ²⁸Kiapú ta assidi, nakekadkadwa hi Saulo kan chicha ad Jerusalem, ya naturud hiya ay uy nangekaskasaba as nan maepangkep kan Apo Jesus. ²⁹Nakekali ya nakesosek hiya as nan chiyuycha Judio ay munkali as Griego, ngem kuncha at anapun chi atuncha ay mangpatuy kan hiya. ³⁰Kun pay naammuwan nan iib-a ay omaafurot sa, inturudcha hi Saulo ay chinmayyu ad Cesarea, at infiaorcha hiya ad Tarso. ³¹As nan hiyachi, nakyat nan maparpalikiatanan nan chiyuycha iglesia henan intiru ay probinsiya ay Judea, Galilea ya Samaria. Pinmigma nan pammaticha ya naawischa babaen as nan namadfiadngan nan Espiritu Santo kan chicha. En-mongoongorcha nan omaafurot ya inturuycha ay nunchaychayaw as nan Apo as nan panagfiyagcha.

Hi Pedro Ad Lidda Ya Ad Joppe

³²Kun pay hi Pedro at cha munfiabfiat henan tukutukún ay lukiar ay kawad-an nan tatakon Apo Dios. As nan namingsan, uyna finisita nan tatakon Apo Dios ad Lidda. ³³Inilana hid-i nan usa ay laraki ay nan ngachana at Eneas. Hiya at kun u-uumfug as nan ufugna as waru ay tawwun, tay naparalitiko. ³⁴Kenalen Pedro kan hiya, “Eneas, paamayun chaká kan Jesu Cristo. Fuman-gunka ya lekopum nan apragmu.” Hiya at chi ya finmangun hi Eneas. ³⁵As nan nangil-an nan am-in ay inmiili ad Lidda ya Sarona as nan enommat kan Eneas, enmafurotcha kan Apo Jesus.

³⁶Ad Joppe, wacha nan fiafiai ay nan ngachana at Tabita ay usa ay omaafurot. Nan ngachana as nan kalen chi Griego at Dorcas ay nan laychuna ay kanan at ugsa. Kanayona ay atun chi ammay ya fiadngana nan chiyuycha pugli. ³⁷As nan hana ay timpu ay kawad-an Pedro ad Lidda, nunsaket hi Tabita, at natuy. Angkiay ya kuncha pay in-mus hiya, enpab-ugcha as nan nunngangatu ay kuwartu. ³⁸Kiapú ta nan ili ay Lidda at achi achawwi ad Joppe, as nan nanngoran nan chiyuycha omaafurot ay wacha hi Pedro ad Lidda, in-mifiaorcha as chuwa ay lanaraki ay uy mumpakaasi kan hiya. As nan inumchanancha, kenalicha, “Pangaasem ta kamuwum ay makeali kan chakami ad Joppe.” ³⁹Isunga nunkaliligwat hi Pedro ya nakiuy kan chicha. Kuncha pay inumchan, enpangucha hiya as nan nunngangatu ay kuwartu. Am-in nan eel-lakas at enarufongcha hi Pedro. Chacha mun-ag-akor ya chacha epaila kan hiya nan chiyuycha kamisita ya tapen chi kakiay ay enammaan Dorcas as nan natatakuwana.

⁴⁰Ngem enpapatiw Pedro chicha am-in as nan kuwartu, at nunpalintumang

hiya ya nunkararag. Angkiay ya nunsakong hiya as nan natuy, ya kanana, “Tabita, fumangunka.” Hiya at chi ya nunlitag hi Tabita. Kuna pay inila hi Pedro, finmangun ya tenmoker. ⁴¹ Inunnan Pedro nan limana, ya finadngana hiya ay tomakchug. Angkiay ya enayakiana nan chiyuycha ellakas ya nan tapina ay kakadwacha ay omaafurot, ya enpailana kan chicha hi Dorcas ay nataku. ⁴² Nan nauy ay chamag at naammuwana henan intiru ay Joppe, ya ongorcha nan enmafurot kan Apo Jesus. ⁴³ Nagyan hi Pedro ad Joppe as ongor ay urkiw as nan afong Simon ay mun-am-amma as larat.

Cha Pedro Kan Cornelio

10 Wacha ad Cesarea nan usa ay laraki ay nan ngachana at Cornelio ay kapetan chi hinkiasot ay sosorchachu. Nan nauy ay bunggoyna at makali un “Italiana ay Sosorchachu”. ² Uray Gentil hiya at relihiyoso challu, ya munchaychayaw hiya kan Apo Dios patí nan pamilyana. Ongor us chi enenatna ay finmachang as nan chiyuycha Judio ay pugli, ya kanayon hiya ay munkararag kan Apo Dios.

³ As nan usa ay makiayud as nan kiayud alas tres, babaen as nan kaman iitaw, inilana nan usa ay anghel Apo Dios ay sinungkop as nan kawad-ana, ya kanana kan hiya, “Cornelio.”

⁴ Entotoongan Cornelio nan anghel as ugyatna as solet, ya kanana, “Apo, ngachanay ifiakiam?”

Tinumfor nan anghel, “Nalaylaychan hi Apo Dios as nan chiyuycha kararagmu ya as nan ongor ay fiachangmu as nan pugli. Enawat at Apo Dios chasa ay kamanmu chaton kan hiya. ⁵ Ad wani umifiaorka as lanaraki ay umuy ad Joppe ay uy mangayag kan Simon ay nan usa ay ngachana at Pedro. ⁶ Hiya nan mangili as afong Simon ay mun-am-amma as larat ay wacha henan olet nan fiayfiay.”

⁷ Kun pay nak-ak nan anghel, enayakian Cornelio nan chuwa as nan chiyuycha mafiabfiaor ya usa ay relihiyoso ay sorchachu ay usa as nan fumadfiachang kan hiya mismu, ⁸ at infiakiana kan chicha nan am-in ay enommat. Hana at ifiaor chicha ay umuy ad Joppe.

⁹ As nan kafikiatana as nan kiayud munkiawa, chacha manarcharan ay maesnop ad Joppe. As nan hiyachi challu ay uras, inmuy hi Pedro as nan nuntatapor ay tabfongan nan afong ay uyna munkararakian. ¹⁰ Kun pay naaw-awni, nunchukiaang hi Pedro, ya laychuna ay mangan. Ngem as nan cha mangesakianaan nan tapina as makan, wacha nan enpailan Apo Dios kan hiya babaen as nan kaman iitaw. ¹¹ Inilana ad chaya ay naelwang, ya cha maury-uy asna's luta nan kaman afulug ay urus ay nasisiluwana nan opat ay sulina. ¹² Nan naiittu as nan urus ay anchi at am-in ay tukutukún ay animar, chiyuycha munkadkachap asna's luta ya chiyuycha kossel. ¹³ As nan hiyachi, wacha nan nangali kan hiya, “Pedro, maligwatka. Pomartika as nan hanacha ya kanum.”

¹⁴ Ngem kenalen Pedro, “Annaw pay, Apo! Maid met kenkenanku as paniyiwun nan lintigmi ay Judio winnu kenkenanku ay naifilang as achi nacharos.”

¹⁵ Kasin kenalen nan kali kan hiya, “Nan infilang Apo Dios as nacharos at achim paniyiwun.” ¹⁶ Namitlu ay enommat sa, at narab-et nan chiyuy urus ad chaya.

¹⁷ As nan cha mangnumnumnuman Pedro as nan inilana mu anan laychun tud-i ay kanan, naanapan nan laraki ay finaor Cornelio nan afong Simon, ya nangatakchugcha as nan sugpan. ¹⁸ Nunfukiawcha ay nanarudsud, “Ay wachay mangiliyu hena ay nan ngachana at Simon, ya nan usa pay ay ngachana at Pedro?”

¹⁹Kun pay kutug ay cha numnumnummun Pedro nan enpailan Apo Dios kan hiya, kenalen nan Espiritu Santo kan hiya, “Wachacha nan turu ay lanaraki ay cha manganap kan he-a. ²⁰Maligwatka ya chumayyuka. Achika mun-ad-achi ay makiuy kan chicha, tay ha-un nan nangi-fiaor kan chicha.”

²¹Hiya at chi ya chinmayyu hi Pedro, ya kanana as nan lanaraki, “Ha-un nan chayuy anapun. Ngachana man paat nan pangkepyu ay enmali hena?”

²²“Finaor chakami kan Kapetan Cornelio,” ensongfiatcha kan Pedro. “Hiya at usa ay nalintig ay taku ya manangchaychayaw kan Apo Dios. Ammay us nan kaap-apatana as nan am-in ay tatakau ay Judio. Nan usa ay anghel Apo Dios at infiakiana kan hiya babaen as nan kaman iitaw ay epaayag chaká as afongna ta chungruna nan maifiakiam.”

²³Isunga enpaskop ya menangilen Pedro chicha.

As nan kafikiatana, nunligwat hiya, ya nakiuy kan chicha ay kadwana nan tapina ay omaafurot ay i-Joppe. ²⁴As nan somarunu ay urkiw, inumchancha ad Cesarea. Cha sassasad-un Cornelio chicha as afongna ay kadwana nan enayakiana ay iib-ana ya kiaki-ayyumna. ²⁵Kun pay sinungkop hi Pedro as nan hana ay afong, sinib-at at Cornelio hiya ya nunpalintumang as nan sukina ay mangchayaw kan hiya. ²⁶Ngem nun-epatakchug Pedro hiya, ya kanana, “Tomakchugka, tay kunak us lawá taku.” ²⁷As nan cha muntagtakiatforan cha Pedro kan Cornelio ay sungkop as fiaruy, inilan Pedro nan ongor ay tatakau ay naaamong. ²⁸Kenalina kan chicha, “Chakayu ay mismu at aammuyu ay paniiwun nan lintigmi ay Judio nan makekadkadwaanmi as nan Gentil winnu uymi mangfisitaan kan chicha. Ngem enpailan Apo Dios kan ha-un ay achek challu

paniiwun ay makekadkadwa as nan uray ngachana ay taku. ²⁹Isunga as nan nangepaayakianyu kan ha-un, chaanak nun-ad-achi ay nakeali. Ad wani, sarud-suchok man paat kan chakayu mu adchi t'uyak enpaayag.”

³⁰Tinumfor hi Cornelio, “Ad ossanchi as nan assena ay alas tres as nan maki-ayud, as nan chak munkarkararakian as afongku, kalina at ya wacha nan usa ay laraki ay nangatakchug as nan sangwanak ay mun-aliling chi fiachuna. ³¹Kenalina kan ha-un un, ‘Cornelio, chinngor Apo Dios nan kararagmu, ya manunumnumna nan infiadfiachangmu as nan chiyuycha pugli. ³²Umifiaorka as umuy ad Joppe ay uy mangayag kan Simon ay nan usa ay ngachana at Pedro. Hiya nan mangili as afong Simon ay mun-am-amma as larat ay wacha henan olet nan fiayfiay.’ ³³Hiyana nan kiapúna ay as nan hiyachi challu ay timpu at enpaayagku he-a. Ammay met, tay enanosam ay enmali. Ad wani, nauy kami am-in hena as nan sangwanan Apo Dios ay manngor as nan am-in ay in-filina kan he-a ay epakaammom kan chakami.”

³⁴Angkiay kenalen Pedro, “Tit-iwa ay maawatak ad wani ay hi Apo Dios at mapapchong nan atuna as nan am-in ay tatakau. ³⁵Tay henan tunggal nasyon, nan ngachana ay manangchaychayaw kan hiya ya atuna nan nalintig at awatun Apo Dios. ³⁶Ammuyu met nan chamag ay enpakaammom Apo Dios as nan chiyuycha kianak Israel. Hiyachi nan Ammay ay Chamag ay maekaskasaba ta mafialin ay makekappia nan taku kan Apo Dios babaen kan Jesu Cristo ay Apon am-in chi tatakau. ³⁷Nachamagyuy at nan enommat henan intiru ay probinsiya ay Judea manipud ad Galilea as nan nunlopan Juan ay nangekaskasaba as nan maepangkep as funyag. ³⁸Ammuyu us nan enat Apo

Dios ay nangichat kan Jesus ay i-Nazaret as Espiritu Santo ya pannakafialin. O, ammu yu nan enat Jesus ay as nan uray ngachana ay enay-ayana at enkamkamanay ammay, enpappaammayna nan am-in ay tatau ay penarpalikiat Satanas, tay wacha hi Apo Dios kan hiya.³⁹ Chakami nan mangepaneknek as nan am-in ay en-enatna ad Jerusalem ya henan intiru ay Judea. Penatuycha hiya as nan nangepalansaancha as nan koros.⁴⁰ Ngem tenakon Apo Dios hiya manipud as nan utúy as nan maekatlu ay urkiw, ya enpailana hiya kan chakami.⁴¹ Chaana enpaila hiya as nan am-in ay tatau, ngem kan chakami yangkiay ay pinilen Apo Dios ay mangepaneknek as nan inilami. Tay chakami at nakekkekan ya nakiig-ikop kami kan hiya as nan natakuwana manipud as nan utúy.⁴² Finilin Apo Jesus chakami ay uy mangekasaba as nan Ammay ay Chamag as nan tatau ya uy mangepaneknek ay hiya nan pinilen Apo Dios ay mangokóm as nan am-in ay matatau ya nunkatuy.⁴³ Nan maepangkep kan Jesus nan paneknekan am-in nan pomapadtu as nan insuratcha ay nan am-in ay omafurot kan hiya at mapakawancha as nan fiasfiasorcha kiapú as nan enat Jesus.”

Nan Nang-awatan Nan Gentil As Nan Espiritu Santo

⁴⁴ Kun pay kutug ay cha munkarkali hi Pedro, kalina at ya kenomsop ay sinungkop nan Espiritu Santo as nan am-in ay chuchumngor.⁴⁵ Naschaaw nan chiyuycha omaafurot ay Judio ay nakiuy kan Pedro, tay inchat Apo Dios nan Espiritu Santo ta mawawacha uray as nan chiyuycha Gentil.⁴⁶ Tay chinngorcha ay chacha munkarkali as tanuktukún ay kali ay epakalen nan Espiritu Santo ya

chacha munchaychayaw kan Apo Dios. Angkiay kenalen Pedro,⁴⁷ “Enha! Ay wachay mangepawa kan chicha as uy-cha mafunyakianan as chanum? Chationa ay tatau at enawatcha nan Espiritu Santo ay kaman kan chitaku.”⁴⁸ As nan hiyachi, finilina cha Cornelio ay mafunyakiancha ay mangepaila ay hi Jesu Cristo nan Apocha.** Angkiay ya chinawatcha kan Pedro un mayaschi hiya kan chicha as kaat ay urkiw.

Nan Enpachamag Pedro Ad Jerusalem

11 As nan hiyachi, nan apostoles ya nan chiyuycha omaafurot ad Judea at chinngorcha ay enawat us nan chiyuycha Gentil nan kalen Apo Dios.² As nan enmabratán Pedro ad Jerusalem, nan chiyuycha Judio ay mangun-unud as nan panagsugyat at en-sotcha hiya.³ Kenalicha, “Nunsidlaka! Inmuyka met as nan chiyuycha chaan nasugyatan ay Gentil, ya nakekanka pay kan chicha.”

⁴ Angkiay ya enlapon Pedro ay nangetot-orpang ay nangifiakia kan chicha as nan am-in ay enommat.⁵ Kenalina, “As nan kawad-ak henan siyudad ay Joppe, as nan chak munkarkarakian, wacha nan kaman iitaw ay enpailan Apo Dios kan ha-un. Inilak nan cha mauy-uy ay nurpu ad chaya ay kaman afulug ay urus ay nasisiluan nan opat ay sulina ya naesaad as nan kawad-ak.⁶ Enmamadku ay nangila mu anan naittu as nan urus ay anchi, ya inilak chi tukutukún ay tarakon ya atap ay animar, chiyuycha munkadkachap asna's luta ya chiyuycha kossel.⁷ Angkiay chinngorku nan kali ay cha mangali kan ha-un un, ‘Pedro, maligwatka. Pomartika as nan hanacha ya kanum.’⁸ Ngem kenalek un, ‘Annaw pay, Apo! Maid met kenkenanku

**10:48 2:38

as paniyiwun nan lintigmi ay Judio winnu kenkenanku as naifilang as achi nacharos.’

⁹“Ngem kasin tinumfor nan kali ay nurpu ad chaya. Kenalina un, ‘Nan in-filang Apo Dios as nacharos at achim paniyiwun.’ ¹⁰Namitlu ay enommat sa, at narab-et chachi am-in ad chaya.

¹¹“As nan hiyachi challu ay timpu, nan turu ay lanaraki ay naifaor ay nurpu ad Cesarea ay uy mangayag kan ha-un at inumchancha as nan afong ay chinmawusak. ¹²Infiakian nan Espiritu Santo kan ha-un ay achiyak mun-ad-achi ay makiuy kan chicha. Nan nauycha unum ay iib-a ay omaafurot ay i-Joppe at nakealicha kan ha-un ad Cesarea, at sinungkop kami am-in as afong Cornelio. ¹³Infiakian Cornelio kan chakami nan enatna ay nangila as nan anghel ay nangatakchug as afongna ay nangali kan hiya un, ‘Umifiaorka as umuy ad Joppe ay uy mangayag kan Simon ay nan usa ay ngachana at Pedro. ¹⁴Hiya nan mangifiakia as nan chamag kan chakayu ay hiyasa nan maesarakanamtu ya nan pamilyam.’ ¹⁵Kunku pay enlapu ay nunkali, kenomsop ay sinungkop nan Espiritu Santo kan chicha ay kaman as nan sinungkopana kan chitaku as nan laplapuna. ¹⁶Angkiay ninumnumku nan kenalen Apo Jesus un, ‘*Hi Juan at funyakiyana nan tatau as chanum, ngem mafunyakian kayuntu as Espiritu Santo.*’^{††}

¹⁷Ad wani ngarud, mu munpachong nan inchat Apo Dios kan chicha ay Gentil as nan inchatna kan chitaku as nan enma-furotan takú kan Apo Jesu Cristo, anan ngachanku paat ay mangepawa kan Apo Dios as atuna?”

¹⁸Kuncha pay chinngor na, inki-nakcha ay nangsoy kan hiya, ya chinaychayawcha hi Apo Dios. Kenalicha, “Uray as nan chiyuycha Gentil at inchat

Apo Dios nan chansacha ay munfiaw-iwi ta mawad-ancha as fiyag ay maid patingkiana.”

Nan Iglesia Ad Antiokia

¹⁹As nan hiyachi, nan chiyuycha omaafurot ay nasisiyan kiapú as nan narpalikiatanancha ay linmun nan nap-atuyan Esteban at nunfiatcha inkiana ad Fenicia, Chipre ya Antiokia. Chacha ifiagfiakia nan kalen Apo Dios as nan chiyuycha Judio yangkiay. ²⁰Ngem wachacha nan tapina kan chicha ay lanaraki ay i-Chipre ya i-Cirene ay in-muy ad Antiokia. As nan chiyuycha Gentil nan nangelapuwancha ay nangifiagfiakia ya nangekaskasaba as nan Ammay ay Chamag maepangkep kan Jesus. ²¹Kiapú ta wacha nan pannakafialin Apo Dios kan chicha, ongoongorcha nan tatau ay enmafurot ya nuntalek kan Apo Jesus.

²²Kun pay nachamag nan iglesia ad Jerusalem ay enmafurot nan chiyuycha i-Antiokia, finaorcha hi Bernabe ay umuy ad Antiokia. ²³As nan inumchanana ya nangil-ana as nan bendisyon Apo Dios kan chicha, naragsakan hiya. Tinukutukuna chicha am-in ay mangiturturuy ay omafurot kan Apo Jesus as nan am-in ay numnumcha. ²⁴Hi Bernabe at ammay ay taku, napnu as Espiritu Santo, ya napigsa nan pammatina. Isunga enmongoongor nan tatau ay naetapi kan chicha ay enmafurot as nan Apo.

²⁵Angkiay ya inmuy hi Bernabe ad Tarso ay uy manganap kan Saulo. ²⁶Kuna pay ininchanan hiya, entakina hiya ad Antiokia. Kun pay makatawwuncha hid-i, nakekadkadwacha as nan chiyuycha omaafurot, ya insursuruwancha nan ongoongor ay tatau. Ad An-

tiokia nan enmon-ona ay nangadnanan nan chiyuycha omaafurot as Cristiano.

²⁷ As nan hiyachi ay timpu, wachacha nan tapen nan pomapadtu ay nurpu ad Jerusalem ay inmuy ad Antiokia. ²⁸ Nan usa kan chicha at hi Agabo. Tenmakchug hiya as nan naamongan nan chiyuycha omaafurot, ya enpaepadton nan Espiritu Santo kan hiya ay omalintuy usa ay nunsidla ay fitel henan intiru ay luta. (Enommat na tit-iwa as nan nuntotorayan Emperador Claudio.) ²⁹ Isunga nan chiyuycha omaafurot ad Antiokia at nuntuturagcha ay omepaw-et as ifiachangcha ay maiyunud as nan kafiaelan nan tunggal usa para as nan iib-acha ay omaafurot ay umiili ad Judea. ³⁰ Enpaw-etcha na tit-iwa kan cha Bernabe kan Saulo ay nangiyuy as nan chiyuycha mangepangpanguru as nan omaafurot ad Jerusalem.

Nan Nailufusan Pedro As Nan Pagfiaruchan

12 As nan hiyasa us ay timpu, enlapon Ari Herodes ay namalikiat as nan tapen nan omaafurot. ² Enpasiwatna nan uron Santiago ay sunúd Juan. ³ Kuna pay inila ay nalaylaychan nan chiyuycha Judio as nan nauy enatna, in-subratna ay mangepatiliw us kan Pedro. Enommat na as nan makali un Fiastan chi Tenapay ay Maid Lebadurana. ⁴ Kuna pay enpatiliw hi Pedro, enpaifiarudna ya enpafiantayna as opat ay hen-op-at ay munsinsinnubrat ay sosorchachu. Tay as nan marpasan nan fiasta, plenanon Herodes ay mangokóm kan hiya as nan kaongoran chi tatakú.

⁵ Isunga naifiarud hi Pedro. Ngem uray mu hiyasa, chaan inkinkinak nan iib-ana ay omaafurot ay nangekarkararag kan hiya.

⁶ As nan hiyachi challu ay lafi, sakbay epapitiw Herodes hi Pedro as nan kafikiatana, nanassuy hi Pedro ay nunkiakiaw-an nan chuwa ay kuwarcha.

Nakokor-ongan nan chuwa ay limana, ya wachacha pay nan nunkukuwarcha as nan pantiw nan pagfiaruchan.

⁷ Kalina at ya nunpaila nan usa ay anghel nan Apo, ya wachay silaw ay nangepapaway as nan kawad-ana. Sinikchud nan anghel nan pukor Pedro ay namangun kan hiya, ya kanana, “Kamuwum! Maligwatka!” Hiya at chi ya nag-as nan chiyuycha kor-ong nan chiyuycha limana. ⁸ Kenalen nan anghel kan hiya, “Iyam-ammam nan fiachom, ya munsandalka.” Enat Pedro chi. Angkiay ya kenalen kasin nan anghel, “Esalifudmu nan kakiaymu, ya umunudka kan ha-un.” ⁹ Inunud Pedro nan anghel ay pinmitiw, ngem achina ammu ay nan cha at-atun nan anghel ay mangfiachang kan hiya at tit-iwa. Tay nan chana numnummunun at cha mun-iitaw hiya. ¹⁰ Kuncha pay lenaosan nan omona ya nan maekadwa ay kuwarcha, inumchancha as nan lanchok ay unub nan sugpan ay muntoróng henan siyudad. Kun kalina ya natkafian nan lanchok ay unub ya pinmitiwcha. As nan nanaranancha as akét as nan korsa, kalina at ya namaid nan anghel.

¹¹ Hiyachi nan nangammuwan Pedro ay fiakuna payat iitaw chi, ya kanana, “Ad wani, ammok ay tit-iwa ay in-fiaor Apo Dios nan anghelna ay mangesarakan kan ha-un as nan panagtoray Herodes ya as nan am-in ay cha namnaun nan iib-ak ay Judio ay ommat kan ha-un.”

¹² Kun pay ninumnum Pedro na, inmuy hiya as afong Maria ay enan Juan ay makali us un Marcos. Hid-i nan naaamongan nan ongor ay omaafurot ay cha munkarkararag. ¹³ Nunkokkok hi Pedro as nan pantiw. Angkiay ya nan mafiabfiaor ay fiafiai ay nan ngachana at Roda at uyna chinngor mu ngachan tud-i. ¹⁴ Kuna pay enmatonan nan kalen Pedro ya kiapú as lagsakna as solet, liniw-

ana ay nankab as nan pantiw. Kun at tenmagtag ay nunfiangad ay nangifiakia un wacha hi Pedro ay nangatakchug as nan pantiw as chará.

¹⁵“Ay kunka natongok?” kenalicha kan hiya. Ngem enpapeletna challu ay tit-iwa chi. Isunga kenalicha, “Ku-un anghelna mu.”

¹⁶Ngem cha challu munkokkokokkok hi Pedro. Kuncha pay tenkafian nan pantiw, inilacha hiya, ya naschaawcha as solet. ¹⁷Sininyasana chicha ay kuminak, ya infiakiana kan chicha nan enat Apo Dios ay nangipitiw kan hiya as nan pagfiaruchan. Kenalina kan chicha, “Ifiakia ayu pay na kan Santiago ya as nan tapina ay iib-a takú ay omaafurot.” Angkiay nak-ak hi Pedro, ya inmuy henan tukún ay lukiar.

¹⁸As nan kafikiatana, nalilifok ya in-mugyat as solet nan sosorchachu mu anan enommat kan Pedro. ¹⁹Enpaanap Herodes hiya, ngem chaancha naanapan. Isunga finistikiarna nan sosorchachu ay nangukuwarcha kan Pedro, at infilina ay maepapatuycha. Kun pay narpas sa, chinmayyu hi Ari Herodes ay nurpu ad Judea, ya nafiayag ay naganan ad Cesarea.

Nan Natuyan Ari Herodes

²⁰As nan nanagyanan Ari Herodes hid-i, finmungat hiya as solet as nan chiyuycha umiili ad Tiro ya Sidon. Isunga nun-us-usacha ay mangifiar as nan usa ay grupo ay hiyasa nan pannakaachorcha ay uy manakiang kan Herodes. Kinayyumcha on-ona hi Blasto ay usa ay tenalek Herodes ay manganongnongnong as nan palasyu ta hiya nan mangfiachang kan chicha. Angkiay ya inmuycha kan

Herodes ta chumawatcha as kappia, tay henan sasakopuna nan omor-ancha as kanuncha.

²¹Kun pay inumchan nan urkiw ay pinilen Herodes, nunfiachu as fiachon chi ari ya tenmokok as nan tronona, at nunchiskursu as nan tatakú. ²²Kun pay narpas chi, chacha ifugfukiaw, “Uy! Munkali payat hiya ay kaman as nan atun chi dios, fiakun kaman as nan atun chi taku.” ²³Hiya at chi ya enpasaket nan usa ay anghel Apo Dios hiya, tay chaana inchat kan Apo Dios nan pam-machayaw. Angkiay ya nakrangnan hiya, at natuy.

²⁴Ngem nan kalen Apo Dios at kaskasin nunchinamag, ya enmongorcha nan enmafurot kan Jesu Cristo.

²⁵Kun pay cha Bernabe kan Saulo at lenpascha nan naekeddeng ay atuncha ad Jerusalem, at nunfiangadcha ad Antiokia. Entakincha hi Juan ay makali us un Marcos as kadwacha.^{‡‡}

Nan Naifiaoran Cha Bernabe Kan Saulo

13 As nan iglesia^{¶¶} ad Antiokia, wachacha nan pomapadtu ya mun-isursuru as kalen Apo Dios. Chicha cha Bernabe, Simeon ay makali un Ngutug, Lucio ay i-Cirene, hi Manaen ay naepaurúg ay kadwan Herodes ay gobernador ad Galilea, ya hi Saulo.

²As nan hin-urkiw, as nan chacha munchaychayawan kan Apo Dios ya mun-ay-ayunaran, kenalen nan Espiritu Santo kan chicha, “Chutokanyu cha Bernabe kan Saulo as munserfi kan ha-un as nan chunu ay nangayakiak kan chicha.”

³Kuncha pay narpas ay nun-ayunar ya nunkararag, enpataycha nan limacha^{§§}

‡‡12:25 Ara. 11:29-30

¶¶13:1 Nan laychun tona ay kanan at chiyuycha enmafurot kan Cristo.

§§13:3 Ara. 6:6

kan cha Bernabe kan Saulo, at penalig-watcha chicha.

Ad Chipre

⁴Isunga kiapú as nan nangetorongan nan Espiritu Santo kan cha Bernabe kan Saulo, chinmayyucha on-ona ad Seleucia. Nunlapu hid-i, nunporcha ay in-muy ad Chipre. ⁵Kuncha pay inumchan ad Salamina ad Chipre, enkaskasabacha nan kalen Apo Dios as nan chiyuycha senagogan chi Judio. Kadwacha hi Juan Marcos ay mangfiachang kan chicha.

⁶Nar-oscha ad Chipre inkiana inumchancha ad Pafo. Hid-i nan nanibatancha as nan usa ay somasaromangka ay Judio ay nan ngachana at Bar-Jesus ay nangali un pomapadtu hiya. ⁷Hiya at kiayyum nan gobernador ad Chipre ay hi Sergio Paulo ay naraing ay taku. Enpaayag nan gobernador cha Bernabe kan Saulo, tay laychuna ay chungrun nan kalen Apo Dios. ⁸Ngem hi Elimas ay sumasaromangka, (hiyasa nan ngachan Bar-Jesus as nan kali ay Griego) at chana konkontraun chicha, ya penachasna ay iyachawwi nan gobernador as nan omafurotana kan Jesus. ⁹Ngem hi Saulo ay makali us un Pablo ay napnu as panakafialin nan Espiritu Santo at entoon-gana hi Elimas, ya kanana, ¹⁰“He-a ay anak Satanas! He-a nan kafusor chi am-in ay kenalintig. Napnuka as am-in ay kenasikap ya kenasator. Ay achim ik-inak ay cha mamarfialinsuwek as nan kenatit-iwa ay isursuron Apo Dios? ¹¹Ad wani, chusaun chaká kan Apo Dios, ya mafuragka ya achim maila nan lawag nan urkiw as kaat ay urkiw.” Hiya at chi ya naleknana ay kaman liningfian chi munngungutug ay lifuu nan matana, ya nunkapkapukap ay nun-anap as mang-pachang kan hiya.

¹²Kun pay inilan nan gobernador nan enommat, enmafurot hiya kan Apo Je-

sus, tay naschaaw as nan insurucha maepangkep as nan Apo.

Ad Antiokia Henan Probinsiya Ay Pisidia

¹³Nunpapor hi Pablo ya nan kakad-wana nunlapu ad Pafo, at inumchancha ad Perge henan probinsiya ay Pam-filia. Hid-i nan nanaynanan Juan Marcos kan chicha, at nunfiangad hiya ad Jerusalem. ¹⁴Nanarcharan cha Pablo kan Bernabe nunlapu ad Perge inkiana inumchancha ad Antiokia henan probin-siya ay Pisidia. As nan Urkiw ay Mun-iblayan, sinungkopcha as nan senagoga ya naketokorcha. ¹⁵Wacha nan nangi-fiasa as nan Lintig Moises ya nan in-surat nan chiyuycha pomapadtu. Kun pay narpas, enpaifiakian nan totoray as nan senagoga kan cha Pablo, “Iib-a, mu wachay itukunyu as pumigsaan chi numnum nan tatakú at mafialinyu ay ifiakia.”

¹⁶Isunga tenmakchug hi Pablo ya nun-sinyas ay nangepakinak kan chicha. Kenalina, “Iib-ak ay kianak Israel ya chakayu am-in ay Gentil ay manay-chayaw kan Apo Dios, chumngor kayu kan ha-un. ¹⁷Nan Dios nan chiyuycha kianak Israel at pinilina nan kaap-uwan takú as tatakuna, ya enpaongoongorna chicha as nan nagananancha as kaili ad Egipto. As nan nafiayag ay timpu, babaen as nan pannakafialina, enpan-guna chicha ay nak-ak hid-i. ¹⁸As nan umuy as opat puru ay tawwun ay kawad-ancha henan disyerto, enan-anosan ya enay-aywanan Apo Dios chicha. ¹⁹Kun-cha pay inumchan nan kaap-uwan takú ad Canaan, enpaamis Apo Dios nan tatakú ay wacha henan pitu ay nasyon, ya enpatawidna as nan kaap-uwan takú nan lutan nan hanacha ay nasyon.

²⁰“Am-in chaná ay enommat, nunlapu as nan inmuyanancha ad Egipto inkiana as nan nangamisanancha as nan chiyuycha i-

Canaan at umuy as opat kiasot ya leman puru ay tawwun. Kun pay narpas sa, inchat Apo Dios kan chichay tukutukún ay huwis inkiana as nan timpon Samuel ay pomapadtu. ²¹ Angkiay ya as nan chinmawatan nan tatakú kan Apo Dios as ari, inchatna hi Saulo ay potot Kis ay kianak Benjamin. Nun-ari hi Saulo kan chicha as opat puru ay tawwun. ²² Kun pay kenaan Apo Dios hi Saulo, ensokatna hi David as aricha. Nauy nan kenalen Apo Dios maepangkep kan David: ‘Hi David ay potot Jesse at hiya nan mangepalaylayad kan ha-un. Hiya nan mangtongpartu as nan am-in ay laychok.’* ²³ Nan nurpu as nan chiyuycha kianak David ay hi Jesus ay Mangesarakan as nan chiyuycha kianak Israel at finaor Apo Dios ay kaman as nan enkarina. ²⁴ As nan chaan pay nangela-puwan Jesus as nan chununa, enkaskasaban Juan as nan am-in ay kianak Israel ay masapor munfiawichia as nan fi-asfiasorcha ya munpafunyangcha. ²⁵ Kun pay kiayud lопасun Juan nan chununa, kenalina as nan tatakú, ‘Ngachana nan kananyu maepangkep kan ha-un? Fiakun ha-un nan chayú sassasad-un. Ngem wacha nan usa ay cha umunud kan ha-un ay uray nan kiarot chi sapatosna at achiyak maekari ay mangfokat.’†

²⁶ “Iib-ak ay kianak Abraham ya am-in ay Gentil ay wacha hena ay munchaychayaw kan Apo Dios, chumngor kayu. Tit-iwa ay kan chitaku nan nangifiaoran Apo Dios as nan nauy naifiakia ay maepangkep as kaesarakanan. ²⁷ Ngem nan chiyuycha inmiili ad Jerusalem ya nan anap-apucha at chaancha enmatonan ay hi Jesus nan infiaor Apo Dios

winnu naawatan nan insurat nan chiyuycha pomapadtu ad pus-uy ay naifiasa as nan tunggal Urkiw ay Mun-iblayan. Uray mu hiyasa, chicha nan nangtongpar as nan infiakian nan chiyuycha pomapadtu as nan nangekedden-gancha kan hiya ay matuy. ²⁸ Uray maid naanapancha as finmasorana as uycha nangepapatuyan kan hiya, chinawatcha challu kan Pilato ay epapatuy na hiya. ²⁹ Kuncha pay enat nan am-in ay naisurat as nan Kalen Apo Dios maepangkep kan hiya, kensopcha hiya as nan koros, ya uycha inlufok. ³⁰ Ngem tenakon Apo Dios hiya manipud as nan utúy. ³¹ As nan ongor ay urkiw, nunpappaila hiya as nan chiyuycha nakiuy kan hiya nunlapu ad Galilea inkiana ad Jerusalem. Ad wani chicha nan mangepaneknek kan chitaku ay Judio as nan maepangkep kan hiya. ³² Ad wani, chakami nan mangifiakia as nan nauy Ammay ay Chamag kan chakayu: Nan enkaren Apo Dios as nan kaapuwán takú ad pus-uy ³³ at tenongparna kan chitaku ay kianakcha babaen as nan nangtakuwana kan Jesus manipud as nan utúy. Hiyana challu nan naisurat as nan maekadwa ay Salmo ay kanana, ‘He-a nan Anakku. Ad wani epailak ay ha-un nan Amam.’‡

³⁴ Nauy nan kenalen Apo Dios maepangkep as nan nangtakuwana kan Jesus manipud as nan utúy ay achi kasin matmatuy, tay achi poros mabrok hiya as nan lufok:

‘Ichatkuntu kan chakayu nan chiyuycha nasantowan ay bendisyon ay siguradu ay matongpar ay enkarek kan David.’¶

*13:22 1 Sam. 13:14; Sal. 89:20; 2 Sam. 7:12-14; Ara. 7:46

†13:25 Mat. 3:11; Mar. 1:7; Luc. 3:16; Jn. 1:20, 27

‡13:33 Sal. 2:7; Heb. 1:5

¶13:34 2 Sam. 7:12-14; 1 Ar. 2:1-4; Sal. 132:11; Isa. 55:3

³⁵ Isunga kenalina us as nan tukún ay naisurat as nan Salmo:

‘Achim eparufus ay mabrok nan Nasantowan as nan lufok.’[§]

³⁶ Ngem fiakun maepangkep kan David nan laychuna ay kanan as na. Tay as nan narpasan David ay nangtongpar as nan penangkep Apo Dios kan hiya as nan natatakuwana, natuy hiya. Naetapi hiya ay nailufok as nan kaap-uwana, at nabrok nan achorna. ³⁷ Ngem hi Jesus ay tenakon Apo Dios manipud as nan utúy at chaan nabrok. ³⁸ Isunga chakayu ay iib-ak, masapor maammuwanyu ay kiapú as nan enkaman Jesus, naekasaba kan chakayu nan mapakawanan chi fiasfiasor. ³⁹ Tit-iwa ay babaen kan hiya, tunggal omafurot at naifilang as nalintig as nan sangwanan Apo Dios, tay achi mafialin ay palintikun nan Lintig Moises. ⁴⁰ Isunga il-ilaunyu ta achi koma maekaman kan chakayu nan nauy kenalen nan chiyuycha pomapadtu:

⁴¹ ‘Ilaunyu, chakayu ay mun-ot-otyok! Maschaaw kayuntu, ya matuy kayuntu challu. Tay wachay kauugyat as solet ay atoktu as nan matatakuwanyu ay achiyuntu challu afurotun, uray kun wacha nan mangepakaawat ay ustu kan chakayu.’^{**}

⁴² As nan cha pumitiwan cha Pablo kan Bernabe as nan senagoga, chinawat nan tatakú kan chicha ay mu mafialin koma, isurucha pay chaná as nan somarunu ay Urkiw ay Mun-iblayan. ⁴³ Kun pay nak-ak am-in nan tatakú as nan senagoga, ongor ay Judio ya Gentil ay mangun-unud as nan iniili ay ukialen chi Judio nan immunud kan chicha. Naketakiatfor cha Pablo ya enawischa

chicha ay mangitururuy ay muntalek as nan grasyan Apo Dios.

⁴⁴ As nan senmarunu ay Urkiw ay Mun-iblayan, kiayud am-in nan umili at naamongcha ay uy manngor as nan kalen Apo Dios. ⁴⁵ Ngem kun pay inilan nan chiyuycha Judio nan ongoongor ay tatakú, enmaposcha as solet. Kenontracha nan kenalen Pablo ya enkakaliyancha hiya.

⁴⁶ Ngem kaskasin tinmurud cha Pablo kan Bernabe, ya kanancha, “Masapor chakayu ay Judio nan omon-ona ay maifiag-an nan kalen Apo Dios. Kiapú ta enachiyu, chakayu mismu nan achi mangifilang as achoryu ay mawad-an as fiyag ay maid patingkiana, taynanmi chakayu, ya umuy kami as nan chiyuycha Gentil. ⁴⁷ Tay hiyana nan infilin Apo Dios kan chakami ay kanana un, ‘Pinilek he-a ay manilaw as numnum nan chiyuycha Gentil ta am-in nan tatakú asna's luta at maesarakancha kiapú kan he-a.’^{††}

⁴⁸ As nan nanngoran nan chiyuycha Gentil as sa, naragsakancha ya chinaychayawcha nan kalen Apo Dios. Nan chiyuycha pinipilen Apo Dios ay mawad-antu as fiyag ay maid patingkiana at enmafurotcha.

⁴⁹ Angkiay ya naepachamag nan kalen Apo Dios henan hana intiru ay lukiar. ⁵⁰ Ngem chinorchor nan chiyuycha Judio nan nunkafiakang ay fianafiai ay manangchaychayaw kan Apo Dios ya nan anap-apu henan siyudad. Enlapucha ay mamalikiat kan cha Pablo kan Bernabe, ya enpak-akcha chicha henan lukiar. ⁵¹ Ngem penokpokan cha Pablo nan chapancha ay mangepaila as nan umili ay kikiadcha as nan mismu ay chusacha. Kun pay narpas sa, inmuy-

§13:35 Sal. 16:10; Ara. 2:27

**13:41 Hab. 1:5

††13:47 Isa. 42:6; 49:6

cha ad Iconio.[‡] ⁵²Ngem uray mu assessa, nan chiyuycha enmafurot kan Jesus ad Antiokia at ongor chi lagsakcha, ya napnucha as pannakafialin nan Espiritu Santo.

Ad Iconio

14 Ad Iconio us, sinungkop cha Pablo kan Bernabe as nan senagogan chi Judio. Kiapú as nan makaawis as solet ay enatcha ay nangisursuru as nan kalen Apo Dios hid-i, ongoongorcha nan Judio ya Gentil ay enmafurot. ²Ngem nan chiyuycha chaan enmafurot ay Judio at chinorchorcha nan chiyuycha Gentil ta ingluncha nan chiyuycha omaafurot. ³Uray mu assessa, nafiayag chi nakepaganan cha Pablo kan Bernabe ad Iconio, ya naturudcha ay nangisursuru as nan kalen Apo Dios. Penaneknekan Apo Dios ay tit-iwa nan insursurucha maepangkep as nan grasyana babaen as nan nangichatana kan chicha as pannakafialin ay mangedkaman as nan chiyuycha nakaskaschaaw ay sinyar ya milagro. ⁴Ngem nakudwacha nan chiyuycha umiili hid-i ay siyudad. Nan tapina kan chicha at inunudcha nan chiyuycha Judio, ya nan tapina at inunudcha cha Pablo kan Bernabe ay apostoles. ⁵Angkiay ya nakiturag nan chiyuycha Gentil ya nan chiyuycha Judio as nan anap-apucha ay mamalikiat ya manglomtak as nan apostoles. ⁶Kun pay naammuwan nan apostoles nan planucha, lenmayawcha ay inmuy henan probinsiya ay Licaonia henan chiyuycha siyudad ay Listra ya Derbe, ya henan tukutukún ay luglukiar henan probinsiya ay ansa. ⁷Hid-i nan

nangituruyancha ay nangekasaba as nan Ammay ay Chamag.

Ad Listra Ya Ad Derbe

⁸Ad Listra, wacha nan usa ay laraki ay nangatokor ay napilud nunlapu as nan naiyankana ya chaan poros nanar-charan. ⁹Chinumngor hiya as nan cha kankanan Pablo. Entoongan Pablo hiya, ya inilana ay wacha nan pammatina ay makaan nan saketna. ¹⁰Isunga kenalina ay nangipigsa, “Tomakchugka!” As nan hiyachi, natannakchug nan laraki, ya enlapuna ay manaran.

¹¹Kun pay inilan nan ongoongor ay tatau nan enat Pablo, infukiawcha as nan kalicha ay Linicaonia, “Nunfialin nan chiyuycha dios as kaman tatau, ya kinmuwabcha kan chitaku.” ¹²Ngenad-nancha hi Bernabe as Zeus, ya hi Pablo as Hermes, tay hiya nan para karkali. ¹³Nan templo ay munchaychayawancha as nan dios ay Zeus at wacha henan fi-akun sakop nan siyudad. Nan pachi ay munserserfi as nan hana ay templo at inyuynay chuwa ay laki ay fiaka ya appong ay sabsafong as nan sungkohan henan siyudad, tay hiya ya nan ongoongor ay tatau at laychuncha ay ichatonan cha Pablo kan Bernabe.

¹⁴Ngem kun pay chinngor cha Bernabe kan Pablo sa, lenaksetcha nan fiachucha,[¶] ya tenmagtagcha ay inmuy as nan kawad-an chi ongoongor ay tatau. Chacha ifugfukiaw as nan tatau,¹⁵ “Iiba, adchi t’uyyu cha atun na? Kun kami us kaman kan chakayu ay tatau ya! Enmali kami hena ay mangedpakaammu kan chakayu as nan Ammay ay Chamag maepangkep kan Apo Jesus. O, enmali kami ay mangifiakia kan chakayu ay chukkianyu nan panagchaychayaw as

[‡]13:51 Mat. 10:14; Mar. 6:11

[¶]14:14 Nan laychun ay kanan nan nanglaksetancha as fiachucha at hiyasa nan mangedpail-ancha as fungatcha ya saket chi numnumcha winnu maekontra nan cha at-atun nan tatau as nan cha at-atun cha Pablo kan Bernabe.

nan chiyuycha achi tit-iwa ay dios ta omafurot kayu as nan matataku ay Dios ay namayang as nan chaya, nan luta, nan fiayfiay, ya nan am-in ay wacha kan chicha. ¹⁶Ad pus-uy, penarufusan Apo Dios nan am-in ay tataku ay munchaychayaw as nan laylaychuncha. ¹⁷Uray mu hiyasa, narawag challu ay wachay pammaneknek ay hiya nan tit-iwa ay Apo Dios babaen as nan ammay ay atuna. Enpar-ina nan uchan ay nurpu ad chaya, ya inchatna nan apetyu as nan ustu ay timpu. Penennekna chakayu as ongor ay kanunyu ya lagsakyu.” ¹⁸Uray mu assena nan infiagfiakian nan apostoles kan chicha, nalikiatancha challu ay nangepawa as nan tataku as nan munichatonancha kan chicha.

¹⁹As nan hiyachi, inumchan nan tapen nan Judio ay nurpu ad Antiokia ya Iconio. Chinorchorcha nan tataku ad Listra ay manglomtak kan Pablo. Kuncha pay lenpas ay nanglomtak kan hiya, inkiayadcha hiya ay nangek-ak henan siyudad, tay ka-anancha mu natuy. ²⁰Ngem kun pay enarufong nan chiyuycha omaafurot hiya, naligwat hi Pablo, ya nunfiangad henan chiyuy siyudad. As nan kafikiatana, inmyu cha Pablo kan Bernabe ad Derbe.

Nan Nunfiangchancha Ad Antiokia Henan Probinsiya Ay Siria

²¹Enkaskasaban cha Pablo kan Bernabe nan Ammay ay Chamag ad Derbe, ya ongorcha nan enmafurot. Angkiay nunfiangadcha ad Listra, ad Iconio, ya ad Antiokia ay siyudad ad Pisidia. ²²Penapigsacha nan pammaten nan chiyuycha omaafurot hid-i ay il-ili, ya enawischa chicha ay munturturuy as nan pammaticha kan Apo Dios. Kenalicha kan chicha, “Masapor mapachasan takúy ongor ay likiat as nan maetapiyan

takú henan muntorayan Apo Dios.”^{§§}
²³Chinmutok cha Pablo kan Bernabe as mangepangpanguru as nan tunggal iglesia. As nan narpasancha ay nunkararag ya nun-ayunar, entalekcha chicha as nan Apo ay hiya nan enafurotcha.

²⁴Kun pay nar-os cha Pablo henan sakop nan Pisidia, enmalicha henan probinsiya ay Pamfilia. ²⁵Henan siyudad ay Perge, enkasabacha nan kalen Apo Dios. Angkiay ya kinmuwabcha ad Atalia. ²⁶Nunlapu ad Atalia, nunpaporcha ay nunfiangad ad Antiokia henan probinsiya ay Siria. Hid-i nan nangekarkarakian nan iib-a ay nange-talek kan chicha as nan panang-aywan ya sug-ang Apo Dios para kan chicha as nan chunucha ay hiyasa nan lenpascha ad wani.

²⁷Kuncha pay inumchan ad Antiokia, enamongcha nan chiyuycha membro as nan iglesia. Enpachamagcha nan am-in ay en-enat Apo Dios babaen kan chicha ya nan en-enatna ta nan chiyuycha Gentil at omafurotcha koma kan Apo Jesus. ²⁸Nafiayag nan nakepapagyanan cha Pablo kan Bernabe as nan chiyuycha omaafurot ad Antiokia.

Nan Mitin Nan Omaafurot Ad Jerusalem

15 As nan hiyachi, wachacha nan tapen nan lanaraki ay nurpu ad Judea ay chinmayyu ad Antiokia. Enlapucha ay mun-isuru as nan chiyuycha enmafurot kan Jesu Cristo, ya kanancha, “Mu achi kayu masugyatan ay maiyunud as nan iniili ay ukiali ay insuron Moises at achi kayu mae-sarakan.” ²Pararuy enat cha Pablo kan Bernabe ay nakesongfiat kan chicha maepangkep as sa. Isunga nachutokan cha Pablo kan Bernabe ya nan tapina ay omaafurot ad Antiokia ay omabrat

§§14:22 Rom. 5:3-5; San. 1:2-4; 1 Ped. 2:21

ad Jerusalem ya makeapat as nan apostoles ya as nan chiyuycha anam-amá maepangkep as sa. ³ Angkiay ya penaliawat nan chiyuycha omaafurot cha Pablo. As nan chacha mar-osan ad Fenicia ya Samaria, infiakiacha as nan chiyuycha omaafurot hid-i nan enmafurotan nan chiyuycha Gentil. As nan nanngorancha as nan hana ay chamag, ongor chi lagsak am-in nan chiyuycha omaafurot. ⁴ Kuncha pay inumchan ad Jerusalem, nan iglesia, nan apostoles, ya nan chiyuycha mangepangpanguru at enawatcha chicha. As nan narpasan tona, enpachamag cha Pablo nan am-in ay enat Apo Dios babaen kan chicha.

⁵ Ngem nan tapen nan omaafurot ay wacha as nan bunggoy nan chiyuycha Fariseo at tenmakchugcha, ya kanancha, “Masapor masugyatan nan chiyuycha Gentil ya mafiag-ancha ay mangotongpar as nan Lintig Moises.”

⁶ As nan hiyachi, nunmimitincha nan apostoles ya nan chiyuycha mangepangpanguru ay mangapat as nan maepangkep as sa. ⁷ Kun pay nafaiyag chi nangapatancha as sa, tenmakchug hi Pedro, ya kanana kan chicha, “Iib-a, aammuyu met ay ad kasin at piniliyak kan Apo Dios kan chakayu ay uy mangekasaba as nan Ammay ay Chamag as nan chiyuycha Gentil ta chumngorcha ya omafurotcha. ⁸ Hi Apo Dios ay nangammu as numnum nan am-in ay tatakú at enpailana ay enawatna nan chiyuycha Gentil babaen as nan nangichatana as Espiritu Santo kan chicha ay kaman as nan enatna kan chitaku. ⁹ Maid enat Apo Dios as natkunan takú kan chicha, tay penakawana chicha as nan fiasfiasorcha as nan enmafurotancha ay kaman kan chitaku. ¹⁰ Isunga adchi t'uuyu chischistingun hi Apo Dios as

nan nangepad-unanyu kan chicha as nan uchun ay achicha kafiaelan? Uray met nan kaap-uan takú ya chitaku mismu at achi takú challu kafiaelan. ¹¹ Numnumnyu kay! Afurotun takú ay naesarakan takú babaen as nan grasyan Apo Jesus ay kaman challu kan chicha.”

¹² As nan hiyachi, kinminakcha am-in nan tatakú, ya chinumngorcha as nan cha kankanan cha Bernabe kan Pablo. Enpachamagcha nan maepangkep as nan am-in ay nakaskaschaaw ay sinyar ya milagro ay enat Apo Dios as nan chiyuycha Gentil babaen kan chicha.

¹³ As nan narpasancha ay nunkali, kenalen Santiago, “Iib-a, chumngor kayu kan ha-un. ¹⁴ Kaifiagfiakian Simon Pedro nan omona ay nangepail-an Apo Dios as sug-angna as nan chiyuycha Gentil ta mumpili hiya kan chicha as tatakuna. ¹⁵ Nan nauy ay enat Apo Dios at inyafudna nan insurat nan chiyuycha pomapadtu. Kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

¹⁶ “Mu marpas na, munfiangachak ya kasek kiaufun nan mamagyanan Ari David ay nachachael. Kiaufok kasin nan nachachael ya kasinku patakchukun

¹⁷ ta am-in nan tapina pay ay tatakú ya am-in nan Gentil ay pinilek as tatakok at anapuncha nan Apo.

¹⁸ Hiyana nan kenalen nan Apo ay nangepakaammu as na ad pus-uy.*

¹⁹ “Isunga nan wacha as numnumku at achi takú koma lilifokun nan chiyuycha Gentil ay cha omafurot kan Apo Dios. ²⁰ Kun takú at masapor munsurat kan chicha ay mangifiag ay achicha ischa nan naichaton as nan didiosen, nan naparti ay chaan nauykokan, ya nan chara. Nan usa pay at chukkiancha nan mangepapasan as assi ay lachok. ²¹ Tay nan Lintig Moises at naekasaba nunlapu

* 15:18 Amos 9:11-12

ad pus-uy henan tunggal ili ya naifiasa as nan kasenasenagoga as nan tunggal Urkiw ay Mun-iblayan.”

Nan Surat As Nan Chiyuycha Gentil Ay Omaafurot

²² Angkiay nan apostoles ya nan mangepangpanguru patí nan intiru ay iglesia at ninumnumcha ay mumpili as lanaraki kan chicha ay makiuy kan cha Pablo kan Bernabe ad Antiokia. Pinilicha hi Judas ay makali us un Barsabas ya hi Silas ay chicha nan chuwa ay mangepangpanguru as nan iib-a. ²³ Cha Judas kan Silas nan nangepaw-etancha as nan nauy ay surat as nan chiyuycha Gentil:

“Chakami ay apostoles ya nan mangepangpanguru ay iib-ay ad Jerusalem at nauy nan suratmi kan chakayu am-in ay Gentil ay omaafurot henan siyudad ay Antiokia ya henan sakop nan Siria ya Cilicia. Komosta kayu?

²⁴ Chinngormi ay wachacha nan nurpu hena ay ib-ami ay inmuy hesa ay nanglilifok ya nangpachanag kan chakayu babaen as nan infiakiacha, uray mu fiakun chakami nan nangifilin kan chicha.

²⁵ Isunga nunmitin kami ya inyafud nan am-in ay pumili kami as lanaraki ay maifiaor as umuy hesa kan chakayu. Makitun-udcha as nan laylaychun takú ay kiakiayyum ay cha Pablo kan Bernabe

²⁶ ay nangeposta as fiyagcha ay munserfi kan Apo takú ay Jesu Cristo.

²⁷ Isunga ifiaormi cha Judas kan Silas ay chicha mismu nan mangpaneknek kan chakayu as nan pachong nan insuratmi.

²⁸ Enpakaammon nan Espiritu Santo kan chakami ya inyafudmi ay achimi epapelet ay mangepad-un kan chakayu as nan ukialimi. Nan

masapor ay tongparunyu at nan nauycha filin yangkiay:

²⁹ Achiyu ischa nan naichaton as nan didiosen, nan chara, ya nan na-parti ay chaan nauykukan. Nan usa pay at chukkianyu nan mangepasan as assi ay lachok. Omammay-tuy aatunyu mu tongparunyu chaná ay infilinmi. Hiyasa yangkiay nan ifiakiami.”

³⁰ Kuncha pay lenpas nan suratcha, naepaligwacha nan nangiyuy ay umuy ad Antiokia. As nan inumchanancha hid-i, enamongcha nan chiyuycha omaafurot, at inchatcha nan surat. ³¹ Kun pay finasan nan chiyuycha omaafurot ay i-Antiokia nan surat, ongor chi lagsakcha as nan ammay ay naitukun kan chicha.

³² Cha Judas kan Silas ay pomapadtu ay mismu at ongor chi infiagfiakiacha ay nanukun ya nangepapigsa as pammaten nan iib-a. ³³ Kun pay inmuy chi kaat ay chumingkucha hid-i, penaligwat nan iib-a chicha ay nunfiangad as nan nangifiaor kan chicha, ya kanancha, “Aywanan chakayu koma kan Apo Dios.” ³⁴ [Ngem ninumnum Silas ay mayagyag.] ³⁵ Cha Pablo kan Bernabe at nayagyagcha ad Antiokia ay nangisursuru ya nangekaskasaba as nan kalen nan Apo ay kadmacha nan ongor ay iib-acha ay omaafurot.

Nan Nunsiyanan Cha Pablo Kan Bernabe

³⁶ Kun pay inmuy chi kaat ay urkiw, kenalen Pablo kan Bernabe, “Munfiangadta ay uy mangfisita as nan iib-a takú henan am-in ay ili ay nangekaskasabaanta as nan kalen nan Apo ta ilaunta mu anan chacha at-atun.”

³⁷ Hi Bernabe at laraychuna ay etakincha hi Juan ay makali us un Marcos, ³⁸ ngem enpapelet Pablo ay un-unuyna mu achicha etakin hiya, tay tenaynana chicha ad Pamfilia, ya chaana inturuy

ay finmachang as nan chunucha.^{† 39} Kipú ta nunsuma as solet cha Pablo kan Bernabe, nunsiyancha. Entakin Bernabe hi Marcos, ya nunpaporcha ay inmuy ad Chipre.⁴⁰ Ngem hi Pablo at pinilina hi Silas as kadwana. Entalek nan iib-a chicha as nan panang-aywan ya sug-ang Apo Dios henan am-in ay ay-ayancha. Angkiay nunligwatcha,⁴¹ at nar-oscha ad Siria ya Cilicia ay nangepappigsa as nan chiyuycha iglesia hid-i.

Nan Naetapiyan Timoteo Kan Cha Pablo Kan Silas

16 Nunfiat us cha Pablo ad Derbe, angkiay ya ad Listra. Wacha ad Listra nan usa ay omaafurot ay nan ngachana at Timoteo. Hi enana at usa ay Judio ay omaafurot, ngem hi amana at Griego.² Hi Timoteo ay anna at ammay chi kaap-apatana as nan am-in ay iib-a ay omaafurot ad Listra ya ad Iconio.³ Laychun Pablo ay etakin hi Timoteo. Isunga enpasugyatna hiya ta achintu achiyun nan chiyuycha Judio hiya henan hanacha lukiar ay ay-ayanchantu. Tay am-in nan Judio at naammuwancha ay Griego hi amana.⁴ As nan nunfiatancha henan il-ili, chacha epakaammu as nan chiyuycha Gentil ay omaafurot nan filfilin ay un-uchuncha ay inyafud nan apostoles ya nan anam-amá ad Jerusalem.⁵ Isunga nan chiyuycha iglesia at pinmigsa nan pammaticha ya inurkiw ay omongorcha.

Nan Naepaila Kan Pablo Ad Troas

⁶ Angkiay ya nunfiat cha Pablo ay nar-os henan sakop nan Frigia ya Galacia, tay chaan enparufus nan Espiritu Santo ay ekasabacha nan kalen Apo Dios henan probinsiya ad Asia.⁷ Kuncha pay inumchan henan tikiad nan

probinsiya ay Misia, penachascha ay umuy henan probinsiya ay Bitinia, ngem chaan enparufus nan Espiriton Apo Jesus.⁸ Isunga nar-oscha ad Misia inkiana inumchancha ad Troas.

⁹ As nan hiyachi ay lafi, wacha nan enpailan Apo Dios kan Pablo babaen as nan kaman iitaw. Inilana nan usa ay laraki ay i-Macedonia ay nangatakchug ay cha mumpakpakaasi. Kenalina kan Pablo, “Omaliika man paat ad Macedonia ay mangfiachang kan chakami.”

¹⁰ Kun pay narpas ay inilan Pablo nan kaman iitaw, hiya at chi ya nun-anap kami[‡] as munlukiananmi ay umuy ad Macedonia, tay naawatanmi ay enayakian chakami kan Apo Dios ay uy mangekasaba as nan Ammay ay Chamag as nan tatakua hid-i.

Nan Enmafurotan Lydia Ad Filipos

¹¹ Nunlapu ad Troas as nan nunlukiananmi as nan papor, nunchakpos kami ad Samotracia. As nan kafikiatana, inumchan kami ad Neapolis.¹² Nunlapu hid-i, nanarcharan kami ay inmuy ad Filipos ay usa ay mafigfigfig ay siyudad henan sakop nan Macedonia. Nan kaongoran ay inmiili henan hana ay siyudad at Romano. Nagyan kami hid-i as kaat ay urkiw.

¹³ As nan Urkiw ay Mun-iblayan, nak-ak kami henan hana ay siyudad, ya inmuy kami henan olet nan wawwang, tay ninumnummi mu wachay lukiar ay maam-amongan chi Judio ay munkararag. Naketokor ya naketakiator kami as nan fianafiai ay naamong hid-i.¹⁴ Nan usa as nan chiyuycha chinumngor kan chakami at hi Lydia ay nurpu henan siyudad ay Tiatira ay mune-el-elaku as nangingina ay lopot. Hiya at usa ay Gentil ay manangchaychayaw

[†]15:38 Ara. 13:13

[‡]16:10 Hi Lucas ay nangisurat hena ay liblu at naetapi kan cha Pablo.

kan Apo Dios. Inchat Apo Dios kan hiyay pannakaawat ta omafurot as nan cha kankanan Pablo. ¹⁵ Angkiay nunpafun-yagcha ay hinfiaruy. Kun pay narpas sa, kenalina kan chakami, “Mu afurotunyu ay tit-iwa’y enmafurotak kan Apo Jesus, chumawus kayu ngarud as afongmi.” Inturuyna ay nangayag kan chakami inkiana nakiuy kami kan hiya.

Nan Naifiaruchan Cha Pablo Ad Filipos

¹⁶ As nan hin-turkiw, as nan chami umuyan henan lukiar ay munkarkararakian, sinib-at chakami as nan mafiabfiaor ay fiarasang ay naanennetan. Nakasiping as ongor nan fiarasang para as nan chiyuycha amona kiapú as nan enpaifiakian nan anennet kan hiya ay ommat as tapen chi urkiw. ¹⁷ Inmunud kan chakami kan Pablo, ya chana ifugfukiaw, “Chatona ay lanaraki at munserserficha as nan Kangatuwan ay Dios ay cha mangekaskasaba kan chakayu as nan atunyu ay maesaran!” ¹⁸ Enaenatna sa as kaat ay urkiw. Kun pay enmayu as solet hi Pablo, nunsakong, ya kanana as nan anennet, “As nan ngachan Jesu Cristo, filinok he-a ay fomoknag kan hiya!” Hiya at chi ya femmoknag tit-iwa nan anennet.

¹⁹ Kun pay inilan nan chiyuycha amona ay maid at chansacha ay makasiping, lenabkischa cha Pablo kan Silas. Inkiayadcha chicha ay nangiyuy as nan kawad-an nan totoray as nan mun-el-elakwan. ²⁰ Kuncha pay inyuy chicha as nan chiyuycha opisyar ay Romano,¹ kenalicha, “Chatona ay lanaraki at Judiocha, ya chacha munkurkuru henan siyudad takú. ²¹ Chacha mun-is-isuru as iniili ay ug-ukiali ay komontra as nan lintig

takú, ya achi mafialin ay unuchun takú ay Romano.” ²² Angkiay ya naetapi nan ongor ay tatau ay namudtak kan chicha. Nan chiyuycha opisyar at lenafusancha cha Pablo kan Silas, ya infilinha ay masapletcha. ²³ Kuncha pay lenpas ay nanaplesaplet kan chicha, enpaifiarudcha chicha. Infilinha as nan munkukuwarcha ay kuwarchaana chicha ay ustú. ²⁴ Kiapú ta assid-i nan infilin nan chiyuycha opisyar as nan munkukuwarcha, enpokokna cha Pablo kan Silas as nan paat nunchuchuku ya kuwartu as pagfiaruchan. Enpatangna nan sukicha as nan nunkaketangan ay nun-oomam ay tabra, ya nun-akmuna.

²⁵ Ngem as nan kiayud tongan chi lafi, cha munkarkararag ya munkankanta cha Pablo kan Silas ay manaychayaw kan Apo Dios, ya nan tapina ay fiarud at chuchumngorcha kan chicha. ²⁶ Kalina at ya kinmichu as napigsa ay nangiwawud as nan nasasad-an nan pagfiaruchan. Hiya at chi ya natkafian nan kapantipantiw ya nag-as nan chiyuycha kor-ong nan am-in ay fiarud.

²⁷ Kun pay finmangun nan kuwarcha, ya inilana ay nanatkafian nan chiyuycha pantiw nan pagfiaruchan, enoknosna nan espadana ya kiayudna patayun nan achorna, tay ninumnumna ay lenmayawcha nan chiyuycha fiarud. ²⁸ Ngem infukiaw Pablo, “Achim patayun nan achormu, tay nauy kami am-in hena.”

²⁹ Kun pay chinngor nan kuwarcha na, nunpaara hiya as silaw. Tenagtagna ay inmuy as nan kawad-an cha Pablo kan Silas, ya cha munpapayagpag as ukyatna ay nunpalintumang as sangwanancha. ³⁰ Angkiay inpitiwna chicha, ya senarud-sudna, “Panguruwan, ngachana ngay nan masapor ay atok ta maesaranak?”

¹16:20 Nan makali un Romano at taku ay enmara as sichorana as nan gubernon chi Roma.

³¹ Tinumforcha, “Omafurotka kan Apo Jesus. Mu hiyasa nan atum, maesarakankantu ya nan pamilyam.”
³² Angkiay ya enkasabacha nan kalen nan Apo kan hiya ya as nan am-in ay tatakú as afongna. ³³ As nan hiyachi challu ay uras as nan lafi, inyuy nan kuwarcha cha Pablo kan Silas as nan kawad-an nan chanum, ya enlasana nan sugukiatcha. Kun pay narpas, nunpafunyang hiya ya patí nan pamilyana. ³⁴ Angkiay ya enyakiana cha Pablo kan Silas as afongna, ya ensakianaana chicha as kanuncha. Ongor chi lagsakna patí nan pamilyana, tay enmafurotcha kan Apo Dios.

³⁵ As nan kafikiatana, inmifiaor nan chiyuycha opisyar ay Romano as pupulis ay uy mangifilin as nan kukuwarcha, “Ilufusmu nan hanacha lanaraki.”

³⁶ Angkiay infiakian nan kuwarcha kan Pablo, “Infilin nan chiyuycha opisyar ay Romano ay mailufus kayu kan Silas. Ad wani, mafialin at ay mak-ak kayu, ya wacha komay talna kan chakayu.”

³⁷ Ngem kenalen Pablo as nan pupulis, “Kun chakami cha enpasaplet as nan kaongoran chi tatakú ya. Chaan chakami pay finistikiar on-ona. Uray mu Romano kami, enpaifiarud chakami pay laing. Angkiay ad wani, laychun chakami ay ilufus kan chakayu ay maid mangam-ammu? Achi mafialin! Masapor chicha mismu nan omali ay mangilufus kan chakami.”

³⁸ Enpachamag nan pupulis chaná ay kenalen Pablo as nan chiyuycha opisyar. Inmugyatcha as nan nanngorancha ay Romano payat cha Pablo kan Silas. ³⁹ Isunga kenamucha ay inmuy as nan pagfiaruchan, at nunpakawancha kan cha Pablo kan Silas. Angkiay inpiti-wcha chicha as pagfiaruchan, ya chinawatcha kan chicha ay mak-akcha henan siyudad. ⁴⁰ As nan nak-akan cha

Pablo kan Silas as pagfiaruchan, inmuy-cha as afong Lydia. Hid-i nan nanibatancha as nan iib-a ay omaafurot, ya penapigsan cha Pablo nan pammaticha babaen as nan kenalicha. Angkiay nak-akcha henan hana ay siyudad.

Ad Tesalonica

17 Nunlapu ad Filipos, nanarcharan cha Pablo ay nanguy henan siyudad ay Amfipolis ya Apolonia inkiana inumchancha ad Tesalonica ay kawad-an nan usa as nan chiyuycha senagogan chi Judio. ² As nan hiyachi, in-inmuy hi Pablo as nan senagoga ay hiyachi challu nan chana atuaton. As nan turu ay Urkiw ay Mun-iblayan, nakeap-apat hiya as nan naamong ay tatakú maepangkep as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios. ³ Enlawlawag ya penaneknekan Pablo ay nan Cristo at masapor munlikiat ya matakú manipud as nan utúy. Kenalina kan chicha, “Hi Jesus ay anna ay chak ifiagfiakia kan chakayu at hiya nan Cristo.” ⁴ Nan tapina kan chicha at enmafurotcha ya naetapicha kan cha Pablo kan Silas. Kaman us as nan ongoongor ay Griego ay manangchaychayaw kan Apo Dios ya nan ongor ay mafigfigfig ay fianafiai.

⁵ Ngem enmapos nan chiyuycha Judio ay achi omaafurot. Isunga enamongcha nan chiyuycha lanaraki ay nunkapad-sok ay kun yangkiay cha munforforak-for as nan mun-el-elakwan, ya entapicha as nan enamongcha ay ongor ay tatakú. Kun pay chaan nafiyag, nunlumucha as kuru henan siyudad. Peneletcha ay sungkop as nan afong Jason, tay nan ammucha at maanapancha cha Pablo kan Silas ta papitiwuncha chicha ay mangiyuy as nan sangwanan nan tatakú. ⁶ Ngem kuncha pay chaan naanapan chicha, hi Jason ya nan tapen nan iib-a at inkiayadcha ay nangiyuy as nan anap-apu henan siyudad. Chacha ifug-

fukiaw, “Nan nauycha tatakú ay nunkuru henan am-in ay lukiar asna's luta at enmalicha hena ay munkuru kan chitaku,⁷ at menangilen Jason chicha. Am-in chaná at chacha lablabsingun nan chiyuycha lintig Emperador ay kanancha un wachay tukún ay ari ay nan ngachana at Jesus.”⁸ As nan nanngoran nan ongor ay tatakú ya nan anapapu henan siyudad as na, nurmuy kuru.⁹ Nunfiansaun nan chiyuycha toray cha Jason ya nan iib-a, at inlufuscha chicha.

Ad Berea

¹⁰ As nan hiyachi challu ay lafi, penaligwat nan iib-a cha Pablo kan Silas ay umuy ad Berea. Kuncha pay inumchan hid-i, inmuycha as nan senagogan chi Judio.¹¹ Nan chiyuycha Judio ay wacha ad Berea at mannakaawatcha mu nan i-Tesalonica, tay ongor chi layadcha ay nanngor as nan kalen Apo Dios. Inurkiw ay chacha achaacharun nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ta ammuwuncha mu tit-iwa nan kenarkalen Pablo.¹² Ongor as nan chiyuycha Judio nan enmafurot, ya ongor nan enmafurot as nan chiyuycha Griego ay fianafiai ay nunkafiaknang ya ongor us nan lanaraki ay Griego.

¹³ Ngem kun pay chinngor nan chiyuycha Judio ad Tesalonica ay cha us ekaskasaban Pablo nan kalen Apo Dios ad Berea, inmuycha us hid-i, at enlapucha ay nanugsug ya nangkuru as nan tatakú.¹⁴ Hiya at chi ya penaligwat nan iib-a ay omaafurot cha Pablo ay chumayyu henan olet nan fiayfiay, ngem nayagyag cha Silas kan Timoteo ad Berea.¹⁵ Nan chiyuycha nangitun-ud kan Pablo at inturudcha hiya inkiana henan siyudad ay Atenas. Angkiay nunfiangadcha ay uy nangifiakia as nan in-

filin Pablo ay kamuwun koma cha Silas kan Timoteo ay umunud kan hiya.

Hi Pablo Ad Atenas

¹⁶ As nan nunsusuuchan Pablo ad Atenas kan cha Silas kan Timoteo, nalilifok as solet nan numnumna as nan nangilana as nan ongoongor ay didiosen henan hana ay siyudad.¹⁷ Isunga inmuy hiya as nan senagoga ay nakeap-apat as nan chiyuycha Judio ya as nan chiyuycha Gentil ay manangchaychayaw kan Apo Dios. Uray as nan mun-el-elakwancha, inurkiw ay uy nakeap-apat hiya as nan kumpurmi ay tatakú ay nad-anana.¹⁸ Wachacha nan tapen chi mimisturu ay makali un Epicureo^s ya Estoico ay uy nakesosek us kan hiya. Senarudsud nan tapina kan chicha, “Anan cha ngun lawá kankanan tona ay taku ay maid acharna?” Nan tapina us at kenalicha, “Kamana cha ekaskasaba nan chiyuycha kaili ay dios.” Kenalicha sa, tay enkasaban Pablo nan maepangkep kan Jesus ya nan matakuan manipud as nan utúy.

¹⁹ Angkiay enpaiyuycha hiya as nan anap-apon chi umili ay makali un Areopago, ya kanancha, “Laychunmi man ay ammuwun nan nauy fiarú ay sursuru ay cham kankanan,²⁰ tay nan kenarkalem at maid poros chinchinngormi as kaman as nan nauycha, ya laychunmi ay ammuwun nan laychun nan nauycha ay kanan.”²¹ Am-in nan umiili ad Atenas ya uray nan chiyuycha kaili ay nagyan hid-i at kuncha laychun ay cha mangifiagfiakia ya cha manmanngor as nan fiarú ay sursuru.

²² Isunga tenmakchug hi Pablo as nan sangwanan nan anap-apon chi umili ay makali un Areopago, ya kanana, “Chakayu ay umiili hena ad Atenas, mailak ay as nan am-in at relihiyoso

§17:18 Chatona nan mangali un unuchun koma nan taku nan wacha as numnumna, tay nan numnum yangkiay nan mangetoray as nan achor.

kayu. ²³Tay as nan nunpaspasyorak henan siyudadyu ya as nan nangil-il-ak as nan chiyuycha munchaychayawanyu, inuchanak nan altar ay naisuratan nan kali ay kanana, 'Para as nan Dios ay Achimi Am-ammu.' Nan chiyuy chayuy chaychayawun ay achiyu am-ammu at hiya nan chak epakaammu kan chakayu ad wani. ²⁴Nan Dios ay namayang as nan lufong ya as nan am-in ay wacha hena at hiya nan Apo ad chaya ya asna's luta, ya achi mamagyan as nan chiyuycha templo ay enammaan chi taku. ²⁵Maid poros kasaporana as ifiachang chi taku kan hiya, tay hiya mismu nan mangichat as fiyag, long-ag ya am-in ay kasaporan takú. ²⁶Manipud as nan usa yangkiay ay taku, finayang Apo Dios nan am-in ay karasen chi tatakú ya epapagyana chicha henan intiru ay luta. Enkeddengna us nan chiyuycha munpatingkiaan nan tikiad nan nasyoncha. ²⁷Enat Apo Dios na ta anapun nan tatakú hiya ya uchanancha hiya as nan chacha munkapkapokapan ay manganap kan hiya. Nan kenatit-iwana at achi achawwi hiya as nan tunggal usa kan chitaku. ²⁸Tay wacha nan nangali un,

'Hiya nan mangichat as nan fiyag kan chitaku ya mangaywan kan chitaku as nan ay-ayan takú ya matatakuwan takú.'

Kaman as nan kenalen nan tapen nan uyyu sumusurat,

'Chitaku nan an-akna.'

²⁹Kiapú ta an-ak chitaku kan Apo Dios, achi takú ngarud numnummun ay maepachong nan kenadidosna as nan kumpurmi ay dios ay fialetok, silver, winnu fiatu ay enammaan chi taku ay nurpu as nan laingna ya mismu ay numnumna. ³⁰As nan timpu ay chaan pay nangammuwan nan tatakú kan Apo Dios at inyangkiayana nan fiasfiasorcha.

Ngem ad wani, infilina as nan am-in ay tatakú henan uray ngachana ay lukiar ay munfiawichana as nan am-in ay fiasorcha. ³¹Tay enkeddeng at Apo Dios nan urkiw ay mang-okomanantu as nan am-in ay tatakú asna's luta. Nalintigtu nan atuna ay mun-okóm babaen as nan usa ay taku ay pinilina. Penaneknekan Apo Dios na as nan am-in ay tatakú babaen as nan nangtakuwana kan hiya manipud as nan utúy."

³²Kuncha pay chinngor nan kenalen Pablo maepangkep as nan matakúwan manipud as nan utúy, nan tapina at enototyokcha hiya. Ngem wachacha nan tapina ay nangali, "Laychunmi ay chungrun kasin kan he-a nan maepangkep as nan kenalem." ³³As nan hiyachi, tenaynan Pablo chicha. ³⁴Ngem wachacha nan tapina ay imunud kan Pablo ya enmafurot kan Jesus. Nan usa kan chicha at hi Dionisio ay usa ay membron nan Areopago. Nan usa us at fiafiaia ay nan ngachana at Damaris, ya wachacha pay nan tapina.

Ad Corinto

18 Kun pay narpas sa, nak-ak hi Pablo ad Atenas, ya inmuy hiya ad Corinto. ²Hid-i nan nangam-ammuwana as nan usa ay Judio ay nan ngachana at Akila ay naiyanak ad Ponto. Kaar-ali hiya ay nurpu ad Italia ay kadwana hi asawana ay Priscila, tay infilin Emperador Claudio ay am-in nan Judio at mak-akcha ad Roma. Uy finisitan Pablo chicha. ³Kiapú ta pachongna chicha ay mun-am-amma as fiawi ya naamma as larat, nakeafong ya nakidnu hiya kan chicha. ⁴Kun kay Urkiw ay Mun-iblayan un inmuy hi Pablo as nan senagoga ay uy makeap-apat ta awisuna nan chiyuycha Judio ya nan chiyuycha Griego.

⁵Kun pay inumchan cha Silas kan Timoteo ad Corinto as nan nurpuwan-cha ad Macedonia, kun yangkiay nun-ekaskasaba hi Pablo ay mangepanpaneknek as nan chiyuycha Judio ay hi Jesus nan Cristo. ⁶Kuncha pay kenontra ya enkak-alian hiya, inyagyagna nan tapok as fiachuna ta epailana ay maid at fiyangna kan chicha, ya kanana, “Chakayu ay mismu nan kikiad as nan machusaanyu! Maid fiasorku's sa. Munlapu ad wani, umuyak as nan chiyuycha Gentil.”

⁷Nak-ak hiya hid-i, ya uy nakepagyan as nan afong nan usa ay laraki ay nan ngachana at Ticio Justo ay manangchaychayaw kan Apo Dios. Nan afongna at naesasag-un as nan senagoga. ⁸Hi Crispo ay ap-apu as nan senagoga at enmafurot kan Apo Jesus patí nan familyana. Nan ongor us as nan i-Corinto ay nannongor as nan ekaskasaban Pablo at enmafurotcha ya nunpafunyagcha.

⁹As nan henlafi, kenalen nan Apo kan Pablo babaen as nan kaman iitaw, “*Achika umug-ugyat. Kunmu at iturtury ay mun-ekaskasaba, ya achim ikinkinak nan cham at-atun,* ¹⁰*tay wachaak kan he-a. Maid taku ay mamusfusor ay mangsukiat kan he-a, tay ongor nan tatakok henan nauy ay siyudad.*” ¹¹Isunga nakepagyan hi Pablo hid-i as usa ay tawwun ya unum ay furan ay nangisursuru as kalen Apo Dios as nan tatakou.

¹²Kun pay nun-gobernador hi Galion ad Acaya, nun-us-usacha nan Judio ay naniliw kan Pablo, ya inyuycha as nan kurti. ¹³Kenalicha, “Hi tona ay taku at chana sugskian nan tatakou ta nan atuncha ay munchaychayaw kan Apo Dios at maekontra as nan lintig.”

¹⁴Uy koma munkali hi Pablo, ngem nunkanan Galion as nan chiyuycha Judio, “Mu nan charumyu at maepangkep as nan achi ustu winnu mangotettet

ay naekaman, mafialin ay uray anosak ay chumngor kan chakayu ay Judio. ¹⁵Ngem kiapú ta maepangkep yangkiay as nan chiyuycha kali, ngachan ya nan lintig ay chayun-unuchun, kikiad kayu's sa ay mangenongnong. Achek laychun ay ha-un chi mangokóm as nan hanacha.” ¹⁶Angkiay ya enpak-akna chicha as nan kurti. ¹⁷As nan hiyachi, lenabkische hi Sostenes ay ap-apu as nan senagoga, ya penak-opak-orcha hiya as nan sangwanan nan kurti. Ngem kun inyangkiayan Galion chicha.

Nan Nunfiangchan Pablo Ad Antiokia

¹⁸Nakepagyan hi Pablo ad Corinto as ongor pay ay urkiw as nan iib-ana ay omaafurot. Angkiay ya as nan nanaynanana kan chicha ay uy munpapor ay munfiangad ad Siria ay kadwana cha Priscila kan Akila. Nanarcharancha at inmuy ad Cencrea ay hid-i nan nunpaapollokan Pablo ta mangepailana ay natongpar nan ensapatana kan Apo Dios. ¹⁹Kun pay inumchan nan papor ad Efeso, tenaynan Pablo cha Priscila kan Akila. Inmuy hiya as nan senagoga, ya nakesososek as nan chiyuycha Judio. ²⁰Chinawatcha kan hiya ay mafiyayag pay koma hiya hid-i, ngem chaana lenayad. ²¹Kun at as nan nunpakachaana kan chicha, kenalina kan chicha, “Munfiangachaktu kan chakayu mu eparufus Apo Dios.” Angkiay ya nunlukian hiya as nan papor ay mak-ak ad Efeso.

²²Kun pay inumchan hiya ad Cesarea, enmabrat ad Jerusalem ay uy mangepakomosta as nan chiyuycha omaafurot hid-i. Angkiay kinmuwab ad Antiokia. ²³Kun pay inmuy chi kaat ay timpuna hid-i, nak-ak hiya, ya inmuy henan sakop nan Galacia ya Frigia ay cha mangepappapigsa as pammaten nan am-in ay omaafurot.

Nan Nun-isuruwan Apolos Ad Efeso Ya Ad Corinto

²⁴ As nan hiyachi us ay timpu, wacha nan usa ay Judio ay enmali ad Efeso ay nan ngachana at Apolos ay i-Alejandria. Naraing hiya ay mun-isuru ya ongor chi ammuna as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios. ²⁵ Naisursuruwan hiya as nan makali un Charan Apo Jesus, ya makakud hiya ay nangifiagfiakia ya nangisursuru ay ustu as nan maepangkep kan Jesus. Ngem nan ammuna yangkiay at nan funyag ay insuron Juan. ²⁶ Enlapuna ay mun-isuru ay wachay turudna as nan senagoga. Kun pay chinngor cha Priscila kan Akila nan chana kankanan, enayakiancha hiya as afongcha, ya enlawlawagcha kan hiya nan achina pay laing ammu maepangkep kan Jesus ya nan charan ay muntoróng as nan panangesarakan Apo Dios as nan tatakú. ²⁷ Kun pay plenanon Apolos ay kumchang ad Acaya, penapigsan nan iib-a ay omaafurot ad Efeso nan numnumna. Nunsuratcha as nan iib-a ay omaafurot ay wacha ad Acaya ta ayakianchantu hi Apolos mu umchan hiya hid-i. Kun pay inumchan hiya hid-i, ongor chi infiachangna as nan chiyuycha omaafurot babaen as nan grasyan Apo Dios. ²⁸ Pararuy enatna ay nakesosek as nan chiyuycha Judio as nan kaongoran chi tatakú, ya enamisna chicha babaen as nan penaneknekana kan chicha ay nurpu as nan chiyuycha naisurat as nan Kalen Apo Dios ay hi Jesus nan Cristo.

Hi Pablo Ad Efeso

19 As nan kawad-an Apolos ad Corinto, nunfiat hi Pablo ay nanguy henan sakop nan Galacia ya Frigia inkiana inumchan ad Efeso. Hid-i nan nanguchanana as nan tapen nan omaa-

furot. ² Senarudsudna kan chicha, “Ay enawatyu nan Espiritu Santo as nan enmafurotanyu kan Jesus?”

“Chaan!” ensongfiatcha, “Maid poros chinchinngormi ay wacha payat chi Espiritu Santo.”

³ Kenalen Pablo, “Mu hiyasa, ngachana ngay ay funyag nan enawatyu?”

“Nan funyag ay insuron Juan,” ensongfiatcha.

⁴ Angkiay ya kenalen Pablo, “Nan funyag ay insuron Juan at para as nan tatakú ay nunfiawi as nan fiasfiasorcha. Infiakiana as nan tatakú ay masapor omafurotcha as nan umunudtu kan hiya ay hi Jesus.”

⁵ As nan nanngorancha as sa, nunpafunyagcha ay mangepaila ay hi Jesus nan Apocho. ^{**} ⁶ Kun pay enpatay Pablo nan limana kan chicha, enmali kan chicha nan Espiritu Santo. As nan hiyachi, nunkakalicha as tanuktukún ay kali ay enpakalen nan Espiritu Santo, ya enpakaammucha nan enpaifiakian Apo Dios kan chicha. ⁷ Nan filang nan chiyuycha lanaraki at umuy as hinpuru ya chuwa am-in.

⁸ Kun kay Urkiw ay Mun-iblayan, as nan turu ay furan ay kawad-an Pablo hid-i, sinungsungkop hiya as nan senagoga, ya naturud ay nunkarkali as nan tatakú. Nakesossosok hiya ay mangawis kan chicha ta afurotuncha koma nan maepangkep henan muntorayan Apo Dios. ⁹ Ngem wachacha nan tapina kan chicha ay nunkasokel ya achi poros omafurot. Enkak-alianyana nan makali un Charan Apo Jesus as nan sangwanan nan am-in ay naamong. Isunga tenaynan Pablo chicha, ya entakina nan chiyuycha omaafurot. Inurkiw ay nakesossosok hiya kan chicha as nan oswelaan Tirano. ¹⁰ Nunturturuy na ay en-enat Pablo as

**19:5 2:38

chuwa ay tawwun ta am-in nan chiyuycha umiili henan probinsiya ay Asia ay chicha nan chiyuycha Judio ya Gentil at chungruncha nan kalen Apo Dios maepangkep kan Apo Jesus.

Nan Lanaraki Ay Potot Sceva

¹¹ En-enat Apo Dios chi nakaskaschaaw as solet ay milagro babaen kan Pablo. ¹² Isunga uray nan chiyuycha panyuna ya pangchunu ay fiachuna at as nan naiyuyancha as nan chiyuycha munsaket ya naanennetan, nakaan nan saketcha ya femmognagcha nan anennet kan chicha. ¹³ As nan hiyachi ay timpu, wachacha nan tapina ay Judio ay nunliklikud ay cha mangepakpak-ak as anennet. Penachascha ay mangos-osar as nan ngachan Jesus. Kenalicha as nan chiyuycha anennet, “Filinok chakayu, kiapú as nan pannakafialin nan ngachan Jesus ay ekaskasaban Pablo, mak-ak kayu.” ¹⁴ Nan pitu ay potot Sceva ay usa ay kangatuwan ay pachen chi Judio nan cha mangekamkaman as na. ¹⁵ Ngem as nan hin-urkiw kenalen nan anennet kan chicha, “Hi Jesus at am-ammok ya hi Pablo at am-ammok us, ngem chakayu ngay, anan ngachanyu?” ¹⁶ Angkiay ya enmagkiang nan laraki ay naanennetan as nan pitu ay potot Sceva, ya sinukiatana chicha as solet inkiana enamisna am-in chicha. Nan pitu at lenmayawcha ay nunkalafusan ya nunkasukiatan ay nak-ak as nan chiyuy ay afong.

¹⁷ Kun pay naammuwan am-in nan chiyuycha Judio ya nan chiyuycha Gentil ay inmiili ad Efeso nan enommat, inmguyatcha am-in as solet, ya naichaychayaw nan ngachan Apo Jesus. ¹⁸ Nan ongor us as nan chiyuycha enmafurot at enmalicha ay nangipudnu ya nangepakaammu as nan manangotettet ay en-enatcha. ¹⁹ Nan tapina kan chicha

ay nunsarsaromangka at enamongcha nan libliblucha ya pinuorancha am-in ay iilaun chi ongor ay tatakú. Finilangcha nan fiaror nan chiyuycha liblu at umuy as leman puru ay lifu as nan sipingcha. ²⁰ Isunga nunchinamag nan kalen Apo Dios maepangkep kan Apo Jesus, ya enmongongor nan enmafurot kan hiya.

Nan Nunkukuruwancha Ad Efeso

²¹ Kun pay narpas chaná ay enommat, enkeddeng Pablo ay manguy ad Macedonia ya ad Acaya as nan umuyana ad Jerusalem. Kenalina, “Mu marpasak ay umuy hid-i, masapor us umuyak ad Roma.” ²² Enpaon-onana nan chuwa ay fumadfiachang kan hiya ay cha Timoteo kan Erasto ay umuy ad Macedonia. Kun pay hiya at nayagyag as henkemad henan probinsiya ay Asia.

²³ As nan hiyachi ay timpu ay kawadan Pablo ad Efeso, nunlapuy kauugyat ay kuru kiapú as nan makali un Charan Apo Jesus. ²⁴ Tay hi Demetrio ay munfufusór as silver ay lanchok at ongor chi kiaransiyan nan chiyuycha munlaglagfuwuna ay mun-am-amma as ab-abfong nan dioscha ay fiafiai ay hi Artemis. ²⁵ Isunga enamong Demetrio nan amin ay munlaglagfuwuna ya nan chiyuycha pachongna ay munfufusór. Kenalina kan chicha, “Kakadwa, ammuymet ay nan nauy chunu takú at hiyana nan omor-an takú as kenafiakngang takú. ²⁶ Ilaunyu ya chungrunyu ay hi Pablo ay anna at enawisna ya ensallana nan ongoongor ay tatakú, fiakun yangkiay hena ad Efeso ngem kiayud am-in henan intiru ay probinsiya ay Asia. Chana kanan un nan didiosen ay enammaan chi taku at fiakun tit-iwa ay dios. ²⁷ Nan iyugyat takú at mu mangisiw nan kaapatan nan chunu takú, maidu lomaku. Fiakun yangkiay sa, tay uray nan templon nan amud ay dios ay fiafiai ay hi Artemis at mamaid nan kotokna. Uray hi Artemis

mismu ay chaychayawun nan tatau henan intiru ay Asia ya henan intiru ay luta at machachael nan kenadosna.”

²⁸ Kuncha pay chinngor nan nauy kenalen Demetrio, finmungatcha as solet, ya infukiawcha, “Machaychayaw hi Artemis ay dios ay fiafiai ad Efeso!”

²⁹ Kun pay chaan nafiayag, nakuru nan hana intiru ay siyudad. Nan ongor ay tatau at tiniliwcha nan chuwa ay i-Macedonia ay cha Gayo kan Aristarco ay nakifiabfaat kan Pablo. Nakigsan nan tatau ay tenmagtag ay cha mangiki-aykiayad as nan nauycha chuwa ay umuy as nan ad-acha-an ay maam-amongan nan umili. ³⁰ Laraychun Pablo ay umuy hid-i ay maesakiang as nan ongor ay tatau, ngem enpawan nan chiyuycha omaafurot. ³¹ Nan tapen nan totoray henan probinsiya ay kiakiayyum Pablo at inmifiaorcha as uy munpasugang kan hiya ay achi uy munpaila hiya as nan maam-amongan.

³² Nan chiyuycha naamong ay tatau at munnngangkacha as solet. Chacha ifugfukiaw chi achi mapapchong, tay kaongoran kan chicha nan achi nangammu as nan kiapúna as uycha naamongan.

³³ Kiapú as sa, enpasakiang nan tapen nan Judio nan usa ay kadowa ay hi Alejandro as nan naaamong ay tatau. Angkiay insinyas Alejandro nan limana ay mangepakinak as nan tatau ta elawlawagna kan chicha ay nan nauy kuru at chaan nurpu as nan chiyuycha Judio. ³⁴ Ngem kuncha pay enmatonan ay Judio hiya, nagnagrubcha ay nangifugfukiaw as nan nauy as nan kiayud chuwa ay uras: “Machaychayaw hi Artemis ay dios takú ad Efeso!”

³⁵ Kun pay enpakinak nan ap-apu henan siyudad chicha, kenalina, “Kailiyak ay i-Efeso, ay kun challu wachay uray usa ay taku as achi nangammu ay chitaku ay i-Efeso nan mangay-aywan as nan templon

nan machaychayaw ay Artemis ya nan nasantowan ay fiatu ay kapadpachongna ay nag-as ay nurpu ad chaya ad kasin? Maid met! ³⁶ Maid makaesaot as nan nauycha. Isunga masapor kuminak kayu, ya achi kayu munkiakianat. ³⁷ Uyyu lawá inyali chaná ay lanaraki uray kun maid enak-akiwcha as nan chiyuycha templo winnu kenarkalicha as maifusor maepangkep as nan dios takú ay fiafiai. ³⁸ Mu hi Demetrio ya nan munfusufusór ay kakadwana at wachay charumcha as nan kumpurmi ay taku, wacha nan chiyuycha urkiw ay munchunuwan as kurti ya wachacha hid-i nan totoray. Hid-i koma nan munchichinnarumancha. ³⁹ Ngem mu wachacha pay chi tapina ay laychunyu ay ifiakia, maenongnongtu as nan timpu ay munmitmitinan chi umili. ⁴⁰ Tay nan maiyugyat at nan maicharuman takú kiapú as nan nauy enommat ay kuru ad wani. Mu hiyasa, maid poros ustu as maepanfor takú maepangkep as nan nauy kuru.” ⁴¹ Kuna pay kenali na, enpak-akna nan ongoongor ay tatau.

Nan Nunfiangchan Cha Pablo Ad Macedonia Ya Ad Grecia

20 Kun pay narpas nan kuru, enpaamong Pablo nan chiyuycha omaafurot ya penapigsana nan pammatacha. Angkiay nunpakacha hiya ay umuy ad Macedonia. ² Kun pay inumchan hiya ad Macedonia, nun-ekaskasaba ay nangepapigsa as nan pammaten nan chiyuycha omaafurot henan am-in ay siyudad ay inuyna. Angkiay inmuay hiya ad Acaya ay makali us un Grecia ³ ay hid-i nan naganana as turu ay furan. As nan kiayudna munpaporan ay umuy koma ad Siria, naammuwana ay nuntuturag nan chiyuycha Judio ay mangpatuy kan hiya. Isunga enkeddengna ay kun

at munfiangad ay manarcharan ay mar-os ad Macedonia. ⁴Nan chiyuycha nangadwa kan hiya at hi Sopatro ay potot Pirro ay i-Berea, cha Aristarco kan Segundo ay i-Tesalonica, hi Gayo ay i-Derbe, hi Timoteo,†† cha Tikico kan Trofimo ay nurpu henan probinsiya ay Asia. ⁵Nangon-ona chaná am-in ya sisin-ud chakami ad Troas. ⁶As nan narpasan nan Fiastan chi Tenapay ay Maid Lebadurana, nunpapor kami nunlapu ad Filipos. Kun pay inmuy chi lema ay urkiw, inumchan kami ad Troas, at ininchananmi nan iib-ami ay nangon-ona ad Troas ay hid-i nan nagyananmi as pitu ay urkiw.

Nan Nangtakuwan Pablo As Nan Natuy Ad Troas

⁷As nan Chumingku, nakeamong kami as nan chiyuycha omaafurot ay i-Troas ay makekan as nan tenapay ay mangnumnumnumanmi as nan natuyan Apo Jesus. Kun pay narpas sa, nun-isuru hi Pablo as nan tataku, ya kiapú ta plenununa ay mak-ak as nan kafikiatana, inturuyna inkiana tongan chi lafi. ⁸Ongor chi silaw as nan nunngangatu ay kuwartu ay naamonganmi. ⁹Wacha nan fumarfiaru ay nan ngachana at Eutico ay nangatokor as nan sawang. Kiapú ta nafiayag chi cha mun-isursuruwan Pablo, nunyummyumug hi Eutico inkiana naimugmug, at nag-as manipud as nan maekatlu ay kiarachu inkiana as chará. As nan nangokwatan-cha, nanatuy at hiya. ¹⁰Ngem chinmayyu ay dagus hi Pablo, at nunyongyong ya enakworna nan fumarfiaru, ya kanana, “Achi kayu machanakian, tay kutug ay matataku hiya.” ¹¹As nan kasin enmabraton Pablo, nakekan kami as nan tenapay ay mangnumnumnumanmi as nan natuyan Jesus. As nan

narpasanmi ay nangan, inturuyna ay nun-isuru inkiana cha mawaor. Angkiay nak-ak kami. ¹²Enkatamcha nan fumarfiaru ay kutug ay matataku, ya ongor chi lagsakcha.

Nan Inmuyan Pablo Ad Mileto

¹³Enmon-ona kami ay nunpapor, ya inmuy kami ad Asson ay hid-i nan manag-usanmi kan Pablo. Hi yana nan infiakiana kan chakami, tay kun kanu manarcharan hiya ay umuy hid-i. ¹⁴As nan nanib-atana kan chakami ad Asson, nakilukian hiya kan chakami ay nangituruy ad Mitilene. ¹⁵As nan kafikiatana, inumchan kami henan chuchumangun nan Chio. As nan maekadwa ay urkiw, enmali kami ad Samos. Kun pay as nan maekatlu ay urkiw, inumchan kami ad Mileto. ¹⁶Ninumnum Pablo ay achi kami munchag-os ad Efeso ta achi mataktak hiya henan probinsiya ay Asia. Cha munkakamu hiya ay umchan ad Jerusalem ta mu mafialin, umchan hiya hid-i sakbay ay Fiastan chi Pentecostes.

Nan Nunpakachaan Pablo Ad Efeso

¹⁷As nan kawad-anmi ad Mileto, enpaayag Pablo nan chiyuycha mangepangpanguru as nan iglesia ad Efeso ay maisib-at kan hiya. ¹⁸Kuncha pay inumchan, kenalina kan chicha, “Chakayu ay mismu nan nangammu as nan panagfiyagku as nan nakepagpagyanak kan chakayu nunlapu as nan omona ay urkiw ay enmaliyak hena ay probinsiya ay Asia. ¹⁹Nunserfiyak kan Apo Jesus at tit-iwa ay nunpakumbabaak ya linmuwaak. Nachistingak pay as solet kiapú as nan planon nan chiyuycha iib-ak ay Judio ay mangpatuy kan ha-un. ²⁰Ammuyu ay maid chaanku infiakiana ay para as nan omamayanyu as nan

††20:4 Ara. 16:1-3

nunkaskasabaak ya nun-is-isuruwak kan chakayu as nan kaongoran chi tatau ya as nan ab-afongyu. ²¹ Finag-ak nan chiyuycha Judio ya Gentil ay masapor munfiawicha as nan fiasfiasorcha kan Apo Dios, ya omafurotcha kan Apo takú ay Jesu Cristo.

²² “Ad wani, kiapú as nan nangepanguwan nan Espiritu Santo kan ha-un, umuyak ad Jerusalem, uray achek ammu mu anan ommattu kan ha-un hid-i. ²³ Nan ammok yangkiay at finag-anak as nan Espiritu Santo ay maifiaruchaktu ya mapalikiataktu henan am-in ay siyudad ay ay-ayak. ²⁴ Ngem achek ayyiwan nan fiyagku ay kaman achi napateg kan ha-un ta lопасok nan enpadnon Apo Jesus ay hiyasa nan mangekasabaak as nan Ammay ay Chamag maepangkep as nan grasyan Apo Dios.

²⁵ “Ad wani, ammok ay chakayu am-in ay nangekaskasabaak as nan maepangkep henan muntorayan Apo Dios nan achintu kasin mangil-ila kan ha-un. ²⁶ Isunga epapeletku ay mangifiakia kan chakayu ad wani ay urkiw ay maid fiasorku mu wachachay tapina kan chakayu ay maisiyan kan Apo Dios ta machusa. ²⁷ Tay maid met chaanku infiakia kan chakayu as nan am-in ay penangkep Apo Dios.

²⁸ “Aywananyu nan mismu ay pammatiyu ya am-in nan chiyuycha omaafurot ay enpaaywan nan Espiritu Santo kan chakayu. O, chakayu ay maepachong as nan mumpaspastor at aywananyu nan tatakun Apo Dios ay kinuwana babaen as nan charan nan mismu ay anakna. ²⁹ Ammok ay as nan mak-akak, ongorchantu nan omali kan chakayu ay uy mun-isuru as achi ustu. Chicha at maepachongcha as nan nunkaatap ay asu ay mangpatuy as karnero, ya maid poros sug-angcha as nan chiyuycha karnero ay chicha nan chiyuycha omaafurot. ³⁰ Uray kan

chakayu ay omaafurot at wachachantuy tomakchug ay mun-isursuru as achi titiwa ta awisuncha nan chiyuycha omaafurot ay umunud kan chicha. ³¹ Nunumnumunyu ay as nan turu ay tawwun ay kawad-ak kan chakayu at kanayonku ay finag-an chakayu as inurkiw ya lenafi uray kunak lumuwa.

³² “Ad wani, etalekku chakayu as nan panangaywan Apo Dios ya as nan kalina maepangkep as nan grasyana. Nan hana kalina nan makafiael ay mangepapigsa as pammatiyu ya mangichat as nan chiyuycha bendisyon ay intuitupug Apo Dios para as nan am-in ay tatakuna. ³³ Maid kinkinchawku as kuwan chi kumpurmi ay silver winnu fialetok winnu fiachu. ³⁴ Ammuyu ay mismu ay enosarku nan nauycha limak ay nunchunu as kasaporak ya kasaporan nan iib-ak. ³⁵ As nan am-in ay en-enatku, enpailak kan chakayu ay babaen as nan komakuchan ay nunchunu at masapor fumachang takú as nan nakapuy, ya masapor numnumun takú nan nauy kenalen Apo Jesus un: *‘Nakiaskiasat nan umichat mu nan omawat.’*”

³⁶ Kun pay narpas hi Pablo ay nunkali, nakepalintumang ya nakekararag hiya kan chicha am-in. ³⁷ Kahichaaakor ay nangakwor ya namisitu kan Pablo as nan nunpakachaancha. ³⁸ Kaskasinchannunungu kiapú as nan kenalina ay achichantu kasin il-ilaun hiya. Angkiay inturudcha hiya inkiana as nan kawadan nan papor.

Nan Inmuyan Pablo Ad Jerusalem

21 Kunmi pay tenaynan chicha, nunpapor kami ya nunchakpos kami ad Coos. As nan kafikiatana, inumchan kami ad Rodas. Angkiay nak-ak kami hid-i, ya inmuy kami ad Patara. ² Hid-i nan nanginchananmi as nan papor ay kiayud kumchang henan probinsiya ay Fenicia. As nan hiyachi, nun-

lukian kami, at nak-ak kami. ³Kun kami pay enmali as nan mangiil-anmi ad Chipre, nar-os kami as apét filáng ya inturuymi inkiana henan probinsiya ay Siria. Inumchan kami henan siyudad ay Tiro, tay hid-i nan nangichissaakian nan papor as karkiana. ⁴As nan nanginchananmi as nan tapen nan omaafurot hid-i, nakepagyan kami kan chicha as pitu ay urkiw. Babaen as nan enpakaammon nan Espiritu Santo, tinugtukuncha hi Pablo ay achi umuy ad Jerusalem. ⁵Kun pay inmuy nan timpu ay nanagyananmi hid-i, nak-ak kami ay mangituruy ay munfaat. Am-incha ay omaafurot patí nan as-awa ay fianafiai ya nan an-akcha at inturud chakami inkiana henan fiayfiay ay papug nan siyudad. Hid-i, nunpalintumang kami am-in ya nunkararag kami. ⁶Kun kami pay narpas ay nunpepenakacha, nunlukian kami as nan papor, ya kenmatamcha nan chiyuycha omaafurot.

⁷Inturuymi ay nunpapor nunlapu ad Tiro inkiana inumchan kami ad Tolemaida. Hid-i nan nangpakomostaanmi as nan iib-a ay omaafurot ya nakepagyan kami kan chicha as hin-urkiw. ⁸As nan kafikiatana, nunligwat kami, at inumchan kami ad Cesarea. Hid-i, chinmawus kami as afong Felipe ay usa ay mangekaskasaba as nan Ammay ay Chamag. Usa hiya as nan chiyuycha pitu ay lanaraki ay napili ad Jerusalem ay fumadfiachang as nan apostoles.††⁹Wachacha nan opat ay fiafiarasang ay an-akna ay nun-epadpadtu. ¹⁰As nan kawad-anmi hid-i as kaat ay urkiw, wacha nan usa ay pomapadtu ay nan ngachana at Agabo ay chinmayyu ay nurpu ad Judea. ¹¹As nan enmaliyana kan chakami, enarana nan sinturun Pablo, ya infiarudna as nan mismu'y chuwa ay suki ya limana, ya kanana,

“Nauy nan kenalen nan Espiritu Santo: ‘Assena nan atuntu nan chiyuycha Judio ad Jerusalem ay mangfiarud as nan nunkuwa as nan nauy ay sinturun, ya ipurangchantu as nan chiyuycha Gentil.’”

¹²As nan nanngoranmi as na, chakami ya nan tapina ay wacha hid-i at nunpakaasi kami kan Pablo ay achi koma omabrat hiya ad Jerusalem. ¹³Ngem tinumfor hi Pablo, “Adchi t’uyak cha agakiaran? Adchi t’uyyu lawá pangayaun chi numnumku? Nakasakianaak ay achi yangkiay maifiarud ngem uray matuy ad Jerusalem kiapú kan Apo Jesus.”

¹⁴Kunmi pay chaan naawis hiya, kinminak kami ya kunmi kenali, “Nan laychun koma Apo Dios nan ommat.”

¹⁵Kun pay inmuy chi kaat ay urkiw ay nanagyananmi hid-i, nunsakiana kami, at enmabrat kami ad Jerusalem. ¹⁶Nan tapen nan omaafurot ay i-Cesarea at nakiuycha kan chakami ya enpangu chakami as nan chumawchawsan ay afong Manason ay i-Chipre ay usa as nan chiyuycha enmon-ona ay enmaafurot.

Nan Uy Nangfisiaan Pablo Kan Santiago

¹⁷Kun kami pay inumchan ad Jerusalem, nunlaylayadcha nan omaafurot ay nang-awat kan chakami. ¹⁸As nan kafikiatana, nakiuy hi Pablo kan chakami ay uy mangila kan Santiago. Am-in nan mangepangpanguru as nan chiyuycha omaafurot at wachacha hid-i. ¹⁹Penakomostan Pablo chicha, at enpachamagna nan am-in ay en-enat Apo Dios as nan chiyuycha Gentil as nan nun-ekaskasabaana kan chicha.

²⁰As nan nanngoranacha's na, chinaychayawcha am-in hi Apo Dios. Angkiay kenalicha kan Pablo, “Ifiami, ammom ay kaat ay lifu ay Judio nan enma-

††21:8 Ara. 6:5

furot kan Jesu Cristo, ya kuncha am-in epapasnek ay mangunud as nan lintig takú ay Judio. ²¹ Nachamagcha ay insursuruwam kanu am-in nan chiyuycha Judio ay nakiili as nan chiyuycha Gentil ay mankug as nan Lintig Moises. Infiagiakiam pay kanu kan chicha ay achicha sugyatan nan an-akcha ay lanaraki winnu unuchun nan inili ay ukiali takú ay Judio. ²² Anan atun takú ngay ta maammuwancha ay fiakun titiwa chasa, tay chungrunchantu challu ay enmalika? ²³ Isunga atun nan ifiakiami kan he-a. Wachacha kan chakami nan opat ay lanaraki ay nunsapata kan Apo Dios. ²⁴ Etakinmu chicha as Templo ya makikisanka kan chicha ay mangekaman as nan panagcharos ay maiyunud as nan Lintig. Usa pay at he-a nan mamayad as nan kiastoscha ta mafialincha ay munpaapollok ay mangtongpar as nan karicha. ^{¶¶} As nan nauy ay atun, maammuwantu nan am-in ay maid kenatit-iwan nan naifiakia kan chicha maepangkep kan he-a. Ngem kunmu at cha unuchun nan Lintig Moises. ²⁵ Ngem nan chiyuycha Gentil ay omaafurot at masapor unuchuncha yangkiay nan nauycha filfilin ay enpaw-etmi ay insuratmi kan chicha. Achicha kanun nan naichaton as nan didiosen winnu ischay chara winnu kumpurmi ay chaan nauykukan ay animar. Usa pay at masapor chukkiancha nan mangepapasan as assi ay lachok. ^{¶¶¶}

²⁶ As nan kafikiatana, entakin Pablo nan opat ay lanaraki, ya nakikisan hiya kan chicha ay nangekaman as nan panagcharos. Angkiay sinungkop as nan Templo ay mangepakaammu as nan pachi mu kaat ay urkiw nan marpasan

nan panagcharos ya nan mun-ichatonan nan tunggal usa kan chicha.

Nan Natiliwan Pablo As Nan Templo

²⁷ Kun pay kiayud marpas nan pitu ay urkiw, wachacha nan tapen chi Judio ay nurpu henan probinsiya ay Asia ay nangila kan cha Pablo as nan Templo. Kinurucha nan am-in ay tatau hid-i, ya tiniliwcha hi Pablo. ²⁸ Infukiwcha, “Iibami ay kianak Israel! Akayu ta fudngun takú na! Hi tona nan nangisursuru as nan am-in ay tatau henan am-in ay lukiar as maekontra kan chitaku ay kianak Israel, as nan Lintig Moises ya as nan nauy Templo. Ad wani, enpaskopna us nan tapen chi Gentil as nan Templo ya linuketancha* nan nauy nasantowan ay lukiar.” ²⁹ Kenalicha na, tay inilacha ay nakilikilikud hi Trofimo ay i-Efeso kan Pablo ad Jerusalem, ya ka-anancha un iniskop Pablo hiya as nan Templo.

³⁰ Kun pay chaan nafiayag, nakurucha am-in nan umili ad Jerusalem, ya nagrubcha ay tenmagtag ay inmy as nan Templo ay kawad-an Pablo. Lenabkischya ya inkiayadcha hiya ay nangipitiw as nan Templo. Hiya at chi ya nain-ub nan chiyuycha pantiw nan Templo. ³¹ Kuncha pay cha pachasun ay mangpatuy kan hiya, wacha at nan uy nangifiakia as nan komander chi sosorchachon chi i-Roma ay nunkukurucha am-in nan tatau ad Jerusalem. ³² Hiya at chi ya, enmetakin nan komander as tapen nan kakapetan patí sosorchachucha, ya tenmagtagcha ay kinmuwab as nan kawad-an nan tatau. Kun pay inilan nan tatau nan komander ya nan sosorchachu, kinyatcha ay cha manoprak kan Pablo. ³³ Kun pay naesnop nan komander kan

^{¶¶}21:24 Masapor atun Pablo nan panagcharos, tay infilang nan chiyuycha Judio ay naruket hiya, tay nunfiabfiat hiya henan luglukiar ay umiiliyan chi Gentil.

^{¶¶¶}21:25 Ara. 15:23-29

*21:28 Nan laychun ay kanan nan ‘linuketancha nan nauy nasantowan ay lukiar’ at chinachaelcha nan kenasanton nan Templo.

Pablo, enpatiliwna hiya, ya infilina ay firaruchuncha nan limana as chuwa ay korong. Angkiay ya senarudsudna as nan tatau, “Anan ngachan tona ay taku? Anan enatna man?”³⁴ Ngem nagrubcha nan ongor ay tatau ay nangifugfukiaw as achi mapapchong. Kiapú ta achi mafialin ay maammuan nan komander nan tit-iwa ay enommat, tay nunsidlay ngangk nan ongor ay tatau, infilina as nan sosorchachu ay iyuycha hi Pablo as kampucha.³⁵ Kuncha pay inumchan as nan agchan, kapeletan ay enokwat nan sosorchachu hi Pablo, tay nunsidlay fungat nan ongor ay tatau kan hiya.³⁶ Cha umun-unud nan hanacha ongor ay tatau ay cha mangifugfukiaw, “Patayunyu hiya!”

Nan Nangifiag-an Pablo As Nan Maepangkep Kan Hiya

³⁷ Kuncha pay kiayud id-an hi Pablo as kampucha, kenalina as nan komander, “Wacha man paat nan ifiakiak kan hea.”

Kenalen nan komander, “Ay, makakalika payat as kalen chi Griego!³⁸ Fiakun ngarud he-a nan chiyuy i-Egipto ay nunkuru ad kasin ya nangepangu as nan opat lifu ay kumukuru henan disyerto.”

³⁹ “Fiakun ya,” ensongfiat Pablo. “Ha-un at Judiowak ay naiyanak ad Tarso ay mafifigfig ay siyudad henan probinsiya ay Cilicia. Parufusanak pay ay munkali as nan tatau.”

⁴⁰ As nan nangparufusan nan komander, tenmakchug hi Pablo as nan agchan, ya sininyasana nan tatau ta kuminakcha. Kuncha pay kinminak, nunkali hi Pablo kan chicha as Henebreo.

22 “Ib-a ya am-a, chumngor kayu as nan esongfiatku kan chakayu.”² Kuncha pay chinngor hiya ay nunkali as Henebreo, kaskasina kinminak. Angkiay inturuy Pablo,³ “Ha-un at Judiowak ay naiyanak ad Tarso henan

probinsiya ay Cilicia, ngem hena ad Jerusalem nan nasiknak. Hi Gamaliel nan nangacharak ay ustus as nan amin ay lintig nan kaap-uan takú, ya makakuchak ay munserserfi kan Apo Dios ay kaman as nan uray ngachana kan chakayu ad wani.⁴ Penarpalikiatku ay nangepapatuy pay as nan tatau ay nangun-unud as nan makali un Charan Apo Jesus. Tiniliwku nan lanaraki ya fianafiai, ya uyku enpaifiarud chicha.⁵ Nan kangatuwan ay pachi ya amin nan membron nan Sanhedrin at chicha nan mangpaneknek ay tit-iwa na, tay kan chicha nan nangor-ak as nan chiyuycha surat ay iyuyku as nan iib-a takú ay Judio ad Damasco. Isunga nunfiatak hid-i ay maniliw as nan hanacha tatau ya mangifiangad kan chicha ay napoposasan hena ad Jerusalem ta machusacha.

⁶ “Kunak pay cha maesnop ad Damasco as nan kiayud munkiawa, kalina at ya liniwusak as nan napigsa ay silaw ay nurpu ad chaya.⁷ Angkiay ya natu-ukiak as nan luta, ya chinngorku nan kali ay cha mangali kan ha-un, ‘Saulo, Saulo, adchi tuyak palikiatum?’

⁸ “Tinumforak, ‘Anan ngachanmu Apo?’

“‘Ha-un hi Jesus ay i-Nazaret ay cham parpalikiatum,’ ensongfiatna.⁹ Nan chiyuycha tutun-udku at inilacha nan silaw, ngem chaancha chinngor nan kalen nan cha maketagtakiatfor kan ha-un.¹⁰ Angkiay senarudsudku un, ‘Ngachana ngay nan atok Apo?’

“Tinumfor nan Apo kan ha-un, ‘Malignwatka ya ituruymu ay umuy ad Damasco, at wacha hid-i nan mangifiakia kan he-a as nan amin ay enkeddeng Apo Dios ay atum.’¹¹ As nan hiyachi, nafurakiak kiapú as nan sumili ay silaw. Isunga kunak penapachang as nan chiyuycha tutun-udku inkiana inumchan kami ad Damasco.

¹²“Wacha nan laraki hid-i ay nan ngachana at Ananias ay usa ay manangchaychayaw kan Apo Dios ay manangtongpar as nan Lintig Moises. Ammay chi kaap-apatana as nan am-in ay Judio ay umiili hid-i. ¹³Enmali hiya ya tenmakchug as nan sag-unku, ya kanana, ‘Ifiak ay Saulo, ad wani, makailaka kasin!’ Hiya at chi ya nakailaak, ya inilak hiya. ¹⁴Kenalina, ‘Nan Dios nan kaap-uwan takú at pinili chaká ay mangammu as nan laychuna ya mangila as nan Nalintig ya mangngor as nan kali ay nurpu mismu kan hiya. ¹⁵Tay he-a at tistigu chakantu kan hiya ay mangepakaammu as nan am-in ay tatau as nan inilam ya nan chinngormu. ¹⁶Ad wani, anum pay laing iyaawni? Maligwatka at, ya munpafun-yagka. Munkararagka ay chumawat as nan Apo as pannakapakawanmu as nan fiasfiasormu.’

¹⁷“Kunak pay nunfiangad ad Jerusalem ya as nan chak munkarkarakian as nan Templo, wacha nan enpailan Apo Dios kan ha-un babaen as nan kaman iitaw. ¹⁸Inilak nan Apo ay cha mangali kan ha-un un, ‘*Kamuwum ay mak-ak ad Jerusalem, tay achi afurotun nan tatau hena nan ifiakiam ay maepangkep kan ha-un.*’

¹⁹“‘Apo,’ ensongfiatku, ‘ammucha met ay mismu ay as nan in-inmuyak as nan chiyuycha senagoga, enpaifiarudku ya senaplesapletku nan chiyuycha enmafurot kan he-a. ²⁰As nan napatuyan Esteban ay usa ay mangepanpaneknek as nan maepangkep kan he-a, wachaak mismu hid-i ay nangiyafud ya nangfiantay as nan fiadfiachon nan chiyuycha namatuy kan hiya.’

²¹“Kenalen nan Apo kan ha-un, ‘*Uray, umuyka at, tay ifiaorkuntu he-a henan achawwi ay kawad-an nan tatau ay Gentil.*’”

²²Enpapanaakian nan tatau hiya inkiana kenalina sa. Angkiay ya infukia-awcha as solet, “Iyachawwiyu na ay taku! Patayunyu! Achi kis-an matakuy assesa ay taku.” ²³Chacha munfug-fukiaw ay mangiwetwetwet as fiadfi-achucha, ya chacha esafuwag chi luta ay mangepatarok kiapú as fungatcha kan hiya. ²⁴As nan hiyachi, infilin nan komander as nan sosorchachuna ay iskopcha hi Pablo as nan kampucha ya saplituncha hiya ta maammuwan-cha mu adchi t’uy assesay infugfukiaw nan tatau ay maekontra kan hiya. ²⁵Ngem as nan namafiaruchancha kan hiya ta saplituncha koma, kenalen Pablo as nan kapetan ay nangatakchug hid-i, “Ay eparufus nan lintig ay saplitunyu nan Romano, uray mu chaan nafistikiar onona?”

²⁶Kun pay chinngor nan kapetan na, inmuy as nan komander, ya chinamagna kan hiya, “Anan atum ngay? Romano met payat hiya.”

²⁷Isunga inmuy nan komander kan Pablo, ya senarudsudna kan hiya, “Ifiakiam kan ha-un, ay Romanoka?”

“O,” ensongfiat Pablo.

²⁸Kenalen nan komander, “Uray met ha-un at ongor chi kinastosku as nan naifilangak as Romano.”

Tinumfor hi Pablo, “Ngem ha-un at naiyanakay ay Romano.”

²⁹Hiya at chi ya nan chiyuycha inmuy ay manaplet ya mamistikiar kan Pablo at tenmaakcha kan hiya. Uray nan komander at ongor chi ukyatna as nan nangam-muwana ay apudna lawá enpapasas nan usa ay Romano.

Nan Namistikiaran Nan Chiyuycha Membron Nan Sanhedrin Kan Pablo

³⁰Laychun nan komander ay mangammu mu anan ustu as kiapón nan nangepafiasoran nan chiyuycha Judio kan Pablo. Isunga as nan

kafikiatana, inlufusna hiya ya infilina ay maamongcha nan anap-apon chi papachi ya nan am-in ay membron nan Sanhedrin. Angkiay ya enpatakchugna hi Pablo as nan sangwanancha.

23 Entoongan Pablo nan Sanhedrin, ya kanana, “Iib-a, nacharos nan numnumku ay matataku as nan mangilan Apo Dios uray inkiana ad wani ay urkiw.”² As nan nangaliyana's chi, infilin nan kangatuwan ay pachi ay hi Ananias as nan chiyuycha nangatakchug as nan sag-un Pablo ay tampakuncha nan tapakna.³ Angkiay nunkanan Pablo kan hiya, “Hi Apo Dios nan manampaktu kan he-a! Il-ilaum, he-a ay pakamankaman ay maepachong as nan arad ay napentoran as munpupukaw! Mangatokorka hesa ay mangokóm kan ha-un ay maiyunud as nan Lintig, ngem lenabsingmu met nan hana ay Lintig babaen as nan nangifilinam kan chicha ay tampakunak!”

⁴ Angkiay nan chiyuycha naeesnop kan Pablo at kenalicha, “Adchi t'uymu ekaliyan nan kangatuwan ay pachen Apo Dios?”

⁵ Tinumfor hi Pablo, “Iib-a, achek met ammu ay hiya nan kangatuwan ay pachi. Wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana un, ‘Achim ekak-aliiyan nan mangetortoray as nan tatakuyu.’”†

⁶ Kun pay inilan Pablo ay nan tapen nan membron nan Sanhedrin at Saduceo ya nan tapina at Fariseo, infukiawna kan chicha, “Iib-a, usaak ay Fariseo, ya pototak us as Fariseo. Nan mangnamnamaak ay matakuntu nan chiyuycha natuy manipud as nan utúy nan kiapúna ay chaak maokóm ad wani.”

⁷ Kuna pay kenali na, nan chiyuycha Fariseo ya nan chiyuycha Saduceo at enlapucha ay masusuma ya nakudwacha.⁸ (Tay nan kenalen nan chiyuycha Sa-

duceo at maid matakun manipud as nan utúy winnu maid anghel winnu espiritu. Ngem nan chiyuycha Fariseo at afurotuncha nan nauycha am-in.)⁹ Kiapú as sa, pinmigsapigsa nan nunfifinnukiawancha. Angkiay tenmakchugcha nan tapen nan mun-isursuru as Lintig ay membro as nan bunggoy nan Fariseo, ya nunsidlay susumacha. Kenalicha, “Maid met payat fiasor tona as ininchananmi! Uy at man tit-iwa ay wachay anghel winnu espiritu ay nunkali kan hiya.”

¹⁰ Kun pay kenmaskasin chi susumacha, inmugyat nan komander chi sosorchachu mu forngetuncha hi Pablo. Isunga infilina as nan sosorchachu ay chumayyucha as nan kawad-an Pablo ay uy mangikuyud kan hiya ay mangedek-ak as nan tatakun ya iskopcha hiya as nan kampucha.

¹¹ As nan hiyachi ay lafi, nunpaila nan Apo kan Pablo, ya kanana, “*Achika umug-ugyat! Tay kaman as nan nangepaneknekam as nan maepangkep kan ha-un ad Jerusalem at masapor assesa us nan atum ad Roma.*”

Laychun Nan Judio Ay Patayun Hi Pablo

¹² As nan kafikiatana, nan tapen nan Judio at nuntuturagcha, ya ensapat-acha ay achicha mangmangan winnu umig-ikop as uray kumpurmi inkiana patayuncha hi Pablo.¹³ Sorok as opat puru ay lanaraki nan nuntuturag as na.¹⁴ Angkiay inmuycha as nan anap-apon nan papachi ya as nan anam-amá. Kenalicha, “Nunsapata kami ay achi kami poros mangmangan as kumpurmi inkiana patayunmi hi Pablo.¹⁵ Isunga chakayu ya nan chiyuycha membron nan Sanhedrin at umifiaor kayu as mangifiakia as nan komander nan sosorchachu ay iyalina hi Pablo as nan sang-

†23:5 Exo. 22:28

wananyu ay kamanyu kanu fistikiarun pay nan maepangkep as nan kasona. Ngem nakasakiana kamintu ay mangpatuy kan hiya sakbay ay umchan hiya hena.”

¹⁶Ngem chinngor nan laraki ay anak nan fiafiai ay sunúd Pablo nan nuntuturakiancha ay uycha esasanub hiya. Isunga sinungkop as nan kampu, ya uyna infiakia kan Pablo. ¹⁷Angkiay enayakian Pablo nan usa as nan kapetan, ya kanana kan hiya, “Itun-udmu pay na ay fiarfiaru as nan komander, tay wacha nan ifiakiana kan hiya.”

¹⁸Isunga intun-ud nan kapetan hiya as nan komander. Kuncha pay inumchan, kenalen nan kapetan, “Nan fiarud ay hi Pablo at enayakianak ya chinawatna kan ha-un ay kadwaak nan fiarfiaru ay anna, tay wacha kanu nan ifiakiana kan he-a.”

¹⁹Penachang nan komander nan fiarfiaru, ya entaakna as akét as nan ibana. Senarudsudna, “Ngachana nan ifiakiam kan ha-un?”

²⁰Angkiay kenalen nan fiarfiaru, “Nan anap-apon chi Judio at waschi un inyafudna ay chawatuncha kan he-a ay iyalem hi Pablo as nan sangwanan nan chiyuycha membron nan Sanhedrin as wiet ay kamancha fistikiarun pay kanu ay ustu hiya. ²¹Ngem achika maawis kan chicha, tay sorok as opat puru ay lanaraki nan uy muntafun ay mangesanub kan hiya. Ensapatacha ay achicha mangmangan winnu umig-ikop inkiana patayuncha hiya. Nakasakianacha ad wani, ya kuncha yangkiay sasad-un nan kanam.”

²²Isunga tinukun nan komander nan fiarfiaru, “Maid poros mangifiagfiagam ay enpakaammom na kan ha-un.” Angkiay enpakatam nan ap-apu nan fiarfiaru.

Nan Nangiyuyancha Kan Pablo Kan Gobernador Felix

²³Angkiay ya enayakian nan komander nan chuwa as nan uyna kakapetan, ya kanana, “Esakianayu nan chuwan kiasot ay sosorchachu, nan piton puru ay nakakafiayu ya nan chuwan kiasot ay kafiangfiangkawan, ya iyuyyuntu hi Pablo ad Cesarea as nan alas nuebe as maschum. ²⁴Omesakiana kayu us as tapen nan kafiayu ay munlukianan Pablo, ya id-anyu hiya kan Gobernador Felix ay maid mangisiw as om-ommat.”

²⁵Nunsurat pay nan komander ay assena nan kenalina: ²⁶“Machayaw ay Gobernador Felix. Ha-un hi Claudio Lisias ay mangepakomosta kan he-a. ²⁷Nan nauy taku ay enpaiyalek hesa kan he-a at tiniliw nan chiyuycha Judio ya kiayudcha patayun hiya. Kunku pay naammuwan ay Romano hiya, nakiuyak as nan sosorchachok ya uyku esarakan hiya. ²⁸Kiapú ta lenayadku ay maammuwan mu ngachana nan chacha epabpafiasor kan hiya, inyuyku hiya as nan kawad-an nan ap-apucha ay nan Sanhedrin. ²⁹Naammuwak ay nan chacha mangicharuman kan hiya at maepangkep as nan lintigcha, ngem maid payat fiasorna as uycha mangpatuyan winnu mangifiaruchan kan hiya. ³⁰Kun pay naepachamag kan ha-un ay nuntuturag nan chiyuycha Judio ay mangpatuy kan hiya, kenamok ay nangepaiyali kan hiya kan he-a. Infilinku us as nan chiyuycha cha mangicharum kan hiya ay uycha muncharum kan he-a. Hiyana yangkiay nan kanak.”

³¹Isunga nan sosorchachu at enatcha nan naifilin kan chicha, ya inyuycha hi Pablo as nan hiyachi challu ay lafi inkiana henan siyudad ay Antipatrissa. ³²As nan kafikiatana at kun yangkiay nan kakabkafiayuwan nan nangituruy

ay nangitun-ud kan Pablo, ya nunfi-angad nan chiyuycha nanarcharan ay sosorchachu as kampucha ad Jerusalem. ³³Kuncha pay inumchan ad Cesarea, inchatcha nan surat as nan gobernador, ya inpurangcha us hi Pablo kan hiya. ³⁴Kun pay finasan nan gobernador nan surat, senarudsudna kan Pablo mu ngachana ay probinsiya nan naiyankana. Kuna pay naammuwan ay i-Silicia hiya, ³⁵kenalina, “Chungroktu nan kanam as nan omaliyantu nan chiyuycha mangicharum kan he-a.” Angkiay infilina ay kuwarchaancha hi Pablo as nan palasyu ay enpaamman Ari Herodes.

Nan Namistikiaran Felix Kan Pablo

24 Kun pay inmuy chi lema ay urkiw, nan kangatuwan ay pachi ay hi Ananias at kinmuwab ad Cesarea patí nan tapen nan anam-amá ya nan abogadocha ay hi Tertulo. Inmuycha as nan gobernador ta icharumcha hi Pablo. ²Kun pay enpaayag nan gobernador hi Pablo, enlapon Tertulo ay nangicharum kan hiya. Kenalina, “Machayaw ay Gobernador Felix, kiapú as nan laingmu ay mangetortoray kan chakami, nafiayag ay natalna nan fiyagmi hena, ya ongor us nan enpaiyam-ammam henan nauy ay nasyon. ³Isunga as nan am-in ay ayayanmi, figfikunmi nan am-in ay enenatmu, ya munyaman kami as solet kan he-a. ⁴Achek laychun ay taktakun he-a, ngem mu mafialin, anosam man paat ay manggor as nan akét ay ifiakiami.

⁵“Naammuwanmi ay kun payat omaabkor na ay taku ya lumulumu as kuru as nan chiyuycha Judio as nan uray ngachana ay lukiar asna's luta. Hiya nan mangepangpanguru as nan bunggoy nan usa ay i-Nazaret. ⁶Penachasna us ay luketan nan Templo, ngem tiniliwmi hiya. [Chami numnumun ay mangokóm kan hiya

ay maiyunud as nan mismu ay lintig takú. ⁷Ngem nan komander ay Lisias at enmali ya enpalabkisna hiya ay nangek-ak kan chakami. ⁸Infilina as nan chiyuycha muncharum kan hiya ay omalicha as nan sangwanam.] Mu fistikiarum hiya, mafialinmu ay maammuwan ay tit-iwa am-in nan charummi kan hiya.” ⁹Nan iib-ana ay Judio at naetapicha as nan chiyuy ay charum, ya infiakiacha ay tit-iwa chaná am-in.

¹⁰Kun pay sininyasan nan gobernador hi Pablo ay munkali, tinumfor hiya, “Machayaw ay Gobernador, ammok ay ongor ay tawwun nan nun-ok-okomám henan nasyon ay anna. Isunga naragsakak ay manfor as nan enpafiasorcha kan ha-un. ¹¹Narakam ay mapanekekan ay mismu ay achi nasorok as hinpuru ya chuwa ay urkiw nan inmuy nunlapu as nan enmabratak ad Jerusalem as nan uyku nunchayawan kan Apo Dios. ¹²As nan kawad-ak as Templo, maid as nan chiyuycha mangicharum kan ha-un nan nangila kan ha-un ay nakesongsongfiat as nan kumpurmi ay taku, winnu nangurkuru as tatau as nan chiyuycha senagoga, winnu as nan kumpurmi henan siyudad. ¹³Maid us maepailacha kan he-a as pamanekekan ay tit-iwa nan nauy charumcha ad wani kan ha-un. ¹⁴Ngem nauy nan ipudnok kan he-a: Chaychayawok hi Apo Dios ay Dios nan kaap-uwanmi babaen as nan mangun-unuchak as nan makali un Charan Apo Jesus ay kenalen nan iib-ak ay Judio un achi ustu. Ngem uray mu hiyasa, afurotok us am-in nan naisurat as nan Lintig Moises ya nan insurat nan chiyuycha pomapadtu ad pus-uy. ¹⁵Nan namnamaok ay pachong nan namnamaun chatona ay tatau at hi Apo Dios nan mangtaku as nan am-in ay nunkatuy manipud as nan utúy ay nalintig ya achi nalintig. ¹⁶Isunga

kanayon ay epapatek ay mangekaman as ammay ta nacharos chi numnumku as nan mangiilan Apo Dios ya nan tatakú.

¹⁷“Kun pay inmuy chi kaat ay tawwun ay namamaichak ad Jerusalem, nunfiangachak hid-i ay mangiyuy as nan siping as nan chiyuycha kailiyak ay makasapor ya mangichat as nan chiyuycha chatonku kan Apo Dios as Templo. ¹⁸As nan chak mangekamanan as na, ininchananak as nan tapen nan Judio ay nurpu ad Asia. As nan hiyachi, karkarpasku ay nangekaman as nan inili ay ukiali takú ay Judio maepangkep as panagcharos. Maid poros ongor ay tatakú ay naetatapi kan ha-un ya maid us kuru.[‡] ¹⁹Nan hanacha Judio ay nurpu ad Asia ay wacha as nan hiyachi at chicha koma nan omali hena ay mangicharum kan ha-un kan he-a mu wachay kumpurmi as epafiasorcha kan ha-un. ²⁰Winnu kikiad man nan nauycha tatakú hena nan mangifiakia mu ngachanay naanapancha as fiasorku as nan tenmakchukiak as nan sangwanan nan chiyuycha membron nan Sanhedrin ad Jerusalem. ²¹Maid met, omangkiay nan nauy usa ay nangifukiawak as nan sangwanancha un, ‘Nan namnamaok at matakuntu nan nunkatuy manipud as nan utúy.’ Hiyasa nan kiapúna ay chaak maokóm ad wani as nan sangwananyu.”[¶]

²²Hi Gobernador Felix ay ongor chi ammuna maepangkep as nan makali un Charan Apo Jesus at enpakinakna nan kason Pablo, ya kanana, “As nan omaliyan Lisias ay komander chi sosorchachu at enongnongkuntu nan kasom.”

²³Angkiay ya infilina as nan kapetan ay makuwarchaan hi Pablo, ngem ettana hiya as akét ay wayawayana, ya parufusana nan kiakiayyumna ay mangiyuy as kasaporana.

²⁴Kun pay inmuy chi kaat ay urkiw, enmali cha Felix kan asawana ay Drusila ay usa ay Judio. Enpaayagna hi Pablo ya chinumngor as nan infiaagna maepangkep as nan pammati kan Cristo Jesus. ²⁵Ngem as nan cha mangelawlawakian Pablo as nan maepangkep as nankenalintig, nan panang-etpor as nan laylaychun nan achor ya nan umchanantu nan urkiw ay mangokomán Apo Dios as nan tatakú, inmugyat at hi Felix, ya kanana, “Ustu sa! Uyka ud-ay. Epaayagkuntu kasin he-a mu wachay timpok.” ²⁶Namnamauna us ay pasoksokan Pablo hiya. Isunga kanayona ay enpaayag hi Pablo ya tenagtakiatforna hiya.

²⁷Kun pay inmuy chi chuwa ay tawwun, naesokat hi Porcio Festo kan Felix ay mun-gobernador. Kiapú ta laychun Felix ay palaylaychun nan chiyuycha Judio, inukiayna hi Pablo as pagfiaruchan.

Nan Chinmawatan Pablo Ay Maiyuy Hiya As Nan Emperador

25 Kun pay inmuy chi turu ay urkiw nunlapu as nan inumchanan Festo ay mun-gobernador ad Cesarea, enmabrat hiya ad Jerusalem. ²Hid-i ay inmuy kan Festo nan anapapon chi papachi ya nan anap-apon chi Judio ay uy mangicharum kan Pablo. ³Nunpakaasicha kan Festo ay ifiaorna hi Pablo ad Jerusalem ta hid-i nan mangokománcha as nan kasuna, tay nunturakiancha ay patayun hiya as nan charan. ⁴Ngem tinumfor hi Festo, “Hi Pablo at kukutug ay usa ay makukuwarchaan ad Cesarea, ya achi mafiayag at munfiangachaktu hid-i. ⁵Isunga parufusunyu nan tapen nan mafigfigfig kan chakayu

[‡]24:18 Ara. 21: 17-28

[¶]24:21 Ara. 23:6

ay makichayyu kan ha-un ad Cesarea, ya mu wachay enat tosa ay taku as achi ustu, hid-i nan mangicharumancha kan hiya.”

⁶Kun pay nakepagyan hi Festo as achi umuy as waru winnu hinpuru ay urkiw ad Jerusalem, nunfiangad ad Cesarea. As nan kafikiatana, tenmokr hiya as nan mun-ok-okomána, ya enpaayagna hi Pablo. ⁷Kun pay inumchan hi Pablo, nan chiyuycha Judio ay enmali ay nurpu ad Jerusalem at tenmakchugcha ay nangarufong kan hiya. Ongor chi chagsun ay enpafiasorcha kan hiya ay achicha poros mapaneknekan ay tit-iwa.

⁸Angkiay tinumfor hi Pablo ay nangekalintikian as achorna, “Maid poros en-enatku as achi ustu ay maekontra as nan lintig nan Judio winnu as nan Templo winnu as nan Emperador.”

⁹Ngem kiapú ta lenayad Festo ay mangpalaylayad as nan chiyuycha Judio, senarudsudna kan Pablo, “Ay laychum ay umuy ad Jerusalem ya hid-i nan mangfistikiarak kan he-a maepangkep as nan kasom?”

¹⁰Ngem kenalen Pablo kan hiya, “Nananauyak met as nan sangwanam ay pannakaachor Emperador, ya nauyak as nan mun-ok-okomán ay hena nan masapor maokomák. Ammom met ay ustu ay maid poros en-enatku as nan iib-ak ay Judio as achi ustu. ¹¹Mu wachay enatku as libfengna as matuyak, achek elayawan sa ay chusa. Ngem mu maid kenatit-iwan nan enpabpafiasorcha kan ha-un, maid kalibfengan chi kumpurmi ay taku ay mangipurang kan ha-un kan chicha. Nan Emperador ad Roma nan chawatok ay mangokóm kan ha-un.”

¹²Kun pay narpas ay naketakiatfor hi Festo as nan chiyuycha totoray ay kafichangna, tinumfor kan Pablo, “Kiapú ta chinawatmu ay nan Emperador nan

mangenongnong as nan kasom, kan Emperador pay ngarud nan ay-ayam.”

Nan Nangifiag-an Festo As Nan Maepangkep Kan Pablo Kan Ari Agripa

¹³Kun pay inmuy chi kaat ay urkiw, cha Ari Agripa kan Bernice ay sunúdna at inumchancha ad Cesarea ta uycha pakomostaun hi Festo ay fiarú ay gubernador hid-i. ¹⁴Kun pay inmuy chi ongor ay urkiw ay nakepagyanancha hid-i, enlawlawag Gobernador Festo kan Ari Agripa nan maepangkep as nan kason Pablo. Kenalina, “Wacha nan laraki ay fiarud hena ay tenaynan Felix. ¹⁵As nan enay-ayak ad Jerusalem, nan anap-apon chi papachi ya nan anam-amán chi Judio at incharumcha hiya, ya chinawatcha ay epapatuyku kanu hiya. ¹⁶Ngem kenalek kan chicha un fiakun ukialen chi Romano ay mangipurang as nan naicharum as nan tukún sakbay munesennakiangcha as nan chiyuycha nangicharum kan hiya ya mawad-an hiya as chansana ay manongfiat as nan charumcha kan hiya. ¹⁷Isunga as nan nakealiyancha kan ha-un hena, chaanku tenaktak nan kasuna. As nan kafikiatana, tenmokrak as nan mun-ok-okomák, ya enpaayagku nan fiarud. ¹⁸Kuncha pay tenmakchug nan chiyuycha nuncharum ay munkali, ka-anak mu wacha paat chi mangotettet as enatna ay epafiasorcha kan hiya, ngem maid met. ¹⁹Kun at wachay tapen chi maekontra kan hiya ay maepangkep as nan mismu ay relihiyoncha ya maepangkep as nan nakin ngachan as Jesus ay natuy ay kenalen Pablo un nataku manipud as nan utúy. ²⁰Kiapú ta achek maenongnong nan nauy ay kasu, senarudsudku kan Pablo mu laychuna ay umuy ad Jerusalem, ya hid-i nan mafistikiaran nan kasuna. ²¹Ngem kuna at chinawat ay makuwar-

chaan ya enongnong nan Emperador nan kasuna. Isunga enpakuwarchak hiya inkiana mafialin ay ifiaorku hiya as nan Emperador.”

²² Angkiay kenalen Ari Agripa kan Festo, “Uray ha-un at laychok mismu ay chungrun nan ifiakian tosa ay taku.”

“As wiet at chungrumtu nan ifiakiana,” kenalen Festo.

²³ Isunga as nan kafikiatana, enmali cha Ari Agripa kan Bernice ay nunfiafiachu as anam-ammay, ya nunmarchacha patí nan chiyuycha komander chi sosorchachu ya nan anap-apo henan siyudad ay sungkop as nan mun-ok-okomán. As nan sinungkopancha am-in, infilin Festo ay epaskopcha hi Pablo. ²⁴ Kuncha pay enpaskop hi Pablo, kenalen Festo, “Machayaw ay Ari Agripa ya chakayu am-in ay wacha hena, mailayu na ay taku. Hi tona nan incharum am-in nan chiyuycha Judio kan ha-un ad Jerusalem ya uray hena. Infugfukiawcha un achi kis-an matakú pay hiya. ²⁵ Ngem maid met naanapak as enatna's fiasor as kiapón chi maepapatuyana, ya kiapú ta chinawatna ay nan Emperador nan mamistikiar as nan kasuna, enkedengku ay maiyuy hiya hid-i. ²⁶ Ngem maid ammok as ustu ay isuratku kan Emperador as maepangkep kan hiya. Isunga enpaiyalek hiya hena as nan sangwananyu am-in, kaskasin kan he-a Ari Agripa ta mu marpas nan mamistikiaran takú kan hiya at wachay maisuratkuntu. ²⁷ Tay nan wacha as numnumku at maid kotkotokna mu ipurangku nan fiarud as nan Emperador mu maid ustu as maifisaran nan naepafiasor kan hiya.”

Hi Pablo As Nan Sangwanan Ari Agripa

26 Angkiay ya kenalen Ari Agripa kan Pablo, “Mafialinmu ay ekalintikian nan mismu ay achormu.” Tenag-uy Pablo nan limana ay

mangepakinak as nan tataku, ya senongfiatana nan enpafiasorcha kan hiya. Kenalina, ² “Machayaw ay Ari Agripa, mu maepangkep as nan am-in ay charum nan nauycha Judio kan ha-un, ifilangku ay nakiasatak ay manongfiat as nan sangwanam ad wani, ³ kaskasin tay ammom as solet nan am-in ay iniili ay ukialen chi Judio ya nan masussusumaan takú. Isunga chawatok ay anosanak koma ay chungrun.

⁴ “Ammon am-in nan Judio nan panagfiyagku nunlapu as nan kaongak, tay nakiiliyak kan chicha henan ilimi ya ad Jerusalem. ⁵ O, am-ammuwak kan chicha as nafiyag. Mu laychuncha, mafialincha ay paneknekan ay nan panagfiyagku at maiyunud ay ustu as nan istriktu as solet ay relihiyon takú ay wacha as nan bunggoy nan Fariseo. ⁶ Nauyak hena ad wani ay cha maicharum, tay wachay namnamak ay tongparun Apo Dios nan enkarina as nan kaap-uan takú ay matakú nan nunkatuy manipud as nan utúy. ⁷ Nan matongparan nan nauy kari nan namnamaun nan hinpuru ya chuwa ay tribu takú ay awatuncha as nan mangepapasnekancha ay munchaychayaw kan Apo Dios as inurkiw ya lenafi. Machayaw ay Ari, kiapú ta afurotok nan nauy ay namnama, hiyana nan kiapúna as nangicharuman nan chiyuycha Judio kan ha-un. ⁸ Adchi paat t'uyyu likiatun ay mangafurot ay takuwun Apo Dios nan nunkatuy manipud as nan utúy?

⁹ “Uray ha-un ay mismu ad kasin at ka-anak un masapor atok nan am-in ay mangkontra as nan chiyuycha enmafurot kan Jesus ay i-Nazaret. ¹⁰ Hiyasa challu nan en-enatku ad Jerusalem. Inchat pay nan anap-apon chi papachi kan ha-un nan pammarufus ay mangepafi-arud as nan ongor ay omafurot. Kuncha

pay maekeddeng ay maepapatuy, usaak ay nangiyafud. ¹¹Namen ongor ay chinusak chicha as nan am-in ay senagoga, ya penachasku ay namelet kan chicha ay mangesaot as nan pammatica kan Apo Jesus. Kiapú ta ongor chi fungatku kan chicha, inmuyak pay henan chiyuycha achawwi ay siyudad chi Gentil ay mangpalikiat kan chicha.

¹²“Isunga nunfiaatak ad Damasco ay wacha kan ha-un nan kalibfengan ya pammарufus ay nurpu as nan anap-apon chi papachi. ¹³Kun pay nunkiawa as nan kawad-ak as nan charan, machayaw ay Ari, kalina at ya inilak nan silaw ay nurpu ad chaya ay kaskasin sumili mu nan urkiw ay nangliwus kan ha-un ya nan kakadwak. ¹⁴Kun kami pay natu-ug am-in as nan luta, chinngorku nan kali ay cha mangali kan ha-un as nan kalen chi Hebreo, ‘*Saulo, Saulo, adchi t’uyak palikiatun? Nan achormu at pay iwa nan cham parpalikiatun ay kaman as nan nuwang ay manatchat-ong as nan subsub nan arachu.*’

¹⁵“Senarudsudku, ‘Anan ngachanmu, Apo?’

“Tinumfor nan Apo, ‘*Ha-un hi Jesus ay cham parpalikiatun.*’ ¹⁶*Ad wani, tomakchugka. Nunpailaak ay mangchutok kan he-a ay munserfi ya mangpaneknek as nan inilam kan ha-un ad wani ay urkiw ya nan epailaktu kan he-a as tapen chi urkiw.* ¹⁷*Esarakaktu he-a as nan iib-am ay Judio ya as nan chiyuycha Gentil ay mangifaorak kan he-a.* ¹⁸*Ifiaorku he-a ay manilaw as numnumcha as nan maepangkep kan ha-un ta chukkiancha nan ngongot ay panagnumnumnum ya nan pannakafialin Satanas, ya ta munsakongcha as nan silaw ya kan Apo Dios. Mu hiyasa, mapakawanchantu as nan fiasfiasorcha, ya maetapichantu as nan pinilen Apo Dios ay tatakuna babaen as nan pammatica kan*

ha-un.’ Hiyana nan kenalen Jesus kan ha-un.

¹⁹“Isunga machayaw ay Ari Agripa, chaanku senokel nan enpailan Apo Dios kan ha-un ay nurpu ad chaya. ²⁰Nun-ekasabaak on-ona as nan tatakú ad Damasco, angkiay ad Jerusalem, ya henan intiru ay probinsiya ay Judea ya uray as nan chiyuycha Gentil. O, enkaskasabak kan chicha ay masapor munfiafiawicha as nan fiasfiasorcha, munsakongcha kan Apo Dios, ya atuncha nan ammay ay mangepaila ay titiwa ay nunfiafiawicha. ²¹Hiyana nan kiapúna as naniliwanak as nan chiyuycha Judio as nan kawad-ak as nan Templo, ya nangpachasancha ay mangpatuy kan ha-un. ²²Ngem finadfiadnganak kan Apo Dios uray inkiana ad wani ay urkiw. Isunga nauyak hena ay nangatakchug ay cha mangepaneknek as nan am-in ay tatakú ay ap-apud winnu nangan-gatu. Nan chak ifiagfiakia at munpachong as nan kenarkalen nan chiyuycha pomapadtu ya nan kenalen Moises ay ommattu. ²³Tay enpadtucha ay nan Cristo at masapor munlikiat ya matuy. Enpadtucha us ay hiyantu nan omonona ay matakú manipud as nan utúy ta silawana nan numnum nan chiyuycha Judio ya nan chiyuycha Gentil as nan maepangkep as nan mangesarakanan Apo Dios kan chicha.”[§]

²⁴As nan cha mangekalintikian Pablo as achorna, finudtakan Gobernador Festo hiya. Kenalina, “Natongokka Pablo! Nan ongor ay sinurom nan cha manongok kan he-a!”

²⁵Ngem kenalen Pablo, “Chaanak natongok, machayaw ay Gobernador Festo! Nan chak met ifiagfiakia at titiwa, ya takuwak ay ustuy numnumna. ²⁶He-a Ari Agripa at ammom met nan maepangkep as nan nauycha, ya mafi-

§26:23 Isa. 9:2; 42:6; 49:6

alinku ay ifiakia kan he-a ay maid ugy-atku. Siguraduwak ay mailam chaná am-in, tay chaan naetatafun nan enom-matancha. ²⁷ Ari Agripa, ay afurotum nan insurat nan chiyuycha pomapadtu? Ammok ay afurotum.”

²⁸ Nunkanan at Ari Agripa kan Pablo, “Nakkuran ka! Ay kunmu ka-anan un henkemad chi mangawisam kan ha-un ay munfialin as Kristiano?”

²⁹ Angkiay tinumfor hi Pablo, “Henkemad man winnu mafiayag, ekararagku kan Apo Dios ay fiakun he-a yangkiay ngem uray us nan am-in ay cha munchungchungor kan ha-un ad wani ay urkiw at komaman kayu koma am-in kan ha-un ay omaafurot kan Cristo omangkiay nan achiyu makor-ongan.”

³⁰ Angkiay ya tenmakchug nan ari, nan gobernador, hi Bernice ya am-in nan naketotokor kan chicha. ³¹ As nan nak-akancha, natatakiatforcha, “Maid met payat enat tona ay taku as libfengna ay uy maepapatuyan winnu maifi-aruchan.” ³² Kenalen Agripa kan Festo, “Nailufus na koma ay taku mu kuna chaan chinawat ay nan Emperador nan manganongnong as nan kasuna.”

Nan Nunligwatan Cha Pablo Ay Umuy Ad Roma

27 Kun pay inumchan nan naeked-deng ay urkiw ay umuyanmi ad Italia, inpurangcha hi Pablo ya nan tapen nan fiarud kan Julio ay usa ay kapetan nan sosorchachu as nan makali un Bunggoy Emperador.^{**} ² Angkiay uy kami nunlukian as nan papor ay nurpu ad A drumeto ay kiayud munligwat ay umuy henan mangiyaw-awniyan chi papor henan probinsiya ay Asia. As nan

nunligwatanmi, nan kadwami at hi Aristarco ay i-Tesalonica henan sakop nan Macedonia.

³ As nan kafikiatana, inumchan kami ad Sidon. Kiapú as sug-ang Kapetan Julio kan Pablo, penarufusana hiya ay uy nangila as nan kiakiayyumna hid-i ta maettan hiya as kasaporana. ⁴ Kun kami pay kasin nunligwat ad Sidon, nar-os nan papor as apét senakiangan nan Chipre, tay kun chakami sisib-atun as angin. ⁵ As nan kinumchanganmi henan fiayfiay ay naesnop henan probinsiya ay Cilicia ya Pamfilia, inumchan kami ad Mira ay siyudad henan probinsiya ay Licia. ⁶ Hid-i nan nanginchanan Kapetan Julio as nan papor ay nurpu ad Alejandria ay kiayud umuy ad Italia, at hiy-achi nan nangilukianana kan chakami. ⁷ As nan kaat ay urkiw, inyar-arunuy nan papor ay nunlurukiananmi, ya napaliki-atan ay inumchan henan ili ay Cnido. Kiapú ta sisib-atunmi pay laing nan angin, chaanmi inturuy ay naesnop hid-i. Isunga kunmi at inuy as apét filáng, at nar-os kami ad Salmon henan luta ay Creta ay liniliwus nan fiayfiay. ⁸ Naliki-atan kami ay nangoolet henan fiayfiay ad Creta inkiana inumchan kami henan lukiar ay makali un Ammay as Mangiyaw-awniyan chi papor ay asnop henan ili ay Lasea.

⁹ Nafiayag chi natakakanmi hid-i, ya kenmauugyat at ay munpapor ay kumchang henan fiayfiay, tay kahipuwak ay hiyasa nan narpasan nan Urkiw ay Mun-ayunaran.^{††} Isunga finag-an Pablo chicha, ¹⁰ “Iib-a, mailak ay mu ituruy takú ay kumchang henan fiayfiay ad wani, ongor nan maiwagkia ay karkia takú, ya machachaeltu nan nauy pa-

^{**}27:1 Nan “Bunggoy Emperador” at unum kiasot ay sosorchachu nan membrona. Nan tukún ay ngachana at “Sosorchachon Augusto”. Kun pay hi Augusto at hiya hi Cesar Augusto ay nunchinamag ay emperadorcha.

^{††}27:9 Nan “Urkiw ay Mun-ayunaran” at maselselebrar as nan tapos chi Septiembre winnu munlapu as nan Octubre ay timpon chi kahipuwak.

por, ya mafialin ay wachacha us chi matuy.”¹¹ Ngem kaskasin chinumngor nan kapetan chi sosorchachu as nan kenalen nan nunkuwa ya as nan kenalen nan kapetan as nan papor mu as nan kenalen Pablo.¹² Achi ammay nan mangiyaw-awniyan chi papor as nan kahipuwak. Isunga kaongoran kan chakami nan nangiyafud ay mangituruy ta mu mafialin at umchan kami koma ad Fenix. Tay ad Fenix nan kawad-an nan usa ay mangiyaw-awniyan chi papor ad Creta ay achi manasara as nan kurpuwan chi angin.

Cha Pablo As Nan Fiayfiay As Nan Pinmuwakana

¹³ Kun pay enmali nan nakapuy ay angin ay nurpu as apét filáng, kanaanacha mu mafialincha ay tongparun nan planucha. Isunga inkuyudcha ay nangetag-uy as nan lanchok ay nangepapakinak as nan papor, at enooletmi ad Creta.¹⁴ Ngem kun pay chaan nafiayag, kalina at ya enmali nan puwak ay nurpu as nan ngaton nan Creta.¹⁵ Kun pay naiturchun nan papor, ya achina at sisib-atun nan chiyuy puwak, inyangkiayanmi, ya kun kami naiturchun.¹⁶ Kun kami pay nar-os henan luta ay Cauda ay liniliwus chi fiayfiay, enmolet kami as apét filáng. As nan hiyachi, uray nalikiatan kami as solet at naetag-uy ya naetakudmi nan fianfian-ug ay fiangka ay cha ikuykuyud nan papor.¹⁷ Kun pay narpas ay naetakud nan fiangka, penotepotancha ay ustun nan papor as anad-acha ay tali ta achi makiakkiak. Kiapú ta inyugyatcha nan maichusngoran nan papor as nan lenagkian henan olet nan Sirte, kensopcha nan afilug ay lopot ay hiyasa nan iturturchun nan angin, ya kun as mangiyuyan nan angin kan chakami.¹⁸ Kutug ay napigsa as solet nan puwak. Isunga as nan kafikiatana, inchus-orcha

nan tapen nan karkia henan fiayfiay ta yumapyap-iw nan papor.¹⁹ As nan maekatlu ay urkiw, inwagkiacha nan tapen nan lamenta ay maosar as nan papor henan fiayfiay.²⁰ Kunmi pay chaan inil-ila nan urkiw ya nan chiyuycha taraw as nan ongor ay urkiw, ya kutug us ay napigsa nan puwak, maid poros namamami ay maesarakan.

²¹ Kiapú ta kaat ay urkiw ay chaancha nangnangan, tenmakchug hi Pablo as nan sangwanancha, ya kanana, “Iib-a, mu kun kayu chinumngor as nan kenalek ya chaan takú nunligwat ad Creta, maid koma nachachael ya naiwagkia.²² Ngem uray mu hiyasa, pangaasiyu ta papigsaunyu nan numnumyu, tay maid matuy kan chakayu omangkiay nan papor as machachael.²³ Tay ad kia-u, nan usa ay anghel Apo Dios ay nakius-usaak ya chaychayawok at tenmakchug as nan kawad-ak.²⁴ Kenalen nan anghel kan ha-un, ‘Achika umugyat, Pablo. Masapor tomakchugka as nan sangwanan nan Emperador. Kiapú ta hi Apo Dios at sinug-angan chaká, sug-angana us nan am-in ay kalukianam ya maid matuy kan chicha.’²⁵ Isunga papigsaunyu nan numnumyu ay iib-a, tay muntalekak kan Apo Dios ay maekamantu nan kaman as nan kenalina kan ha-un.²⁶ Ngem kapeletan ay maesadsad nan papor henan usa ay luta ay liniliwus chi fiayfiay.”

²⁷ As nan maekahinpuru ya opat ay lafi, kukutug kami ay cha iturturchun nan puwak henan fiayfiay ay makali un Adriatico. Kun pay kiayud tonggan chi lafi, ninumnum nan chiyuycha munchunchunu as nan papor un kiayud kami maesnop henan luta.²⁸ Isunga linkudcha nan kaposongna, ya naam-muwancha ay umuy as turon puru ya unum ay metros. Kun kami pay naslig as akét, kasincha linkud, ya umuy as chuwan puru ya pitu ay metros.²⁹ Kiapú ta inmugyatcha ay maichusngor

nan papor as nan chiyuycha fiatu, inuyuychay opat ay lanchok ay naetatakud as nan uchichen nan papor ta pakikinkuna. Angkiay ya enkararagcha ay henkemad koma nan mafigtana. ³⁰Nan chiyuycha munchunchunu as nan papor at penachascha ay lomayaw. Isunga kensopcha nan fiangka as nan chanum ay kamancha cha kospun nan tapen nan lanchok as nan pangon nan papor. ³¹Kenalen Pablo as nan kapetan ya sosorchachu, “Mu mak-ak nan hanacha munchunchunu as nan papor, maidu maesarakan kan chakayu.” ³²Isunga finsat nan sosorchachu nan tali ay naisisilu as nan fiangka, ya inukiaycha ay maiyanud henan fiayfiay.

³³Kun pay cha mawaor, nunpakaasi hi Pablo kan chicha am-in ta manganha. Kenalina, “Hinpuru ya opat ay urkiw chi nunsusuuchanyu as kuminkan chi puwak, ya inkiana ad wani at chaan kayu nangnangan. ³⁴Pangaasiyu ta mangan kayu ta pumigsa kayu. Maidu uray usa kan chakayu as matuy winnu masukiatan.” ³⁵Kun pay narpas ay kenalen Pablo na, enmara as tenapay, ya nunyaman kan Apo Dios as nan sangwanancha am-in. Angkiay pinutput-ingna, ya enlapuna ay mangan. ³⁶Kun pay inilan nan iib-ana, pinmigsa nan numnumcha. Angkiay nangancha us am-in. ³⁷Chuwan kiasot ya piton puru ya unum kami am-in ay nunlurukian as nan papor. ³⁸Kun kami pay am-in narpas ay nangan, inchus-orchha nan am-in ay naesasaku ay trigo henan fiayfiay ta yomapyap-iw pay nan papor.

Nan Nachachaelan Nan Papor

³⁹Kun pay nafikiat, chaan enmatonan nan chiyuycha munchunchunu as nan papor nan luta, ngem inilacha nan malakian ay lukiar henan olet nan fiayfiay. As nan hiyachi, nuntuturakiancha ay mu mafialin at hid-icha ay esad-

sad nan papor. ⁴⁰Isunga nan chiyuycha tali ay nanatakud as nan chiyuycha lanchok at finsatcha, ya inkiascha as nan chanum. As nan chacha mangelamanan as sa, chacha us fokatan nan chiyuycha tali ay nanatakud as nan chiyuycha kaiw ay osaruncha ay mangetorong as nan papor. Angkiay penatakchugcha nan afulug ay lopot ta ituturchun nan angin ay umuy as nan oletna.

⁴¹Ngem naichusngor nan papor as nan tinmutunu ay lakian. Naitunak nan pangu, ya maid atuna ay makaan. Nan uchichina at nakiakkiak kiapú as nan nanongchongparan nan chiyuycha chaluoyon ay napigsa.

⁴²As nan hiyachi, nan plenaplanon nan sosorchachu at patayuncha nan am-in ay fiarud ta maid usa as kumiyat ay lomayaw. ⁴³Ngem kiapú ta laychun nan kapetan chi sosorchachu ay mangesarakan kan Pablo, enpawana ay tongparuncha nan planucha. Kuna at infilin ay nan chiyuycha makakiyat at omagkiangcha as nan chanum omonona, ya kumiyatcha ay umuy as oletna. ⁴⁴Nan tapina at imunudcha ay penmapakud as nan chiyuycha tabra winnu nachachael ay parten nan papor. Hiyana nan enatmi am-in ay tenmakchang, ya maid nurning kan chakami.

Hi Pablo Ad Malta

28 Kun kami pay tenmakchang, hiyachi nan nangammuwanmi ay nan luta ay anchi at nangadnan as Malta. ²Nan chiyuycha umili hid-i at enpailacha nan pararu ay sug-angcha kan chakami. Inyapuycha ay nangmangili kan chakami am-in, tay enlapuna ay umuchan ya tungnin. ³Kun pay hi Pablo, uy nanmong as hinfiatak. As nan chana mangitunguwan as nan apuy, femmoknag at nan usa ay urug kiapú as nan atong nan apuy, ya intumtumna nan liman Pablo. ⁴Kun pay

inilan nan umiili hid-i nan urug ay cha muntat-ayyon as nan liman Pablo, natatakiatforcha, “Pomapatuy man na ay taku! Uray mu chaan nurning hiya henan fiayfiay, nan dioscha ay makali un Nalintig at achina cha parufusun hiya ay matakú.”⁵ Ngem inwaratken Pablo nan urug as nan apuy ay maid enom-ommat kan hiya.⁶ Sisín-ud nan umili nan fumrorana winnu munkatutukiana ay matuy. Ngem kun pay nafiayag chi nanan-uchancha ya maid inilacha as enommat kan hiya, finaliwancha nan numnumcha maepangkep kan hiya, ya kanancha, “Usa payat hiya ay dios!”

⁷ As nan sag-un nan lukiar ay enommatan nan hana at wacha nan lutan Publio ay hiya nan ap-apu henan hana ay luta ay liniliwus chi fiayfiay. Enayakiana chakami as afongna, ya ammay chi enatna ay nangmangili kan chakami as turu ay urkiw.⁸ Hiyachi us ay timpu nan cha mupuchotan ya cha mun-etaiyan aman Publio as chara. Inmuy hi Pablo as nan kawad-ana ya enkararakiana hiya. As nan nangepatayana as nan limana kan hiya, enmamay.⁹ Kun pay enommat na, am-in nan kahisasaket henan intiru ay luta ay anchi at enmalicha kan Pablo, ya enmamaycha.¹⁰ Ongor chi inchatcha as pangrispituca kan chakami. As nan munligwatanmi, ongor chi inyalicha as nan papor ay masapormi as nan munfiatanmi.

Nan Inumchanan Cha Pablo Ad Roma

¹¹ Kun pay inmuy chi turu ay furan, nunlukian kami as nan papor ay makali un Nan Apel ay Dios ay nurpu ad Alejandria ay nafofoon ad Malta as nan kahipuwak.¹² As nan inumchananmi henan siyudad ay Siracusa, nagyan kami hid-i as turu ay urkiw.

¹³ Nunlapu hid-i, inturuymi ay nunpapor, ya inumchan kami ad Regio. As nan kafikiatana, kalina at ya wachay angin ay nurpu as apét filáng. As nan maekadwa ay urkiw, inumchan kami ad Puteoli.¹⁴ Hid-i nan nanginchananmi as nan tapen nan omaafurot ay nangayag kan chakami ay makepagyan kan chicha as pitu ay urkiw. As nan narpasan tona, inturturuymi ay nanarcharan ay umuy ad Roma.¹⁵ Kun pay chinngor nan iiba ay omaafurot ad Roma nan chami omaliyan, nunligwacha ay nanib-at kan chakami. Nan tapina kan chicha at nanarcharancha inkiana as nan makali un Mun-el-elakwan ad Appio, ya nan tapina at inumchancha as nan makali un Turu ay Chumawchawsan. Kun pay inilan Pablo chicha, nunyaman kan Apo Dios, ya pinmigma nan numnumna.

¹⁶ Kun kami pay inumchan ad Roma, penarufusan nan totoray hi Pablo ay magyan as nan usa ay afong ya enpakuwarchacha as nan usa ay sorchachu.

Nan Naketakiatforan Pablo As Nan Chiyuycha Judio Ad Roma

¹⁷ Kun pay inmuy chi turu ay urkiw, enpaamong Pablo nan anap-apon chi Judio. As nan naamonganacha, kenalen Pablo kan chicha, “Iib-ak, uray mu maid finmasorak as nan pachong takú ay Judio winnu as nan iniili ay ukialen nan kaap-uwan takú, natiliwak challu ad Jerusalem ya naipurangak as nan chiyuycha Romano.¹⁸ Kunak pay finistikiar kan chicha, lenayadcha ay mangilufus kan ha-un, tay maid naanapancha as kiapúna as mangpatuyancha kan ha-un.¹⁹ Ngem kun pay kenontran nan chiyuycha pachongku ay Judio na, napeletanak ay mangiyuy as nan kasok as nan

¶28:5 Mar. 16:18

Emperador uray maid charumku kan chicha. ²⁰Hiyasa nan nangepaayakiak kan chakayu ta makiinnilaak ya maketakiatforak kan chakayu. Tay laychok ay epakaawat kan chakayu ay nan naifiaruchak at kiapú as nan pammatek kan Jesus ay namnamaun takú ay kianak Israel.”

²¹ Angkiay kenalicha kan hiya, “Maid met naaw-awatmi as surat ay nurpu ad Judea maepangkep kan he-a. Maid us enpadpachamag nan iib-a ay enmarali ay nurpu hid-i winnu kenarkalicha as mangotettet maepangkep kan he-a. ²²Ngem uray mu hiyasa, laychunmi challu ay chungrun nan wacha as numnummu maepangkep as nan bunggoy ay mangun-unud kan Jesus. Tay ammumi ay henan am-in ay lukiar at kun maekontray cha kankanan nan tataku as nan nauy ay sursuru ay cham un-unuchun.”

²³ As nan nangtuturakiancha as nan urkiw ay kasincha maamongan, ongoongorcha nan enmali as nan magyanan Pablo. Enlapon Pablo as nan wiet inkiana as nan naschum ay mangelawlawag ya mangpaneknek kan chicha as nan maepangkep henan muntorayan Apo Dios. Penachasna ay mangawis kan chicha ay omaafurot kan Apo Jesus babaen as nan Lintig Moises ya nan insurat nan chiyuycha pomapadtu. ²⁴Nan tapina kan chicha at naawischa as nan kenalina. Ngem nan tapina at chaancha enafurot. ²⁵Nakudkudwacha maepangkep as nan en-

lawlawag Pablo kan chicha, isunga nakakcha. Ngem sakbay mak-akcha, kenalen Pablo kan chicha, “Tit-iwa nan enpaifiakian nan Espiritu Santo kan Isaias ay pomapadtu as nan kaap-uwanyu!

²⁶ Kenalina,

‘Uyka, ya kanam as nan nauycha tataku, Uray mu chungruchunrunyu, achiyu challu maawatan, ya uray mu ilailaunyu, achiyu challu maematonan,

²⁷ tay tenmangken chi numnum chatona ay nunkasokel! Penonetancha nan ingacha, ya kenekemetcha nan mat-acha. Tay mu makailacha, makadngorcha, ya makaawatcha, nunfiangadcha koma kan ha-un ta paamayok chicha.’^{¶¶}

²⁸ Isunga masapor ngarud maamuwanyu ay wachacha nan infiaor Apo Dios ay uy mangifiakia as nan maepangkep as nan atuna ay mangesarakan as nan chiyuycha Gentil. Chumngorchantu!” ²⁹ [Kun pay kenalen Pablo na, nak-ak nan chiyuycha Judio, ya nunsidlay atuncha ay masososek.]

³⁰ Nagyan hi Pablo hid-i as chuwa ay tawwun as nan afong ay ab-afiangana, ya menangilina nan am-in ay inmuy kan hiya. ³¹ Enkaskasabana nan maepangkep henan muntorayan Apo Dios ya insursuruna nan maepangkep kan Apo Jesu Cristo. Naturud hiya, ya maid nangepawpawa kan hiya as nan hanacha en-enatna.

Nan Surat Pablo As Nan Chiyuycha

I-Roma

A. Nan Omona Ay Ammuwun Maepangkep Kan Pablo Ya Nan Sursuratna

Nan maepangkep as nan fiyag Pablo at mafiasa as nan liblu ay En-enat Nan Apostoles. As nan hana ay liblu, enpakaammon Lucas nan maepangkep as nan enmafurotan ya nunfiabfiataan Pablo as nan uyna nun-ekaskasabaan ad Asia, Bitinia, Capadocia, Macedonia ya ad Acaya. Angkiay ya enpakaammon us Lucas nan enommat kan Pablo ay fiarud as nan chana umuyan ad Roma.

Babaen as nan pannakafialin nan Espiritu Santo, infiaten Pablo nan ongor ay suratna as nan chiyuycha omaafurot. Nauycha nan sursuratna:

1. Nan suratna as nan chiyuycha i-Roma (A.D. 57-58)
2. Nan omona ay suratna as nan chiyuycha i-Corinto (A.D. 55)
3. Nan maekadwa ay suratna as nan chiyuycha i-Corinto (A.D. 56)
4. Nan suratna as nan chiyuycha i-Galacia (A.D. 40-49)
5. Nan suratna as nan chiyuycha i-Efeso (A.D. 60-62)
6. Nan suratna as nan chiyuycha i-Filipos (A.D. 62-63)
7. Nan suratna as nan chiyuycha i-Colosas (A.D. 60-62)
8. Nan omona ay suratna as nan chiyuycha i-Tesalonica (A.D. 50-52)
9. Nan maekadwa ay suratna as nan chiyuycha i-Tesalonica (A.D. 52-53)
10. Nan omona ay suratna kan Timoteo (A.D. 64-66)
11. Nan maekadwa ay suratna kan Timoteo (A.D. 67)
12. Nan suratna kan Tito (A.D. 64-66)

13. Nan suratna kan Filemon (A.D. 60-62)

B. Nan Omona Ay Ammuwun As Nan Nauy Surat

Nan nauy ay surat at insurat Pablo para as nan chiyuycha omaafurot kan Cristo ay wacha henan siyudad ay Roma. Nan nauy ay siyudad nan kaad-achaan ay siyudad ad Italia, ya hena us nan kawad-an nan emperadorcha ay makali un “Caesar”.

Uray mu chaan pay inumchan hi Pablo ad Roma, wachacha challu nan omaafurot kan Cristo ay naamong hid-i ay nurpu ad Judea, Asia ya Africa. Wachacha us nan tapina kan chicha ay tanig ay i-Roma ay Gentil ay naetapi as nan chiyuycha enmafurot kan Cristo. Ongor chi layad Pablo ay mangfisita kan chicha ad Roma (1:10-11; 15:21-24) ta munsisinnurucha ya ta munfifinnachangcha. Kenalen Pablo ay penachasna ay umuy kan chicha (1:13), ngem narachaw hiya kiapú as nan ongor ay chununa ad Asia.

As nan nauy surat, laychun Pablo ay epakaammu as nan chiyuycha i-Roma ay maid poros tukún as kaesarakanan mu achi babaen as pammati kan Cristo yangkiay. Tay babaen as nan natuyana as nan koros at mawad-an nan tataku as chansa ay maesnop kan Apo Dios (3:21-22; 5:1-9). Uray mu ngachana nan atun nan taku ay mangepalintig as achorna, machusa challu hiya, tay chakus at nakafiasor, at nakekeddengnan hiya ay matuy (7:14-24). Tay nan lintig at maid poros pannakafialina ay mangepalintig as taku (3:20-22).

Kun pay maepangkep kan chitaku, ad kasin, kaman chitaku kafusor kan Apo Dios (5:10). Ngem ad wani, kiapú as nan enat Jesus ay hiya nan pannakaachor takú kan Apo Dios, naiyesnop takú kan

Apo Dios, ya naifilang takú as an-akna. Kiapú us kan Cristo, nawad-an takú as kalibfengan ay mangawag kan Apo Dios as “Ama” (8:15). Kiapú ta hiyana nan enatna para kan chitaku babaen kan Cristo, enpakpakaasen Pablo ay osarun takú nan fiyag ya achor takú ay munserfi as nan Apo (12:1). Masapor fialiwan takú nan chiyuycha manangisiw ay panagfiyag takú, ya eparufus takú ay hi Apo Dios nan mangepafiarú as nan katataku takú ta ammuwun takú nan ustu ay laychun Apo Dios kan chitaku.

Kun pay maepangkep as nan chiyuycha Judio, as nan kapitulu 9-11, enlawlawag Pablo nan planon Apo Dios maepangkep as nan tukutukún ay nasyon asna's luta. Enpakaammuna ay nan nangachiyan nan chiyuycha Judio kan Cristo at achina kanan un maid at fiyagcha kan Apo Dios (11:1-6), tay hiyana nan sikud ay planuna ta nan chiyuycha Gentil at mawad-ancha as chansa ay maesnop kan Apo Dios (11:11), ya tay achi laychun Apo Dios ay wachay uray usa ay Judio winnu Gentil ay malitaw (11:30-32). Nan chiyuycha Judio at maepachongcha as nan chiyuycha panga ay senpak Apo Dios. O, enatna na ta wachay somaliping as fiarú ay panga ay munfunga as ongoongor (11:17-24). Ad wani, maid paspasikun Apo Dios as Judio winnu fiakun Judio, tay nan chiyuycha yangkiay omafurot kan Cristo nan maekari ay munfialin as an-akna.

Wacha challu nan kaesarakanan nan chiyuycha Judio. Mu omafurotcha kan Cristo, maetapichantu as nan pamilyan Apo Dios ay hiyasa challu nan sikud ay enkaren Apo Dios kan Abraham ad pusuy. Isunga uray Judio winnu Gentil at

kun usa nan Amacha ya mangesarakan kan chicha. As nan munfiangchantu Cristo Jesus ay mangara as nan tatakuna, maetapi takú am-in kiapú as nan pammati takú kan hiya (1:16-17).

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Nan Laplapon Nan Surat 1:1-17

Nan Kiapúna Ay Masapor Chi Takuy
Kaesarakanan 1:18-3:20

Nan Kenalintig Apo Dios 3:21-4:25

Nan Fiarú Ay Fiyag Kan Cristo 5:1-8:39

Nan Maepangkep As Nan Chiyuycha
Judio 9:1-11:36

Nan Panagfiyag Nan Chiyuycha
Omaafurot Kan Cristo 12:1-15:13

Nan Nun-ekaskasabaan Pablo 15:14-33

Nan Chiyuycha Anongos Ay Pakomosta 16:1-27

Nan Laplapon Nan Surat

1 Ha-un hi Pablo ay usa ay fiabfi-aarun Cristo Jesus. Piniliyak kan Apo Dios as apostolna, ya chinutokanak ay mangekaskasaba as nan Ammay ay Chamag ay nurpu kan hiya.

²Nan nauy Ammay ay Chamag at enkaren Apo Dios ad pus-uy ya naisurat as nan Kalen Apo Dios babaen as nan chiyuycha pomapadtuna. ³O, nan nauy Ammay ay Chamag at maepangkep as nan Anak Apo Dios ay hi Apo takú ay Jesu Cristo. Mu maepangkep as nan katatakuna at nurpu hiya as nan kianak Ari David.^{§§} ⁴Mu maepangkep as nan nasantowan ay kenadiosna, naepaila ay hiya nan mannakafialin ay Anak Apo Dios babaen as nan nangtakuwan Apo Dios kan hiya manipud as nan utúy. ⁵Babaen kan Cristo, inchat Apo Dios nan grasyana kan ha-un, at nunfialinunak as apostol ay uy mangawis as nan tatakuna

§§1:3 Nan maepangkep as nan “karen Apo Dios” at maila as nan nauycha ay liblu: 2 Sam 7:12-16; Sal. 89:3-24; 132:17; Isa. 11:1-5; Jer. 23:5-6

henan am-in ay nasyon ta afurotuncha ya tongparuncha hi Cristo ta maichayaw koma hiya in-inkiana.* ⁶Uray chakayu ay wacha hesa ad Roma at naetatapi kayu us as nan tatau ay enayakian Apo Dios ay makius-usa kan Jesu Cristo.

⁷Isunga nauy nan suratku kan chakayu am-in hesa ad Roma ay laylaychun Apo Dios ya pinilina ay munfialin as tatakuna.

Sapay koma ta mawawacha kan chakayu nan grasya[†] ya natalna ay numnum ay nurpu kan Apo Dios ay Ama takú ya kan Apo Jesu Cristo.

Nan Munlaychan Pablo Ay Umuy Ad Roma

⁸Nan omona ay ifiakia at babaen as nan enat Jesu Cristo, munyamanak kan Apo Dios kiapú kan chakayu am-in, tay nan chamag maepangkep as nan pammatiyu at naammuwan henan am-in ay lukiar asna's luta. ⁹Hi Apo Dios ay chak munserserfiyan as nan am-in ay numnumku ay mangekaskasaba as nan Ammay ay Chamag maepangkep as nan Anakna at paneknekana ay as nan am-in ay munkarkararakia, chak ekarkararakian chakayu. ¹⁰Chak chawchawatun kan Apo Dios ay mu eparufusna at makaaliyak challu hesa ay mangfisita kan chakayu. Tit-iwa ay nafiayag ay laraychok ay mangfisita kan chakayu. ¹¹Tay ongor chi layadku ay mangfisita kan chakayu ta ifingayku kan chakayu nan nurpu as nan Espiritu Santo ay bendisyon ay mangepapigsa as nan pammatiyu. ¹²Nan laychok ay kanan at munpepennapigsa takú am-in as pammati. Mafiadnganak kiapú as nan mangil-ak as nan pammatiyu ya mafiadngan kayu us babaen as nan pammatek.

¹³Chakayu ay iib-a, laychok ay epakaammu kan chakayu ay namen ongor ay plenatok ay uy mangfisita kan chakayu, ngem inkiana ad wani, wacha nan cha mamaspas-iw kan ha-un. Laraychok ay omali hesa ta wacha us komay awisok kan chakayu ay omafurot ay kaman as nan enommat as nan chiyuycha Gentil henan tapina ay il-ili. ¹⁴Wachay libfengku ay uy mangekaskasaba as nan Ammay ay Chamag as nan am-in ay karasen chi tatau. O, wachay libfengku as nan chiyuycha nangangatu winnu ap-apud ay tatau, ya as nan chiyuycha nakaachar ya chaan nakaachar. ¹⁵Isunga laraychok ay mangekasaba as nan Ammay ay Chamag kan chakayu us hesa ad Roma.

Nan Pannakafialin Nan Ammay Ay Chamag

¹⁶Achiyak poros mafiain ay mangekaskasaba as nan Ammay ay Chamag, tay hiyana nan kail-an nan pannakafialin Apo Dios ay mangesarakan as nan am-in ay omafurot. Nan nauy ay chamag at naekasaba on-ona as nan chiyuycha Judio, angkiay ya as nan chiyuycha Gentil. ¹⁷Tay babaen as nan nauy Ammay ay Chamag at maammuwan takú nan atun Apo Dios ay mangifilang as nan tatau as nalintig as nan mangiilana. Nan nauy ay kenalintig at maifisar as nan pammati yangkiay, kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Nan taku ay infilang Apo Dios as nalintig babaen as nan pammatina at

*1:5 Ara. 22:21; 26:15-18; Gal. 1:1

†1:7 Nan laychun ay kanan nan “grasya” at bendisyon winnu maid maepachongan ay layad ya kenaanos, ya fiachang Apo Dios kan chitaku.

wacha kan hiya nan fiyag ay maid patingkiana.”[‡]

Nan Am-in Ay Tatakú At Fumafiasorcha

¹⁸Hi Apo Dios ad chaya at enpakaamuna ay chusauna nan am-in ay achi omafurot kan hiya ya nan am-in ay mangekamkaman as mangotettet. Tay nan chiyuycha mangekaman as mangotettet at epapawachay maepakaamuwan nan kenatit-iwa maepangkep kan hiya.[¶] ¹⁹Tay nan mafialin ay maamuwan maepangkep kan Apo Dios at naraka ay maamuwan, tay hi Apo Dios challu nan nangepakaammu kan chicha.

²⁰Tay nunlapu as nan nafiayangan nan nauy luta at naraka ay maawatan nan tatakú nan maepangkep as nan kenadidosna ya pannakafialina ay maid patingkiana uray mu achi maila hiya, tay maila as nan finayangna. Isunga maid panforcha ay achi mangammu as nan kenatit-iwa. ²¹Tay uray aammucha ay wacha hi Apo Dios at kinukuratcha challu ay achi munchayaw ya munyaman kan hiya ay Dios. Ngem kun at nan numnumcha at nunfialin as maid kotokna, isunga ngenmongot as solet nan numnumcha. ²²Chacha kankanan un masilibcha, ngem nunfialincha met as maid am-ammucha. ²³Tay nan chinaychayawcha at fiakun hi Apo Dios ay achi matmatuy, ngem kun at nan enamammaanacha ay didiosen ay kaman ilan chi taku ay matuy, kossel, animar, winnu munkadkachap ay finayang.[§]

²⁴Isunga inukiay Apo Dios chicha ay cha ud-ay mangekamkaman as manangotettet ay mawawacha as nan numnumcha ay laylaychuncha. O, inukiay Apo Dios chicha ta atuncha nan am-

in ay karasen chi kafiafiain ay chacha atuatum as nan tunggal usa. ²⁵Hiyachi nan chacha at-atun, tay chinukkiancha nan kenatit-iwa maepangkep kan Apo Dios ta nan kinukutum nan afurotuncha. Tay nan chinaychayawcha ya nan nunserserfiyancha at as nan chiyuycha finayang Apo Dios, fiakun hi Apo Dios ay fumafiyang. Hi Apo Dios yangkiay nan wachay kalibfengana ay maichaychayaw in-inkiana! Amen.

²⁶Kiapú as sa, inukiay Apo Dios chicha ay mangekamkaman as nan kafiafiain ay laylaychun nan achorcha. Uray nan fianafiai at senokatancha nan ustu ay mangepapasan as lachok, ya kuncha at epapas nan lachokcha as nan pachongcha ay fianafiai. ²⁷Kaman us nan lanaraki at chinukkiancha nan layadcha as nan fianafiai, ya kuncha at epapas nan assi ay lachokcha as nan pachongcha ay lanaraki. Isunga ekaruchantu nan chusa ay maifiakiay as nan kaiisiw ay enenatcha.

²⁸Kiapú ta chaanacha finigfig hi Apo Dios, inukiay Apo Dios chicha ay mangnumnum as mangotettet ay cha atuatum, at hiyasa nan mangekamanancha as manangotettet ay achicha koma atun. ²⁹Kanayon ay chacha at-atun nan am-in ay ilan chi kenamangisiw, kenamangotettet, kenaakum ya kenamanang-abkor. Nangapposcha, pomapatuycha ya mannakisumsumacha, nunkasikapcha, munplanucha ay mamalikiat as pachongcha ay taku, omekak-alicha, ³⁰nangossotcha, ya ingoruncha hi Apo Dios. Maid rispitcha as uray ngachana ay taku, nunkapangascha ya nachayiwcha. Kanayon ay munnumnumnumcha as tapina ay

[‡]1:17 Hab. 2:4; Gal. 3:11; Heb. 10:38

[¶]1:18 Sal. 14:1; 53:1; 73:11; Rom. 1:25; 2:15

[§]1:23 Sal. 106:20; Isa. 46:1-7

ilan chi mangotettet ay atuncha, ya achicha poros chumngor as nan chanakchakorcha. ³¹Maid poros ammay as numnumcha ya achicha poros mapiyar ay tatakú. Maid layadcha ya sug-angcha as nan iib-acha. ³²Uray aammucha nan lintig Apo Dios ay machusa in-inkiana nan cha mangekamkaman as assisid-i, chacha pay laing iturturuy ay mangekaman. Fiakun yangkiay chachi, tay munlagsakcha mu unuchun nan tapina ay tatakú nan cha mangekamkaman as assisid-i.

Nan Atun Apo Dios Ay Mun-okóm

2 Isunga chakayu ay oomsot, maid poros maepanforyu uray ngachana nan katatakuyu mu okomúnyu nan tapina, tay chayú us challu ekamkaman nan chacha at-atun. As nan chayú mangok-okomán kan chicha, nan achoryu challu nan chayú ok-okomún. ²Ammu takú met ay nalintig ya ustu nan atun Apo Dios ay mangokóm as nan tatakú ay mangekamkaman as assisid-i ay mangotettet. ³Isunga mu okomúnyu nan chiyuycha mangekamkaman as assisid-i ay manangotettet, ya assisid-i us challu nan chayú at-atun, ay kananyu un maelayawanyuntu nan manusaan Apo Dios kan chakayu? ⁴Figfikunyu met nan ongor ay fiachang ya tataun Apo Dios kan chakayu. Ammuyu met ay nan hana ongor ay kenaamay Apo Dios kan chakayu nan mangektoróng kan chakayu ay munfiafiawi as nan fiasfiasoryu. ⁵Nan kenatit-iwana at kunyu challu patatangkenun chi numnumyu ya achiyú laychun ay munfiafiawi. Isunga chayú tapitapiyan nan chusayu as nan urkiw ay manusaan Apo Dios as nan chiyuycha achi omaa-

furot. As nan hana ay urkiw, maila nan ustu ay atun Apo Dios ay mun-okóm. ⁶Tay gun-gunaanantu nan am-in ay tatakú ay maiyunud as nan en-enatcha. ^{**}
⁷Nan tatakú ay mangepapasnek ay mangekaman as ammay ya mangitururuy ay manganap as kaichayawan-cha ay murpu kan Apo Dios ya manganap as nan pannakawayawayacha as nan utúy at ichat Apo Dios kan chicha nan fiyag ay maid patingkiana. ⁸Ngem nan tatakú ay nangekot ya achicha laychun ay mangongpar as nan kenatitiwa, ngem kuncha at ekaman chi manangotettet as nan mangiilan Apo Dios at chusauntu Apo Dios chicha as maka-solet. ⁹Awni at munlikiat ya malilifok nan am-in ay mangekamkaman as mangotettet, kaskasin nan chiyuycha Judio ya uray nan chiyuycha Griego. ¹⁰Ngem nan tatakú ay mangekamkaman as ammay at ichattu Apo Dios nan talna ya kaichayawan kan chicha, kaskasin nan chiyuycha Judio ya uray nan chiyuycha Gentil. ¹¹Tay hi Apo Dios at mapapchong nan atuna as nan mun-okomana. ^{††}

¹²O, am-in ay finmasor at maisiyancha kan Apo Dios ta machusacha in-inkiana. Nan chiyuycha Gentil ay achi nangammu as nan Lintig Moises at achi ifisar Apo Dios nan ekeddengna ay chusacha as nan hana ay Lintig. Kun pay nan chiyuycha Judio ay nangammu as nan Lintig Moises at ifisar Apo Dios nan ekeddengna ay chusacha as nan hana ay Lintig. ¹³Tay fiakun nan chiyuycha munchungchungor yangkiay as nan Lintig nan ifilang Apo Dios as nalintig as nan mangiilana, ngem kun at nan chiyuycha manongtongpar as nan lintigna. ¹⁴Uray achi ammon nan chiyuycha Gentil nan Lintig ay naichat

**2:6 Sal. 62:12; Prov. 24:12

††2:11 Deut. 10:17; Ara. 10:34; Efe. 6:9

kan Moises, mu maiyunud challu nan panagfiyagcha as nan hanacha filfilin as nan Lintig ay ansa, naepaila ay kaman lintig kan chicha nan numnumcha. O, assesa challu uray maid kan chicha nan hana naisurat ay lintig.¹⁵ Epanela babaen as nan chacha ekamkaman ay wacha as numnumcha nan infilfilin nan Lintig. Nan numnumcha us nan mangepaneknek kan chicha mu ustuwinnu achi ustuwinnu nan chacha at-atun.¹⁶ Assesa nan ommat as nan urkiw ay mang-okomán Apo Dios as nan am-in babaen kan Jesu Cristo. O, okomúntu Apo Dios nan am-in ay tatakú uray nan chaan naam-ammuwan ay wacha as numnumcha. Hiyana us nan chak ifiagfiakia as nan chak mangedekaskasabaan as nan Ammay ay Chamag.^{‡‡}

Nan Chiyuycha Judio Ya Nan Lintig

¹⁷ Chakayu ay iib-ak ay Judio, figfikunyu met kayman ay Judio kayu, ya muntalek kayu ay esarakan chakayu kan Apo Dios kiapú as nan chayú manongtongparan as nan Lintig ay inchatna kan Moises. Chayu us epangpangas ay tatakun Apo Dios chakayu.¹⁸ Kananyu us un ammuyú nan laychuna ay atunyu ya naraing kayu ay mumpili as kaammayan, tay enacharyu nan Lintig.¹⁹ Siguradu kayu pay ay chakayu nan mangisuru as nan tatakú ay nunkafurag as nan maepangkep kan Apo Dios ta masilawan nan ngongot ay numnumcha.²⁰ Kananyu un kafiaelanyu ay manukun ya mangisuru as nan tatakú ay kaman ongong-a ay achi nangammu as nan kenatit-iwa. Kananyu chi, tay nan munnunumnumyu at ammuyú nan lintig Apo Dios ay kawad-an nan am-in ay kenasilib ya kenatit-iwa. Ngem achiyu met ammu.²¹ Mu hiyasa ay chakayu

nan mangisursuru as nan tapina, adchi ngarud t'uyyu achi isuruwan nan mismu ay achoryu? Chayu met ekaskasaba kan chicha un achicha mangak-akiw, at adchi t'uy kayu cha mangakiw? ²² Chayu isursuru ay achicha umiwet, at adchi t'uy kayu cha umiwet? Achiyu met kayman laraychun ay chaychayawun kan chiyuycha didiosen, ngem sungungkop kayu met as nan templocha ay mangakiw as nan chiyuycha wacha hid-i.²³ Chayu epangas ay wacha kan chakayu nan lintig Apo Dios, ngem chayú met ifi-afiain hi Apo Dios babaen as nan chayú manglablabsingan as nan hana ay lintig.²⁴ Tay kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Nan chiyuycha Gentil at chacha munkarkali as maifusor kan Apo Dios kiapú kan chakayu ay Judio.”^{¶¶}

²⁵ Wacha met chi kotok nan nasugyatananyu mu tongparunyu nan lintig Apo Dios. Ngem mu achiyu tongparun, maid kotokna, tay kaman kayu as nan chiyuycha Gentil ay fiakun tatakun Apo Dios.²⁶ Kaman us as nan chiyuycha Gentil, uray chaancha nasugyatan, ngem mu tongparuncha nan lintig Apo Dios, ifilang Apo Dios chicha as tatakuna, tay infilangna chicha as nasugyatan as nan numnumcha.²⁷ Isunga chakayu ay Judio, uray nasugyatan kayu as nan achoryu ya wacha kan chakayu nan naisurat ay lintig Apo Dios, mu chayú pay laing lablabsingun nan hana ay lintig at maokóm kayuntu ta machusa kayu. O, nan chiyuycha Gentil ay chaan nasugyatan ngem chacha challu tongtongparun nan lintig at chicha nan mangepaneknek as nan fiasfiasoryu.²⁸ Tay nan tit-iwa ay tatakun Apo Dios at fiakun taku ay naiyanak as nan Judio ya

‡‡2:16 Mat. 25:31-36; Jn. 5:22; Ara. 17:30-31; 2 Co. 5:10

¶¶2:24 Isa. 52:5; Ezek. 36:22

nasugyatan ay mamaila ay maekaman as nan achor. ²⁹Ngem nan tit-iwa ay Judio at nan taku ay nafiariawinan nan numnumna babaen as nan Espiriton Apo Dios, fiakun nan mangtongparan as nan sugyat. Nan assena ay taku at fiakun nan pachongna ay tatau nan mangichayaw kan hiya, ngem hi Apo Dios.

Nan Maepangkep As Nan Chiyuycha Judio

(Rom. 9:4, 5)

3 Uy at wachay manarudsud un mu hiyasa ngarud, anan kotok ngay chi kenaJudio? Winnu anan kotok nan nasugyatananmi? ²O, ongonong met nan kotok nan kenaJudio. Omona, entalek Apo Dios kan chitaku nan enpaisuratna ay kali. ³Tit-iwa ay wachacha nan Judio ay achi mapiyar, ngem ay kun laychun tosa ay kanan at achi us mapiyar hi Apo Dios ay mangtongpar as nan enkarina? ⁴Fiakun hiyasa nan laychuna ay kanan! Tay uray nangutum am-in ay tatau at achi poros mafialin ay munkutum hi Apo Dios.^{§§} Kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Mu munkalika Apo Dios, maammuwan ay ustu nan cham kankan. Mu wachay mangepafiasor kan he-a, achika mafialin ay maamis.”*

⁵Ngem mu nan mangotettet ay cha takú ekamkaman at narawag ay epailana nankenalintig Apo Dios, ngachana nan maifiakia takú? Ay kun achi nalintig hi Apo Dios ay manusa kan chitaku? (Hiyana nan cha kankan nan tapen nan tatau.) ⁶Achi! Tay mu achi nalintig hi Apo Dios, anan atuna ay mang-okóm as nan am-in ay tatau?

⁷Ngem mafialin ay wachacha nan mangarkali, “Mu kiapú as nan kenangutumku at kaskasin maila nan kenatit-iwan Apo Dios ya nan kaichayawana, adchi ngay t'uyak pay laing makeddengnan ay machusa?” ⁸Nan tatau ay mangarkali as sa at kamancha cha kanan, “Atun takú nan mangotettet ta fomoknag nan ammay.”

Tit-iwa ay wachacha nan tatau ay mangarkali un hiyana kanu nan insurok, ngem achi tit-iwa sa. Libfengna ngarud ay machusachantu.

Maid Nalintig As Nan Sangwanan Apo Dios

⁹Ngachana ngarud nan maifiakia takú? Ay kaskasin ammay nan kasasaad nan Judio as nan mangiilan Apo Dios mu nan Gentil? Achi! Tay infiakiak met ay am-in ay tatau, Judio man winnu Gentil at cha etororayan chi fiasor. ¹⁰Tay hiyana challu nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Maid poros uray usa ay taku as nalintig.

¹¹Maid makaawat ay ustu as nan maepangkep kan Apo Dios, ya maid manganap ay mangam-ammu kan hiya.

¹²Chinukkiancha am-in hi Apo Dios, isunga nunfialincha as tatau ay maid kotokcha. Maid uray usa ay mangedkaman as ammay.”†

¹³“Nan tapakcha at kaman as nan nanatkafian ay lufok ay mun-akub, tay manangotettet nan chacha kankan.”‡

“Osaruncha nan chilacha ay mangallilaw as pachongcha ay taku, ya nan chacha kankan

§§3:4 Deut. 4:23-27; 28:58-62; 2 Tim. 2:11-13

*3:4 Sal. 51:4

†3:12 Sal. 14:1-3; 53:1-3; 143:2; Prov. 20:9; Ecl. 7:20; Rom. 3:23

‡3:13 Sal. 5:9

at chumachael ay kaman as nan puwison chi urug.”[¶]

¹⁴“Kanayon ay chacha mun-itudtuchor ya finufungat chi chacha kankanan.”[§]

¹⁵“Malanlannigwatches ay uy pomatuy.”^{**}

¹⁶“As nan kumpurmi ay ay-ayanacha at wachay chachaeluncha ya panununguwuncha.”^{††}

¹⁷“Maid poros ammucha ay makekappia as nan pachongcha ay tatau.”^{‡‡}

¹⁸“Achicha us ammu ay munchaychayaw kan Apo Dios.”^{¶¶}

¹⁹Hiyasa nan naisurat as nan Kalen Apo Dios. Ad wani, ammu takú ay am-in ay naisurat ay Lintig Apo Dios at naichat ta tongparun nan chiyuycha naichatana. Isunga achi mafialin ay munpanfor nan uray ngachana ay taku ay mangali un maid fiasorna, ya nan muntongparana at okomún Apo Dios nan am-in ay tatau. ²⁰Tay maid taku as ifilang Apo Dios as nalintig kiapú as nan chana manongtongparan as nan lintig. Naichat yangkiay nan lintig ta mangammuwan nan taku ay hiya at wachay fiasorna.

Nan Atun Apo Dios Ay Mangifilang As Nan Taku As Nalintig

²¹Ngem ad wani, naepakaammu nan atun Apo Dios ay mangifilang as nan tatau as nalintig as nan mangiilana, ngem fiakun kiapú as nan chacha manongtongparan as nan lintigna. Nan nauy planuna at penaneknekan challu nan Lintig Moises ya nan chiyuycha

pomapadtu. ²²Ifilang Apo Dios as nalintig nan tatau kiapú as nan pammaticha kan Jesu Cristo, tay mapapchong nan atuna as nan uray ngachana ay taku. ²³Tay am-in ay tatau at finmasorcha, at kinmurangcha^{§§} as nan panang-aprobar Apo Dios kan chicha.* ²⁴Ngem kiapú as nan grasyan Apo Dios ay inchatna kan chitaku, ifilangna chitaku as nalintig babaen as nan nangwayawayan Cristo Jesus kan chitaku. ²⁵Infiador Apo Dios hi Jesu Cristo ay matuy ta ekarona nan chusan nan fiasfiasor takú babaen as nan enmayas ay charana. Kiapú ta hiyasa, mafialin takú ay mapakawan as nan fiasfiasor takú mu omafurot takú kan hiya. Enat Apo Dios chi ta epailana nan kenalintigna ay munokóm. O, nalintig hi Apo Dios uray kuna enan-anosan nan fiasfiasor nan tatau ad pus-uy ya chaana chinusa ay dagus chicha. ²⁶Ngem ad wani, enpailana ay chaana liniwliw-an nan chiyuycha fiasfiasor, ngem kuna at entapi as nan fiasfiasor ay senakfiatan Jesus as nan koros. O, nalintig hi Apo Dios as nan mangifilangana as nan am-in ay tatau as nalintig kiapú ta omafurotcha kan Jesus.

²⁷Ad wani, ay mafialin ay epangas takú nan kenalintig takú? Achi! Tay fiakun as nan manongtongparan takú as nan lintig nan maifilangan takú as nalintig, ngem babaen yangkiay as nan pammati takú kan Cristo. ²⁸Tay afurotun takú ay babaen as nan pammati yangkiay nan maifilangan nan taku as nalintig as nan mangiilan Apo Dios,

[¶]3:13 Sal. 140:3

[§]3:14 Sal. 10:7

^{**}3:15 Isa. 59:7-8

^{††}3:16 Sal. 36:1

^{‡‡}3:17 Isa. 59:7-8

^{¶¶}3:18 Sal. 36:1

^{§§}3:23 Rom. 3:12

*3:23 Nan usa ay laychun nan nauy ay kanan at hiyana: “Tay finmasor takú am-in ya achawwi takú as nan panangesarakan Apo Dios kan chitaku.”

ya fiakun as nan manongtongparan as nan lintig. ²⁹O, fiakun yangkiay nan chiyuycha Judio nan nakin Dios kan Apo Dios, ngem kun at nan am-in ay mawawachay pammatica kan Jesus, uray Judio winnu Gentil. ³⁰Kiapú ta us-usa hi Apo Dios, ifilangnantu nan chiyuycha Judio ya uray nan chiyuycha Gentil as nalintig ay maiyunud as nan pammatica kan Apo Jesus. ³¹Mu hiyasa, ay nan laychuna ay kanan at maichun takú nan lintig kiapú ta omafurot takú kan Apo Jesus? Achi! Tay mu omafurot takú kan Jesu Cristo, kaskasin takú tongparun nan lintigna.

Nan Naifilangan Abraham As Nalintig

(Gal. 3:6-10)

4 Ngachana nan maifiakia takú maepangkep kan Abraham ay nurpuwan chi kianak takú ay Judio. Ngachana nan kiapúna as naifilanganana as nalintig? ²Mu nan en-enatna nan kiapúna as nangifilangan Apo Dios kan hiya as nalintig ay taku, wacha komay epangasna. Ngem fiakun sa, tay nan kenatit-iwana at maid mafialina ay epangas as nan sangwanan Apo Dios. ³Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Enafurot Abraham nan infiakian Apo Dios, isunga infilang Apo Dios hiya as nalintig.”[†]

⁴Mu munlagfu nan taku, achi takú ifilang as kinchawna nan lagfuna, ngem kun at sokat chi forayna. ⁵Mu achi idnuwan nan taku nan kaesaranana ngem kun at muntalek kan Apo Dios ay mangededdeng as nan fumafiasor as nalintig, nan pammatina nan kiapúna as mangifilangan Apo Dios kan hiya as nalintig. ⁶Hiyana us nan laychun Ari David ay kanan as nan nangaliyana un nakiasat

nan taku ay ifilang Apo Dios as nalintig as nan mangiilana, fiakun kiapú as nan en-enatna.[‡]

⁷Nauy nan kenalen David, “Nakiasat nan taku ay penakawan Apo Dios ya nakaan nan fiasfiasorna.

⁸Nakiasat nan taku ay keneddenggan Apo Dios as maid fiasorna.”[¶]

⁹Ay nan kenakiasat ay anna at para as nan chiyuycha Judio yangkiay ay nasugyatan? Fiakun! Para us as nan chiyuycha Gentil uray chaancha nasugyatan. Numnumun takú kasin nan naisurat as nan Kalen Apo Dios maepangkep kan Abraham ad pus-uy ay infilang Apo Dios as nalintig ay taku ay maifisar yangkiay as nan pammatina. ¹⁰Kaatna nan enommatan tona? Ay as nan narpasanana ay nasugyatan winnu as nan chaana pay nasugyatanan? As nan chaana pay laing nasugyatanan, fiakun as nan narpasan nan nasugyatanana. ¹¹Nunpasugyat hiya as nan naawni, ya nan pannakasugyatna nan sinyar ay mangepaneknek ay infilang Apo Dios hiya as nalintig ay taku babaen as nan pammatina as nan chaana pay nasugyatanan. Isunga hiya nan pannakaaman nan am-in ay omafurot ay keneddenggan Apo Dios as nalintig uray chaancha nasugyatan. ¹²Hi Abraham us nan pannakaaman nan chiyuycha Judio ay chicha nan chaan yangkiay nasugyatan, ngem turturachuncha us nan pammaten Abraham as nan chaana pay laing nasugyatanan.

Nan Enkaren Apo Dios Kan Abraham

¹³Enkaren Apo Dios kan Abraham ya as nan kianakna ay chicha nan manawid henan nauy lufong. Ngem enkaren Apo Dios na ay chaan naiyunud as nan nanongtongparan Abraham as nan

[†]4:3 Gen. 15:6; Gal. 3:6; San. 2:23

[‡]4:6 Efe. 2:8

[¶]4:8 Sal. 32:1-2

lintig, ngem kun at naiyunud as nan pammatina ay nan nunfianakiana at in-filang Apo Dios hiya as nalintig.[§] 14 Tay mu maichat nan enkaren Apo Dios as nan chiyuycha yangkiay manong-tongpar as nan lintig at maid ngarud kaosaran nan pammati, ya maid kotok nan enkaren Apo Dios. 15 Tit-iwa ay kiapú ta cha labsilabsingun nan tatakun nan lintig, nan munfianakiana at keddengan Apo chicha ay machusa. Ngem as nan tukún ay fianag, mu maid lintig, maid us munlabsing.

16 Isunga nan enkaren Apo Dios at matongpar yangkiay as nan tatakun ay omafurot kan hiya ta maifisar as nan grasyana. Tay mu as nan grasyana nan kaifisarana, siguradu ay matongpar kan chitaku am-in ay maifilang as kianak Abraham. O, matongpar sa fiakun yangkiay as nan chiyuycha Judio ay nangammu as nan lintig, ngem as nan am-in us ay omafurot ay kaman kan Abraham. Tay hi Abraham at hiya nan pannakaama takú am-in. 17 Tay kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Munfialinok he-a as pannakaaman chi ongor ay tatakun henan ongor ay nasyon.”** Natongpar chi, tay hi Abraham nan pannakaama takú am-in as nan mangiilan Apo Dios. Hi Apo Dios ay enab-afurotna at wachay pannakafialina ay mangtaku as nan nunkatuy ya mangepawacha as maid. 18 Enafurot Abraham ay matongpar nan enkaren Apo Dios kan hiya, uray kaman achi mafialin ay matongpar nan nenamnamana. O, naifilang hi Abraham as pannakaaman chi tatakun henan ongor ay nasyon ay maifisar as nan enkaren Apo Dios kan hiya, “Kaman as nan taraw

nan filang nan kianakmu.”†† 19 Chaan poros kenmapuy nan pammaten Abraham as nan nangnumnumana ay kiayud hinkiasot chi tawwuna, ya hi Sara ay asawana at fiasig. 20 Inturturuyna ay enmafurot ya chaan us nunchuwachuwa ay tongparun Apo Dios nan nauy enkarina kan hiya. Kun at kaskasin pinmigma nan pammatina, ya chinaychayawna hi Apo Dios. 21 Chaan poros nunchuwachuwa hiya ay kafiaelan Apo Dios ay mangtongpar as nan enkarina. 22 Isunga kiapú as nan hana pammaten Abraham, in-filang Apo Dios hiya as nalintig ay taku. 23 Nan nauy naisurat ay kali ay kanana un in-filang Apo Dios hiya as nalintig at chaan naisurat para kan Abraham yangkiay, 24 ngem naetapi takú us. Tay hi Apo Dios ay nangtaku kan Apo takú ay Jesu Cristo manipud as nan utúy at ifilangna us chitaku ay omafurot kan hiya as nalintig. 25 Inpurang Apo Dios hi Jesus ay matuy kiapú as nan fiasfiasor takú, ya tenakuna hiya manipud as nan utúy ta maifilang takú as nalintig as nan mangiilana.‡‡

Nan Munfianakian Nan Maifilangan Nan Taku As Nalintig

5 Isunga kiapú ta in-filang chitaku kan Apo Dios as nalintig babaen as nan pammati takú, nakekappia takú kan hiya babaen as nan enat Apo takú ay Jesu Cristo. 2 O, babaen kan hiya, naetapi takú as nan grasyan Apo Dios ay cha takú kiankianasun ad wani. Munlagragsak takú ngarud, tay nannamaun takú ay makelak-am takú as nan kaichayawan Apo Dios. 3 Fiakun yangkiay chachi as munlagragsakan takú, ngem munlagragsak takú us as nan liglikiat takú, tay ammu takú ay

§4:13 Gen. 12:2-3; 17:4-22; 18:16-19; Rom. 8:16-17; Gal. 3:29

**4:17 Gen. 17:5

††4:18 Gen. 15:5

‡‡4:25 Isa. 53:4-5; 1 Co. 15:17; 2 Co. 5:15; Gal. 2:20

nan likiat at lumuwunay anos.[¶] ⁴O, mu maanosan takú nan likiat, epailan Apo Dios nan panang-aprobarna kan chitaku. Isunga namnamaun takú ay matongpar nan planon Apo Dios para kan chitaku. ⁵Nan nauy ay namnama takú at achi omepadismaya, tay ammu takú ay matongpar babaen as nan Espiritu Santo ay inchat Apo Dios kan chitaku, tay chana eparpalekna kan chitaku nan ongor ay layad Apo Dios.^{§§}

⁶O, enpailan Apo Dios nan kenaongor nan layadna kan chitaku, tay as nan ustuy ay timpu ay pinilen Apo Dios ya as nan kamaid pay laing nan kafiaelan takú ay mangekaman as nan laychun Apo Dios, natuy hi Cristo para kan chitaku ay fumasfiasor. ⁷Nalikiat ay anapun chi usa ay taku ay matuy para as nan mangtongpar as nan lintig. Ma-afialin ay wachay naturud ay matuy para as nan ammay ay taku. ⁸Ngem enpailan Apo Dios nan kenaongor nan layadna kan chitaku, tay as nan cha takú pay laing fumasfiasoran, natuy hi Cristo para kan chitaku.

⁹Isunga mu chakus chitaku infilang kan Apo Dios as nalintig ay tatakú babaen as nan charan Cristo ay enmayas as nan natuyana, siguradu ay esarakan chitaku kan Cristo as nan munchusaan Apo Dios. ¹⁰Tay mu infilangna chitaku as kiakiayyumna babaen as nan natuyan nan Anakna as nan timpu ay kafusor chitaku pay laing kan Apo Dios, kaskasin takuntu maesarakan babaen as nan matatakuwan Cristo, tay chakus takú nakekappia kan Apo Dios. ¹¹Ngem fiakun yangkiay chi as namnamaun takú, tay uray ad wani at munlagragsak takú kiapú as nan makekadmadaan takú kan Apo Dios babaen kan Apo takú ay Jesu Cristo ay nangepakappia kan chitaku kan Apo Dios.

Nan Nuntongparan Nan Enat Chin Adan Ya Nan Enat Cristo

(Gen. 3:6; 1 Co. 15:22, 45)

¹²Ammu takú ay finmasor chin Adan ad pus-uy, at hiyachi nan nunlapuwan chi fumasfiasoran chi tatakú. Kiapú as nan fiasor Adan, nakeddenggan hiya ay matuy. Isunga nunlapu as nan hiyachi, am-in ay tatakú at matuycha, tay finmasorcha am-in. ¹³As nan chaan pay nangichatan Apo Dios as nan lintigna kan Moises, finmasor challu nan tatakú. Ngem nan fiasfiasorcha at chaan naifilang as nunlablabingancha as nan lintig. ¹⁴Ngem uray chaancha lenablabing nan usa as nan filfilin Apo Dios ay kaman as nan finmasoran Adan, ammu takú ay wacha challu nan fiasfiasorcha. Ammu takú na, tay nunlapu as nan timpon Adan inkiana as nan timpon Moises, natunatuycha nan tatakú.

Hi Adan at wacha nan maepachongana kan Cristo ay chaan pay naiyanak asna's luta as nan timpon Adan. Nan enatcha ay chuwa at wacha nan nunfianakiancha as nan am-in ay tatakú. ¹⁵Ngem achi munpachong nan enatcha ay chuwa, tay nan grasyan Apo Dios ay inchatna babaen kan Cristo at ongor nan natkunana as nan enommat kiapú as nan fiasor Adan. Tay kiapú as nan fiasor nan usa ay ansa, am-in ay tatakú at nakeddenggan ay matuy. Ngem ong-ongor as solet nan grasyan Apo Dios, ya kaman us as nan inchatna as nan am-in ay tatakú babaen as nan grasyan nan usa ay hi Jesu Cristo. ¹⁶Nan usa us ay achi munpachongan nan inchat Apo Dios ya nan nuntongparan nan usa ay fiasor nan usa ay taku at hiyana: Am-in ay tatakú at nakeddenggan ay machusa. Ngem babaen as nan grasya ay inchat

¶5:3 Jn. 16:33; San. 1:2-4, 12

§§5:5 Joel 2:28-29; Ara. 2:17; 10:45

Apo Dios, am-in ay tatau at mafialincha ay mapakawan as nan ongor ay fiasfiasorcha ya maifilangcha as nalintig as nan mangiilan Apo Dios.¹⁷ Tit-iwa ay masapor matuy nan am-in ay tatau kiapú as nan fiasor nan us-usa ay taku, ngem am-ammay as solet nan nuntongparan nan enat nan usa ay taku ay hi Jesu Cristo. Tay babaen kan hiya, am-in ay mang-awat as nan ongor ay grasyan Apo Dios ya nan inchatna ay kenalintig at matakuchantu in-inkiana, ya maetapicha kan Cristo henan muntorayana.

¹⁸ Isunga kiapú as nan us-usa ay fiasor nan usa ay taku, am-in ay tatau at nakeddengancha ay matuy. Ngem babaen as nan us-usa ay nalintig ay enat Jesu Cristo ay hiyachi nan natuyana as nan koros, mafialin us ay maifilang nan am-in ay tatau as nalintig ta mawadancha as fiyag ay maid patingkiana.¹⁹ Tay kiapú as nan chaan nangtongparan nan usa ay taku as nan infilin Apo Dios, am-in ay tatau at nailubnakcha as nan fiasor. Assesa us ay kiapú as nan nangtongparan nan usa ay taku kan Apo Dios, am-in ay omafurot kan hiya at munfialincha as nalintig.

²⁰ Inchat Apo Dios nan lintigna kan Moises ta mangammuwan nan tatau ay cha omongoongor chi fiasfiasorcha. Ngem uray kun enmongoongor nan fiasfiasor, kaskasin challu somafi nan inchat Apo Dios ay grasyana.*²¹ Isunga tit-iwa ay am-in ay tatau at etortorayan nan fiasor ta matuycha ya maisiyancha kan Apo Dios. Tit-iwa us ay mangafiak nan grasyan Apo Dios babaen as nan nangifilangana as nan am-in ay tatau as nalintig. Ad wani, muntoray nan grasyan Apo Dios, ya nan munfianakiana at babaen as nan enat Jesu

Cristo ay Apo takú, inchat Apo Dios nan fiyag ay maid patingkiana.

Nan Maetapiyan Takú Kan Cristo

6 Ngachana ngarud nan maifiakia takú ad wani? Ay uray iturturuy takú ay cha fumasfiasor ta omong-ongor pay nan grasyan Apo Dios? ² Achi poros mafialin! Anan atun takú ay mangiturturuy ay fumasfiasor mu nan pannakafialin chi fiasor at nakaan at kan chitaku? Maid atun takú, tay kaman takú met natuy mu maepangkep as fiasor. ³ Ay achiyu ammu ay as nan nafunyakianan takú kiapú as nan pammati takú kan Cristo Jesus at kaman takú us naetapi ay natuy as nan natuyana? Ammu met![†] ⁴ As nan nafunyakianan takú, naetapi takú ay natuy as nan natuyana ya as nan nailubkana ta kaman as nan natakawan Cristo manipud as nan utúy babaen as nan nakaskaschaaw ay pannakafialin Apo Dios ay Ama takú at mafialin takú us ay maetapi as nan fiarú ay fiyagna.

⁵ Tay mu tit-iwa ay naetapi takú kan hiya as nan natuyana, tit-iwa us ay maetapi takú kan hiya as nan natakuwana manipud as nan utúy. ⁶ Ammu takú ay naetapi nan sikud ay fiyag takú kan Cristo as nan naelansaana as nan koros ta mamaid nan pannakafialin chi fiasor kan chitaku ya ta achi chitaku kasin fiabfiarun as nan fiasor. ⁷ Tay nan taku ay natuy at nawayawayaan as nan pannakafialin nan fiasor. ⁸ Ad wani, mu afurotun takú ay naetapi takú ay natuy as nan natuyan Cristo, maetapi takú us ay matakú as nan fiarú ay fiyagna. ⁹ Tay ammu takú ay natakú hi Cristo manipud as nan utúy ya achi poros kasin matuy. Namaid at nan pannakafialin nan utúy kan hiya. ¹⁰ Namingsan yangkiay

* 5:20 Rom. 3:20; 7:7; Gal. 3:19

† 6:3 1 Co. 12:13; Gal. 3:27

ay natuy hi Cristo ta kaanuna nan pan-nakafialin nan fiasor, ngem ad wani, matataku hiya ta maichayaw hi Apo Dios. ¹¹ Isunga masapor numnumunyu us ay nunpatingkia nan pannakafialin nan fiasor kan chakayu, ngem kun kayu at matataku ay munserfi kan Apo Dios kiapú as nan nakius-usaanyu kan Cristo Jesus.

¹² Isunga masapor achi takú eparufus ay muntoray nan fiasor kan chitaku ta achi takú tongtongparun nan mun-ongosán takú. ¹³ Kaman us ay achi takú etorok ay fumasor chi uray usa ay parten nan achor takú ay maosar ay mangekaman as mangotettet. Ngem kun takú at ichaton nan am-in ay parten nan achor takú kan Apo Dios ta maosar ay mangekaman as nalintig, tay hiyachi nan maifiakiay as nan taku ay kaman nanatuy ngem enettan Apo Dios as fi-arú ay fiyag. ¹⁴ Tay achi chitaku mafialin ay etorayan kasin as nan fiasor, tay ad wani, nan maifisaran nan kaesarakanan takú at fiakun as nan manongtongparan takú as nan lintig, ngem kun at as nan grasyan Apo Dios.

Nan Fiabfiarun Chi Kenalintig

¹⁵ Ngachana ngarud nan laychun tona ay kanan? Uy at wachachay mangali un mu maifisar nan kaesarakanan takú as nan grasyan Apo Dios ya fiakun as nan manongtongparan takú as nan lintig, ay iturturuy takú pay ay fumasfiasor? Achi mafialin! ¹⁶ Ay achiyu ammu ay mu ichatyu nan achoryu as fiabfiarun nan usa ay taku as munserserfi kan hiya at hiya nan amoyu? Isunga mu fiasor nan chayu munpaetortorayan, fiasor us challu nan amoyu, ya kiapú as nan chayu munpaetortorayan as nan fiasor at maisiyan kayu kan Apo Dios ta machusa kayu. Ngem mu hi Apo Dios nan chayu munpaetortorayan, maifilang kayu as nalintig as nan mangiilan Apo

Dios. ¹⁷ Munyamanak kan Apo Dios, tay uray mu fiabfiarun chakayu as fiasor ad kasin, epapasnekyu challu ad wani ay mangab-afurot as nan tit-iwa ay sursuru ay naisursuru kan chakayu. ¹⁸ Ad wani, nawayawayaan kayu as nan fiasor, ya nunfialin kayu as fiabfiarun nan nalintig ay Apo Dios. ¹⁹ Chak os-osarun nan maepadpachongan ay naraka ay maawatan chi tatau, tay chaan pay laing naonngan nan pammatiyu. Ad kasin, inpurangyu nan am-in ay parten nan achoryu as nan fiasor ta masopop ay ekamanyu nan kumpurmi ay karasen chi mangotettet. Ad wani, masapor fiawanyu chi ta munfialin kayu as fiabfiarun nan nalintig ay Apo Dios ta nasantowan nan panagfiyagyu.

²⁰ Tay ad kasin, as nan namabfiarun chakayu as nan fiasor at chaan chakayu entortorayan as nan kenalintig. ²¹ Ngem ay wachay ammay as enawatyu as nan enkamkamanyu ad kasin mu achi nan maifiainanyu ad wani? Maid met! Tay nan muntorongon tud-i ay naekamkaman at katuyan ya maisiyanan kan Apo Dios in-inkiana. ²² Ngem ad wani, kiapú ta nawayawayaan kayu as nan fiasor ya nunfialin kayu as fiabfiarun Apo Dios, chayu laklak-amun nan fiyag ay nasantowan, ya nan muntongparana at fiyag ay maid patingkiana. ²³ Tay nan elagfon nan fiasor as nan chiyuycha fiabfiaruna at utúy ay maid patingkiana. Ngem nan ichat Apo Dios at fiyag ay maid patingkiana babaen as nan nakius-usaan takú kan Cristo Jesus ay Apo takú.

Nawayawayaan Takú As Nan Lintig

7 Chakayu ay iib-a, maid chuwachuwa ay maawatanyu nan nauy ifiakiak, tay enpaingsayu met nan am-in ay maepangkep as nan lintig. Ammuyu met us ay nan lintig at wachay kalibfengana ay mangetoray as nan taku as nan matatakuwana yangkiay. ² Kaman

as nan naasaw-an ay fiafia. Kanan nan lintig un achi mafialin ay makeasawa as tukún ay laraki mu kutug ay matataku nan asawana.³ Ngem mu matuy nan asawana, mawayawayaan nan fiafia as nan lintig ay ansa, at mafialin ay makeasawa kasin. ³Isunga mu kutug ay matataku nan laraki ay asawana ya maetepon as tukún ay laraki at kanan takú un umiwet hiya. Ngem mu matuy nan asawana, mamaid nan kalibfengan nan lintig ay ansa kan hiya, isunga achi maifilang as umiwet mu kasin omasawa.

⁴Assesa us kan chakayu ay iib-a. Nawayawayaan kayu as nan kalibfengan nan lintig babaen as nan naifilanganyu as natuy, tay naetapi kayu ay natuy as nan natuyan Cristo. Ad wani, chakayu at kuwan Cristo, tay naetapi kayu kan hiya ay natakú manipud as nan utúy ta munserserfi takú am-in kan Apo Dios. ⁵Tay ad kasin, as nan nanongtongparan takú as nan mun-ongosán nan achor takú, kaskasin enmongor nan hanacha mun-ongosán takú kiapú ta ammu takú ay epawan nan lintig. Mu assessa, enkamkaman takú nan mangetoróng kan chitaku as nan katuyan takú. ⁶Ngem ad wani, kiapú ta naetapi takú ay natuy as nan natuyan Cristo, nawayawayaan takú as nan lintig ay nangifiafiarud kan chitaku. Nan cha takú munserserfiyan kan Apo Dios ad wani at achi maifisar as nan mangun-unuchan takú as nan naisurat ay lintig ay kaman as nan en-enat takú ad kasin, ngem kun at maifisar as nan fiarú ay fiyag ay nurpu as nan Espiritu Santo.

Nan Lintig Ya Nan Fiasor

⁷Ngachana ngarud nan maifiakia takú? Ay kanan takú un mangotettet

nan lintig? Achi! Tay mu maid nan lintig, chaanku koma naammuwan nan fiasor. Mu maid nan lintig ay mangifilin, “Achiyu akuman nan kuk-uwan chi tapina,”⁷ achek koma ammu ay fiasor payat chi kenaakum. ⁸Ngem kiapú ta fumafiasorak, kaskasinak naakum, tay ammok ay epawan nan lintig nan kenaakum. Tay mu maid nan lintig, maid us kalibfengan chi fiasor. ⁹Ad kasin, as nan timpu ay achek pay laing maawatan nan lintig, ammay nan numnumku. Ngem kunku pay naawatan nan laychun ay kanan nan lintig, finigfigku ay fumafiasorak. Kaman natakú nan fiasor ya kamanak us natuy. ¹⁰Tay nan nauy lintig ay umichat koma as fiyag at hiya nan nangekeddeng kan ha-un ay matuy kiapú as nan chaanku nanongtongparan as nan lintig ay anna. ¹¹Tay babaen as nan lintig, inilan nan fiasor nan chansana ay mangallilaw kan ha-un, ya babaen challu as nan lintig, nakeddenganak ay maisiyan kan Apo Dios in-inkiana.

¹²Isunga narawag ay nan lintig at nurpu kan Apo Dios, ya am-in ay filin as nan lintig at nasantowan, ustu ya ammay.⁸

¹³Ay nan laychun tona ay kanan at maisiyan takú kan Apo Dios kiapú as nan ammay ay lintigna? Fiakun! Tay nan fiasorku at hiyana nan kiapón nan machusaak. Ngem nan planon Apo Dios maepangkep as nan lintigna at ta maila koma nan kenamangotettet nan fiasor. Tay kiapú as nan fiasfiasor takú, nunfialinun takú nan ammay ay lintig Apo Dios as osaruna ay mangeddeng kan chitaku. Isunga babaen as nan lintigna at kaskasin maila nan nunsidla ay kenamangotettet nan fiasor.

³7:2 1 Co. 7:39

⁷7:7 Exo. 20:17; Deut. 5:21

⁸7:12 1 Tim. 1:8

Nan Mangokontra As Nan Numnum Takú

¹⁴ Ammu takú ay ammay nan lintig, tay nurpu as nan Espiriton Apo Dios. Ngem ha-un at kunak lawá taku ay naraka ay fumasor. Kamanak naelaku as fiabfiarun chi fiasor. ¹⁵ Achek maawatan nan chak atuatan, tay nan laychok ay atun at achek atun, ya nan achek lachun ay atun at atok. ¹⁶ Ad wani, nan achek manglaychanaan ay mangekaman as mangotettet ay chak at-atun at hiyasa nan mangepaila ay iyafudku ay ammay tit-iwa nan lintig. ¹⁷ Isunga fiakun ha-un nan cha mangekamkaman as mangotettet, ngem kun at nan pannakafialin nan fiasor ay naisisikud kan ha-un. ¹⁸ Tay ammok ay maid poros ammay ay ukiali ay naisisikud ay wacha kan ha-un, tay uray laraychok ay mangekaman as ammay, achiyak challu makaekaman. ¹⁹ Tay nan chiyuycha ammay ay laychok ay atun at chicha nan achek maekaman, ngem nan manangotettet ay achek laychun ay atun at chicha nan chak ekamkaman. ²⁰ Ad wani, mu atok nan achek laychun, naraka ay maila ay fiakun ha-un nan mangekaman, ngem kun at nan pannakafialin nan fiasor ay naisisikud kan ha-un.

²¹ Isunga nan napadpachasak at hiyana: Laychok ay atun nan ammay, ngem nan fiasor at etorongak met ay mangekaman as mangotettet. ²² Tay as nan munnunumnumku at aprobarak nan lintig Apo Dios, ²³ ngem tukún nan cha mangetortoray as nan achorku. Nan cha mangetortoray as nan achorku at hiya nan fiasor ay naisisikud kan ha-un, at chana fusoron nan lintig Apo Dios ay laylaychun nan numnumku. Isunga nan nuntongparana at kamanak finafiarud

as nan fiasor ay naisisikud kan ha-un. ²⁴ Anuyak paat kasusug-ang! Ngachana nan mangesarakan kan ha-un as nan nauy fumafiasor ay achorku ay kiapón nan katuyak? ²⁵ Munyamanak kan Apo Dios, tay hiya nan nangesarakan kan ha-un babaen kan Apo takú ay Jesu Cristo!

Nauy ngarud nan kasasaadku: As nan munnunumnumku at laychok ay tongparun nan lintig Apo Dios, ngem kiapú as nan fiasor ay naisisikud kan ha-un, chaak challu fumasofiasor.

Nan Fiyag Ay Etortorayan Nan Espiritu Santo

8 Isunga am-in takú ay nakius-usa kan Cristo Jesus at achi takú poros machusa. ² Tay babaen as nan nakius-usaan takú kan Cristo Jesus, wacha nan fiarú ay fiyag ay inchat nan Espiritu Santo kan chitaku. O, nan pannakafialin nan Espiritu Santo nan nangway-awaya kan chitaku as nan pannakafialin nan fiasor ya as nan muntongparan as nan utúy. ³ Achi poros kafiaelan nan Lintig Moises ay mangwayawaya kan chitaku as nan panagtoray chi fiasor, tay nakapuy takú ay mangtongpar as nan filfilina. Ngem enat Apo Dios nan achi kafiaelan nan lintig ay atun. Finaor Apo Dios nan Anakna ay nunfialin as taku ay kaman kan chitaku ta hiya nan mangekarua as nan pannakachusan nan am-in ay tatau ta makaan nan fiasfiasorcha. O, kenaan Apo Dios nan pannakafialin nan fiasor ay cha mangetortoray kan chitaku. ^{**} ⁴ Enat Apo Dios chi ta tongparun takú ay ustuustu nan laychun nan lintigna. O, mafialin takú ay tongparun na mu nan Espiritu Santo nan parufusun takú ay mangetoróng as nan katakuwan takú, fiakun nan laylaychun nan achor takú.

** 8:3 Isa. 53:4-6; Jn. 1:29; Rom. 5:6-9; 2 Co. 5:21; Gal. 3:13

⁵Nan tatau ay manongtongpar as nan laylaychun nan achorcha at nan hana ay laylaychun nan achorcha nan cha mangetortoray as nan numnumcha. Ngem nan tatau ay manongtongpar as nan laychun nan Espiriton Apo Dios at nan Espiriton Apo Dios nan cha mangetortoray as nan numnumcha. ⁶Mu nan nunumnum takú at nan laylaychun nan achor takú, nan muntongparan takú at nan maisiyanan kan Apo Dios in-inkiana. Ngem mu nan Espiriton Apo Dios nan mangetoray as numnum takú, mawad-an takú as fiyag ay maid patingkiana ya makekappia takú kan Apo Dios. ⁷Tay mu nan taku at munpaetoray as nan numnumna, munfialin hiya as kafusor Apo Dios. Achina tongparun nan lintig Apo Dios, tay nan kenatit-iwana at achina kafiaelan ay mangtongpar. ⁸Isunga nan taku ay manongtongpar as nan laylaychun nan achorna at achina mafialin ay palaylaychun hi Apo Dios.

⁹Ngem fiakun assesa kan chakayu, tay etorayan chakayu as nan Espiriton Apo Dios. Mu tit-iwa ay wacha nan Espiriton Apo Dios kan chakayu, tongparunyu nan epakaammuna, fiakun nan laylaychun nan achoryu. Numnumunyu ay nan taku ay maid kan hiya nan Espiriton Cristo at fiakun takon Cristo.

¹⁰Ngem mu mawawacha hi Cristo kan chakayu, uray mu matuy nan achoryu kiapú as fiasor, mataku challu nan espirituy as nan kawad-an Apo Dios, tay infilang chakayu kan Apo Dios as nalintig.††

¹¹Mu etorayan chakayu as nan Espiriton Apo Dios ay nangtaku kan Jesu Cristo manipud as nan utúy, takuwunantu us

nan achoryu ay matuy babaen as nan Espirituna ay mawawacha kan chakayu.‡‡

¹²Isunga iib-a, wacha nan libfengun takú ay tongparun, ngem achi maiyunud as nan sikud ay panagfiyag takú. ¹³Tay mu epaetoray takú nan numnum takú as nan mun-ongosán nan achor takú, siguradu ay maisiyan takú kan Apo Dios in-inkiana. Ngem mu awatun takú nan fiachang nan Espiriton Apo Dios ta chukikian takú nan mangotettet ay cha takú atuaton, mawad-an takú as fiyag ay maid patingkiana. ¹⁴Tay nan tatau ay cha etortoróng nan Espiriton Apo Dios at an-ak Apo Dios. ¹⁵Tay nan Espiritu ay inchat Apo Dios kan chitaku at chaan chitaku nunfialinun as mafiafiaor ay umugyat ay machusa ay kaman as nan kasasaad takú ad kasin, ngem kun chitaku at infilang as an-ak Apo Dios. Isunga babaen as nan Espirituna, mafialin takú ay awakian hi Apo Dios as, “Ama”. ¹⁶Nan Espiriton Apo Dios at hiya nan cha mangepaneknek as nan numnum takú ay chitaku nan tit-iwa ay anak Apo Dios. ¹⁷Kiapú ta an-ak chitaku kan Apo Dios, tawichun takuntu nan chiyuycha intutupugna ay bendisyon ay para as nan tatakuna. Maketawid takú us kan Cristo as nan intutupug Apo Dios ay para kan hiya. Tay mu mapalikiat takú ay kaman takú cha makiliglikiat kan Cristo, maetapi takú us kan hiya as nan kaichayawana.¶¶

Nan Kaichayawan Takú As Tapen Chi Urkiw

¹⁸Ifilangu ay nan likiat ay cha takú iliwiwas ad wani at achi poros maekari ay maepachong as nan kaichayawan ay

††8:10 As nan kalen chi Griego, nan usa ay laychun nan nauy ay kanan at hiyana: “Ngem mu mawawacha hi Cristo kan chakayu, uray mu matuy nan achoryu kiapú as nan fiasoryu, ichat challu nan Espiritu Santo kan chakayu nan fiyag ay maid patingkiana.”

‡‡8:11 1 Co. 15:51-54

¶¶8:17 Jn. 16:33; 17:22; 2 Tim. 2:12; 1 Ped. 4:13; Pal. 3:21

epailan Apo Dios kan chitaku as tapen chi urkiw. ¹⁹Tay am-in ay finayang Apo Dios at laraychuncha ay omali nan timpu ay mangepail-an Apo Dios as nan kasasaad takú ay an-akna. ²⁰O, am-in chaná ay finayang Apo Dios at naked-dengancha ay munfialin as maid kotkotokcha. Fiakun chicha nan nunplanu ay manglak-am as nan assesa ay chusa, tay planon Apo Dios chi. Ngem wacha challu nan manamna, ^{§§ 21} tay planon Apo Dios ay mawayawayaantu nan am-in ay finayangna as nan pannakafialin nan chunot, ya makelak-amchantu as nan nakaskaschaaw ay pannakawayawayan nan an-akna. ²²Tay ammu takú ay nunlapu ad maliyam inkiana ad wani, chacha mun-an-anana nan am-in ay nafiayang kiapú as likiatcha ay kaman as nan fiafiai ay munpasikar as nan omankana. ²³Ngem fiakun chicha yangkiay nan cha munliglikiat, tay uray us chitaku ay naichatan nan Espiritu Santo ay hiya nan omona ay inchat Apo Dios kan chitaku ay enmafurot. Kaman takú us cha mun-an-anana as numnum takú as nan munsusuuchan takú as nan timpu ay mangepail-an Apo Dios as nan nangifilangana kan chitaku as an-akna ya sokatana nan nauy achor takú as fiarú ay achor ay achi matmatuy. ²⁴Tay hiyana nan nenamna takú nunlapu as nan naesarakanan takú. Ngem mu natongpar nan nauy nenamna takú, fiakun chi as makali un namnama. Tay ay kun takú namnamaun nan chakus wacha ay iilaun takú? ²⁵Ngem mu achi pay laing matongpar nan nenamna takú, an-anosan takú ay maman-ud.

²⁶Fiakun yangkiay nan namnama takú nan mamadfiachang kan chitaku, ngem fumadfiachang us nan Espiritu Santo as nan kenakapuy takú. Tay achi takú

ammu ay munkararag ay ustu, ngem nan Espiritu Santo nan makekali kan Apo Dios para kan chitaku as nan kali ay achi takú maifialekas. ²⁷Hi Apo Dios ay nangammu as nan wacha as numnum takú at ammuna us nan wacha as numnum nan Espirituna, tay nan maketagtakiatforana kan Apo Dios at para kan chitaku ay tatakuna ay maiyunud as nan enkeddeng Apo Dios.

²⁸Ammu takú us ay am-in ay cha om-ommat as nan chiyuycha manglaylayad kan Apo Dios,* ay chicha nan enayakiana ay maiyunud as nan pangkepna at ammay nan munfianakiana kan chicha. ²⁹Tay nan chiyuycha sikud ay pinipilen Apo Dios at chicha nan sikud ay keneddengana ay komaman as nan Anakna ta hiya nan panguruwan takú am-in ay hen-anag-i. ³⁰Nan chiyuycha keneddengana ay komaman as nan Anakna at enayakiana us chicha, ya nan enayakiana at infilangna us chicha as nalintig. Fiakun yangkiay chi, ngem entapina us chicha as nan kaichayawan nan Anakna.

Nan Layad Apo Dios Ay Enpailan Cristo

³¹Ngachana ngarud nan maifiakia takú maepangkep as nan nauycha cha at-atun Apo Dios para kan chitaku? Mu wacha hi Apo Dios kan chitaku, ay wachay mangamis kan chitaku? Maid! ³²Chaan inyekot Apo Dios nan mismu ay Anakna, ngem kuna at inpurang ay matuy para kan chitaku am-in. Mu enatna chi as nan mismu ay Anakna para kan chitaku, ay achina mafialin ay ichtat us kan chitaku nan am-in ay kasaporan takú? Ichatna met! ³³Ngachana nan mangicharum kan chitaku ay pinilen Apo Dios? Tay hi Apo Dios at hiya met

§§8:20 Gen. 3:17-19

*8:28 winnu, "Muntitimpuyukun Apo Dios nan am-in ay cha om-ommat."

nan nangifilang kan chitaku as nalintig.

³⁴Ngachana ngarud nan makafiael ay mangokóm kan chitaku? Tay hi Jesu Cristo at hiya met nan natuy para kan chitaku, ya fiakun yangkiay chi, ngem natakú us hiya manipud as nan utúy. Ad wani, wacha hiya as apét kannawan Apo Dios. Hiya pay nan cha maketagtakiatfor kan Apo Dios para kan chitaku. ³⁵Isunga anan makaisiyan ngarud kan chitaku as nan layad Cristo? Maid! Ay mafialin chi likiat winnu chanag winnu nan mamalikiatan chi tatakú kan chitaku? Achi! Ay mafialin us chi chukiaang winnu kenakurang chi fiachu winnu kauugyat ay cha om-ommat winnu uray nan mapatuyan takú? Achi challu! ³⁶Nan kaman as nan nauycha ay liglikiat at chicha challu nan naifiagiakia as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Kiapú kan he-a Apo, kanayon ay sakiangunmi nan utúy. Maifilang kami as kaman as nan chiyuycha karnero ay kiayud maparti.”[†]

³⁷Ngem uray mu mapachasan takú nan nauycha am-in ay likiat, maid kafiaelan-cha ay mangamis kan chitaku, tay mangaafiak takú challu babaen kan Cristo ay manglaylayad kan chitaku. ³⁸Tay ammok challu ay maid poros makaisiyan kan chitaku as nan layadna. Uray mu matuy takú winnu matatakú takú, achi takú challu maisiyan as nan layadna. Uray nan angheles winnu nan chiyuycha anennet winnu tapina ay wachay pannakafialincha at achicha kafiaelan ay mangisiyan kan chitaku as nan layadna. Uray nan cha om-ommat ad wani winnu nan chaan pay enommat,[‡] ³⁹uray nan wacha ad chaya winnu nan wacha ad chur-um, ya uray us ngachana ay nafiayang at maid poros makaisiyan kan chi-

taku as nan layad Apo Dios ay lak-amun takú babaen kan Cristo Jesus ay Apo takú.

Nan Sug-ang Apo Dios As Nan Chiyuycha Judio Ay Tatakuna

9 Nan nauy chak ifiagiakia kan chakayu at tit-iwa. O, achiyak munkutkutum, tay usaak ay omaafurot kan Cristo. Uray nan numnumku ay etortorayan nan Espiritu Santo at paneknekana ay achiyak munkutkutum. ²Nan laychok ay ifiakia at kunak ngumunguyus as solet. Kanayon us ay nasaket chi numnumku kiapú as nan kacharaak ay Judio. ³Mu mafialin koma at uray ha-un nan maesokat kan chicha ay machusa ya maisiyan kan Cristo. ⁴Tay chicha nan kianak Israel ay chicha nan pinilen Apo Dios as tatakuna, ya chicha nan infilangna as an-akna. Chicha us nan nangepail-ana as nan kaichayawana.[¶] Chicha nan manawid as nan inturag Apo Dios as nan kaap-uwancha. Chicha challu nan nangichatan Apo Dios as nan lintigna ya nangepakaammuwana as nan ustuy ay atuncha ay manaychayaw kan hiya. Chicha us nan nangekariyan Apo Dios as nan maepangkep as nan Mesias ay mangesarakan kan chicha. ⁵Nan kaap-uwancha at napategcha ay tatakú ad pus-uy. Uray nan Cristo at kianak chi Judio mu maepangkep as nan katatakuna, ya hiya at Dios us ay mangetortoray as nan am-in ay wacha. Machaychayaw koma hiya in-inkiana. Amen.

⁶Ngem uray mu enachen nan kakailiyak ay kianak Israel hi Cristo, achek kanan un chaan tenongpar Apo Dios nan enkarina as nan tatakuna. Tay

[†]8:36 Sal. 44:22; 1 Co. 15:31

[‡]8:38 Efe. 1:21

[¶]9:4 Exo. 19:18; 40:34-38

nan kianak Israel at fiakuncha am-in tatakun Apo Dios. ⁷Fiakun us am-in ay kianak Abraham[§] at maetapicha ay manawid as nan enkaren Apo Dios, tay kenalen Apo Dios kan Abraham, “Nan kianak Isaac yangkiay nan maifilang as kianakmu.”** ⁸Nan laychun tona ay kanan at fiakun am-in nan kianak Abraham nan ifilang Apo Dios as tit-iwa ay an-akna, ngem kun yangkiay nan maiyanak ay matongparan nan enkarina. ⁹Tay nauy nan enkaren Apo Dios kan Abraham maepangkep kan Isaac: “Munfiangachaktu as nan assena ay timpu as tawwun, ya hi Sara ay asawam at omanaktu as laraki.”††

¹⁰Fiakun yangkiay chi, ngem numnumnyu us nan enat Apo Dios ay nunpili as nan apel ay an-ak Rebecca ay epotot Isaac ay kaap-uwang takú. ¹¹⁻¹²Tay as nan chaan pay naiyankan nan hanacha chuwa, ya maid pay laing enkamancha as ammay winnu mangisiw, kenalen Apo Dios kan Rebecca, “Nan panguru nan munserserfintu as nan enauchi.”‡‡ Kenalen Apo Dios chi ta maammuwan ay nan nangpiliyana as nan usa at achi maifisar as nan enatcha ay chuwa, ngem kun at as nan sikud ay pangkepna ay nangayag. ¹³Kaman challu as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Lenayadku hi Jacob, ngem enachek hi Esau.”¶¶

¹⁴Ngachana ngay nan maifiakia takú? Ay achi nalintig hi Apo Dios? Nalintig met! ¹⁵Tay kenalen Apo Dios kan Moises, “Sug-angak nan laychok ay sug-

angan.”§§ ¹⁶Isunga hiyasa nan mangammuwan takú ay nan mangpiliyan Apo Dios as nan tatau at fiakun kiapú as nan laychun nan tatau winnu as nan chacha atuatur, ngem kun at kiapú as nan sugang Apo Dios. ¹⁷Nan usa pay ay numnumnyu at nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ad pus-uy maepangkep as nan Faraon ay ari ad Egipto ay kanana, “Nunfialinok he-a as ari ta epailak nan pannakafialinku babaen kan he-a ya ta epakaammok nan ngachanku henan amin ay lukiar asna's luta.”* ¹⁸Isunga mu hiyasa, sug-angan Apo Dios nan laychuna ay sug-angan ya patangkenuna nan numnum nan taku ay laychuna ay patangkenun.

Nan Fungat Ya Nan Sug-ang Apo Dios

¹⁹Uy at wacha kan chakayu nan manarudud, “Mu hiyasa ngarud, adchi ngay t'uy pay laing pafiasorun Apo Dios nan tatau? Anan ngachana man challu nan makafial ay mangontra as nan laychun Apo Dios?” ²⁰Ngem kanak un he-a ay kun lawá taku, ay wachay kalibfengam ay manongfiat kan Apo Dios? Maid met! Kaman as nan fianga, ay mafialin ay kanana as nan nangamma kan hiya, “Adchi t'uy assenay enatmu ay nangamma kan ha-un?”† ²¹Achi mafialin, tay nan mun-am-amma as oknet ay fianga at wachay kalibfengana ay mangosar as nan oknet ta ammaana as laychuna. Mu laychuna, libfengna ay mun-amma as oknet ay fianga as chuwa ay karasi ay fi-

§9:7 Gen. 25:1

**9:7 Gen. 21:12

††9:9 Gen. 18:10

‡‡9:11-12 Gen. 25:23

¶¶9:13 Mal. 1:2-3

§§9:15 Exo. 33:19

*9:17 Exo. 9:16

†9:20 Isa. 29:16; 45:9; Jer. 18:6; 2 Tim. 2:20

anga, nan usa at napateg nan kaosarana ya nan usa at kumpurmi as kaosarana.

²² Assesa us kan Apo Dios. Wacha nan kalibfengana ay mangedkaman as laychuna. Laychuna ay mangepaila as nan pannakafialina ya fungatna ay manusa as nan tatau ay nakeddangan ay machusa. Chaana enat chi ngem kuna at enan-anosan chicha ²³ ta epailana us nan nakaskaschaaw ay kaichayawana as nan tatau ay susug-angana ay sikud ay ensakianana ay maketaku kan hiya ad chaya.[‡] ²⁴ Chitaku nan tatau ay enayakian Apo Dios, ya fiakun yangkiay chitaku ay Judio ngem uray us nan chiyuycha Gentil. ²⁵ Hiyasa challu nan enpaisurat Apo Dios kan Oseas ay kanana,

“Nan chiyuycha fiakun tatakok ad kasin at awakiaktu chicha as tatakok.

Nan chiyuycha chaanku lenayad ad kasin at awakiaktu chicha as laylaychok.”[¶]

²⁶ “Nan lukiar ay nangifiag-ak un fiakun chicha nan tatakok at hid-i nan maawakianancha as an-ak nan matatau ay Dios.”[§]

²⁷ Wacha us nan enpadton Isaias maepangkep as nan chiyuycha kianak Israel ay kanana,

“Uray kun kaman as nan lakian henan olet nan fiayfiay nan kaongor nan chiyuycha kianak Israel, akét yangkiay challu kan chicha nan maesarakan.

²⁸ Tay tongparun challu Apo Dios nan enkekeddengna ay munchusaana asna's luta. O, henkemachuna ay manglopas ay mangtongpar as sa.”^{**}

²⁹ Kaman us as nan enpadton Isaias ay kanana,

“Mu maid yinagyag nan Dios ay Manakafialin as nan am-in as akét kan chakami ay Judio, namaid kami koma am-in ay kaman as nan enomat as nan chiyuycha i-Sodoma ya i-Gomorra.”^{††}

Nan Chiyuycha Kianak Israel Ya Nan Ammay Ay Chamag

³⁰ Ngachana ngarud nan maifiakia takú? Hiyana: Nan chiyuycha Gentil ay chaan nangepapasnek ay maifilang as nalintig as nan mangiilan Apo Dios at naifilangcha challu as nalintig babaen as nan pammatica yangkiay kan Cristo.

³¹ Ngem nan chiyuycha kianak Israel ay nangepapati ay nangun-unud as nan lintig ta maifilangcha as nalintig as nan mangiilana at chaancha challu naifilang as nalintig, tay chaancha tenongpar nan hana lintig. ³² Adchi pay? Tay chaancha enanap nan naifilangancha as nalintig babaen as pammati, ngem kun at babaen as nan chacha atuaturun ay mangtongpar as nan lintig. Naesakiaw chaná ay Judio as nan pammatica kan Cristo ay maepachong as nan omesakiaw ay fiatu. ³³ Kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Ilaunyu, wacha nan inpuuyku ay fiatu ad Sion ay mangesakiaw ya manokchag as tatau.

Ngem uray ngachana ay taku ay omafurot kan hiya at achi poros mafianan.”^{‡‡}

[‡]9:23 Rom. 8:28-30; Efe. 2:10

[¶]9:25 Ose. 2:23

[§]9:26 Ose. 1:6, 8-10

^{**}9:28 Isa. 10:22-23

^{††}9:29 Gen. 19:24-25; Isa. 1:9

^{‡‡}9:33 Isa. 8:14; 28:16; Mat. 21:42; Rom. 10:11, 1 Ped. 2:6-8

Nan Kenalintig Nan Tataku Ya Nan Kenalintig Apo Dios

10lib-a, nan laraychok paat at maesarakancha koma nan kacharaak ay Judio. Hiyana nan kanayon ay ekararagku kan Apo Dios. ²Mapaneknekak ay epapatcha ay munchaychayaw kan Apo Dios, ngem nan panagchaychayawcha kan hiya at achi maiyunud as nan tit-iwa ay pannakaammu. ³Tay achicha maawatan nan atun Apo Dios ay mangifilang as nan tataku as nalintig, kuncha at penachapachas ay munfialin as nalintig babaen as nan chiyuycha chacha atuaturon ay mangtongpar as nan hana lintig. Isunga chaancha nunpaetoray as nan panangifilang Apo Dios kan chicha as nalintig. ⁴Tay nan kenatit-iwana at hi Cristo nan namapug as nan lintig. Isunga am-in ay omafurot kan hiya at maifilangcha as nalintig as nan mangiilan Apo Dios.

Nan Kaesarakanan At Para As Nan Am-in

⁵Nauy nan insurat Moises maepangkep as nan kenalintig ay maifisar as nan panangtongpar as nan Lintig: “Nan taku ay mangtongpar as nan am-in ay filin as nan Lintig at matakuntu in-inkiana.”[¶] ⁶Ngem mu maepangkep as nan panangifilang Apo Dios as nan tataku as nalintig ay maifisar yangkiay as nan pammaticha kan Cristo, wacha us nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Achiyu kanan as numnumyu un, ‘Ngachana nan umuy ad chaya?’

(ay uy mangayag kan Jesu Cristo ta kumuwab asna's luta, tay kinmuwab met at hiya!)

⁷Winnu, achiyu kanan un, ‘Ngachana nan umuy ad chur-um as nan kawad-an nan natuy?’ (ay uy mangtaku kan Cristo manipud as nan utúy, tay natakun met at hiya manipud as nan utúy!)”

⁸Tay nauy nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Nan kalen Apo Dios at naeesnop kan chakayu. Wacha as numnumyu ya mafialin ay chayuy ifiagfiakia.”^{§§}

Nan nauy kalen Apo Dios at hiyana nan maepangkep as pammati ay chami ekaskasaba. ⁹Mu ipudnuyu ay afurotunyu ay hi Jesus nan kangatuwan ay Apo ya mu tit-iwa ay afurotunyu ay tenakon Apo Dios hiya manipud as nan utúy, maesarakan kayu. ¹⁰Tay mu tit-iwa ay omafurot takú, ifilang chitaku kan Apo Dios as nalintig, ya babaen as nan mangipudnuwan takú ay omafurot takú at maesarakan takú. ¹¹Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Nan ngachana ay omafurot kan Jesus at achintu mafiainan as nan sangwanan Apo Dios.”* ¹²Nan laychun nan nauy ay kanan at sinug-angan Apo Dios nan am-in ay tataku, tay maid natkunan nan chiyuycha Judio as nan chiyuycha Gentil as nan mangiilana. Tay ususa yangkiay nan Apon nan am-in, ya bendisyonana as chamuna nan am-in ay chumawat as fiachang kan hiya. ¹³Tay kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Nan am-in ay tataku ay chumawat as fiachang as nan Apo at maesarakanchantu.”[†]

[¶]10:5 Lev. 18:5; Gal. 3:12

^{§§}10:8 Deut. 30:10-14

*10:11 Isa. 28:16; Rom. 9:33

†10:13 Joel 2:32

Maid Panfor Nan Chiyuycha Judio Ay Achi Omafurot kan Cristo

¹⁴Ngem anan atuncha ngay ay chumawat as fiachang kan hiya mu chaancha enmafurot? Anan atuncha ngay us ay omafurot kan hiya mu chaancha chinngor nan maepangkep kan hiya? Anan atuncha us ay chumngor mu maid uy mun-ekasaba kan chicha? ¹⁵Anan atun ngay us nan tatau ay uy mun-ekasaba mu achicha maifiaor? Ngem naifiaorcha, tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Anuy paat omeparagsak as solet nan omaliyan nan mangekaskasaba as nan ammay ay chamag.”[‡] ¹⁶Ngem akét nan enmafurot as nan ammay ay chamag, tay kaman as nan kenalen Isaias ay mismu, “Apo, akét yangkiay nan enmafurot as nan insururumi.”[¶] ¹⁷Isunga narawag challu ay omafurotcha nan tatau babaen as nan munchungorancha, ya nan chungruncha at nan chamag maepangkep yangkiay kan Cristo.

¹⁸Ngem sarudsuchok pay na: Ay chaan tit-iwa chinchinngor nan chiyuycha Judio nan hana ay chamag? Chingorcha met, tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Nadngor nan kalicha henan uray ngachana ay lukiar. Naepakaammu nan infiagfiakiacha henan am-in ay lukiar asna's luta.”[§]

¹⁹Nauy pay nan usa ay sarudsuchok: Ay kun chaan naawatan nan chiyuycha Judio nan chinngorcha? Naawatancha met, tay uray nan chiyuycha Gentil at

naawatancha. Numnumunyu nan enpad-ton Moises ay enpaisurat Apo Dios ay kanana,

“Paaposok chakayu kiapú as nan chiyuycha kanancha un achi maifilang as tatakok.

Pafungtok us chakayu kiapú as nan tatau ay ka-ananyu ay achi nangammu as nan maepangkep kan ha-un.”^{**}

²⁰Naturturud pay hi Isaias ay nangifia-akia babaen as nan insuratna as nan Kalen Apo Dios maepangkep as nan chiyuycha Gentil ay kanana,

“Ininchananak as nan tatau ay chaan nangan-anap kan ha-un.

Nunpailaak as nan tatau ay chaan nanarsarudsud as nan maepangkep kan ha-un.”^{††}

²¹Ngem mu maepangkep as nan chiyuycha Judio, assena nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Inurkiw ay ichatkuy kappia as nan tatau ay achi omafurot ya as nan tatau ay mangontra kan ha-un.”^{‡‡}

Nan Sug-ang Apo Dios As Nan Chiyuycha Judio

11 Sarudsuchok ngarud: Ay enachen Apo Dios nan chiyuycha mismu ay tatakuna? Chaan! Tay ha-un ay mismu at usaak ay Judio ay kianak Abraham, ya nurpuwak as nan tribon Benjamin.^{¶¶} ²Chaan enachen Apo Dios nan sikud ay pinilina ay tatakuna. Am-muyu met nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay lilen Elias maepangkep as nan kakailiyana ay Judio ay kanana, ³“Apo,

[‡]10:15 Isa. 52:7; Nah. 1:15; Efe. 6:15

[¶]10:16 Isa. 53:1

[§]10:18 Sal. 19:4

^{**}10:19 Deut. 32:21

^{††}10:20 Isa. 65:1

^{‡‡}10:21 Isa. 65:2

^{¶¶}11:1 2 Co. 11:22-23; Filp. 3:5-6

penatuycha nan chiyuycha pomapadtom. Chinachaelcha us nan chiyuycha mun-ichatchatonan nan tatakú as animar kan he-a. Ha-un yangkiay nan nayagyag, ya laychuncha us ay mangpatuy kan ha-un.”^{§§} ⁴Ngem ngachana nan ensongfiat Apo Dios kan hiya? Kenalina, “Wachacha nan piton lifu ay tatakok ay yinagyagku ay chaan poros nanaychayaw as nan didiosen ay Baal.”*
⁵Kaman us challu ad wani ay timpu, wachacha nan akét ay pinilen Apo Dios ay Judio, ya pinilina chicha kiapú as nan grasyana kan chicha. ⁶Mu kiapú as grasyana nan nangpiliyana kan chicha, fiakun ngarud kiapú as nan nanongtongparancha as nan lintig. Tay mu kiapú as nan ammay ay enkamkamancha nan nangpiliyana kan chicha, achi takú mafi-alin ay kanan un grasyana chi.

⁷Nan enommat at hiyana: Chaan naanapan nan kaongoran ay Judio nan chacha anaanapun. Nan akét yangkiay ay pinilen Apo Dios nan nakaanap. Ngem am-in ay tapina ay Judio at penatangken Apo Dios nan numnumcha.

⁸Kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Kaman enpassuy Apo Dios nan numnumcha ya pannakaawatcha. Isunga inkiana ad wani, uray kun wachay matacha, achicha makaila, ya uray wachay ingacha, achicha makadngor.”†

⁹Wacha us nan enpaisurat Apo Dios kan Ari David ay kanana,

“Sapay koma ta kalina at ya madpapcha as nan chacha mangkiankianasan ay mangan as tukutukún ay makan ay kaman kossel ay mailkian winnu an-

imar ay mafituwan ta machusacha ay ustu.

¹⁰Ngomongot koma us nan numnumcha ta achicha maawatan nan tit-iwa. Mapalikiatcha koma in-inkiana.”‡

¹¹Sarudsuchok ngarud: As nan naesakiawan nan chiyuycha Judio ta mag-ascha, ay chaancha nakafiangun? Chaancha met! Nan kenatit-iwana at kiapú ta finmasorcha, napachasan nan chiyuycha Gentil nan kaesarakanan. Assesa nan enommat ta omapos nan chiyuycha Judio as nan chiyuycha Gentil ya ta maesarakanchantu. ¹²Numnumun takú na ngarud: Mu nabendisyonan as solet nan tatakú asna's luta kiapú as nan fiasfior nan chiyuycha Judio ya kiapú as nan nangachiyancha kan Cristo, ay achicha kaskasin mabendisyonan mu maesarakan nan ustuustu ay filang nan chiyuycha Judio?

Nan Maesarakanan Nan Chiyuycha Gentil

¹³Ad wani, wacha nan ifiakiak kan chakayu ay Gentil. Kiapú ta piniliyak kan Apo Dios as apostolna ay mangisuru kan chakayu, epategku na ay chunok

¹⁴ta urum ya omaposcha nan iib-ak ay Judio kan chakayu. Mu hiyasa, maesarakanchantu nan tapina kan chicha.

¹⁵Tay as nan nangachiyen Apo Dios kan chicha, nunfialin nan chiyuycha Gentil as kiakiayyum Apo Dios. Isunga ammay as solet mu kasin awatun Apo Dios chicha, tay kamancha natakú manipud as nan utúy.

¹⁶Maepachong nan chiyuycha Judio as nan tenapay. Mu maichaton kan Apo Dios nan omona ay put-ing, maifi-

§§11:3 1 Ar. 19:10, 14

*11:4 1 Ar. 19:18

†11:8 Deut. 29:4; Isa. 29:10; Mat. 13:13-17

‡11:10 Sal. 69:22-23

lang as kuwan us Apo Dios nan naputingana. Nan usa us ay maepachongancha at as nan kaiw, tay mu maichaton kan Apo Dios nan lamotna, kuwan us Apo Dios nan pangana. ¹⁷ Nauy pay nan maepachongan nan chiyuycha Judio. Maepachongcha as nan kaiw ay olivo ay entanum ya enay-aywanan Apo Dios. Ngem senpak Apo Dios nan tapen nan pangana. Chakayu us ay Gentil at maepachong kayu as nan olivo ay kun lawá tinmutufu. Nan enat Apo Dios at enarana chakayu ya ensoop chakayu as nan entanumna ta maetapi kayu as nan sikud ay panga ay nayagyag. Ad wani, makelaklak-am kayu as nan ammay ay cha murmurpu as nan lamotna. ¹⁸ Isunga achiyu epangas ay chakayu nan kaskasin ammay mu nan chiyuycha Judio ay enachen Apo Dios ay chicha nan maepachong as nan chiyuycha panga ay senpakna. Kun kayu yangkiay panga ay ensoopna. Nan kenatit-iwana at fiakun nan panga nan manikun as nan lamot, ngem kun at nan lamot nan manikun as nan panga.

¹⁹ Mafialin ay wachacha kan chakayu nan mangali, “Tit-iwa sa, ngem senpak Apo Dios nan tapen chi panga ta chakami nan maesokat.” ²⁰ Manuwat sa, senpakna chicha kiapú ta chaancha enmafurot, ngem chakayu at kun kayu yangkiay naesoop kiapú ta enmafurot kayu. Isunga achi kayu munpangpangas, ngem kun kayu at munpakumbaba ay mangtongpar as nan laychun Apo Dios. ²¹ Tay mu chaan enanosan Apo Dios nan chiyuycha sikud ay panga ay chicha nan Judio, ay maanosana at ngun chakayu mu achi kayu omafurot kan hiya? Achi a! ²² Nunumnumunyu na: Manangsugang hi Apo Dios, ngem ammuna us ay chumusa. Tay nan chiyuycha chaan

enmafurot at chinusana chicha, ngem chakayu at susug-angana challu mu iturturuyyu ay omafurot. Ngem mu achiyu iturturuy, sopakun chakayuntu us kan Apo Dios. ²³ Kaman us as nan chiyuycha Judio, mu sakonguncha hi Apo Dios ta omafurotcha kasin, ifiangadtu Apo Dios chicha as nan nakaanancha, tay wachay pannakafialina met ay mangekaman as chi. ²⁴ Chakayu ay Gentil at maepachong kayu as nan pangan nan olivo ay kun lawá tinmutufu, ya ensoop Apo Dios as nan tenanumna ay olivo ay fiakunyu nurpuwan. Mu kenafiaelana ay nangekaman as chi kan chakayu, ay achina at ngun kaskasin kafiaelan ay mangifiangad as nan chiyuycha senpakna ay panga as nan chiyuy tenanumna ay nurpuwan?

Nan Sug-ang Apo Dios As Nan Am-in Ay Tataku

²⁵ Chakayu ay iib-ak, wacha nan chaan naepakaammu ad pus-uy ay laychok ay maawatanyu ta achi kayu munpangpangas ay mangali un masilib kayu. Nan epakaammok kan chakayu at hiyana: Achi munturturuy in-inkiana nan kenasokel nan tapen chi Judio, ngem munturturuy yangkiay inkiana umustuustu nan filang nan chiyuycha Gentil ay maesarakan. ²⁶ Angkiay ya maesarakanchantu am-in ay Judio, kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Omalintu nan Omesarakan ay murpu ad Sion,[¶] ya kaanuna nan am-in ay kenasokel nan chiyuycha kianak Jacob.

²⁷ Hiyachi nan matongparan nan enkarek kan chicha ay kaanok nan fiasfiasorcha.”[§]

[¶]11:26 Sion winnu kianak Jacob winnu kianak Israel.

[§]11:27 Sal. 14:7; Isa. 27:9a; 59:20-21; Jer. 31:31-34

²⁸Mu maepangkep as nan nangachiyan nan chiyuycha Judio as nan Ammay ay Chamag, maifilangcha as kafusor Apo Dios. Hiyasa nan chansayu ay Gentil ay mang-awat as nan kaesarakanyu. Ngem mu maepangkep as nan nangpiliyan Apo Dios kan chicha at epatpategna challu chicha kiapú kan cha Abraham ay kaap-uwancha. ²⁹Tay achi poros sokatan Apo Dios nan pangkepna maepangkep as nan chiyuycha enayakiana ya nan enkarina kan chicha. ³⁰Chakayu ay Gentil at chaanyu enafurot hi Apo Dios ad kasin. Ngem ad wani, sinug-angan chakayu kan Apo Dios kiapú as nan chaan enmafurotan nan chiyuycha Judio. ³¹Assesa us as nan chiyuycha Judio. Ad wani, achicha afurotun hi Apo Dios. Ngem kiapú ta sinug-angan Apo Dios chakayu ay Gentil, awatuntu nan chiyuycha Judio nan sug-ang ay ichat Apo Dios kan chicha. ³²Tay keneddengan Apo Dios nan am-in ay tatau as fumafiasor kiapú ta chaancha enmafurot ta sug-angana chicha am-in.

Masapor Maichayaw Hi Apo Dios

³³Machaychayaw hi Apo Dios, tay nan sug-angna at kaman chanum ay somabsafi ay omayas as nan tatakuna! Maid munpatingkiaan nan kenasilibna ya pannakaammuna! Ngachana ngarud nan makalukud as nan wacha as numnumna ya makaawat as nan planuna? ³⁴Tay kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Ay wachay nangammu as nan numnum Apo Dios? Ay wachay makatukun kan hiya?”*

³⁵Ay wachay nangepautang kan Apo Dios as masapor fiayachana? Maid met!”††

³⁶Tay hiya met nan namayang as nan am-in. Hiya us nan mangetoray as nan am-in. Nafiyang nan am-in ta maichaychayaw hiya. Sapay koma ta maichaychayaw hiya in-inkiana. Amen.

Nan Libfengun Nan Chiyuycha Omaafurot Kan Cristo

12 Chakayu ay iib-a, kiapú as nan ongor ay sug-ang Apo Dios kan chitaku, ichatonyu man paat kan Apo Dios nan achoryu as chaton ay matataku ay nakasakiana ay munserfi kan hiya. O, ichatonyu kan hiya nan achoryu as chaton ay nasantowan ya omepalaylayad kan hiya, tay hiyachi nan ustu ay atunyu koma ay mangichaychayaw kan hiya. ²Achiyu turturachun nan ukialen nan tatau ay achi omafurot kan Apo Dios, ngem kunyu at parufusun hi Apo Dios ay mangpafiarú as nan numnumyu ta mapafiarú us nan fiyagy. Tay mu hiyasa nan atunyu, maammuwanyu nan pangkep Apo Dios kan chakayu. O, maammuwanyu mu ngachana nan ammay, nan enkeddengna ya nan ustu.‡‡

³Babaen as nan kalibfengak ay inchat Apo Dios kan ha-un, tukunok nan tunggal usa kan chakayu am-in ta achiyu ichayaw nan achoryu as nangatngatu mu nan ustu. Kun at masapor napudnu ya napakumbaba nan tunggal usa, ya waschi un numnumuna nan mismu ay achorna ay maiyunud as nan pammati ay inchat Apo Dios kan hiya. ⁴Tay nan achor takú ay tatau at ongor nan partina ya tukutukún us nan kaiyosarancha. ⁵Assid-i us kan chitaku ay omaafurot, tay uray kun takú ongor, maepa-

** 11:34 Isa. 40:13; Jer. 23:18; 1 Co. 2:16

†† 11:35 Job 41:11

‡‡ 12:2 Efe. 4:23

chong takú as nan parten nan us-usa ay achor kiapú as nan nakius-usaan takú kan Cristo. Isunga nan tunggal usa kan chitaku at parten nan us-usa ay achor, isunga nakamkammang takú amin. ⁶Masapor osarunyu ngarud nan tukutukún ay kafiaelan ay inchat Apo Dios kan chakayu kiapú as nan grasyana. Mu nan kafiaelan ay naichat kan chakayu at mangepadtu as nan epakaammon Apo Dios, atunyu chi ay maiyunud as nan pammatiyu. ⁷Mu nan kafiaelanyu at munserfi as nan pachongyu ay taku, matalek kayu koma ay munserfi. Mu nan kafiaelanyu at mun-isuru as kalen Apo Dios, mun-isuru kayu ay ustú. ⁸Mu nan kafiaelanyu at mangepapigsa as pammaten nan iib-ayu, epapasnekyu ay mangekaman. Mu nan kafiaelanyu at mangifingay as nan wacha kan chakayu as nan makasapor, masapor atunyu chi ay maid kenangekot kan chakayu. Mu nan kafiaelanyu at mangepanguru as nan iib-ayu, masapor makakud kayu. Mu nan kafiaelanyu at fumachang as nan chiyuycha kasusug-ang, masapor naragsak kayu ay mangekaman.

⁹Napudnu koma nan layadyu. Inggunyu nan mangotettet, ya kanayonyu ay unuchun nan ammay. ¹⁰Munlelenayad kayu ay kaman as nan atun nan hen-anag-i, ya masapor ifilangyu nan iib-ayu ay omaafurot as napatpateg mu nan mismu ay achoryu. ¹¹Achi kayu pomadpadsok, kun kayu at komakud as solet, ya epapasnekyu koma ay munserfi kan Apo Jesus. ¹²Munlagsak kayu kiapú ta siguradu ay matongpar nan namnamaunyu, anosanyu nan liglikiat, ya kanayon ay munkararag kayu. ¹³Mu

wachacha nan iib-ayu ay omaafurot ay makasapor as fiachang, ifingayyu nan wacha kan chakayu, ya nakasakiana kayu koma ay munmangili.

¹⁴Mu wachacha nan mamalikiat kan chakayu, ekararakianyu chicha ta bendisyonan Apo Dios chicha. O, hiyasa koma nan atunyu. Achiyu chawatun ay ituchor Apo Dios chicha. ¹⁵Makelagragasak kayu as nan chiyuycha naragsak, ya makingunguyus kayu as nan chiyuycha munngunguyus. ¹⁶Muntotornos kayu koma. Achi kayu munpangpangas, ngem kun kayu at makikiayyum as nan chiyuycha napakumbaba. Achiyu kanan un naraing kayu.[¶]

¹⁷Mu wachay mangekaman as mangotettet kan chakayu, achiyu es-es-ang. Ngem kunyu at atun nan ammay ta maid atun nan tataku ay mangsot kan chitaku ay omaafurot.^{§§} ¹⁸Atunyu nan amin ay kafiaelanyu ay makekappia as nan amin ay tataku. ¹⁹Chakayu ay iib-a ay laylaychok, achi kayu omes-ang, ngem pay-anyu ta hi Apo Dios ay wachay kalibfengana nan chumusa, tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Ha-un ay Apo Dios at wachay kalibfengak ay omes-ang. Ha-un nan manusa kan chicha.”*

²⁰Isunga atun takú nan kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Mu cha munchukiaang nan kafusormu, pakanum hiya. Mu nasketan hiya, paikopum. Tay mu hiyachi nan atum, mafiainantu hiya kiapú as nan enatna.”†

[¶]12:16 Prov. 3:7

^{§§}12:17 Prov. 20:22; 24:29; Mat. 5:11-12; Rom. 12:19

*12:19 Deut. 32:35

†12:20 Prov. 25:21-22; Mat. 5:44; Luc. 6:27-36 As nan nauy proverbio at kanana un kamanmu tenotor-op chi cha fumarfiara ay uling as uruna.

²¹Achi takú munpaamis as nan mangotettet ay chacha atuatum, ngem kun takú at amisun nan mangotettet babaen as nan ammay ay cha takú atuatum.

**Nan Libfengun Chi
Taku As Nan Governo**

(Tit. 3:1; 1 Ped. 2:13-17)

13 Nan am-in ay tatau at masapor munpaetoraycha[‡] as nan totoray as nan governo, tay maid kalibfengan-cha ay muntoray sukúd murpu sa ay kalibfengan kan Apo Dios, ya am-in ay cha muntortoray at hi Apo Dios nan nangichat as toraycha. ²Isunga nan taku ay mangachi as nan totoray at achiyuna us nan chinutokan Apo Dios. Isunga machusantu hiya kiapú as nan enatna. ³Nan cha mangedkamkaman as ammay at maid umugyatana as nan totoray, ngem nan cha mangedkamkaman as mangotettet at umugyat. Isunga mu laychunyu ay achi umugyat as nan chiyuy-cha toray, ammay koma nan ekamanyu, at chayawun chakayuntu kan chicha. ⁴Tay munserserficha kan Apo Dios para as nan omamayanyu. Ngem mu mangotettet nan atunyu, umugyat kayu koma, tay tit-iwa nan kalibfengan-cha ay chumusa. O, nan nauycha fiabfiarun Apo Dios at wachay kalibfengan-cha ay manusa as nan tatau ay mangedkamkaman as mangotettet. ⁵Isunga masapor munpaetoray kayu as nan totoray, fiakun yangkiay kiapú ta umugyat kayu ay machusa, ngem kiapú ta ammuy ay hiyana nan ustu ay maekaman.

⁶Hiyana us challu nan kiapúna as chay munfiayfiayachan as fiaror, tay nan totoray at chacha munserserfi kan Apo Dios as nan chacha manongtongparan as nan libfengun-cha. ⁷Isunga fiayachanyu nan am-in ay utangyu

kan chicha, kaman as nan fiaror ya tapina pay ay libfengunyu ay fiay-achan. Rispituwunyu ya chayawunyu ay ustu nan chiyuycha mangetortoray kan chakayu.

**Nan Libfengun As Nan
Pachong Ay Taku**

(Exo. 20:13-17; Efe.
5:1-14; 1 Tes. 5:1-11)

⁸Mu wachay utangyu, achi koma mafiayag nan mamayachanyu. Ngem nan libfengyu ay manglaylayad as nan pachongyu ay taku at ifilangyu as utangyu in-inkiana. Tay nan taku ay manglaylayad as nan iib-ana at chana tongtongparun nan lintig Apo Dios. ⁹Tay wacha nan filfilin Apo Dios ay kanana, “Achika umiwet. Achika pomatuy.

Achika mangakiw. Achim akuman nan kuk-uwang chi tapina,”

ya nan tapina pay ay filfilin at matongparcha am-in babaen as nan us-usa ay filin ay kanana,

“Laylaychum nan pachongmu ay taku ay kaman as nan atum ay manglaylayad as nan achormu.”[†]

¹⁰Tay mu tit-iwa ay laylaychunyu nan pachongyu ay taku, maid ekamkamanyu as mangotettet kan chicha. Isunga nan taku ay manglaylayad as nan pachongna ay taku at chana tongtongparun nan am-in ay lintig Apo Dios.

**Nan Panagfiyag Nan Taku
Ay Wacha As Nan Lawag**

(Efe. 5:1-14; 1 Tes. 5:1-11)

¹¹Masapor atunyu sa, tay ammuy ay napateg nan timpu ay matatakuwan takú ad wani. Achi kayu kaman as nan chiyuycha nanassuy, ngem kun kayu at kaman as nan chiyuycha finmafiangun, tay kiayud omali nan kaesarakanan takú

[‡]13:1 Tit. 3:1

[†]13:9 Lev. 19:18; Deut. 5:17-19, 21; Mat. 19:18; 22:37-40

mu as nan puspus-uy ay enmafurotan takú. ¹²Tay as nan timpu ay chaanyu nangam-ammuwan kan Apo Dios at kaman kayu wacha as nan ngongot. Ngem ad wani ay enmafurot kayu kan Cristo, kaman kiayud mafikiat as nan kawadanyu. Isunga kaanunyu nan am-in ay mangotettet ay ukiali ay kaman as nan cha atuatan nan tatau as nan ngongot ta esokaty nan armas ay maifiakiay as nan sorchachu ay wacha as nan lawag. ¹³Nan panagfiyag ay unuchunyu koma at nan nacharos ya ammay ay maifiakiay as nan taku ay wacha as nan lawag. Achi kayu munfututang ya maetaptapi as nan narafus ay lagragsak. Achiyu us ekamkaman nan mangepasan as assi ay lachok ya tapina ay kafi-afiain ay ekamkaman. Achi kayu makisumsuma ya omap-apos. ¹⁴Nan atunyu koma at turachunyu nan panagfiyag Apo Jesu Cristo ta hiyasa nan kaman armas ay ifiachuyu, ya il-ilaunyu ta achi kayu munnumnumnum ay mangedkaman as nan mun-ongosán chi achor.

**Achi Takú Okomún Nan Iib-a
Takú Ay Omaafurot**

(1 Co. 8:1-13; 10:23-33)

14 Mu wachay omali as ifia takú ay nakapuy pay laing chi pammatina, awatunyu hiya. Ngem achi kayu makesososek kan hiya maepangkep as nan natkunan nan maawatana. ²Kaman as nan makan, wachacha nan chaan naonngan chi pammaticha ay mangafurot ay paniyiw mu umischacha as karni, isunga manangchangcha as nating yangkiay. Kun pay nan tapina at afurotuncha ay maid paniyiw as makan, isunga umischacha as kumpurmi. ³Nan chiyuycha umischa as kumpurmi at achicha koma elayusan nan tatau ay umischa as natnating yangkiay, ya nan chiyuycha umischa as natnating yangkiay at achicha us koma okomún

nan chiyuycha umischa as kumpurmi, tay enawat Apo Dios chicha. ⁴Isunga chakayu ay mangok-okóm as iib-ayu, maid kalibfenganyu ay mangedkaman as sa as nan chiyuycha fiabfiarun chi tukún. Tay hi Apo Dios ay Apocho nan mangedkeng mu nalintig winnu achi nan chacha at-atun. Enpailan Apo Dios nan panang-aprobarna ay nalintigcha, tay kafiaelana ay mangfiachang kan chicha ay mangedkaman as nalintig.

⁵Wachacha nan tatau ay mamigfig ay wachay urkiw ay napatpateg mu nan tapina ay urkiw. Kun pay nan tapina ay tatau at kanancha un mapapchong am-in chi urkiw. Mu maepangkep as na, masapor achi munchuwachuwa nan numnum nan tunggal usa ay ustun chana at-atun as nan mangiilan Apo Dios. ⁶Nan taku ay mangifilang ay napatpateg nan usa ay urkiw mu nan tapina at atuna chi as mangichayawana kan Apo Jesus. Kaman us as nan taku ay mangischa as karni at atuna chi as mangichayawana kan Apo Jesus, tay munyaman kan Apo Dios as nan ischana. Uray us nan achi umischa as karni at atuna chi as mangichayawana kan Apo Jesus, ya munyaman us as nan kanuna.

⁷Tay am-in takú ay omaafurot at fiakun yangkiay nan laychun takú nan cha takú tongtongparun, kun at nan laychun Apo Dios. O, as nan matatakuwan takú ya uray as nan matuyan takú at tatakuna chitaku. ⁸Tay as nan matatakuwan takú asna's luta winnu uray matuy takú at hi Apo Dios challu nan maichaychayaw. Isunga uray mu matataku takú winnu matuy takú, nan Apo nan nakin kuwa kan chitaku. ⁹Tay hiyana nan kiapúna ay natuy ya nataku hi Cristo manipud as nan utúy ta hiya nan Apon nan matataku ya kaman us nan nunkatuy. ¹⁰Isunga achi takú mun-eennokóm ya munlelenayus, tay sakiangun takú am-in challu nan Apo ta okomuna chitaku. ¹¹Tay ka-

man as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Kiapú ta wacha kan ha-un nan fiyag ay maid patingkiana, ekarek ay siguradu ay ommat nan nauy ifiakiak ay munpalintumangtu nan am-in ay tatakú as nan sangwanak, ya ipud-nuchantu ay ha-un nan Dioscha.”⁸

¹² Isunga tunggal usa kan chitaku at maesakiang ay mangipudnu kan Apo Dios as nan en-enatna asna's luta.

Achi Takú Awisun Nan Iib-a Takú Ay Fumasor

¹³ Achi takú ngarud mun-eennokóm, ngem kun takú at masapor numnumun ay achi takú poros ekaman chi uray ngachana ay maesakiawan winnu fumasoran nan iib-a takú ay omaafurot. ¹⁴ Kiapú as nan nakius-usaak kan Apo Jesus, ammok ay maid makan as paniyiw as nan mangiilan Apo Dios. Ngem mu afurotun nan usa ay taku ay paniyiw chi, munfialin as paniyiw para kan hiya.**

¹⁵ Iib-ak ay omaafurot, mu nasaktan chi numnum nan iib-a takú kiapú as nan kanun takú ay paniyiwuncha, fiakun layad nan cha takú epaila kan chicha mu epapati takú ay mangkakan as nan hana. Isunga il-ilaun takú ta achi takú chachaelun nan pammaten nan iib-a takú kiapú yangkiay as makan, tay natuy hi Cristo para kan chicha us. ¹⁶ Isunga uray mu ammay as numnum takú, achi takú atun nan uray ngachana mu nan munfianakiana at ostuncha nan ifilang takú as ustu. ¹⁷ Tay nan napateg henan muntorayan Apo Dios at fiakun nan kanun takú winnu ikopun takú, ngem kun at nan kenalintig, nan talna, ya nan lagsak ay ichat nan Espiritu Santo. ¹⁸ Mu assena nan panagfiyag takú as nan munserserfiyan takú kan Cristo, malay-

laychan hi Apo Dios kan chitaku, ya ichayaw chitaku us as nan tapina ay tatakú.

¹⁹ Isunga epapati takú nan kafiaelan takú ay mangedkaman as nan umichat as talna ya omepapigsa as pammaten chi tunggal usa. ²⁰ Kiapú as makan yangkiay, achi takú koma chachaelun nan enat Apo Dios. Tit-iwa met ay maid makan as mapaniyiw, ngem fiasor takú challu mu nan kumpurmi ay kanun takú nan kiapón chi fumasoran nan iib-a takú. ²¹ Ammay at mu achi takú umischa as karni winnu umikop as fiayas winnu omekaman as kumpurmi ay fumasoran chi iib-a takú.

²² Mu ngachana nan enafurot nan tunggal usa maepangkep as na, achina ud-ay ekakak as nan iib-ana ta chicha yangkiay ay chuwa kan Apo Dios nan nangammu. Nakiasat nan taku ay achi munchuwachuwa kiapú as nan ninumnumna ay ustu ay atuna. ²³ Ngem nan taku ay munchuwachuwa maepangkep as nan kanuna ya chana pay laing kanun at finmasor hiya, tay achi maiyunud nan enatna as nan pammatina. Tay uray ngachana ay achi maiyunud as nan pammati takú at fiasor takú chi mu epapati takú ay ekaman.

Nan Omepalaylayad As Nan Pachong Ay Taku

(Gal. 6:1-5)

15 Chitaku ay naonngan nan pammatina at masapor anosan takú nan munkurkurangan nan pannakaawat nan chiyuycha nakapuy chi pammaticha ya makelekna takú us kan chicha. Fiakun nan achor takú nan nunumnum takú ay palaylaychun, ² ngem kun takú at numnumun nan omepalaylayad as nan iib-a takú ta pumigsa nan pam-

§14:11 Isa. 45:23; Filp. 2:10-11

**14:14 1 Co. 6:12-20; 8:1-13

matica. ³Tay uray hi Cristo at fiakun nan mangepalaylayad as achorna nan ninumnumnumna, tay kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios maepangkep kan Cristo ay kanana, “Nan nangos-osotan nan tatakú kan he-a Apo Dios at ha-un nan naos-osot.”^{††} ⁴Am-in ay naisurat as nan Kalen Apo Dios ad pus-uy at naisuratcha as mun-acharan takú ta pumigsa nan numnum takú, ya mafialin takú ay eta-un nan likiat ta achi takú munchuwachuwa as nan namnama takú ay tongparun Apo Dios nan enkarina.

⁵Hi Apo Dios challu nan nurpuwan chi anos ya pigsan chi numnum takú. Sapay koma ta hiya nan mamadfiachang kan chakayu ta muntetennornos kayu kiapú as nan chayu manurturachan as nan ukialen Cristo Jesus. ⁶Tay mu hiyasa nan atunyu, mun-us-usa nan numnumyu ay mangichaychayaw kan Apo Dios ay Aman Apo takú ay Jesu Cristo.

Nan Ammay Ay Chamag Para As Nan Chiyuycha Gentil

⁷Awatunyu ngarud nan tunggal usa ay kaman as nan nang-awatan Cristo kan chakayu ta maichayaw hi Apo Dios.

⁸Tay ifiakiak kan chakayu ay enmali hi Cristo ay munserserfi as nan chiyuycha Judio ta epailana ay matalek hi Apo Dios ay mangtongpar as nan enkarina ad pus-uy as nan kaap-uwancha ⁹ya ta chaychayawun us nan chiyuycha Gentil hi Apo Dios kiapú as nan sug-angna kan chicha. Kaman challu as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Maetapiyak as nan chiyuycha Gentil ay mangichaychayaw kan he-a, ya ekankantak ay mangichayaw as nan ngachanmu.”^{‡‡}

¹⁰Wacha kasin nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Chakayu ay Gentil, makelagraggak kayu as nan pinilen Apo Dios ay tatakuna.”^{¶¶}

¹¹Nan usa pay at kanana,

“Chakayu ay Gentil, chaychayawunyu hi Apo Dios. Am-in kayu ay tatakú, chaychayawunyu hiya!”^{§§}

¹²Wacha us nan insurat Isaias ay kanana,

“Wachantu nan omali ay murpu as nan kianak Jesse.”^{*}

“Etag-uytu Apo Dios hiya ay mangetoray as nan am-in ay Gentil, ya hiyantu nan namnamauncha ay mangesarakan kan chicha.”[†]

¹³Sapay koma ta hi Apo Dios ay kurpuwan chi namnama takú at ichtatna us chi ongor ay lagsak ya natalna ay numnum kan chakayu kiapú as nan pammatiyu kan hiya ta mataptapiyan pay nan namnamayu babaen as nan panakafialin nan Espiritu Santo.

Nan Kiapón Nan Kenaturud Pablo Ay Munsurat

¹⁴Chakayu ay iib-ak, maid chuwachuwak ay ammay as solet chi ukialiyu ya maawatanyu ay ustun nan maepangkep as nan pammati takú. O, ammok ay kafiaelanyu ay munsisinnuru ya muntitinnukun. ¹⁵Ngem uray mu hiyasa, naturuchak ay munsurat kan chakayu ad wani ta achiyu liw-an na

^{††}15:3 Sal. 69:9

^{‡‡}15:9 Sal. 18:49

^{¶¶}15:10 Deut. 32:43

^{§§}15:11 Sal. 117:1

^{*}15:12 1 Sam. 16:11-13

[†]15:12 Isa. 11:1, 10

ay sursuru. Tit-iwa, naturuchak kiapú as nan kalibfengak as usa ay apostol ay inchat Apo Dios kan ha-un ¹⁶ay munserserfi kan Cristo Jesus babaen as nan mun-is-isuruwak as nan chiyuycha Gentil. O, munserserfiyak ay kaman pachi ay mangekaskasaba as nan Ammay ay Chamag ay nurpu kan Apo Dios as nan chiyuycha Gentil ta babaen as nan pannakafialin nan Espiritu Santo, munfialincha nan chiyuycha omaafurot as nasantowan ay chaton ay mangepalaylayad kan Apo Dios. ¹⁷Isunga kiapú as nan nakius-usaak kan Cristo Jesus, mafialin ay epangasku nan nauy chak munserserfiyan kan Apo Dios. ¹⁸Ngem maid tukún as mafialin ay epangasku mu achi nan en-enat Cristo babaen kan ha-un ay nangaw-awis as nan chiyuycha Gentil ta omafurotcha kan Apo Dios babaen as nan enkaskasabak ya en-enatku. ¹⁹Tit-iwa ay enatku am-in chaná ay nakaskaschaaw ay sinyar ya milagro babaen as nan pannakafialin nan Espiritu Santo. Isunga lenpasku ay nangekaskasaba as nan Ammay ay Chamag maepangkep kan Cristo nunlapu ad Jerusalem inkiana ad Illiricum.[‡] ²⁰Tay penapangkepku ay uy mangekasaba as nan Ammay ay Chamag as nan tataku henan il-ili ay achi nangammu as nan maepangkep kan Cristo ta achek ituruy nan chunon chi tukún ay taku.[¶] ²¹Nan enatku at maiyunud as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Nan chiyuycha chaan nannangor as nan maepangkep kan hiya at ilaunchantu hiya ya maawatanchantu nan maepangkep kan hiya.”[§]

Nan Planon Pablo Ay Umuy Ad Roma

(1 Co. 16:1-4; 2 Co. 8:16-9:5)

²²Kiapú as nan nauy ay chunok, namen ongor ay napas-iw nan omaliyak kan chakayu. ²³Ngem ad wani, kiapú ta lenpasku nan chunok henan nauy-cha ay il-ili, ya kiapú ta nafiayag us ay laraychok ay omali kan chakayu, ²⁴isunga namnamaok ay tongparok ad wani. As nan umuyak ad Espanya, laychok ay chumag-os hesa ad Roma ay mangila kan chakayu, ya mu mafialin, fiadnganak koma kan chakayu ay umuy hid-i as nan marpasan nan hen-omaketan ay naragsak ay makilid-iwaak kan chakayu. ²⁵Ngem ad wani, umuyak ad Jerusalem ay mangiyuy as fiachang as nan tatakon Apo Dios hid-i. ²⁶Tay laychun nan chiyuycha iglesia ad Macedonia ya Acaya ay mangamong as ifiachangcha as nan tatakon Apo Dios ay wacha ad Jerusalem ay makasapor as fiachang. ²⁷Chicha challu kayman nan nunplanu ay fumachang. Ngem nan kenatit-iwana at libfengcha ay fumachang as nan chiyuycha makasapor as fiachang ad Jerusalem. Tay mu nakelak-am nan chiyuycha Gentil as nan naespirituwan ay bendisyon nan chiyuycha Judio, libfeng us ngarud nan chiyuycha Gentil ay umichat as kasaporan nan chiyuycha Judio as pagfiyagcha. ²⁸Isunga as nan manglopasak ay mangamong ya mangipurang as nan siping kan chicha, munligwataktu ay umuy ad Espanya, at chumag-osak hesa. ²⁹As nan omaliyak hesa, ammok ay mapachasanyu us nan maid munkurangana ay bendisyon ay murpu kan Cristo.

[‡]15:19 Ara. 20:1-12

[¶]15:20 As nan kali ay Griego at kanana, “ta achiyak muntuping as pugnad nan tapina.”

[§]15:21 Isa. 52:15

³⁰ Iib-ak, babaen kan Apo takú ay Jesu Cristo ya babaen us as nan layad takú ay ichat nan Espiritu Santo, pangaasiyu ta epapasnekyu ay makekararag kan ha-un ta fiadfiadnganak kan Apo Dios. ³¹ O, epapasnekyu ay manglekararag kan ha-un ta mailisiyak as nan chiyuycha achi omafurot ad Judea. Ekararagyu us ta malaylaychan nan tatakón Apo Dios ad Jerusalem ay mang-awat as nan fiachang ay iyuyku kan chicha. ^{**} ³² Pangaasiyu ta ekararakianak ta omongortu nan lagsakku ay omali kan chakayu mu eparufus Apo Dios, ya pumigsa nan numnumku as nan omaliyak kan chakayu. ³³ Sapay koma ta hi Apo Dios ay umid-ichat as natalna ay numnum at mawawacha kan chakayu am-in. Amen.

Nan Pakomostan Pablo As Nan Omaafurot Ad Roma

16 Malaylaychanak paat ay mangiyam-ammu kan chakayu as nan usa ay fiafiai ay omaafurot. Hiya hi Febe ay munserserfi as nan iglesia ad Cencrea. ² As nan umchanana hesa, awatunyu hiya as usa ay omaafurot kan Apo Jesus, tay hiyasa nan libfeng ay atun nan tatakón Apo Dios. Fiadnganyu us hiya mu wachay kasaporana, tay ongorcha kayman chi finadfiadngana, ya ha-un nan usa.

³ Pakomostaok cha Priscila kan Akila ay kakadwak ay munserserfi kan Cristo Jesus. ⁴ Enpostacha kayman nan fiyagcha kiapú kan ha-un. Ngem fiakun yangkiay ha-un nan munyaman kan chicha mu achi us nan am-in ay iglesia henan il-ilen chi Gentil. ⁵ Pakomostaok us nan iglesia ay munchaychayaw kan Apo Dios as afongcha.

Pakomostaok us hi Epeneto ay laylaychok ay hiya nan enmon-ona ay en-

mafurot kan Cristo henan probinsiya ay Asia. ⁶ Pakomostaok us hi Maria ay kenmakud ay namadfiachang kan chakayu. ⁷ Pakomostaok pay cha Andronico kan Junia ay ib-ak ay Judio ay kakadwak ay naifiarud ad kasin. Am-ammon as solet nan apostoles chicha ya enmon-onacha ay enmafurot kan Cristo mu ha-un.

⁸ Pakomostaok us hi Ampliato ay laylaychok ay kiayyumku kiapú as nan nakius-usaana kan Apo Jesus. ⁹ Pakomostaok us hi Urbano ay cha makidkidnu kan chitaku ay munserserfi kan Cristo, ya hi Estakis ay laylaychok ay kiayyumku. ¹⁰ Pakomostaok us hi Apelles ay usa ay napaneknekan ay matalek kan Cristo as nan nachischistingan nan pammatina. Uray us nan pamilyan Aristobulo, ¹¹ ya hi Herodion ay pachongku ay Judio ya nan chiyuycha omaafurot as nan pamilyan Narciso at komostacha am-in.

¹² Pakomostaok us cha Trifena kan Trifosa ay cha munserserfi kan Apo Jesus, kaman us kan Persida ay laylaychok ay kiayyum ay makakud kayman ay munserserfi para kan Apo Jesus. ¹³ Pakomostaok us hi Rufo, ay nunchinngor ay munserserfi kan Apo Jesus, ya uray hi enana ay infilangku as enak. ¹⁴ Pakomostaok us cha Asincrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas ya am-in ay tapina ay iib-a takú ay omaafurot ay naetatapi kan chicha. ¹⁵ Pakomostaok pay cha Filologo kan Julia, hi Nereo, ya nan sunúdna ay fiafiai ya hi Olimpas, ya am-in ay tatakón Apo Dios ay naetatapi kan chicha.

¹⁶ Munpepennakomosta kayu us ay mangepaila ay munlelennayad kayu. Am-in nan enmafurot kan Cristo at chacha kayu pakomostaun hesa.

^{**} 15:31 Ara. 13:50; 14:19; 17:5, 13; 18:6, 12; 20:3; 21:27-32

Nan Anongos Ay Tukun Pablo

¹⁷ Chakayu ay iib-a, pangaasiyu ta il-ilaunyu nan tatakú ay mangepasisiyan kan chakayu ya mangallilaw as pam-matiyu babaen as nan isursurucha ay maekontra as nan ustu ay sinuruyu ad kasin. Achi kayu makekadmakadwa kan chicha. ¹⁸ Tay nan assid-i ay tatakú at fiakun hi Cristo ay Apo takú nan chacha munserserfiyan, ngem kun at nan kiankianasan nan achorcha yangkiay nan nunumnumuncha. Babaen as nan makaawis ya ammay ay kalicha, allilawuncha nan chiyuycha naraka ay maawis. ¹⁹ Nunchinngor nan nanong-tongparanyu as nan sursuron Cristo uray henan chiyuycha achawwi ay il-ili. Isunga naragsakak as solet kiapú kan chakayu, ngem laychok ay naraing kayu maepangkep as nan ammay, ya achi kayu masulisukian ay mangekaman as mangotettet. ²⁰ Kun pay achi mafi-ayag, hi Apo Dios ay umid-ichat as talna at amisunantu hi Satanas babaen kan chakayu.

Sapay koma ta mawawacha kan chakayu am-in nan grasyan Apo Jesu Cristo.

²¹ Hi Timoteo ay cha makidkidnu kan ha-un at chana us pakomostaun chakayu, kaman us as nan iib-ak ay Judío ay cha Lucio, Jason ya hi Sosipatro.

²² Hi Tercio ay ifia takú ay omaafurot ay nangepasuratak as nan nauy ay suratku at chana pakomostaun chakayu.

²³ Cha chakayu pakomostaun kan Gayo. Hiya nan nummangmangili kan ha-un, ya hiya nan nakin afong as nan cha maam-amongan nan omaafurot ay munchaychayaw kan Apo Dios. O iwa, uray hi Erasto ay toserero hena ay siyudad ya hi Cuarto ay ifia takú at cha chakayu pakomostaun.

²⁴ [Sapay koma ta mawawacha kan chakayu am-in nan grasyan Apo takú ay Jesu Cristo.]^{††}

Nan Nanayawan Pablo Kan Apo Dios

²⁵ Machaychayaw hi Apo Dios! Hiya at kafiaelana ay mangepapigsa as nan pammatiyo ay maiyunud as nan enkaskasabak ay Ammay ay Chamag maepangkep kan Jesu Cristo ya maiyunud as nan chaan naepakpakaammu ad solet ay kenatit-iwa. ²⁶ Ngem ad wani at naepakaammu nan nauy kenatit-iwa babaen as nan chiyuycha insurat nan chiyuycha pomapadtu as nan Kalen Apo Dios. Tay hi Apo Dios ay maid laplapuna ya maid patingkiana at infilina ay maepakaammu nan nauy Ammay ay Chamag henan am-in ay nasyon ta nan am-in ay tatakú at omafurotcha.

²⁷ Hiya yangkiay ay masilib as nan am-in at maichaychayaw koma in-inkiana babaen kan Jesu Cristo. Amen.

^{††}16:24 As nan tapen nan manuskritu as nan kali ay Griego at maid na ay versikulu.

*Nan Omona Ay Surat
Pablo As Nan Chiyuycha*

I-Corinto

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan Corinto as nan timpon Pablo at ad-acha ay siyudad ay sikud ay lutan nan chiyuycha Griego ya kapital nan probinsiya ay Acaya. Nan hana ay siyudad ay Corinto at wacha henan olet nan fiayfiay, isunga hesa nan masisibatan chi ongor ay nigusyante ay nurpu henan tukutukún ay lukiar. Nunchinngor sa ay siyudad kiapú as nan kenafiaknang nan tatakú, kiapú as nan nunsidla ay mangepapasancha as assi ay lachok, mangchaychayawancha as tukutukún ay didiosen, ya mangischaancha as nan karnen nan chiyuycha naichaton as nan chiyuycha didiosen. Nunkapangascha pay, ya as nan nunsidla'y lagragsak yangkiay nan mangosarancha as urascha.

As nan maekadwa ay nunfiaatan Pablo ay uy nangekaskasaba as nan Ammay ay Chamag, inumchan henan nauy ay siyudad ay Corinto. Nagyan hiya hena as hentawwun ya kakudwa. As nan nun-isuruwana hena, ongor nan tatakú ay enmafurot kan Cristo Jesus, kaskasin nan chiyuycha Gentil (Ara. 18:1-18).

As nan nak-akan Pablo hid-i ay umuy ad Efeso, wachacha nan tukún ay uy nun-isuru kan chicha. Nan usa kan chicha at hi Apolos ay usa ay omaafurot ay nurpu ad Egipto. Hi Apolos ay anna at masilib ya napigsa nan pammatina. Nafiayag ay nagyan hi Apolos hid-i ay nangisursuru as nan Kalen Apo Dios (Ara. 18:26-28; 1 Co. 3:4, 16:12; Tit. 3:13).

As nan kawad-an Pablo ad Efeso, wachacha nan i-Corinto ay enmali kan hiya (16:17-18) ay nangichat as surat

ay nurpu as nan omaafurot ad Corinto. As nan nang-awatan Pablo as nan surat, sinufialetana nan suratcha. Hiyana nan omona ay suratna as nan chiyuycha i-Corinto.

As nan mamasaan takú as nan nauy surat, ongor nan maila takú ay achi laychun Pablo kan chicha ay kaman as nan nauycha: nan achicha mamigfikian as nan kalibfengan Pablo as usa ay apostol (9:2), nan nangepafalinancha as achorcha as kaamuchan (4:8), nan mangifilangancha as nan panagnumnumnumcha as ustú, ya nan mangaliyancha ay chicha nan etororóng nan Espiritu Santo, ngem para kan Pablo at fiakun.

Ngem laraychun Pablo ay mangisuru kan chicha as nan maepangkep as nan kenaornoscha as nan maam-amongancha ay mangchayaw kan Apo Dios. Senengarana chicha kiapú as nan masusumaancha (1:10-13) ya kenaranokcha as nan manganancha as nan mangnumnumnummancha as nan natuyan Jesus (11:18-34). Insuruwana us chicha as nan maepangkep as nan kasin omaliyan Apo Jesus asna's luta ya maepangkep as nan matakúwan manipud as nan utúy.

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Nan Laplapon Nan Surat 1:1-9

Nan Nasusumaancha As Nan Iglesia
1:10-4:21

Nan Maepangkep As Nan Mangepasan
As Assi Ay Lachok 5:1-5:13

Nan Maepangkep As Charum As Nan
Chiyuycha Omaafurot 6:1-11

Nan Ustú Ay Sursuru Maepangkep As
Nan Achor Chi Taku 6:12-20

Nan Sarudsud Maepangkep As Nan
Omasaw-an Ya Achi Omasaw-an 7:1-40

Nan Sarudsud Maepangkep As Makan
Ay Naichaton As Nan Chiyuycha Didiosen
8:1-11:1

Nan Dalongdong Nan Fianafiai As Nan
Munchaychayawancha 11:2-16

Nan Mangnumnumnuman As Nan Natuyan Jesus 11:17-34

Nan Chiyuycha Kafiaelan Ay Ichat Nan Espiritu Santo 12:1-14:40

Nan Matakuwantu Nan Nunkatuy 15:1-58

Nan Maifiachang As Nan Omaafurot 16:1-4

Nan Planon Pablo 16:5-12

Nan Anongos Nan Surat 16:13-24

Nan Laplapon Nan Surat

1 Ha-un hi Pablo ay chinutokan Cristo Jesus as apostolna kiapú ta hiyasa nan enkeddeng Apo Dios. Hi Sostenes ay ifia takú ay omaafurot at hiya nan kadwak hena.

²Nauy nan suratmi kan chakayu ay iglesia ad Corinto ay nunfialinun Apo Dios as nasantowan kiapú as nan nakius-usaanyu kan Cristo Jesus. Fiakun chakayu yangkiay nan enayakiana ay munfialin as nasantowan ay tatakuna, ngem am-in ay tatakuna henan am-in ay lukiar ay munchaychayaw kan Apo Jesu Cristo ay Apocha ya Apo takú us.

³Sapay koma ta mawawacha kan chakayu nan grasya ya nan natalna ay numnum ay nurpu kan Apo Dios ay Ama takú ya kan Apo Jesu Cristo.

Nan Nunyamanan Pablo Kan Apo Dios

⁴Kanayonak ay munyaman kan Apo Dios kiapú as nan grasya ay inchatna kan chakayu as nan nakius-usaanyu kan Cristo Jesus. ⁵O, kiapú as nan nakius-usaanyu kan hiya, nabendisyonan kayu as solet as nan am-in ay karasen chi naespirituwan ay kafiaelan ta mafialin kayu ay munserfi kan hiya. Inchatna kan chakayu nan laingyu ay munkali as nan kalen Apo Dios ya pannakaawatyu as nan kenatit-iwa as

nan laychun Apo Dios. ⁶Nan nauycha bendisyon at paneknekancha ay tit-iwa challu nan insursurumi maepangkep kan Cristo. ⁷Isunga maid poros munkuranganyu as nan uray ngachana ay naespirituwan ay bendisyon ay ichtat Apo Dios as nan chayu manman-uchan as nan kasin omaliyan Apo takú ay Jesu Cristo. ⁸Hiya nan mangepapapigsa as nan pammatiyu inkiana as nan anongos nan fiyagyu ta maid maepafiasoranyu as nan urkiw ay kasina omaliyan. ⁹Matalek hi Apo Dios ay nangayag kan chakayu ta makekadwa kayu as nan Anakna ay hi Jesu Cristo ay Apo takú.

Nan Achi Muntetennornosan Nan Iglesia

¹⁰Iib-ak, babaen as nan kalibfengan ay inchat Apo takú ay Jesu Cristo kan ha-un, pangaasiyu ta muntetennornos kayu am-in. Maid koma masisiyan kan chakayu, ngem kun at us-usa nan numnumnyu ya pangkepyu. ¹¹Iib-ak, kenalek chi, tay wachacha as nan pamilyan Kloe nan nangepachamag kan ha-un ay wachacha kan chakayu nan cha masusuma. ¹²Nan laychok ay kanan at tukutukún nan chayu kankanan. Tay wachacha kanu nan mangali, “Ha-un at unuchok hi Pablo.” Kanan kanu nan tapina, “Ha-un at unuchok hi Apolos.” Nan tapina at kanancha, “Ha-un at unuchok hi Pedro.” Kun pay nan tapina at kanancha, “Ha-un at hi Cristo yangkiay nan unuchok.” ¹³Nakkuran kayu! Ay kun nakudwakudwa hi Cristo? Ay kun ha-un ay Pablo nan natuy as nan koros para kan chakayu? Ay nafunyakian kayu ay nangosar as nan ngachan Pablo?

¹⁴Munyamanan kan Apo Dios, tay maid ok finunyakian hesa mu achi yangkiay cha Crispo kan Gayo^{‡‡} ¹⁵ta maid makafiael ay mangali un nafun-

‡‡1:14 Ara. 18:8; Rom. 16:23

yakini kayu as nan ngachanku. ¹⁶(O iwa, finunyakiak us nan pamilyan Estefanas, ngem maid tapina as manumnumku ay finunyakiak.) ¹⁷Tay chaanak infiaor kan Cristo ay uy munfunyag, ngem infiaorak ay uy mangekasaba as nan Ammay ay Chamag. As nan mangekamanak as na, achiyak mun-osar as kenasilib chi taku ta achi mamaid nan pannakafialin nan natuyan Cristo as nan koros.

Hi Cristo Nan Mangepaila As Nan Pannakafialin Ya Kenasilib Apo Dios

¹⁸Tay nan Ammay ay Chamag maepangkep as nan natuyan Cristo as nan koros at maid kotkotokna as nan chiyuycha cha umuy as nan maid patingkiana ay pannakachusa. Ngem chitaku ay cha omafurot as nan hana Ammay ay Chamag at ammu takú ay hiyana nan pannakafialin Apo Dios ay mangesarikan kan chitaku. ¹⁹Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Chachaelok nan kenasilib nan nunkasilib, ya nan pannakaawat nan nunkaacharan at maichok.”^{¶¶}

²⁰Ay mafialin ay maesarikan nan masilib babaen as nan silibna, winnu nan mun-isursuru as Lintig babaen as nan Lintig? Nan naraing ngay ay makesososek ad wani, ay mafialin ay maesarikan babaen as nan ammay ay sosekna? Achi challu! Tay enpailan met Apo Dios ay maid kotkotok nan kenasilib asna's luta!

²¹Tay kiapú as nan kenasilib Apo Dios, achi poros mafialin ay maamuwan chi tatau hiya babaen as nan mismu ay kenasilibcha. Kun at nalaylaychan hi Apo Dios ay mangesarikan as nan chiyuycha omafurot babaen as nan chami ekaskasaba ay kanan nan chiyuy-

cha achi omafurot un maid kotkotokna. ²²Tay nan chiyuycha Judio at achicha omafurot sukúdcha ilaun onona nan nakaskaschaaw ay sinyar. Nan chiyuycha Griego at anapuncha nan kanancha un kenasilib ay nurpu as nan tatau. ²³Ngem chakami at ekasabami nan maepangkep kan Cristo ay naelansa as nan koros. Hiyasa nan elalaysan nan chiyuycha Judio ay mangesakiaw kan chicha ya ifilang nan chiyuycha Gentil as maid kotkotokna. ²⁴Ngem para kan chitaku ay enayakian Apo Dios ay munfialin as tatakuna, uray Judio winnu Griego at ammu takú ay hi Cristo nan pannakafialin Apo Dios ya kenasilib Apo Dios. ²⁵Tay nan kanancha ay kenamaid kotkotok nan planon Apo Dios as nan natuyan Cristo at masilsilib mu nan kenasilib chi tatau, ya nan kanancha un kenakapuy nan planon Apo Dios at manakafialin as solet mu nan kenafikas chi taku.

²⁶Iib-ak, numnumunyu mu anan kasasaadyu as nan nangayakian chakayu kan Apo Dios. As nan hiyachi, achi ongor kan chakayu nan mamasilib as nan mangiilan chi tatau, ya ak-akét kayu ay totoray winnu an-ak chi fiakngang. ²⁷Ngem nan maid acharna ay maifilang challu as maid kotkotokna as nan tatau asna's luta at pinilen Apo Dios ta mafianan nan mamasilib. Nan chiyuycha achi mafigfigfig ay nakapuy at pinilina ta mafianan nan chiyuycha mafigfigfig ay mafikas. ²⁸Kaman us as nan chiyuycha pugli ay maelalaysan ya maid filangcha at pinilina ta maichuna nan ifilang nan tatau as am-amud asna's luta. ²⁹Enatna chi ta maid poros mangepangas as achorna as nan mangiilan Apo Dios. ³⁰Maid epangasyu, tay hi Apo Dios nan nurpuwan nan nakius-usaanyu kan Cristo Jesus, ya

^{¶¶}1:19 Isa. 29:14

nunfialinuna hi Cristo as mangesarakan kan chitaku ay hiyana nan kenasilib Apo Dios para kan chitaku. Babaen kan hiya, maifilang takú as nalintig, munfialin takú as nasantowan ay tatakun Apo Dios, ya mawayawayaan takú. ³¹Isunga unuchun takú koma nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Mu wachay munlayad ay munpangas, nan enat nan Apo yangkiay nan masapor epangasna.”§§

Nan Atun Pablo Ay Mun-ekasaba

2lib-ak, as nan enmaliyak kan chakayu ay nangekasaba as nan enpakaammon Apo Dios ay maepangkep kan Cristo, chaanak nunkali as nunkaunig winnu nun-osar as kenasilib nan chiyuycha nakaachar. ²Tay as nan kawad-ak pay laing kan chakayu, enkeddengku ay maid tukún as epakaammok mu achi yangkiay nan maepangkep kan Jesu Cristo, kaskasin nan naelansaana as nan koros.* ³As nan enmona ay enmaliyak kan chakayu, nakapuy nan leknak ya nunpapayagpakiak kiapú as ugyatku mu achek maekaman nan laychun Apo Dios. ⁴As nan nun-isuruwak ya nun-ekasabaak kan chakayu, chaanku enosar nan chiyuycha makaawis ay kali ay nurpu as nan kenasilib chi taku, ngem kun at naepaila nan pannakafialin nan Espiriton Apo Dios babaen as nan enkaskasabak. ⁵Hiyasa nan enatku ta nan pammatiyu at achi maifisar as nan kenasilib chi taku, ngem kun at as nan pannakafialin Apo Dios.

Nan Kenasilib Ay Nurpu Kan Apo Dios

⁶Uray mu assid-i, as nan chiyuycha naonngan chi pammaticha at ifiaki-

ami kan chicha nan maepangkep as kenasilib. Ngem fiakun nan kenasilib ad wani ay murpu as nan numnum chi tatau winnu murpu as nan anap-apu asna's luta ay munpatingkiantuy toraycha. ⁷Kun at nan chami ifiagfiakia at nan kenasilib ay nurpu kan Apo Dios ay hiyasa nan planuna ay chaan pay naepakpakaammu as nan tatau. Nan hana planuna at enkeddengna sakbay mafiayang nan lufong para kan chitaku ta maetapi takú kan hiya as nan kaichayawana. ⁸Maid nakaawat ay anap-apu asna's luta as nan nauy kenasilib Apo Dios, tay mu kuncha naawatan, chaancha koma enlansa nan machaychayaw ay Apo as nan koros. ⁹Ngem kaman sa as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ad pus-uy ay kanana, “Maid pay tatau as nakaila winnu nakadngor winnu uray nakanumnum as nan chiyuycha nakaskaschaaw ay ensakianan Apo Dios para as nan chiyuycha munlarayad kan hiya.”†

¹⁰Ngem kan chitaku nan nangepakaammuwan Apo Dios as nan hana babaen as nan Espirituna. Tay nan Espiriton Apo Dios at chana emamad ay mangammu as nan am-in uray nan naunig ay numnum Apo Dios. ¹¹Maid nangammu as nan wacha as nan numnum nan usa ay taku mu achi hiya yangkiay mismu. Assid-i us kan Apo Dios ay maid nangammu as nan numnumna mu achi yangkiay nan Espirituna. ¹²Ad wani, nan panagnumnumnum takú at fiakun kaman as nan panagnumnumnum chi tatau ay wacha asna's luta, tay enawat takú nan Espiritu ay nurpu kan Apo Dios ta maawatan takú nan maepangkep as nan am-in ay inchatna kan chitaku.

§§1:31 Jer. 9:24; 2 Co. 10:17

*2:2 Gal. 6:14

†2:9 Isa. 64:4

¹³As nan mangifiag-anmi as maepangkep kan Apo Dios, achimi osarun nan kali ay nurpu as nan kenasilib chi taku. Ngem kun at nan ifiakiami at nan insuron nan Espiriton Apo Dios kan chakami as nan chami mangepakaawatan as nan kenatit-iwa as nan tatakú ay wacha nan Espiritu Santo kan chicha. ¹⁴Nan taku ay maid Espiriton Apo Dios kan hiya at achina mafialin ay awatun nan chiyuycha nurpu as nan Espiriton Apo Dios, tay maid kotkotok nan hanacha kan hiya. Achi makaawat hiya, tay babaen as nan Espiritu Santo yangkiay at mafialina ay emamad chasa. ¹⁵Nan taku ay mawawad-an as Espiriton Apo Dios at mafialina ay emamad nan kotok nan am-in ay nurpu as nan Espiriton Apo Dios. Ngem nan taku ay maid Espiriton Apo Dios kan hiya at achina kafiaelan ay mangokóm as nan taku ay nawad-an as Espiritu Santo. ¹⁶Tay kanan nan naisurat as nan kalen Apo Dios, “Ay wachay nangammu as nan numnum Apo Dios? Ay wachay makatukun kan hiya?”*

Ngem mu chitaku, wacha kan chitaku nan numnum Cristo.

Nan Atun Ay Munserfi Kan Apo Dios

3lib-ak, as nan kawad-ak kan chakayu, chaanku kenafiaelan ay nunkali kan chakayu ay kaman as nan enatku as nan chiyuycha naonngan chi pammaticha. Ngem kunak at nunkali kan chakayu ay kaman as nan atok ay munkali as nan chiyuycha chaan enmafurot ya kaman mutun as nan pammaticha kan Cristo. ²Nan insurok kan chakayu at nan maepachong as nan kiatas ay ikopun chi mutun, fiakun nan maepachong as nan foras ay makan, tay chaan kayu pay

nakasakiana ay makaawat as naunig ay sursuru. Uray ad wani at achi kayu pay laing makaawat, ³tay kutug ay chayú un-unuchun nan cha at-atun nan chiyuycha chaan enmafurot. Kiapú ta mun-eennapos kayu ya masussusuma kayu, ay kunyu achi cha epaila ay nan panagfiyagyu at pachong nan panagfiyag chi tatakú asna's luta? Ay nan chayú at-atun at pachong nan cha at-atun nan chiyuycha achi omaafurot? Pachong na met! ⁴Tay mu kanan nan usa ay, “Ha-un at hi Pablo nan unuchok,” ya kanan nan usa, “Ha-un at hi Apolos nan unuchok,” chayú epaila ay maepachong nan panagfiyagyu as nan tatakú ay achi omaafurot.

⁵Numnumnyu na. Ay am-amud kami kan Apolos? Kun kami met yangkiay munserferfi kan Apo Dios ay enosarna ta omafurot kayu kan Jesus. Tay tunggal usa kan chakami at atuna nan naetalek kan hiya. ⁶Maepachongak as nan nangetanum as fokel, hi Apolos nan nangsisifug, ngem hi Apo Dios nan nangsikun. ⁷Isunga achi challu amud nan nangetanum ya nangsisifug. Hi Apo Dios yangkiay nan amud, tay hiya nan manikun. ⁸Munpachong nan pangkep nan muntanum ya nan munsifug, tay waschi un gun-gunaan Apo Dios ay maiyunud as nan mismu ay enatna. ⁹Tay chakami at munserferfi kami kan Apo Dios, ya chakayu nan maepachong as nan payyiwna ay munchunchunuwanmi.

Nan Maepadpachongan Nan Afong Apo Dios

Maepachong kayu us as nan afong Apo Dios. ¹⁰Babaen as nan kafiaelan ay inchat Apo Dios kan ha-un, ha-un nan maepachong as nan naraing ay nangkiaub as nan fondasyon nan afong,

*2:16 Isa. 40:13; Rom. 11:34-36

ya tukún nan mangituruy as nan lenapuwak. Ngem masapor waschiwaschi un ilauna nan ammaana ta ustuustu nan etapina, ¹¹ tay maid tukún as fondasyon ay mafialin ay osarun chi uray ngachana ay taku mu achi yangkiay nan chakus nakiaub ay hi Jesu Cristo. ¹² Ngem nan chiyuycha mangiyamma at tukutukún nan iyosoncha as nan fondasyon. Nan tapen nan maiyamma at fialeto, silver winnu nunkangina ay fiatu, ya nan tapina at kaiw, koron winnu chakiami. ¹³ Nan chunon nan tunggal usa at mailantu ay ustu. Tay as nan urkiw ay maokomántu nan am-in ay tatau, elawlawagtu Cristo chasa ay ustu. O, tay as nan hana ay urkiw, maepakaam-muntu chasa babaen as nan apuy ay manisting as nan kenafiakud nan chunon nan tunggal usa. ¹⁴ Mu achi mapuoran nan inyamman nan nangiyamma as nan fondasyon at ichattu Apo Dios kan hiya nan gun-gunana. ¹⁵ Mu mapuoran nan naiyamma at maidu awatun nan nangiyamma as gun-gunana. Ngem uray mu assessa, maesarakantu hiya ay maepachong as nan taku ay kun lenmayaw as nan cha mapuoran ay afong.

¹⁶ Ay achiyu ammu ay chakayu nan maepachong as nan templo ay kawadan Apo Dios ya magyanan nan Espirituna? ¹⁷ Mu wachay mangepasisiyan kan chakayu ay maepachong as nan templon Apo Dios, chusauntu Apo Dios as solet hiya. Tay nan templon Apo Dios at nasantowan, ya chakayu mismu nan templona.

¹⁸ Achiyu al-allilawun nan achoryu. Mu wachay mangifilang as achorna as masilib ay maiyunud as nan kenasilib nan tatau asna's luta, masapor chukkiana na. O, masapor eparufusna ay ifilang nan chiyuycha achi omaa-

furot hiya as maid am-ammuna ta sumilib hiya tit-iwa. ¹⁹ Tay nan kenasilib ay ifilang nan tatau asna's luta at maid kotkotokna as nan mangiilan Apo Dios. O, nan nauy at kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, "Hi Apo Dios nan mangkona as nan chiyuycha mangifilang as achorcha as masilib babaen as nan mismu ay kenasilikapcha."[¶] ²⁰ Wachapay nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, "Ammon Apo Dios ay maid kotkotok nan panagnumnum nan chiyuycha nunkasikap."[§]

²¹ Isunga achiyu epangpangas chi maekaman chi taku. Tay nan am-in at inchat Apo Dios para as nan omamayanyu. ²² Uray ha-un, hi Apolos, hi Pedro, nan nauy luta, nan fiyag, nan utúy, nan urkiw ad wani winnu nan tapen chi urkiw at inchat Apo Dios am-in chaná para as nan omamayanyu. ²³ Kun pay chakayu at kuwan Cristo, ya hi Cristo at kuwan Apo Dios.

Nan Panagserserfen Nan Apostoles

4 Isunga ifilangyu chakami as munserserfi kan Cristo ya nangetalekan Apo Dios as nan chunu ay mangisuru as nan kenatit-iwa ay chaana enpak-pakaammu ad pus-uy. ² Nan usa pay at nan taku ay maetalekan nan hana ay chunu at masapor matalek. ³ Ngem kun pay ha-un, maid fiyangku mu fistikiarunak kan chakayu winnu nan tapina ay tatau mu ammay nan chak at-atun ay munchunu winnu achi. Uray ha-un at achek atun sa as nan achorku. ⁴ Nacharos challu nan numnumku, ngem achina laychun ay kanan un maid fiasorku, tay hi Apo Jesus yangkiay nan mamistikar kan ha-un. ⁵ Isunga achiyu

[¶]3:19 Job 5:13

[§]3:20 Sal. 94:11

oon-onaun ay mangokóm as nan uray ngachana ay taku sakbay omali nan ustu ay timpu. Sad-unyu nan omaliyan nan Apo ay hiyantu nan manilaw as nan chiyuycha naetatafun as nan ngongot. Nan laychuna ay kanan at epailanantu nan chiyuycha chaan pay naifiakia ay pangkep chi tatau. As nan hiyachi, waschintu un awatuna nan pammachayaw Apo Dios ay maiyunud as nan en-enatna.

⁶Iib-ak, am-in chaná ay infiagfiakiak at chakami mismu kan Apolos nan enosarmi as nan chiyuycha maepadpachongan para as nan omamayanyu ta babaen kan chakami, acharunyu nan laychun ay kanan nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Achiyu lab-singun nan naisurat as nan Kalen Apo Dios.” Mu unuchunyu na, maid kan chakayu nan mangepangas as nan usa ay taku as nan tapina. ⁷Tay anan ngachana nan nangepafialin kan chakayu as nangatngatu mu nan tapina? Ngachana nan wacha kan chakayu ay chaan inchat Apo Dios? Mu ngarud hi Apo Dios nan nangichat, anuy kayu lawá munpangpangas ay kaman chakayu nan nurpuwana?

⁸Kenomsaw kayu ay i-Corinto! Ka-ananyu mu napnek kayu as nan am-in ay naespirituwan ay fianag ya finmaknang kayu as nan chiyuycha bendisyon Apo Dios. Ka-ananyu mu nunfialin kayu as ar-ari, uray mu fiakun kami ar-ari! Ammay koma mu kun tit-iwa ay ar-ari kayu ta maketoray kami kan chakayu. ⁹Tay as nan munnunumnumku at nunfialinun Apo Dios chakami ay apostoles as maepachong as nan chiyuycha fiarud ay naepauchichi as nan paradan chi nangafiak. O, maepachong kami as nan tatau ay nakeddangan ay matuy as nan sangwanan chi ongoongor ay

tatau ta fuyaun nan anheles ya nan am-in ay tatau. ¹⁰Kiapú as nan munserserfiyanmi kan Cristo, maid kanu amammumi asna's luta. Ngem chakayu at ka-ananyu mu mamasilib kayu kiapú as nan nakius-usaanyu kanu kan hiya. Chakami at maid kanu kafiaelanmi, ngem chakayu at ka-ananyu mu kafiaelanyu nan am-in. Chakayu kayman nan chaychayawun nan tatau, ngem ostuncha chakami. ¹¹Uray inkiana ad wani at kanayon kami ay munchukiaang ya masketan. Naragrag-uy chi fiachumi. Maparpaliwasan kami, ya kun kami munfiabfiat ay maid afongmi.** ¹²Makakud kami ay munchunu babaen as nan mismu ay limami ta wachay pagfiyagmi. As nan maituchoranmi, kunmi at bendisyonan chicha. As nan mapalikiatananmi, etata-unmi. ¹³As nan maekak-alianmi, ammay nan atunmi ay somongfiat. Uray inkiana ad wani at ifilang chakami as kaman fiasura. O, kaman kami luket asna's luta.

¹⁴Achek isurat chaná ta pafiainak chakayu, ngem ta tukunok chakayu as kaman mismu ay an-akku ay laylaychok. ¹⁵Tay uray mu liniblifun nan mangayaywan as nan fiyagyay as nan nakius-usaanyu kan Cristo, kun us-usa challu nan pannakaamay as nan pammati. Kiapú as nan enmafurotanyu kan Cristo Jesus, nunfialin as amayu babaen as nan nangekasabaak as nan Ammay ay Chamag kan chakayu. ¹⁶Isunga pangaasiyu ta ha-un nan turachunyu. ¹⁷Hiyana nan kiapúna ay infaorku hi Timoteo kan chakayu. Hiya nan usa ay ifilangku as laylaychok ay anakku ay matalek ay munchunu para kan Apo Jesus. Epanumnumnantu kan chakayu nan panagfiyag ay chak un-unuchun babaen as nan pammatek kan Cristo Jesus ay

** 4:11 Ara. 16:23; 2 Co. 6:5; 11:23-33

maiyunud as nan chak isursuru as nan am-in ay iglesia henan am-in ay lukiar.

¹⁸Wacha kanu kan chakayu nan penmangas, tay ka-anancha un achiyak omali ay mangila kan chakayu hesa. ¹⁹Ngem achi mafiayag at omaliyaktu hesa kan chakayu mu laychun nan Apo. As nan hiyachi, maammuwaktu mismu nan fiakun yangkiay nan cha ap-apatun nan nauycha nunkapangas, ngem maammuwaktu us mu tit-iwa ay wacha kan chicha nan pannakafialin Apo Dios. ²⁰Tay nan mangepaneknek ay naetapi takú henan muntorayan Apo Dios at fiakun nan apat takú, ngem kun at nan pannakafialin Apo Dios as nan fiyag takú. ²¹Isunga anan laychunyu ay atok? Ay masapor omaliyak ay mangdisiplina kan chakayu babaen as nan saplet, winnu omaliyak ay mangepaila as layadku ya anosku kan chakayu?

Nan Mangaanan As Nan Omaafurot Ay Mangepappapas As Assi Ay Lachok

5 Tit-iwa ay naepachamag kan ha-un ay wacha kan chakayu nan nangepappapas as assi ay lachok. Nunsidla sa as enatna, tay uray nan chiyuycha achi omaafurot at achicha poros eparufus sa. O, naepachamag kan ha-un ay nakiskissuy nan usa ay omaafurot as nan maekadwa ay asawan amana. ²Anuy kayu paat nunkapangas! Kun kayu at met koma ngumunguyus as solet, ya masapor kaanunyu hiya as membron nan uyyu iglesia! ³Tay uray mu maichak mismu hesa, kamanak wacha challu kan chakayu, ya chakusku at enkeddeng ay machusa nan hana taku babaen as nan kalibfengan ay inchat Apo takú ay hi Jesus kan ha-un. ⁴As nan maamonganyu ya wacha kan chakayu nan pannakafialin Apo takú ay hi Jesus,

ifilangyu ay kamanak makius-usa kan chakayu uray mu maichak hesa mismu. ⁵Kaanunyu nan laraki ay ansa, ya ipurangyu hiya kan Satanas ta palikiatun Satanas nan achorna. Tay mu assesa, munfiawi hiya, ya maesarakantu hiya as nan urkiw ay kasin omaliyan Apo Jesus.††

⁶Mangisiw chi chayuy epangpangas. Ay achiyu ammu ay uray kun akét ay lebadura at alisana nan am-in ay maekar-otana? ⁷Kaman as nan mangaanan nan chiyuycha Judio as nan lukiak ay lebadura as nan Fiastan chi Munlausan, kaanunyu nan hana laraki ta maid cha fumasfiasor kan chakayu. O, atunyu na ta munfialin kayu as kaman fiarú ay tenapay ay maid lebadurana. Nan laychuna ay kanan at maid kan chakayu nan mangekaman as mangotettet. Tay hi Cristo ay maepachong as nan kordero takú ay maichaton as nan Fiastan chi Munlausan at chakus naichaton ay manaros kan chitaku as nan fiasfiasor takú.‡‡ ⁸Isunga as nan makifiastaan takú as nan Fiastan chi Munlausan, kaanun takú koma nan am-in ay mangotettet ay pangkep ya cha atuaton ay maepachong as nan mangaanan nan chiyuycha Judio as nan lebadura as nan tenapaycha ay hiyasa nan iniili ay ukialicha. Kun takú at makifiasta ay wachay kenaamay ya kenatit-iwa kan chitaku.

⁹Insuratku ad kasin kan chakayu ay achi kayu makekadjadwa as nan tataku ay mangepappapas as assi ay lachok. ¹⁰Ngem nan laychok ay kanan at fiakun nan chiyuycha achi omaafurot ay mangepappapas as assi ay lachok winnu naakum winnu mangaakiw winnu munchaychayaw as didiosen. Tay mu chatud-i nan achiyu makekadjadwaan, masapor mak-ak kayu asna's luta.

††5:5 1 Tim. 1:19-20

‡‡5:7 Exo. 12

¹¹Nan laychok ay kanan as nan suratku at achi kayu makekaddadwa as nan uray ngachana ay mangali un omaafurot mu epappasna nan assi ay lachok, naakum, munchaychayaw as didiosen, omekakkak-ali, futtang winnu mangaakiw. Uray as nan mangananyu at achi kayu makiub-ufong kan hiya.

¹²⁻¹³Tay as nan fiakun takú iib-a ay omaafurot, maid fiyang takú kan chicha. Hi Apo Dios nan mangokóm kan chicha. Ngem wacha challu nan kalibfenganyu ay mangokóm as nan chiyuycha mismu ay membro as nan uyyu iglesia. Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Kaanunyu nan mangotettet ay taku ay naetatapi kan chakayu.”^{f1}

Nan Mangicharuman As Nan Ib-a Ay Omaafurot

6 Mu wachay usa kan chakayu ay mangicharum as nan pachongyu ay omaafurot, ay achi kayu mafiain ay nan mangelongnong as nan kasuyu at huwis ay achi omaafurot? Kun at met koma nan tatakun Apo Dios nan mangelongnong as nan kasuyu! ²Ay achiyu poros ammu ay nan tatakun Apo Dios nan mangokómtu as nan tatau asna's luta? Mu hiyasa, ay kunyu achi maenongnong chi achi chagsun ay kasu?^{§§} ³Ay kunyu achi ammu ay chitakuntu nan mangokóm as nan angheles? Mu hiyasa, ay achi takú kaskasin kafiaelan ay mangelongnong as nan maepangkep as nan chiyuycha fianag as nan nauy ay fiyag? ⁴Mu maepangkep ngarud as asesa ay kasu, anuy nan chiyuycha achi ifilang nan iglesia as marispitu nan mangelongnong? ⁵Nunsidla ay kafiain sa! Ay kun paat maid masilib kan chakayu ay mangaliglu as kasuyu as nan

pachongyu ay omaafurot? ⁶Ngem kunyu at met icharum chi ifiayu as nan sangwanan nan chiyuycha achi omaafurot ta chicha nan mangelongnong as nan kasuyu!

⁷Nan munchichinnarumanyu at epailana ay chakus kayu at naamis. Ay achi un-unuyna ay iliwasyu nan chacha ekamkaman ay achi nalintig kan chakayu? Ay achi un-unuyna ay masator kayu? Un-unuyna a! ⁸Ngem kun at nan chayu at-atun at chakayu mismu nan mangekaman as achi nalintig ya satorunyuy tatau, uray pay nan mismu ay ib-ayu ay omaafurot. ⁹Ay achiyu ammu ay achi maetapi nan mangekamkaman as mangotettet henan muntorayan Apo Dios? Achi kayu munpappaallilaw. Nan chiyuycha mangepappapas as assi ay lachok, munchaychayaw as didiosen, umiwet, bakla winnu tumboy, ¹⁰mangaakiw, naakum, futtang, omekakkak-ali winnu popomros at achicha poros maetapi henan muntorayan Apo Dios. ¹¹Ad kasin at assesesa nan en-enat nan tapina kan chakayu. Ngem ad wani at nacharosan kayu as nan fiasfiasoryu, nunfialin kayu as nasantowan ay tatakun Apo Dios, ya naifilang kayu as nalintig as nan mangiilana. Am-in chaná ay naekaman at kiapú as nan nakius-usaanyu kan Apo Jesu Cristo ya kiapú as nan pannakafialin nan Espiriton Apo Dios takú.

Nan Mangosaran Takú As Nan Achor Takú As Nan Kaichayawan Apo Dios (Rom. 14:13-23; 1 Co. 8:7-13; 10:23-30)

¹²Wacha nan mangali, “Am-in ay atok at maparufusanak.” Tit-iwa sa, ngem nan am-in at achi makafiachang. Uray kanak un maparufusanak ay

^{f1}5:12-13 Deut. 13:5; 17:7; 19:19; 22:21, 24; 24:7

^{§§}6:2 Dan. 7:22; Mat. 19:28; Luc. 22:28-30

mangekaman as nan am-in ay laychok, achek challu atun chi. Tay ha-un at achiyak munpaetoray as nan laylaychok.* ¹³Wacha us nan mangali, “Nan makan at para as nan putu, ya nan putu at para as nan makan.” Tit-iwa sa, ngem as tapen chi urkiw, maichuntu Apo Dios chasa ay chuwa. Nan kaosaran nan achor at fiakun as nan mangepapas as assi ay lachok, ngem kun at as nan munserfiyan kan Apo Jesus, ya hi Apo Jesus at aywanana nan achor. ¹⁴Hi Apo Dios ay nangtaku kan Apo Jesus manipud as nan utúy at hiya us nan mangtaku kan chitaku babaen as nan pannakafialina.

¹⁵Ay achiyu ammu ay naifilang takú ay omaafurot as parten nan achor Cristo? Ammuyu met. Ay mafialin ngarud ay etapi takú nan parten nan achor Cristo as nan usa ay fiafiai ay mangepabpafiyad as achorna? Achi a! ¹⁶Ay achiyu ammu ay nan laraki ay makissuy as nan assessa ay fiafiai at munfialincha as usa ay achor? Tay kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Nan chuwa at munfialincha as usa.”† ¹⁷Ngem nan maetapi kan Apo Jesus at makius-usa nan espirituna as nan espiriton Jesus.

¹⁸Achiyu poros epapas nan assi ay lachok. Nan am-in ay tapina ay fiasfiasor at fiakun nan achor nan chachaeluncha. Ngem nan taku ay mangepapas as assi ay lachok at chachaeluna nan mismu ay achorna. ¹⁹Ay kunyu achi ammu ay nan achoryu at magyanan nan Espiritu Santo ay wacha at kan chakayu ay inchat Apo Dios? Fiakun chakayu nan nakin kuwa as nan achoryu ngem hi Apo Dios, ²⁰tay nangina nan namrak Apo Dios kan chakayu ta munfialin kayu as tatakuna.

Isunga osarunyu nan achoryu ay munchayaw kan hiya.

Nan Sarudsud Maepangkep As Pannakeasawa

7 Ad wani, nauy nan songfiatku as nan sarudsudyu as nan suratyu:

Un-unuyna mu achi makissuy nan usa ay laraki as nan usa ay fiafiai.[‡] ²Ngem kiapú ta ongor nan tatau ay cha mangepapas as assi ay lachok, un-unuyna ay tunggal laraki ya fiafiai at waschi un wachay mismu ay asawana. ³Nan naasaw-an ay laraki at masapor atuna nan libfenguna kan asawana. Kaman us as nan naasaw-an ay fiafiai at masapor atuna nan libfenguna kan asawana ta mapnekcha ay chuwa. ⁴Tay nan naasaw-an ay fiafiai at fiakun hiya yangkiay nan nakin kuwa as nan mismu ay achorna, ngem kuwan us asawana. Kaman us as nan naasaw-an ay laraki at fiakun hiya yangkiay nan nakin kuwa as nan mismu ay achorna, ngem kuwan us asawana. ⁵Achi kayu mun-en-ennachi as achoryu, omangkiay mu munturag kayu ay achi kayu munchor-ag ay massuy as kaat ay urkiw ta panagkararag nan epapasnekyu. Kun pay marpas, munchor-ag kayu kasin ta achi kayu masulisug kan Satanas kiapú as nan lachokyu ay achiyu maetporan.

⁶Ifiakiak na ta maammuwanyu ay eparufusku, ngem fiakun filin. ⁷Nan laychok at kafiaelan koma nan am-in ay tatau ay achi omasawa ay kaman kan ha-un. Ngem uray mu hiyasa, achi mapapchong nan kafiaelan ay inchat Apo Dios as nan tunggal usa kan chitaku.

⁸Ad wani, chakayu ay maid asawana ya chakayu ay ellakas, kanak un un-unuyna ay ituruyyu ay achi omasawa ay

*6:12 1 Co. 10:23

†6:16 Gen. 2:24; Efe. 5:31

‡7:1 Winnu, “Un-unuyna mu achi omasawa nan laraki.”

kaman kan ha-un. ⁹Ngem mu achi kayu makaetpor as lachokyu, omasawa kayu ud-ay, tay un-unuyna ay omasawa kayu mu nan iliwasu nan achiyu mangpennekan as kenarachokyu.

¹⁰Kun pay kan chakayu ay naasawan, nauy nan ifiakiak kan chakayu ay fiakunku filin, ngem kun at filin Apo Jesus: Masapor achi iyichang nan fiafiai hi asawana. ¹¹Ngem mu iyichangna hiya, masapor achi omasawa as tukún, mu achi kay at maketepon kan asawana. Kun pay nan laraki, masapor achina us iyichang hi asawana.

¹²As nan tapina, ha-un (o, ha-un, fiakun hi Apo Jesus) nan mangifiakia as na: Nan omaafurot ay laraki ay nanga-sawa as achi omaafurot, mu iyafud nan asawana ay mangituruy ay maketepon kan hiya, masapor achi iyichang nan laraki hi asawana. ¹³Assesa us as nan omaafurot ay fiafiai ay nakeasawa as nan achi omaafurot, mu iyafud nan asawana ay mangituruy ay mangetepon kan hiya, masapor achi iyichang nan fiafiai hi asawana. ¹⁴Tay nan naasawan ay laraki ay fiakun pay laing omaafurot at maifilang us as kuwan Apo Dios babaen as nan asawana ay omaafurot. Assesa us as nan naasawan ay fiafiai ay achi omaafurot ay nan asawana at omaafurot. Mu achi tit-iwa na, maifilang nan an-akcha as an-ak chi maid pammatina. Ngem nan kenatit-iwana at maifilangcha us as kuwan Apo Dios. ¹⁵Ngem mu laychun nan achi omaafurot ay makiichang hiya kan asawana ay omaafurot, maeparufus sa. Mu hiyasa, mawayawayaan nan omaafurot ay asawa uray laraki winnu fiafiai as nan sikud ay karina. Uray mu hiyasa, enayakian Apo Dios chitaku ta mawad-an takú as natalna ay fiyag. ¹⁶Tay he-a naasawan

ay fiafiai winnu laraki ay omaafurot at achim ammu mu he-a ay nan mangepaafurottu kan asawam ta maesarakan.

Nan Kumukutukian As Nan Kasasaad

¹⁷Waschi un masapor kumukutug as nan kasasaad ay enkeddeng Apo Dios para kan hiya. O, masapor kumukutug hiya as nan kasasaadna ay nangayakian Apo Dios kan hiya. Hiyana nan ifilinku as nan am-in ay iglesia. ¹⁸Mu chakus nasugyatan chi laraki as nan nangayakian Apo Dios kan hiya, achina masapor esaot nan kasasaadna as nasugyatan. Winnu mu chaan nasugyatan hiya, achi masapor munpasugyat. ¹⁹Tay maid kotkotokna kan Apo Dios nan nasugyatan winnu nan chaan. Ngem nan amud at nan manongtongparan as nan filifilin Apo Dios. ²⁰Isunga waschi un masapor kumukutug as nan kasasaadna ay nangayakian Apo Dios kan hiya. ²¹Ay mafiabfiaorka as nan nangayakian Apo Dios kan he-a? Uray ud-ay. Ngem mu wachay chansam ay mawayawayaan, osarum sa. ²²Tay mu mafiabfiaorka as nan naayakianam ay maetapi kan Apo Jesus, nunfialinka as nawayawayaan as nan pannakafialin chi fiasor ta munserfika kan hiya. Assesa us ay mu fiakunka mafiabfiaor as nan nangayakian chaká kan Apo Dios, nunfialinka as kaman mafiabfiaor ay munserfi kan Cristo. ²³Nangina nan namrak Apo Dios kan chakayu ta munfialin kayu as tatakuna. Isunga achiyu eparparufus ay munfialin kayu as fiabfiaarun chi taku. ²⁴Iib-ak, ifiakiak kasin kan chakayu ay waschi un kumukutug ay makekadjadwa kan Apo Dios, ya kumukutug hiya as nan sikud ay kasasaadna as nan nangayakian Apo Dios kan hiya.

**Nan Chiyuycha Maid Asawana
Ya Nan Chiyuycha Ellakas**

²⁵ Ad wani, mu maepangkep as nan maid asawana, maid ifilinku ay nurpu kan Apo Jesus. Ngem ifiakiak nan wacha as numnumku, tay kiapú as nan sugangna kan ha-un, nunfialinak as mafialinyu ay talekun.

²⁶ Kiapú as nan liglikiat ay cha omommat ad wani, as nan munnunumnumku at un-unuyna mu kun kayu kumukutug as nan kasasaadyu. ²⁷ He-a ay laraki, ay wachay asawam? Mu wacha, achim iyichang. Ay maid asawam? Mu maid, achika mun-anap. ²⁸ Ngem mu omasawaka, fiakun fiasor chi, ya mu omasawa nan fiafiai, fiakun fiasor chi. Ngem ifiakiak ay un-unuyna mu achi kayu omasawa, tay achek laychun ay lak-amunyuntu nan liglikiat nan chiyuycha naasaw-an.

²⁹ Iib-ak, nan laychok ay kanan at akét yangkiay nan timpu ay nayagyag as nan omaliyantu Cristo. Isunga munlapu ad wani, nan chiyuycha naasaw-an at fiakun man paat nan as-awacha nan mangepapakud as nan munserfiyan-cha kan Apo Dios. ³⁰ As nan chiyuycha mun-ag-akor ya chiyuycha munlagragsak at fiakun koma nan ag-akor ya lagragsakcha nan mangepakinak as nan munserfiyan-cha kan Apo Dios. Assesa us as nan chiyuycha cha lomaklaku at fiakun koma nan lenakwan-cha nan mangepapakud as nan munserfiyan-cha kan Apo Dios. ³¹ As nan chiyuycha cha mangos-osar as nan wacha asna's luta at fiakun koma chatona nan kanayon ay

nunumnumuncha. Tay nan panagfiyag ad wani asna's luta at achi kumukutug.

³² Laychok ay maid munchanakianyu. Nan laraki ay maid asawana at mafialin ay nunumnumuna nan maepangkep as nan atuna ay munserfi ya mangepalaylayad as nan Apo. ³³ Ngem nan wachay asawana at nunumnumuna nan maepangkep as nan fiyagcha ay hen-asawa asna's luta ya as nan atuna ay mangepalaylayad kan asawana. ³⁴ Kun makukudwa nan numnumna. Assesa us as nan maid asawana ay en-ena^s winnu fiarasang. Nunumnumuna nan atuna ay munserfi as nan Apo. Tay nan pangkepna at nasantowan hiya as nan achorna ya numnumna. Ngem nan fiafiai ay wachay asawana at nunumnumuna nan maepangkep as nan fiyagcha ay hen-asawa asna's luta ya maepangkep as nan mangepalaylaychana kan asawana.

³⁵ Ifiakiak na para as nan omamayanyu. Achek epawa ay omasawa kayu. Ngem kun at nan laychok yangkiay at nalintig ya ustu nan fiyagyu, ya maid mangukudwa as nan atunyu ay munserfi as nan Apo.

³⁶ Mu numnumun nan usa ay laraki ay achi ustu nan planuna ay achi mangituruy ay mangasawa as nan fiafiai ay chakus naetfor ay asaw-una, ya mu achina maetporan nan lachokna, ya mu numnumuna ay ustu ay omasawa hiya at masapor atuna nan laychuna. Fiakun fiasor chi. O, mafialin-cha ay mun-asawa.**

³⁷ Ngem mu achi munchuwachuwa nan laraki as nan numnumna ay achi omasawa ay maid us mangepelet kan hiya, ngem maetporana nan mismu ay lay-

§7:34 Winnu ellakas

**7:36 Winnu, “mu numnumun nan usa ay ama ay achi ustu nan chana at-atun as nan fiarasang ay pototna, tay chaana penarufusan hiya ay omasawa, ya mu cha omen-ena nan fiarasang ay pototna ya mu numnumuna ay ustu ay omasawa hiya at masapor atuna nan laychuna. Masapor parufusana nan pototna ay omasawa. Fiakun fiasor chi.”

chuna, ya enkeddengna ay hiyasa nan ammay kan hiya, ustu sa as atuna. ³⁸Isunga ammay ay omasawa, ngem am-ammay mu achi omasawa.

³⁹Mu maepangkep us as nan fiafiai ay naasaw-an, achi mafialin ay maway-awayaan ay kasin omasawa mu kuku-tug ay matatuku hi asawana. Ngem mu matuy hi asawana, mawayawayaan ay kasin omasawa as nan laychuna, ngem masapor omaafurot nan asaw-una.

⁴⁰Ngem naragragsak hiya mu kumuku-tug hiya as nan kasasaadna. As nan munnumnumku at nan Espiriton Apo Dios nan nangetoróng kan ha-un.

Nan Makan Ay Naichaton As Nan Chiyuycha Didiosen

(Rom. 14:13-23; 1 Co. 6:12-20)

8 Nauy nan songfiatku as nan sarud-sudyu maepangkep as nan makan ay maichaton as nan chiyuycha didiosen.

Ammu takú ay chitaku am-in at wachay pannakaammu takú maepangkep as na. Nan pannakaammu, munfialinuna nan taku as napangas, ngem mu layad nan wacha kan hiya, munfialinuna hiya as makafiachang as nan pachongna ay taku. ²Nan taku ay as nan munnunnumnumna at wachay ammuna, chana epaila ay maid pay laing ustu as ammuna. ³Ngem nan taku ay manglaylayad kan Apo Dios at figfikun Apo Dios hiya as takuna.

⁴Isunga, mu maepangkep as nan mangkakanan as nan makan ay naichaton as nan chiyuycha didiosen, ammu takú ay maid fiyag nan chiyuycha didiosen. Ammu takú met ay hi Apo Dios nan us-usa ay Dios. ⁵Tay uray mu wachacha nan makali un dios ay wacha ad chaya winnu asna's luta, ya uray mu afurotun challu nan tatau nan nauy-cha dios ya apo, ⁶ngem kan chitaku ay omaafurot, kun us-usa challu hi Apo

Dios. Hiya nan Ama ay namayang as nan am-in ay ka-ichin, ya chitaku at matakú takú ay mangchayaw kan hiya. Us-usa nan Apo ay hi Jesu Cristo. Enpafiayang Apo Dios kan hiya nan am-in ay ka-ichin, ya kiapú kan hiya, matakú takú as tatakuna.

⁷Ngem achi pay laing ammon nan am-in ay omaafurot sa. O, wachacha nan tapina ay iib-a ay inmiingsa as solet ad kasin ay manaychayaw as nan didiosen. Isunga uray ad wani ay kuncha kay kanun nan makan ay naichaton as nan chiyuycha didiosen, nunnumnumnucha ay kuwan nan chiyuycha didiosen nan hanacha makan. Kiapú ta nakapuy nan numnumnucha, naleknacha ay finmasorcha as nan nanganancha as nan hana makan. ⁸Ngem fiakun nan makan nan mangesnop kan chitaku kan Apo Dios. Achi takú us machachael kiapú as nan achi takú kanun winnu omammay kiapú as nan kanun takú.

⁹Ngem il-launyu, mu ngay nan way-awayayu nan kiapón chi fumasoran nan iib-ayu ay nakapuy pay laing chi numnumnucha. ¹⁰Tay he-a ay wachay pannakaammuna maepangkep as na, mu chaka makekan as nan templon nan didiosen, ya ilaun chaká as nan nakapuy chi numnumna, ay kun achi mapapigsa nan numnumna ay mangan?

¹¹Isunga kiapú as nan pannakaammom, machachaeltu nan pammaten nan nauy ifiam ay nakapuy chi numnumna. Tay hi tona ay ifiam at para kan hiya us nan natuyan Cristo. ¹²Mu assid-i nan fumasoram as nan iib-ayu ya epakamanmu kan chicha nan ifilangcha as achi ustu as nan nakapuy ay numnumnucha, kan Cristo nan fumasoram. ¹³Isunga mu nan manganak as nan naichaton as nan didiosen nan kiapón nan fumasorak as nan ifiak, achiyak poros mangmangan as nan hana naichaton.

Nan Chiyuycha Kalibfengan Ya Chunon Nan Apostol

(2 Co. 11:7-12; 1 Tes. 2:7-9)

9 Ay kunak achi nawayawayaan ay pachong nan am-in ay omaafurot kan Cristo? Ay kunak fiakun usa ay apostol? Ay kunku chaan inila hi Jesus ay Apo takú? Ay kun fiakun chakayu nan nunfianakian nan nunserserfiyak as nan Apo? Chakyu met! ²Mu nan tapina at achiyak ifilang as apostol, siguradu ay chakayu at ifilang. Tay nan enma-furotanyu kan Apo Jesus at hiyana nan mangepaneknek ay usaak ay apostol.

³Nan songfiatku as nan chiyuycha mangmangot kan ha-un at hiyana: ⁴Ay maid kalibfengak ay mapakan kiapú's nan chunok as usa ay apostol? Wacha met! ⁵Mu wachay asawak ay omaafurot, ay maid kalibfengak ay mangetaktakin as nan munfiabfiaatak ay kaman as nan cha at-atun nan tapina ay apostoles, nan susnúd Jesus ya kaman kan Pedro? ⁶Ay chakami yangkiay kan Bernabe nan masapor ay munchunu as pagfiyagmi? ⁷Ay wachay sorchachu ay hiya mismu nan munkiastos as pagfiyagna? Ay wachay mannaron ay fiakuna libfeng ay mangan as nan mismu ay fungan nan murana? Winnu ay wachay mumpas-pastor as karnero ay fiakuna libfeng ay mangosar as nan kiatas nan mismu ay karnerona? Maid!

⁸Fiakun nurpu as numnum chi taku nan nauycha ay infiafiakiak, tay assena us challu nan wacha as nan Lintig Moises. ⁹Tay wacha nan naisurat as nan Lintig Moises ay kanana, "Achim fudfuchan nan tapak nan fiaka mu cha mun-elek."^{††} Ay nan fiaka nan nunumnumun Apo Dios as nan nangepasuratana's na? Fiakun! ¹⁰Ngem kun at siguradu ay para kan chitaku nan nauy naisurat as nan

Kalen Apo Dios. Tay nan uy makearachu winnu makeani at wacha nan namna-mauncha ay kudwacha as nan maani. ¹¹Mu chakami nan nangekaskasaba kan chakayu as nan Ammay ay Chamag ay maepachong as nan nangetanmanmi as nan naespirituwan ay fokel kan chakayu, ay kun nalikiat as solet para kan chakayu mu munnamnama kami as kasaporanmi kan chakayu? ¹²Mu wachay kalibfengan nan tapina ay kumchaw as fiachangyu, ay kun achi kaskasin kan chakami?

Uray mu hiyasa, chaanmi enosar nan nauy kalibfenganmi. Ngem kunmi at eta-un chi am-in ay likiat ta achi mapas-iw nan maekasabaan nan Ammay ay Chamag maepangkep kan Cristo. ¹³Ay achiyu ammu ay nan chiyuycha munchunchunu as nan Templo at maet-tancha as kanuncha? Ay achiyu us ammu ay nan chiyuycha cha mun-ichatchaton as nan altar at wacha nan kudwacha as nan chiyuycha naichaton? Ammuyu met! ¹⁴Assesa us ay infilin nan Apo ay nan chiyuycha mangedkaskasaba as nan Ammay ay Chamag at murpu koma as nan nauy chunucha nan pagfiyagcha.

¹⁵Ngem ha-un at chaanku poros enos-osar chaná ay kalibfengan, winnu achek cha isurat na ta ichatyu nan pagfiyagku. Un-unuyuna ay matuyak as chukiaangku mu nan wachay mangaan as nan kalibfengak ay mangepangas ay achiyak cha malaglagfuwan ay mun-ekasaba. ¹⁶Tay as nan mangedkaskasabaak as nan Ammay ay Chamag, maid kalibfengak ay mumpangas, tay enkeddeng Apo Dios ay libfengku sa. Kasusug-angak mu achek ekasaba nan Ammay ay Chamag! ¹⁷Mu laychok mismu ay mangedkasaba as nan Ammay ay Chamag, wachay kalibfengak ay malagfuwan. Ngem kiapú ta fiakun ha-un nan namili as nan

^{††}9:9 Deut. 25:4; 1 Tim. 5:18

chunu ay entalek Apo Dios kan ha-un, masapor atok sa. ¹⁸Anan gun-gunak ngarud? Maid tukún mu achi yangkiay nan lagsakku ay mangelkaskasaba as nan Ammay ay Chamag ay achi fiayachan nan munchungor uray mu wachay kalibfengak koma ay chumawat as pagfiyagku.

¹⁹Tay uray mu nawayawayaanak ay maid mamabfiaor kan ha-un, nunfialinok challu nan achorku as mafiabfiaor as nan am-in ay tatau ta omong-ongor nan awisok ay omafurot. ²⁰Mu maetapiyak as nan chiyuycha Judio, unuchok nan iniili ay ukialicha ta awisok chicha ay omafurot kan Cristo. As nan tapina ay mangunud as nan Lintig Moises, komanak as nan usa ay naepatoray as nan Lintig (uray achiyak etorayan as nan Lintig) ta maawischa. ²¹Assesa us as nan maetapiyak as nan chiyuycha Gentil ay achi mangunud as nan lintig nan Judio. Unuchok nan iniili ay ukialen nan chiyuycha Gentil ta awisok chicha. Achi laychun tosa'y kanan un achek afurotun nan lintig Apo Dios. Ngem nan kenatit-iwana at afurotok met nan lintig Cristo. ²²As nan kawad-ak as nan chiyuycha nakapuy nan pammatica, iyunudku nan ukialek kan chicha ta awisok chicha ay omafurot ay ustú. O, iyunudku nan ukialek as nan am-in ay tatau ta uray ngachana ay pamuspusan at wachachay maesarkan kan chicha.

²³Atok am-in chaná ta maekasaba nan Ammay ay Chamag. Mu hiyasa, maeranuchak as nan chiyuycha bendisyon ay ichat Apo Dios kiapú as nan Ammay ay Chamag. ²⁴Ammuyu met ay uray mu ongor nan maketennagtag, us-usa challu nan mangafiak ay magun-gunaan.

Isunga chakayu us at tomagtag kayu ta maawatyu nan gun-guna ay ichat Apo Dios. ²⁵Am-in ay makeab-abfiak at paingsauncha as solet nan achorcha ay mun-etpor ta maawatcha nan korona ay mapapug ay gun-gunacha. ²⁶Ngem kun pay chitaku, maawat takú nan gun-guna ay mawawacha in-inkiana. ²⁶Isunga mu ha-un, maepachongak as nan makeab-abfiak as tennagtakian ay munchachakpos as nan munpatingkiaan. Maepachongak us as nan fumufuksing ay achi maek-eksaw nan sudpakuna. ²⁷O, maepachongak as nan fumufuksing ay mangepaingsa as nan chiyuycha sudpak ya mangetpor as nan chiyuycha laylaychok ta as nan marpasak ay munekasaba as nan tapina, achiyak maifilang ay achi maekari ay mang-awat as nan gun-gunana.

Nan Tukun Maepangkep As Didiosen

10 Iib-ak, laychok ay numnumunya nan enommat as nan kaap-uan takú ay nangunud kan Moises. Am-incha at nanarancha babaen as nan panangaywana ya nangepanguwan nan lifuu ay inchat Apo Dios kan chicha, ya nanarancha ay kinumchang as nan kiawan nan Munchachara ay Fiayfiay. ¹As nan nanglenongan nan lifuu kan chicha ya as nan nanaranancha henan fiayfiay, kamancha am-in nafunyakian ay nakius-usa kan Moises, tay finigfigcha hiya as mangepangpanguru kan chicha. ²Nangnangancha am-in as nan makan ay inchat Apo Dios, ³ya immig-ikopcha am-in as nan chanum ay enpafoknagna as nan fiatu. Nan maepachongan nan chiyuy fiatu at hi Cristo, tay hiya nan nangadkadwa kan chicha ay nangid-

²²9:25 Nan gun-gunacha as nan hiyachi ay timpu at hiyana nan naraka ay makling ay forong ay korona.

¹10:1 Exo. 14:15-31

³10:3 Exo. 16:1-31

ichat as kasaporancha.* ⁵Ngem uray mu hiyasa, chaan nalaylaychan hi Apo Dios as nan kaongoran kan chicha. Hiyana nan kiapúna ay natuycha ay kun naiwaklet henan disyerto.

⁶Am-in chaná at kafiag-anan takú ta achi takú mun-ongós as mangotettet ay kaman as nan en-enatcha. ⁷Achi takú chaychayawun chi didiosen ay kaman as nan en-enat nan tapina kan chicha. Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Tenmokor nan tatakú ay mangan ya umikop. Angkiay ya nunligwatcha ay munsasara as kaiisiw ay mangichayaw as nan didiosen.”† ⁸Achi takú epapas chi assi ay lachok ay kaman as nan en-enat nan tapina kan chicha. Nan nuntongparan nan hana at as nan hin-urkiw natuy nan chuwan puru ya turu'y lifu kan chicha.‡ ⁹Achi takú chis-chistingun nan Apo ay kaman as nan en-enat nan tapina kan chicha. Nan nuntongparan nan hana at natuycha babaen as nan chiyuycha urug.¶ ¹⁰Achi takú munlili kan hiya ay kaman as nan enat nan tapina kan chicha. Nan nuntongparan nan hana at napatuycha babaen as nan anghel ay infiaor Apo Dios.§

¹¹Am-in chaná at enommat kan chicha as mafiag-anan nan tapina, ya naisuratcha as mun-acharan takú ay matatakú as nan kiayud anongos ay timpu.

¹²Isunga mu kananyu un kunug nan pammatiyu, masapor il-ilaunyu, tay anaka ya kaman kayu munkatutu-ug ay fumasor. ¹³Nan sulisug ay omali kan chakayu at kiakiangay chi ay omali as nan tatakú. Ngem matalek hi Apo Dios,

ya achina eparufus ay masulisug kayu as nan kafiaelanyu ay eta-un. Ngem mu masulisukian kayu, ichatna nan atunyu ay makalisi ta kafiaelanyu ay mun-eta-un.**

¹⁴Isunga chakayu ay laylaychok, achi kayu poros munchaychayaw as nan chiyuycha didiosen. ¹⁵Chakayu ay masilib at kan chakayu nan munkaliyak. Isunga numnumunyu pay mu tit-iwa winnu achi nan nauy ifiakiak. ¹⁶Nan mangikopan takú as nan unus chi ubas as nan panagyaman takú kan Apo Dios at hiyana nan mangepaila as nan makeranuchan takú as nan enmayasan nan charan Cristo. Nan manganan takú as nan naputput-ing ay tenapay at hiyana nan mangepaila as nan maketapiyan takú kan hiya as nan natuyana. ¹⁷Kiapú ta us-usa nan tenapay, uray mu ongor takú at kaman takú us-usa, tay mangan takú as nan us-usa ay tenapay.

¹⁸Numnumunyu nan chiyuycha kianak Israel. Nan chiyuycha mangan as nan naichaton kan Apo Dios at makichaychayawcha us as nan chiyuycha munserserfi as nan altar. ¹⁹Ay nan laychok ay kanan at wachay kotok nan didiosen winnu nan chaton ay para kan chicha? ²⁰Fiakun. Nan laychok ay kanan at hiyana: nan naichaton as nan chiyuycha didiosen at as nan chiyuycha anennet nan naichatonancha, fiakun kan Apo Dios. Achek laychun ay maketapi kayu as nan chiyuycha anennet. ²¹Achi kayu mafialin ay umikop ya mangan as nan mangnumnuman takú as nan natuyan

*10:4 Exo. 17:1-7

†10:7 Exo. 32:1-6

‡10:8 Num. 25:1-9

¶10:9 Num. 21:4-7; Sal. 78:18

§10:10 Exo. 12:23; Num. 16:41-50

**10:13 Heb. 2:18; 4:15; San. 1:13-14

nan Apo, angkiay umikop ya mangan kayu as nan naichaton as nan chiyuycha anennet. ²² Ay laychun takú kayong ay paaposun nan Apo? Ay kanan takú un mafikfikas takú mu hiya?

²³ Wacha nan mangali, “Am-in ay fianag at maparufusan takú ay mangelaman.” Tit-iwa sa, ngem nan am-in at achi makafiachang, ya achicha us mapapigsa nan pammaten nan iib-a takú. ²⁴ Achi koma waschi un nan mismu ay omamayana nan nunumnumuna, ngem kun at nan omammayan nan ib-ana.

²⁵ Mafialinyu ay ischa chi kumpurmi ay karni ay malakwan as nan mun-el-elakwan ay achiyu epoppoot mu naichaton as nan didiosen kiapú ta malilifok nan numnumyu. ²⁶ Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Nan luta ya nan am-in ay wacha as na at kuwan Apo Dios.”^{††}

²⁷ Mu ayakian chakayu as nan achi omaafurot ay uy makekan ya laychunyu ay umuy, kanunyu nan kumpurmi ay esangucha kan chakayu. Achiyu epoppoot mu naichaton as nan chiyuycha didiosen kiapú ta malilifok nan numnumyu. ²⁸ Ngem mu wachay makekan ay mangifiakia kan chakayu, “Naichaton pay sa,” achiyu kanun sa kiapú as nan omamayana ya achi malilifokanan nan numnumna. ²⁹ Nan laychok ay kanan at numnum nan taku ay nangifiakia as nan hana, fiakunyu numnum.

Wacha pay nan mangali, “Naway-awayaanak met ay mangelaman as nan laychok. Adchi pay laing t'uyak pas-iwun as nan nalilifok ay numnum nan tapina? ³⁰ Mu munyamanak kan Apo Dios para as nan kanok, adchi t'uyak uy ostun maepangkep as nan chiyuy makan ay nunyamanak?”

³¹ Isunga uray mangan kayu winnu umikop kayu winnu uray ngachana ay atunyu at atunyu koma para as nan pakaichaychayawan Apo Dios. ³² Achiyu atun nan uray ngachana ay kiapón chi maesakiawan nan chiyuycha Judio winnu chiyuycha Griego winnu nan ighesian Apo Dios. ³³ Turachunak as nan mangepapatiyak ay mangepalaylayad as nan am-in ay tataka as nan am-in ay atok. Tay fiakun nan omammayan nan nunumnumok, ngem nan omammayan chi kaongoran ta ongor nan maesarikan.

11 Turachunak ngarud kaman as nan manurachak kan Cristo.

Nan Atun Nan Fianafiai As Nan Munchayawancha

² Ichayawku chakayu, tay nunumnumunak as nan am-in ay chayun atun ya tay chayun un-unuchun nan chiyuycha sursuru ay insurok us kan chakayu. ³ Ngem nauy pay nan laychok ay maawatanyu. Nan apon nan tunggal laraki at hi Cristo. Nan apon nan fianafiai at nan laraki, ya nan apon Cristo at hi Apo Dios. ⁴ Isunga uray ngachana ay laraki ay munkararag winnu mangifiakia as nan enpakaamon Apo Dios kan hiya as nan maamonganyu ay munchaychayaw at masapor achi mundalongdong. Tay mu atuna, ifiafiaina nan Apona ay hi Cristo. ⁵ Ngem uray ngachana ay fianafiai ay munkararag winnu mangifiakia as nan enpakaamon Apo Dios kan hiya as nan maamonganyu ay munchaychayaw at masapor mundadalongdong. Tay mu achina atun, ifiafiaina nan pannakauruna ay hi asawana. Maepachong hiya as nan fianafiai ay naapollokan. ⁶ Mu achi mundalongdong nan fianafiai, un-unuyna ay munpapakis ay kaman as nan fook chi laraki. Ngem kiapú ta kafiafiain ay

^{††}10:26 Sal. 24:1; 89:11

munpapukis winnu munpaapollok nan fiafiái, mundalongdong koma hiya.

⁷Achi ud-ay mundalongdong nan laraki kiapú ta hiya nan kail-an nan ilan ya kaichayawan Apo Dios. Ngem kun pay nan fiafiái at hiya nan kail-an nan kaichayawan nan laraki. ⁸Tay nan laraki at chaan nafiayang ay nurpu as nan fiafiái, ngem kun at nan fiafiái nan nurpu as nan laraki. ^{‡‡}

⁹Assesa us ay nan laraki at chaan nafiayang para as nan fiafiái, ngem kun at nafiayang nan fiafiái para as nan laraki. ^{¶¶} ¹⁰Hiyana nan kiapúna ay masapor mundalongdong nan fiafiái ta epailana ay munpaetoray hiya as nan laraki, tay uray nan anghes at iilauncha. ^{§§} ¹¹Uray mu assesa, as nan nakius-usaan takú kan Apo Jesus, nan fiafiái at achina mafialin ay kanan un achina masapor nan laraki. Kaman us as nan laraki at achina mafialin ay kanan un achina masapor nan fiafiái. ^{*} ¹²Tay uray nurpu nan enmona ay fiafiái as nan laraki, nunlapu as nan hiyachi, nan laraki at maiyanak as nan fiafiái. Uray mu hiyasa, am-in ay wacha at nurpucha kan Apo Dios.

¹³Numnumunyu mismu, ay ustu mu achi mundalongdong nan fiafiái as nan munkararakiana kan Apo Dios as nan maamonganyu ay munchaychayaw? [†] ¹⁴Ay achi naisisikud ay naisuru kan chitaku ay kafiafiain nan laraki mu an-anchu nan fookna? ¹⁵Ngem nan fiafiái ay an-anchuy fookna at hiyasa nan kaichayawana, tay inchat Apo Dios sa kan hiya ay kaman hiyasa nan dalongdongna. ¹⁶Mu wacha nan makesosek maepangkep as na,

nan ifiakiak yangkiay kan hiya at achimi figfikun chi tukún ay iniili ay ukiali as nan maam-amonganmi ay munchaychayaw. Hiyana us challu nan un-unuchun nan chiyuycha iglesian Apo Dios.

**Nan Manganan Ay
Mangnumnumnuman As
Nan Natuyan Cristo**

¹⁷Mu maepangkep as nan nauycha tapina ay filfilin ay ifiakiak, achek chayawun chakayu. Tay as nan maam-amonganyu ay munchaychayaw kan Apo Dios, nan muntongparana at para as nan momangisiwanyu, fiakun para as nan omamayanyu. ¹⁸Nan omona at as nan maamonganyu, nachamagku ay makukudwa kayu kanu. O, kiayudku afurotun, ¹⁹tay masapor challu makukudwa kayu ta mailantu ay ustu mu ngachana kan chakayu nan tit-iwa ay aprobaran Apo Dios. ²⁰As nan maamonganyu ay mangan as nan mangnumnumnumanyu as nan natuyan Jesus, fiakun hiyasa nan nunumnumunyu. ²¹Tay as nan mangananyu, waschi un chana kanun nan mismu ay sangatna ay achina sad-un nan pachongna ay omaafurot. Isunga wachachay munchukiaang ya wachachay mafutang. ²²Ilurugtokyu! Ay kun maid afongyu as mangananyu ya umikopanyu? Ay elalayusanyu nan chiyuycha omaafurot kan Apo Dios ya ifiafiainyu nan pachongyu ay pugli? Ngachana nan namnamaunyu ay maifiakiak maepangkep as nan hana chayuw atun? Ay ichayawku chakayu? Achi!

²³Tay nan sursuru ay naawatku kan Apo Jesus ay chak isursuru kan chakayu

^{‡‡}11:8 Gen. 2:22

^{¶¶}11:9 Gen. 2:18

^{§§}11:10 Isa. 6:2-3; Ezek. 1:11

^{*}11:11 Efe. 5:21-33

[†]11:13 1 Co. 14:34

at hiyana: As nan lafi ay naesepsepan Apo Jesus, enarana nan tenapay. ²⁴Kun pay narpas ay nunyaman kan Apo Dios, pinutput-ingna, ya kanana, “*Hiyana nan achorku para kan chakayu. Atunyu na as mangnumnummanyu kan ha-un.*”[‡]
²⁵Assid-i us ay as nan narpasancha ay nangan, enarana nan tasa, ya kanana, “*Nan nauy naetataa at hiyana nan fiarú ay nakiturakian Apo Dios as nan tatakú ay paneknekan nan charak. Kunyu kay ikopun na, atunyu na as mangnumnummanyu kan ha-un.*”

²⁶Tay kunyu kay kanun nan nauy tenapay ya ikopun nan nauy naetataa, chayú epakpakaammu nan natuyan nan Apo inkiana as nan kasina omaliyan.

²⁷Isunga mu ngachana nan mangan as nan tenapay winnu umikop as nan tasan nan Apo as nan achi ustu ay panangchayaw at fumasor as nan Apo, tay elalayusana nan achor ya charan Apo Jesus. ²⁸Masapor waschi un numnumuna ay ustu mu ustu nan pangkepna sakbay mangan as nan tenapay ya umikop as nan naetataa. ²⁹Tay uray ngachana ay mangan as nan tenapay ya umikop as nan naetataa ay achi mamigfig ay ustu as nan laychun ay kanan nan achor Cristo at hiya mismu nan mangepachusa as achorna as nan mangekamanana as chi. ³⁰Hiyasa nan kiapúna ay ongor kan chakayu nan nakapuy ya munsaket, ya wachacha pay nan natnatuy. ³¹Ngem mu emamad takú ay mangnumnum omona as nan tit-iwa ay pangkep takú, achi chitakuntu okomún kan Apo Dios. ³²Ngem as nan mangokomán chitaku as nan Apo, hiyasa nan madisiplinaanana takú ta achi takú mae-tapi ay machusa as nan achi omaafurot as nan machusaananchantu.

³³Isunga iib-ak, mu maamong kayu ngarud ay mangan as nan mangnumnumnumanyu as nan natuyan nan Apo, munsisinnuud kayu. ³⁴Mu wachay munchukiaang kan chakayu, masapor mangan hiya on-ona as afongna ta nan munfianakian nan maam-amonganyu at achi kayu machusa. Mu maepangkep as nan tapina ay laychok ay ifilin kan chakayu, ifiakiaktu as nan omaliyak hesa.

Nan Chiyuycha Naespirituwan Ay Kafiaelan Ay Ichat Nan Espiritu Santo

(Efe. 4:1-16)

12 Ad wani ay iib-ak, mu maepangkep as nan chiyuycha kafiaelan ay ichat nan Espiritu Santo, laychok ay maammuwanyu ay ustu. ²Ammuyu met ay as nan chaanyu enmafurotan at natingiw kayu ay munchaychayaw as nan chiyuycha didiosen ay maid fiyagcha. ³Isunga laychok ay maammuwanyu ay nan taku ay munkarkali babaen as nan Espiritu Santo at achina kanan, “Maituchor hi Jesus!” Assesa us ay maid taku ay makafiael ay mangali, “Hi Jesus nan Apo,” omangkiay mu mawawacha nan Espiritu Santo kan hiya.

⁴Tukutukún nan naespirituwan ay kafiaelan ay maichat kan chitaku ay omaafurot, ngem us-usa nan mangichat ay hiya nan Espiritu Santo.[†]⁵Tukutukún nan panagserfi takú, ngem us-usa ay Apo nan munserfiyan takú. ⁶Tukutukún nan atun Apo Dios ay munchunu as nan fiyag takú, ngem us-usa ay Apo Dios nan munchunu babaen kan chitaku amin. ⁷Waschi un naettan as naespirituwan ay kafiaelan ay mangepaila ay wacha nan Espiritu Santo para as nan omam-mayan nan amin. ⁸As nan usa ay taku,

[‡]11:24 Mat. 26:26; Luc. 22:19

[†]12:4 Rom. 12:6-8; 1 Co. 12:28

ichat nan Espiritu Santo nan kafiaelan ay mangepakaammu as nan kenasilib Apo Dios. As nan usa at ichat nan hana ay Espiritu nan kafiaelan ay mangisuru as nan maepangkep kan Apo Dios. ⁹As nan usa at ichat nan hana Espiritu challu nan napigsa ay pammati. Kun pay as nan tapina at nan kafiaelan ay mangaan as saket babaen as nan hana us-usa ay Espiritu. ¹⁰As nan usa pay, ichat nan Espiritu Santo nan kafiaelan ay mangekaman as milagro, ya as nan tapina at kafiaelan ay mangifiakia as nan epakaammon Apo Dios. As nan tapina us at ichatna nan kafiaelan ay mangelasin mu kan Apo Dios nan nurpuwan nan naifiakia winnu nurpu as nan chiyuycha anennet. As nan tapina pay at ichat nan Espiritu Santo nan kafiaelan ay munkali as tukutukún ay kali ay epakalina, ya as nan tapina pay at ichatna nan kafiaelan ay mangelawlawag as nan hanacha tukutukún ay kali.[§] ¹¹Am-in chaná ay kafiaelan at nan hana us-usa ay Espiritu nan mangichat as nan tunggal taku ay maiyunud as nan laychuna.

Nan Achor Ya Nan Ongor Ay Partina

¹²Nan achor nan taku at us-usa challu, ngem ongor chi partina. Uray tukutukún chi partina, nunfialincha challu as us-usa ay achor. Assesa us as nan chiyuycha omaafurot kan Cristo. ¹³Tay babaen as nan us-usa ay Espiritu, nafunyakian takú am-in ta munfialin takú as kaman us-usa ay achor. O, uray Judio winnu Gentil, mafiabfiaor winnu fiakun at nan us-usa ay Espiritu nan naichat kan chitaku am-in.

¹⁴Tit-iwa ay achi maammaan nan achor as kun us-usa ay parti, ngem kun at ongor ay parti. ¹⁵Mu kanan nan suki un, “Tay fiakunak met lima, fiakunak ngarud parten nan achor.” Uray mu

assena nan kanana, parten pay laing nan achor hiya. ¹⁶Mu kanan nan inga un, “Tay fiakunak met mata, fiakunak ngarud parten nan achor.” Uray mu assesa, parten challu nan achor hiya. ¹⁷Mu nan intiru ay achor at mata yangkiay, anan atuna ay makadngor? Mu inga yangkiay, anan atuna ay makasongsong? ¹⁸Ngem nan kenatit-iwana at inyamman Apo Dios nan am-in ay parten nan achor ay maiyunud as nan laychuna. ¹⁹Mu kun us-usa yangkiay nan partina, maid achor! ²⁰Ngem nan kenatit-iwana at uray mu ongor nan partina, kun us-usa ay achor.

²¹Isunga achi mafialin ay kanan nan mata as nan lima winnu nan uru as nan suki, “Aчек masapor he-a!” ²²Ngem uray mu hiyasa, nan chiyuycha parten nan achor ay kaman nakapkapuy mu nan tapina at kaskasin takú kasaporan. ²³Nan chiyuycha parten nan achor ay ifilang takú as akét chi kotokcha at kaskasin takú aywanan, ya nan chiyuycha ekafiain takú at kaskasin takú fiachuwan. ²⁴Nan chiyuycha achi maekafiain ay parten nan achor takú at achicha kasaporan nan hana ay panangaywan. Ngem hi Apo Dios ay nangiyornos as nan am-in ay parten nan achor at enettana nan chiyuycha akét chi kotokna as ong-ongor ay kotok. ²⁵Enatna chi ta maid maisiyan as nan intiru ay achor. Ngem kuncha at mapapchong am-in ay parti babaen as nan muneennaywanancha. ²⁶Mu munsaket nan usa ay parten nan achor, munsaketcha us nan am-in ay parti, ya mu maichayaw nan usa, munlagragsakcha us am-in.

²⁷Chakayu at kaman kayu ngarud achor Cristo, ya waschi un parten nan achorna. ²⁸O, nan achor Cristo at nan iglesia, ya wachacha nan chinutokan Apo Dios ay mangekaman as nan

§12:10 1 Co. 12:28; 1 Jn. 4:1

pangkepna as nan iglesia. Nan omona at nan chiyuycha apostoles, nan maekadwa at nan chiyuycha mangifiakia as nan epakaammon Apo Dios, nan maekatlu at nan chiyuycha mun-isursuru as kalina. Nan tapina ay chinutokan Apo Dios at nan chiyuycha wachay pannakafialina ay mangekamkaman as milagro, nan chiyuycha wachay pannakafialina ay mangaan as saket, nan mamadfiachang as nan makasapor, nan mangepangpan-guru ya mangor-ornos as nan iglesia, ya nan chiyuycha munkali as tuku-tukún ay kali ay epakalen nan Espiritu Santo. ²⁹Ay am-in ay tatau at apostolescha, winnu mangifiagfiakia as nan epakaammon Apo Dios? Ay am-incha at mun-isursuru as kalina? Ay am-incha at wachay pannakafialincha ay mangekaman as milagro? ³⁰Ay am-incha at munkancha as saket, winnu munkalicha as nan chiyuycha kali ay epakalen nan Espiritu Santo? Ay am-incha at epakaawatcha nan hana ay naifiakia? Achicha met! ³¹Ngem kiapú ta achi mafialin ay wacha as nan tunggal usa nan am-in ay kafiaelan ay ichat Apo Dios, laraychunyu koma ay mang-awat as nan chiyuycha amud ay kafiaelan as para as nan omammayan nan am-in.

Ad wani, epailak kan chakayu nan kaammayan ay unuchunyu.

Nan Maepangkep As Nan Layad

13 Uray mu makakaliyak as tuku-tukún ay kalen chi tatau ya angheles, ngem mu maid layadku as nan pachongku ay taku, kunak munngan-gak ay kaman as nan komanangkang ay kiangsa winnu maneset ay tingting. ²Uray mu wachay kafiaelak ay mangifiagfiakia as nan epakaammon Apo Dios kan ha-un, ya ammok nan am-in ay chaan enpakpakaammon Apo Dios as nan tapina, ya maawatak nan am-in ay pannakaammu, ya napigsa

nan pammatek ta mafialinku ay iyaton nan chiyuycha chuntug, ngem mu maid layadku as nan pachongku ay taku, maid kotkotokku. ³Uray mu epakakchangku as nan chiyuycha pugli nan am-in ay kuk-uwak, ya eparufusku ay mapuoran nan achorku, ngem mu maid layadku as nan pachongku ay taku, maid challu omammayak.

⁴Nan taku ay mananglayad at naanos ya manangfiachang. Achi nangappos, winnu achina ichayaw nan mismu ay achorna winnu napangas. ⁵Narispitu, achina epelet chi laychuna winnu achi fungngat. Achina oonongun nan mangisiw ay naekaman kan hiya. ⁶Achina munlagsakan chi mangotettet ay cha atuaton, ngem kun at nan kenatit-iwa. ⁷O, nan taku ay mananglayad at kafiaelana nan am-in ay kasasaad, ya kanayon ay muntalek, munnamnama as nan am-in, ya eta-una us nan am-in.

⁸Mu maepangkep as layad at achi munpatpatingkia. Ngem kun pay nan chiyuycha maifiakia ay epakaammon Apo Dios, nan chiyuycha kali ay epakalen nan Espiritu Santo ya nan pannakaammu at munpatingkiacha am-in. ⁹Tay ad wani at kurang pay laing nan ammu takú, ya kurang pay nan ifiagfiakia takú ay epakaammon Apo Dios kan chitaku. ¹⁰Ngem as nan umchanaan nan maid munkurangana, mamaidtu nan kenakurang ad wani.

¹¹Kaman kan ha-un as nan kaon-gak at enoonga nan panagkarkalek ya panagnumnumnumku ya panaglasla-sonku. Kunak pay naonngan, kenaanku nan enoonga ay ukialek. ¹²Assesa kan chitaku ad wani, tay kaman takú iilaun hi Apo Dios as nan nakokorafuwan ay sarming. Ngem as tapen chi urkiw at maesakiang takú kan hiya ay mangila as nan ustu ay kail-ana. Ad wani, kurang pay laing nan pannakaammok kan

hiya. Ngem as tapen chi urkiw at maidtu munkurangak ay kaman as nan pan-nakaammon Apo Dios as solet kan ha-un.

¹³In-inkiana ay mawawachay pam-mati, namnama ya layad. As nan nauy-cha ay turu, nan kaamuchan at layad.

Nan Tukutukún Ay Kali As Nan Munkararakian

14 Pawadwad-unyu nan layad as nan am-in ay pangkepyu, ya laraychunyu koma ay mang-awat as nan chiyuycha kafiaelan ay ichat nan Espiritu Santo, kaskasin nan kafiaelan ay mangifiakia as nan epakaammon Apo Dios kan chakayu. ²Nan munkali as kali ay epakalen nan Espiritu Santo at fiakun as nan tataku nan chana makeap-apatán ngem kan Apo Dios, tay maid tataku as makaawat as nan chana kankanan. Ngem uray mu hiyasa, babaen as nan pannakafialin nan Espiritu Santo at ifiakiana nan naetatafún ay numnum Apo Dios. ³Ngem nan mangifiagfiakia as nan epakaammon Apo Dios kan hiya at tataku nan chana makeap-apatán ta pagisauna nan iglesia, fiadngana ya liwli-wauna chicha as nan liglikiatcha. ⁴Nan taku ay munkali as kali ay epakalen nan Espiritu Santo at achorna yangkiay nan fiadngana. Ngem nan mangifiagfiakia as nan epakaammon Apo Dios kan hiya at fiadngana nan intiru ay iglesia.

⁵Laychok ay chakayu am-in at mawad-an kayu as kafiaelan ay munkali as nan chiyuycha kali ay epakalen nan Espiritu Santo. Ngem nan kaskasinku laychun at mawad-an kayu koma as kafiaelan ay mangifiagfiakia as nan epakaammon Apo Dios kan chakayu. Tay nan mangifiagfiakia as nan epakaammon Apo Dios kan hiya at ong-ongor nan kotokna mu nan munkali as nan chiyuycha kali ay epakalen nan Espiritu Santo sukúd challu wachay

mangepakaawat as nan laychuna ay kanan ta mafiadngan nan iglesia.

⁶Iib-ak, mu omaliyak kan chakayu ay munkali as nan chiyuycha kali ay epakalen nan Espiritu Santo, ay wachay omamayanyu? Maid sukúdku epakaammu nan naepaila kan ha-un winnu nan kenasilib Apo Dios winnu nan epakaammon Apo Dios kan ha-un, winnu sukúdku isuru nan ammok maepangkep kan hiya.

⁷Uray nan chiyuycha maid fiyagcha ay maosar as nan musika, kaman as nan koraling winnu arpa, anan ngachanay makaelasin as nan ustu ay ayugcha mu achi ustu nan atuncha ay maepakiangos? ⁸Assesa us ay mu achi narawag nan kiangos nan tarampet ay osarun nan sorchachu, ngachana nan munsakiana ay uy makikufiat? Maid! ⁹Assesa us kan chakayu ay mu nan kali ay achi maawatan nan osarunyu, anan atun nan munchungor ay mangawat as nan uyyu kanan? Maid! Kun kayu at kaman cha makekarkali as nan angin.

¹⁰Tit-iwa ay ongor nan tukutukún ay kali asna's luta, ya waschi un wacha nan laychuna ay kanan. ¹¹Ngem mu achek ammu nan kali ay cha maifiagfiakia, ifilangak as nan cha maketagtakiatfor kan ha-un as kaili ay achi am-ammu, ya assessa us hiya kan ha-un. ¹²Kaman us kan chakayu ay kiapú ta laraychunyu ay mawad-an as nan chiyuycha kafiaelan ay ichat nan Espiritu Santo, epapatiyu ay mangosar as nan chiyuycha kafiaelan ay mangepapigsa as nan iglesia.

¹³Isunga nan munkali as kali ay epakalen nan Espiritu Santo at masapor munkararag ta mawad-an as kafiaelan ay mangepakaawat as nan laychuna ay kanan. ¹⁴Tay mu munkararakiak ay mangosar as nan kali ay epakalen nan Espiritu Santo, nan espritok nan cha munkararag, ngem nan numnumku at achi cha makifiyang. ¹⁵Ngachana

ngarud nan atok? Nan atok at munkararakiak babaen as nan espiritok ay mangosar as nan kali ay epakalen nan Espiritu Santo, ya munkararakiak us as nan kali ay ammok. Assesa us ay munkantaak babaen as nan espiritok ay mangosar as nan kali ay epakalen nan Espiritu Santo, ya munkantaak us as nan kali ay ammok. ¹⁶Tay mu fiakun assesa, mu munkararagka ay munyaman kan Apo Dios babaen as nan espiritom, nan iib-am ay cha munchaychayaw at achicha kanan un “Amen” as nan panagyamanmu, tay achicha met maawatan nan infiakiam. ¹⁷Tay uray mu ammay nan kararagmu ay munyaman kan Apo Dios, nan ifiam at achim poros mapapigsa nan pammatina.

¹⁸Munyamanak kan Apo Dios, tay ong-ongor nan kafiaelak ay munkali as nan chiyuycha kali ay epakalen nan Espiritu Santo mu chakayu am-in. ¹⁹Ngem as nan makeam-amongak as nan chiyuycha omaafurot at laychok ay uray kun lemlema yangkiay ay kali ay maawatan nan ifiakiak ta maisuruwan nan iib-ak mu nan ifiakiak chi liniblifu ay tuku-tukún ay kali ay achek ammu.

²⁰Iib-ak, ikinakyu nan enoonga ay panagnumnumnyu. Mu maepangkep as nan mangotettet, munfialin kayu as kaman mutun. Ngem mu maepangkep as nan panagnumnumnyu, munfialin kayu koma as naonngan. ²¹Numnumnyu nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Babaen as nan tukutukún ay kali ya babaen as nan chiyuycha kaili ay achi am-ammu, munkaliyak kan chatosa ay tataku.

Ngem uray mu assid-i, achiyak challu chungrun kan chicha.”**

²²Isunga nan chiyuycha kali ay epakalen nan Espiritu Santo at sinyar ay fiakun para as nan chiyuycha omaafurot, ngem para as nan chiyuycha achi omaafurot. Kun pay nan mangifiagfiakia as nan epakaammon Apo Dios at sinyar ay fiakun para as nan chiyuycha achi omaafurot, ngem para as nan chiyuycha omaafurot.

²³Isunga mu maam-among kayu am-in ay omaafurot ya am-in kayu at munkali kayu as nan chiyuycha kali ay epakalen nan Espiritu Santo, angkiay wachachay sungkop ay achi nangammu as nan pammatiyu winnu achi omaafurot, ay kunchantu achi kanan un nunkatongok kayu? Kanancha a! ²⁴Ngem mu nan am-in ay ifiakiacha nan epakaammon Apo Dios, angkiay ya wacha nan sungkop ay achi omaafurot winnu achi nangammu as nan pammatiyu, figfikunantu ay fumafiasor hiya babaen as nan am-in ay chinngorna, ya ammunantu ay maokóm hiya babaen as nan am-in ay chinngorna. ²⁵Nan chiyuycha naetatafun ay pangkep as numnumna at maepailachantu kan hiya mismu. Nan muntongparana at mupalintumangtu ya munchayawtu hiya kan Apo Dios. Kananantu, “Tit-iwa ay wacha hi Apo Dios kan chakayu.”

Nan Muntotornosan Nan Iglesia

²⁶Iib-ak, nauy nan laychok ay kanan: As nan maam-amonganyu ay munchayaw kan Apo Dios, waschi un esakianana nan kafiaelan ay inchat nan Espiritu Santo kan hiya. Nan usa at munkanta. Nan usa at mun-isuru as kalen Apo Dios. Nan usa at ifiakiana nan epakaammon Apo Dios kan hiya. Nan usa us at munkali as kali ay epakalen nan Espiritu Santo, ya nan

**14:21 Isa. 28:11-12

usa pay at epakaawatna nan naifiakia. Am-in chaná ay atuncha at masapor maekaman para as nan pumigsaan nan iglesia. ²⁷ Mu wachay munkali kan chakayu as kali ay epakalen nan Espiritu Santo, masapor achi somorok as chuwa inkiana turu nan munesenokat ay munkali. Masapor us wachay usa ay mangepakaawat as nan laychun ay kanan nan naifiakia. ²⁸ Ngem mu maid mangepakaawat, masapor ikinakna as nan maam-amongan ta kun yangkiay as nan achorna ya kan Apo Dios nan makeapatana. ²⁹ Mu wachay mangifiagfiakia as nan epakaammon Apo Dios, chuwa winnu turu koma nan munkali. Kuncha pay ifiakia, nan tapina at masapor numnumuncha ay ustu nan laychun ay kanan nan hana cha maifiakia. ³⁰ Mu cha munkarkali nan usa, angkiay wachay epakaammon Apo Dios as nan ifiana ay nangatokor, masapor kuminak nan cha munkarkali ta maesokat nan ifiana. ³¹ Tay mafialin ay munesenokat kayu am-in ay mangifiagfiakia as nan epakaammon Apo Dios kan chakayu ta nan am-in at maisuruwancha ya mafiadngancha. ³² Nan chiyuycha mangifiagfiakia as nan epakaammon Apo Dios kan chicha at mafialincha ay etporan nan mismu ay achorcha ay munkali winnu achi. ³³ Tay hi Apo Dios at fiakun Dios nan kenamaid ornos ngem Dios nan ornos.

Kaman as nan cha maun-unud as nan am-in ay iglesia, ³⁴ nan fianafiai at masapor kumikinakcha. Achicha maparufusan ay munkali as nan iglesia, ngem kuncha at masapor munpaetoray as nan lanaraki ay kaman as nan naisurat as nan lintig. ³⁵ Mu wachay laychuncha ay maammuwan, as afongchantu nan manarudsuchancha as nan as-awacha, tay

kafiafiain mu munkali nan fiafiyai as nan maam-amongancha.

³⁶ Nakkuran kayu! Ay kan chakayu nan nurpuwan nan kalen Apo Dios, winnu ay kan chakayu yangkiay nan naichatan nan kalina? Fiakun met. ³⁷ Mu wachay mangali un hiya at munifiagfiakia as epakaammon Apo Dios winnu wacha kan hiyay naespirituwan ay kafiaelan, masapor figfikuna ay nan chak isursurat kan chakayu at hi Apo Jesus nan nangifilin. ³⁸ Ngem mu achina figfikun sa, achiyu us figfikun hiya.

³⁹ Isunga iib-ak, laraychunyu koma ay mangifiagfiakia as nan epakaammon Apo Dios. Achiyu epawa nan munkali as nan chiyuycha kali ay epakalen nan Espiritu Santo. ⁴⁰ Ngem am-in ay maekaman as nan maam-amonganyu at masapor ustu ya naornos.

Nan Maepangkep As Nan Natakuwan Cristo Manipud As Nan Utúy

15 Ad wani ay iib-ak, laychok ay epanumnum kan chakayu nan Ammay ay Chamag ay enkasabak kan chakayu ay hiyasa nan enawatyu ya kaifisaran nan kukumnukian nan pammatiyu. ² Maesarakan kayu mu iturturuyyu ay omafurot as nan nauy Ammay ay Chamag ay enkasabak kan chakayu. Ngem mu achi kayu popomkat as nan pammatiyu, maid kotkotok nan omafurotanyu.

³ Tay epakaammok kan chakayu nan nauy kaamuchan ay enawatku: Natuy hi Cristo kiapú as nan fiasfiasor takú ay maiyunud as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios.†† ⁴ Nailufok hiya, at tenakon Apo Dios as nan maekatlu ay urkiw ay maiyunud us challu as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios. ⁵ Angkiay ya nunnipaila hiya kan Pedro, haat as nan am-in ay hinpuru ya chuwa ay apostolesna.

††15:3 1 Co. 11:23; Gal. 1:12

⁶Kun pay narpas sa, nunpaila as nan natorok as leman kiasot ay omaafurot ay naaamong. Kukutug ay matatakucha nan kaongoran, ngem natuycha nan tapina kan chicha. ⁷Angkiay ya nunpaila kan Santiago. Angkiay ya nunpaila as nan am-in ay apostoles.

⁸Nan anongos ay nunpail-ana at kan ha-un ay usa ay kaman naiyanak as nan achi ustu ay timpu mu maepangkep as nan nunfialinak as apostolna. ⁹Tay ha-un nan kababaan as nan am-in ay apostoles. Achiyak met koma maifilang ay makali un apostolna, tay penarpalikiatku nan iglesian Apo Dios. ¹⁰Ngem babaen as nan grasyan Apo Dios, nunfialinak as assena ay usa ay apostol, ya nan grasyana kan ha-un at wachachay nuntongparana, tay makagkakuchak mu nan tapina ay apostoles. Uray mu hiyasa, chaanku enat chasa babaen as nan fikasku yangkiay, ngem babaen as nan grasyan Apo Dios ay wacha kan ha-un. ¹¹Isunga uray mu ha-un winnu chicha nan mun-ekasaba, mumpachong nan ekaskasabami am-in ay hiyachi nan enafurotyu.

Nan Matakuwan Nan Omaafurot Manipud As Nan Utúy

¹²Ad wani, kiapú ta maepangkep kan Cristo ay natakú manipud as nan utúy nan chami ekaskasaba, adchi t'uy kanan nan tapina kan chakayu un achi matakú nan nunkatuy manipud as nan utúy? ¹³Mu tit-iwa ay achi matakú nan nunkatuy manipud as nan utúy, uray us a ngarud hi Cristo at chaan natakú manipud as nan utúy. ¹⁴O, mu chaan natakú manipud as nan utúy hi Cristo, maid kotkotok nan chami ekaskasaba ya kaman us nan pammatiyu. ¹⁵Mu hiyasa, maepaila ay cha kami munkutkutum as nan maepangkep kan Apo Dios, tay

paneknekanmi ay tenakon Apo Dios hi Cristo manipud as nan utúy. Ngem achi takuwun Apo Dios hiya mu tit-iwa ay achi matakú nan nunkatuy manipud as nan utúy. ¹⁶Tay mu achi matakú nan nunkatuy manipud as nan utúy, uray hi Cristo at chaan us ngarud natakú manipud as nan utúy. ¹⁷Mu chaan natakú hi Cristo manipud as nan utúy, maid kotkotok nan pammatiyu, ya kukutug ay chaan kayu napakawan as nan ifasfiasoryu. ¹⁸Mu hiyasa, nan chiyuycha natuy ay omaafurot kan Cristo at achichantu maesarakan. ¹⁹Mu nan fiyag takú asna's luta yangkiay nan munpapat-ingkiaan nan namnama takú kan Cristo, chitaku a nan kasusug-ang as solet as nan am-in ay tatakú.

²⁰Ngem nan kenatit-iwana at natakú challu hi Cristo manipud as nan utúy, ya hiya nan enmona ay natakú in-inkiana as nan nunkatuy ay hiyana nan mangepaila ay siguradu ay matakuntu nan chiyuycha omaafurot ay natuy. ²¹Tay kiapú as nan enat nan usa ay taku ad solet ay hi Adan, matuy nan tatakú. Assesa us ay kiapú as nan enat nan usa pay ay taku ay hi Cristo, matakú nan nunkatuy manipud as nan utúy. ²²Tay am-in nan nurpu as nan kianak Adan at matuycha. Assesa us ay am-in nan nakius-usa kan Cristo at matakuchantu manipud as nan utúy. ²³Ngem maetot-orpangtu nan matakúwan nan tunggal usa manipud as nan utúy: Hi Cristo challu nan enmona ay natakú manipud as nan utúy. Angkiay ya as nan kasina omaliyan, chitaku ay tatakuna nan somarunu ay matakú manipud as nan utúy. ²⁴Angkiay ya umchantu nan anongos ay timpu ay ipurangtu Cristo nan muntorayan kan Dios Ama. Atunantu na as nan marpasan nan mapapukian nan am-in ay wachay torayna, kalibfen-

‡15:22 Rom. 5:12-21

gana ya am-in ay wachay pannakafialina.²⁵ Tay masapor challu muntoray hi Cristo inkiana amisuna nan am-in ay mamusor kan hiya ay kamana ikiatin chicha.[¶] ²⁶Nan anongos ay kafusor ay maamis at nan katuyan chi tatau.²⁷ Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Am-in ay wacha at enpaetoray Apo Dios kan hiya ay kamana enpakiatin chicha.” Narawag ay nan kali ay “am-in” at achi maetapi hi Apo Dios ay munpaetoray kan Cristo, tay hi Apo Dios nan nangepaetoray as nan am-in kan hiya.^{§§} ²⁸Kun pay maepaetoray nan am-in kan Cristo, hi Cristo mismu ay Anak Apo Dios at maepaetoraytu us kan Apo Dios ay sikud ay mangepaetoray as nan am-in kan Cristo. Hiyasa nan maekaman ta hi Apo Dios nan mangetoray as nan am-in ay wacha.

²⁹Ad wani, anan kotok ngay nan iniili ay ukialicha ay munfunyag para as nan nunkatuy? O, mu tit-iwa ay achi matakun nan nunkatuy manipud as nan utúy, ngachana nan kiapúna ay munpafunyagcha para kan chatosa? ³⁰Mu para kan chakami, mu achi tit-iwa nan matakun nan nunkatuy manipud as nan utúy, adchi t'uymi kanayon ay epostay fiyagmi? ³¹Iib-ak, inurkiw challu ay epostak nan fiyagku ay matuy. Nan kenatit-iwan nan hana at kaman as nan panangepangasku kan chakayu kipapú as nan nakius-usaanyu kan Cristo Jesus ay Apo takú. ³²Mu maiyunud as nan panagnumnumnum chi taku, ay wachay kotok nan nangontraak as nan chiyuycha mangiingor as solet kan ha-un ad Efeso ay kamanak nakepatuy as nan sanongel ay animar? Mu tit-iwa ay achi matakun nan nunkatuy manipud as nan utúy, atun takú ngarud nan kanan nan

tatau un, “Mangmangan takú ya umigikop takú, tay as wiet at matuy takú.”*

³³Achi kayu maar-allilaw, tay wacha nan kanan nan tatau, “Mu makekadkadwaka as nan taku ay mangisiw chi ukialina, machachael nan ammay ay ukialem.” ³⁴Ayu, munfiangad kayu as nan sikud ay ustu ay panagnumnumnyu, ya chukkianyu nan fumafiasoranyu. Tay nan tapina kan chakayu at achicha poros ammu hi Apo Dios. Kanak na ta mafaiinan kayu.

Nan Matakun Nan Achor Manipud As Nan Utúy

(2 Co. 5:1-5)

³⁵Ngem wachantuy manarudrud, “Anan atun chi natuy ay matakun manipud as nan utúy? Anan kaassenan chi achorcha?” ³⁶Nangokngokka! Mu etanummu nan fing-i, achi tumufu sukú matuy on-ona. ³⁷Nan maetanum at fiakun nan mura ay chakus tinmutufu mu achi yangkiay nan fing-i ay trigo winnu tapina ay fokel. ³⁸Ngem hi Apo Dios nan mangichat as achor nan hana fing-i ay maiyunud as nan laychuna, ya as nan tunggal fing-i at ichatna us nan maifiakiay ay achorna.

³⁹Nan lamán nan am-in ay matatakun at achi mapapchong. Tukún nan lamán nan tatau, tukún as nan chiyuycha animar, tukún as nan chiyuycha kossel, ya tukún as nan chiyuycha finayang henan fiayfiay.

⁴⁰Wachachay sumilsilaw ad chaya, ya wachachay ka-ichin asna's luta. Uray mu assessa, nan kaichayawan nan wacha ad chaya at natkún as nan kaichayawan nan wacha asna's luta. ⁴¹Nan kaichayawan nan urkiw at natkún as nan kaichayawan nan furan ya nan taraw. Uray nan

¶15:25 Sal. 110:1-3; Mat. 22:44; Ara. 2:35; Heb. 1:13

§§15:27 Sal. 8:6; Heb. 2:8-9

*15:32 Isa. 22:13; 1 Co. 16:9

chiyuycha taraw mismu at achi mapap-chong chi kaichayawancha.

⁴² Assesa us as nan matakuwantu nan nunkatuy manipud as nan utúy. Nan achor takú at maepachong as nan fing-i ay maekaub ya mabrok. Nan achor ay takuwun Apo Dios manipud as nan utúy at achi mabmabrok in-inkiana. ⁴³ As nan nailubkan nan achor chi natuy at maelalayusan ya maid kafielana. As nan matakuan nan achor manipud as nan utúy at maichayaw ya wachay pannakafialina. ⁴⁴ As nan nailubkan nan achor chi natuy at maifiakiay yangkiay as nan fiyag asna's luta. As nan matakuan nan achor manipud as nan utúy at wachantu nan naespirituwan ay achor ay maifiakiay as nan fiyag ad chaya. Ilaunyu! Mu wachay achor ay maifiakiay asna's luta, siguradu ay wachay achor ad chaya. ⁴⁵ Tay kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, "Nan enmon-ona ay taku ay hi Adan at nunfialin as matataku." Nan makali un anongos ay Adan ay hi Cristo at nunfialin as umid-ichat as fiyag ay maid patingkiana.[†] ⁴⁶ Uray mu hiyasa, nan enmon-ona ay naichat kan chitaku at fiakun nan maifiakiay ad chaya ngem nan maifiakiay asna's luta. Angkiay ya maichat nan achor ad chaya. ⁴⁷ Nan chiyuy enmon-ona ay Adan at nurpu asna's luta, tay naammaan manipud as nan tapok. Nan chiyuy maekadwa ay Adan at nurpu ad chaya. ⁴⁸ Kaman kan Adan ay natuy ay naammaan manipud as nan tapok, assesa us ay matuy nan tatau asna's luta. Kaman kan Cristo ay nurpu ad chaya, nan tatau ay omaafurot kan hiya at mawadanchantu as achor ay maepachong kan

hiya ay maifiakiay ad chaya. ⁴⁹ Uray mu pachong takú nan chiyuy naammaan as nan tapok, pachong takuntu hi Cristo ay nurpu ad chaya.

⁵⁰ Nauy nan laychok ay kanan kan chakayu ay iib-ak: Achi mafialin ay nan achor takú ay wachay lamán ya charana at maetapi henan muntorayan Apo Dios, winnu achi mafialin ay nan matuy ay achor at maetapi as nan achi poros matmatuy.

⁵¹ Chumngor kayu as nan nauy ifiakiay ay chaan naepakpakaammu ad pus-uy: Am-in takú at achi takú matuy sakbay omali nan Apo, ngem am-in takú at mafialiwan takuntu. ⁵² O, munkafialiwan takuntu ay kaman as nan kaspas nan munkimkiman chi mata as nan maepakiangosan nan anongos ay tarampet. Tay as nan maepakiangosantu nan chiyuy tarampet, nan nunkatuy at matakuchantu in-inkiana manipud as nan utúy. Angkiay chitaku ay matataku pay laing at mafialiwan takuntu. ⁵³ Tay masapor masokatan nan achor takú ay mabrok as achor ay achi mabmabrok, ya mafialiwan nan achor ay matuy as achor ay achi matmatuy. ⁵⁴ As nan ommatantu nan mafialiwanan nan mabrok as achi mabmabrok ya mafialiwan nan matuy as achi matmatuy at matongpartu nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

"Maafiak ya mamaid challu nan utúy."[‡]

⁵⁵ Angkiay ya mafialin ay ifiakian nan chiyuycha nangafiak,

"He-a ay utúy, ay wachay nangafiakam? He-a ay utúy, ay chaud nan siludmu?"[¶]

⁵⁶ Tay nan kurpuwan nan pangsilud nan utúy at as nan fiasor, ya nan kurpuwan nan pannakafialin nan fiasor at as nan

[†]15:45 Gen. 2:7

[‡]15:54 Isa. 25:8

[¶]15:55 Ose. 13:14

manglabsingan as nan lintig Apo Dios.[§]
⁵⁷Ngem munyaman takú kan Apo Dios ay hiya nan mangid-ichat kan chitaku as pannakafialin takú ay mangamis as fiasor ya utúy babaen kan Apo takú ay hi Jesu Cristo.

⁵⁸Isunga chakayu ay iib-ak ay laylaychok, kukumnug kayu as nan pammatiyu, ya maid koma chuwachuwayu as nan numnumyu. Kanayon kayu koma ay komakud ay munserfi kan Apo Jesus, tay ammuyu met ay nan am-in ay atunyu para kan hiya at achi poros masayang.

Nan Ifiachang As Nan Iib-a Ay Omaafurot

16 Ad wani, mu maepangkep as nan maamong ay siping ay ifiachang as nan tatakon Apo Dios ad Jerusalem, atunyu nan kaman as nan infilinku as nan chiyuycha iglesia ad Galacia.**

²As nan Chinumingku, waschiwaschi un masapor omelasin as tapen chi sipingna ay maiyunud as nan lagfuna, ya itupugna ta as nan omaliyak hesa, achiyu kis-an elapu ay mun-among.

³As nan umchanak hesa, nan chiyuycha enaprobaranyu at kan chicha nan mangepaw-etak as nan chiyuycha surat ay hiyasa nan mangiyam-ammuwak kan chicha as nan chiyuycha mangichatan-cha ad Jerusalem. ⁴Mu ammay ay umuyak us, makiuycha kan ha-un.

Nan Planon Pablo

(2 Co. 1:15-24)

⁵Awni at omaliyak ay mangfisita kan chakayu as nan murpuwak ad Macedonia, tay planok ay mar-os hesa. ⁶Makepagyanaktu siguru kan chakayu as kaat ay urkiw winnu uray inkiana marpas nan chinamuy ta mafiadnganak

kan chakayu as nan munturuyak ay munfiat as nan kumpurmi ay ayayak. ⁷Tay achek laychun ay kun henomaketan nan mangil-ak kan chakayu as nan mar-osak hesa ad wani. Laychok ay mafiayfiayag kan chakayu mu eparufus nan Apo.

⁸Ngem mayasnaak ad Efeso inkiana umchan nan fiasta ay makali un Pentecostes,^{††} ⁹tay ongor chi chansak ay mun-ekasaba ay ammaytu nan muntongparana. Uray mu hiyasa, ongorcha challu nan komontra kan ha-un.

¹⁰Mu omali hi Timoteo hesa, mangiliyunyu hiya ay ustu, tay kaman us hiya kan ha-un ay cha munchunchunu as nan Apo. ¹¹Isunga ilaunyu ta maid mangelalayu kan hiya, ngem kunyu at fiadngan hiya as nan mangituruyana ay munfiat ay ammay chi numnumna ta munfiangad hiya kan ha-un, tay sasasad-ok hiya patí nan iib-a ay omaafurot.

¹²Kun pay hi Apolos ay ifia takú, enpapatek ay mangawis kan hiya ay makiuy as nan ib-a ay mangila kan chakayu hesa, ngem chaana lenayad ad wani. Omalintu hesa mu wachay wayana.

Nan Anongos Ay Tukun Ya Pakomostan Pablo

¹³Etatalengaanyu ya kukumnug kayu as nan pammatiyu. Tumurud kayu ya papigsaunyu nan numnumyu. ¹⁴As nan am-in ay atunyu, epailayu nan layadyu.

¹⁵Iib-ak, ammuyu ay cha Estefanas ay hinfiaruy at chicha nan enmon-ona ay enmafurot ad Acaya, ya epapasnekcha ay munserserfi as nan tatakon Apo Dios. ¹⁶Epakpakaasek kan chakayu ay munpaetoray kayu as nan kaman kan

§15:56 Rom. 5:12; 7:7-13

**16:1 Rom. 15:25-28

††16:8 Exo. 34:22; Lev. 23:15-21; Deut. 16:9-11; Ara. 2:1

chatona ay tatau ya uray as nan am-in ay makakud ay makidnu kan chicha.

¹⁷Maragsakanak as nan enmaliyan cha Estefanas, Fortunato ya hi Acaico hena, tay nakakkaanan nan iliwku kan chakayu kiapú kan chicha. ¹⁸Penaragsakak ay kaman as nan enatcha kan chakayu. Rispituwunyu ay ustu nan assesena ay tatau.

¹⁹Cha chakayu pakomostaun as nan chiyuycha iglesia henan probinsiya ay Asia. Cha Akila kan Priscila patí nan tapina ay omaafurot ay maam-among as afongcha at ongor chi layadcha ay mangpakomosta kan chakayu kiapú as nan nakius-usaanyu kan Apo Jesus. ²⁰Cha

chakayu us pakomostaun as nan am-in ay iib-a takú ay omaafurot hena.

Munpepennakomosta kayu am-in ay mangepaila ay munlelennayad kayu.

²¹Nan nauy anongos ay pakomosta at ha-un ay Pablo mismu nan cha mangisurat.

²²Mu wachay taku ay achi manglaylayad kan Apo Jesu Cristo, maituchor koma hiya.

Apo, omalika!

²³Sapay koma ta mawawacha kan chakayu nan grasyan Apo Jesus.

²⁴Mawawacha koma nan layadku kan chakayu am-in kiapú as nan nakius-usaanyu kan Cristo Jesus. Amen.

*Nan Maekadwa Ay Surat
Pablo As Nan Chiyuycha*

I-Corinto

Nan Omona Ay Ammuwun

As nan omona ay surat Pablo as nan chiyuycha i-Corinto, senengarana chicha kiapú as nan susumacha (1 Co. 1:11), kenamaid ornoscha as nan maam-amongancha ay mangchayaw kan Apo Dios (1 Co. 11:20-34), ya nan manan-gotettet ay ekamkaman nan tapina kan chicha (1 Co. 5:1-13). Ngem chaancha pay laing tenongpar nan tukuna kan chicha as nan omona ay suratna (1 Corinto). Isunga inmuy hi Pablo mismu ay nangfisita kan chicha (2:1; 12:14; 13:1-2) ta fiadngana chicha ay munfiangad as nan ustu ay pammaticha, ngem chaancha challu enafurot hiya. Isunga nasaktan as solet hi Pablo ay nunfiangad ad Efeso (2:1, 5).

As nan hiyasa, senokatan Pablo nan planuna ay mangfisita kasin kan chicha ad Corinto, tay anaka ya kuna lawá sengaran chicha (1:12-23). Isunga finaorna hi Tito ay umuy kan chicha ta hiya nan mangid-an as nan somarunu ay tukuna kan chicha.

Kun pay nak-ak hi Pablo ad Efeso, uy nun-ekaskasaba hiya henan siyudad ay Troas, tay planuna us ay manib-at kan Tito hid-i. Ngem as nan chaana nanib-atan kan Tito ad Troas, nachanakian hiya, isunga uyna enanap hiya henan probinsiya ay Macedonia. Hid-i nan nanib-atana kan Tito ay kurkurpu ad Corinto (2:12-14).

Naragsak as solet hi Pablo as nan nangepakaammuwan Tito ay nunfiawia-nan chiyuycha i-Corinto as nan fiasfiasorcha. Nailiwcha kan hiya ya lenarayadcha ay mangiyapa kan hiya

(2 Co. 7:5-7). As nan kawad-an Pablo ad Macedonia, insuratna nan nauy maekadwa ay surat kan chicha.

Turu nan laychun Pablo ay epakaammu as nan nauy surat. Nan omona at (1:1-7:16) nan nangelawlawakiana as nan maepangkep as nan lagsakna as nan nangchamakiana ay nunfiawia-wicha nan i-Corinto as nan fiasfiasorcha. Enpanumnumna nan pangkepna kan chicha, tay fiakun maepangkep as achorna nan chana ekaskasaba, ngem maepangkep kan Jesu Cristo yangkiay. Hi Pablo at kun yangkiay mun-epadpachamag ay finaor Cristo, ya munserserfi hiya as nan chiyuycha i-Corinto kiapú kan Cristo yangkiay (4:5). Nan maekadwa (8:1-9:15) at nan nangisuruwan Pablo as nan maepangkep as nan mangamongancha as siping ad Corinto. Enpanumnumna kan chicha ay umichat koma nan tunggal usa ay achi mapelpelet, tay laylaychun Apo Dios nan naragsak ay umichat (9:7) Nan maekatlu (10:1-12:21) at nan nangekalintikian Pablo as nan kenaapostolna kan Jesu Cristo. Wachacha nan tapen chi Judio ay nangali un hi Pablo at fiakun usa ay apostol, tay chaan nakekadkadwa as nan chiyuycha hinpuru ya chuwa ay apostoles Jesus as nan nangisursuruwan Jesus kan chicha. Nan ensongfiat Pablo as na at nan Apo mismu nan nangichat kan hiya as nan nauy chununa.

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Nan Laplapon Nan Surat 1:1-11

Nan Nangnumnuman Pablo As Nan
Chiyuycha I-Corinto 1:12-7:16

Nan Siping Ay Ifiachang Nan Chiyuy-
cha I-Corinto 8:1-9:15

Nan Nangekalintikian Pablo As Nan
Kenaapostolna 10:1-12:21

Nan Anongos Nan Nauy Surat 13:1-14

Nan Laplapon Nan Surat

1 Ha-un hi Pablo ay apostol Cristo Jesus, tay hiyana nan enkeddeng Apo Dios. Hi Timoteo ay ifia takú ay omaafurot at hiya nan kadwak hena. Nauy nan suratmi as nan iglesia ad Corinto ya as nan am-in ay tatakon Apo Dios henan intiru ay probinsiya ay Acaya. ²Sapay koma ta mawawacha kan chakayu nan grasya ya nan natalna ay numnum ay murpu kan Apo Dios ay Ama takú ya kan Apo takú ay Jesu Cristo.

Nan Mangfiadngan Apo Dios Kan Chitaku As Nan Likiat Takú

³Chayawun takú hi Apo Dios ay hiya nan Dios ya Aman Apo takú ay Jesu Cristo. Hiya nan manangsug-ang ay Ama takú ay kurpuwan chi am-in ay fiachang ya liwliwa. ⁴Liwliwauna chitaku as nan am-in ay liglikiat takú ta mafialin takú us ay liwliwaun nan iib-a takú ay cha mun-iliwliwas ya ta iliwliwa takú kan chicha nan inliwliwan Apo Dios kan chitaku. ⁵Tay kaman as nan makiliglikiatan takú kan Cristo at hiyasa us challu nan makelak-aman takú as nan ifiachang Apo Dios. ⁶Uray mapalikiat kami as nan mangekasabaanmi as nan Ammay ay Chamag kan chakayu, kiangayna sa mu kun at nan muntongparana at mapapigsa nan numnumyu ya maesarkan kayu. Mu maliwliwa kami at hiyasa nan chansami ay mangliwliwa kan chakayu us ta mafialinyu ay eta-un nan likiat ay kaman as nan liglikiatmi. ⁷Isunga achi mamammaid nan namnamami kan chakayu, tay ammumi ay as nan makilikiatanyu kan chakami, makelak-am kayu us kan chakami as nan mangfiadngan Apo Dios kan chakami.

⁸Iib-ak, laychunmi ay maam-muwanyu nan pararu ay likiat ay napadpachasanmi as nan kawad-anmi henan probinsiya ay Asia. O, ongor

paat chi likiatmi ya napaliwasan kami as solet ya maid us namnamami ay matakú. ⁹Nan kenatit-iwana at naleknami ay kaman kami nakeddengnan ay matuy. Ngem enommat chi ta manuruwanmi ay fiakun nan achormi nan talekunmi, ngem kun at hi Apo Dios yangkiay ay makafiael ay mangtaku as nan matuy. ¹⁰Tit-iwa ay ensarakana chakami as nan kauugyat ay likiat, at esarakanantu chakami kasin. Hiya us challu nan namnamaunmi ay mangiturturuy ay mangesarkan kan chakami. ¹¹Nan chawatok at fiadnganak babaen as nan kararagy. Mu hiyasa nan atunyu, songfiatan Apo Dios nan kararagy ya ongor nan munyaman kan hiya kiapú as nan bendisyon ay inchatna kan chakami.

Nan Kiapúna As Nanokatan Pablo As Nan Planuna

(1 Co. 16:5-9)

¹²Naragsak kami ay mangepaneknek as nan wacha as numnummi ay nan en-enatmi ya infiagfiakiami as nan pachongmi ay tatakú at nacharos ya tit-iwa, kaskasin kan chakayu. Fiakun as nan silib nan taku nan nurpuwan chatona, ngem kun at nurpu as nan grasyan Apo Dios. ¹³⁻¹⁴Nan suratmi kan chakayu at maid naetatafun as laychuna ay kanan, ngem kun at naraka ay mafiasa ya maawatan. Ammok ay achiyu pay laing maawatan ay ustú ad wani nan numnum ya ukialimi, ngem namnamaok ay maawatanyuntu chakami ay ustú ta nan lagsakyu kan chakami at kaman as nan lagsakmi kan chakayu as nan urkiw ay kasin omaliyan Apo Jesus.

¹⁵Kiapú ta maid chuwachuwak ay maragsakan kayu kan chakami, ninum-numku ay mamen chuwak fisitaun chakayu ta mamen chuwa kayu us ay mabendisyonan. ¹⁶Nan sikud ay planok at munchag-osak koma kan chakayu as

nan umuyak ad Macedonia, ya kasi-nak fumisita kan chakayu as nan murpuwak hid-i ta chakayu nan mangepalig-wat kan ha-un as nan munfiaatak ad Judea. ¹⁷Kiapú ta chaan naturuy nan nauy planok, siguru wachay mangali un naraka ay mafiarfaliwan nan numnumku. Achi! Achiyak munplanplanu ay kaman as nan atun nan taku ay achi nangammu kan Apo Dios ay munkisana ay mangali un, “O” ya “Achi”. ¹⁸Tay as nan sangwanan Apo Dios ay achi poros munkutum, nan ifiagfiakiak kan chakayu at tit-iwa ya achiyak poros munchuwachuwa. ¹⁹Tay hi Silas, Timoteo ya ha-un at enkaskasabami kan chakayu nan maepangkep kan Jesu Cristo ay Anak Apo Dios. Hi Jesu Cristo at maid iyafudna as achina tongparun. Hiya nan maid patingkiana ay “O” kan Apo Dios. ²⁰Tay babaen kan Jesu Cristo at natongpar nan am-in ay enkarkaren Apo Dios. Isunga mafialin takú ay iyafud ay tit-iwa nan am-in ay karen Apo Dios as nan mangaliyan takú “Amen.” As nan hiyasa ay atun takú, maichaychayaw hi Apo Dios. ²¹Hi Apo Dios nan mangepapigsa as nan pammati takú kan Cristo, ya hiya mismu nan nangpili kan chitaku ay munserfi kan hiya. ²²Inchatna us kan chitaku nan Espiritu Santo as mangematonan ay tatakuna chitaku, ya kiapú ta wacha nan Espirituna kan chitaku at ammu takú ay siguradu ay tongparuna nan am-in ay enkarina kan chitaku.

²³Ipdnok ad wani nan kiapón nan chaanku enmaliyan kasin hesa ad Corinto. Chaanak enmali ta wachay chansayu ay munfiawi as nan fiasfiasoryu ta achek masapor chusaun chakayu. Ammon Apo Dios ay tit-iwa chi. ²⁴Ngem achek laychun ay kanan un libfengmi ay mangepapelet mu ngachana nan afurotunyu, tay napigsa kayu met as nan pammatiyu. Ngem

laychunmi yangkiay ay makidnu kan chakayu ta matapiyan nan lagsakyu.

2 Isunga ninumnumku ay achiyak umuy hesa ay kasin mangepanguyus kan chakayu. ²Tay mu panguyusok chakayu, ngachana ngay nan mangepalagsak kan ha-un mu fiakun chakayu ay enpanguyusku? ³Hiyasa nan kiapúna as nunsuratak kan chakayu ad kasin ta mu umuyak hesa, achiyak panguyusun kan chakayu ay mangepalagsak koma kan ha-un. Tay maid chuwachuwak ay mu naragsakak at naragsak kayu us am-in. ⁴Isunga as nan nangisuratak as nan chiyuy tukún ay suratku kan chakayu, nalilifok as solet nan numnumku ya linmuwaak kiapú as nan ongor ay ngunguyusku. Ngem chaanak nunsurat ta panguyusok chakayu, ngem kunku at laychun ay maammuwanyu ay ongor nan layadku kan chakayu.

Nan Mamakawanan As Nan Nakafiasor

⁵Ad wani, mu wacha kan chakayu nan nangepanguyus as ib-ana, fiakun yangkiay ha-un nan penanguyusna ngem uray chakayu, ngem fiakun chakayu am-in. Kanak un fiakun chakayu am-in, tay achek laychun ay pakaskasinun nan fiasorna. ⁶Ommat nan nanusaan nan kaongoran kan chakayu kan hiya. ⁷Ad wani, nan atunyu at pakawanunyu hiya ya papigsaunyu nan numnumna ta achi komaskasin chi ngunguyusna ay muntongpar as nan achina makalayawan as nan kauugyat ay likiatna. ⁸Isunga pangaasiyu ta epailayu kasin ay laylaychunyu hiya. ⁹Nan usa ay kiapúna as nunsuratak kan chakayu ad kasin at ta mapaneknekan mu manangtongpar kayu. ¹⁰Mu wachay pakawanunyu, pakawanok us. O, nan kenatit-iwana at mu wachay masapor

ay pakawanok, penakawanku at as nan mangiilan Cristo ta mabendisyonan kayu am-in. ¹¹Enatku chi ta achi takú maawis ya maamis kan Satanas, tay ammu takú at nan mangotettet ay penapangkepna kan chitaku.

Nan Nunchanakian Pablo Ad Troas

¹²As nan inumchanak ad Troas ay uy mangedkasaba as nan Ammay ay Chamag maepangkep kan Cristo, naammuwak ay inchat at nan Apo nan chansak ay nunisuru hid-i. ¹³Ngem uray mu hiyasa, nachanakianak as solet, tay maid sinibatku kan Tito ay ifiak ay omaafurot. Isunga tenaynak nan iib-a takú hid-i, at inturuyku ay inmuy ad Macedonia.

Nan Mangafiakan Babaen Kan Cristo

¹⁴Ngem munyamanak as solet kan Apo Dios, tay kiapú as nan nakius-usaanmi kan Cristo, kanayon kami ay makelak-am as nan nangafiakana. ^{‡‡}Hi Apo Dios at osarun chakami ay mangepakaammu as nan tatau henan am-in ay lukiar as nan maepangkep kan Cristo ay hiya nan kaman munfiangu ay insenso. ¹⁵Tay nan panangekaskasabami as nan maepangkep kan Cristo at kaman munfiangu ay insenso ay kapnekan Apo Dios ay songsongsongun nan am-in ay manngor ay omaafurot ya nan chiyuycha us maetorong as nan pakachachaelancha. ¹⁶As nan taku ay maesarakan, munfiangu nan manosongsongna, tay ometorong as nan fiyag ay maid patingkiana. Ngem as nan malitaw, mun-akub ay kaman as nan akub chi natuy, tay ometorong as nan chusa ay maid patingkiana.

Ngachana ngarud nan makaekaman as nan nauy ay chunu? ¹⁷Chakami nan makaekaman, tay finaor chakami kan Apo Dios, at tit-iwa nan am-in ay ifiagiaki kami as nan mangiilana kiapú as nan nakius-usaanmi kan Cristo. Achi kami kaman as nan ongor ay mangisursuru as kalen Apo Dios ay nan pangkepcha at ta fumaknangcha.

Nan Kafiaelan Cha Pablo At Nurpu Kan Apo Dios

3As nan nangifiag-anmi as na, ay kananyu un kasinmi cha elapu ay mangichaychayaw as achormi? Ay masapor omepaila kami as surat ay mangiyam-ammu as achormi kan chakayu? Winnu ay masapor epasuratmi kan chakayu ta epailami as nan tatau henan tukún ay il-ili ay ay-ayanmi? Achi! Hiyachi nan cha at-atun nan tapina, ngem achimi masapor atun chi. ²Chakayu ay mismu nan kaman pannakasuratmi ay mangepakaammu as nan chunumi. Nan panagfiyagyu ya pammatiyu at kaman surat as nan numnummi, at naraka ay fiasaun nan uray ngachana ay taku. ^{¶¶}³Mamaila as nan fiyagyu ay chakayu nan kaman surat Cristo ay enpaepaw-etna kan chakami. Fiakun tinta nan naosar as nan surat, ngem kun at nan Espiriton nan matatau ay Apo Dios. ^{§§}Fiakun us kaman as nan nachappichap ay fiatu ay naisuratan nan Lintig Moises nan nangisuratana, ngem kun at as nan numnumyu.

⁴Kananmi un tit-iwa chaná, tay hi Apo Dios nan muntalekanmi ay mangfiachang kan chakami kiapú kan Cristo. ⁵Achimi kanan un nurpu as nan mismu

^{‡‡}2:14 Ad pus-uy, mu mangafiak nan chiyuycha sorchachu ay i-Roma, munmar-chacha as nan mangiilan nan tatau ta epailacha ay nangafiakcha as nan kufiat.

^{¶¶}3:2 Jer. 31:33; 1 Co. 9:1-2; 1 Tes. 2:17-20

^{§§}3:3 1 Co. 2:4; Gal. 3:2-5; 1 Tes. 1:5-6

ay kafiaelanmi nan nangekamananmi as nan nauy ay chunu, tay nan kafiaelanmi at murpu kan Apo Dios. ⁶Hiya challu nan nangichat as kafiaelanmi ay munservi as nan maepangkep as nan fiarú ay inturagna as nan katakutaku. Nan nauy fiarú ay turag ay maifisar as nan pannakafialin nan Espiritu at achi kaman as nan naisurat ay lintig ay infiakian Apo Dios kan Moises. Tay nan ichtan nan naisurat ay lintig at chusa ay maid patingkiana, ngem nan ichtan nan Espiritu Santo at fiyag ay maid patingkiana.*

**Nan Kaichayawan
Nan Fiarú Ay Turag**

(Heb. 8:1-13)

⁷Numnumun takú nan nangepail-an Apo Dios kan Moises as nan pannakafialina as nan nangichatana as nan lintigna ay naituktuk as nan fiatu. As nan hana ay timpu, enpailan Apo Dios as nan tatakú nan kaichayawana babaen as nan lupan Moises ay kaman sumili. Uray mu cha komapukapuy nan sumiliyana, chaan poros naetoongan nan chiyuycha kianak Israel hiya. Mu assid-i nan pannakafialin ay enpailan Apo Dios as nan nangichatana as nan lintig ay mangichat as chusa ay maid patingkiana,† ⁸ay kun achi kaskasin maila nan kaichayawana as nan mangichatana as nan Espirituna babaen as nan Ammay ay Chamag maepangkep kan Jesu Cristo ay chami ekaskasaba? ⁹Tay mu naila nan kaichayawan Apo Dios as nan nangichatana as nan lintig ay mangichat as chusa ay maid patingkiana, kaskasin maila nan kaichayawana as nan mangifilangana

as nan tatakú as nalintig as nan mangiilana. ¹⁰Nan kenatit-iwana at namaid nan sikud ay kenaamud nan lintig, tay naesokat ad wani nan maid kaepachongana ay kaichayawan nan karen Apo Dios. ¹¹Tay mu wachay kaichayawan nan nasokatan, kaskasin wachay maid kaepachongana ay kaichayawan nan naesokat ay mawawacha in-inkiana.

¹²Kiapú ta namnamaunmi sa, natrud kami ay mun-is-isuru. ¹³Achi kami kaman kan Moises ay liningfiana nan lupana ta achi mailan nan chiyuycha kianak Israel nan cha komapuy ay sumiliyan nan lupana.‡ ¹⁴Ngem tenmangken nan numnum nan chiyuycha kianak Israel, at chaancha naawatan nan laychun ay kanan nan enommat kan Moises. Uray nan chiyuycha kianak Israel ad wani as nan mangfiasaancha as nan insurat Moises at kaman nalilingfian challu nan numnumcha, tay achicha maawatan nan ustú ay laychun tona ay kanan.¶ Makaan yangkiay nan nanglilingub as nan numnumcha mu maetapicha kan Cristo. ¹⁵O tit-iwa sa, tay uray ad wani ay mu maifiasa nan Lintig Moises, kaman wacha nan manglilingub as nan numnumcha. ¹⁶Ngem mu munsakong ay omafurot nan takú as nan Apo, makaantu nan manglilingub as nan numnumna. ¹⁷Nan “Apo” ay infiakiak as na at hiya nan Espiriton nan Apo, at as nan ngachana ay kawad-an tona ay Espiritu at wacha nan wayawayana as nan lintig ay mangichat as chusa ay maid patingkiana.§ ¹⁸Isunga chitaku am-in ay enmafurot ay achi malilingfian chi lupana ay kaman kan Moises at

*3:6 Rom. 7:6; 8:2; Gal. 4:21-31

†3:7 Exo. 34:29-35

‡3:13 Exo. 34:29-35

¶3:14 Deut. 29:4; Isa. 6:9-10; Ezek. 12:2

§3:17 1 Co. 6:17

kaman takú sarming ay mangepaila as nan kaichayawan Apo Jesus, ya kanayon takú ay mafiarfaliwan ay omammay inkiana komaman takú kan hiya. Nan cha mangekaman as na kan chitaku at nan Apo challu ay hiya nan Espiritu Santo.

Nan Fianga Ay Maid Pategna Ay Naittuwan Chi Napapateg

4 Isunga achi kami machischismaya, tay babaen as nan sug-ang Apo Dios, naichat kan chakami nan nauy ay panagserfi. ²Achyunmi nan am-in ay naetatafun ya kafiafiain ay ukialen chi tatau, ya maid us siksikapanmi. Achimi soksokatan nan kalen Apo Dios, ngem kunmi at epakaawat ay ustu nan tit-iwa. Assesa nan panagfiyagmi as nan mangilan Apo Dios ta mangammuwan nan uray ngachana ay taku ay ammay nan ukialimi. ³Uray mu hiyasa, wachacha us nan tapina ay achicha maawatan. Ngem mu naetatafun nan Ammay ay Chamag ay chami ekaskasaba, naetatafun yangkiay as nan chiyuycha machusa in-inkiana. ⁴Achicha omafurot, tay hi Satanas ay toray asna's luta ngamin ay mangetortoray kan chicha nan manglilingub as nan numnumcha. O, lilingfiana nan numnumcha ta achicha ilaun nan silaw ay murpu as nan Ammay ay Chamag maepangkep as nan kaichayawan Cristo ay kail-an nan ustu ay ilan Apo Dios. ⁵Fiakun nan achormi nan chami ekaskasaba, ngem kun at nan Apo ay hi Jesu Cristo. Kun pay chakami at fiabfiarun chakami kan Cristo ta munserfi kami kan chakayu para kan hiya. ⁶Tay hi Apo Dios nan nangifilin, “Mawacha nan silaw as nan kawad-an chi ngongot.”** Hi Apo Dios us challu nan nanilaw as nan numnummi ta

maammuwanmi nan kaichayawan Apo Dios ay maila as nan lupan Cristo.

⁷Ngem chakami at maepachong kami as nan maid pategna ay fianga ay naittuwan chi napapateg, tay entalek Apo Dios kan chakami nan Ammay ay Chamag. Enatna sa ta maila ay nan nurpuwan nan kafiaelan ay maid maepachongana at kan hiya, fiakun kan chakami ay apud ay tatau. ⁸Kanayon kami ay machachagsunan as likiat, ngem achi kami munpaamis. Namen ongor ay nalilifok kami, ngem achi kami poros machischismaya. ⁹Parpalikiatun chakami as nan tatau, ngem achi chakami enganganuy kan Apo Dios. Uray mu kiayud chakami patayun, ngem chaan kami natuy. ¹⁰O, kanayonmi ay sasakiangun nan utúy ay kaman as nan enommat kan Jesus as nan kawad-ana pay laing asna's luta ta nan fiyag ay inchatna at maila us as nan achormi. ¹¹Tit-iwa ay as nan matatakuwanmi, namen ongor ay kiayud kami matuy kiapú as nan enmafurotanmi kan Jesus ta maila koma as nan achormi ay matuy nan fiyag ay inchatna. ¹²Isunga uray mu ap-aparun chakami as nan utúy, nan muntongparana at maichat kan chakayu nan fiyag ay maid patingkiana.

¹³Wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Enmafurotak kan Apo Dios, isunga wacha nan infiakiak.”†† Kiapú ta assesa us ay pammati nan wacha kan chakami, uray mu maparpalikiat kami, ituruymi challu ay mangifiakia as nan pammatimi. ¹⁴Tay ammumi ay hi Apo Dios ay nangtaku kan Apo Jesus manipud as nan utúy at takuwunantu us chakami kiapú as nan nakiususaanmi kan Apo Jesus. Assesa us ay etakinantu chakami pati chakayu am-

** 4:6 Gen. 1:3

†† 4:13 Sal. 116:10

in ay omaafurot as nan kawad-ana.^{‡‡}
¹⁵ Am-in chaná ay liglikiatmi at para kan chakayu ta omong-ongor nan tatau ay manglak-am as nan grasyan Apo Dios. Mu hiyasa, omong-ongor us nan tatau ay munyaman kan Apo Dios ya maichay-chayaw hiya in-inkiana.

Nan Panagfiyag Nan Omaafurot

¹⁶ Isunga achi kami machischismaya. Uray mu cha komapukapuy nan achormi, inurkiw ay cha pumigsapigsa nan achi matmatuy ay fiyag ay wacha kan chakami. ¹⁷ Tay nan nauy liglikiat ad wani at kun henkemad ya yap-iy mu numnumun takú nan fiyag asna's luta ay mumpatingkiantu, ngem nan muntongparan nan nauycha liglikiat at fiyag ay maid patingkiana ya maid maepachongana. ¹⁸ Isunga nan nunumnumun takú yangkiay at fiakun nan mamaila asna's luta, ngem kun at nan achi mamaila ay wacha ad chaya. Tay nan mamaila asna's luta at wacha nan mumpatingkiaana, ngem nan achi mamaila at maid mumpatingkiaana.

Nan Fiarú Ay Achor Ay Namnamaun Nan Omaafurot

(Rom. 8:11; 1 Co. 15:35-38;
 Filp. 1:20-26; 3:20-21)

5 Ammu takú ay mu matuy nan achor takú ay maepachong as nan fiawi ay naraka ay machachael, sokatantu Apo Dios as fiarú ay achor ay maepachong as nan afong ay achi machadchachael ay wacha ad chaya ay fiakun taku nan nangkiaub, ngem hi Apo Dios mismu. ² As nan matatakuwan takú asna's luta at kaman takú cha mun-anaanana kiapú as nan liglikiat takú. Isunga laraychun takú ay masokatan nan sikud ay achor takú as fiarú ay achor ay murpu

ad chaya. ³ Tay mu hiyasa ay masokatan nan sikud ay achor takú as fiarú ay kaman takú nafiachuwan, achi takú madanan ay forfollachan. ⁴ As nan mamagyanan takú asna's luta, kaman takú cha mun-anaanana kiapú as nan liglikiat takú. Achek kanan un laychun takú ay matuy ya mad-anan ay forfollachan, ngem kun takú at ifiachu nan fiarú ay achor ay achi matmatuy. Mu hiyasa, nan nauy matuy ay achor at elas-iyannan nan fiyag. ⁵ Hi Apo Dios nan nangesakiana kan chitaku para as nan nauy fiarú ay achor takú, ya inchatna us nan Espirituna ay hiya nan mangepasiguradu ay tongparun Apo Dios nan enkarina.

⁶ Isunga napigsa nan numnummi. Ammumi ay as nan matatakuwan nan achormi asna's luta, maid kami pay laing as nan kawad-an nan Apo,^{¶¶} ⁷ tay nan matatakuwanmi asna's luta at maiyunud as nan pammati, fiakun as nan mamaila. ⁸ Tit-iwa ay napigsa nan numnummi, ya kaskasinmi laylaychun as solet ay taynan nan achormi ta makeafong kami as nan Apo. ⁹ Ngem uray mu asna's luta nan kawad-anmi winnu ad chaya ay kawad-an nan Apo, nan pangkepmi yangkiay at palaylaychunmi hiya. ¹⁰ Tay masapor sakiangun takú am-in hi Cristo ta okomuna chitaku. Hiya nan mangichattu as nan gun-gunan nan tunggal usa ay maiyunud as nan en-enatna ay ammay winnu mangisiw as nan natatakuwana asna's luta.

Nan Makekappiaan Kan Apo Dios Babaen Kan Cristo

(Rom. 5:9-11; Col. 1:19-22)

¹¹ Kiapú ta ammumi ay kauugyat nan panang-okóm Apo Jesus, epapatimi nan kafiaelanmi ay mangawis as nan tatau ta omafurotcha kan

^{‡‡}4:14 Rom. 8:11; 1 Co. 6:14; 15:20-23; 1 Tes. 4:13-18

^{¶¶}5:6 Heb. 11:13

hiya. Ammon Apo Dios nan am-in ay pangkepmi, ya sapay koma ta ammuu us. ¹²Fiakunmi pangkep ay mangichaychayaw as achormi kasin kan chakayu as nan nauy ay infiakiami. Ngem kunmi at epakaammu yangkiay kan chakayu nan kiapúna as mangichayawanyu kan chakami ta ammuu nan esongfiatyu as nan tatau ay mangichayaw as nan mamaila ay kasasaad nan taku, fiakun nan wacha as nan numnumna. ¹³Mu wachay mangali un natongok kami, uray, tay para kan Apo Dios met nan am-in ay atunmi. Mu kanan us nan tapina un ustu nan numnummi, mafialin us, tay para met us as nan omamayanyu nan chunumi. ¹⁴Tay nan layad Cristo nan mangelortoray kan chakami as nan am-in ay atunmi, tay siguradu kami ay natuy nan usa ay taku ay hi Cristo para as nan am-in, ya babaen kan hiya, nan am-in ay tatau at maifilang as natuy.^{§§} ¹⁵O, natuy hiya para as nan am-in ta as nan panagfiyag takú at fiakun koma nan laylaychun takú nan unuchun takú, ngem kun at nan laylaychun Cristo ay natuy ya natau manipud as nan utúy para kan chitaku.

¹⁶Isunga ad wani, achimi at okomún nan uray ngachana ay taku ay maifisar as nan mamaila ay kasasaad chi taku. Iyafudku ay ad kasin at nan namigfikianmi kan Cristo at maifisar as nan mamaila, ngem ad wani, nafialiwan nan mangnunumnummi kan hiya. ¹⁷Tay uray ngachana ay taku ay makius-usa kan Cristo at munfialinun Apo Dios sa ay taku as fiarú ay taku. Nan sikud ay katatakuna at napapug ya nasokatan as fiarú! ¹⁸Hi Apo Dios nan nangekaman kan chatona am-in. Enpakappiana chitaku kan hiya

babaen as nan enat Cristo. Inchatna us kan chakami nan nauy ay chunu ay mangepakappia as nan tatau kan hiya. ¹⁹Nan laychunmi ay kanan at cha epakappian Apo Dios nan am-in ay tatau kan hiya babaen as nan natuyan Cristo as nan koros. O, babaen kan Cristo, penakawan Apo Dios nan am-in ay tatau as nan fiasfiasorcha, ya chaana infilang chasa as maekontra kan chicha. Hiyana nan entalek Apo Dios kan chakami ay uymi isuru. ²⁰Isunga chakami nan pannakaachor Cristo, ya babaen as nan epakpakaammumi kan chakayu, kaman hi Apo Dios mismu nan cha mangaw-awis as nan katakutaku. Kiapú kan Cristo, epakpakaasimi ngarud ay makekappia kayu kan Apo Dios. ²¹Tay hiyana nan enat Apo Dios para kan chitaku: Uray mu maid poros fiasor Cristo, infilang Apo Dios as fiasor Cristo nan fiasfiasor takú. Enatna na ta babaen as nan nakius-usaan takú kan Cristo, maetapi takú as nan kenalintig Apo Dios.

6 Isunga kiapú ta makidkidnu kami kan Apo Dios, epakpakaasimi na kan chakayu: Achiyu eparufus ay nan grasyan Apo Dios ay enawatyu at maimaid nan kotokna as nan panagfiyagyu. ²Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Chinngorku nan kararagyu as nan timpu ay enkeddengku ay manug-angak kan chakayu, ya finadngak chakayu as nan inumchanaan nan ustu ay urkiw ay enkeddengku ay mangesarakanak kan chakayu.”*

Chungrunyu na! Ad wani nan hana ustu ay timpu ay mang-awatanyu as nan grasyan Apo Dios. Ad wani nan hana ustu ay urkiw ay maesarakananyu.

§§5:14 Ara. 2:37-41; 16:30-31

*6:2 Isa. 49:8

Nan Chiyuycha Liglikiat Pablo

³Achimi laychun ay wachay kaskas-otan nan enpadnon Apo Dios kan chakami. Isunga il-ilaunmi ta maid ekamkamanmi as kiapón chi maesakiawan chi pachongmi ay tatakú.[†]

⁴Kunmi at epaila ay munserserfi kami kan Apo Dios as nan am-in ay atunmi. O, anosanmi nan am-in ay mailiwiwas, liglikiat, ya kauugyat ay cha om-ommat kan chakami.

⁵Enan-anosanmi ay napakpak-or, naifiarfiarud ya nakurkuru. Nabnabray kami as solet, ya napachasanmi ay chaan nasnassuy ya nangnangan.[‡]

⁶Epailami us ay munserserfi kami kan Apo Dios babaen as nan nacharos ay ukialimi, pannakaammumi kan Apo Dios, kenamanang-eta-unmi ya nan kenamanangsug-angmi as nan iib-ami. O, epailami chasa babaen as nan pannakafialin nan Espiritu Santo ay wacha kan chakami, ya babaen as nan tit-iwa ay layadmi ⁷ya mangisursuruwanmi as nan kenatit-iwa, ya babaen as nan pannakafialin Apo Dios. Wacha us nan kenalintigmi ay inchat Apo Dios ay maepachong as nan fiangkaw ya karasaymi. ⁸As nan munserserfiyanmi at mapadpachayawan kami, ya mu mamingsan at mapabpafiainan kami. Masm-as-ot kami, ngem mu mamingsan at marisrispitu kami. Uray mu maifilang kami as nangutum, tit-iwa challu nan chami ifagiakia. ⁹Kanan nan tapina un maid filangmi as tatakú, ngem nunchinngor kami met. Kanan kami natuy as nan mangiilan nan tapina, ngem kukutug kami met ay

matatakú. Maparpaliwasan kami, ngem chaan kami met challu natuy. ¹⁰Uray mu mamingsan at ngumuyus kami, kanayon kami challu ay munlagsak. Uray mu pugli kami, pafiaknangunmi nan ongor ay tatakú. Maid kinakumi asna's luta, ngem kuwami nan am-in.

¹¹Iib-ak ay i-Corinto, maid poros entafunmi kan chakayu, ngem kunmi at infiakia kan chakayu. Ongor pay chi layadmi kan chakayu. ¹²Fiakun chakami nan achi manglaylayad kan chakayu, ngem kun at chakayu nan nafiaiwan nan layadna kan chakami. ¹³Isunga chakayu ay ifilangku as an-akku, pangaasiyu ta sufialetanyu nan ongor ay layadmi kan chakayu.

Nan Tukun Maepangkep As Nan Makekadkadwaan As Nan Achi Omaafurot

¹⁴Achi kayu makius-usa as nan chiyuycha achi omaafurot. Tay ay kun mafialin ay munkatornosan nan nalintig ya nan achi nalintig ay taku? Ay kun mafialin ay munlamong nan lawag ya nan ngongot? ¹⁵Achi poros munpachong nan numnum cha Cristo kan Satanas, isunga achi us munpachong nan omaafurot ya achi omaafurot. ¹⁶Ay kun mafialin ay maetapi nan didiosen as nan templon Apo Dios? Achi! Isunga assessa us kan chitaku, tay chitaku nan templo ay omaafongan nan matatakú ay Apo Dios. Tay kanan Apo Dios ay mismu, "Omafongak kan chicha ya kadkadwaok chicha. Ha-un nan Apo Dioscha ya chicha nan tatakok."[¶]

¹⁷Isunga kanan us Apo Dios,

[†]6:3 1 Co. 10:32

[‡]6:5 Ara. 16:23; 19:23; 1 Co. 4:11; 2 Co. 11:23-33

[¶]6:16 Lev. 26:12; Jer. 32:38; Pal. 21:3

“Taynanyu chicha ta maisiyan kayu kan chicha. Achi kayu maes-esnop as nan assi ta awatok chakayu.”⁸

¹⁸“Mu hiyasa nan atunyu, ha-unu nan Amayu ya chakayuntu nan anaku.”

Hiyachi nan kenalen nan Mannakafialin ay Apo Dios.**

7 Chakayu ay laylaychok, kiapú kan chatona ay enkaren Apo Dios kan chitaku, kaanun takú nan am-in ay mangepaassi as nan achor ya numnum takú. Epatati takú nan kafiaelan takú ay mangunud as nan nasantowan ay panagfiyag inkiana maid munkurangan takú babaen as nan manaychayawan takú kan Apo Dios.

Nan Lagsak Pablo As Nan I-Corinto

²Pangaasiyu ta epailayu nan layadyu kan chakami, tay maid met en-enatmi as achi nalintig kan chakayu. Maid chinchaelmi as pammatina kan chakayu, ya maid us insiksikapanmi kan chakayu.

³Achek kanan na ay mangepafiasor kan chakayu, tay pararu met nan layadmi kan chakayu ay kaman as nan infiafiakiak kan chakayu ad kasin. Isunga uray mu ngachana nan ommat kan chitaku as nan matatakuwan winnu matuyan takú, achi munfialiw nan nauy layadmi kan chakayu. ⁴Talekok chakayu as solet, ya ichayawku chakayu as nan tapina. O, uray as nan am-in ay likiatku at naragsakak challu, tay pinmigma nan numnumku kiapú kan chakayu.

⁵Tay as nan inumchananmi ad Macedonia, chaan nun-ib-iblay nan achormi ya nan numnummi kiapú as nan ongor ay malilifokananmi. Tay henan kumpurmi ay ay-ayanmi at wachacha nan nangunonkontra kan chakami, ya wachacha us nan

nunchanchanakinanmi. ⁶Ngem hi Apo Dios ay mangepapigsa as nan numnum nan chiyuycha machischismaya at penapigsana nan numnummi babaen as nan nangepafiangchana kan Tito kan chakami. ⁷Fiakun yangkiay nan enmaliyana nan nangepapigsa as numnummi, ngem babaen us as nan nangepachamakiana as nan maepangkep as nan nangepapigsaanyu as nan numnumna. Infiakiana us ay mailiw kayu kan ha-un, ya nunfiafiawi kayu as solet as nan nangsaktananyu kan ha-un ad kasin. Kanana pay un laychunyu kanu ay mangiyapa ya mangesaket kan ha-un. Isunga kaskasinak naragsak ad wani.

⁸Uray mu nginmuyus kayu kiapú as nan chiyuy suratku, achiyak munfiafiawi ad wani ay nangisurat as chi. Ngem nunfiafiawiyak as akét as nan nangammuwak ay nginmuyus kayu, uray mu henkemad yangkiay. ⁹Ad wani, naragsakak challu, fiakun kiapú as nan nangepanguyusak kan chakayu, ngem kiapú as nan nunfiafiawiyanyu ay hiyasa nan nunfianakian nan nangepanguyusak kan chakayu. Tay nan hana ngunguyusu at enosar Apo Dios ta maid mangisiw as om-ommat kan chakayu babaen kan chakami. ¹⁰Achi takú ifiafiawi nan nginmunguyusanyu. Tay nan ngunguyus ay osarun Apo Dios at muntongpar as nan munfiafiawiyanyu nan tatau as nan achi ustu ta maesarakancha. Ngem nan ngunguyus nan chiyuycha achi omaafurot at muntongpar as nan chusa ay maid patingkiana. ¹¹Numnumnyu nan ammay ay en-enat Apo Dios kan chakayu babaen as nan nauy ngunguyusu! Tay ad wani at alistu kayu ay mangifiafiawi as nan fiasoryu. Finmangat kayu as nan mangisiw

⁸6:17 Isa. 52:11

**6:18 Isa. 43:6; Jer. 31:9

ay ekamkaman nan iib-ayu. Inmugyat kayu, tay anaka ya machusa kayu. Laraychunyu ay omaamay kasin nan munkakadwaan takú. Chinusayu ay ustu nan nakafiasor. Kiapú kan chatona amin ay en-enaty, enpailayu ay maid maepafiasor kan chakayu.¹² As nan nunsuratak, fiakun yangkiay nan taku ay nakafiasorana nan kiapúna, ngem kunak at nunsurat ta epakaammok kan chakayu as nan mangiilan Apo Dios ay titiwa ay lalaychunyu ay mangepalaylayad kan chakami.¹³ Isunga pinmigma nan numnummi.

Fiakun yangkiay chatud-i nan nunglaskanmi, ngem kaskasin kami nalaylaychan as nan nangil-anmi ay naragsak hi Tito, tay nakaan nan chanagna kan chakayu kiapú ta naragsak kayu amin as nan nang-awatanyu kan hiya.¹⁴ Tay ad kasin, inchayawku chakayu kan hiya, ya chaanak nafiainan kiapú as nan infiagiakiak. O, kaman as nan kenatitivan nan amin ay infiagiakiami kan chakayu at titiwa us nan kenarkalimi ay nangichayaw kan chakayu.¹⁵ Isunga cha pumigsapigsa nan layadna kan chakayu ad wani, tay nunumnumuna ay naragsak kayu amin ay mangtongpar as nan infiakiana kan chakayu, ya enpailayu us nan rispityu as nan nangmangiliyanu kan hiya.¹⁶ Ongor paat chi lagsakku ad wani, tay ammok ay mafialin ay talekok chakayu as nan amin.

Nan Mamadngan As Nan Makasapor

8 Iib-ak, laychunmi ay maamuwanyu nan ammay ay nuntongparan nan grasyan Apo Dios as nan chiyuycha iglesia ad Macedonia.² Tay uray mu nunsidlay likiatcha ya uray mu puglicha as solet, ong-ongor

challu nan inchatcha ay fiachang as nan iib-acha ay omaafurot kiapú as nan ongor ay lagsakcha kan Apo Dios.³ Paneknekak ay inchatcha nan kafiaelancha ay ichat, ya nasorsorok pay mu nan kafiaelancha ay ichat. Hiyasa nan enatcha, tay chaancha napelpelet.⁴ Enpapaticha ay nangepakaasi kan chakami ta maettancha as chansacha ay umichat as fiachangcha as nan chiyuycha tatakon Apo Dios ad Judea.^{††}⁵ Ong-ongor nan enatcha mu nan nenamnamami. Tay entalekcha on-ona nan mismu ay fiyagcha as nan Apo, haat kan chakami, tay ammucha ay hiyasa nan enkeddeng Apo Dios ay atuncha.

⁶ Kiapú ta hi Tito nan chakus nangelapu as nan hana ay planuyu ay munamong as ifiachangyu as nan kawadana pay laing kan chakayu, enawismi hiya ay munfiangad hesa ta fiadngana chakayu ay manglopas as nan hana planuyu ay munamong ay mangepaila as sug-angyu.⁷ Nafiakngang kayu met kayman as nan pammatiyu, as nan mangam-ammuwanyu kan Apo Dios ya as nan kafiaelanyu ay mun-isuru. Makakud kayu pay ay munserfi kan Apo Dios, ya ongor us chi layadyu kan chakami. Isunga ay achi mafialin ay epailayu us ay nafiakngang kayu as layad ay fumachang as nan iib-ayu ay maid kenangekot kan chakayu?^{‡‡}

⁸ Achek kanan un filinku na kan chakayu. Laychok yangkiay ay epakaammu kan chakayu ay laraychun nan tapina ay fumachang ta mu turachunyu chicha, paneknekanyu us ay titiwa nan layadyu.⁹ Ammuyu met nan grasyan Apo takú ay Jesu Cristo, tay uray mu nafiakngang hiya ad chaya, nunfialin hiya as pugli para kan chakayu as nan nunfialinana as taku ta

^{††}8:4 Ara. 11:27-30; 24:17; Rom. 15:25-27

^{‡‡}8:7 1 Co. 1:5; 12:10

fumaknang kayu babaen as nan hana ay kenapugli.

¹⁰Isunga as nan munnunumnumku maepangkep as na at un-unuyna mu lопасnyu nan enlapuyu ad tawwun, tay chakayu nan enmon-ona ay nunnumnum ya enmon-ona challu ay nangelapu as sa. ¹¹Epatiyu ngarud ay manglopas ay mangichat as nan kafiaelanyu ay ichtat ta nan manglaraychanyu ay munlopas ay umichat at kaman as nan nanglaraychanyu ay nunplanu ay umichat. ¹²Tay mu tit-iwa ay laraychunyu ay umichat, awatuntu Apo Dios nan ichtaty ay maiyunud as nan kafiaelanyu ay ichtat, tay achina namnamaun ay ichtaty nan achiyu kafiaelan ay ichtat.

¹³Achek kanan un munlikiat kayu ta fumaknang koma nan tapina kiapú as nan chayu id-ichtat. ¹⁴Nan laychok yangkiay ay kanan at mapapchong kayu koma. Kiapú ta wachay subrayu ad wani, ammay mu ifiachangyu chachi as nan makasapor ta mu as tapen chi urkiw ay chakayu nan makasapor, ichatcha us nan subracha kan chakayu. Mu hiyasa nan atunyu, mapapchong kayu am-in.

¹⁵Kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Nan taku ay ongor chi enamongna at maid subrana, ya nan taku ay akét chi enamongna at maid munkuran-gana.”[¶]

Nan Naifiaoran Cha Tito Ad Corinto

(1 Co. 16:1-4)

¹⁶Munyananak kan Apo Dios, tay tit-iwa ay laraychun Tito ay fumachang ay kaman as nan manglaraychananmi ay fumachang kan chakayu. ¹⁷Ammok ay tit-iwa na, tay fiakun yangkiay nan chinawatmi nan inyafudna, ngem hiya mismu nan nunnumnum ay omali kan chakayu kiapú as layadna ay fumachang

kan chakayu. ¹⁸Nan ifiaormi us ay kadwan Tito at nan usa ay ifia takú ay omaafurot ay nunchingor as nan am-in ay iglesia kiapú as nan nangekaskasabaana as nan Ammay ay Chamag. ¹⁹Fiakun yangkiay sa, tay hiya at usa us ay chinutokan nan chiyuycha iglesia ay makeali kan chakami ay mangiyuy as nan enamongyu ad Jerusalem. Atunmi na ta maichayaw hi Apo Dios ya ta epailami nan layadmi ay fumachang. ²⁰Il-ilanmi nan chami at-atun ay mangor-onong ya mangiwarwaras as nan hana ongoongor ay maifiachang ta maid mangepafiasor kan chakami. ²¹Tay nan pangkepmi at atunmi nan ustu ay maekaman, fiakun yangkiay as nan mangiilan Apo Dios, ngem as nan mangiilan us nan tatakú.

²²Wacha pay nan usa ay ifia takú ay ifiaormi ay makiuy kan chicha. Namem ongor ay penaneknekanmi nan kenamakakudna ay munserfi kan Apo Dios. Ad wani, kiapú as nan ongor ay talekna kan chakayu, kaskasina laychun ay mangfiachang kan chakayu.

²³Kun pay hi Tito, hiya nan kadwak ay mangfiachang kan chakayu. Kun pay nan chiyuycha chuwa ay iib-a takú ay makiuy kan hiya, chicha nan panakaachor nan chiyuycha iglesia, ya babaen kan chicha, maichaychayaw hi Cristo. ²⁴Epailayu ngarud nan layadyu kan chicha ta mapaneknekan as nan chiyuycha iglesia hena ay napudnu nan layadyu ya tit-iwa us nan mangichaychayawanmi kan chakayu.

Nan Mangfiadnganan As Nan Makasapor

9 Ammok ay achiyak masapor munsurat kan chakayu as maepangkep as nan nauy ay ifiachang as nan tatakun Apo Dios ad Judea. ²Tay naammuwak at ay laraychunyu

ay fumachang ay hiyasa nan kiapúna ay inchayawku nan maepangkep kan chakayu as nan chiyuycha i-Macedonia. O, inchayawku chakayu ay i-Acaya, tay nakasakiana kayu ay fumachang nunlapu ad tawwun, ya kiapú as nan nauy manglaraychananyu ay fumachang, naawis nan kaongoran kan chicha ay mun-among us as ifiachangcha.^{§§} ³Ngem ifiaorku nan nauycha iib-a ta nan nauy panangichayawku maepangkep kan chakayu at mapaneknekan ay fiakun yangkiay karkali ya ta nakasakiana kayu ay fumachang ay kaman as nan infiakiak. ⁴Tay mu maketakin nan iib-a takú ay i-Macedonia kan ha-un as nan omaliyak hesa, ya maammuwancha ay chaan kayu nakasakiana as ifiachangyu, mafiainan kamintu as solet, tay achi tit-iwa nan panangichayawmi maepangkep kan chakayu. Assesa us ay mafiainan kayuntu. ⁵Isunga ninumnumku ay epaon-onak chaná ay iib-a ta fiadngancha chakayu ay mangamong as nan enkariyu ay ifiachangyu ya ta nakasakianantu sa as nan umchanak hesa. Tay mu hiyasa nan atunyu, maepailantu nan manglaraychananyu ay umichat ay achi kayu mapelpelet.

⁶Numnumnyu na: Nan taku ay akét chi etanumna at akét us nan apituna, ngem nan taku ay ongor chi etanumna at ongor us nan apituna. ⁷Isunga waschi koma un numnumuna omona nan mafi-alin ay ichatna, angkiay ichatna kiapú as lagsakna. Achi poros nasaket chi numnumna ay umichat winnu achi mapelpelet. Tay laychun Apo Dios nan naragsak ay umichat.* ⁸Kafiaelan Apo Dios ay mangichat kan chakayu as ong-

ongor mu nan kasaporanyu ta kanayon ay maid munkuranganyu ya ta ongor pay nan masubra ay maifi-achangyu as nan tapina ay tatau. ⁹Kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios maepangkep as nan nalintig ay taku ay kanana,

“Maid ek-ekotna ay umichat as nan chiyuycha makasapor. Isunga achi maliwliw-an nan ammay ay ekamkamana in-inkiana.”†

¹⁰Tay hi Apo Dios ay mangid-ichat as fing-i as nan muntantanum ya nan kanun chi tatau at hiya challu nan mangid-ichat ya mangepaong-ongor as nan wacha kan chakayu ta mataptapiyan nan ammay ay chayú at-atun ay umid-ichat. ¹¹Pafiakngunantu chakayu as am-in ay karasen chi kenafiakngan ta mafiadnganyu ay kankanayon nan makasapor. Mu awatunchantu nan fi-achangyu ay epaw-etyu kan chakami, ongorchantu nan munyaman kan Apo Dios. ¹²Nan nauy chayú at-atun ay fumadfiachang at achi yangkiay maichat nan kasaporan nan tatakun Apo Dios, ngem omong-ongorcha us nan munyaman kan Apo Dios. ¹³Kiapú ta napaneknekan ay tit-iwa nan hana chayú at-atun ay fumachang, ongorchantu nan mangichaychayaw kan Apo Dios, tay mailacha ay chayú tongtongparun nan Ammay ay Chamag maepangkep kan Cristo. Nan usa pay at chayawuncha hiya kiapú ta maid ek-ekotyú ay fumachang kan chicha ya as nan tapina ay omaafurot. ¹⁴Epapasnekchantu ay mangekararag kan chakayu, ya mailiwcha kan chakayu kiapú as nan grasya ay maid kaepachongana ay inchat Apo Dios kan chakayu. ¹⁵Munyaman takú

§§9:2 Nan siyudad ay Corinto at siyudad henan Probinsiya ay Acaya.

*9:7 Exo. 25:2; Deut. 15:10; Rom. 12:8; 2 Co. 8:12

†9:9 Sal. 112:9

kan Apo Dios kiapú as nan achi mafilang chi fiarorna ay inchatna kan chitaku.

Nan Kalibfengan Pablo

10 Wachacha kanu nan mangarkali un napakumbabaak mu maesasakiangak kan chakayu, ngem mu achawwiyak, naturuchak as nan suratku kan chakayu. Isunga ha-un ay Pablo at wacha nan laychok ay chawatun kan chakayu kiapú as nan kenapakumbaba ya kenaanos Cristo ay chak turturachun. ²Pangaasiyu ta achiyak koma peletun ay mangepaila as nan kenaturudku as nan omaliyak hesa. Tay titiwa ay naturuchak ay maningor as nan chiyuycha mangarkali un nan ukialimi ya pangkepmi at nurpu as nan laylaychun chi taku yangkiay. ³Tit-iwa ay taku kami yangkiay ay kaman kan chakayu, ngem nan atunmi ay makikufiat as nan mangotettet at achi kaman as nan atun chi taku ay makikufiat. ⁴Tay nan armas ay os-osarunmi at fiakun nan os-osarun chi tatakú asna's luta, ngem nan armas Apo Dios ay wachay pannakafialina ay mangamis as nan mangontra kan hiya. ⁵Isunga amisunmi nan achi tit-iwa ay panagpanpanfor ya numnum nan nunkapangas ay tatakú ay manglilingub as nan panakaawatcha ta achicha afurotun nan kenatit-iwa maepangkep kan Apo Dios. O, amisunmi nan sososekcha ta mafialiwana nan numnumcha ay mangunud as nan laychun Cristo. ⁶As nan mangepailanyu ay maid kenakurang nan panagtalekyu kan Cristo, nakasakiana kami ay mangchusa as nan am-in ay nunkasokel.

⁷Kokomsaw kayu, tay ilaunyu yangkiay nan mamaila as nan usa ay taku fiakun nan wacha as numnumna. Mu wacha kan chakayu hesa nan mangali un takon Cristo hiya, masapor numnumuna ay chakami us at tatakun Cristo. ⁸Tay uray mu pararu nan enatku

ay nangichayaw as nan kalibfenganmi, achiyak mafiainan, tay nan Apo nan nangichat kan chakami as nan nauy ay kalibfengan ta papigsaunmi nan pammatiyu, achimi chachaelun. ⁹Infiakiak na ta achiyu kanan un chak padpachasun ay mangug-ugyat kan chakayu babaen as nan sursuratku. ¹⁰Tay wachacha nan tapina kan chakayu hesa ay mangali, "Naturud ya natoray hi Pablo as nan suratna, ngem mu wacha hiya kan chitaku, kaman maid kafiaelana ya nan kanana at kaman maid kotkotokna." ¹¹Nan cha mangarkali as assessa at masapor maawatana ay nan enpakaammumi as nan suratmi at hiyasa us challu nan atunmi mu wacha kami hesa kan chakayu.

¹²Achimi poros laychun ay mangepachong as achormi as nan chiyuycha mangichaychayaw as nan mismu ay achorcha. Nan panglukudcha as nan kenaammaycha at nan mismu ay achorcha. Kaman nakutiw chi numnumcha! ¹³Ngem mu chakami, nan epangasmi yangkiay at nan ifiakian Apo Dios. Tay nan mafialin yangkiay ay epangasmi at nan maepangkep as nan chunu ay entalek Apo Dios kan chakami, at naetapi kayu as nan nauy chunumi. ¹⁴Isunga chaanmi lenafus ay nangepangas as nan kalibfenganmi ay mun-ekasaba kan chakayu hesa, tay chakami met nan enmon-ona ay nangepangas as nan Ammay ay Chamag maepangkep kan Cristo as nan enmaliyanmi kan chakayu. ¹⁵Achimi us ifilang nan chunon nan tapina as chunumi ta epangasmi, ngem kunmi at namnamaun ay pumigsa nan pammatiyu ta kaskasiyu ichayaw chakami kiapú as nan chunumi kan chakayu ¹⁶ya ta ekasabami nan Ammay ay Chamag henan tapina ay achaachawwi ay il-ili ay maid pay

uy nun-ekaskasaba. Tay nan achimi laychun at nan mangepangasanmi as nan chinnon nan tapina ay mangali un fiyangmi chi ay chunu.¹⁷ Unuchun takú nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Mu wachay munlayad ay mumpangas, nan enat nan Apo yangkiay nan masapor epangasna.”[‡]

¹⁸Tay nan tit-iwa ay maifilang as ammay ay taku at nan achi mangichayaw as achorna, ngem kun at hi Apo Dios nan mangichayaw kan hiya.

Nan Infiakian Pablo Maepangkep As Nan Achi Tit-iwa Ay Apostoles

(1 Co. 9:1-18)

11 Sapay koma ta anosanyu ay chungrun nan akét ay ifiakiak kan chakayu, uray mu nan munnunum-numyu at nangokngokak. Pangaasiyu ta anosanak.² Tay tit-iwa ay esasaketku chakayu ay kaman as nan panangesaket Apo Dios as nan tatakuna. Tay maepachong kayu as nan fiarasang ay inturagku ay epaasawa as nan us-usa ay laraki ay hi Cristo, isunga laychok ay nacharos kayu as nan urkiw ay munchuyasanyu.³ Ngem umugyatak, tay atun at mu maallilaw kayu ay kaman kan Eva ay naisikapan as nan kenasikap nan urug, at taynanyu nan tit-iwa ay layadyu kan Cristo.⁴ Tay mu wachay omali ay tukún chi ekaskasabana maepangkep kan Jesus, hiya met nan chungrunyu. Naraka kayu pay ay omawat as tukún ay espiritu ay fiakun nan Espiritu Santo ay sikud ay enawatyu. Naraka kayu us ay omafurot as nan chamag ay kanancha un ammay, ngem tukún as nan Ammay ay Chamag ay enkaskasabami kan chakayu.

Ay apo kayu! Fiakun met koma ass-esay atunyu!⁵ Nan kanak at, “Ay kunak nababbaba mu nan nunkangatu kanu ay apostolesyu?” Achiyak met!⁶ Uray mu achiyak naraing ay munkali, achiyak met munkurang as pannakaammu as nan maepangkep kan Apo Dios. Ammuyu ay tit-iwa na, tay kankanayon ay enappailami kan chakayu nan kenatit-iwa maepangkep kan hiya as nan am-in ay nun-is-isuruwanmi.

⁷Maid poros enar-arak kan chakayu as lagfok ay nangekaskasaba as nan Ammay ay Chamag ay nurpu kan Apo Dios. Nunpakumbabaak ta maepangatu kayu kiapú as nan insursurok. Ay fiasorku nan nangekamanak as chi? Fiakun!⁸ Nan kenatit-iwana at kamanku enakiwan chi tapina ay iglesia, tay as nan nunserserfiyak kan chakayu at enaw-awatku nan inchatcha ta mafiadngak chakayu.⁹ As nan kawad-ak kan chakayu, chaanak kinumkumchaw kan chakayu as nan kinmurangan nan kasaporak, tay wachacha nan iib-a takú ay nurpu ad Macedonia ay nangiyali as kasaporak. Isunga chaanku poros penarpalikiat chakayu, at assessa us nan atok as tapen chi urkiw.⁸ ¹⁰Nan kenatit-iwa ay nurpu kan Cristo at hiyachi nan wacha kan ha-un ay chak ifiagfiakia. Maid ngarud makaepakinak kan ha-un ay mangepangpangas as na, tay chaanak poros kinumkumchaw as fiachang kan chakayu winnu as nan tapina ay tatakun henan il-ili ad Acaya.¹¹ Ngachana ngata nan kiapúna as achek kumkumchawan kan chakayu? Ay kiapú ta achek laylaychun chakayu? Ammon Apo Dios ay laylaychok chakayu!

¹²Ituruyku challu ay achi kumkumchaw kan chakayu ta maid chansan nan chiyuycha achi tit-iwa ay apostoles

[‡]10:17 Jer. 9:24; 1 Co. 1:31

[¶]11:3 Gen. 3:1-6

[§]11:9 Ara. 18:3; 20:33-35; Filp. 4:14-15; 1 Tes. 2:9

ay mangepangas as chunucha ay mangarkali un maid natkunan nan chacha at-atun as nan chami at-atun. ¹³Tay nan assesesa ay tatakú at fiakuncha tit-iwa apostoles. Omallilawcha as nan am-in ay atuncha ya nunpammarangcha yangkiay as tit-iwa ay apostoles Cristo. ¹⁴Achi takú koma masmaschaaw as chi, tay uray hi Satanas at mafialin ay munpaila as kaman sumili ay anghel ay nurpu kan Apo Dios. ¹⁵Isunga mu kafiaelana chi, achi kayu us masmaschaaw mu nan chiyuycha munserserfi kan hiya at munpailacha us as kaman nalintig ay munserserfi kan Apo Dios. Ngem nan ommat kan chicha as tapen chi urkiw at maifisar as nan mangotettet ay chacha atuatum.

Nan Likiat Pablo Kiapú As Nan Kenaapostolna

¹⁶Kasek kanan un masapor achiyu cha numnumnumun ay nangokngokak kiapú ta nan achorku nan ifiagfiakiak. Ngem uray mu assessa nan mangnumnumnyu kan ha-un, anosanak koma ya chungrunyu pay nan akét us ay ichayiwku ay kaman as nan atun nan tapina. ¹⁷Nan nauy mangichayawak as achorku at achi maifisar as nan ukialen Apo Jesus, ngem kun at as nan ukialen chi nangokngok. ¹⁸Ngem kiapú ta ongorcha nan cha mangichayaw as achorcha ay maifisar as nan numnum nan tatakú asna's luta, hiyasa us nan atok. ¹⁹Tay ensa kananyu un mamasilib kayu, anosanyu ay chungrun nan kanan nan nunkangokngok ay tatakú kan chakayu, ya maragsakan kayu pay. Anuy paat nunsidla sa as kenasilibyu! ²⁰Tay munfialfialinuncha

chakayu as fiabfiaaruncha, winnu aminuncha nan kinakuyu, winnu isiksikapan chakayu, winnu epangpangaschay achorcha kan chakayu, winnu pararu ay pabpafiainancha chakayu, ngem etata-nyu pay laing chi ekamkamancha. ²¹Kananyu un nakapuyak tay achek atun chi assisid-i. Mafiainak as solet, tay kurang chi turudmi ay mangedkaman as assisid-i.

Ngem mu maepangkep as turudcha ay mangichayaw as achorcha, ayu munkaliyak us ay kaman as nan taku ay nangokngok. ²²Kanancha un Hebreocha. Uray met us ha-un at Hebreowak. Kanancha un kianak Israel chicha. Uray ha-un at kianakak kan Israel. Kanancha us un apucha chin Abraham. Uray us ha-un at apok hiya. ²³Kanancha us un munserserficha kan Cristo. Kamanak natongtongok ay cha mangifiagfiakia as na, ngem epapateg ay mangali un napatpateg nan nunserserfiyak kan Cristo, tay makagkakuchak ay munchunu para kan Cristo mu chicha. Ong-ongor nan naifiarfiaruchak kiapú kan hiya, ya achi us mafilang nan nasapsapletak. Namen ongor ay kiayuchak matuy. ^{**} ²⁴Namen lema ay senapletak as nan kakailiyak ay Judio as hintutlon pupuru ya siyam. ^{††} ²⁵Namitluwak penak-opak-or as nan chiyuycha i-Roma, ^{‡‡} ya namingsanak us nalomtak inkiana kiayuchak matuy. ^{¶¶} As nan chiyuycha nunluglukianak as papor, namitlok napachasan ay nunlukian as papor ay nachachaelan henan fiayfiay, ^{§§} ya as nan namingsan, wachaak henan fiayfiay ay cha tomaptaprak as hin-urkiw ya henlafi. ²⁶As nan ongor ay nunfiabfiataak, ongoongor us

** 11:23 1 Co. 15:10; Ara. 16:23

†† 11:24 Deut. 25:3

‡‡ 11:25 Ara. 16:22

¶¶ 11:25 Ara. 7:58; 14:19-20

§§ 11:25 Ara. 27:39-44

nan kauugyat ay enom-ommat kan ha-un. Nalikiatanak ay kinumkumchang as nan ongoongor ay chanum as nan wawwang, ya napachasak ay naakiwan as nan chiyuycha homohold-up. Wacha us nan kauugyat ay enkamkaman nan pachongku ay Judio, nan chiyuycha Gentil ya nan chiyuycha agin-aafurot kan Cristo. Wachacha pay nan kauugyat henan chiyuycha siyudad, henan disyerto ya as nan nakiluglukianak as nan papor. ²⁷Nunchunuchunuwak inkiana nabranabrayak. Namen ongor ay chaanak nasnassuy. Nunchugchuki-aangak ya nasnasketanak. Nasnaskawak us, tay kurang chi fiachok. Namen ongor ay chaanak nangnangan kiapú as nan chunok. ²⁸Fiakun yangkiay chaná, tay kankanayon ay machanchanakianak kiapú as nan mangnunumnumak as nan am-in ay iglesia. ²⁹Tay mu wachay nakapuy chi pammatina, makeleklek-naak us kan hiya. Mu wacha us nan masulisug ay fumasor, mangisiw paat chi numnumku.

³⁰Achek laychun ay mangichayaw as achorku, ngem mu masapor ekamanku chi, ichayawku nan chiyuycha mangepaila as nan kenakapuyku. ³¹Hi Apo Dios ay Dios ya Aman Apo Jesus at ammuna ay fiakun kinukutum nan ifiagfiakiak. Machaychayaw hiya inkiana. ³²Ifiakiak nan usa ay enommat ay mangepaila as nan kenakapuyku. Ad kasin, as nan kawadku ad Damasco, nan gobernador ay chinutokan Ari Aretas at lenayadna ay mangepatiliw kan ha-un. Isunga infiaorna nan sosorchachu ay uy mangkuwarcha as nan sugpan nan chiyuy ili. ³³Ngem wachacha nan fin-

machang ay iib-ak ay nangittu kan ha-un as nan tekles. Hacha at uy-uyun as nan kaman sawang nan arad nan ili, at enlayawak sa ay gobernador.*

Nan Enpailan Ya Enpakaammon Apo Jesus Kan Pablo

12 Masapor ituruyku ay mangichayaw as nan achorku, uray mu maid kotokna. Isunga ifiakiak kan chakayu ad wani nan enpappailan Apo Jesus kan ha-un ay kaman itaw ya nan enpakaammuna us kan ha-un. ²Hinpuru ya opat at ay tawwun nan inmuy as nan enommatan nan nauy estoryaok. Wacha nan ammok ay taku ay enmafurot kan Cristo ay narab-et ad chaya[†] as nan kawad-an Apo Dios. Achek ammu mu nan lenawana yangkiay winnu naetapi us nan achorna ay narab-et. Hi Apo Dios yangkiay nan nangammu. ³Ammok ay narab-et hiya ay naiyuy ad Paraiso. Ngem achek mampay ammu mu nan lenawana yangkiay nan narab-et winnu naetapi us nan achorna. Hi Apo Dios yangkiay nan nangammu.[‡] ⁴As nan kawad-ana hid-i, wacha nan chinngorna ay achi mafialin ay maifiakia as nan kalen chi taku, ya achi us eparufus Apo Dios ay maifiakia. ⁵Mu laychok ay ichayaw nan kaman kan tud-i ay taku kiapú as nan naekaman kan hiya at libfengku chi. Ngem mu maepangkep as nan fiyagku asna's luta, maid maichayawku mu achi nan mangepaila as nan kenakapuyku. ⁶Ngem uray mu laychok ay ichayaw nan achorku, achiyak nangokngok mu atok chi, tay tit-iwa met nan chak ifiagfiakia. Ngem achek atun chi, tay

*11:33 Ara. 9:20-25

†12:2 Nan kanana as nan kalen chi Griego at narab-et hiya as nan maekatlu ay chaya. As nan Biblia, ifiakiana ay turu nan chaya. Nan kababaan at nan kawad-an chi lifuu. Nan maekadwa at kawad-an nan urkiw, furan ya tataraw. Nan maekatlu at nan kawad-an Apo Dios.

‡12:3 Luc. 23:43

achek laychun ay masubraan nan mangnunumnum nan tataku as nan maepangkep kan ha-un. Nauy koma yangkiay nan numnumuncha: am-in ay inilacha ay en-enatku ya chinngorcha ay insursurok.

⁷Kiapú ta achi laychun Apo Dios ay munpangpangasak kiapú as nan ongor ay nakaskaschaaw ay naepappaila kan ha-un, enparufusna nan usa ay fiabfiarun Satanas ay mangichat as kaman sufet ay kanayon ay mamparalikiat kan ha-un ta achiyak munpangpangas. ⁸Namitlok enkararag kan Apo Jesus ta kaanuna na koma, ⁹ngem kenalina kan ha-un, *“Ommat nan grasyak kan he-a ta maanosam nan likiatmu, tay maepaila ay ustun nan pannakafialinku as nan kenakapuy chi taku.”* Isunga kiapú as nan ensongfiatna, maragragasakanak ay mangichayaw as nan kenakapuyku ta kanayon ay mawawacha kan ha-un nan pannakafialin Cristo. ¹⁰Isunga mapnekak as nan kenakapuyku, tapina pay ay ligligkiat winnu kauugyat ay om-ommat kiapú as nan munserserfiyak kan Cristo. O, mapnekak us challu mu wachay mangepabpafiain winnu mamparalikiat kan ha-un kiapú as nan munserserfiyak kan Cristo. Tay mu leknaok nan kenakapuyku, pumigsaak kiapú as nan mangepapigsaana kan ha-un.

Nan Panangesasaket Pablo As Nan Chiyuycha I-Corinto

¹¹Kamanak nangokngok ay taku kiapú as nan nangichayawak as nan achorku, ngem chakayu met nan namelet kan ha-un. Chakayu koma nan mangichayaw kan ha-un. Tay uray mu maid kafiaelak, fiakunak challu ap-apud mu nan chiyuycha achi tit-iwa ay apostoles ay mangarkali un chicha kanu nan kangatuwan. ¹²As nan kawadku kan chakayu, inil-ilayu ay tit-iwa ay apostolak

babaen as nan chiyuycha sinyar, as nan chiyuycha nakaskaschaaw ya as nan tukutukún ay milagro ay enan-anosak ay nangekamkaman. ¹³Ayu, ifiakiayu! Ay wachay ammay as enkamkamanku para as nan chiyuycha tapina ay iglesia ay chaanku enkamkaman para kan chakayu? Nan yangkiay natkunan nan enatku kan chakayu at nan chaanku nunfiag-an kan chakayu as kasaporak ta achi kayu malikiatan. Mu hiyasa nan fiasorku, pangaasiyu ta pakawanunak.

¹⁴Nakasakianaak ad wani ay uy kasin mangfisita kan chakayu, at hiyana nan maekatlu ay omaliyaktu hesa. Achiyak omali ay kumchaw kan chakayu as kasaporak ta achi kayu malikiatan, tay chakayu ay mismu nan nunumnumok, fiakun nan kuk-uwayu. Tay nan an-ak at fiakun chicha nan mun-ornong para as nan amacha, ngem kun at libfengun nan ama sa. ¹⁵Isunga ongor chi lagsakku ay mam-inan as siping ya pigsas para kan chakayu. Ay maak-aketan nan layadyu kan ha-un kiapú as nan omam-amuchan nan layadku kan chakayu? Ay mafialin sa?

¹⁶Mafialin siguru ay iyafudyu ay chaanak kinumkumchaw kan chakayu as pagfiyagku, ngem wachacha nan mangarkali un somasatorak ay taku, tay insiksikapak chakayu. ¹⁷Anan enatku ay nangekamkaman as chi? Ay insiksikapak chakayu babaen as nan chiyuycha infiabiorku ay inmuy hesa kan chakayu? ¹⁸Enawisku hi Tito ay omali hesa ya nan infiaorku ay usa ay ifia ay omaafurot as kadwana. Ay insiksikapancha chakayu? Chaan! Ay kun achi us-usa nan enpappailami kan chakayu ay pangkep ya ukialimi? Us-usa met!

¹⁹Mafialin ay nan wacha as numnumyu at chami ekalkalintikian nan achormi as nan sangwananyu. Ngem nan kenatit-iwana at maid pangkep mi mu achi nan pumigsaan nan

pammatiyu ay laylaychok. O, hi Apo Dios nan mangepaneknek, ya kiapú as nan nakius-usaanmi kan Cristo, ifiakiak kan chakayu nan tit-iwa.²⁰ Umugyatak ay mu omaliyak hesa, uchanak chakayu ay cha manglekamkaman as achek laychun ay ilaun. Mu assid-i nan ommat, achiyu met us laychun nan atok kan chakayu. Tit-iwa ay umugyatak, tay anaka ya wachachay uchanak ay cha masussusuma, cha mun-eennapok, munfifinnungat, mun-eennakum, munkekennak-ali, munpeppennangisiw, munpeppennangas ya munkikinnuru.²¹ Umugyatak ay as nan kasek omaliyan, ipidwan Apo Dios ay mangepafiain kan ha-un kiapú as nan hanacha chayu at-atun ay manangotettet. Nan munfianakian nan hanacha at masaktan chi numnumku kiapú as nan ongoongor ay nakafiasor ad kasin ya chaancha pay infiafiawi nan assi ay en-enatcha ay kaman as nan mangepapasan as assi ay lachok ya nan tapina ay manangotettet ay ukiali.

Nan Anongos Ay Tukun Pablo

13 Hiyana nan maekatlu ay mangfisitaak kan chakayu. Numnumnyu nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Mu wachay mangicharum as nan ib-ana, masapor wachay chuwa winnu turu ay muntistigu ay mangepaneknek as nan kenatit-iwana.”¹

²As nan maekadwa ay nangfisitaak kan chakayu, finag-ak nan chiyuycha nakafiasor ad kasin ya nan tapina kan chakayu ay fumasofiasor ay chusaoktu chicha as nan munfiangchak mu achicha pay laing munfiawiafiwi. Ad wani, uray mu maichak hesa as kawad-anyu, kasek itukun kan chicha un maid makalayaw

as nan munchusaak.³ Kiapú ta laychunyu ay paneknekak ay hi Cristo nan cha munkarkali babaen kan ha-un, epailak ngarud nan kenatit-iwana as nan manusaak as nan chiyuycha cha manglekamkaman as mangotettet. Tay hi Cristo at achi nakapuy ay manusa as nan nakafiasor, ngem kuna at epaila nan pannakafialina.⁴ Tay tit-iwa ay naila nan kenakapuy Cristo as nan naelansaana as nan koros, ngem nan pannakafialin Apo Dios nan maila ad wani as nan matatakuwana. Makelakam kami us as nan kenakapuy babaen as nan nakius-usaanmi kan hiya, ngem babaen as nan maketakuwanmi kan hiya, epailamintu us nan pannakafialin ay nurpu kan Apo Dios as nan omaliyanmintu kan chakayu.

⁵Fistikiarunyu ay ustu nan mismu ay achoryu ta paneknekanyu mu tit-iwa nan pammatiyu. O, chistingunyu mismu nan achoryu, tay narakayu met ay maematonan ay wacha hi Cristo Jesus kan chakayu sukúd mapaneknekan ay maid payat pammatiyu.⁶ Mu assid-i nan atunyu, namnamaok ay maammuwanyu us ay tit-iwa ay apostolak.⁷ Ekarkaragmi kan Apo Dios ay maid koma chayu at-atun as mangotettet. Nan kiapúna as mangekarkarakanmi's chi at fiakun kiapú ta laychunmi ay mapaneknekan nan kenaapostolmi. Laychunmi yangkiay ay ammay ya ustu nan am-in ay chayu at-atun uray maid chansami ay mangepaila as nan kenaapostolmi babaen as nan manusaanmi kan chakayu.⁸ Tay achimi kafiaelan ay mangontra kan chakayu mu chayu ununuchun nan tit-iwa ay sursuru, ngem kunmi at fiadngan chakayu.⁹ Isunga maragsakan kami mu nakapuy nan mangiilan nan tataku kan chakami, mu kun kayu at napigsa. Tay nan

¹13:1 Deut. 19:15

ekarkararagmi at kasin koma omammay nan chayy at-atun. ¹⁰ Isunga isuratku na ad wani as nan kamaidku kan chakayu ta as nan omaliyak hesa at achek koma masapor epaila nan kalibfengak ay inchat nan Apo kan ha-un ay hiyasa nan osarok ay manusa kan chakayu. Tay nan usty ay kaosaran nan nauy kalibfengak at achi chumachael, ngem kun at omepapigsa as pammatiyu.

¹¹ Ad wani, anongos na ay ifiakiak kan chakayu ay iib-a! Paammayunyu kasin nan chayy at-atun. Chumngor kayy as nan tukunku kan chakayu. Mun-

us-usaunyu nan numnumyu ya munto-tornos kayy, tay mu assesa nan atunyu, wacha kan chakayu hi Apo Dios ay kurpuwan chi layad ya talna.

¹² Munpepennakomosta kayy ay mangepaila ay munlelennayad kayy.

¹³ Am-in nan tatakun Apo Dios hena at cha chakayu pakomostaun.

¹⁴ Sapay koma ta mawawacha kan chakayu am-in nan grasyan Apo Jesu Cristo, nan layad Apo Dios ya nan makekakadwaan nan Espiritu Santo kan chakayu.

Nan Surat Pablo As Nan Chiyuycha

I-Galacia

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nauy surat Pablo at para as nan chiyuycha iglesia henan probinsiya ay Galacia, kaskasin henan il-ili ay Iconium, Listra, Derbe ya Antiokia. Henan hanacha ay il-ili nan inmuyan cha Pablo kan Bernabe as nan omona ay nunfiatancha ay nangekaskasaba as nan Ammay ay Chamag (Ara. 13-14). As nan kawad-an cha Pablo hid-i, ongor nan enmafurot kan Cristo. Ngem as nan nanaynanan cha Pablo kan chicha, wachacha nan Judio ay inmuy hid-i, ya enallilawcha nan num-num nan chiyuycha enmafurot babaen as nan nanokatancha as nan sursuru maepangkep kan Cristo (1:7). Nan chacha isursuru at maesarakan yangkiay nan taku mu munpasugyat ya tongparuna nan am-in ay Lintig Moises (3:2-3,10; 4:10; 5:2-4). Nan usa pay ay enatcha at chaancha finigfig nan kenaa-postol Pablo. Kenalicha un fiakun apostol hi Pablo, tay chaan nakekadkadwa as nan chiyuycha hinpuru ya chuwa ay apostoles Jesus as nan nangisursuruwan Jesus kan chicha.

Kun pay nachamag Pablo ay ongor nan naallilaw kiapú as nan kinukutum ay sursuru (1:6; 3:1-5; 4:8-9,15-16; 5:7), insuratna nan nauy ay surat ta epafi-angadna chicha as nan tit-iwa ay sursuron Cristo. Omona, penaneknekana ay kan Apo Dios nan nurpuwan nan Ammay ay Chamag, fiakun as nan num-num chi taku, ngem kun at enpakaamon Jesu Cristo kan hiya (1:11-12,15) ta ekasabana. Enlawlawagna kan chicha ay achicha mapalintig babaen as nan mangtongparancha as nan Lintig Moises, kun

at babaen as nan pammaticha (3:11) kan Jesus ya as nan mangafurotancha as nan natuyana as nan koros. Ad wani, anak Apo Dios chicha kiapú yangkiay as nan nakius-usaancha kan Cristo (3:26). Nawayawayaancha as nan Lintig Moises (3:25; 5:1), ya nan unuchuncha at nan filin Cristo. Nan filina at nan munpaetorongon chi tunggal usa as nan Espiritu Santo (5:16-18,25), ya nan munfifinnachangan kiapú as layad (5:6,13; 6:2).

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Nan Laplapon Nan Surat 1:1-10

Nan Nangepaneknekan Pablo As Nan
Kenaapostolna 1:11-2:21

Nan Tataku Ay Napalintig As Nan
Sangwanan Apo Dios 3:1-4:31

Nan Maesarakanan Ya Matakuan
Babaen As Nan Espiritu Santo 5:1-6:10

Nan Anongos Nan Surat 6:11-18

Nan Laplapon Nan Surat

1 Ha-un hi Pablo ay nachutokan ay apostol Jesu Cristo. Fiakun taku nan nangchutok winnu nangifiaor kan ha-un ay munfialin as apostol, mu achi hi Jesu Cristo ya hi Dios Ama ay nangtaku kan Jesu Cristo manipud as nan utúy. ²Nauy nan suratku as nan tunggal usa ay iglesia ad Galacia. Ha-un ya nan am-in ay iib-a hena ay omaafurot at chami pako-mostaun chakayu.

³Sapay koma ta mawawacha kan chakayu nan grasya ya talna ay nurpu kan Dios Ama ya kan Apo takú ay Jesu Cristo.

⁴Inchat Cristo nan fiyagna ta mapakawan takú as nan fiasfiasor takú. Enatna chi, tay hiyachi nan laychun Apo Dios ay Ama takú ta maesarakan ya mawayawayaan takú as nan manan-gotettet ay wacha asna's luta. ⁵Machay-chayaw koma hi Apo Dios in-inkiana! Amen.

Maid Tapina As Ammay Ay Chamag

⁶Maschaawak kan chakayu, tay kun henkemad ya chinukkianyu hi Apo Dios ay nangayag kan chakayu babaen as nan grasyan Cristo, at imunud kayu kanu as nan tukún ay sursuru ay kananyu un ammay ay chamag. ⁷Nan kenatit-iwana at maid tapina as tukún ay Ammay ay Chamag. Kenalek na, tay wachacha nan cha mangal-allilaw kan chakayu. Chacha padpachasun ay manoksokat as nan Ammay ay Chamag maepangkep kan Cristo. ⁸Ngem nan mangekaskasaba as tuktukún mu nan enkaskasabami kan chakayu uray mu chakami ay mismu winnu anghel ay nurpu ad chaya at sapay koma ta machusa hiya ad inferno in-inkiana. ⁹Infiakiami na kan chakayu ad kasin, ngem kasek ifiakia ay mu wachay mangekasaba kan chakayu as Ammay ay Chamag ay tuktukún mu nan enawatyu ad kasin at sapay koma ta machusa hiya ad inferno in-inkiana!

¹⁰Ay kunak cha mun-an-anap as taku ay mangchayaw kan ha-un as nan assesa ay chak ifiagfiakia? Achi! Nan chak anapun at nan mangepalaylayad kan Apo Dios, tay mu nan panangchayaw nan tataku nan chak anapun, chaanak koma nunfialin as fiabfiarun Cristo.

Nan Enat Pablo Ay Nunfialin As Apostol Cristo

¹¹Iib-a, laychok ay maammuwanyu ay fiakun takuy nanglumumu as nan Ammay ay Chamag ay enkaskasabak kan chakayu. ¹²Tay fiakun as nan taku nan nang-awatak winnu nanuruwak as nan nauy Ammay ay Chamag mu achi kan Jesu Cristo mismu ay nangepakaammu kan ha-un.

¹³Chinnngoryu met nan maepangkep as nan sikud ay katatakok as nan nangab-afurotak as nan ukialen chi Judio. Ammuyu ay pararuy penarpaliki-atku nan tatakon Apo Dios, ya enpapatek nan kafiaelak ay nanachael kan chicha.**

¹⁴Mu maepangkep as nan nanongtong-parak as nan lintig chi Judio, ha-un nan kaskasin makakud ay munchunu mu nan chiyuycha ongor ay katawwunak, tay enpapatek as solet ay nangekaman as nan tenawidmi as nan kaap-uanmi.††

¹⁵Ngem ad wani, naammuwak nan pangkep Apo Dios. Babaen as nan grasyana, pinipiliyak kan hiya as nan chaanku pay naiyankan, ya enayakianak ta munserfiyak kan hiya. ¹⁶Kun pay inumchan nan timpu ay nanglaychanaan Apo Dios ay mangepaila as nan Anakna kan ha-un ta ekasabak nan maepangkep as nan Anakna as nan chiyuycha Gentil, maid usa ay taku as uyku nunpaisuruwan. ¹⁷Chaanak us in-inmuy ad Jerusalem ay uy nunpaisuru as nan chiyuycha apostoles ay enmon-ona mu ha-un, ngem kunak at inmuy ay dagus henan disyerto ay Arabia. Angkiay ya nunfiangachak kasin henan siyudad ay Damasco. ¹⁸As nan inmuyan chi turu ay tawwun nunlapu as nan enmafurotak, enmabratak ad Jerusalem ta uyak maketakiatfor kan Pedro, at nakepagyanak kan hiya as chuwa ay chumingku. ¹⁹Ngem maid inilak as tapina ay apostoles mu achi yangkiay hi Pedro ya hi Santiago ay sunúd nan Apo takú.

²⁰Ammon Apo Dios ay tit-iwa nan nauy chak isurat kan chakayu, fiakun kinukutum.

²¹Kun pay narpas chi, inmuyak henan chiyuycha sakop nan Siria ya Cilicia.

§1:8 Rom. 9:3; 1 Co. 16:22

**1:13 Ara. 7:58; 8:1; 9:1-2

††1:14 Filp. 3:4-6

²²As nan hiyachi ay timpu, chaanak pay inil-ila as nan chiyuycha omaafurot ay nakius-usa kan Cristo ad Judea. ²³Nan chinchinngorcha yangkiay at hiyana: “Nan namarपालिकीत kan chitaku ad kasin kiapú as nan pammati takú kan Cristo at chana ekaskasaba ad wani nan nauy pammati ay penachasna ay maichun.” ²⁴Isunga chinaychayawcha hi Apo Dios kiapú kan ha-un.

Nan Nuntuturakian Cha Pablo

2 Kun pay inmuy chi hinpuru ya opat ay tawwun, nunfiangachak ad Jerusalem ay kadwak hi Bernabe. Entakinmi us hi Tito. ²Inmuyak hid-i, tay enpakaammon Apo Dios ay masapor umuyak. Enlawlawagku as nan chiyuycha yangkiay mangepangpanguru as nan iglesia nan Ammay ay Chamag ay enkaskasabak as nan chiyuycha Gentil. Enatku chi ta maammuwak mu aprobaranca nan enlawlawagku. Tay mu achicha aprobaran, maid kotkotok nan nunforforayak ya nan chak munforforayan ad wani. ³Isunga nan nunfianakiana at enaprobaranca nan insursurok. Kun pay hi Tito ay kadwak ay uray mu Griego at chaancha penelet ay epasugyat ay kaman as nan kanan nan Lintig Moises, ⁴uray mu wachacha nan tapina ay Judio ay manglayad ay manugyat kan hiya. Chatona nan tatakú ay naetapi kan chakami ay nunpammarang as iib-ami, at enmalicha ay nanisiim kan chakami ta maammuwancha nan maepangkep as nan wayawaya takú as nan nakius-usaan takú kan Cristo Jesus. Tay laychuncha ay mafiabfiaor takú kasin babaen as nan mangun-unuchan takú as nan Lintig Moises. ⁵Ngem chaanmi poros inyafud nan kanancha ta achi masoksokatan nan kenatit-iwan

nan Ammay ay Chamag ay chayú abafurotun.

⁶Kun pay nan chiyuycha maifilang as mangepangpanguru as nan iglesia, maid kenalicha as munkurangan nan insursurok. (Uray mu hiyasa, achi napateg kan ha-un nan saadcha, tay mapapchong am-in nan tatakú kan Apo Dios.) ⁷Ngem kuncha at naawatan ay entalek Apo Dios kan ha-un nan panangekasaba as nan Ammay ay Chamag as nan chiyuycha Gentil, kaman as nan nangetalekana kan Pedro ay mun-ekasaba as nan chiyuycha Judio. ⁸Tay nunfialinunak kan Apo Dios as apostolna as nan chiyuycha Gentil, kaman kan Pedro ay nunfialinuna hiya as apostolna as nan chiyuycha Judio. ⁹As nan nangammuwan cha Santiago, Pedro ya Juan ay maifilang as mangepangpanguru as nan iglesia hid-i ay benendisyonan Apo Dios nan nauy chunu ay entalekna kan ha-un, lenamanu chakami ay mangepaila ay ususa nan pangkepmi. Nuntuturag kami ay iturturuymi ay umuy as nan chiyuycha Gentil ya iturturuymi ay umuy as nan chiyuycha Judio. ¹⁰Nan paatcha infilin kan chakami at iturturuymi ay mamadfiachang as nan chiyuycha pugli ay omaafurot ad Jerusalem. Hiyana challu nan komakuchak.††

Nan Nangontraan Pablo Kan Pedro

¹¹Ngem as nan enmalian Pedro ad Antiokia, kenontrak hiya as nan sangwanan nan chiyuycha omaafurot, tay narawag ay achi ustu nan enatna. ¹²Tay as nan kaar-alina, nakekkekan hiya as nan chiyuycha Gentil ay omaafurot. Ngem as nan enmalian nan chiyuycha Judio ay infiaor Santiago, chaana at inturuy ay nakekkekan kan chicha, tay umugyat hiya as nan chiyuycha Judio ay mangepapelet ay maunud nan

††2:10 Ara. 11:30, 2 Co. 9:1

Lintig Moises. ¹³Kiapú as nan nauy ay enat Pedro, nan tapina ay Judio ay omaafurot at tinuradcha hiya uray mu ammucha ay achi ustu nan chana at-atun. Uray hi Bernabe at naetapi us kan chicha. ¹⁴Kunku pay naammuwan ay nan chacha at-atun at maekontra as nan tit-iwa ay isursuron nan Ammay ay Chamag, infiakiak kan Pedro as nan sangwanancha am-in, “Usaka ay Judio, ngem chaanmu inun-unud nan tapina ay iniili ay ukialen chi Judio, ya inun-unudmu nan tapina ay iniili ay ukialen nan Gentil. Uray mu assesa, adchi t’uyumu peletun nan Gentil ay mangekaman as nan cha takú un-unuchun ay Judio?”

Maesarakan Nan Judio Ya Gentil Babaen As Pammati

¹⁵Kenalek pay kan cha Pedro, “Tit-iwa ay Judio kami, tay naiyanak kami as nan Judio ay chanakchakor. Fiakun kami Gentil ay achi nangammu as nan lintig Apo Dios. ¹⁶Ngem ammumi ay achi maifilang as nalintig nan usa ay taku as nan mangiilan Apo Dios babaen as nan manongtongparana as nan Lintig Moises mu achi yangkiay babaen as nan pammatina kan Jesu Cristo. Isunga uray chakami ay Judio at enmafurot kami kan Cristo Jesus ta ifilang chakami kan Apo Dios as nalintig babaen as nan pammatimi kan Cristo, fiakun babaen as nan manongtongparanmi as nan Lintig, tay maid poros maifilang as nalintig babaen as nan manongtongparan as nan Lintig. ¹⁷Ngem mu as nan chami paat mangapanan as mangifilangan chakami kan Cristo as nalintig, angkiay ya naanapan ay naifilang kami as fumafiasor ay kaman as nan chiyuycha Gentil, ay nan laychun tona ay kanan at hi Cristo nan nangetoróng kan chakami as nan fuma-

soranmi? Fiakun met! ¹⁸Mu munfian-gachak ay mangunud kasin as nan Lintig ay chinukkiak ad kasin, maifilangak as fumafiasor. ¹⁹Tay mu maepangkep as nan Lintig, achek kafiaelan ay tongparun ya hiyasa nan nangammuwak ay naked-denganak ay matuy ay maisiyan kan Apo Dios. Isunga kiapú ta naifilangak as natuy mu maepangkep as nan Lintig, nawayawayaanak as nan nauy ay Lintig ay matakua para kan Apo Dios.”[¶] ²⁰O, kamanak naetapi ay naelansa as nan koros. Isunga fiakun ha-un nan matataku, mu achi hi Cristo ay wacha kan ha-un. Ad wani, matatakuwak babaen as nan pammatek as nan Anak Apo Dios ay nangichat as fiyagna kiapú as layadna kan ha-un. ²¹Achek ifilang nan grasyan Apo Dios as maid kotkotokna. Tay mu maifilang as nalintig nan usa ay taku as nan mangiilan Apo Dios babaen as nan manongtongparana as nan Lintig, maid kotkotok nan natuyan Cristo.” Hiyana nan ifiakiak as nan iglesia ad Antiokia.

Nan Lintig Winnu Nan Pammati

3 Chakayu ay i-Galacia, anuy kayu kaman nunkangkngok! Ngachana nan nangallilaw kan chakayu? Ay achi narawag nan infiaagku kan chakayu maepangkep as nan natuyan Jesu Cristo as nan koros? ²Sarudsuchok man na kan chakayu: Ay enawatyu nan Espiriton Apo Dios babaen as nan nangtongparanyu as nan Lintig Moises winnu babaen as nan nangafurotanyu as nan Ammay ay Chamag ay chinngoryu? ³Uyaka sa kayong as kenangkngokyu! Lenapuwanyu met nan fiarú ay fiyagyu kan Cristo babaen as nan pannakafialin nan Espiriton Apo Dios. Angkiay ya ad wani, laychunyu ay maifilang as nalintig as nan mangiilan Apo Dios babaen as nan mismu ay kafiaelanyu. ⁴Ay kun paat

[¶]2:19 Rom. 6:1-11; 7:1-6

maid kotkotok nan am-in ay enommat kan chakayu as nan enmafurotanyu? Sapay koma ta wacha! ⁵Ay kananyu un babaen as nan nanongtongparanyu as nan Lintig Moises nan nangichatan Apo Dios as Espirituna kan chakayu ya nan nangekamanana as nakaskaschaaw winnu babaen as nan enmafurotanyu as nan Ammay ay Chamag ay chinngoryu? Fiakun!

⁶Numnumnyu nan naisurat as nan Kalen Apo Dios maepangkep kan Abraham ay kanana, “Enafurotna hi Apo Dios, at kiapú as nan pammatina, in-filang Apo Dios hiya as nalintig.”^{§§} ⁷Isunga masapor maawatanyu ay nan chiyuycha omafurot kan Apo Dios nan maifilang as tit-iwa ay an-ak Abraham. ⁸Naepadtu as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay ifilangtu Apo Dios nan chiyuycha Gentil as nalintig babaen as nan pammaticha. Hiyana nan enpa-pakaammon nan Ammay ay Chamag kan Abraham ay kanana, “Kiapú kan he-a, mabendisyonan nan am-in ay tatakusna's luta.”* ⁹Isunga mabendisyonan am-in nan omafurot kan Apo Dios ay kaman as nan pannakabendisyon Abraham babaen as nan pammatina.

¹⁰Ngem nan am-in ay muntaltalek as nan manongtongparancha as nan Lintig at machusacha in-inkiana. Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Machusa in-inkiana nan uray usa ay achi mangtongpar as nan am-in ay naisurat as nan liblon nan Lintig Apo Dios.”† ¹¹Narawag tit-iwa ay maid taku ay maifilang as nalintig as nan sangwanan Apo Dios babaen as nan

manongtongparana as nan Lintig, tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Nan taku ay maifilang as nalintig babaen as nan pammatina at mawad-an as fiyag ay maid patingkiana.”‡ ¹²Ngem tukún nan Lintig as nan pammati, tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Nan taku ay mangtongpar as nan am-in ay epakaman nan Lintig at matakú hiya in-inkiana.”¶

¹³Ngem maid makatongpar as nan am-in ay filin nan Lintig, isunga masapor machusa takú am-in. Ngem wenay-awayaan chitaku kan Cristo as nan chusa takú babaen as nan natuyana as nan koros, tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “As nan maelansaan nan taku as nan kaiw, maila ay chinusan Apo Dios hiya.”§ ¹⁴Enat Cristo Jesus chi ta babaen kan hiya, maichat us as nan chiyuycha Gentil nan bendisyon ay enkaren Apo Dios ay naichat kan Abraham, ya babaen as nan pammati takú, maawat takú us koma nan enkarina ay Espirituna.

Nan Lintig Ya Nan Enkaren Apo Dios

¹⁵Iib-a, epachongku nan enkaren Apo Dios kan Abraham. Mu munturag nan chuwa ay taku ya penermaancha nan nunturakiancha, achi mafialin ay maichun winnu tapiyan nan naisurat. ¹⁶Hiyasa nan enkaren Apo Dios kan Abraham ya as nan usa ay kianakna. Chaan kenalen nan naisurat as nan Kalen Apo Dios, “As nan chiyuycha kianakmu,” ay kaman kun ongor ay tatakú nan laychuna ay kanan, ngem

§§3:6 Gen. 15:6; Rom. 4:3; San. 2:23

*3:8 Gen. 12:3b; Ara. 3:25

†3:10 Deut. 27:26; Gal. 5:3; San. 2:10

‡3:11 Hab. 2:4; Rom. 1:17

¶3:12 Lev. 18:5; Rom. 10:5

§3:13 Deut. 21:23

nan enpaisurat Apo Dios at hiyana, “As nan kianakmu.” Nan laychuna ay kanan at us-usa yangkiay ay taku, ya nan hana ay taku at hi Cristo.**
 17 Nauy nan laychok ay kanan: Wacha nan enkaren Apo Dios ay inturagna kan Abraham. Isunga nan Lintig ay inchat Apo Dios kan Moises as nan narpanan chi opat kiasot ya turon puru ay tawwun at achina mafialin ay maichun nan enmon-ona ay turag ay enkarina. Tay kukutug nan enkaren Apo Dios, ya siguradu ay atuna. 18 Tay mu tawichun takú nan enkaren Apo Dios babaen as nan manongtongparan takú as nan Lintig, maid kotkotok nan chiyuy karina. Ngem fiakun assesa, tay nan kenatit-iwana at enpakchaw Apo Dios kan Abraham kiapú ta enkarina kan hiya.

Nan Atun Nan Lintig

19 Mu hiyasa, ngachana ngay ngarud nan kotok nan Lintig ay naichat? Enamaan Apo Dios nan nauy Lintig ta epailana nan panagfiasor nan tataku babaen as nan achicha mangtongparan as nan hana ay Lintig. O, enkeddeng Apo Dios ay munturturuy nan hana Lintig inkiana as nan omaliyan nan kianak Abraham ay hi Cristo ay matongparan nan enkarina. Naraka ay maematonan ay napatpateg nan karina mu nan Lintig, tay nan angheles nan enosar Apo Dios ay nangichat as nan Lintig kan Moises, ya hi Moises nan nangifiakia as nan tataku. 20 Ngem chaan enosar Apo Dios chi maketagtakiatfor as para kan Abraham as nan nakiturakiana kan hiya, tay hiya mismu nan nun-ekari kan Abraham.

21 Ay kontraun ngarud nan Lintig nan enkaren Apo Dios? Achi poros mafialin! Tay mu wachay lintig ay inchat Apo Dios

ay mafialin ay tomaku, mafialin ay mapalintig nan taku as nan mangiilan Apo Dios babaen as nan manongtongparana as nan lintig. 22 Ngem maid nakaekaman as sa, tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana un nafiafiarud nan am-in ay tataku as nan panakafialin nan fiasor. Isunga maiyunud as nan pangkep Apo Dios, nan enkaren Apo Dios at maichat babaen yangkiay as nan omafurotan nan taku kan Jesu Cristo.

23 Sakbay inumchan nan timpu ay enmafurotan nan tataku kan Cristo, kaman takú fiarud ay kinukuwarchaan nan Lintig inkiana enmali hi Cristo ay enafurot takú. 24 Nan Lintig us at kaman as nan mamantay as onga, tay finanfiantayana chitaku inkiana enmali hi Cristo ta mapalintig takú as nan sangwanan Apo Dios kiapú as pammati kan Cristo. 25 Ngem ad wani, kiapú ta enmali nan timpu ay omafurotan nan tataku kan Cristo, napapug nan nangukuwarchaan nan Lintig kan chitaku.

26 Ad wani, chakayu ay nakius-usa kan Cristo babaen as nan pammatiyu kan hiya at naifilang kayu am-in as anak Apo Dios, 27 tay nafunyakian kayu am-in ay nakius-usa kan Cristo. Isunga kamanyu senokatan as ukialen Cristo nan ukialiyu ay maila as nan panagfiyagyu. 28 As nan mangiilan Apo Dios, maid natkunan nan Judio as nan Gentil, kaman us nan mafiabfiar as nan achi, laraki as nan fiafiai.†† Tay nun-usa kayu am-in babaen as nan nakius-usaanyu kan Cristo Jesus. 29 Isunga mu makius-usa kayu kan Cristo, maifilang kayu as kianak Abraham, at maketawid kayuntu as nan enkaren Apo Dios.

4 Nauy pay nan usa ay laychok ay kanan maepangkep as nan tomawid:

**3:16 Gen. 22:17-18

††3:28 Rom. 10:12

Mu kutug ay onga nan manawid as nan tawid amana, maepapachong challu hiya as nan chiyuycha fiabfiarun amana uray mu kuwana nan am-in, ²tay wachacha nan mangisursuru kan hiya ya mangil-ila as nan kuk-uwana inkiana omali nan ustu ay timpu ay enkeddeng amana ay mangichatana as nan tawidna. ³Kaman us kan chitaku ay as nan chaan takú nangawatan as nan tit-iwa ay sursuru at fiabfiarun chitaku as nan chiyuycha tukutukún ay penapakianu ay ukiali ay muntortoray asna's luta. ⁴Ngem as nan inumchanan nan ustu ay timpu ay enkeddeng Apo Dios, finaorna nan Anakna. Naiyanak hiya as nan fiafiai ay Judio, ya tenongtongparna nan Lintig Moises. ⁵Enat Apo Dios chi ta wayawayaana nan tatakú ay kaman finafiarud nan Lintig ta munfialin taku am-in ay omafurot kan Cristo as tit-iwa ay an-akna.

⁶Kiapú ta an-akna chitaku, finaorna nan Espiriton nan Anakna ta mawawacha kan chitaku. Isunga babaen as nan pannakafialin nan Espiritu Santo, mafialin takú ay kanan kan Apo Dios, "Ama," as nan munkararakian takú kan hiya.^{‡‡} ⁷Isunga nan tunggal usa kan chakayu at fiakun mafiabfiar ad wani, ngem tit-iwa ay anak Apo Dios. Kiapú ta nunfialin kayu as an-akna, mafialinyu us ay tawichun nan am-in ay epatawidna as nan an-akna.

Nan Machanakianan Pablo As Nan I-Galacia

⁸Ad kasin as nan chaanyu nangam-ammuwan kan Apo Dios, kaman chakayu fiabfiarun as nan chiyuycha didiosen. ⁹Ngem ad wani

ay naammuwanyu hi Apo Dios, winnu kanak koma un naammuwan chakayu kan Apo Dios, ay laychunyu pay laing ay munfiangad as nan chiyuycha tukutukún ay penapakianu ay ukiali ay maid kotkotokcha ya maid tit-iwa pannakafialincha? Ay laychunyu kasin ay munfialin as fiabfiaruncha? ¹⁰Figfikunyu met nan chiyuycha iniili ay ukialen chi Judio ay maekamkaman as nan chiyuycha napateg ay urkiw, furan, timpu ya tawwun! ¹¹Isunga machanakianak maepangkep kan chakayu, tay anaka ya maid kotkotok nan nangepatinyak ay nun-is-isuru kan chakayu.

¹²Iib-a, pangaasiyu ta turachunak, tay kamanak met us kan chakayu ay Gentil ay achi etortorayan nan Lintig. Maid met mangisiw as en-enatyu kan ha-un ad kasin as nan kawad-ak kan chakayu.^{¶¶}

¹³Ammuyu met ay nan enmon-ona ay nangekaskasabaak kan chakayu as nan Ammay ay Chamag at kiapú as nan nunsaketak.^{§§} ¹⁴Ngem chaanak enlaylayusan winnu chinukchukkian kan chakayu, uray mu nalikiatan kayu as nan nunsaketak. Kunak at menangili kan chakayu ay kaman ha-un nan anghel Apo Dios winnu kaman ha-un hi Cristo Jesus ay mismu. ¹⁵Ngachanay enommat as nan chiyuy lagsakyu para kan ha-un as nan kawad-ak kan chakayu? Ha-un mismu nan mangepaneknek ay ad kasin at ongor chi layadyu kan ha-un, at mu mafialin, uray oketanyu nan matayu ta ichatyu kan ha-un. ¹⁶Kun pay ad wani, ay nunfialinak as kafusoryu kiapú ta in-fiakiak nan tit-iwa kan chakayu?

¹⁷Ngem nan chiyuycha mangisuru as achi tit-iwa at kaman chakayu esasaket, ngem achi ammay nan pangkepcha.

^{‡‡}4:6 Rom. 8.15

^{¶¶}4:12 1 Co. 9:20-21

^{§§}4:13 Ara. 13:13-14:24

Tay nan laychuncha at chukkianak kan chakayu ta chicha nan esaketyu.¹⁸ Ammay tit-iwa ay omesasaket mu ammay nan pangkep ay kaman as nan nang-mangiliyanu kan ha-un ad kasin. Assesa koma nan kanayon ay atunyu, fiakun yangkiay mu wachaak kan chakayu.¹⁹ Chakayu ay an-akku ay laylaychok, munlikiatak kasin kiapú kan chakayu ay kaman as nan ena ay munpasikar. Ituruturyku ay munlikiat inkiana munfialin kayu as tit-iwa ay pasorot Cristo.²⁰ Mu wachaak koma kan chakayu ad wani ta mafialin ay kunak kun maketakiatfor kan chakayu, tay machanakianak as solet kan chakayu!

Nan Maepadpachongan Cha Agar Kan Sara

²¹ Sarudsuchok man na kan chakayu ay manglayad ay mangunud as nan Lintig Moises: Ay achiyu maawatan nan laychun ay kanan nan Lintig?²² Naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kun chuwa ay lanaraki nan potot Abraham. Nan usa at naiyanak as nan usa ay fiabfiarun asawana, ya nan usa at naiyanak kan asawana ay hi Sara ay fiakun mafiabfiar.*²³ Nan anak nan chiyuy mafiabfiar at achi nakaskaschaaw nan enatna ay naiyanak. Ngem nan anak asawana ay fiakun mafiabfiar at chaan koma naiyanak mu chaan enkaren Apo Dios kan chicha.†²⁴ Nan nauycha ay enommat at wacha nan laychuncha ay kanan. Nan nauycha chuwa ay fianafiai at maepachongcha as nan chuwa ay inturag Apo Dios. Nan usa ay inturagna at nan Lintig ay inchatna kan Moises henan

chuntug ay Sinai, ya maepachong na kan Agar ay mafiabfiar. Isunga nan chiyuycha mangtongpar as nan Lintig at kamancha an-ak Agar ay mafiabfiar, tay fiabfiarun nan Lintig chicha.²⁵ O, hi Agar at maepachong henan chuntug ay Sinai ay wacha ad Arabia ay nurpuwan nan Lintig. Maepachong us henan siyudad ay Jerusalem ad wani, tay nan chiyuycha umiili hid-i ya nan am-in ay Judio ay manngotongpar as nan Lintig Moises at fiabfiarun nan chiyuy Lintig chicha.²⁶ Ngem hi Sara ay fiai ay fiakun mafiabfiar at maepachong henan Jerusalem ay wacha ad chaya, ya kaman hiya nan ena takú ay omaafurot.²⁷ Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Munlagsakka, he-a ay chaan poros enman-anak!

Munfukiawka kiapú as lagsakmu, he-a ay chaan nunpaspasikar!

Tay he-a ay tenaynan chi asawana at ong-ongortu nan an-akmu mu nan fiai ay kutug nan asawana.”‡

²⁸ Iib-a, chitaku ay enmafurot at kaman takú kan Isaac ay naiyanak kiapú ta enkaren Apo Dios. Kiapú as nan nauy enkaren Apo Dios, maifilang takú us as an-ak Abraham.²⁹ As nan hiyachi ay timpu, nan anak ay achi nakaskaschaaw nan enatna ay naiyanak at penalikiatna hi Isaac ay naiyanak babaen as nan pan-nakafialin nan Espiriton Apo Dios. Assesa us, uray ad wani, tay cha chitaku parpalikiatun as nan chiyuycha finabfiar nan Lintig.¶³⁰ Ngem numnumun takú nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Pak-akum nan mafi-

*4:22 (Ismael) Gen. 16:1-16; (Isaac) Gen. 21:1-7

†4:23 Gen. 16:1-4; Rom. 4:19; Heb. 11:11-12

‡4:27 Isa. 54:1; 2 Cro. 36:15-23. Nan usa pay ay laychun Pablo ay kanan as na at maepangkep as nan chiyuycha Judio ya chiyuycha enmafurot kan Cristo. Nan laychuna ay kanan at as kasin, omong-ongor nan omafurot kan Cristo ya omong-ongor us nan bendisyon Apo Dios kan chicha mu nan chiyuycha Judio.

¶4:29 Gen. 21:8-9

abfiaor ya nan anakna, tay achi mafi-alin ay maketawid nan anak nan mafi-abfiaor as nan tawid nan anak nan fiakun mafiabfiaor.”^{§ 31} Iib-a, fiakun chitaku ngarud an-ak as nan mafiabfiaor, ngem kun takú at maifilang as an-ak nan fiakun mafiabfiaor.

Nawayawayaan Nan Taku Ay Omafurot Kan Cristo

5 Nawayawayaan takú tit-iwa, tay wenayawayaan chitaku kan Cristo! Isunga epapasnekyu ay mangekalintikian as nan pannakawayawayayu. Achiyu eparufus ay epatincha nan Lintig Moises kan chakayu ta achi kayu kasin munfialin as mafiabfiaor.

² Chungrunyu na: Ha-un hi Pablo ay mangifiakia un mu kananyu ay masapor masugyatan kayu ta maifilang kayu as nalintig as nan mangiilan Apo Dios, maid ngarud kotkotok nan enat Cristo para kan chakayu. ³ Itukunku kasin kan chakayu ay nan taku ay munpasugyat at masapor ngarud tongparuna nan am-in ay Lintig. ⁴ Isunga nan taku ay munlarayad ay maifilang as nalintig as nan mangiilan Apo Dios babaen as nan manongtongparana as nan Lintig at naisiyan hiya kan Cristo ya chinukkiana nan grasyan Apo Dios. ⁵ Kun pay chitaku, namnamaun takú ay ifilang chitaku kan Apo Dios as nalintig babaen as nan pammati takú kan Cristo. Fiadfiadngan chitaku as nan Espiritu Santo as nan manman-uchan takú as nan matongparana.** ⁶ Tay mu makius-usa takú kan Cristo Jesus, munpachong as nan mangiilan Apo Dios nan nasugyatan ya nan chaan. Nan kasaporan yangkiay at nan pammati takú ay maepaila as nan manglaylaychanan takú as nan pachong takú ay taku.

⁷ Ad kasin, ammay paat chi nangabafurotanyu kan Cristo. Ngachana nan nangallilaw kan chakayu t'uuyu at achi afurotun nan tit-iwa? ⁸ Nan chiyuycha nangallilaw kan chakayu at chaancha nurpu kan Apo Dios ay nangayag kan chakayu. ⁹ Numnumunyu nan kankanan nan tatau, “Uray mu ak-akét nan lebadura, epabrorna nan am-in ay maetapiyana.” ¹⁰ Ngem uray mu tit-iwa na ay kankanan nan tatau, muntalekak kan chakayu kiapú as nan nakius-usaan takú as nan Apo, isunga maid chuwachuwak ay achiyu un-unuchun nan tukún ay sursuru. Ammok us ay chusauntu Apo Dios nan taku ay nangallilaw kan chakayu uray mu ngachana nan katatakuna.

¹¹ Ngem mu para kan ha-un ay iib-a, chak ekaskasaba kanu ay masapor masugyatan nan Gentil mu omafurot hiya. Mu tit-iwa na, adchi ngay ngarud t'uyak cha parpalikiatun as nan chiyuycha Judio? Tay mu tit-iwa ay chak ekaskasaba ay masapor masugyatan nan taku, maid koma manglilifok kan ha-un as nan chak mangekaskasabaan as nan maepangkep kan Cristo ya maepangkep as nan natuyana as nan koros. ¹² Mu para as nan chiyuycha cha mangal-allilaw kan chakayu ay mu epapeletcha ay masapor chi sugyat at pay-anyu chicha, uray mu putnancha nan kuwacha.

¹³ Iib-a, enayakian chakayu kan Apo Dios ta mawayawayaan kayu. Ngem achiyu epanfor nan pannakawayawayayu ay mangekaman as laylaychun nan achoryu, kun kayu at munfifinnachang kiapú as nan munlelennayachanyu. ¹⁴ Tay am-in ay filin as nan Lintig at nunfialincha as us-usa ay filin ay kanana, “Laylaychum nan pachongmu ay taku ay kaman as

§4:30 Gen. 21:10

**5:5 Rom. 5:5; 8:26

nan atum ay manglaylayad as nan achormu.^{††} ¹⁵Ngem mu iturturuyyu ay munkekennarat ya mun-iinnischa ay kaman as nan chiyuycha animar, il-ilaunyu, tay siguraduntu ay munchichinnachael kayu.

Nan Taku Ay Munpaetoróng As Nan Espiritu Santo

¹⁶Hiyana nan laychok ay kanan: Munpaetoróng kayu as nan Espiritu Santo ta nan laychuna nan atunyu, fiakun nan mun-ongosán nan achoryu.

¹⁷Tay achi munpachong nan laychun nan Espiritu ya nan laychun nan achor. Munkennontra chaná ay chuwa ay kamancha munkafusor, isunga achiyu mafialin ay atun nan laychunyu ay atun. ¹⁸Ngem mu nan Espiritu Santo nan mangetoróng kan chakayu, achi chakayu cha etorayan as nan Lintig.

¹⁹Naraka ay maematonan nan ukiali ay nurpu as nan mun-ongosán nan achor nan taku, at nauycha: Nan mangepapasan as assi ay lachok, nan mangekamanan as nunkaaras, nan mangotettet ay ukiali; ²⁰nan manaychayawan as didiosen, nan enaanennet ay ekamkaman; nan mun-iinningoran, nan munsusumaan, nan omaposan, nan fumungfungtan ya nan mun-eennekotan, nan achi munkekennaawatanan ya nan munsisiyanan; ²¹nan mun-eennakuman, nan munfututangan, nan narafus ay panaglagragsak ya tapina pay ay kaman as nan nauycha. Kasek fiagfiag-an chakayu ad wani ay kaman as nan namagfiag-ak kan chakayu ad kasin:

Nan chiyuycha mangekamkaman as nan nauycha at achicha maetapi henan muntorayan Apo Dios.^{‡‡}

²²Ngem nan ukialen nan taku ay murpu as nan Espiritu Santo at nauycha: mananglayad, naragsak, natalna, naanos, manangfiachang, ammay chi atun as nan pachong ay táku, matalek, ²³napakumbaba ya tuntun-una nan laylaychun nan achorna. Maid lintig ay mangepawa as mangekamanan as nan nauycha ay ukiali.^{¶¶} ²⁴Am-in ay nakiususa kan Cristo Jesus at kamancha enlansa as nan koros nan sikud ay numnumcha patí nan am-in ay mun-ongosán ya laraychun nan achorcha. ²⁵Kiapú ta enettan chitaku as fiarú ay fiyag as nan Espiriton Apo Dios, masapor munpaetoróng takú as nan Espiritu Santo. ²⁶Isunga achi takú epangpangas nan achor takú, achi takú us munpepenna-fungat ya mun-eennapos.

Munfifinnachang Takú

6 Iib-a, mu wachay usa kan chakayu ay nasulisukian ay finmasor, chakayu ay etortoróng nan Espiritu Santo at iyam-ammayu ay manuchu kan hiya ta unuchuna kasin nan laychun Apo Dios. Ngem pangaasiyu ta achi kayu us masursulisug. ²Munfifinnachang kayu mu wachay likiat chi usa kan chakayu. Mu hiyasa nan atunyu, matongparyu nan lintig Cristo.^{§§} ³Tay mu ngachana nan mangifilang as achorna as wachay kafiaelana ngem maid payat, kuna cha sugugnuwun nan achorna.* ⁴Masapor waschi un ninumnumna nan chana

††5:14 Lev. 19:18b

‡‡5:21 Rom. 2:8; 1 Co. 5:11; 6:9-10; 2 Co. 12:20-21; Tit. 3:3; Jud. 1:7. As nan tapina ay manuskritu at entapicha nan “pomatpatuyan”.

¶¶5:23 Efe. 4:2; Col. 3:12

§§6:2 Jn. 13:34; 15:21; Rom. 15:1. Nan lintig Cristo at kanana un munlelennayad takú.

*6:3 Rom. 12:3; 1 Co. 3:18

at-atun ta paneknekana mu ustu winnu achi. Tay mu ustu, mafialin ay hiyasa nan munlaylaychana, ya masapor achina epadpachong nan enatna as nan enat nan tapina ay tatau, ⁵ tay masapor waschi un senakfiatana nan uchuna.[†]

⁶ Nan taku ay maisursuruwan as Kalen Apo Dios at masapor umichat as kasaporan nan mangisursuru kan hiya.[‡]

⁷ Achiyu mafialin ay luklukuwun hi Apo Dios, isunga achiyu sugugnuwun nan achoryu. Tay mu ngachana nan entanum nan taku, hiya us chi nan apituna.

⁸ Nan taku ay mangunud as nan munongosán nan achorna at apetunantu nan chusa ay maid patingkiana. Ngem nan taku ay mangunud as nan laylaychun nan Espiritu Santo at apitunantu nan fiyag ay maid patingkiana ay nurpu as nan Espiritu Santo. ⁹ Isunga achi takú koma maum-uma ay mangekamkaman as ammay, tay mu epapasnek takú ay mangiturturuy ay mangekamkaman as ammay, wacha nan maara takú ay gunguna mu umchan nan ustu ay timpu.

¹⁰ Isunga mu wachay chansa takú, eka-man takú nan ammay as nan am-in ay tatau, kaskasin as nan iib-a takú ay omaafurot.

Nan Anongos Ay Tukun Ya Pakomostan Pablo

¹¹ Ilaunyu nan kaanad-achan nan surat ay ha-un mismu nan cha mangisurat![¶] ¹² Nan chiyuycha mangepapelet ay masugyatan kayu at chicha nan manglayad ay mangepangpangas as maepangkep as nan mamaila.

Atuncha sa ta malisiyancha nan maparpalikiatanancha. Tay ammucha ay mu isurucha nan hana kaesarakanan babaen as nan natuyan Cristo as nan koros, palikiatuntu nan iib-acha ay Judio chicha. ¹³ Uray chicha ay nasugyatan at achicha ekamkaman nan am-in ay Lintig Moises. Kuncha laylaychun ay munpasugyat kayu ta mafialincha ay epangas ay nunpasugyat kayu kiapú kan chicha. ¹⁴ Ngem mu para kan ha-un, maid tukún as ichaychayawku mu achi yangkiay nan natuyan Apo takú ay Jesu Cristo as nan koros kiapú kan ha-un. Tay kiapú as nan enatna, nan cha epatpateg nan tatau asna's luta at maid kotkotokna kan ha-un, ya nan chak epatpateg at maid us kotkotokna kan chicha. ¹⁵ Munpachong nan nasugyatan winnu chaan as nan mangiilan Apo Dios, tay nan kasaporan at nan mangepafiaruwan as nan panagfiyag babaen as nan pannakafialin nan Espiritu Santo. ¹⁶ Sapay koma ta mawawacha nan talna ya grasya ay nurpu kan Apo Dios as nan am-in ay mangunud as nan nauy kaifiagfiakiak kan chicha ay tit-iwa ay tatakon Apo Dios.

¹⁷ Munlapu ad wani, masapor maid kan chakayu nan mangot-otyok as nan chak isursuru, tay nauycha nan filatku ay mangepaila ay tit-iwa ay fiabfi-aarunak kan Apo Jesus.

¹⁸ Iib-a, sapay koma ta mawawacha kan chakayu am-in nan grasyan Apo takú ay Jesu Cristo. Amen.

[†]6:5 Nan laychun tona ay kanan at “Waschi un kikiad as nan mismu ay chana atuatanun.”

[‡]6:6 1 Co. 9:11; 2 Co. 9:6-12; 1 Tim. 5:17-18

[¶]6:11 Rom. 16:22; 1 Co. 16:21; Col. 4:18; 2 Tes. 3:17

Nan Surat Pablo As Nan Chiyuycha

I-Efeso

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nauy surat Pablo at para as nan chiyuycha omaafurot ay wacha henan siyudad ay Efeso ya henan chiyuycha il-ili ay nangliliwus henan siyudad ay ansa. Insurat Pablo nan nauy as nan timpon nan naifafiaruchana ad Roma (3:1; 4:1; 6:20). Hi Tikico nan finaorna ay nangiyuy as nan nauy surat (6:21-22) ya uray nan suratna as nan chiyuycha i-Colosas (Col. 4:7-9) ya nan suratna kan Filemon.

As nan hiyasa ay timpu, nan siyudad ay Efeso at ad-acha ya kaamuchan henan probinsiya ay Asia ay senakop nan chiyuycha i-Roma. Hesa nan kawad-an nan templo ay manaychayawancha kan Artemis ay didiosencha ay fiafiai (Ara. 19:27-28, 34-35). As nan inmuyan cha Pablo hesa ay mangekasaba as nan Ammay ay Chamag as nan unig chi chuwa ay tawwun, wachacha nan enmafurot kan Apo Jesus (Ara. 19:1-20; 20:17-38). Angkiay ya nunfialin sa ay siyudad as kaman sentron nan kawad-an chi omaafurot henan probinsiya ay Asia.

As nan nauy ay surat, nan usa ay amud ay insurat Pablo at maepangkep as nan planon Apo Dios ay mangornong as nan am-in ay finayangna ay nakin apapu kan Cristo (1:10). Matongpar na as nan mun-us-usaan nan chiyuycha omaafurot babaen as nan nakius-usaancha kan Cristo.

Enlawlawag Pablo nan maepangkep as nan mun-us-usaan nan iglesia. Nan enosarna ay nangelawlawag as nan laychun ay kanan nan iglesia at enpachongna nan chiyuycha omaafurot as nan achor Cristo, ya hi Cristo nan uru ay mangepanguru kan chicha (1:22-23;

4:15-16). Nan usa pay ay enosarna at enpachongna nan iglesia as nan maa-sawa ay fiafiai, ya hi Cristo nan mangasawa kan hiya (5:25-32). Nan iglesia at maepachong us as nan chiyuycha parten chi afong ay cha kiaufun Apo Dios as nan chupras ay pugnad, ya nan amud ay fiatu ay wacha as nan sulen nan pugnad at hi Cristo (2:20-21).

Kiapú as nan nakius-usaan takú kan Cristo, maid at natkunan nan Judio as nan Gentil ya nan mafiabfiaor as nan amona, tay kun takú at nunfialin as us-usa ay pamilyan Apo Dios. Hiyana nan kiapúna ay insurat Pablo nan maepangkep as nan ustu ay panagfiyag nan hen-asawa (5:22-33), nan ongong-a ya nan chanakchakorcha (6:1-4), ya nan mafiabfiaor ya nan amona (6:5-9).

As nan anongosna, insuratna nan maepangkep as nan armas ay ichat Apo Dios as nan chiyuycha omaafurot ay osaruncha ay mangamis kan Satanas (6:10-20).

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Nan Laplapon Nan Surat 1:1-2

Nan Kasasaad Nan Chiyuycha Omaafurot Kan Cristo 1:3-3:21

Nan Panagfiyag Nan Chiyuycha Omaafurot Kan Cristo 4:1-6:9

Nan Armas Nan Chiyuycha Omaafurot Kan Cristo 6:10-20

Nan Anongos Nan Surat 6:21-24

Nan Laplapon Nan Surat

1 Ha-un hi Pablo ay usa ay apostol Cristo Jesus, tay hiyana nan enkedeng Apo Dios.

Nauy nan suratku kan chakayu ay tatakon Apo Dios ad Efeso ay tit-iwa ay nakius-usa kan Cristo Jesus.

²Sapay koma ta mawawacha kan chakayu nan grasya ya natalna ay numnum ay nurpu kan Apo Dios ay Ama takú ya kan Apo Jesu Cristo.

Nan Nakaskaschaaw Ay Planon Apo Dios

³Chayawun takú hi Apo Dios ay hiya nan Dios ya Aman Apo takú ay Jesu Cristo. Benendisyonana chitaku ay nakius-usa kan Cristo as nan am-in ay naespirituwan ay bendisyon ay wacha ad chaya. ⁴Tay sakbay mafiyang nan luta, pinipilen Apo Dios chitaku ay munfialin as tatakuna kiapú as nan nakius-usaan takú kan Cristo ta munfialinuna chitaku as nasantowan ya maid fiasorna as nan mangiilana. ⁵Kiapú as nan layad Apo Dios, sikud ay enkeddengna ay munfialinun chitaku as an-akna babaen as nan enat Jesu Cristo ay maiyunud as nan laychuna ya pangkepna. ⁶Isunga chaychayawun takú koma hi Apo Dios kiapú as nan nakaskaschaaw ay grasyana ay chaana inyekot ay inchat kan chitaku ay nakius-usa as nan laylaychuna ay Anakna.

⁷Tay babaen as nan enmayas ay charan nan Anakna ay hi Cristo at nawayawayaan takú. Nan laychuna ay kanan at napakawan takú as nan fiasfiasor takú ay maiyunud as nan kenaongor nan grasyan Apo Dios ⁸ay chana ichaichat kan chitaku. Inchatna us nan kenasilib ya pannakaawat takú maepangkep as nan enat Cristo. ⁹Tay maiyunud as nan laychuna, enpakaammuna kan chitaku nan planuna ay chaan naepakaammu ad pus-uy ay sikud ay enkeddengna ay matongpar babaen kan Cristo. ¹⁰Nan nauy planuna at lопасunantu as nan umchanantu nan ustu ay timpu. As nan hiyachi, mun-us-usaunantu nan am-in ay finayangna ad chaya ya asna's luta ta hi Cristo yangkiay nan Apocha.

¹¹Am-in ay ekamkaman Apo Dios at maiyunud as nan planuna ya pangkepna. Hiyasa us challu as nan nangpiliyana kan chakami ta munfialin kami as tatakuna kiapú as nan nakius-usaanmi

kan Cristo, tay hiyana nan sikud ay enkeddengna nunlapu as nan laplapuna. ¹²Enatna na ta chakami ay enmon-ona ay nawad-an as namnama kan Cristo at chaychayawunmi koma nan kenangaton Apo Dios.

¹³Kaman us kan chakayu at nakius-usa kayu kan Cristo babaen as nan nanngoranyu as nan tit-iwa ay kalina ay hiyana nan Ammay ay Chamag maepangkep as nan kaesarakanyu ya babaen as nan enmafurotanyu kan Cristo. Isunga inchat Apo Dios kan chakayu nan Espiritu Santo ay enkarina ay hiya nan kaman marka ay mangepaila ay chakayu nan kuwana. ¹⁴Nan naichatan nan Espiritu Santo kan chitaku at hiyana nan mangepasiguradu ay awatun takú nan am-in ay enkarina as nan tatakuna. Hiyana us nan mangammuwan takú ay siguradu ay kumpilituwunantu nan pannakawayawaya takú. Chaychayawun takú koma nan kenangaton Apo Dios.

Nan Luwaron Pablo

¹⁵Isunga hiyana nan kiapúna ay nunlapu as nan nangammuwak as nan pammatiyu kan Apo Jesus ya nan layadyu as nan am-in ay iib-ayu ay tatakon Apo Dios, ¹⁶chaanku inkinkinak ay nunyaman kan Apo Dios kiapú kan chakayu. Kunak kay munkararag kan Apo Dios, ekarakakiak chakayu. ¹⁷Nan chak ekarkararag as nan machaychayaw ay Ama ay hiya nan Dios Apo takú ay Jesu Cristo at ichatna koma kan chakayu nan kenasilib ya pannakaawat ay nurpu as nan Espiritu Santo ta kaskasinyu maammuwan nan maepangkep kan Apo Dios. ¹⁸Ekararagku us ay masilawan koma nan numnumyu ta maammuwanyu nan chay namnamaun as nan nangayakiana kan chakayu ya ta maammuwanyu us nan kenaongor

nan nakaskaschaaw ay bendisyona ay enkarina as nan tatakuna. ¹⁹Ekararagku pay ay maammuwanyu nan maid kaepachongana ay kenaamud nan pannakafialina ay cha mawachakan chitaku ay omaafurot. Nan nauy ay pannakafialin ay cha mamadfiachang kan chitaku at pachong nan nakaskaschaaw ay pannakafialina ²⁰ay enpailana as nan nangtakuwana kan Cristo manipud as nan utúy ya as nan nangepatokorana kan hiya as apét kannawana ad chaya. ²¹Hid-i nan cha muntorayan Cristo ad wani. Nan torayna at natortoray mu nan am-in ay anap-apu, nan wachay kalibfengana ya nan am-in ay wachay pannakafialina asna's luta ya ad chaya.[§] O, nan ngachana at natortoray us mu nan am-in ay ngachan nan totoray ay maichat ad wani ya as tapen chi urkiw.^{**} ²²Enpaetoray us Apo Dios hi Cristo as nan am-in ay nafiayang, ya chinutokana hiya as mangepanguru as nan iglesia.^{††} ²³Nan iglesia nan maepachong as nan achor ya hi Cristo nan maepachong as nan uruna. Mu maid achor nan uru, achi kumpilitu. Assesa us as nan iglesia ya hi Cristo, tay nan iglesia nan mangumpilitu kan Cristo, ya hi Cristo us nan mangumpilitu as nan am-in.^{‡‡}

Hi Apo Dios Nan Mangepafiarú As Nan Fiyag Takú

2 Ad kasin at naifilang kayu as natuy as nan mangiilan Apo Dios kiapú as nan fiasfiasoryu. ²As nan hiyachi ay timpu at inun-unudyu nan mangotettet ay panagfiyag nan tatau asna's luta.

Enab-afurotyu hi Satanas ay ap-apon nan chiyuycha anennet as nan kawadan nan chiyuycha lifuu ay hiya nan cha mangetortoray as nan chiyuycha achi omaafurot kan Apo Dios. ³Nan kenatit-iwana at uray chitaku am-in ad kasin at pachong nan panagfiyag takú nan panagfiyagcha. Tay enpapas takú nan chiyuycha mun-ongosán nan achor ya nan numnum takú ay chicha nan nurpu as nan mangotettet ay katatau takú. Isunga pachong takú nan tapina ay maid pammaticha ay nakeddangan us ay machusa kiapú as nan fungat Apo Dios kan chitaku.

⁴Ngem hi Apo Dios at sumusug-ang, ya kiapú as nan ongor ay layadna kan chitaku, ⁵entapina chitaku kan Cristo as nan natakuwana manipud as nan utúy uray kun takú naifilang as natuy kiapú as nan fiasfiasor takú ta mawachakan fiarú ay fiyag takú. Kiapú as nan grasyan Apo Dios challu, naesarakan takú.^{¶¶} ⁶Kiapú as nan nakius-usaan takú kan Cristo Jesus, entapen Apo Dios chitaku kan Cristo ay natau as nan natakuwana as nan utúy, ya enpaetorayna chitaku kan hiya ad chaya. ⁷Enat Apo Dios na ta ad wani ya as tapen chi urkiw at epailana nan maid kaepachongana ay grasyana babaen as nan layadna kan chitaku kiapú as nan nakius-usaan takú kan Cristo Jesus. ⁸Tay kiapú as nan grasyan Apo Dios at naesarakan kayu babaen as nan pammatiyu kan Cristo. Fiakun kiapú as nan mangesarakananyu as nan mismu ay achoryu, ngem kun at inchat Apo Dios. ⁹O, fiakun kiapú as nan mismu ay ekamkaman takú ta maid poros atun takú ay mangepangas as

§1:21 Col. 1:16; 2:18; Heb. 1:5-14; 1 Ped. 3:22

**1:21 Filp. 2:9-11; Heb. 1:4; 1 Ped. 3:22

††1:22 Efe. 5:23-24; Col. 1:18

‡‡1:23 Col. 1:17-18, 24

¶¶2:5 Ara. 5:11; Rom. 3:24; 5:15; Efe. 2:8-9

nan kaesarakanan takú. ¹⁰Tay kun pay chitaku, hi Apo Dios nan nangepafiarú as nan fiyag takú kiapú as nan nakius-usaan takú kan Cristo Jesus ta atun takú koma nan ammay ay sikud ay ensakianan Apo Dios ay atun takú.

Mun-us-usaun Cristo Nan Am-in Ay Omafurot Kan Hiya

¹¹Isunga chakayu ay naiyanak ay Gentil, numnumunyu nan kasasaadyu ad kasin. “Chaan nasugyatan” nan inyawag nan chiyuycha Judio kan chakayu. Chicha ay Judio nan mangepangpangas ay chicha nan “nasugyatan”, tay kanan-cha un chicha nan tatakun Apo Dios. Nan sugyat at ekaman nan tatakun as nan achor yangkiay. ¹²Numnumunyu us ay as nan hana ay timpu at maid poros pan-nakaammuyu maepangkep kan Cristo. Kaili kayu challu ay chaan naetapi as nan chiyuycha kianak Israel ay pinilen Apo Dios as tatakuna.^{§§} Chaan kayu us naetapi as nan chiyuycha inturag Apo Dios as nan tatakuna ay naifisaran nan karina kan chicha.* Natatakun kayu henan nauy ay lufong ay maid kayman namnamayu† ya maid poros am-ammuyu maepangkep kan Apo Dios. ¹³Ngem ad wani, kiapú as nan nakius-usaanyu kan Cristo Jesus, chakayu ay achawwi nan pannakaammuna maepangkep kan Apo Dios ad kasin at enesnopna chakayu kan hiya babaen as nan enmayas ay charan Cristo as nan natuyana. ¹⁴Tay hi Cristo ay mismu nan nangepakappia kan chitaku ay Judio as nan Gentil. Hiya nan nangepaus-usa as numnum takú ya nangaan as nan kiapón nan masisiyanan

takú ay nurpuwan nan mun-iinningoran takú.‡ ¹⁵Babaen as nan natuyana as nan koros, kenaana nan toray nan Lintig Moises ay kawad-an nan am-in ay filin ay masapor tongparun takú ay Judio. Enatna na ta nan chuwa ay chicha nan chiyuycha Judio ya nan chiyuycha Gentil at kamana fiayangun chicha as usa yangkiay ay fiarú ay taku babaen as nan nakius-usaancha kan Cristo. Mu assena, hiya nan nangepakappia kan chatona ay chuwa. ¹⁶O, babaen as nan natuyana as nan koros, nan hanacha chuwa ay finayangna as usa yangkiay ay achor at enpakappiana kan Apo Dios. Hiyana nan enat Cristo ay nangaan as nan mun-iinningoran takú. ¹⁷Enmali hi Cristo asna's luta, ya enkasabana kan chakayu ay Gentil ay naifilang as achawwi kan Apo Dios ya kan chakami ay naifilang as asnop kan hiya nan maepangkep as nan makekappiaan takú kan Apo Dios. ¹⁸Tay babaen kan Cristo, nan chuwa ay chicha nan chiyuycha Judio ya nan chiyuycha Gentil at mafialincha ay maesnop kan Apo Dios ay Ama takú babaen as nan fiachang nan us-usa ay Espirituna ay wacha kan chitaku.

¹⁹Isunga chakayu ay Gentil at fiakun kayu at kaili winnu kaili ay achi am-ammu, ngem munkakailiyan kayu as nan tatakun Apo Dios ya naifilang kayu as membron nan pamilyana. ²⁰Maepachong kayu as nan maiyamma as afong ay cha kiaufun Apo Dios as nan kunug ay pugnad. Nan apostoles ya nan chiyuycha pomapadtu at chicha nan maepachong as nan pugnad, ya hi Cristo Jesus nan kaamuchan ay fiatu as nan pugnad ay mangepapaknug as nan intiru ay afong.¶

§§2:12 Exo. 12:48

*2:12 Jer. 24:7; 30:22; 2 Co. 6:16-18; Pal. 21:3

†2:12 Rom. 5:3-5; Efe. 1:18; 1 Tes. 4:13

‡2:14 Gen. 17:12-14

¶2:20 Sal. 118:22; Isa. 28:16; 1 Ped. 2:6-7

²¹ O, kiapú kan Cristo, naepapaot ay ustu nan am-in ay parten nan afong, ya hi Cristo nan mangepaad-acha as nan afong ta munfialin as nasantowan ay templo ay para kan hiya. ²² Assesa us kan chakayu ay Gentil kiapú as nan nakius-usaanyu kan hiya. Ad wani, cha kayu maketapi as nan tapina ay omaafurot ta munfialin kayu as magyanan nan Espiriton Apo Dios.

Nan Enpadnon Apo Dios Kan Pablo Para As Nan Chiyuycha Gentil

3 Hiyana nan kiapúna ay ha-un ay Pablo ay naifiafiarud kiapú as nan chak munserserfiyan kan Cristo Jesus para as nan omamayanyu ay Gentil at ituruyku ay munkarkararag kan Apo Dios. ² Siguradu ngarud ay chingoryu ay entalek Apo Dios na ay chunu kan ha-un ay mangepakaammu as nan grasyana kan chakayu para as nan omamayanyu. ³ Enpakaammon Apo Dios kan ha-un nan planuna ay chaan naepakaammu ad pus-uy, ya hiyasa challu nan ap-apték ay insuratku as nan nauy suratku. ⁴ As nan mangfi-asaanyu ay ustu as na, mafialinyu ay maammuwantu nan pannakaawatku as nan chaan naepakaammu ay planuna ay maepangkep kan Cristo. ⁵ Ad pus-uy, chaan naepakaammu na ay planuna as nan tatakú. Ngem ad wani, enpakaammon nan Espiriton Apo Dios as nan apostoles ya as nan chiyuycha pomapadtu ay pinilina. ⁶ Hiyana nan enpakaammuna ad wani: Chakayu ay Gentil, kiapú as nan enmafurotanyu as nan Ammay ay Chamag, maketawid kayu ay Gentil kan chakami ay Judio as nan chiyuycha bendisyon Apo Dios. O, chakayu at naifilang kayu ay makemembro kan chakami as nan us-usa ay achor, ya makikudwa kayu as nan enkaren Apo Dios ay ichtatna as nan am-in ay nakius-usa kan Cristo Jesus.

⁷ Kun pay ha-un, inchat Apo Dios kan ha-un nan grasyana babaen as nan pannakafialina. O, babaen as nan pan-nakafialina, nunfialinunak kan hiya as usa ay munserserfi ay wachay kalibfengana ay mangekasaba as nan Ammay ay Chamag ay hiyana nan grasyana kan ha-un. ⁸ Uray kun ha-un nan kaapuchan as nan am-in ay tatakon Apo Dios, ha-un challu nan nangichatan Apo Dios as nan grasyana ta ekasabak kan chakayu ay Gentil nan maepangkep as nan chiyuycha achi markud ay bendisyon ay mawawacha kan Cristo. ⁹ O, ichtatna nan grasyana ta epakaawatku as nan am-in ay tatakú nan atun nan planuna ay matongpar ay chaan naepak-pakaammu. Tay hi Apo Dios ay namayang as nan am-in ay wacha at nafi-ayag ay chaana enpakaammu nan nauy ay planuna inkiana ad wani. ¹⁰ Enatna na ta ad wani babaen as nan iglesia, nan chiyuycha anap-apon nan angheles ya nan chiyuycha wachay pannakafialina ay wacha ad chaya at maammuwancha nan kenasilibna as nan am-in ay tukutukún ay kaepail-ana. ¹¹ Nan nauy ay enat Apo Dios at naiyunud as nan sikud ay penangkepna ay atun as nan laplapuna ay tenongparna babaen kan Cristo Jesus ay Apo takú. ¹² Kiapú as nan nakius-usaan takú kan Cristo ya babaen as nan pammati takú kan hiya at mafialin takú ay tumurud ay maesnop kan Apo Dios as nan munkararakian takú kan hiya, tay chungruna chitaku. ¹³ Isunga munpakaasiyak kan chakayu ay achi kayu koma machischismaya kiapú ta chaak mun-iliwliwas para as nan omamayanyu challu.

Nan Nangiluwaruwan Pablo As Nan Chiyuycha I-Efeso

¹⁴ Hiyana nan kiapúna ay mupalin-tumangak ay munkararakian kan Apo Dios ay Ama takú ad chaya, ¹⁵ tay hiya nan

Aman nan am-in ay pamilya asna's luta ya ad chaya. ¹⁶Ekarkararagku kan hiya ay maiyunud as nan kenaongor nan nakaskaschaaw ay bendisyona at papigsaun koma nan Espirituna nan numnumyu ¹⁷ta iturturuy koma Cristo ay mawawacha kan chakayu babaen as nan pammatiyu kan hiya. Ekarkararagku us ay lomamot pay koma nan layadyu kan Apo Dios ya as nan iib-ayu ¹⁸ta make-tapi kayu as nan am-in ay tatakun Apo Dios ay makaawat koma ay ustu as nan achi markud ay layad Cristo kan chitaku. ¹⁹O, ekararagku ay kaskasinyu lak-amun koma nan nauy layadna uray achiyu maammuwan ay ustu. Mu assesa, sumubra kan chakayu nan kenadios Apo Dios.

²⁰Maichaychayaw koma hi Apo Dios ay mannakafialin as nan am-in. Hiya nan makafiael ay mangekaman as chamchamuna as solet mu nan uray ngachana ay chawatun winnu numnumun takú ay maiyunud as nan pannakafialin nan Espirituna ay nawacha kan chitaku. ²¹O, maichayaw koma hi Apo Dios babaen as nan iglesia, ya babaen kan Cristo Jesus as nan am-in ay kianak, ya as in-inkiana ay maid patingkiana. Amen.

**Nan Mun-us-usaan Nan
Numnum Nan Omaafurot**

(1 Co. 12:1-31)

4 Isunga ha-un ay usa ay naifiafiarud kiapú as nan chak munserserfiyan kan Apo Jesus at mumpakaasiyak kan chakayu ay matakun kayu ay maiyunud as nan nangayakian Apo Dios kan chakayu. ²Uray ngachana ay uras at epailayu koma ay napakumbaba kayu ya naanos kayu. Mun-eennanos kayu koma ay mangepaila ay munlelennayad

kayu. ³Epatiyu nan kafiaelanyu ay mangiturturuy as nan mun-us-usaanyu ay inchat nan Espiritu Santo babaen as nan munkekennappaanyu.[§] ⁴Chakayu ay nakius-usa kan Cristo at maepachong kayu as nan us-usa ay achor. Us-usa nan Espiriton Apo Dios ay wacha kan chitaku. Assesa us ay us-usa nan namnama takú ay nangayakian Apo Dios kan chakayu. ⁵Us-usa nan Apo takú. Us-usa nan pammati takú, ya us-usa us nan nangayakian takú. ⁶Us-usa hi Apo Dios ay Aman nan am-in ay tatakun. Hiya nan Apo ay mangetortoray as nan am-in. Epatongparna nan laychuna as nan am-in ay tatakun, ya hiya nan mawawacha as nan am-in.

⁷Ngem as nan tunggal usa kan chitaku at inchat Cristo nan kafiaelan ay maiyunud as nan enkeddengna. ⁸Isunga wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios maepangkep kan Cristo ay kanana, “Enamisna nan kafusorna, ya as nan ngenmatuwana ay nunfiangad ad chaya, entakina nan ongor ay naifiafiarud, ya wacha nan inchatna as nan tatakuna.”**

⁹Ngachana ngarud nan laychun ay kanan nan “ngenmatuwana ay nunfiangad ad chaya”? Nan laychun tona ay kanan at sakbay ngenmatu, kenomsop ay nurpu ad chaya inkiana as nan karorosongan ay kawad-an asna's luta.^{††}

¹⁰Nan chiyuy kenomsop ay nurpu ad chaya at hiya challu nan ngenmatu kasin hid-i ta hiya nan mangumpilitu as nan am-in henan uray ngachana ay lukiar. ¹¹O, hiya challu nan nangichat as tukutukún ay kafiaelan as nan am-in ay tatakun. Chinutokana nan tapen nan tatakun ay munfialin as apostoles, as pomapadtu, ya chinutokana

§4:3 Filp. 4:7; Col. 3:15; 2 Tes. 3:16; 2 Tim. 2:22

**4:8 Sal. 68:18

††4:9 Ara. 2:31; 1 Ped. 3:19

nan tapina as mangedekaskasaba as nan Ammay ay Chamag. Nan tapen nan tatakú at pinilina chicha as papastor ay mangay-aywan as nan omaafurot, ya nan tapina at inchatna nan kafiaelan ay mangisursuru kan chicha. ¹²Enatna na ta esakianana nan am-in ay tatakun Apo Dios ta munserserficha kan hiya ya as nan iib-acha. Hiyana nan enkamana ta pumigsa nan chiyuycha omaafurot ay chicha nan naifilang as achor Cristo ¹³inkiana mun-us-usa takuntu am-in as nan panagtalek takú ya as nan panakaammu takú as nan Anak Apo Dios. O, hiyana nan maekaman inkiana maonngan takú as nan pammati takú kan hiya ya inkiana maepachong takú ay ustu kan Cristo ay maid poros munkurangana. ¹⁴Mu hiyasa, fiakun takú at kaman ongong-a ay naraka ay mafiarfialiwan chi numnumcha maepangkep as pammati, winnu kaman as nan fiangka ay iyin-inchayon chi challuyon ya iturturchun chi angin ay hiyasa nan achi tit-iwa ay sursuru. O, mu hiyasa, achi takú at maaw-awis as nan chiyuycha omallilaw ay sursurucha. ¹⁵Ngem kun takú at koma matakú ay maiyunud as nan tit-iwa ay sursuru ay mangepaila as nan layad takú as nan iib-a takú. Mu hiyasa, as nan am-in ay fianag, maonngan takú ay munfialin as kaman kan Cristo ay hiya nan kaman uru takú. ¹⁶Kiapú ta hiya nan kaman uru takú ya chitaku nan achorna, hiya nan mangetoray ya manosoop ay ustuustu as nan am-in ay parten nan achorna. Isunga mu waschi un tongparuna nan libfengna, pumigpigsá ya omad-acha nan intiru ay achor babaen as nan munlelennayachan takú.

Nan Mafiarfialiwanan Nan Panagfiyag Takú

¹⁷Isunga nauy nan laychun nan Apo ay ifilinku ya epeletku kan chakayu: Achiyu iturturuy ay mangunud as nan panagfiyag nan chiyuycha achi omaafurot ay nan panagnumnumnumcha at maid kotkotokna. ¹⁸O, kaman challu kenokorafuwan chi mangotettet nan pannakaawatcha, ya insiyanchay achorcha kan Apo Dios, tay achicha laychun ay mangammu kan hiya kiapú ta nasokelcha challu as solet. ¹⁹Nunsidlay inmingsacha ay mangedekamkaman as kafiafiain, ya nuntabnawcha at as nan am-in ay karasen chi kaiisiw ya kenarachok ay chacha at-atun ay achicha ikinkinak.

²⁰Ngem chakayu at fiakun assesa nan sinuruyu maepangkep kan Cristo, ²¹tay chinngoryu met nan maepangkep kan hiya. As nan nakius-usaanyu kan hiya, naisursuruwan kayu ay maiyunud as nan kenatit-iwa maepangkep kan Jesus. ²²O, naisursuruwan kayu ay mangaan ay mamingpingsan as nan sikud ay katatakuyu ay mangetortoróng as nan panagfiyagy ad kasin. Tay nan sikud ay katatakuyu at cha machachael babaen as nan chiyuycha omallilaw ay munongosán nan achoryu. ²³Masapor eparufusyu ay hi Apo Dios nan mangepafiarú as nan numnumyu ya katatakuyu. ²⁴Esokatyu ngarud ay mamingpingsan nan fiarú ay katatakuyu ay nafiayang ay maepachong ay ustu as nan kenadios Apo Dios. Mu assena, maepailantu ay tit-iwa ay nalintig ya nasantowan nan panagfiyagy.

²⁵Isunga achi kayu munkutkutum, ngem kun at waschi un ifiakiana nan tit-iwa as nan iib-ana, tay nakius-

‡‡4:18 Rom. 1:18-32

¶¶4:23 Rom. 12:2

usa takú am-in as nan achor Cristo. ²⁶Mu fumungat kayu, achiyu eparufus sa ay fungat ay manglumumu as fumasoranyu. Achiyu us iturturuy ay fumungat inkiana mauynu nan urkiw^{§§} ²⁷ta maid chansan Satanas ay manulisug kan chakayu. ²⁸Nan mangaakiw at masapor ikinakna at ay mangakiw. Ngem kun at komakud hiya ay munchunu ta wachay pagfiyagna ya wachay ifiachangna as nan pugli. ²⁹Achi kayu munkarkali as omepasaket, ngem nan ifialekasyu yangkiay at nan ammay ay mangepapigsa as numnum nan chiyuycha chumngor ay maiyunud as nan kasaporancha ta mafiadngancha. ³⁰Achiyu koma panguyusun nan nasantowan ay Espiriton Apo Dios, tay hiya nan inchat Apo Dios kan chakayu ay kaman marka ay mangepaila ay chakayu nan kuwana. Hiya us nan mangepasiguradu ay tongparuntu Apo Dios nan enkarina ay wachantu nan urkiw ay titiwa ay mangwayawayaana kan chakayu. ³¹Isunga ikinaknyu am-in chaná: nan saket chi numnum, nan umingoran, nan fumungtan, nan munsesennongfitan, nan omekak-alijan, ya nan am-in ay mangotettet ay pangkep.* ³²Kun kayu at mun-eennanos ya munsisinnugang. Munpeppennakawan kayu ay kaman as nan namakawan Apo Dios kan chakayu babaen kan Cristo.†

Nan Taku Ay Nasilawan Chi Numnumna

5 Kiapú ta infilang Apo Dios chakayu as an-akna ay laylaychuna, hiya koma nan turachunyu. ²Mataku kayu koma ay mananglayad ay kaman as nan nanglaylaychunan Cristo kan chi-

taku babaen as nan nangichatana as achorna ay matuy para kan chitaku. Nan natuyana at kaman as nan munfiangu ay chaton kan Apo Dios ay mangepalayad kan hiya.

³Ngem masapor maid poros maanapan kan chakayu as mangepapas as assi ay lachok, winnu uray ngachana ay kaiisiw ay kenarachok, winnu taku ay naakum. Tay nan nauycha manangotettet at achicha maifiakiay as nan tatakon Apo Dios.‡ ⁴Achi us maifiakiay kan chakayu ay munkarkaliyanu as assi, maid kotkotokna winnu naruket ay ot-otyok, ngem kun kayu at munyaman koma kan Apo Dios. ⁵Tay amuyu met ay maid as nan chiyuycha mangepappapas as assi ay lachok winnu mangekamkaman as kumpurmi ay ilan chi assi nan maetapi henan muntorayan Cristo ya hi Apo Dios. Kaman us as nan taku ay naakum, tay nan kenaakum nan diosna.

⁶Achi kayu maar-allilaw as nan uray ngachana ay munkarkali as maid kotkotokna. Tay kiapú as assesesa ay infiagfiakiak at omalintu nan manusaan Apo Dios as nan achi omafurot kan hiya kiapú as fungatna. ⁷Isunga achi kayu makekadkadwa as nan assesesa ay tatau. ⁸Tay ad kasin at kaman ngongot nan panagnumnumnyu. Ngem ad wani, nasilawan kayu at ay ustuustu kiapú as nan nakius-usaanyu kan Cristo Jesus. Isunga unuchunyu nan panagfiyag ay maifiakiay as nan tatau ay mawawacha as nan silaw. ⁹Tay nan nasilawan ay panagnumnumnum at fumkias as am-in ay ilan chi kenaammay, kenalintig ya kenatit-iwa. ¹⁰Epapasnekyu ay mangachar as nan

§§4:26 Sal. 4:4

*4:31 Col. 3:8

†4:32 Col. 3:12-13

‡5:3 Col. 3:5

mangepalaylayad kan Apo Dios ta hiyasa nan atunyu.[¶] ¹¹ Achi kayu poros maetaptapi as nan maid kotkotokna ay ekamkaman nan tatakú ay kaman ngongot chi panagnumnumnumcha, ngem kunyu at epakaammu kan chicha ay mangotettet nan chacha at-atun. ¹² Tay kafiafiain tit-iwa uray kun yangkiay nan mangifiagfiag-an as nan maetabtafun ay cha at-atun. ¹³ Ngem kun pay masilawan nan am-in at maila nan tit-iwa ay ilacha. ¹⁴ Tay nan am-in ay masilawan at munfialin as kaman mumpaway. Hiyana nan kiapúna ay kanan nan kanta, “Fumangunka, he-a ay suyop. Matakuka, he-a ay natuy, at silawan Cristo nan numnummu!”[§]

¹⁵ Il-ilaunyu ngarud nan panagfiyagyú. Achiyu turturachun nan chiyuycha maid silibcha, ngem kunyu at turachun nan mamasilib. ¹⁶ Osarunyu koma nan tunggal chansayu ay mangekaman as ammay, tay ongorcha nan cha mangekamkaman as mangotettet ad wani ay timpu. ¹⁷ Isunga achiyu ekamkaman chi maid kotkotokna, ngem kunyu at epapasnek ay mangammu as nan laychun nan Apo ay atunyu.

¹⁸ Achi kayu munfutfutang, tay hiyasa nan manglumú as machachaelanyu, ngem kunyu at eparufus nan Espiritu Santo ay mangetoray kan chakayu. ¹⁹ As nan maam-amonganyu, munpeppanapigsa kayu babaen as nan chiyuycha kali ay naisurat as nan salmo ya tapina pay ay kankanta ay pangchaychayaw as nan Apo. Munkekennanta kayu ay mangichaychayaw kan Apo Dios as nan

am-in ay pusuyu.** ²⁰ As nan am-in ay om-ommat kan chakayu, kanayon kayu ay munyaman kan Dios Ama kiapú as nan nakius-usaanyu kan Apo takú ay Jesu Cristo. ²¹ Nan usa us at munpaetoray kayu as nan tunggal usa kiapú ta epailayu nan rispityu kan Cristo.

Nan Filin As Nan Hen-asawa

(Col. 3:18-19; 1 Ped. 3:1-7)

²² Chakayu ay fianafiai ay naasaw-an, waschi un munpaetoray as nan asawana, tay hiyana nan laychun nan Apo. ²³ Tay nan laraki nan mangepanguru as nan asawana ay kaman kan Cristo ay hiya nan mangepanguru as nan iglesia ay pannakaachorna. Hi Cristo mismu nan mangesarakan as nan iglesia.†† ²⁴ Kaman as nan atun nan iglesia ay munpaetoray kan Cristo, chakayu ay fianafiai ay naasaw-an at waschi un munpaetoray koma as nan asawana.

²⁵ Chakayu ay lanaraki ay naasaw-an at waschi un masapor laylaychuna nan asawana ay kaman as nan pananglaylayad Cristo as nan iglesia ya as nan nangichatana as achorna ay matuy para kan hiya. ²⁶ Enatna na ta pasantowuna chicha ay tatakon Apo Dios babaen as nan nangorasana kan chicha as nan nanfunyakanancha as chanum ya as kalen Apo Dios. ²⁷ Nan kiapón nan nangekaman Cristo as na at ta esakianana nan iglesia ay munfialin as kuwana ay nasantowan ya maid poros fiasfiasorna as nan omaliyana. O, esakianana nan iglesia ay maepachong as nan maichuyas ay fiafiyai ta mailantu nan kenapentasna ay maid poros mansana winnu korotna winnu uray ngachana ay munkuran-

¶5:10 Rom. 12:2

§5:14 Isa. 26:19; Isa. 51:17; Rom. 13:11

**5:19 Col. 3:16

††5:23 Efe. 1:22; Col. 1:18

gana.^{‡‡} ²⁸Assesa us kan chakayu ay lanaraki ay naasaw-an. Waschi un laylaychuna koma nan asawana ay kaman as nan pananglaylayadna as nan achorna. Tay nan laraki ay manglaylayad as asawana at nan achorna challu nan laylaychuna. ²⁹Manuwat, tay maid taku as mang-ingor as achorna, ngem kuna at pakanun ya aywanan ay kaman as nan panang-aywan Cristo as nan iglesia, ³⁰tay chitaku nan membron nan achorna. ³¹Wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Hiyana nan kiapúna ay nan laraki at taynana cha amana kan enana, at maetepontu as nan asawana. Mu assena, munfialincha as us-usa.”^{¶¶} ³²Wacha nan amud ay laychun ay kanan nan nauy chaan naepakpakaammu. Nan maawatak ay maepachongana at kan Cristo ya as nan iglesia. ³³Ngem nauy nan para as nan nunkaasaw-an: Tunggal laraki ay naasaw-an at masapor laylaychuna nan asawana ay kaman as nan pananglaylayadna as nan achorna. Kun pay as nan fianafiai ay naasaw-an, tunggal usa at rispituwuna koma nan asawana.

Nan Filin As Nan An-ak Ya Chanakchakor

(Prov. 6:20; Col. 3:20-21)

6 Chakayu ay an-ak, manangtongpar kayu as nan chanakchakoryu, tay hiyasa nan ustu ay atunyu ay laychun Apo Dios. ²Tay nan omona ay filin Apo Dios ay wachay karina at kanana, “Chayawum cha amam kan enam ³ta omam-ammay ya oman-anchu nan fiyagmu asna's luta.”^{§§} ⁴Chakayu ay chanakchakor, achiyu pafungfungtun nan an-akyu.

Ngem kunyu at paurukún chicha ay maiyunud as nan disiplinana ya sursuru ay maifiakiay as nan nakius-usaanyu kan Cristo.

Nan Filin As Nan Chiyuycha Mafiabfiaor Ya Amocha

(Col. 3:22-4:1; Tit. 2:9-10; 1 Ped. 2:18-20)

⁵Chakayu ay mafiabfiaor, manangtongpar kayu as nan chiyuycha amoyu asna's luta. Rispituwunyu tit-iwa chicha ay achi kayu aginseserfi kan chicha ay kaman hi Cristo nan chayu munserserfiyan. ⁶Fiakun yangkiay as nan mangiil-an nan chiyuycha amoyu nan mangtongparanyu kan chicha ta aprobaranca chakayu. Ngem kun kayu at komakukakud ay mangedkaman as nan enkeddeng Apo Dios, tay chakayu at munserserfi kayu kan Cristo. ⁷Lagragrakunyu ay munchunu ay kaman challu hi Apo Jesus nan chayu munserfiyan, fiakun as nan tataku. ⁸Tay ammuy ay gun-gunaantu nan Apo nan tunggal usa kiapú as nan ammay ay ekanan nan uray mafiabfiaor winnu fiakun.

⁹Chakayu ay amocha, ammay us nan atunyu as nan fiabfiaarunyu. Ikinakuy ay mangiyug-ugyat as chusa kan chicha, tay ammuy ay nan Apocha at hiya us nan Apoyu ay wacha ad chaya, ya mapachong kayu as nan mangiilana.*

Nan Armas Ay Ichat Apo Dios

¹⁰Ad wani, nauy nan anongos ay tukunku kan chakayu. Pumigsa kayu koma babaen as nan nakius-usaanyu kan Apo Jesus ya babaen as nan napigsa ay pannakafialina. ¹¹Osarunyu nan amin ay armas Apo Dios ta makatakchug

‡‡5:27 Pal. 19:7-8; 21:2, 9

¶¶5:31 Gen. 2:24; Mat. 19:5

§§6:3 Exo. 20:12; Deut. 5:16

*6:9 Ara. 10:34; Rom. 2:11

kayu ay mangamis as nan mangotettet ay kenasikap Satanas. ¹²Tay fiakun as nan tatakun nan makepapatuyan takú mu achi as nan am-in ay mangotettet ay achi maila ay wacha as nan kawad-an nan chiyuycha lifuu. O, nan am-in ay ap-apu, nan wachay kalibfengana, nan wachay pannakafialina ya nan chiyuycha anen-net at chicha nan cha mangetortoray as nan tatakun ay kaman ngongot chi panag-numnumnumcha.† ¹³Isunga osarunyu nan am-in ay armas Apo Dios. Mu asena, uray ngachanantu ay uras ay om-matantuy mangotettet at nakasakiana kayu ay tomakchug ay mangamis as nan kafusoryu. Kun kayu pay marpas, mangatakchug kayu pay laing ay mangamis as nan mangotettet.

¹⁴Isunga munsasakiana kayu ay wacha nan nauycha armasyu: Nan pannakasinturunyu at nan mangifiag-anyu as nan kenatit-iwa. Nan esarkyu as tagrangyu at nan nalintig ay panagfiyagyu.‡

¹⁵Nan pannakasapatosyu at nan munsasakianaanyu ay mangekasaba as nan Ammay ay Chamag maepangkep as nan natalna ay numnum ay ichat Apo Dios.¶ ¹⁶Etatapiyu ay mamangchun as nan pannakakarasayyu ay hiyasa nan pammatiyu kan Cristo. Babaen as nan nauy, kafiaelanyu ay mangpatuy as nan am-in ay cha omap-apuy ay epanan nan Mangotettet ay hi Satanas. ¹⁷Araunyu nan pannakahelmetyu ay hiyasa nan kaesarkananyu,§ ya nan pannakaespadayu ay hiyasa nan kalen Apo Dios ay ichat nan Espiritu

Santo.** ¹⁸As nan mangos-osaranyu kan chatona am-in, munkararag kayu ay chumawat as fiachang Apo Dios. Uray ngachana ay atunyu, munkararag kayu babaen as nan mangepanguruwan nan Espiritu Santo kan chakayu. As nan munkararakianyu, etatalengaanyu ya epapasnekyu ay munkararag para as nan am-in ay tatakun Apo Dios.†† ¹⁹Ekarkararakianak us ta as nan kawad-an chi chansak ay munkali, ichat Apo Dios koma kan ha-un nan ustu ay kali ya turudku ay mangepakaammu as nan Ammay ay Chamag ay chaan naepakaammu ad pus-uy. ²⁰Tay kiapú as nan nauy ay chamag, finaorak kan Apo Jesus as pannakaachorna, ya hiyana nan kiapúna ay naifiafiaruchak ad wani. Isunga ekarkararakianak kan chakayu ta tumuruchak ay mun-ekasaba, tay hiyasa challu koma nan ustu ay atok.

Nan Anongos Nan Surat

²¹Ad wani ta maammuwanyu nan am-in ay cha om-ommat kan ha-un, ifiaorku hi Tikico kan chakayu. Hiya nan usa ay laylaychok ay ifia takú, ya matalek hiya ay munserserfi as nan Apo.‡‡ ²²O, hiyana nan kiapúna ay ifiaorku hiya kan chakayu ta epachamagna nan cha om-ommat kan chakami hena ya ta p-pigsaua nan numnumyu.

²³Sapay koma ta mawawacha as nan iib-a nan natalna ay numnum ay nurpu kan Apo Dios ay Ama takú ya kan Apo Jesu Cristo. Mawawacha koma us kan chicha nan layad kiapú as pam-

†6:12 Rom. 8:38; Efe. 1:21

*6:14 Exo. 12:11; Isa. 11:5; Jer. 13:1-11

¶6:15 Isa. 52:7

§6:17 1 Tes. 5:8

**6:17 Heb. 4:12

††6:18 Rom. 12:12; Filp. 4:6; Col. 4:2; 1 Tim. 2:1

‡‡6:21 Ara. 20:4; 2 Tim. 4:12

maticha. ²⁴Sapay koma ta mawawacha achi mamammaid chi layadcha kan Apo
nan grasyan Apo Dios as nan am-in ay takú ay Jesu Cristo.

Nan Surat Pablo As Nan Chiyuycha

I-Filipos

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nauy surat Pablo at para as nan chiyuycha omaafurot ay wacha henan ili ay Filipos. Nan ili ay Filipos at wacha henan probinsiya ay Macedonia ay senakop nan chiyuycha Romano. Insurat Pablo nan nauy as nan naifi-afiaruchana ad Roma (Ara. 28:16-31, Filp. 1:7,13). Uray mu hiyasa, ongor chi lagsakna ya talekna kiapú as nan pammatina kan Cristo. Maila chasa as nan nauy ay surat.

Nan nauycha i-Filipos nan omona ay nunfialin as omaafurot kan Cristo henan intiru ay Macedonia kiapú as nan nun-ekaskasabaan Pablo kan chicha as nan enmona ay enay-ayana henan hana ay probinsiya (Ara. 16:6-40). Chicha us nan enmon-ona ay nangepaw-et as fi-achangcha kan hiya as nan nunliglikiatana ad Tesalonica (4:10-16; 2 Co. 11:9). Enpaw-etcha nan siping kan Epafrodito ay pannakaachorcha (2:30; 4:18). Isunga malaylaychan as solet hi Pablo kan chicha.

As nan kawad-an Epafrodito ad Roma ay kawad-an Pablo, nunsaket hiya, at ki-ayud matuy (2:25-30). Ngem as nan en-mamayana, enpaw-et Pablo kan hiya nan nauy suratna as nan chiyuycha i-Filipos.

Nan kiapúna ay nunsurat hi Pablo at ta munyaman kan chicha as nan siping ay enpaw-etcha (4:10). Nan usa pay at laychuna ay ifilin ay achicha un-unuchun nan achi ustuy ay sursuron nan tapina maepangkep as nan kaesarakanancha (3:2). Enpanumnumna kan chicha ay naesarakancha kiapú yangkiay as nan sug-ang Apo Dios kan chicha ya kiapú as nan enmafurotancha kan Je-

sus (3:3). Isunga maid kotkotok nan mangun-unuchancha as nan Lintig Moises ay kaman as nan panagsugyat. Kun-cha at unuchun nan en-enat Cristo Jesus ay nunpakumbaba ay nangtongpar as nan am-in ay laychun Apo Dios ay atuna (2:5-11). Mu atuncha sa, naragsakcha ya natalnay numnumcha (4:7).

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat

Nan Laplapon Nan Surat 1:1-2

Nan Luwaron Pablo Para As Nan Chiyuycha I-Filipos 1:3-11

Nan Kasasaad Pablo Ya Nan Namna-
mauna 1:12-30

Nan Panagfiyag Nan Chiyuycha
Omaafurot Kan Cristo 2:1-18

Nan Maepangkep Kan Cha Timoteo
Kan Epafrodito 2:19-30

Nan Chiyuycha Tukun Pablo 3:1-4:9

Nan Nunyamanan Pablo As Nan
Chiyuycha I-Filipos 4:10-20

Nan Anongos Nan Surat 4:21-23

Nan Laplapon Nan Surat

1 Chakami cha Pablo kan Timoteo ay munserserfi kan Cristo Jesus.

Nauy nan suratmi kan chakayu am-in ay tatakon Apo Dios ad Filipos ay nakiususa kan Cristo Jesus ya as nan chiyuycha mangepangpanguru ya fumadfiachang as nan iglesia.

²Sapay koma ta mawawacha kan chakayu nan grasya ya nan natalna ay numnum ay nurpu kan Apo Dios ay Amatákú ya kan Apo Jesu Cristo.

Nan Luwaron Pablo Para As Nan Chiyuycha I-Filipos

(Rom. 1:8-15; 1 Co. 1:4-9; Efe.
1:15-23; Col. 1:3-14)

³Kunku kay numnumun chakayu, munyamanak kan Apo Dios ay munserserfiyak. ⁴Kunku kay ekarkararakan chakayu am-in, naragsakak ⁵kiapú as nan nangfiadfiadnganyu kan ha-un as nan naekaskasabaan nan Ammay ay

Chamag nunlapu as nan enmon-ona ay urkiw ay enmafurotanyu inkiana ad wani.[¶] ⁶Siguraduwak ay hi Apo Dios ay nangelapu as nan ammay ay chana at-atun as nan fiyagyu at iturturuyna inkiana lопасuna as nan urkiw ay munfiangchan Cristo Jesus. ⁷Ustu nan ammay ay leknak maepangkep kan chakayu am-in kiapú as nan layadku kan chakayu. Tay uray as nan naifiafiaruchak ya as nan chak mangepaneknekan as nan kenatit-iwan nan Ammay ay Chamag, chakayu am-in at naetapi kayu kan ha-un as nan grasyan Apo Dios. ⁸Hi Apo Dios nan mangepaneknek ay mailiwak as solet kan chakayu. Tay nan layadku kan chakayu at kaman as nan layad Cristo Jesus kan chakayu.

⁹Nauy ngarud nan kararagku para kan chakayu: Kaskasin omongor koma nan layadyu as nan pachongyu ay taku. Assesa us ay omong-ongor komay ammuyu maepangkep kan Apo Dios ya kafiaelanyu ay mangematon as nan tit-iwa ya ustú. ¹⁰Mu hiyasa, mafialinyu ay piliyun nan kaammayan ta nacharos ya maidu maepabpafiasor kan chakayu as nan urkiw ay munfiangchan Cristo. ¹¹O, ekararakiak chakayu ta as nan am-in ay panagfiyagyu at nalintig kayu babaen yangkiay as nan fiachang nan panakafialin Jesu Cristo. Tay mu hiyasa, chayawun nan tatakú hi Apo Dios ya figfikuncha nan kenangatuna.

**Nan Naifiaruchan Pablo Ya
Nan Naepachamakian Nan
Ammay Ay Chamag**

¹²Laychok ay maammuwanyu ay iib-a ay nan nunfianakian nan naifiaruchak at ammay, tay kaskasin naepachamag nan Ammay ay Chamag. ¹³Nan enommat challu at nunchinngor as nan am-in ay munkukuwarcha as nan palasyu ya

as nan am-in ay tapina ay tatakú hena ay naifiafiaruchak kiapú ta usaak ay munserserfi kan Cristo. ¹⁴Kiapú as nan naifiafiaruchak, kaskasin talekun nan kaongoran as nan iib-a takú nan Apo, ya kaskasinha tinmurud ya maid ugugyatcha ay mangekasaba as nan kalen Apo Dios.

¹⁵Tit-iwa ay wachacha nan tapina ay mangekasaba as nan maepangkep kan Cristo kiapú as aposcha kan ha-un, ya kuncha laychun ay makisumsuma. Ngem fiakun sa as nan tapina, tay ustú nan pangkepcha. ¹⁶Nan nauycha ustuy pangkepcha at mun-ekasabacha kiapú as layadcha kan ha-un, tay ammuchu ay inchat Apo Dios kan ha-un nan chunu ay mangepaneknek as nan kenatit-iwan nan Ammay ay Chamag. ¹⁷Kun pay nan nauycha omapos at ekasabacha nan maepangkep kan Cristo ta epangatucha nan mismu ay achorcha. Achi ustú nan pangkepcha, tay kancha anancha ay kaskasinak palikiatun as nan kawad-ak as pagfiaruchan.

¹⁸Pay-anyu ud-ay! As nan am-in ay pamuspusan, uray achi tit-iwa winnu tit-iwa nan pangkepcha at maekasaba koma nan maepangkep kan Cristo. Mu hiyasa, munlagsakak challu. O, ituruyku ay munlagsak, ¹⁹tay ammok ay mawayawayaanaktu as nan nauy cha om-ommat kan ha-un babaen as nan kararagyu ya fiachang nan Espiriton Jesu Cristo.

**Hi Cristo Koma Nan Maichayaw
As Nan Fiyag Takú**

(2 Co. 5:6-10)

²⁰Nan laraychok paat ya namnamaok at achiyaktu poros mafiainan as nan sangwanan Apo Dios. Ngem kun at nan laraychok at kanayon ay naturuchak as solet, kaskasin ad wani ta maichayaw

[¶]1:5 Ara. 16:12

hi Jesu Cristo babaen kan ha-un as nan matatakuwak winnu matuyak. ²¹Tay mu para kan ha-un, nan matatakuwak asna's luta at ituruyku ay munserfi kan Cristo ta maichayaw hiya. Mu matuyak, kaskasin ammay, tay umuyak as nan kawad-ana. ²²Ngem mu kutukiak ay matataku, ongor pay nan mafiadngak. Tuan, achek ammu nan pilihok. ²³O, titiwa ay nalikiat ay mumpili as nan nauycha chuwa. Laraychok ay uray ud-ay kunak matuy ta wachaak kan Cristo, tay hiyasa nan kaskasin ammay. ²⁴Ngem kaskasin kasaporan ay ituruyku ay matakuku ta mafiadngak chakayu. ²⁵Maid chuwachuwak as na. Isunga ammok ay matakuku pay laing ya kutukiak kan chakayu am-in ta kaskasin kayu napigsa ya naragsak as nan pammatiyu. ²⁶Laychok ay matakuku pay ta as nan kasektu mangfisitaan kan chakayu, kaskasinyu ichaychayaw hi Cristo Jesus kiapú kan ha-un.

²⁷Ngem uray mu ngachanay ommat, masapor maiyunud nan panagfiyagyu as nan Ammay ay Chamag maepangkep kan Jesu Cristo. O, atunyu sa ta mu makaaliyak hesa winnu achi, machamagku koma ay achi kayu munchuwachuwa ay mun-us-usa as nan pammatiyu, ya mun-us-usa kayu us ay mangepaneknek as nan Ammay ay Chamag. ²⁸Achi kayu umug-ugyat as nan chiyuycha mangkontra kan chakayu. Hiyana nan mangepaila kan chicha ay maamischantu ay machusa, ya chakayuntu nan mangafiak ay maesarakan, tay hi Apo Dios nan mangepangafiak kan chakayu. ²⁹Tay inchat Apo Dios kan chakayu nan grasyana, fiakun yangkiay ta omafurot kayu kan Cristo, ngem ta mun-iliwas kayu us para kan hiya.^{§§} ³⁰Nan chayu iliwiwas at kaman as nan inliwiwasku

ay inil-ilayu as nan kawad-ak kan chakayu. Inkiana ad wani, hiyasa challu nan chayu chungchungrun ay chak iliwiwas.

Nan Kenapakumbaba Ya Kenangaton Cristo

2 Ammuyu ay pinmigma nan numnumyu kiapú as nan nakius-usaanyu kan Cristo, ya naliwiwa kayu kiapú as nan layadna kan chakayu. Nakiuus-usa kayu us as nan Espiritu Santo. Ammuyu us ay munleennayad ya munsisinnugang. ²Chawatok ngarud kan chakayu ay paragsakunak ay ustu babaen as nan mapapchongan nan numnumyu, mapapchongan nan layadyu, ya mun-us-usaan nan leknyayu ya pangkepyu. ³Achi kayu poros omekaman as kumpurmi ta epangatuyu winnu epangasyu nan mismu ay achoryu. Ngem kun kayu at mumpakumbaba as nan tunggal usa, ya ifilangyu nan tapina as kaskasin amud mu chakayu. ⁴Nan tunggal usa kan chakayu at fiakun nan omammayana yangkiay nan numnumuna, ngem nan omammayan us chi tapina. ⁵Masapor mumpachong nan panagnumnumnumyu as nan panagnumnumnum Jesu Cristo.

⁶Tay uray sikud ay mumpachong cha Jesu Cristo kan Apo Dios, chaan enpelet Jesus ay kumukutug hiya as nan saadna,

⁷ngem kuna at chinukkian nan hana saadna, ya nunfialin as mafiabfiaor. As nan enmaliyana asna's luta, naiyanak ay taku nan kail-ana.

⁸As nan nunfialinana as taku, numpakumbaba hiya, ya inyab-afudna nan pangkep Apo Dios kan hiya uray inkiana natuy as nan koros.

⁹Isunga enpangaton Apo Dios hiya as nan kangatuwan ay saad, ya inchatna us kan hiya nan ngachan

ay katotorayan as nan am-in ay ngachan.

¹⁰ Enat Apo Dios sa ta kan Jesus nan munpalintumangantu nan am-in ay wacha ad chaya, asna's luta ya uray as nan kawad-an nan nunkatuy ay munchaychayaw kan hiya.

¹¹ O, nan am-in at ipudnuchantu ay hi Jesu Cristo nan Apo ta machaychayaw hi Dios Ama.

Nan Omaafurot At Kaman Silaw Asna's Luta

¹² Isunga iib-a ay laylaychok, kaman as nan nanongtongparanyu as nan insursurok as nan kawad-ak kan chakayu, kaskasinyu pay tongparun ad wani ay maichak hesa. Ituruyyu ay mangepapasnek as nan panagfiyag ay maifiakiay para as nan tatakuy ay ensarakan Apo Dios, ¹³ tay hi Apo Dios nan mawawacha kan chakayu ay mangichat as layadyu ya kafiaelanyu ay mangtongpar as nan laychuna.

¹⁴ As nan am-in ay atunyu, achi kayu munlillili ya makisumsuma ¹⁵ ta maid poros maepafiasor kan chakayu ya nacharos kayu as an-ak Apo Dios. O, mu atunyu sa, maid fiasoryu as nan make-tatakuwanyu as nan tatakuy asna's luta ay manangotettet chi ukialicha ya tatakuy ay nunkarubchok. Kun at nan panagfiyagyuy at maepachong as nan taraw ay manisilaw as nan ngongot.* ¹⁶ Atunyu sa as nan chayuy mangepakaammuwan kan chicha as nan kalen Apo Dios ay umichat as fiyag ay maid patingkiana. Mu hiyasa nan atunyu, wachay kipuna as mangepangasak kan chakayu as nan kasin omaliyan Cristo, tay maepailantu ay chaan challu nasayang nan nunforayak.

¹⁷ O, chaan nasayang nan nunforayak, tay nan omafurotanyu ya munchay-

chayawanyu kan Apo Dios at maepachong as nan chaton kan hiya. Ngem kun pay ha-un, uray mu maepapatuyak at maepachongak as nan naetatasa ay fiayas ay maikuyag as nan chatonyu. Uray mu assesa, naragsak ya makelagragasakak kan chakayu am-in. ¹⁸ Kaman us kan chakayu, naragsak kayu, ya makelagsak kayu kan ha-un.

Cha Timoteo Kan Epafrodito

(Ara. 16:1-4; Filp. 4:18)

¹⁹ Namnamaok ay achi mafiayag at eparufus Apo Jesus ay ifiaorkuntu hi Timoteo kan chakayu. Mu hiyasa, make-lagsakaktu us kan chakayu as nan munfiangchanantu ay mangepachamag as nan maepangkep kan chakayu. ²⁰ Hiya yangkiay nan makelekna tit-iwa kan ha-un maepangkep as nan omamayanyu. ²¹ Tay am-in nan tapina at kun nan omamayancha yangkiay chi chacha an-anapun, fiakun nan laychun Jesu Cristo. ²² Ngem mu maepangkep kan Timoteo, ammuymet mismu ay napaneknekan ay matalek hiya. Kaman as nan atun nan anak as nan ama, assesa us nan enatna ay nakeserfi kan ha-un as nan Ammay ay Chamag. ²³ Namnamaok ngarud ay hiya nan mun-ifaorku kan chakayu as nan mangammuwak ay dagus as nan maepangkep as nan kasok. ²⁴ Munnamnamaok us as nan Apo ay achi mafiayag at makaaliyak hesa kan chakayu.

²⁵ Ninumnumku ay masapor pafiangchok hesa hi Epafrodito ay ifiak as nan pammati. Pachongku hiya ay munchunchunu kan Cristo ya pachongku ay sorchachon Cristo. Hiya us nan infaoryu ay mamadfiachang kan ha-un as nan kasaporak. ²⁶ O, pafiangchok hiya kan chakayu am-in, tay mailiw kan

*2:15 Mat. 5:14-16

chakayu ya machanakian as solet as nan nangchamakianyu ay nunsaket hiya. ²⁷Tit-iwa ay nunsaket hiya ya kiayud matuy. Ngem sinug-angan Apo Dios hiya. Fiakun hiya yangkiay nan sinug-angana ngem uray ha-un, tay inlisiyak as nan kaskasin ongor ay ngunguyusku mu kun natuy hiya. ²⁸Isunga laraychok ay pafiangchun hiya kan chakayu ta maragsakan kayu as nan mangil-anyu kasin kan hiya ya ta makakanaan chi chanagku. ²⁹Munlagsak kayu ay mang-awat kan hiya as usa ay ifia takú as nan Apo. Ichayawyu nan tatakú ay kaman kan hiya, ³⁰tay enpostana nan achorna ya kiayudna ekatuy kiapú as nan nunserfiyana kan Cristo. Enatna na ta fiadnganak as nan kamaidyu.

Nan Tit-iwa Ay Kenalintig

(Rom. 2:29; 3:28)

3 Nan usa pay ay iib-a, munlagragsak kayu kiapú as nan nakius-usaanyu as nan Apo. Achiyak mauma ay mangisurat kasin as nan chiyuycha insuratku kan chakayu, ya hiyana nan mangsarak kan chakayu. ²Il-ilanyu nan tatakú ay mangekamkaman as manangotettet ay maepachong as nan chiyuycha atap ay asu.† Chatosa ay tatakú at epapeletcha ay achi maesarakan chi taku mu achi masugyatan. Kenomsawcha! ³Chitaku nan naifilang as tit-iwa ay nasugyatan, fiakun chicha. O, chitaku nan tatakun Apo Dios, tay chaychayawun takú hi Apo Dios babaen as nan Espirituna ya munlagragsak takú kiapú as nan nakius-usaan takú kan Cristo Jesus. Achi takú poros piyarun nan panagsugyat ya tapina ay infilin nan chiyuycha lintig nan tatakú.

⁴Uray ha-un mismu at wachay panag-talekku as nan hanacha ay infilin

nan chiyuycha lintig nan tatakú. Mu ka-anan nan tapina kan chakayu un talekuncha nan hanacha, kaskasin pay ay talekok nan hanacha mu chicha. ⁵Nasugyatanak as nan maekawaru ay urkiwku. Naiyanakak ay kianak Israel ya nurpuwak as nan tribon Benjamin. Tanikiak ay Hebreo, tay Hebreocha nan kaap-uwak. Mu maepangkep as nan manongtongparak as nan lintig, usaak ay Fariseo. ⁶As nan manglaraychanak ay mangekaman as nan ka-anak un laychun Apo Dios, ongor nan penarpalikiatku ay enmafurot kan Jesus. Mu maepangkep as kenalintig babaen as nan manongtongparan as nan Lintig Moises, maid poros maepafiasor kan ha-un. ⁷Ngem am-in chasa ay ka-anak un makaesarakan kan ha-un at ifilangku as maid kotkotokcha ad wani kiapú kan Cristo. ⁸Fiakun yangkiay nan hanacha ay ifilangku as maid kotkotokcha, ngem am-in us ay nafiaror kan ha-un kiapú as nan am-amud as solet ay hiyasa nan mangam-ammuwak kan Cristo Jesus ay Apok. Kiapú kan hiya, inwagkiak at am-in chasa as kaman fiasura ta maam-ammok hi Cristo, ⁹ya ta kunak yangkiay makius-usa kan hiya. Isunga ad wani, nan nunfialinak as nalintig at fiakun babaen as nan nanongtongparak as nan lintig, ngem kun at babaen as nan enmafurotak kan Cristo. Nan nauy ay kenalintig at nurpu kan Apo Dios ya maifisar as nan pammati. ¹⁰Nan laychok yangkiay at maammuwak ay ustu hi Cristo. Laychok ay lak-amun nan natakuwana manipud as nan utúy. Laychok us ay makiliwas kan hiya, ya laychok ay matuy ay kaman kan hiya ay nangtongpar as nan laychun Apo Dios. ¹¹Ekamanku chasa ta as nan munnamnamaak at takuwunaktu kan Apo Dios manipud as nan utúy as nan matuyaktu.

†3:2 Nan asu at ifilang nan chiyuycha Judio as assi.

Nan Mangekaman As Nan Laychun Apo Dios

¹² Achek kanan un naarak at chaná am-in, ya achek us kanan un maid at munkurangak. Ngem epapasnekku ay mangtongpar as nan laychun Jesu Cristo kan ha-un, tay hiyasa nan kipúna ay piniliyak ta makius-usaak kan hiya. ¹³ Iib-a, achek met kanan un naarak at chaná. Ngem nan usa ay atok at hiyana: Liw-ak nan en-enatku ad kasin, ya epapasnekku ay mangtongpar as nan laychuna yangkiay. ¹⁴ Isunga epapasnekku nan laychuna ay kamanak cha makeab-abfiak as tennagtakian ta maarak nan gun-guna, tay hiyachi nan nangayakianan Apo Dios kan ha-un as nan fiyag ad chaya babaen kan Jesu Cristo.

¹⁵ Chitaku am-in ay naonngan as nan pammati at assessa koma nan num-num takú. Ngem mu wachachay tapina kan chakayu ay tukún chi numnumna, lawlawakiantu Apo Dios chicha. ¹⁶ Uray mu hiyasa, iturturuy takú ay mangun-unud as nan naammuwan takú at ay laychun Apo Dios.

¹⁷ Iib-a, mun-us-usa kayu koma ay manurad kan ha-un. Ilaunyu nan chiyuycha cha mangun-unud as nan ustu ay panagfiyag ay enpailami ay turachunyu. ¹⁸ Namen ongorku ay infiakia kan chakayu ad kasin, ya ad wani lumuruwaak ay kasin mangifiakia as na: Ongorcha challyu matakú as kafusor Cristo ay mangelalayus as nan natuyana as nan koros babaen as nan mangotettet ay panagfiyagcha. ¹⁹ Nan munfianakianchantu at machusacha ad inferno, tay nan laylaychun nan achorcha yangkiay nan tongtongparuncha as kaman dioscha.

Epangpangascha nan ekafiaincha koma, ya kuncha yangkiay nunumnumun nan wacha asna's luta.[‡] ²⁰ Ngem chitaku at membro takú henan muntorayan ad chaya. Hid-i nan kurpuwan nan laraychun takú ay sasad-un ay mangesarakan kan chitaku ay hi Apo Jesu Cristo. ²¹ Munfialinunantu nan nakapuy ya matuy ay achor takú as kaman as nan machaychayaw ay achorna babaen as nan pannakafialin ay mangichat as kafiaelana ay mangetoray as nan am-in ay wacha.

Nan Tapina Ay Tukun Pablo

4 Isunga iib-ak ay laylaychok, mailliwak as solet kan chakayu. O, chakayu ay mangepalagragasak kan ha-un, ya kaman gun-gunak as nan nunforforayak at achi kayu koma munchuwachuwa ay mangafurot as nan Apo.

² Chakayu Evodias kan Sintike, pangaasiyu ta munkatornosan kayu, tay kaman kayu hen-aki kiapú as nan nakius-usaanyu kan Jesu Cristo. ³ He-a us ay matalek ay pachongku ay munchunchunu, fiadngam pay chatona ay fianafiai ta munkatornosancha. Tay chatona ay chuwa at makakudcha ay nakidkidnu kan ha-un as nan nangekaskasabaanmi as nan Ammay ay Chamag patí hi Clemente ya nan chiyuycha tapina. Am-incha at naelesta nan ngadngachancha as nan liblon Apo Dios ay naelestaan nan chiyuycha wachay fiyagcha ay maid patingkiana.[¶]

⁴ Kanayon ay munlagsak kayu kiapú as nan nakius-usaanyu as nan Apo. Ipidwak ay mangifiakia, “Munlagragasak kayu!”

⁵ Epailayu ay naanos kayu as nan am-in ay tataku, tay kiayud omali nan Apo.[§]

[‡]3:19 Rom. 16:18

[¶]4:3 Pal. 20:12-13

[§]4:5 Heb. 10:37; San. 5:8-9; Pal. 1:3; 22:7, 12, 20

⁶Achi kayu lawá cha munchanchanag as kumpurmi, ngem as nan am-in ay kasasaadyu, kun kayu at chumawat kan Apo Dios as kasaporanyu. Kun kayu kay munkararag, munyaman kayu us kan hiya. ⁷Mu hiyasa nan atunyu, ichat Apo Dios kan chakayu nan natalna ay numnum ay ong-ongor mu nan mafialin ay maawatan chi taku. Hiyasa nan mangepaammay as nan leknayu ya numnumyu babaen as nan nakius-usaanyu kan Cristo Jesus.

⁸Kun pay nan anongos ay ifiakiak kan chakayu ay iib-a at nunumnumnyu nan nauycha anam-ammay ya nan nauycha maekari ay maichayaw: uray ngachana ay tit-iwa, maekari ay marispitu, nalintig, nasantowan, makapalaylayad, ya maekari ay maichaychayaw. ⁹Iturturuyyu ay mangekamkaman as nan chiyuycha enacharyu ya enawatyu kan ha-un. Atunyu us nan chiyuycha chinngoryu ya inilayu ay enatku. Mu hiyasa, hi Apo Dios ay mangid-ichat as natalna ay numnum at mawawachantu kan chakayu.

Nan Kiapón Nan Nunlgsakan Pablo

¹⁰Munlgsakak as solet as nan nakius-usaak as nan Apo, tay as nan inmuyan chi nafiayag ay timpu at kasinyu enpaila nan layadyu ay fumachang kan ha-un. Tit-iwa ay ninumnumyu ay fumachang kan ha-un, ngem kun maid chansayu. ¹¹Achek kanan na kiapú ta munkurangak as kasaporak, tay enpaingsak ay mapnek as nan uray ngachana ay kasasaadku. ¹²Napachasak ay nakurkuranan ya nasubsubraan as kasaporan. As nan ay chaud ay kawad-ak as nan kumpurmi ay uras at nasurok ay mapnek uray mu masufuwak winnu munchukiaangak, ya uray mu masubraanak winnu makuranganak as kasaporan. ¹³As nan am-in ay kasasaadku at mafialin kan ha-

un kiapú kan Cristo ay mangepapapigsa kan ha-un.

¹⁴Ngem uray mu hiyasa, ammay challu nan enatyu ay finmachang kan ha-un as nan nunlikiatak. ¹⁵Chakayu ay i-Filipos, ammuymet ay as nan nangelapuwak ay nangekaskasaba as nan Ammay ay Chamag henan probinsiya ay Macedonia, chakayu yangkiay nan namadfiachang kan ha-un. O, maid tapina as iglesia ay nangepaw-et as siping para as nan kasaporak mu achi chakayu yangkiay. ¹⁶Uray as nan kawad-ak pay laing ad Tesalonica at fiakun yangkiay namingsan ay enpaw-etanak kan chakayu as kasaporak. ¹⁷Fiakun nan chayu id-ichat nan chak agakiay-un kan chakayu, ngem kun at nan matapiyanan nan gun-gunayu ay ichat Apo Dios. ¹⁸Ifilangyu nan nauy surat as resibo ay naawatku am-in nan enpaw-etyu kan Epafrodito, at napnekak as solet! Chatud-i ay inchatyu at maepachongcha as nan omepalaylayad ya munfiangu ay chaton kan Apo Dios. ¹⁹Hi Apo Dios ay munserserfiyak at hiya nan mangichattu as nan am-in ay kasaporanyu ay maiyunud as nan ongoongor ya machaychayaw ay kenafiaknangna kiapú as nan nakius-usaanyu kan Cristo. ²⁰Machaychayaw koma ininkiana hi Apo Dios ay Ama takú. Amen.

Nan Anongos Ay Pakomostan Pablo

²¹Pakomostaunyu nan am-in ay tatakon Apo Dios ay nakius-usa kan Cristo Jesus. Nan iib-a takú hena at chacha kayu pakomostaun. ²²Nan am-in ay tatakon Apo Dios hena ad Roma at chacha kayu pakomostaun kaskasin nan chiyuycha munchunchunu as nan palasyon Emperador.

²³Sapay koma ta mawawacha kan chakayu am-in nan grasyan Apo Jesu Cristo.

Nan Surat Pablo As Nan Chiyuycha

I-Colosas

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nauy ay surat Pablo at para as nan chiyuycha omaafurot henan ili ay Colosas ay sag-un nan Efeso henan probinsiya ay Asia. As nan nun-isuruwan Pablo ad Efeso as nan chuwa ay tawwun, nunchinggor nan Ammay ay Chamag henan intiru ay probinsiya ay Asia (Ara. 19:1, 8-10). Kiapú ta hiyasa, wachacha nan enmafurot ad Colosas, Hierapolis ya Laodicea ay sasag-un nan siyudad ay Efeso. Fiakun hi Pablo nan nangelapu as nan iglesia ad Colosas, ngem ninunumnumna ya kanayona ay enkarkarakian chicha (1:7; 4:12-13) tay chaana uy finisfisisita chicha (1:4; 2:1).

Insurat Pablo nan nauy as nan naifi-afiaruchana ad Roma (4:3, 8). As nan hana ay timpu, nachamag Pablo ay wachacha nan achi tit-iwa ay mun-isursuru as nan iglesia hid-i ay mangali un achi maesarakan nan taku mu achina chaychayawun nan angheles (2:18). Nan hanacha achi tit-iwa ay mun-isursuru at kanancha us un masapor ay tongparun nan taku nan naepatawid ay ug-ukialen chi tatakú (2:8, 16-23). Hiyasa nan ki-apúna ay nunsurat hi Pablo kan chicha.

Enpakaammuna kan chicha as nan suratna ay hi Jesus nan kangatuwan as nan am-in, tay hiya nan nangepafiyan-gan Apo Dios as nan am-in ay ka-ichin. Wacha kan hiya nan am-in ay kenadidos (1:15-17; 2:9), ya hiya yangkiay nan makaesarakan as nan tatakú. Isunga tinukun Pablo nan chiyuycha i-Colosas ay achicha un-unuchun nan naepatawid ay ug-ukialen chi tatakú, ngem kuncha at matakú ay nalintig ya nasantowan (3:1-25).

Enpaw-et Pablo kan Tikico nan nauy suratna as nan chiyuycha i-Colosas, ya enpatun-udna hi Onesimo ta munfian-gad hiya kan Filemon ad Colosas (4:7-9). Hi Onesimo ay anna nan lenmayaw ay fiabfiaarun Filemon. Hiyana nan ki-apúna as nangetapiyan Pablo as nan sur-suru maepangkep as mafiabfiaor ya amo (Col. 3:11, 22; 4:1), ya maepangkep us as sug-ang ya pammakawan (Col. 3:12-13).

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Nan Laplapon Nan Surat 1:1-2

Nan Luwaron Pablo Para As Nan Chiyuycha Omaafurot Ad Colosas 1:3-14
Nan Kasasaad Cristo Ya Nan Chununa
1:15-23

Nan Panagserfen Pablo As Nan Iglesia
1:24-25

Nan Panagfiyag Chi Omaafurot 2:6-23
Nan Sikud Ya Nan Fiarú Ay Fiyag 3:1-4:6

Nan Anongos Nan Surat 4:7-18

Nan Laplapon Nan Surat

1 Ha-un hi Pablo ay usa ay apostol Cristo Jesus, tay hiyasa nan enked-deng Apo Dios. Nan kadwak hena ay nunsurat at hi Timoteo ay ifia takú.

²Nauy nan suratmi kan chakayu ay tatakun Apo Dios ad Colosas ay matalek ay iib-ami ay nakius-usa kan Cristo.

Sapay koma ta mawawacha kan chakayu nan grasya ya natalna ay numnum ay nurpu kan Apo Dios ay Ama takú.

Nan Luwaron Pablo Para As Nan Omaafurot

³As nan mangedkarakarianmi kan chakayu, kanayon kami ay munyaman kan Apo Dios ay Aman Apo takú ay Jesu Cristo, ⁴tay nachamagmi nan maepangkep as nan pammatiyu kan Cristo Jesus ya nan layadyu as nan am-in ay tatakun Apo Dios. ⁵Nan nauy

pammatiyu ya layadyu at naifisar as nan namnamayu ay hiyasa nan mangawatanyuntu as nan ensasakianan Apo Dios ad chaya para kan chakayu. Naam-muwanyu nan maepangkep as nan nauy ay namnamayu nunlapu as nan nanngoranyu as nan tit-iwa ay sursuru ay hiyasa nan Ammay ay Chamag. ⁶Nan nauy Ammay ay Chamag ay naekasaba kan chakayu at cha maepadpachamag henan tukutukún ay lukiar asna's luta, ya chacha omong-ongor nan omab-afurot kan Cristo. As nan chacha tit-iwa omab-afurotan, cha mafiarfaliwan nan panag-fiyagcha ay kaman as nan enommat kan chakayu nunlapu as nan nanngoranyu as nan maepangkep as nan grasyan Apo Dios ya as nan nangammuwanyu as nan kenatit-iwana. ⁷Sinuruyu na kan Epafras ay laylaychunmi ay pachongmi ay usa ay matalek ay munserserfi kan Cristo. Hiya nan pannakaachormi ay omali hesa kan chakayu. ⁸Hiya us nan nangepakaammu kan chakami as nan maepangkep as nan layadyu as nan am-in ay tatakon Apo Dios ay ichat nan Espiritu Santo kan chakayu.

⁹Hiyana nan kiapúna ay nunlapu as nan nangchamakianmi as nan maepangkep kan chakayu, chami iturturuy ay cha mangekarkarag kan chakayu. Chami chawachawatun kan Apo Dios ay epakaammuna koma kan chakayu nan ustu ay laychuna ay atunyu babaen as nan am-in ay kenasilib ya pannakaawat ay ichat nan Espiritu Santo.** ¹⁰Tay mu hiyasa, matataku kayu koma ay maiyunud as nan panagfiyag ay laychun Apo Dios, ya kanayonyu ay atun nan mangepalaylayad kan hiya. O, mu assessa, kaman kayuntu fumkias as nan am-in ay karasen chi ammay

ay ekamkaman, ya mataptapiyantu us nan ammuyu maepangkep kan Apo Dios. ¹¹Ekararagmi us ay nan nakaskaschaaw ay pannakafialin Apo Dios nan mangepapapigsa koma as nan numnumyu ta naragsak kayu challu ay mun-eta-ta-un as likiat ya mangan-anos as nan chiyuycha mamalikiat kan chakayu. ¹²Fiakun yangkiay sa, ngem munyaman kayu us koma kan Apo Dios ay Ama takú, tay infalangna chitaku as maekari ay makifingaytu as nan am-in ay ensasakianana para as nan tatakuna ay naetatapi henan muntorayana ay maid poros ngongotna. ¹³Tay nan enat Apo Dios at ensarakana chitaku manipud as nan pannakafialin Satanas ay cha mangetortoray as nan chiyuycha kaman ngongot chi numnumcha, ya entapina chitaku henan muntorayan nan laylaychuna ay Anakna. ¹⁴Babaen as nan nangesarakan nan Anakna kan chitaku, nawayawayaan takú as nan panangchusan Apo Dios. Nan laychuna ay kanan at napakawan takú as nan fiasfiasor takú.

Nan Kasasaad Cristo Ya Nan Enatna

¹⁵Hi Cristo at hiya nan ustuustu ay kail-an nan kenadios nan achi poros maila ay Dios. Hiya us nan katotorayan as nan am-in ay nafiayang. ¹⁶Tay babaen kan hiya, finayang Apo Dios nan am-in ay wacha ad chaya ya asna's luta ay maila ya achi maila patí nan chiyuycha anennet ay ar-ari, anap-apu, totoray ya nan chiyuycha wachay kalibfengana. O, nan am-in ay wacha at nafiayangcha babaen kan Cristo ya para kan Cristo.†† ¹⁷Hi Cristo at nawawacha sakbay mafiayang nan am-in, ya hiya nan mangiy-oornos ya mangepaturturuy as nan am-in. ¹⁸Hiya nan maepachong as nan uru

**1:9 Efe. 1:8, 15-17

††1:16 Efe. 1:21; Rom. 8:38; Efe. 2:2; 6:12; Heb. 1:5-14; 1 Ped. 3:22

ay mangepanguru as nan iglesia ay naifilang as achorna. Hiya us nan nurpuwan nan maid patingkiana ay fiyag nan am-in ay omafurot kan hiya, tay hiya nan enmona ay natakú in-inkiana as nan nunkatuy ta hiya nan katotorayan as nan am-in. ^{‡‡} ¹⁹ Tay nan enkeddeng Apo Dios at mawawacha challu nan am-in ay kenadiosna as nan Anakna. ²⁰ O, babaen as nan Anakna, enkeddeng us Apo Dios ay nan am-in ay wacha ad chaya ya asna's luta at maepakapiacha kan hiya. Enatna na babaen as nan enmayas ay charan nan Anakna ay hi Cristo as nan natuyana as nan koros. [¶]

²¹ Uray chakayu ad kasin at naisiyan kayu kan Apo Dios, ya naifilang kayu as kafusorna kiapú as nan manangotettet ay ninumnumnumyu ya enenaty. ^{§§} ²² Ngem ad wani, babaen as nan natuyan Cristo as nan koros, enpakappian Apo Dios chakayu kan hiya mismu ta nasantowan, nacharos ya maid maepabpafiasor kan chakayu as nan maepasakianganyuntu as nan sangwanana. ^{*} ²³ Ngem masapor challu munturturuy kayu ay kukumnug as nan pammatiyu kan Cristo ay achi kayu munchuwachuwa. Achiyu eparufus chi uray ngachana ay mangepasiyan kan chakayu as nan namnamayu ay enawaty as nan nanngoranyu as nan Ammay ay Chamag. O, nan nauy Ammay ay Chamag at naekaskasaba as nan am-in ay tatakú asna's luta, ya hiyana nan kiapúna ay ha-un ay Pablo at nunfialinak as munserserfi kan Cristo.

Nan Munserserfiyan Pablo As Nan Am-in Ay Omafurot

²⁴ Ad wani, munlagragsakak kiapú as nan chiyuycha chak iliwliwas ay para as nan omammanyu. O, naragsakak ay mangiliwas as nan am-in ay ekeddeng Cristo ay masapor iliwasku as nan munserserfiyak kan hiya para as nan omammayan nan iglesia ay naifilang as achorna. [†] ²⁵ Maiyunud as nan nangchutokanak kan Apo Dios, nunfialinak as munserserfi para as nan iglesia, ya tongparok nan libfengku ay mangepakaammu ay ustú as nan Ammay ay Chamag kan chakayu ay Gentil. ²⁶ Nan nauy ay kali ay epakaammok at chaan enpakpakaammon Apo Dios as nan am-in ay kaap-uwan ad pus-uy, ngem ad wani enpakammuna kan chitaku ay tatakuna. ²⁷ O, enkeddeng Apo Dios ay epakaammuna as nan tatakuna nan sikud ay chaana enpakpakaammu ay nan kenaongor nan nakaskaschaaw ay bendisyon Cristo at para as nan am-in ay tatakú, kaskasin kan chakayu ay Gentil. Nan nauy chaan enpakpakaammon Apo Dios at hiyana: Wacha at hi Cristo kan chakayu ay Gentil. Babaen kan hiya, wacha at nan namnamayu ay mawad-an as fiyag ay maid patingkiana as nan kawad-an Apo Dios ad chaya. ²⁸ Isunga hi Cristo nan ekaskasabami as nan am-in ay tatakú. Fiag-anmi ya isuruwanmi nan tunggal usa babaen as nan am-in ay kenasilibmi ta mafialin ay epasakiangmintu kan Apo Dios nan am-in ay maongan chi pammaticha kan Cristo. ²⁹ O, hiyana nan kiapúna ay chaak munforforay as nan chunok. Uray mu hiyasa,

^{‡‡}1:18 Efe. 1:22; 5:23-24

[¶]1:20 Efe. 1:10; 2:13-16

^{§§}1:21 Rom. 5:10; Efe. 2:13-16; 4:18

^{*}1:22 Efe. 1:4; 5:27

[†]1:24 Ara. 9:16; 2 Co. 1:6; Pal. 12:17

fiakun babaen as nan mismu ay pigsak nan mangedkamanak as na ngem babaen as nan am-in ay pannakafialin Cristo ay nangepapigsa kan ha-un.

2 Laychok ay maammuwanyu nan ongor ay forayku para kan chakayu ay i-Colosas ya i-Laodicea, ya para as nan am-in ay chaan nangil-ila kan ha-un.² O, chak at-atun na ta pumigsa koma nan numnumyu ya mun-us-usa kayu babaen as nan munlelennayachanyu. Hiyasa us ta maawatanyu koma ay ustu ay maid poros chuwachuwaya as nan mangammuwanyu as nan maepangkep as nan planon Apo Dios ay chaana enpak-pakaammu. Nan nauy at maepangkep kan Cristo mismu³ ay hiya yangkiay nan mangammuwan takú as nan am-in ay naitutupug ay kenasilib ya numnum Apo Dios.

⁴ Ifiakiak na ta maid koma mangallilaw kan chakayu babaen as nan chiyuycha achi tit-iwa ay makaawis ay sososekcha.⁵ Tay uray mu maichak hesa kan chakayu, nunumnumok challu chakayu. Maragsakanak as nan munuus-usaanyu ya kukumnukian nan pammatiyu kan Cristo.

Nan Panagfiyag Nan Omaafurot

⁶ Kiapú ta enawatyu nan sursuru ay hi Cristo Jesus at hiya nan Apo, unuchunyu ngarud nan panagfiyag ay maifiakiay as nan taku ay nakius-usa kan hiya.⁷ Nan pammatiyu kan Jesus at maepachong koma as nan kaiw ay inmuinmuy ad chur-um chi lamotna, winnu maepachong as nan naammaan ay afong ay kunug chi tukudna. Kaman as nan naisursuruwananyu maepangkep kan hiya, kaskasin pay koma pumigsa

nan pammatiyu, ya kanayon kayu ay munyaman kan Apo Dios.

⁸ Il-ilaunyu ta maid koma mamabfiaor kan chakayu babaen as nan chiyuycha maid kotkotokcha ya makaallilaw ay sursuru. Tay nan assisid-i ay sursuru at enpatawid chi tatau ya nurpucha as nan chiyuycha tukutukún ay penapakianu ay ukiali ay muntortoray asna's luta.⁹ Achi maiyunud chasa as nan sursuron Cristo.⁹ Tay nan kenatit-iwana at nunfialin hi Cristo as taku, ngem wacha kan hiya nan am-in ay kenadios Apo Dios.⁸ ¹⁰ Kiapú as nan nakius-usaanyu kan Cristo ay hiya nan mangedtoray as nan am-in ay wachay torayna ya kalibfengana, wacha kan chakayu nan am-in ay kasaporanyu as nan fiarú ay fiyagyu.

¹¹ O, kiapú as nan nakius-usaanyu kan hiya, kaman kayu nasugyatan. Nan nasugyatananyu at fiakun kaman as nan panangsugyat chi taku as nan achor, ngem kun at naespirituan ay hiyasa nan mangaanan Cristo as nan managfiasor ay panagfiyagyu.¹² Tay as nan nafunyakiananyu, kaman kayu naetapi kan Cristo as nan nailubkana. Assesa us ay naetapi kayu as nan natakuwana manipud as nan utúy babaen as nan pammatiyu as nan pannakafialin Apo Dios ay nangtaku kan Cristo manipud as nan utúy.¹³ Ad kasin at naifilang kayu as natuy as nan mangiilan Apo Dios kiapú as nan ongor ay fiasoryu ya kiapú ta Gentil kayu ay chaan nangunud as nan Lintig Moises kaman as nan panagsugyat. Ngem ad wani, entapen Apo Dios chakayu kan Cristo as nan natakuwana manipud as nan utúy babaen as nan nakius-usaanyu kan hiya. Penakawana chitaku as nan am-in ay fi-

²2:4 Rom. 16:17-18; Efe. 5:6-8; Col. 2:8

³2:8 Winnu "ya nurpu as nan aanennet ay muntortoray asna's luta."

⁵2:9 2 Co. 5:19; Efe. 1:23; 4:13

asfiasor takú. ¹⁴Nan enat Apo Dios at kamana pinunasan nan lestaan nan chiyuycha utang takú kan hiya ay chicha nan nangepaneknek ay finmasor takú kiapú as nan chaan takú nanongtongparan as nan lintigna. O, nan enatna at kamana entapi chaná ay nangelansa kan Cristo as nan koros. ¹⁵Babaen us as nan natuyan Cristo as nan koros, kenaan Apo Dios nan pannakafialin nan chiyuycha mangotettet ay achi maila ay anap-apu ya wachay kalibfengancha ay muntoray, ya enpailana ay naamischa as nan sangwanan nan am-in ay wacha.

¹⁶Isunga kunyu iyangkiayan nan chiyuycha mangmangot kan chakayu mu achiyu un-unuchun nan chiyuycha lintigcha maepangkep as makan, maikop winnu ongor ay ngilinchá ay kaman as nan fiastan nan pomat-oran nan furan winnu nan Urkiw ay Mun-iblayan. ¹⁷Tay am-in chaná ay naisursuru ad pus-uy at kamancha yangkiay aiw ay inchat Apo Dios as nan tatakuna ay mangepaila as nan atunantu ay mangesarakan kan chicha. Nan tit-iwa ay nakin aiw at hi Cristo mismu. ¹⁸Achiyu poros eparufus ay wachay mamelet kan chakayu ay mumpakumbaba kayu ya munchaychayaw kayu as nan angheles ta maesarakan kayu. Nan assesesa ay tatakú at epangpangascha nan inilacha ay kaman iitaw, ya napangascha us uray maid kiapkiapúna, tay nan wacha asna's luta yangkiay nan chacha numnumnumun. ¹⁹Chaancha inturuy ay omafurot as nan tit-iwa ay sursuron Cristo ay hiya nan pannakauru takú, ya chitaku nan pannakaachorna. Kaman as nan am-in ay parten nan achor ay ustustuy enatcha ay naesooop, assessa us ay mun-us-usaun ya papigsaun Cristo

nan tatakuna ta masikun nan achor ay maiyunud as nan planon Apo Dios.

²⁰Chakayu ay omaafurot, kiapú ta naetapi kayu as nan natuyan Cristo, nawayawayaan kayu as nan chiyuycha anennet ay cha muntortoray asna's luta. Anuyyu pay laing cha at-atun nan achi tit-iwa ay sursuru? Anuyyu cha un-unuchun nan filfilin ay kaman as nan nauyucha.^{**} ²¹“Achiyu un-unnan chaná! Achiyu tamtamaman chaná! Achiyu kapkaprosun chaná”? ²²Nan nauyucha am-in maepangkep as nan makan ya maikop at enammaan Apo Dios as osarun chi tatakú ta mam-incha. Tay nan nauyucha ay filfilin at naifisarcha as nan numnum chi taku. ²³Kaman met kayman wachay kenasilib nan filfilincha as nan mangepeletancha ay munchaychayaw as nan angheles, mumpakumbabaancha ay mangtongpar as nan ukialicha, ya as nan mamalikiatancha as achorcha. Ngem nan kenatit-iwana at maid kafiaelan chatosa ay mangetpor as nan mun-ongosán nan achorcha.

Nan Sikud Ya Nan Fiarú Ay Panagfiyagyu

3 Kiapú ta naetapi kayu ay natakú as nan natakuan Cristo manipud as nan utúy, kanayon kayu koma ay matakú ay mangepalaylayad kan Apo Dios ad chaya ay kawad-an Cristo ay nangatokor as nan tronona as apét kanawan Apo Dios. ²O, kanayon koma ay nunumnumunyu nan maepangkep as nan chiyuycha wacha ad chaya, fiakun nan wacha asna's luta. ³Tay chakayu at naifilang kayu as natuy mu maepangkep as nan sikud ay panagfiyagyu. Ad wani, nan fiarú ay fiyagyu kiapú as nan nakius-usaanyu kan Cristo ay nakius-usa kan Apo Dios ad chaya at achi pay mailan chi tatakú. ⁴As nan kasintu mumpail-an

**2:20 Gal. 4:3, 9; Col. 2:8

Cristo ay hiya nan murpuwan nan hana fiarú ay fiyagyu, maetapi kayu kan hiya ay munpaila, ya makelak-am kayu us as nan kaichayawana.

⁵ Isunga ikinakuyu ay matakú as nan sikud ay panagfiyagyu. Achiyunyu nan uray ngachana ay mangepapasan as assi ay lachok, assi ay numnum, ya kaiisiw ay mun-ongosán. Assesa us ay achiyunyu nan manglaylaychanan ay manglekaman as manangotettet ya kenaakum. Tay nan kenaakum at usa ay karasen chi panagchaychayaw as didiosen.^{††} ⁶ Kiapú as nan hanacha, chusaun Apo Dios nan tatakú ay achi mangtongpar kan hiya.^{‡‡} ⁷ Uray chakayu ad kasin at assesa nan panagfiyagyu.

⁸ Ngem ad wani, ikinakuyu chaná am-in: fungat, ingor ya mangotettet ay pangkep. Achi kayu at omekak-ali ya munkarkali as assi ay kali.^{¶¶} ⁹ Achi kayu at munkikinnutum, tay kenaanyu met nan sikud ay katatakuyu ya panagfiyagyu, ¹⁰ ya enawatyu nan fiarú ay katatakuyu ay inchat Apo Dios ay cha mangepafiarú kan chakayu ta komaman kayu kan hiya ya maam-ammuyú ay ustu hiya.^{§§} ¹¹ Kiapú as nan nauy ay enat Apo Dios, maid paspasikuna as Gentil winnu Judio, nasugyatan winnu chaan, nan chaan nakaachar, nan songel ay taku, nan mafiabfiaor winnu fiakun, ngem hi Cristo nan mangetortoray as nan am-in, ya hiya nan wacha as nan am-in ay omafurot kan hiya.*

¹² Isunga kiapú ta pinilen Apo Dios chakayu as tatakuna ay laylaychuna ya penakawana, masapor ngarud manakelekna ya manangfiachang kayu as

nan pachongyu ay taku. Masapor us napakumbaba, naanos ya manang-eta-un kayu. ¹³ Mun-eennanos kayu, ya munpepennakawan kayu mu wachay munlinnili kan chakayu. Pomakawan kayu ay kaman as nan enat Apo Jesus ay namakawan kan chakayu. ¹⁴ Nan kaamuchan ay atunyu at munlennayad kayu. Tay mu hiyasa nan titiwa ay atunyu, munkatornosan kayu ay maid munkurangan nan nun-us-usaan chi numnumyu. ¹⁵ Nan panagtotornos ay inchat Cristo kan chakayu nan kanayon koma ay mangetortoróng as numnumyu, tay hiyasa nan kiapúna ay enayakian chakayu kan Apo Dios as nan us-usa ay achor Cristo. Munyaman kayu ngarud kan Apo Dios. ¹⁶ Kanayonyu ay numnumun nan chiyuycha insursuron Cristo. Munsisinnuru ya muntitinnukun kayu koma babaen as nan am-in ay kenasilib ay inchat Apo Dios kan chakayu. Ekan-tayu kan Apo Dios nan chiyuycha salmo, nan kalen Apo Dios ay maekankanta, ya tapina pay ay kankantan chi omaafurot ay wachay panagyamanyu kan hiya.[†] ¹⁷ As nan kumpurmi ay atunyu winnu ifiakiayu, atunyu nan am-in as usa ay pannakaachor Apo Jesus, ya munyaman kayu kan Apo Dios ay Ama takú babaen kan Apo Jesus.

Nan Atun Nan Naetatapi As Nan Fiarú Ay Fiyag

(Efe. 5:22-33; 1 Ped. 3:1-7)

¹⁸ Chakayu ay fianafiai ay naasaw-an, waschi un munpaetoray as nan asawana, tay hiyasa nan ustu ay atun nan omafurot kan Apo Jesus.

^{††}3:5 Mar. 7:21-23; 1 Co. 6:9-10; Gal. 5:19-21; Efe. 5:3-5

^{‡‡}3:6 Efe. 5:6

^{¶¶}3:8 Efe. 4:22-32

^{§§}3:10 Rom. 12:1-2; Efe. 2:15; 4:24

*3:11 1 Co. 12:13-14; Gal. 3:28; 5:6

[†]3:16 1 Co. 14:26; Efe. 5:19

¹⁹Chakayu ay lanaraki ay naasaw-an, waschi un masapor laylaychuna nan asawana, ya achi songel kan hiya.

²⁰Chakayu ay an-ak, manangtongpar kayu as nan chanakchakoryu as nan am-in, tay hiyasa nan mangepalaylayad kan Apo Dios.

²¹Chakayu ay chanakchakor, achiyu ifungtan as solet nan an-akyu, tay mu atunyu, machismayachantu.

²²Chakayu ay mafiabfiaor, manangtongpar kayu as nan chiyuycha amoyu asna's luta as nan am-in. Fiakun yangkiay as nan mangiil-an nan chiyuycha amoyu nan manongtongparanyu kan chicha ta aprobaranca chakayu, ngem manangtongpar kayu ay maid etabtafunyu as mangisiw ay pangkep kiapú as nan chayu mangichayawan kan Apo Jesus.[‡] ²³Uray ngachana nan chunuyu, epapatiyu nan kafiaelanyu ay munchunu ay kaman hi Cristo nan chayu munserfiyan, fiakun taku.

²⁴Numnumunyu ay ichattu Apo Jesus kan chakayu nan gun-guna ay enkarina as nan tatakuna, tay hi Cristo nan tit-iwa ay Apo ay chayu munserserfiyan. ²⁵Ngem nan ngachana ay mangedkaman as achi nalintig, awatunantu nan chusa ay nunfianakian nan enkamana, tay mapapchong nan atun Apo Dios ay mun-okóm.[¶]

4 Chakayu ay amo, nalintig ya ustu nan atunyu as nan fiabfiarunyu. Numnumunyu ay uray chakayu at wacha us nan Apoyu ad chaya.

Nan Tukun Pablo As Nan Am-in Ay Omaafurot

²Epasasnekyu ay mangiturturuy ay munkararag. As nan munkararakianyu, etatalengaanyu, ya munyaman kayu

kan Apo Dios. ³Ekarkararakianyu us chakami ta ichat Apo Dios nan chansami ay mangedkaskasaba as nan chaan naepakpakaammu ad pus-uy maepangkep kan Cristo. O, nan nauy nangedkaskasabaak as nan Ammay ay Chamag nan kiapón nan naifiaruchak ad wani. ⁴Ekarkararakianak ta fiadnganak kan Apo Dios ay mangelawlag ay ustu as nan maepangkep kan Cristo, tay hiyasa challu nan masapor ay atok.

⁵Masilib kayu ngarud as nan am-in ay atunyu as nan chiyuycha achi omaafurot, ya osarunyu nan tunggal chansayu ay mangifiakia as nan maepangkep kan Cristo. ⁶As nan munkaliyanu as nan chiyuycha achi omaafurot, kanayonyu koma ay epaila nan rispityu kan chicha ya ifiakia nan omepalaylayad ta am-muwunyu nan atunyu ay manfor ay ustu as nan am-in ay munsarudsud kan chakayu.

Nan Anongos Nan Surat

⁷Ad wani, nan am-in ay cha om-ommat kan ha-un at hi Tikico nan ifiaorku ay mangedpakaammuntu kan chakayu. Hiya nan laylaychunmi ya matalek ay ifiami ay pachongmi ay cha munserserfi kan Apo Jesus.[§] ⁸Hiyana nan kiapúna ay ifiaorku hiya kan chakayu ta maammuwanyu nan cha om-ommat kan chakami am-in hena ya ta papigsauna nan numnumyu. ⁹Nan mangadwa kan hiya at hi Onesimo ay kailiyanu. Hi Onesimo at matalek ya laylaychunmi ay ifiami. Chicha nan uy mangedpakaammu kan chakayu as nan am-in ay cha om-ommat hena.

¹⁰Cha chakayu pakomostaun kan Aristarco ay kadwak ay fiarud hena,

[‡]3:22 Tit. 2:9-10

[¶]3:25 Rom. 2:11; Efe. 6:9; 1 Ped. 1:17

[§]4:7 Ara. 20:4; Efe. 6:21-22; 2 Tim. 4:12

ya kaman us kan Marcos ay kasinsin Bernabe. (Enpakaammok met at kan chakayu nan maepangkep kan Marcos. Mu umuy hesa, ammay koma nan atunyu ay mangmangili kan hiya.)¹¹ Cha chakayu pakomostaun us kan Jesus ay makali un Justo. Cha Aristarco, Marcos ya Jesus yangkiay nan Judio ay omaafurot ay pachongku ay munchunchunu as nan maepangkep henan muntorayan Apo Dios. Ongor paat chi naifiachang nan nauycha turu kan ha-un.

¹²Hi Epafras ay usa pay ay kailiyanu ay cha munserserfi kan Cristo Jesus at chana us pakomostaun chakayu. Kanayona ay epapasnek ay mangekararag kan chakayu ta maonngan kayu koma as nan pammatiyu, ya achi kayu munchuwachuwa ay mangtongpar as nan am-in ay enkeddeng Apo Dios.¹³Paneknekak ay makakud hiya ay munchunu para kan chakayu ya para as nan chiyuycha omaafurot us ad

Laodicea ya ad Hierapolis.¹⁴Hi Lucas ay laylaychun takú ay choktor ya hi Demas at cha chakayu pakomostaun.

¹⁵Id-anyu nan pakomostak as nan iiba hesa ad Laodicea ya kaman us kan Nimfas ya as nan chiyuycha omaafurot ay maam-among as afongna.¹⁶As nan marpasanyu ay mamasa as nan nauy ay suratku, epafiasayu ay epafiasa as nan iglesia ad Laodicea. Angkiay araunyu nan suratku kan chicha ta maifiasa us kan chakayu hesa ad Colosas.¹⁷Nan usa pay at ifiakiaiyu kan Arkipo ay masapor lopusuna nan chunu ay naetalek kan hiya kiapú as nan munserserfiyana kan Apo Jesus.

¹⁸Ha-un hi Pablo ay mismu ay cha mangisurat as nan nauy anongos ay pakomosta kan chakayu. Achiyu pay liwliw-an ay mangekarkararag kan ha-un as nan nauy naifiafiaruchak.

Sapay koma ta mawawacha kan chakayu nan grasya.

*Nan Omona Ay Surat
Pablo As Nan Chiyuycha*

I-Tesalonica

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nauy ay surat Pablo at para as nan chiyuycha omaafurot kan Jesus ay wacha ad Tesalonica ay kapital nan probinsiya ay Macedonia. As nan inumchanan cha Pablo kan Silas hena ay nurpu ad Filipos, inmuy hi Pablo as nan senagogan chi Judio ya nun-isuru ay mangepakaammu as nan Ammay ay Chamag maepangkep kan Cristo (Ara. 17:1-3).

As nan hana ay timpu, wachacha nan Judio ay nunlarayad ay omafurot, ngem wachacha us nan achi munlayad. As nan nangil-an nan chiyuycha achi munlayad ay ongorcha nan fiakun Judio ay nangelapu ay omafurot kan Cristo kiapú as nan insuron Pablo, enmaposcha. Isunga enamongcha nan ongor ay kakadwacha, at nunkukurucha henan intiru ay siyudad ta pak-akuncha hi Pablo.

Kiapú as nan hana ay kuru, nunkakakak cha Pablo, at inmuycha henan ili ay Berea. Ngem uray mu hiyasa, enapor nan chiyuycha Judio ay achi omaafurot chicha. Isunga infiaten Pablo cha Silas kan Timoteo ta fumachangcha ay mangepapigsa as nan pammaten nan chiyuycha omaafurot. Kun pay hi Pablo, inturuyna ay inmuy ad Atenas henan probinsiya ay Acaya (Ara. 17:13-35). Angkiay nan chiyuycha nangiturud kan Pablo at nunfiangadcha ay uy mangifikasi kan cha Silas kan Timoteo ay kamuwuncha ay manib-at kan Pablo ad Atenas.

Ngem as nan kawad-ancha ad Atenas, nachamagcha ay nan chiyuycha omaafurot ad Tesalonica at chacha maliki-

atan. Isunga finaor Pablo cha Timoteo ay munfiangad ad Tesalonica ta uycha liwliwaun chicha (3:1-5). Kun pay hi Pablo at inturturuyna ay inmuy ad Corinto (Ara. 18:1).

As nan kawad-ana hid-i, inumchan cha Silas kan Timoteo ay nurpu ad Macedonia (Ara. 18:5), ya enpakaamon Timoteo kan hiya nan maepangkep as nan ammay ay pammaten nan chiyuycha i-Tesalonica (3:6). Enpakaammuna us kan hiya nan sarudsud nan chiyuycha omaafurot ad Tesalonica maepangkep as nan natuy ay iib-acha ay omaafurot. Nurmu sa ay sarudsud kiapú as nan naepachamag kan chicha ay achi siguradu kanu ay takuwuntu Apo Dios nan iib-acha ay omaafurot ay nunkatuy as nan munfiangchan Jesus.

Isunga nunsurat hi Pablo kan chicha ta songfiatana nan hana ay sarudsud (4:13-17). Nunyaman us kan chicha kiapú as nan talek ya layadcha (2:3; 3:6), ya penapigsana nan numnum ya pammaticha (2:12-14; 4:18).

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Nan Laplapon Nan Surat 1:1

Nan Nunyamanan Pablo As Nan
Chiyuycha Omaafurot 1:2-10

Nan Nunserserfiyan Pablo Ad Tesalonica 2:1-12

Nan Likiat Nan Chiyuycha Omaafurot
Ad Tesalonica 2:13-16

Nan Nailiwan Pablo As Nan Chiyuycha
I-Tesalonica 2:17-20

Nan Nangifiaoran Pablo Kan Timoteo
As Nan Chiyuycha I-Tesalonica 3:1-13

Nan Panagfiyag Ay Mangepalaylayad
Kan Apo Dios 4:1-12

Nan Sursuru Maepangkep As Nan
Omaafurot Ay Natuy 4:13-18

Nan Munsakianaan As Nan Kasin
Omaliyan Apo Jesus 5:1-11

Nan Chiyuycha Anongos Ay Tukun
Pablo 5:12-28

Nan Laplapon Nan Surat

1 Ha-un hi Pablo ay nurpuwan nan nauy surat. Nan kakadwak ay nun-surat at cha Silas kan Timoteo. Nauy nan suratmi as nan iglesia ad Tesalonica ay naifilang as tatakon Dios Ama ya hi Apo Jesu Cristo.

Sapay koma ta mawawacha kan chakayu nan grasya ya nan natalna ay numnum.

Nan Nunyamanan Pablo Kiapú As Nan Ukialen Chi I-Tesalonica

²Kanayon kami ay munyaman kan Apo Dios kiapú kan chakayu am-in, ya achimi liwliw-an ay chumawat as para kan chakayu as nan munkarkararakianmi ³kan Apo Dios ay Ama takú, tay manunumnummi nan chayy at-atun kiapú as nan pammatiyu kan hiya. Manunumnummi us nan kakudyu ay munserfi kiapú as nan layadyu ya kenapasnekyu kiapú as nan namnamayu kan Apo takú ay Jesu Cristo.** ⁴Iib-a ay laylaychun Apo Dios, ammumi ay pinilen Apo Dios chakayu. ⁵Naammuwanmi sa, tay as nan nangekaskasabaanmi as nan Ammay ay Chamag kan chakayu, fiakun yangkiay babaen as nan kalimi, ngem babaen us as nan pannakafialin ay nurpu as nan Espiritu Santo, ya achi kami poros munchuwachuwa as nan kenatit-iwan nan kenalimi. Ammuyu us nan panagfiyagmi as nan nakepapagyananmi kan chakayu, tay nan pangkepmi at nan omammayan chi fiyagyu. ⁶Nan usa pay ay nangammuwanmi ay pinilen Apo Dios chakayu at kiapú ta tinurturadyu chakami ya hi Apo Jesus. Tay uray

kun ongor chi inliwasyu as nan nang-awatanyu as nan Ammay ay Chamag at ongor challu nan lagsakyu ay inchat nan Espiritu Santo. ⁷Isunga nunfialin kayu as munturachan nan am-in ay omaafurot henan probinsiya ay Macedonia ya Acaya.†† ⁸Tay chakayu nan nunlapuwan nan naepachamakian nan kalen Apo Dios maepangkep kan Apo Jesus ad Macedonia ya ad Acaya. Fiakun yangkiay chi, ngem uray nan pammatiyu kan Apo Dios at naammuwan henan am-in ay lukiar. Isunga maid at masapor kananmi as maepangkep kan chakayu. ⁹Tay chicha mismu nan cha mangepadpachamag as nan enkamanyu ay nangmangili kan chakami ya nan enkamanyu ay nankug as nan chiyuycha didiosen ta munserfi kayu as nan matataku ya tit-iwa ay Apo Dios. ¹⁰Ifiakiacha us nan maman-uchanyu as nan omaliyan kasin nan Anakna ay murpu ad chaya ay tenakon Apo Dios manipud as nan utúy. Nan hana ay Anakna nan mangesarakan kan chitaku as nan omalintu ay ichusan Apo Dios.

Nan Nunserserfiyan Cha Pablo Ad Tesalonica

2 Iib-a, chakayu ay mismu at ammuyu ay wacha nan kotok nan nangfisitaanmi kan chakayu. ²Tay ammuyu ay uray kun chakami penarpalikiat ya infiafiain ad Filipos as nan chaanmi pay enmaliyan kan chakayu hesa ad Tesalonica, inchat challu Apo Dios kan chakamiy turud ay mangedkasaba kan chakayu as nan Ammay ay Chamag ay nurpu kan hiya. Tit-iwa ay enommat sa uray kun ongor chi komokontra kan chakami

**1:3 1 Co. 13:13; Gal. 5:5-6; Col. 1:4-5; 1 Tes. 5:8

††1:7 Nan tukún ay ngachan nan probinsiya ay Acaya at Grecia.

hesa.† 3Tay nan mangaw-awisanmi kan chakayu at achi maifisar as nan kinukutum winnu as nan kenaruket ay pangkep winnu as nan mangisiksikapan as tatakú. 4Ngem kunmi yangkiay cha atun nan laychun Apo Dios, tay penaneknekana ay matalek kami ay mangekaskasaba as nan Ammay ay Chamag. Isunga achi kami cha mun-ekaskasaba ta palaylaychunmi nan tatakú, ngem kun at ta palaylaychunmi hi Apo Dios ay nangammu as nan wacha as numnummi. 5Ammuyu met us ay as nan kawad-anmi kan chakayu, chaan kami nun-osar as makaawis ay kali ay manikap kan chakayu, winnu chaan kami nun-osar as kali ay manglingubmi as nan kenaakummi. Hi Apo Dios nan mangepaneknek as na. 6Nan usa pay at chaanmi enanap chi maichayawanmi ay nurpu kan chakayu winnu as nan tapina ay tatakú. 7O, chaanmi enanap sa, uray mu wachay kalintikianmi koma ay manapor as rispitu kan chakayu, tay apostoles chakami kan Cristo. Ngem kun kami at naanos kan chakayu ay kaman as nan kenaanos nan ena ay mangaywan as nan an-akna. 8Kiapú as nan ongor ay layadmi kan chakayu, fiakun yangkiay nan Ammay ay Chamag ay murpu kan Apo Dios nan isurumi kan chakayu, ngem nakasakiana kami us ay matuy para kan chakayu, tay napateg kayu as solet kan chakami.

9Iib-a, ammok ay manunumnumyu nan foraymi ya likiatmi ay nunchunchunu as inurkiw ya lenafi ta wachay iyarami as kasaporanmi. Tit-iwa sa, tay achimi laychun ay palikiatun chi uray usa kan chakayu as nan nun-ekaskasabaanmi kan chakayu as nan Ammay ay Chamag ay nurpu kan Apo Dios.

10Chakayu ya hi Apo Dios nan mangepaneknek as nan ukialimi kan chakayu ay omaafurot hesa. Nasantowan ya nalintig kami met ya maid us en-enatmi as maepafiasoranmi. 11Ammuyu met us ay nan en-enatmi kan chakayu am-in at kaman as nan atun nan ama ay manukun as nan pototna. 12Tinugtukunmi chakayu, liniwliwami chakayu ya finilfilinmi chakayu ay matakú kayu koma ay maiyunud as nan laychun Apo Dios ay nangayag kan chakayu ay maetapi henan muntorayana ya kaichayawana.

Nan Napalikiatanan Nan Omaafurot Ad Tesalonica

13Kanayon kami us ay munyaman kan Apo Dios, tay as nan nanngoranyu as nan kalina ay enkasabami at achiyu ifilang chi as ap-apat chi tatakú, ngem kunyu at infilang as tit-iwa ay kalen Apo Dios. Nan kalen Apo Dios at wachay panakafialina ay cha mamarfialiwi as nan fiyagyú ay omaafurot. 14Iib-a, maila ay enmafurot kayu tit-iwa, tay nan enommat kan chakayu at kaman as nan enommat as nan chiyuycha iglesian Apo Dios ad Judea ay chicha nan omaafurot kan Cristo Jesus. Penarpalikiat chakayu as nan kakailiyanu ay kaman kan chicha ay penarpalikiat nan kakailiyancha ay Judio. 15Chicha ay Judio nan nangepapatuy kan Apo Jesus ya nan chiyuycha pomapadtu, ya chicha us nan namalikiat kan chakami. Kontrauncha us nan laychun Apo Dios, ya munfialincha as kafusor chi am-in ay tatakú. 16Tit-iwa sa, tay penachascha ay mangepawa kan chakami ay mun-ekasaba as nan chiyuycha Gentil ta maesarakancha koma. Hiyana nan chacha at-atun ay manapitapi as fiasfiasorcha inkiana ongoongor.

Ngem ad wani, inumchan nan manusaan Apo Dios kan chicha.

Nan Nailiwan Cha Pablo As Nan Omaafurot Ad Tesalonica

¹⁷Iib-a, as nan naisiyananmi kan chakayu as hen-omaketan, enpapatimi ay munfiangad hesa ta kasin takú koma mun-iinnila, tay nailiw kami as solet kan chakayu. Uray mu achawwi kayu kan chakami, nunumnumunmi challu chakayu. ¹⁸Laraychunmi tit-iwa ay munfiangad ay mangila kan chakayu, kaskasin kan ha-un. Namen ongor ay penadpachasku ay umuy hesa, ngem penas-iw chakami kan Satanas. ¹⁹Nan munlaraychanmi ay mangila kan chakayu at kiapú ta chakayu nan lagsakmi, namnamami ya kaichayawanmi as nan maesakianganmi kan Apo takú ay Jesus as nan kasina omaliyan. ²⁰Tit-iwa ay chakayu nan mangepalagragasak kan chakami ya kiapón nan maichayawanmi!

Nan Naifiaoran Timoteo Ad Tesalonica

3 Isunga as nan achimi mangeta-unan as iliwmi kan chakayu, ninumnummi kan Silas ay un-unuyna ay munfiati kami ad Atenas. ²Angkiay infiaormi kan chakayu nan ifia takú ay hi Timoteo ay kadwami ay cha munserserfi kan Apo Dios ya kadwami ay mangekaskasaba as nan Ammay ay Chamag maepangkep kan Cristo. Infiaormi hiya ta papigsauna ya fiadngana chakayu as nan pammatiyu ³ta maid koma mankug as pammatina kiapú as nan nauycha liglikiat. Chakayu ay mismu at ammu ay nakeddangan takú ay mapalikiat. ⁴Tay as nan kawad-anmi pay laing kan chakayu, enpakaon-onami ay nangifiakia kan chakayu ay mapalikiat takuntu, at ammu ay

hiyasa met nan tit-iwa ay enommat. ⁵Hiyana nan kiapón nan nangifiaorak kan Timoteo ay umuy hesa ta maam-muwak mu kukutug nan pammatiyu, tay achiyak makaeta-un as nan munsusu-uchanmi as chamag maepangkep kan chakayu. Enatku na, tay umugyatak, atun at mu enallilaw chakayu kan Satanas, at maid at kotkotok nan nunfor-ayanmi hesa.

⁶Ngem ad wani, nunfiangad hi Timoteo ay nurpu kan chakayu, at enpakaammuna nan ammay ay chamag maepangkep as nan pammatiyu ya layadyu kan Apo Dios ya as nan iib-ayu. Infiakiana us ay kanayonyu ay numnumun chakami, ya laychunyu us ay mangila kan chakami ay kaman as nan layadmi ay mangila kan chakayu. [¶]

⁷Isunga hiyachi ay iib-a, uray kun kami nalilifokan as solet ya ongor chi iliwasmu at naepapigsa challu nan numnummi as nan nangammuwanmi as nan maepangkep as nan pammatiyu. ⁸Tay ad wani at naragsak nan matakuanmi mu iturturuyyu nan pammatiyu kan Apo Jesus. ⁹Achimi ammu nan kananmi ay munyaman kan Apo Dios kiapú kan chakayu, tay ongor chi lagsakmi as nan sangwanan Apo Dios takú kiapú kan chakayu. ¹⁰Inurkiw ya lenafi ay epapasnekmi ay mangichawat kan Apo Dios ta kasin takú koma mun-iinnila ta tapiyanmi nan kenakurang nan pammatiyu.

¹¹Sapay koma ta hi Apo Dios mismu ay Ama takú ya hi Apo Jesus nan mangetoróng kan chakami ay umuy hesa kan chakayu. ¹²Taptapiyan ya pasafiyun koma nan Apo nan layadyu as nan tunggal usa ya as nan am-in ay tataku ay kaman as nan layadmi kan chakayu. ¹³Mu hiyasa, papigsauntu Apo Dios ay Ama takú nan numnumyu ta maidu

[¶]3:6 Ara. 18:5

maepafiasor kan chakayu ya nasantowan kayuntu as nan mangiilana as nan kasin omaliyan Jesus ay Apo takú ay kadwana nan am-in ay tatakuna.

Nan Fiyag Ay Mangepalaylayad Kan Apo Dios

(Efe. 4:17-32; Col. 3:1-10)

4 Nauy pay nan ifiakiami kan chakayu ay iib-a. Ammuyu at nan ekaman ay matakú ay mangepalaylayad koma kan Apo Dios, tay sinuruyu met kan chakami. Ad wani, babaen as nan kalibfenganmi ay inchat Apo Jesus, epakaasimi ya itukunmi kan chakayu ay taptapiyanyu koma nan ammay ay panagfiyagyu ay kaman as nan chayú at-atun. ²Tay ammuyu met nan chiyuycha infilinmi kan chakayu babaen as nan kalibfenganmi ay nurpu kan Apo Jesus. ³Nan enkeddeng Apo Dios at nan munfialinanyu as nasantowan ay tatakú. Isunga masapor achiyu epappapas nan assi ay lachok. ⁴Chakayu am-in ay lanaraki at masapor ammuyu nan atunyu ay omasawa ta nasantowan ya maichayaw koma. ⁵Fiakun assesesa ay nan mun-ongosán nan achoryu nan unuchunyu ay kaman as nan cha at-atun nan tatakú ay achi nangammu kan Apo Dios. ⁶Mu maepangkep ngarud as sa, maid koma kan chakayu nan mangekamkaman as senasator as nan ifiana winnu manggundaway kan hiya. Tay hi Apo Dios at chusaunantu nan chiyuycha mangekamkaman as nan am-in ay assesesa ay kaman as nan nangfiag-anan kan chakayu. ⁷Tay chaan chitaku enayakian kan Apo Dios ay mangekamkaman as naruket, ngem enayakian chitaku ay mangunud as

nasantowan ay panagfiyag. ⁸Isunga nan taku ay mangachi as nan nauy ay sursuru at fiakun taku nan chana achiyun, ngem kun at hi Apo Dios ay nangichat as Espiritu Santona kan chakayu.

⁹Mu maepangkep as layadyu as nan iib-ayu ay omaafurot, achimi masapor isurat kan chakayu, tay insuron Apo Dios kan chakayu nan atunyu ay munlennayad. ¹⁰Tit-iwa met kayman ay enkamanyu sa as nan am-in ay iib-a ay wacha henan intiru ay Macedonia. Ngem tukununmi chakayu ay iib-a ta taptapiyanyu pay nan atunyu ay munlennayad. ¹¹Nan epapasnekyu ay atun at matakú kayu ay natalna, achi kayu makififiyang as nan atun chi tapina, ya munchunu kayu ta wachay pagfiyagyu ay hiyasa challu nan infilifilinmi kan chakayu ad kasin. ¹²Atunyu chasa ta rispituwun chakayu as nan chiyuycha achi omaafurot, ya achi kayu masapor kumkumchaw as kasaporanyu as nan kumpurmi ay taku.

Nan Sursuru Maepangkep As Nan Omaafurot Ay Natuy

¹³Iib-a, laychunmi ay maammuwanyu nan kenatit-iwa maepangkep as nan chiyuycha omaafurot ay natuy ta achi kayu ngumuyus ay kaman as nan chiyuycha maid namnamacha.* ¹⁴Kiapú ta afurotun takú ay hi Jesus at natuy ya nataku challu manipud as nan utúy, isunga afurotun takú us ay takuwun Apo Dios nan chiyuycha natuy ay enmafurot kan hiya, at epatun-udnantu chicha kan Jesus as nan kasin omaliyan Jesus asna's luta.

¹⁵Hiyana nan sursuron nan Apo ay epakaammumi kan chakayu: Chitaku ay

§§4:4 1 Ped. 3:7. Nan usa ay laychun nan nauy ay kanan at hiyana: Nan tunggal usa at masapor etporna nan laylaychun nan achorna.

*4:13 Jn. 11:11-13; 1 Co. 15:15-20

kutug ay matatuku as nan urkiw ay kasin omaliyan Apo Jesus at achi takú elasiyan nan chiyuycha omaafurot ay natuy as nan uy takú manib-atan kan hiya. ¹⁶Tay nan Apo mismu at kumuwabtu ay murpu ad chaya. Ifukiawnantu nan filin, ya omayagtu us nan ap-apon nan anheles, ya madngortu nan tarampet Apo Dios. Omon-onantu ay matakun nan nunkatuy ay omaafurot kan Cristo. ¹⁷Angkiay chitaku ay matatuku as nan hiyachi ay timpu at maara takuntu ay maiyamong kan chicha ay maetag-uy henan lifuu ay uy manib-at kan Apo Jesus, at maketaku takú kan hiya inkiana. ¹⁸Isunga munlilinniwiwa kayu ngarud babaen as nan mangifiagfiag-anyu as nan nauycha ay chamag.

Nan Munsasakianaan As Nan Kasin Omaliyan Apo Jesus

5 Achimi kis-an isurat kan chakayu ay iib-a nan maepangkep as nan timpu ay ommatan chatona. ²Tay aamuyu met mismu ay nan urkiw ay kasin omaliyan nan Apo at kaman as nan loktat ay omaliyan nan mangaakiw as nan lafi. ³As nan hiyasa ay timpu nan mangarkaliyan nan tatakun un wachay talna as nan fiyagcha ya maid chanchanag, kalina at ya pakachachaelan nan omali kan chicha ay kaman as nan munpasikaran nan fiafiai as nan omankana, at achichantu makalayaw.

⁴Ngem kan chakayu ay iib-a, achi kayu matakun ay kaman kayu wacha henan ngongot. Isunga achi kayu ngarud makudkudnor as nan omaliyan nan hana ay urkiw ay kaman as nan makudnoranyu as nan loktat ay omaliyan nan mangaakiw. ⁵Tay chitaku am-in ay omaafurot kan Jesus at sinilawan Apo Dios nan numnum takú. Isunga fiakun chitaku tatakun nan lafi winnu ngongot,

ngem kun takú at nunfialin as tatakun nan kaorkia. ⁶Isunga achi takú koma un-unuchun nan cha at-atun nan tapina ay achi omaafurot ay kamancha nanassuy, ngem kun takú at koma munsasakiana ya etpor takú nan laylaychun nan achor takú. ⁷Tay as nan lafi nan massuyan nan tatakun, ya hiyasa us nan mafutangan nan chiyuycha munfutang. ⁸Ngem kiapú ta wacha takú as nan kaorkia, masapor etpor takú nan laylaychun nan achor takú. Isunga kanayon takú ay epasnek ay omafurot kan Apo Dios, ya kanayon takú ay nakasakiana ay mangepaila as layad takú as nan iib-a takú ya kan Apo Dios. Tay nan pammati ya layad takú at maepachong as nan manasarak as tagrang chi sorchachu. Iturturuy takú koma ay munnamnama ay maesarakan takú, tay nan namnama ay ansa at maepachong as nan helmet ay manasarak as uron chi sorchachu. ⁹Tay chaan chitaku pinili kan Apo Dios ay munlikiat as nan chusa kiapú as fungatna, ngem kun chitaku at esarakan babaen kan Apo takú Jesu Cristo. ¹⁰Natuy hiya para kan chitaku ta uray mu kukutug takú ay matatuku winnu natuy as nan kasina omaliyan, maketaku takú challu kan hiya. ¹¹Isunga munpepennapigsa kayu as pammati, ya munfifinnachang kayu ay kaman as nan chayu challu at-atun.

Nan Anongos Ay Tukun Pablo

¹²Epakpakaasimi kan chakayu ay iib-a ay rispituwunyu koma nan chiyuycha mangekarkalikiatan ay mangepangpanguru ya manugtukun kan chakayu as nan mangunuchanyu kan Apo Jesus. ¹³Epategyu koma chicha ya epailayu ay wachay layadyu kan chicha kiapú as nan chunucha. Munkekennappia kayu koma am-in.

[†]5:8 Efe. 6:13-17

¹⁴Epakaasimi kan chakayu ay iib-a ay fiag-anyu nan chiyuycha nanigkia, ya papigsaunyu nan numnum nan chiyuycha cha machischismaya. Fiadnganyu nan chiyuycha nakapuy chi pammaticha, ya anosanyu nan am-in ay tataku. ¹⁵Mu wachay mangelkaman as mangotettet kan chakayu, ilaunyu ta maid koma usa kan chakayu as manges-es-ang, ngem kun at kanayon ay ammay nan ekamanyu as nan tunggal usa ya as nan am-in ay tataku.

¹⁶Kanayon kayu koma ay naragsak.

¹⁷Kanayon kayu us ay munkararag.

¹⁸Munyanan kayu kan Apo Dios uray ngachanay cha om-ommat kan chakayu, tay hiyana nan enkeddengna ay unuchunyu ay makiuus-usa kan Cristo Jesus.

¹⁹Achyu pakinkun nan Espiritu Santo as nan laychuna kan chakayu. ²⁰Achyu ostun nan kanan nan pomapadton Apo Dios. ²¹Ngem kunyu at chistingun nan am-in ay maifiagfiakia ta maam-muwanyu mu tit-iwa ay nurpu kan Apo

Dios. Iturturuyyu ay omafurot as nan ammay, ²²ya achiyunyu nan am-in ay mangotettet.

²³Sapay koma ta hi Apo Dios ay kurpuwan chi talna nan mangpasanto kan chakayu ta maid munkuranganyu. Sapay koma ta aaywanana nan espiritu, numnum ya achoryu ta maid maepabpafiasor kan chakayu as nan kasin omaliyan Apo takú ay Jesu Cristo. ²⁴Hi Apo Dios ay nangayag kan chakayu at atuna chaná, tay matalek hiya.

²⁵Iib-a, ekarkararakian chakami pay us.

²⁶Pakomostaunyu nan am-in ay iib-a takú hesa ta epailayu ay munlelennayad kayu.

²⁷Babaen as nan kalibfengak ay inchat Apo Jesus, ifilinku kan chakayu ay ifi-asayu na ay surat as nan am-in ay iib-a takú hesa.

²⁸Sapay koma ta mawawacha kan chakayu nan grasyan Apo takú ay Jesu Cristo.

*Nan Maekadwa Ay Surat
Pablo As Nan Chiyuycha*

I-Tesalonica

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nauy ay surat Pablo at hiyana nan maekadwa ay suratna as nan chiyuycha omaafurot ad Tesalonica. Nunsurat hiya kan chicha kiapú ta naepachamag kan hiya ay chacha challu maliglikitan ya malilifokan maepangkep as nan munfiangchan Apo Jesus asna's luta. Wachacha nan tapina kan chicha ay nangepadpachamag ay kenalen kanu Pablo un natongpar at nan kasin omaliyan Cristo (2:2). Isunga nunsurat kasin hi Pablo kan chicha ta songfiatana sa.

Nan usa pay ay kiapúna as nunsuratana at nachamagna nan maepangkep as nan tapen nan omaafurot ay achi munchunu as pagfiyagcha, tay napadsokcha ya fifyanganchay cha at-atun chi tapina ay tatakú (3:11). Nan assesena ay tatakú at naallilawcha, tay nan wacha as numnumcha at maid kotok nan chacha munchunuchunuwan, tay nachamagcha ay chakus kanu enmali hi Apo Jesus.

Isunga as nan nauy ay surat, enlawlawag Pablo kan chicha ay munpailantu on-ona nan makali un Komokontra As Nan Am-in Ay Lintig Apo Dios, ya fusoruntu nan ongor ay tatakú hi Cristo sakbay munfiangad hiya. Senengarana nan chiyuycha napadsok ta munchunucha as pagfiyagcha, ya tinukuna nan chiyuycha omaafurot ta papigsauncha nan pammaticha uray ngachanay ommat kan chicha. Tinukuna pay chicha ta turachuncha hiya ay makakud.

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Nan Laplapon Nan Surat 1:1-2
Nan Mun-okomán Jesus As Nan Kasina Omaliyan 1:3-12

Nan Tukun Maepangkep As Nan Kasin Omaliyan Jesus 2:1-17

Nan Tukun Maepangkep As Kararag ya Kenapadsok 3:1-15

Nan Anongos Nan Surat 3:16-18

Nan Laplapon Nan Surat

1 Ha-un hi Pablo ay nurpuwan nan nauy ay surat. Nan kakadwak ay nunsurat at cha Silas kan Timoteo.

Nauy nan suratmi as nan iglesia hesa ad Tesalonica ay naifilang as tatakun Apo Dios ay Ama takú ya hi Apo Jesu Cristo.

²Sapay koma ta mawawacha kan chakayu nan grasya ya nan natalna ay numnum ay nurpu kan Apo Dios ay Ama ya kan Apo Jesu Cristo.

**Nan Mangokomán Apo
Dios As Nan Tatakú**

³Iib-a, masapor kanayon kami ay munyaman kan Apo Dios kiapú kan chakayu. Ustu mu atunmi sa, tay cha pumigsapigsa nan pammatiyu kan Apo Dios ya cha matapitapiyan nan layadyu as nan tunggal usa. ⁴Isunga chakami mismu at ichayawmi chakayu as nan chiyuycha iglesian Apo Dios kiapú as nan chayu mun-eta-ta-unan ya as nan chayu mangitururuyan ay omafurot uray mu ongor chi malilifokananyu ya maparpalikiatananyu kiapú as nan pammatiyu.

⁵Hiyana nan mangepaila ay nalintig nan atun Apo Dios ay mun-okóm as nan tatakú, tay hi Apo Dios nan mangesakiana kan chakayu ta munfialin kayu as maekari ay maetapi henan muntorayana.[‡] O, nan nauy muntorayan

[‡]1:5 Filp. 1:28-30; 1 Ped. 2:21

nan kiapúna ay chakayu mun-iliwliwas. ⁶Nalintig challu nan atun Apo Dios ay mun-okóm, tay paliwasanantu nan chiyuycha mamarpaliwas kan chakayu. ⁷Paiblayuna chakayu as nan chayu iliwliwas ya kaman us kan chakami. Atunantu sa as nan kasin omaliyan Apo Jesus ay murpu ad chaya ay kadanantu nan mannakafialin ay anghelesna ⁸ya nan cha kumilkilab ay apuy. ⁹Chusauntu Jesus ay Apo takú nan chiyuycha achi nangammu kan Apo Dios ya nan chiyuycha achi omafurot as nan Ammay ay Chamag maepangkep kan hiya. ⁸ ⁹Iliwaschantu nan chusa ay pannakachachael ay achi munpatingkia. Maisiyanchantu as nan Apo in-inkiana, ya achicha il-ilaun nan machaychayaw ay pannakafialina. ¹⁰Hiyasa nan ommat as nan urkiw ay omaliyantu Jesus ay mang-awat as pammachayaw ya panangrispiton nan am-in ay omafurot kan hiya. Maetapi kayu us kan chicha, tay enafurotyu nan kalen Apo Dios ay insururumi kan chakayu.

¹¹Isunga kanayonmi ay ekarkararakian chakayu ta munfialinun chakayu kan Apo Dios takú as tatakuna ay maekari as nan nangayakiana kan chakayu. Sapay koma ta babaen as nan pannakafialina at matongpar nan am-in ay ammay ay pangkepyu ad kasin ya marpas nan am-in ay chunuyu babaen as nan pammatiyu. ¹²Mu hiyasa nan atunyu, maichayawtu hi Apo Jesus kiapú kan chakayu, ya ichayaw chakayuntu us kan hiya. Ommat am-in chasa babaen as nan grasyan Apo Dios takú ya hi Apo Jesu Cristo.

Nan Komontra Kan Apo Dios

2 Mu maepangkep as nan kasin omaliyan Apo takú ay Jesu Cristo ya as nan maamongan takú ay uy manib-at kan hiya, ^{**} epakpakaasimi kan chakayu ay iib-a ²ay achi kayu koma naraka ay malilifok winnu machanakian mu wachacha nan padtu winnu pakaammu ay chinchinngoryu ay kanancha un emali at nan urkiw ay kasin omaliyan nan Apo. Achiyu afurotun uray kanancha un nurpu kan chakami chasa winnu kanancha un wachay suratmi kan chicha ay asesa nan kenalimi. ³Achi kayu munpapaallilaw as nan kumpurmi ay tatau uray ngachanay atuncha, tay achi challu omali sa ay urkiw sukúd fusorun onona nan ongor ay tatau hi Apo Dios, ya munpaila us nan mangontra as nan am-in ay lintig Apo Dios. Hi tona ay komontra nan natudingan ay machusa ad inferno. ⁴Kontraunantu nan am-in ay chaychayawun nan tatau ay kanancha un dioscha, ya epangatunantu nan achorna as kangatuwan as nan am-in. Angkiay ya uytu tomokor as nan tempon Apo Dios, ya kananantu un hiya mismu nan Apo Dios.

⁵Ay kunyu achi manumnum ay in-fiakiak am-in chaná as nan kawad-ak kan chakayu? ⁶Ammuyu us mu ngachana nan mangepapakud ad wani as nan nauy komontra kan Apo Dios ta achi munpaila inkiana umchan nan timpu ay enkeddeng Apo Dios. ⁷Cha munchunuchunu nan nauy komontra ay achi maam-ammuwan ad wani, ngem achi mafialin ay munpaila hiya inkiana makaan nan mangepapakud kan hiya. ⁸Mu makaan chi, munpailantu nan komontra. Ngem as nan kasin oma-

[¶]1:8 1 Tes. 4:17; Heb. 10:27; 2 Ped. 3:10-14

[§]1:8 Isa. 66:15-16

^{**}2:1 1 Tes. 4:17

liyan Apo Jesus, chachaelunantu nan komokontra as nan sumili ay munpailana, ya patayunantu babaen as nan long-agna.††⁹ Sakbay nan maamisan nan nauy komokontra ay kawad-an nan pannakafialin Satanas at epailanantu nan am-in ay karasen chi milagro, nakaskaschaaw ya sinyar.¹⁰ Osarunantu nan am-in ay mangotettet as pangallilawna as nan chiyuycha nakeddeng-an ay machusa, tay chaancha lenayad ay mangafurot as nan kenatit-iwa ta maesarakancha koma.¹¹ Isunga enparufus Apo Dios ay afurotuncha nan fikun tit-iwa¹² ta machusachantu am-in ay chaan enmafurot as nan kenatit-iwa, ngem kuncha at lenaylayad nan chiyuycha achi nalintig.

Nan Napili Ay Maesarakan

¹³Ngem masapor kanayon kami ay munyaman kan Apo Dios kiapú kan chakayu ay iib-a ay laylaychun nan Apo. Tay sakbay mafiayang chi ka-ichin at pinipilen Apo Dios chakayu ay maesarakan babaen as nan pannakafialin nan Espiritu Santo ay mangpasanto kan chakayu ya babaen as nan pammatiyu as nan kenatit-iwa.¹⁴ Enayakian Apo Dios chakayu ay maesarakan babaen as nan Ammay ay Chamag ay enkaskasabami kan chakayu ta maetapi kayu as nan kaichayawan Apo takú ay Jesu Cristo.¹⁵ Isunga iib-a, iturturuyyu ay omafurot, ya iturturuyyu ay mangun-unud as nan tit-iwa ay sursuru ay enkaskasabami ya insursuratmi kan chakayu.

¹⁶⁻¹⁷Sapay koma ta hi Apo takú ay Jesu Cristo mismu ya hi Apo Dios ay Ama takú nan mangepapigsa as numnumyu ya mangfiachang kan chakayu ta ammay chi chayú at-atun ya kankanan. Tay enpailan Apo Dios nan layadna kan chitaku, ya babaen as nan grasyana kan

chitaku, inchatnay maid patingkiana ay liwliwa ya ammay ay namnama kan chitaku.

Nan Chinmawatan Cha Pablo As Kararag

3 Nauy pay nan chawatunmi kan chakayu ay iib-a. Ekarkararakian chakami ta henkemad ay maepachamag nan kalen nan Apo ya ta ichayaw ya afurotun nan tatakú ay chumngor ay kaman as nan nangichayawan ya nangafurotanyu.² Ekararagyu us ta esarakan chakami kan Apo Dios as nan tatakú ay manangotettet chi ukialicha, tay achi am-in ay tatakú at omaafurot kan Apo Dios.

³Ngem uray, tay nan Apo at matalek. Papigsaunantu ya esarakanantu chakayu as nan pannakafialin nan Mangotettet ay hi Satanas.⁴ Kiapú as nan pammatiyu as nan Apo, achi kami munchuwachuwa ay chayú ekamkaman nan infilfilinmi kan chakayu ya chayú pay iturturuy.

⁵Sapay koma ta etoróng nan Apo nan numnumyu as nan layad Apo Dios kan chakayu ya as nan kenamanang-eta-un Cristo.

Nan Tukun As Nan Napadsok Ay Taku

⁶Iib-a, babaen as nan kalibfengan ay inchat Apo takú ay Jesu Cristo kan chakami, ifilinmi kan chakayu ay achi kayu makekadkadwa as nan am-in ay iib-a ay napadsok ay munchunu ya achi mangekaman as nan insursurumi kan chakayu.⁷ Tay chakayu mismu at ammuyú met nan atunyu ay mangunud as nan en-enatmi. Achi kami napadsok ay munchunu as nan nakepagananmi kan chakayu hesa.⁸ Maid enar-arami as kasaporanmi ay chaanmi finayachan. Kunmi at enkarkalikiatan ay nunchunchunu as inurkiw ya

††2:8 Pal. 17:14; 19:21; 20:9

lenafi ta maid uray usa kan chakayu as malikiatan kiapú as nan kasaporanmi. ⁹Enkamanmi na ta epailami kan chakayu nan ustu ay turachunyu, uray wachay kalintikianmi ay kumchaw kan chakayu as kasaporanmi. ¹⁰Tay uray as nan nakepapagyananmi kan chakayu at infilfilinmi ay mu ngachana nan napadsok ay munchunu at achiyu pakpakun.‡‡

¹¹Isuratmi na, tay chinngormi ay wachacha nan tapina kan chakayu ay nunkapadsok ay munchunu. Maid chacha at-atun mu achi yangkiay makififiyang as nan cha at-atun chi tapina ay tatau. ¹²Babaen as nan kalibfengan ay inchat Apo Jesu Cristo kan chakami, filinunmi chasa ay tatau ya tukununmi chicha ta nan chunucha yangkiay nan nonongnonguncha, ya munchunucha as pagfiyagcha.

¹³Ngem chakayu ay iib-a, achi kayu koma maum-uma ay mangekaman as

ammay.¶¶ ¹⁴Mu wachay achi mangafurot as nan nauy insuratmi, ilaunyu mu ngachan tosa ay taku, ya achi kayu makekadkadwa kan hiya ta mafianan.‡‡
¹⁵Achiyu ifilang hiya as kafusor, ngem kunyu at fiagfiag-an hiya as ifiayu.*

Nan Anongos Nan Surat

¹⁶Sapay koma ta nan Apo mismu ay kurpuwan chi talna at ichatnay natalna ay numnum kan chakayu as nan am-in ay timpu ya uray ngachanay om-ommat. Sapay koma ta mawawacha us hiya kan chakayu am-in.

¹⁷Ha-un hi Pablo ay nangisurat as nan nauy pakomosta. Hiyana nan chak at-atun as nan am-in ay suratku ta mangematonanyu ay ha-un tit-iwa nan nunsurat.

¹⁸Sapay koma ta mawawacha kan chakayu am-in nan grasyan Apo takú ay Jesu Cristo.

‡‡3:10 Ara. 18:3; 1 Tes. 4:11

¶¶3:13 Gal. 6:9

‡‡3:14 Rom. 16:17; 1 Co. 5:9-11

*3:15 Gal. 6:1; 1 Tes. 5:14

Nan Omona Ay Surat Pablo Kan

Timoteo

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nauy ay surat Pablo at para kan Timoteo ay usa ay fumarfiaru ay omaafurot kan Jesus. Mafialin ay enmafurot hi Timoteo kan Jesus as nan inmuyan Pablo ad Listra as nan omona ay nunfiatana ay mun-ekasaba (Ara. 14:6-7). Nan aman Timoteo at Griego (Ara. 16:1-3), ngem nan enana ay hi Eunice at Judio ya uray us nan lolana ay hi Loida. Napigsay pammaten chatona'y chuwa ay fianafiai ay Judio kan Jesus (2 Tim. 1:5).

As nan kawad-an Pablo ad Listra as nan maekadwa ay nunfiatana, nachamagna nan maepangkep as nan ammay ay ukialen Timoteo ya nan napigsa ay pammatina (Ara. 16:1-3). Isunga enayakiana hiya as kadwana ya kafiachangna as nan mangedkaskasabaana ya mangisursuruwana as nan maepangkep as nan Ammay ay Chamag. Nunlapu as nan hana ay timpu, inturturuy Timoteo ay nangfiachang kan Pablo (1 Co. 4:17; Filp. 2:19-22).

Nan usa henan chiyuycha lukiar ay nun-is-isuruwancha at henan siyudad ay Efeso, ya hid-i nan nanaynanan Pablo kan Timoteo ta hiya nan pannakaachor Pablo ay nangepangpanguru ya nangisursuru as nan iglesia hid-i (1:3). As nan kafiayag Timoteo hid-i, insurat Pablo nan nauy suratna kan hiya, ya nenamnamana ay mailana kasin hiya (3:14; 4:13).

Turu nan infiakiana as nan nauy ay surat. Nan omona at maepangkep as nan chiyuycha nun-is-isuru as achi tit-iwa, tay insursurucha ay mu laychun nan taku ay maesarakan, achi omas-asawa ya aaketunay kanuna. Isunga tinukun Pablo ay ustu hi Timoteo ay pakinkuna

chicha ay mun-isuru (1:3-7; 4:1-3, 7; 6:3-10, 20-21).

Nan maekadwa at nan chiyuycha ustu ay unuchun nan mapili ay mangepangpanguru as iglesia ya chiyuycha mapili ay fumadfiachang kan chicha. Nan chiyuycha mangepangpanguru as nan iglesia at masapor marispitu nan panagfiyagcha ta chicha mismu nan munturachan nan tatau (3:7).

Nan maekatlu at maepangkep as nan munkarakarakaniancha ya munchaychayawancha kan Apo Dios (2:1-3, 8-15), ya nan ustu ay atun ay mangfiachang as nan eellakas, anam-amá ya mafiabfiaor (5:1-16; 6:2).

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Nan Laplapon Nan Surat 1:1-2

Nan Maepangkep As Nan Achi Tit-iwa
Ay Sursuru 1:3-11

Nan Panagyaman As Nan Sug-ang Apo
Dios 1:12-20

Nan Munkarakarian Ya Munchayawan
2:1-15

Nan Chiyuycha Mangepangpanguru
As Nan Iglesia 3:1-16

Nan Tukun Maepangkep As Nan
Panagserfi Kan Cristo 4:1-16

Nan Atun As Nan Chiyuycha Ellakas,
Anam-amá Ya Mafiabfiaor 5:1-6:2

Nan Tit-iwa Ay Kenafiaknang 6:3-10

Nan Tukun Pablo Kan Timoteo 6:11-
21

Nan Laplapon Nan Surat

1 Ha-un hi Pablo ay apostol Cristo Jesus, tay hiyasa nan infilin Apo Dios ay Mangesarakan kan chitaku, ya hiyasa us nan infilin Cristo Jesus ay namnamaun takú ay mangedkaman as nan am-in ay sadsad-un takú.

²Nauy nan suratku kan he-a Timoteo ay ifilangu as tit-iwa ay anakku kiapú as nan enmafurotam.

Sapay koma ta mawawacha nan grasya, sug-ang ya nan natalna ay

numnum kan he-a ay nurpu kan Dios Ama ya kan Cristo Jesus ay Apo takú.

**Nan Mangfiag-anan
As Nan Chiyuycha
Mun-isursuru As Achi Tit-iwa**

(2 Ped. 1:2; Jud. 1:8-13)

³As nan inmuyak ad Macedonia, chinawatku kan he-a ay mayassaka ad Efeso, tay wachacha nan tapina ay tatau ay cha mangisursuru as achi tit-iwa. Ad wani, kasek itukun kan he-a ay filinum chicha ta ikinakcha nan chacha at-atun. ⁴Filinum pay chicha ta achicha nunumnumun nan chiyuycha es-estorya ay pinupus-uy ya anchuanchu ay lestaan chi kaap-uwan, tay nan kaman as nan hanacha at munlumu as masusumaan. Maid maifiachangcha as nan matongparan nan laychun Apo Dios, tay nan mangammuwan as nan laychuna at babaen as nan pammati yangkiay. ⁵Nan pangkep nan nauy ay filin at mu tongparuncha, wacha nan tit-iwa ay layadcha as nan iib-acha. Nan nauy ay layad at nurpu as nan nacharos ay pusu, ammay ay numnum ya tit-iwa ay pammati. ⁶Wachacha nan tapina ay tatau ay sinmiyan as nan nauycha ammay ay ukiali, at chatona nan kiapón nan chacha make-sososekan maepangkep as maid kotkotkna. ⁷Laychuncha ay mangisuru as lintig Apo Dios, ngem achicha maawatan nan laychun nan lintig ay kanan, ya achicha us maawatan nan chiyuycha epapeletcha.

⁸Mu maepangkep as nan lintig, ammu takú ay ammay sa mu ustu nan kaosarana. ⁹Ammu takú us ay nan lintig at fiakun para as nan chiyuycha ammay ay tatau, ngem kun at para as nan chiyuycha lomalabsing as lintig ya nunkasokel, chiyuycha achi munchaychayaw kan Apo Dios ya chiyuycha fumafiasor, chiyuycha achi nadosan chi panagfiyagcha

ya chiyuycha mangmangso as nan maepangkep kan Apo Dios, ya para as nan chiyuycha mangpatuy as chakchakorcha ya pachongcha ay taku, ¹⁰para us as nan chiyuycha mangepappapas as assi ay lachokcha, as nan chiyuycha lanaraki ay manarud as pachongcha ay lanaraki ya kaman us as nan fianafiai ay manarud as pachongcha ay fianafiai, para us as nan chiyuycha mangelayaw as taku, as nan chiyuycha nunkangutum, as nan chiyuycha muntistigu as achi tit-iwa ya para as nan chiyuycha mangekaman as maekontra as nan tit-iwa ay sursuru. ¹¹Nan tit-iwa ay sursuru ay maepangkep as nan lintig at maiyunud as nan Ammay ay Chamag ay entalek nan kangatuwan ya machaychayaw ay Apo Dios kan ha-un ta epakaammok as nan tatau.

**Nunyanan Hi Pablo Kiapú
As Nan Sug-ang Apo Dios**

¹²Munyananak kan Cristo Jesus ay Apo takú ay mangepapapigsa kan ha-un ay mangekaman as nan nauy ay chunu, tay infilangak as matalek babaen as nan nangchutokanak ay munserfi kan hiya. ¹³Hiyachi nan enatna uray mu nunkaliyak as maifusor kan hiya, penalikiatku ya enoongngosak nan amin ay tatakuna ad kasin. Ngem sinuganganak challu kan Apo Dios, tay as nan hiyachi at chaanak pay laing enmafurot, isunga chaanku naammuwan payat nan chak at-atun. ¹⁴Somabsafi nan grasya ay inchat nan Apo kan ha-un, at enetanak pay as pammati ya layadku as nan pachongku ay taku ay hiya challu nan chana id-ichat kan chitaku ay naetatapi kan Cristo Jesus. ¹⁵Nauy nan sursuru ay tit-iwa ya masapor maafurot: "Enmali hi Cristo Jesus asna's luta ta esarakana nan fumafiasor." Ha-un nan kaongoran chi fiasfiasorna kan chicha am-in. ¹⁶Ngem

sinug-anganak kan Apo Dios ta ha-un nan usa ay mail-an nan maid munkuran-gana ay kenaanos Cristo. Uray mu ha-un nan kaongoran chi fiasorna, sinug-anganak challu kan Apo Dios, isunga nunfialinak as munturachan chi uray ngachanay taku ta mafialincha ay omafurot kan hiya ya ta maichat us kan chicha nan fiyag ay maid patingkiana. ¹⁷Machaychayaw ya mafigfigfig koma nan in-inkiana ay Ari ay us-usa ay Apo Dios ay achi matmatuy ya achi maila! Amen.

¹⁸Anakku ay Timoteo, etalekku kan he-a nan nauycha filfilinku ay maiyunud as nan naepapadtu ad kasin ay maepangkep kan he-a: Osarum nan enpadtucha ta tumurudka ay mangamis as nan mangotettet. ¹⁹Papipigsaum nan pammatem ya il-ilaum ta nacharos chi numnummu, tay wachacha nan tapina ay nangachi as nan nacharos ay numnum, isunga chinachaelcha nan pammatacha. ²⁰Nan chuwa kan chicha at cha Himeneo kan Alejandro ay inpurangku kan Satanas ta suruwuncha ay achi munkalikali as maifusor kan Apo Dios.†

Nan Maepangkep As Nan Panagkararag

2 Nauy pay nan ifiakiak kan he-a. Nan omona at masapor ay ekarkarakian takú nan am-in ay tatakú. Chumawat ya munyaman takú kan Apo Dios para kan chicha. ²Ekararakian takú us nan ar-ari ya nan am-in ay tapina ay wacha as nan nangatu ay saad ta natalna ya nadosan nan panagfiyag takú as nan cha takú munserserfiyan kan Apo Dios ya mangun-unuchan as nan

ustu ay ukiali. ³Ammay mu assesa nan atun takú, tay omepalaylayad kan Apo Dios ay Mangesarakan kan chitaku. ⁴Laraychuna as solet ay maesarakan nan am-in ay tatakú ya maammuwancha us nan tit-iwa maepangkep kan hiya. ⁵Tay us-usa nan Apo Dios ya us-usa nan nuntotong-an nan tatakú ya kan Apo Dios. Hiya hi Cristo Jesus ay nunfialin as taku. ⁶Inchatna nan achorna ta mawayawayaan nan am-in ay tatakú. Naekaman na as nan ustuy ay timpu ay pinilen Apo Dios, ya hiyachi nan kail-an nan layadna ay maesarakan koma nan am-in ay tatakú. ⁷Isunga piniliyak kan Jesus as usa ay apostolna ya mun-ekaskasaba ta uyku isuru as nan chiyuycha Gentil nan tit-iwa ay maepangkep kan hiya ta omafurotcha. Chak ifiakia nan tit-iwa. Achiyak cha munkutkutum.

⁸Laraychok ngarud ay nan lanaraki nan mangepanguru as kararagyú henan am-in ay maam-amongan nan chiyuycha omaafurot kan Cristo, ngem masapor napudnucha kan Apo Dios, ya maid fungfungatcha winnu maid makisum-sumaancha as nan mangetag-uyancha as limacha ay munkararag.‡

⁹Kun pay us nan fianafiai, laychok us koma ay munfiachucha as nan maifiakiay ay fiachu kan chicha, fiakun nan chiyuy kafiafiain. Achicha koma labsun ay mang-ar-arkos as fookcha as fialetok winnu perlas, ya achicha munfiachu as nunkangina.¶¹⁰Kuncha at koma ekaman nan anam-ammay, tay chatona nan ustuy ay cha atuatum nan fianafiai ay mangali un nadosan chi panagfiyagcha. ¹¹As nan chumngoran nan fianafiai as nan kalen Apo Dios, masapor kumikinakcha

†1:20 1 Co. 5:5

‡2:8 Sal. 141:2; 143:6

¶2:9 1 Ped. 3:3

ay mun-achar, ya kuncha yangkiay epa-panaag nan cha maisursuru.[§] ¹²Achek eparufus ay isuruwan ya etorayan nan fianafiai nan lanaraki. Masapor kuncha kumikinak. ¹³Tay hi Adan nan enmon-ona ay finayang Apo Dios, haat hi Eva. ¹⁴Fiakun hi Adan nan naallilaw, ngem nan fiafiai ay asawana. Isunga nan fiafiai nan enmon-ona ay finmasor kan Apo Dios. ^{**} ¹⁵Hiyana nan kiapúna ay mapalikiatan nan fianafiai ay omanak. Ngem maesarancha challu mu iturturuycha ay omafurot kan Apo Dios, manglaylayad as nan pachongcha ay taku, mangunud as nan nasantowan ay panagfityag, ya naannadcha's nan chacha atun.

Nan Chiyuycha Mangepangpanguru As Nan Chiyuycha Iglesia

(1 Tim. 5:17-25; Tit. 1:5-9; 1 Ped. 5:1-4)

3 Tit-iwa nan kanancha ay nan taku ay manglalayad ay munfialin as mangepangpanguru as nan iglesia at napateg ay chunu nan laraychuna. ²Kiapú ta napateg chi ay chunu, masapor ay nan mangepangpanguru as nan iglesia at maid maepafiasor kan hiya. Masapor us us-usa nan asawana. Naonngan hiya ya maetporana nan laylaychun nan achorna. Masapor maichayaw chi ukialina. Masapor us ammuna ay munmangili ya naraing ay mun-isuru. ³Achi futtang hiya ya achi omaabkor, ngem kun at naanos ya achi makisumsuma. Masapor achi naakum as siping. ⁴Masapor us kafiaelana ay mangepangpanguru ay ustu as nan pamilyana, ya kafiaelana ay mangepaafurot as nan an-akna

kan hiya. Masapor us rispituwuncha ay ustu hiya. ⁵Tay mu achina ammu ay mangepanguru as nan mismu ay pamilyana, anan atuna ay mangepanguru as nan iglesian Apo Dios? ⁶Masapor fiakun kaetaptapi as nan pammati, tay atun at mu pomangas, at hiyasa nan mangededengantu Apo Dios kan hiya ay machusa ay kaman as nan naekaman kan Satanas. ⁷Masapor us rispituwun chi achi omaafurot hiya ta achi maifiafiain ya achi makna as nan sil-ub^{††} Satanas.

Nan Chiyuycha Fumadfiachang As Nan Iglesia

⁸Nan chiyuycha us fumadfiachang as nan chiyuycha mangepangpanguru as nan iglesia at masapor maifilangcha as marispitu, ya achicha nangutum. Masapor achicha futtang, ya achicha naakum as siping.^{‡‡} ⁹Masapor iturturuycha ay omafurot as nan kenatit-iwa ay maepangkep as nan pammati ay enpakaammon Apo Dios, ya nacharos us chi numnumcha. ¹⁰Masapor mapachascha on-ona ta mu maid maanapan as maepafiasorancha at mafialincha ay munserfi as fumadfiachang. ¹¹Nan as-awacha^{¶¶} us at masapor maifilangcha as marispitu. Masapor achicha omekakakak-ali. Masapor maetporcha nan laylaychun nan achorcha, ya matalekcha as nan am-in ay atuncha. ¹²Nan usa ay fumadfiachang at masapor kun usa nan asawana, ya kafiaelana us ay mangepangpanguru ay ustu as nan an-akna ya tapina pay ay membron nan pamilyana. ¹³Nan chiyuycha fumadfiachang ay munserfi ay ustu at maarachantu nan rispiton

§2:11 1 Co. 14:34-35

**2:14 Gen. 3:6, 13; 2 Co. 11:3

††3:7 2 Tim. 2:26

‡‡3:8 Rom. 16:1; Filp. 1:1

¶¶3:11 Nan usa pay ay laychun tona ay kanan at nan fianafiai ay fumadfiachang as nan iglesia.

nan iib-acha kan chicha, ya kaskasinha tumurud ay mangepakaammu as nan maepangkep as nan pammatica kan Cristo Jesus.

Nan Kenatit-iwan Nan Pammati Takú

¹⁴Kunku pay cha isurat na, chak us challu namnamaun ay achi mafiyag at omaliyak kan he-a. ¹⁵Ngem mu wachay mapas-iwak, nan nauy suratku nan mangifiakia kan he-a as nan ustu ay unuchun nan usa ay omaafurot as nan pamilyan Apo Dios. Nan laychok ay kanan at nan iglesian nan matataku ay Apo Dios ay hiyasa nan tukud ya pugnad nan kenatit-iwa ay maepangkep kan Cristo. ¹⁶Maid mangesaot as nan kenaamud nan cha takú ab-afurotun ay maepangkep kan Cristo ay chaan naepakaammu ad pus-uy, ngem nauy nan enpakaammon Apo Dios ad wani: Nunfialin hi Cristo as taku.

Penaneknekan nan Espiritu nan kenalintigna.

Inil-ilan nan anheles hiya.

Naekaskasaba nan maepangkep kan hiya henan am-in ay nasyon,

at wachacha nan enmafurot asna's luta.

Haat maetag-uy hiya henan machaychayaw ay kawad-an Apo Dios.

Nan Achi Tit-iwa Ay Mun-isursuru

4 Narawag nan ifiagiakian nan Espiriton Apo Dios ay as tapen chi urkiw at wachacha nan mankug as nan pammatica. Omafurotchantu as nan chiyuycha omaallilaw ay anennet, at unuchuncha nan isursurucha. ²Nan nauy-cha ay sursuru at murpu as nan pakamankaman ya nunkangutum ay tataku. Nan numnumcha at nachachael ay kaman naatongan as lanchok. ³Chatona nan tataku ay mangepawa as omasaw-an

ya mangkakanan as tapen nan makan. Ngem finayang Apo Dios chaná ay makan ta awatun ya kanun nan chiyuycha omaafurot ay nangammu as nan kenatit-iwa mu munyamancha on-ona kan hiya. ^{§§} ⁴Tay am-in ay finayang Apo Dios at ammay, isunga maid maachi mu munyaman takú ay mang-awat.* ⁵Tay mu atun takú sa, maifilangcha as ammay babaen as nan kalen Apo Dios ya kararag takú.

Nan Ammay Ay Fiabfiaarun Cristo Jesus

⁶Mu isurom chaná ay filfilin as nan iib-a ay omaafurot, munfialinkantu as ammay ay munserserfi kan Cristo Jesus, ya cham us epaila ay naawatam nan kenatit-iwa ay maepangkep as nan pammati takú ya maepangkep as nan ammay ay sursuru ay inun-unudmu. ⁷Achim cha chungchungrun nan chiyuycha pinupus-uy ay es-estorya ay maid kotkotokcha ya achi nadiosan. Ngem kunmu at epaingsa ay mangunud as nan nadiosan ay panagfiyag. ⁸Manuwat, tay wacha nan akét ay kotok nan mangpakunukian as achor, ngem kaskasin wadwacha nan kotok nan nadiosan ay panagfiyag, tay enkaren Apo Dios ay gun-gunaana chitaku fiakun yangkiay as nan fiyag ad wani ngem uray us as nan fiyag as tapen chi urkiw. ⁹Tit-iwa na ay infiakiak, isunga libfengna ay maawat ya maafurot ay maid chuwachuwa. ¹⁰Isunga epapati takú ay munserfi kan Apo Dios ay matataku in-inkiana, tay entalek takú nan namnama takú kan hiya ay mangesarakan as nan am-in ay tataku, kaskasin as nan chiyuycha omafurot kan hiya.

¹¹Nan nauycha infiagiakiak kan he-a nan ifilinnu ya isurom kan chicha. ¹²Achim eparufus ay elayusan

§§4:3 Gen. 1:29-30; 9:2-3; Mar. 7:19; Ara. 10:15

*4:4 Gen. 1:31; Rom. 14:14; 1 Co. 10:25-26

chaká kiapú as nan kenaongam. Ngem kunka at munfialin as munturachan chi omaafurot babaen as nan ukialem ya kalem, layadmu, pammatem ya maid kenaruket as numnummu ya cham atuatum. ¹³Iturturuymu ay mangifiasfiasa as nan Kalen Apo Dios as nan sangwanan nan naaamong ay omaafurot. Hiyana nan ekaskasabam ya isursurom inkiana omaliyak hesa. ¹⁴Achim engannanuy nan inchat nan Espiritu Santo kan he-a ay kafiaelam, ngem kunmu at osarun chasa. Nan nauycha kafiaelam at naichatcha kan he-a as nan nangifiag-an nan chiyuycha pomapadtu ay hiyasa nan kafiaelam ya as nan nangepatayan nan chiyuycha mangepangpanguru as limacha kan he-a. ¹⁵Nunumnumum ya aasekasuwum chasa ta wachay mangil-an nan tatau ay cha matapiyan nan kafiaelam. ¹⁶Il-ilaum nan ukialem ya nan isursurom. Tay mu hiyasa nan epapasnekmu ay atun at fiakun yangkiay nan achormu nan esarakam ngem uray us nan chiyuycha manmannor kan he-a.

**Nan Kalibfengan Nan
Mangepangpanguru As Nan
Iib-a Ay Omaafurot**

5 Achim sengsengaran nan papanguruwam ay lanaraki, ngem kunmu at iyam-amma ay maketagtakitfor kan chicha ay kaman chicha nan amam. Ifilangmu nan chiyuycha lanaraki ay enauchaem as kaman iib-am ay lanaraki. ²Ifilangmu us nan chiyuycha papanguruwam ay fiabfiafiai as kaman enam, ya nan chiyuycha fiabfiafiai ay enauchaem as kaman iib-am ay fianafiai ay maid kenaruket as numnummu ya as nan cham atuatum.

³Masapor us rispituwum ya fiadngam nan chiyuycha ellakas ay maid mangaywan kan chicha. ⁴Ngem mu wachay an-akcha winnu ap-ucha, masapor suruwun nan pamilyacha ay nan on-onancha as nan munserserfiyan-cha kan Apo Dios at nan mangay-aywanancha as nan pamilyacha. Tay as nan mangekamanancha as sa at maafuscha nan en-enat nan chanakchakorcha ya ap-ucha kan chicha. Mu hiyasa nan atuncha, malaylaychan hi Apo Dios. ⁵Nan ellakas ay maid paat mangaywan kan hiya at maid kasina namnaun ay chumawatan as fiachang mu achi kan Apo Dios yangkiay. Isunga iturturuyna ay munkarkararag ya chumawchawat as fiachangna as inurkiw ya lenafi. ⁶Ngem nan ellakas ay kun yangkiay nan laylaychun chi achornay anapuna at kaman nanatuy uray mu natatau. ⁷Ifilimu chaná as nan chiyuycha omaafurot ta maid maepafiasor kan chicha. ⁸Tay mu wachay omaafurot ay achi mangfiachang as iib-ana, kaskasin nan mismu ay pamilyana at chinukkiana nan pammatina. Maifilang hiya as kaskaskasin mangisiw mu nan chiyuycha achi omaafurot.

⁹As nan lestaan nan chiyuycha ellakas, nan maelesta yangkiay ay mafiadngan at nan chiyuycha muntawwun as unum puru ya nasorok ay chaan kasin omas-asawa. [†]¹⁰Masapor ammay chi kachamchamakiancha as nan am-in ay en-enatcha kaman kan chatona: Enaywanancha ay ustu nan an-akcha, nunmangmangilicha, napakumbabacha ay nunserserfi as nan tatakun Apo Dios, finadfiadngancha nan chiyuycha maliglikiatan, ya inturturuycha ay nangekamkaman as kumpurmi ay ammay.

[†]5:9 Rom. 16:1

¹¹ Ngem achiyu etapi as nan lestaan nan chiyuycha chaan pay narakay ay ellakas. Tay mu umchan nan layadcha ay kasin omasawa at enganuycha ay munserfi kan Cristo. ¹² Mu hiyasa nan atuncha, makafiasorcha, tay chaancha tenongpar nan enmon-ona ay enkaricha kan Cristo. ¹³ Nan usa us at epaingsachay kenapadsok, ya itukiachay likud as kaafoafong. Fiakuncha pay yangkiay napadsok, ngem itukiacha ay mangapaapat as maepangkep as tapina ay tatakú, ya makififiyangcha as cha at-atun chi iib-acha. ¹⁴ Isunga laychok ay kun at omasawa nan chiyuycha ellakas ay chaan pay narakay ta omanakcha ya asekasuwuncha nan pamilyacha ta maid atun nan chiyuycha kafusor takú ay mangsot kan chitaku ay omaafurot. ¹⁵ Nan mangifiag-ak as na at kiapú ta wachacha nan tapina ay ellakas ay chakus nankug kan Cristo, at immunudcha kan Satanas. ¹⁶ Mu wachay omaafurot ay fiafiai ay nakin ib-a as nan chiyuycha ellakas, hiya nan mangaywan kan chicha ta achi mapalikiatan nan iglesia ta wachay atun tona ay iglesia ay mangfiachang as nan tapina ay ellakas ay maid paat mangaywan kan chicha.

¹⁷ Nan chiyuycha mangepangpanguru ay manganonongnong ay ustu as chunucha at maifilangcha ay maichayaw ya masapor malagfuwancha ay ustu, kaskasin nan chiyuycha mangepapasnek ay mangekasaba ya mangisuru as nan Kalen Apo Dios. ¹⁸ Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Achim fudfuchan nan tapak nan fiaka as nan chana mangikiatkiatinan

ay mang-elek as pakuy ta wachay atuna ay mangan.”[‡]

Kanana us, “Nan munlagfu at libfengna ay malagfuwan.”[¶]

¹⁹ Mu wachay taku ay mangepafiasor as nan mangepangpanguru, achim afurotun hiya mu maid paat chuwa winnu turu ay tistigu. ²⁰ Kun pay nan chiyuycha finmasor ya achi munfiawi, sengaram chicha as nan kaongoran nan omaafurot ta umugyatcha us nan tapina ay mangunud kan hiya.[§]

²¹ Ifilinku kan he-a as nan sangwanan Apo Dios ya Cristo Jesus ya as nan sangwanan nan nasantowan ay anheles ay tongparum chaná ay filfilin ay mapapchong nan am-in ay atum as nan uray ngachana ay taku. O, maid pasis-iyau.

²² Achika munkiakianat ay pumili as munfialin as mangepangpanguru as nan chiyuycha omaafurot. Achika maketap-tapi as nan fiasor chi tukún. Il-ilaum ta nacharos nan panagfiyagmu.^{**}

²³ Fiakun yangkiay chanum nan cham ig-ikopun, ngem umikopka as hen-anaket ay fiayas ta akiasana nan saket nan putom ya tapina pay ay kankanayon ay putputukum.

²⁴ Wachacha nan tapina ay tatakú ay naraka ay maila nan finmasorancha, ya ammu takú ay machusachantu. Ngem as nan tapina at maila yangkiay as kasin. ²⁵ Kaman us as nan anam-ammay ay cha at-atun chi taku at naraka ay maila, ngem as nan tapina at achi, ngem mailantu challu as kasin.

6 Nan am-in ay mafiabfiaor ay omaafurot at masapor rispituwuncha ay ustu nan amocha as nan am-in ay atuncha ta maid kas-otan Apo Dios ya nan sursuru takú. ² Nan chiyuycha mafiab-

[‡]5:18 Deut. 25:4; 1 Co. 9:9

[¶]5:18 Mat. 10:10; Luc. 10:7

[§]5:20 Mat. 18:15-20

^{**}5:22 1 Tim. 4:14; 2 Tim. 1:6; Ara. 6:6; 13:3

fiyor ay omaafurot ay nakin amo as omaafurot at masapor achicha elalayusan chicha kiapú ta ib-acha chicha ay omaafurot. Kuncha at kaskasin paamayun koma nan atuncha ay munserfi kan chicha, tay nan chiyuycha amocha ay mang-awat as nan fiachangcha at ib-acha chicha ay omaafurot ay laylaychuncha. Chatona nan masapor ay isurom ya itukunmu as nan omaafurot hesa.

Nan Achi Tit-iwa Ay Sursuru Ya Nan Munlayad Ay Fumaknang

³Mu wachay taku ay mangisuru as tukún ay achi maiyunud as nan ustu ay insursuron Apo takú ay Jesu Cristo ya achi maiyunud as nan maepangkep as nan nadiosan ay panagfiyag ⁴at napangas ya maid ammunna. Kuna laychun yangkiay ay cha makesongsongfiat ya makisumsuma as maepangkep as nan laychun ay kanan nan kali ay munlumu as apos, munsosongfiatan, omekak-aliiyan ya mangotettet ay sospetcha, ⁵ya kanayon ay sososek as nan tataku ay nachachael chi numnumcha. Maid ammucha as nan kenatit-iwa ay maisursuru. Ka-anancha un fumaknangcha mu nadiosan nan panagfiyagcha.

⁶Tit-iwa met ay ongor nan maaran nan taku ay nadiosan chi panagfiyagna mu mapnek hiya as nan wacha kan hiya. ⁷Tay as nan naiyankan takú asna's luta at maid uy takú inyali, ya mu matuy takú, maid us uy takú etakin.^{††} ⁸Isunga mu wachay ommat as kanun ya fiachu takú, mapnek takú koma.^{‡‡} ⁹Ngem nan chiyuycha munlayad ay fumaknang at narakacha ay iyafud chi sulisug ay kamancha nakna as nan kenamaid amammu ya chumachael ay laylaychun.

Chatosa nan mangiyuy kan chicha as nan chusa ay maid patingkiana. ¹⁰Tay nan layad as siping yangkiay at hiyasa nan kurpuwan chi am-in ay kenamangotettet. Kiapú ta ongor chi layadcha as siping, wachacha nan tapina ay nankug as pammaticha. Nan nunfianakian tosa ay enatcha at ongor chi ngunguyuscha.

Nan Anongos Ay Tukun Pablo

¹¹Ngem he-a Timoteo ay usa ay munserserfi kan Apo Dios, achim at atun chasa am-in. Kunmu at epapati ay mangekaman as nankenalintig ya nadiosan ay panagfiyag. Iturturuyumu ay omafurot kan Apo Dios. Laylaychum hi Apo Dios ya nan iib-am. Eta-unmu nan likiatmu, ya anosam nan iib-am. ¹²Epa-pasnekmu nan kafiaelam ay mangafurot kan Apo Jesus ay kaman as nan cha makeab-abfiak ay mangepapasnek ay tomagtag ta mangafiak. Maepachongka kan tona ya kokompotka as nan fiyag ay maid patingkiana. Tay hiyana nan kiapúna ay enayakian chaká kan Apo Dios as nan nangifiag-am as pammatem as nan sangwanan nan ongor ay tataku. ¹³As nan sangwanan Apo Dios ay umidichat as fiyag chi ka-ichin ya as nan sangwanan Cristo Jesus ay nangepaneknek as nan kenatit-iwa kan Poncio Pilato, ifilinku na kan he-a: ¹⁴Masapor afurotum nan am-in ay naifilfilin kan he-a ya ilaum ta achi makaskaslangan sa as achi tit-iwa ya maid kas-otana inkiana as nan urkiw ay munfiangchan Apo takú ay Jesu Cristo. ¹⁵Munfiangadtu hi Apo Jesus as nan ustu ay urkiw ay pinilen Apo Dios. Hi Apo Dios nan machaychayaw ya hiya yangkiay nan Mangetoray as nan am-in. Hiya nan Aren chi kaari-ari ya Ap-apon chi kaap-aapapu. ¹⁶Hiya yangkiay nan achi mat-

^{††}6:7 Job 1:21; Ecl. 5:15

^{‡‡}6:8 Prov. 30:7-9; Mat. 6:25-33; Luc. 12:22-31

matuy. Nan kawad-ana at achi mafialin ay sag-unun, tay sumili as solet. Maid taku ay nangila kan hiya, ya kun challu maid makaila kan hiya. Sapay koma ta maichayaw hiya ya muntoray in-inkiana! Amen.[¶]

¹⁷ Filinum nan nunkafiaknang asna's luta ta achicha munpangpangas. Ifil-inmu us ta fiakun nan kenafiaknang ay naraka ay malitaw nan uycha nanamna-maun, ngem kun at hi Apo Dios ay maid ek-ekotna ay mangid-ichat kan chitaku as am-in ay mangepalaylayad kan chitaku. ¹⁸ Ifil-inmu pay kan chicha ta nan ammay yangkiay nan atuncha as nan iib-acha ta fumaknangcha as anam-ammay ay cha atuaton. Achicha koma iyekot nan kenafiaknangcha, ngem ifingaycha

as nan iib-acha.^{§§} ¹⁹ As nan mangedamanancha's sa, chacha amongun nan tit-iwa ay kenafiaknang ad chaya ay munfialin as kaman kunug ay pugnadcha as kasin ta kokompotcha as nan tit-iwa ay fiyag ay maid patingkiana.

²⁰ Timoteo, masapor aywanam nan naetalek kan he-a. Achawwiyam nan achi nadosan ay ap-apat ya nan fiakun tit-iwa ay sososek ay kanancha un kenasilib, ²¹ tay wachacha nan tapina ay tatau ay nangali un wacha chi ay kenasilib kan chicha. Kiapú as na, natingiwcha, isunga enmachawwicha as nan pammaticha.

Sapay koma ta mawawacha kan chakayu am-in nan grasyan Apo takú ay Jesu Cristo.

[¶]6:16 Sal. 104:2; 1 Jn. 1:5

^{§§}6:18 1 Tim. 2:10; 2 Tim. 2:21; Tit. 3:1, 8, 14

Nan Maekadwa Ay Surat Pablo Kan

Timoteo

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nauy ay surat Pablo at hiyana nan maekadwa ay suratna kan Timoteo. Insuratna na as nan naifiafiaruchana ad Roma kiapú as nan pammatina kan Apo Jesu Cristo (1:16-17; 2:9). Kun pay hi Timoteo, nayaschi ad Efeso ay cha mun-is-isuru ya mun-ekaskasaba as nan chiyuycha omaafurot hid-i.

As nan nauy ay surat, tinukun Pablo hi Timoteo ta atuna nan hanacha chunu ay naichat kan hiya uray wachachay mangepalikiat ya mangontra kan hiya. Tay nan namnamaun Pablo at epapasnek Timoteo ay mangekasaba ya mangisuru as nan maepangkep as nan kalen Apo Dios. Tinukuna us hiya ay achi maketap-tapi as nan chiyuycha maid kotkotokna ay ap-apat, ngem kuna at epapasnek ay mangiturturuy ay mangunud as nan tit-iwa ay sursuru ay nurpu kan Apo Dios.

Kiapú ta aammon Pablo ay achi mafi-ayag at patayuncha hiya (4:6), chinawatna kan Timoteo ay omali ad Roma ay mangfisita kan hiya (4:9, 21).

Nan kaamuchan ay laychun Pablo ay epakaammu kan Timoteo at hiyana: “Ngem kun pay he-a, masapor etatalengaam ay mangaywan as nan pammatem ta achika maar-allilaw” (2 Tim. 4:5).

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Nan Laplapon Nan Surat 1:1-2

Nan Panangepapigsa As Pammati 1:3-2:13

Nan Tukun Ya Nan Naifilin Ay Eka-
man 2:14-4:5

Nan Kasasaad Pablo 4:6-18

Nan Anongos Nan Surat 4:19-22

Nan Laplapon Nan Surat

1 Ha-un hi Pablo ay usa ay apostol Cristo Jesus, tay hiyana nan enkeddeng Apo Dios. Naifiaorak ta uyku ekasaba nan fiyag ay enkaren Apo Dios kan chitaku ay omaafurot kan Cristo Jesus.

²Nauy kasin nan suratku kan he-a, Timoteo ay ifilangku as anakku ay lay-laychok. Sapay koma ta mawawacha kan he-a nan grasya, sug-ang ya talna ay nurpu kan Apo Dios ay Ama takú ya kan Cristo Jesus ay Apo takú.

Nunyaman Hi Pablo Kiapú As Nan Pammaten Timoteo

³Munyananak kan Apo Dios ay chak munserferfiyan as nan nacharos ay num-numku ay kaman as nan nunserfiyan nan kaap-uwak ad pus-uy. O, kunak kay munkarkararag as inurkiw ya lenafi, numnumok us ay mangekararag kan chakayu, ya kanayonak ay munyaman kan Apo Dios kiapú kan he-a. ⁴Mailiwak as solet kan he-a, kaskasin as nan mangnumnumnumak as nan chiyuycha luwam as nan nunsiananta, isunga laraychok ay mangila kasin kan he-a ta maragsakanak. ⁵Ninumnumku us nan tit-iwa ay pammatem ay kaman us challu as nan pammaten lolam ay Loida ya hi enam ay Eunice. Ammok ay assessa us nan wacha kan he-a ad wani. ⁶Isunga epanumnumku kan he-a ay iturturuymu ay mangepapigsa as nan inchat Apo Dios ay kafiaelam as nan nangepatayak as nan limak ay nangekararag kan he-a.† ⁷Tay chaan inchat Apo Dios kan chitaku nan espiritu ay omepaugyat, ngem kun at espiritu ay umichat as kafiaelan takú ay munserfi kan Apo Dios, layad takú as

*1:5 Ara. 16:1

†1:6 1 Tim. 4:14

nan iib-a takú ya mangetporan takú as nan laylaychun nan achor takú.

⁸Isunga achika munfiabfiain ay mangepaneknek as nan maepangkep as nan Apo takú. Achika us munfiabfiain kiapú kan ha-un ay naifiafiarud kiapú as nan munserserfiyak kan hiya. Ngem kunka at makiliwas kan ha-un kiapú as nan mangekaskasabaan takú as nan Ammay ay Chamag, tay ichat Apo Dios chi pigsa takú ay manganos as nan hana ay liwas. ⁹Ensarakana ya enyakiana chitaku ta chitaku nan nasantowan ay tatakuna. Nan nangekamanana's chi at fiakun kiapú as nan ammay ay enkaman takú, ngem kiapú as nan mismu ay pangkepna[‡] ya grasyana kan chitaku. Inchatna nan nauy ay grasya babaen kan Cristo Jesus sakbay mafiayang nan luta. ¹⁰Ngem ad wani, enpailana sa ay grasya babaen as nan enmaliyan Cristo Jesus asna's luta ay mangesarakan kan chitaku. Kenaana nan pannakafialin nan utúy, ya enpakaammuna as nan tatakun nan fiyag ay maid patingkiana mu afurotuncha nan nauy Ammay ay Chamag.

¹¹Chinutokanak kan Apo Dios as apostolna ta uyku ekasaba ya isuru nan nauy Ammay ay Chamag. ¹²Hiyana nan kiapón nan chak mun-iliwliwasan. Ngem achek ekafiain na, tay ammok nan tenalekku, ya achiyak us munchuwachuwa ay kafiaelan Apo Dios ay mangaywan as nan entalekna kan ha-un[¶] inkiana as nan umchanan nan urkiw ay omaliyan Apo Jesus. ¹³Mu mun-isuruka, unuchum nan tit-iwa ay insursurok kan he-a, ya iturturuymu us ay mangepaila as nan pammati ya layad ay wacha kan chitaku ay enmafurot kan Cristo Jesus.[§] ¹⁴Babaen as nan fiachang

nan Espiritu Santo ay mawawacha kan chitaku, aywanam nan napateg ay sursuru ay entalek Apo Dios kan he-a ta achi mafiarfialiwan.

¹⁵Ammom met ay inyangkiayanak as nan am-in ay omaafurot ad Asia, ya naetapi cha Figelo kan Hermogenes. ¹⁶Kun pay nan pamilyan Onesiforo, sapay koma ta sug-angan nan Apo chicha, tay namen ongor ay penalagsakak kan hiya. Chaana enkafiain nan naifiafiaruchak, ¹⁷ngem kun at as nan inumchanana ad Roma, makakud hiya ay manganap kan ha-un inkiana ininchananak. ¹⁸Ammom ay ustu nan am-in ay en-enatna ay nunsferfi kan ha-un ad Efeso. Sapay koma ta sug-angan Apo Dios hiya as nan urkiw ay mangokomána as nan tatakun.

Nan Matalek Ay Munserfi Kan Cristo

2 Kun pay he-a ay anakku, masapor papigsaum nan pammatem babaen as nan grasyan Apo Dios ay naichat kan chitaku ay nakius-usa kan Cristo Jesus. ²Nan am-in ay chinngormu kan ha-un ay insursurok kan he-a as nan sangwanan nan ongor ay tatakun at isurom us chaná as nan tatakun ay matalek ta chicha us nan mangisuru as nan tapina.

³Makiliwaska kan ha-un ay kaman as nan cha iliwliwas challu nan chiyuycha omaafurot kan Cristo Jesus ay kaman as nan atun nan matalek ay sorchachu. ⁴Nan cha munchunchunu ay sorchachu at achi maetapi as nan cha at-atun nan fiakun sorchachu, tay nan laychuna at palaylayachuna nan apapuna. ⁵Numnumunyu na: Nan taku ay makeab-abfiak as tennagtakian at maid maichat kan hiya as gun-guna sukúdna tongparun ay ustu nan lintig tud-i ay ay-ayam. ⁶Nauy pay nan usa:

[‡]1:9 1 Ped. 1:4-5

[¶]1:12 Nan usa pay ay laychun tona ay kanan at “entalekku kan hiya.”

[§]1:13 1 Tim. 1:14

Nan makakud ay munsamor at masapor hiya nan omon-ona ay mangara as nan kudwana as nan naani. ⁷Numnumnum ay ustu nan nauycha ay infiakiak, tay fiadngan chaká kan Apo Jesus ta maawatam am-in.

⁸Achim liwliw-an nan Ammay ay Chamag ay chak ekaskasaba ay tenakon Apo Dios hi Jesu Cristo manipud as nan utúy ay kianak David. ⁹Kiapú as nan mangekaskasabaak as nan nauy Ammay ay Chamag, parpaliwasanak ya korkoronganak ay kaman lomalabsing as lintig. Ngem uray, tay achi mafialin ay makorongnan nan kalen Apo Dios. ¹⁰Isunga etaunku nan am-in ay likiatku para as nan chiyuycha pinilen Apo Dios ay tatakuna ta maesarakancha us koma babaen kan Cristo Jesus ya mawawacha kan chicha nan am-ammay ay fiyag ay maid patingkiana. ¹¹Tit-iwa na ay sursuru ay kanana,

“Mu maetapi takú ay matuy kan Cristo, maetapi takuntu us kan hiya ay matakú ad chaya.**

¹²Mu et-aun takú nan likiat, maketoray takuntu kan hiya.

Mu esaot takú hiya, esaotnantu us chitaku.††

¹³Mu achi takú mapiyar kan hiya, matalek challu hiya, tay achi mafialin ay munkutkutum.”‡‡

Nan Chiyuycha Ukialen Nan Munserserfi Kan Apo Dios

¹⁴Kanayonmu ay epanumnum nan nauy as nan iib-am ay omaafurot, ya filinum chicha as nan sangwanan Apo Dios ay achicha makisumsuma maepangkep

as nan laychun ay kanan nan chiyuycha kali. Maid kotkotok tosa, ya kuna lawá chachaelun nan pammaten nan chiyuycha chuchumngor.¶¶ ¹⁵Kun pay he-a, epapatem nan kafiaelam ay mangekaman as nan mangepalaylayad kan Apo Dios, ya isurom ay ustu nan kalen Apo Dios. Tay mu hiyasa nan atum, achika poros mafiainan. ¹⁶Achika makeapat as nan tatakú as maepangkep as maid kotkotokna kan Apo Dios, tay kuna lawá epaachawwi nan tatakú as nan laychun Apo Dios. ¹⁷Maepachong nan achi tit-iwa ay sursurucha as nan saket ay kanser ay munwaras ya chachaeluna nan intiru ay achor. Nan chuwa as nan nauycha mun-is-isuru as achi tit-iwa at cha Himeneo kan Fileto. ¹⁸Sinmiyancha as nan tit-iwa ay sursuru, tay chacha kankanan un narpas at nan matakúwan nan natuy manipud as nan utúy. Isunga chacha lillifokun nan tapen nan omaafurot ta chukkiancha nan pammatacha.§§ ¹⁹Ngem achi challu masokatan nan tit-iwa ay kalen Apo Dios, tay kaman as nan chupras ay achi mapsak. Wachana nan naisurat hena ay kanana, “Aammon Apo Dios nan chiyuycha tatakuna,” ya kanana us, “Nan mangali un omafurot as nan Apo at masapor chukkiana nan chiyuycha achi nalintig.”*

²⁰As nan afong nan fiaknang, ongor chi tukutukún ay wacha hid-i ay maosar ay fiakun yangkiay naamma as fialetok ya silver, ngem naamma us as kaiw ya luta. Nafiaror as solet nan kaosaran nan tapina, ya achi nafiaror nan kaosaran nan tapina. ²¹Hiyana nan maepadpachongana kan chitaku.

**2:11 Rom. 6:3-5, 8

††2:12 Mat. 10:33

‡‡2:13 Rom. 3:3-4

¶¶2:14 1 Tim. 6:4

§§2:18 1 Co. 15

*2:19 Sal. 34:14; Prov. 3:7

Mu chukkian nan taku nan am-in ay mangotettet, maosar hiya as nan napateg ay kaosarana, tay napasanto hiya ya os-osarun nan Apo. Angkiay ya nakasakiana hiya ay mangelkaman as am-in ay ammay. ²²Isunga chukkiam ngarud nan mun-ongosán chi fiafiallu, ya epatem ay mangelkaman as nalintig, mangepapigsa as nan pammatem ya manglaylayad as nan iib-am ay omaafurot. O, makekappiaka as nan chiyuycha nacharos chi numnumcha ay munchaychayaw kan Apo Jesus.† ²³Kasek ifilin na kan he-a ay achika makeap-apat as nan maepangkep as maid kotkotokna ya maid maifiachangna as nan tit-iwa ay pammati, tay ammom met ay munlumu chasa as masusumaan.‡ ²⁴Tay nan fiabfiarun Apo Dios at masapor achi makisumsuma, ngem kuna at atun chi ammay as nan am-in ay tatau. Masapor us naraing ya naanos ay mun-isuru, ²⁵ya naanos ay mangtukun as nan chiyuycha komontra kan hiya ta urum ya fiadngan Apo Dios chicha ta munfiawichya ya maammuwan nana kenatit-iwa. ²⁶Mu hiyasa nan ommat, munfiangadchantu as nan ustuy ay numnumcha, ya makalufuscha as nan sil-ub[¶] Satanas ay nanisil-ub kan chicha ta unuchuncha nan laychuna.

Nan Atun Nan Taku Mu Umchan Nan Chiyuycha Anongos Ay Urkiw

3 Masapor maawatam na. As nan chiyuycha anongos ay urkiw, omalintu nan timpon chi likiat. ²Tay nan ukialen nan tatau at nan achorcha yangkiay nan laylaychuncha, ya naakumcha as siping.

Kaskasinja napangas, napasis-iyaya umiinsurtu. Achichantu afurotun nan chanakchakorcha. Achichantu ammu ay munyaman, ya achicha epateg nan nasantowan. ³Maidtu layadcha as nan pachongcha ay taku, ya maid poros ammucha ay pomakawan. Omekak-lichantu as nan pachongcha ay taku, achichantu maetporan nan laylaychun chi achorcha, songelchantu ya iinglunchantu nan ammay. ⁴Esepsephantu nan mangelkamkaman as ammay. Darasuduscha ya pararu ay napangascha. Nan laylaychuncha at nan mangepalagragasak as achorcha, fiakun hi Apo Dios. ⁵Epailacha ay relihiyosocha, ngem achicha figikun nan ustuy ay kafiaelan Apo Dios ay mamarfiaw as nan mangotettet ay ukialicha. Achika makekadmada as nan assesesa ay tatau.[§] ⁶Tay nan tapina kan chatosa at epapeletcha ay sungkop as nan ab-afong babaen as nan kenasikapcha ay makilidli-iwa as nan fianafiai ay naraka ay maawis ay chumngor as nan isursurucha. Nan nauycha ay fianafiai at chicha nan nalilifok chi numnumcha kiapú as nan ongor ay fiasfiasorcha. Chicha nan nangun-unud as nan am-in ay mun-ongosán nan achor. ⁷Chicha us nan cha munsurusuru, ngem achicha poros maammuwan nan tit-iwa ay sursuru. ⁸Nan hanacha ay tatau at kamancha kan cha Janes kan Jambres ay nangkontra kan Moises ad pus-uy, tay kontrauchantu us nan kenatit-iwa. Mangotettet chi panagnumnumnumcha, ya kinukutum chi pammaticha.** ⁹Ngem achi mafiyag at mailan nan

†2:22 1 Tim. 6:11

‡2:23 1 Tim. 1:4, 7; 4:7; 6:4, 20

¶2:26 1 Tim. 3:7

§3:5 Rom. 1:18-32; Tit. 1:16

**3:8 Exo. 7:11, 22; 9:11

am-in ay tatau nan kenangokngok chatosa ay kaman as nan enommat kan cha Janes kan Jambres.

Nan Anongos Ay Filin Pablo

¹⁰Ngem he-a, ammom nan isursurok, nan panagfiyagku ya nan pangkepku as nan nauy ay fiyagku. Ammom nan pam-matek, nan kenaanosku, nan layadku ya nan kenamanang-eta-unku. ¹¹Ammom met us nan naparpalikiatanak ya nan nun-iliwliwasak ay kaman as nan enom-mat kan ha-un ad Antiokia, ad Ico-nio ya ad Listra. Ngem ensarakanak kan Apo Dios as nan am-in ay likiatku.^{††} ¹²Tit-iwa ay mapalikiatan nan am-in ay munlayad ay matakú as nan nadiosan ay panagfiyag kiapú as nan pammatica kan Cristo Jesus.^{‡‡} ¹³Kun pay nan man-angotettet chi ukialicha ya omaallilaw ay tatau at kaskasin momangmangotet-tet chi ukialicha. Chacha omar-allilaw ya chacha us maar-allilaw. ¹⁴Ngem kun pay he-a, iturturuymu ay mangafurot as nan enad-acharmu ya nan ammom ay tit-iwa, tay ammom met nan katatakón nan chiyuycha nangisursuru kan he-a. ¹⁵Nunlapu us as nan kaongam, naisur-suruwanka as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay hiya nan nangetoróng kan he-a ay mangammu as nan kaesarakanan babaen as nan pammati kan Cristo Je-sus. ¹⁶Am-in ay enpaisurat Apo Dios at hiya mismu nan nakin numnum ya nafi-aror nan kaosarana. Isuruna nan kenatit-iwa kan chitaku, sengarana chitaku ta ikinak takú ay fumasfiasor, palintikuna chitaku as nan kenomsawan takú, ya isu-runa chitaku ay mangunud as nan nal-intig ay panagfiyag ¹⁷ta maid munku-rangan takú ay munserfi kan Apo Dios,

ya nakasakiana takú ay mangekaman as nan am-in ay ammay.

4 As nan mangiilan Apo Dios ya hi Cristo Jesus ay mangokómtu as nan am-in ay matatau ya nunkatuy, ya ki-apú as nan omaliyana ay muntoray, ifilinku na kan he-a: ²Ekasabam nan kalen Apo Dios. O, munsasakianaka ay mangekasaba uray mu hiyasa nan ustu ay timpu winnu fiakun. Epakaam-mom kan chicha mu wachay kenom-sawancha, ya sengaram chicha ta ik-inakcha ay fumasfiasor. Papigsaum us nan numnumcha ay mangekaman as ammay. Naanoska ay mangisuru kan chicha. ³Tay umchan nan timpu ay achi chumngor nan tatau as nan tit-iwa ay sursuru, ngem kuncha at unuchun nan laylaychun nan achorcha, ya ana-puncha nan chiyuycha mun-isursuru as nan laylaychuncha ay chungchunrun. ⁴Achichantu laychun ay chungrun nan maepangkep as nan kenatit-iwa, ngem kun at nan maepangkep as nan pinupus-uy ay es-estorya.^{¶¶} ⁵Ngem kun pay he-a, masapor etatalengaam ay mangay-wan as nan pammatem ta achika maar-allilaw. Eta-unmuy likiat. Iturturuymu ay mangekaskasaba as nan Ammay ay Chamag ya atum nan am-in ay entalek Apo Dios kan he-a.

⁶Tay ha-un at inumchan nan timpu ay manaynanak as nan nauy ay fiyag. Kamanak as nan fiayas ay maikuyag ay maetapi as nan maichaton kan Apo Dios. ⁷Epachongku us nan nunserserfiyak kan Apo Dios as nan ab-abfiak ay tennag-takian. Enpapasnekku, at inumchanak as nan linya ay mumpatingkiaan. Enpa-pasnekku us ay nangunud as nan ena-furot takú ay maepangkep kan Cristo. ⁸Isunga naiyiis-ud kan ha-un nan gun-

^{††}3:11 Ara. 13:14-14:20

^{‡‡}3:12 Mat. 5:10-12; San. 1:2-4; 1 Ped. 2:20-21

^{¶¶}4:4 1 Tim. 1:6; 6:20-21; 2 Tim. 2:18

guna ay ichat nan Apo as nan chiyuycha nalintig chi panagfiyagcha. O, gun-gunaanak as nan Apo as nan urkiw ay mangokomána as nan katakutaku ya fiakun ha-un yangkiay nan gun-gunaana ngem uray us nan am-in ay manglarayad ay maman-ud as nan munpail-ana.

Nan Laychun Pablo Ay Atun Timoteo

⁹Epatem nan kafiaelam ta kamuwum ay omali kan ha-un, ¹⁰tay tenaynanak kan Demas ay inmuy ad Tesalonica kiapú ta nan fiyag asna's luta nan laylaychuna. Inmuy hi Cresente ad Galacia, ya hi Tito ad Dalmacia.^{§§} ¹¹Kun yangkiay hi Lucas nan kadwak hena. As nan omaliyam, chag-osum hi Marcos, tay makafiachang hiya kan ha-un as nan chunok.* ¹²Kun pay hi Tikico, infiaorku hiya ad Efeso.† ¹³Chag-osum us nan kakiayku ay infiatek kan Carpo ad Troas. Etapem us nan chiyuycha liblok, kaskasin nan chiyuycha nalolopelop ay larat ay nasurasuratan.

¹⁴Hi Alejandro‡ ay munfusufusór at ongor chi en-enatna as mangotettet kan ha-un. Kun kikiad hi Apo Dios as manusa kan hiya ay maiyunud as nan chiyuycha en-enatna.¶ ¹⁵Isunga il-ilaum us hiya, tay pararuy atuna ay mangontra as nan cha takú isursuru.

¹⁶As nan enmon-ona ay nangfistikiarancha kan ha-un, maid poros usa as nangekalintikian kan ha-un. Tenmaynancha am-in. Sapay koma ta achi ifilang Apo Dios chachi as fiasfiasorcha. ¹⁷Ngem finadnganak kan Apo Jesus ya penapigsaaak, isunga kenafiaelak ay nangekasaba as nan am-in ay maepangkep kan hiya ta chungrun nan am-in ay Gentil. Isunga enlayawak nan tatau ay mangpatuy kan ha-un.§ ¹⁸Nan Apo at esarakanaktu as nan am-in ay kenamangotettet inkiana araunak kan hiya henan muntotorayana ad chaya. Machaychayaw koma hiya in-inkiana! Amen.

Nan Anongos Ay Pakomostan Pablo

¹⁹Pakomostaum cha Priscila kan Akila ya cha Onesiforo ay hinfiaruy. ²⁰Hi Erasto at nafiati ad Corinto. Infiatek hi Trofimo ad Mileto, tay nunsaket hiya.** ²¹Epatem man paat nan kafiaelam ta makaalika hena sakbay chuminamuy.

Komostaka kanu, kanan cha Eubulo, Pudente, Lino ya hi Claudia ya am-in nan omaafurot ay wacha hena.

²²Sapay koma ta nan Apo at mawawacha kan he-a. Sapay koma ta mawawacha kan chakayu nan grasya.

§§4:10 Col. 4:14; Film. 1:24

* 4:11 Ara. 12:12, 25; Col. 4:10; Film. 1:24

† 4:12 Efe. 6:14-25; Col. 4:7-8; Tit. 3:12

‡ 4:14 1 Tim. 1:20

¶ 4:14 Sal. 28:4; 62:12; Prov. 24:12; Rom. 2:6

§ 4:17 Sal. 7:1-2; 22:21; 35:17. Nan naisurat as nan kali ay Griego at "naesarakanak as nan mangfiangtan nan layon kan ha-un."

** 4:20 Ara. 19:22; 20:4; 21:29; Rom. 16:23

Nan Surat Pablo Kan

Tito

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nauy ay surat Pablo at para kan Tito. Hi Tito at fiakun Judio ay enmafurot kan Cristo kiapú ta insursuruwan Pablo hiya (1:4). Hi Tito at matalek ya makakud ay namadfiachang kan Pablo as nan chununa. Kenadwaana cha Pablo kan Bernabe as nan nakimitinancha ad Jerusalem (Gal. 2:1). Liniwliwan us Tito hi Pablo as nan kawadan Pablo ad Macedonia (2 Co. 7:5-7). Hiya us nan finaor Pablo ad Corinto ay manganongnong as nan siping ay enamongcha para as nan chiyuycha makasapor ay omaafurot ad Jerusalem (2 Co. 8:6, 16-24). Nan usa pay at kenadwaana hi Pablo ay inmuy ad Creta ay luta ay liniliwus chi fiayfiay ta fiadngana hi Pablo ay mangekasaba as nan Ammay ay Chamag hid-i. Angkiay ya infiaten Pablo hi Tito ad Creta ta ituruyna ay mangisursuru as nan chiyuycha omaafurot hid-i.

Nunsurat hi Pablo kan Tito ta ifilina kan hiya nan masapor ay atuna ya isuruna as nan iglesia ad Creta. Nan usa pay as nunsuratan Pablo at ta chumutok hi Tito as mangepangpanguru as nan chiyuycha iglesia henan tunggal ili hid-i (1:5). Tay as nan hana ay timpu at ongorcha nan omaafurot hid-i, ngem nalilifokcha kiapú ta inununudcha nan sursuron nan chiyuycha achi tit-iwa ay mun-isursuru (1:10-11). Lenayad us Pablo ay palutukun Tito nan chiyuycha nunkatiku ay cha atuaton nan chiyuycha i-Creta ay kaman as nan kenangutum, umiwet, ya kenapadsok, ya

tapina pay (1:12-16). Insuron pay Pablo kan Tito nan atun ay mangisuru as nan anam-amá, anen-ena, fiafiallu ya mafiabfiaor (2:1-10).

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Nan Laplapon Nan Surat 1:1-4

Nan Chiyuycha Mangepangpanguru
As Nan Iglesia 1:5-16

Nan Sursuru As Nan Tukutukún Ay
Kasasad Chi Tatakú 2:1-15

Nan Ekaman Nan Chiyuycha Omaafurot 3:1-11

Nan Anongos Nan Surat 3:12-15

Nan Laplapon Nan Surat

1 Ha-un hi Pablo ay usa ay fiabfiaarun Apo Dios ya apostol Jesu Cristo. Hi Apo Dios at piniliyak ya finaorak ta uyku papigsaun nan pammaten nan chiyuycha pinilina ay tatakuna ya ta uyku etoróng chicha as nan tit-iwa ay sursuru ay maiyunud as nan nadiosan ay panagfiyag. ²Atok am-in chaná ta wachay namnamauncha ay fiyag ay maid patingkiana ay enkaren Apo Dios sakbay mafiayang nan luta. Hi Apo Dios at achi poros munkutkutum.†† ³As nan ustu ay timpu ay pinilina, enpakaammuna nan nauy fiyag ay maid patingkiana babaen as nan nangekasabaak as nan Ammay ay Chamag ay entalekna kan ha-un. O, enkasabak nan Ammay ay Chamag, tay infilin Apo Dios ay mangesarakan kan chitaku.

⁴Nauy nan suratku kan he-a, Tito ay ifilangku as tit-iwa ay anakku kiapú as nan pammati takú.

Sapay koma ta mawawacha kan he-a nan grasya ya nan natalna ay numnum ay nurpu kan Apo Dios ay Ama takú ya nurpu kan Cristo Jesus ay mangesarakan kan chitaku.

††1:2 2 Tim. 2:13; Heb. 6:18

Nan Mangepangpanguru As Nan Iglesia

(1 Tim. 3:1-7; 1 Ped. 5:1-4)

⁵Nan nanaynanak kan he-a ad Creta at ta enongnongmu nan chaan pay naenongnong ya ta mumpilika as mangepangpanguru as nan chiyuycha iglesia henan am-in ay il-ili hesa. Hiyasa nan infilinku ay atum. ⁶Nan piliyum ay mangepangpanguru at masapor maid maepafiasor kan hiya, ya kun usa nan asawana. Masapor ay nan an-akna at enmafurotcha kan Apo Dios, maid kaap-apatancha as munlumu as machachaelancha ya achicha nasokel. ⁷Kiapú ta hiya nan matalek ay mangaywan as nan iglesian Apo Dios, masapor maid maepafiasor kan hiya. Masapor us achi napangas, achi fungngat, achi futtang, achi omaabkor ya achi naakum as siping. ⁸Kun at masapor manangmangili ya laylaychuna ay atun nan ammay. Masapor us manang-etpor, nalintig, nasantowan ya naonngan. ⁹Masapor popomkat hiya as nan tit-iwa ay sursuru ay maiyunud as nan kalen Apo Dios ta mafialinay awisun nan tapina ay omafurot as nan tit-iwa ay sursuru ya ta maepailana nan kenomsawan nan chiyuycha mangontrakontra as na.

¹⁰Ifilinku sa, tay ongor nan tatau hesa ay nunkasokel ay manngor as nan tit-iwa ay sursuru, kaskasin nan chiyuycha Judio ay omaafurot ay mangepapelet as nan Lintig Moises. Chacha al-allilawun nan tapina ay tatau babaen as nan ap-apat ay maid kotkotokna. ¹¹Masapor maepakinak chasa ay tatau, tay chacha al-allilawun nan pammaten nan tapina ay pamilya babaen as nan chacha mangisursuruwan as fiakun libfengna ay maisuru. Kafiafiain

pay nan pangkepcha, tay laychuncha yangkiay ay omara as siping. ¹²Usa as nan chiyuycha kanancha un poma-padtu ay kailiyancha ay i-Creta nan nangali, “Mangisiw paat am-in chi i-Creta, tay nunkangutumcha, napadsokcha ay munchunu ya kun hi kakan chi elamakcha.” ¹³Tit-iwa met na ay kenalina maepangkep kan chicha. Isunga sengaram chicha ta ustuy ya pumigpigsan nan pammaticha ¹⁴ya ta achicha afurotun nan pinupus-uy ay es-estoryan chi Judio ya nan lintig ay enam-ammaan chi tatau ay mangachi as nan tit-iwa ay sursuru. ¹⁵Nan taku ay nacharos chi numnumna at ifilangna as nacharos nan am-in ay makan. Ngem nan taku ay naruket chi numnumna ya achi omafurot at ifilangna ay maid poros nacharos ay makan, tay kenokomsaw chi numnumna ya achina maematonan chi ammay ya mangotettet. ¹⁶Chacha kankanan un am-ammucha hi Apo Dios, ngem mamaila as nan chacha at-atun ay achiyuncha hi Apo Dios. Kaiisiw nan ukialicha, nasokelcha, ya achicha poros kafiaelan ay mangedkaman as ammay.

Nan Ustu Ay Sursuru

2 Ngem kun pay he-a Tito, masapor iturturuyumu ay manukun as nan omaafurot ta unuchuncha nan maiyunud as nan ustuy ay sursuru. ²Isuruwam nan anam-amá ta achicha labsun nan laylaychun nan achorcha, maekaricha ay marispitu ya manang-etporcha. Masapor ustuy nan pammaticha ya layadcha kan Apo Dios, ya anosancha nan likiatcha.

³Assesa us ay isurom as nan anenena ay nan kasaporan at nan nasantowan ay panagfiyag ay maiyunud as nan pammati. Masapor achicha omekakali ya munfututang, ngem kuncha

‡1:14 Mar. 7:14-19; Ara. 10:9-15; Col. 2:20-22

at isuru nan ammay ⁴ta makasurucha nan fianafiai ay kaas-asawa as ustu ay atuncha ay manglaylayad as nan as-awacha ya an-akcha. ⁵Isuruwam chicha ay munfialin as manang-etpor ya nacharos as maepangkep as laraki. Masapor enonongnongcha nan chunucha as afongcha, naanoscha ya munpaetoraycha as nan as-awacha. Mu assesa nan ukialicha, maid kas-otan nan kalen Apo Dios.

⁶Tukunum us nan fiافيالل ta munfialincha as manang-etpor. ⁷He-a mismu at masapor epailam ay napudnuka as nan am-in ay atum ta he-a nan ustu ay munturachan nan fiافيالل, ya as nan mun-isuruwam, masapor napudnu nan atum ay munkali ya maiyunud as nan napateg ay isursurom. ⁸Ilaum ta ustu nan cham isursuru ta maid kaskas-otana. Tay mu hiyasa nan atum, mafiainan nan chiyuycha komontra kan he-a, tay maid mangisiw as maifiakiacha kan chitaku.

⁹Filinum us nan chiyuycha mafiabfiar ta munpaetoraycha as nan amocha as nan am-in ay atuncha ta mapnek nan amocha kan chicha. Achicha koma songsongfiatan ¹⁰winnu akiwan chicha, ngem kuncha at epaila ay ammaamaycha ya matalekcha as nan am-in ay atuncha ta maichayaw nan sursuru ay maepangkep kan Apo Dios ay mangesarakan kan chitaku.[¶]

¹¹Tay enpailan Apo Dios nan nauy grasyana ta maesarakan nan am-in ay tatakú. ¹²Kiapú as nan nauy ay grasya, isuruwana chitaku ay mankug as nan fiakun nadosan ay panagfiyag ya nan chiyuycha mun-ongosán chi achor ta manang-etpor, nalintig ya nadosan nan panagfiyag takú asna's luta. ¹³Assesa nan panagfiyag takú as nan cha takú

manman-uchan as nan nakiasat ay namnamaun takú ay hiyasa nan maepailan nan kaichayawan Apo Dios takú ay Jesu Cristo ay mannakafialin ya mangesarakan kan chitaku.^{§§} ¹⁴Inchatna nan fiyagna ta pakawanuna chitaku as nan am-in ay fiasor takú, ya ta munfialinuna chitaku as nasantowan ay tatakuna ay makakud ay mangedkaman as ammay.

¹⁵Isurom am-in chaná as nan tatakú. Papigsaum nan numnumcha ya sengaram chicha. Masapor atum chaná, tay wachay kalibfengam ay nurpu kan Apo Jesus, ya achim eparufus chi uray usa ay mangsot kan he-a.

Nan Ammay Ay Ekaman Nan Chiyuycha Omaafurot

3 Epanumnummu as nan iib-am ay omaafurot ay masapor munpaetoraycha as nan totoray nan governo ya nakasakianacha ay mangtongpar as nan filfilincha. Nakasakianacha us koma ay mangedkaman as nan am-in ay ammay. ²Masapor maid ekak-aliyancha as kumpurmi ay taku ya maid makisumsumaanacha. Ngem kuncha at masapor naanos ya kun yangkiay ammay chi makekadkadwaanacha as nan am-in ay tatakú.

³Tay uray chitaku at maid poros ammu takú ad kasin as maepangkep kan Apo Dios. Nasokel ya naallilaw takú. Kaman chitaku fiabfiarun as kumpurmi ay mun-ongosán ya kiankianasun nan achor takú. As nan hiyachi ay timpu, mangotettet chi pangkep takú ya apsan takúy pachong takú ay tatakú as kaurkiurkiw. Iningor chitaku as nan pachong takú ay tatakú ya iningor takú us chicha. ⁴Ngem kun pay enpailan Apo Dios ay mangesarakan kan chitaku nan sug-ang ya layadna, ⁵ensarakana chitaku. En-

[¶]2:10 Mat. 24:45-51; Luc. 12:42-48; 19:17; Efe. 6:5-9; 1 Tim. 6:1-2

^{§§}2:13 1 Tim. 1:1; Gal. 5:5; Col. 1:27; 1 Tes. 5:8; Heb. 6:19; 11:1

sarakana chitaku fiakun kiapú as nan ammay ay enkaman takú, ngem kiapú as sug-angna kan chitaku. Tit-iwa, ensarakana chitaku babaen as nan Espiritu Santo ay nanguras ya nangepafiarú as nan numnum takú ta mawad-an takú as fiarú ay fiyag ya nacharos takú as nan sangwanan Apo Dios. ⁶ Maid ek-ekot Apo Dios ay nangichat as Espiritu Santo kan chitaku babaen kan Jesu Cristo ay nangesarakan kan chitaku. ⁷ Enatna chi ta babaen as nan grasyana, maifilang takú as nalintig as nan mangiilana ya matawid takú nan fiyag ay maid pat-ingkiana ay hiya nan cha takú namna-maun. ⁸ Tit-iwa chaná ay kenalek.

Chatona nan lalaychok ay epapatem ay isuru ta nan chiyuycha omafurot kan Apo Dios at komakudcha ay mangekaman as ammay. Ammay chaná ay maisuru ya wachay maifiachangcha as nan am-in ay tatau. ⁹ Ngem achika makesososek as nan tatau as maepangkep as maid kotkotokna ay leslestaan nan ngadngachan nan kaap-uwan. Achika us makesososek ya makisumsuma as nan maepangkep as nan Lintig Moises, tay nan nauycha susuma at maid maifiachangcha ya maid kotkotokcha.* ¹⁰ Mu wachay taku ay makisumsuma ta munsisiyanuna nan chiyuycha omaafurot, fiag-am

hiya ta ikinakna. Mu mamen chuwa ay fiag-an ya achi challu chumngor, achim kadkadwaun, ¹¹ tay ammom ay nan assesa ay taku at fumafiasor ay enmachawwi as nan tit-iwa ay sursuru. Nan chiyuycha chana atuatum ay mismu nan mangepaila ay kenomsaw hiya.

Nan Anongos Ay Tukun

¹² As nan mangifiaorak kan Artemas winnu kan Tikico kan he-a, ya as nan umchanana hesa, epapatem ay makeali kan ha-un ad Nicopolis, tay ninum-numku ay mayaschiyak as nan nauy ay chinamuy. ¹³ Epapatem ay mangfi-achang kan Zenas ay abogado ya hi Apolos as nan munligwatancha ay munfiaat. Ilaum ta wacha nan am-in ay kasaporancha. ¹⁴ Nan ib-a takú ay omaafurot at masapor suruwuncha ay komakud ay mangekaman as ammay ta makafi-achangcha as nan tit-iwa ay makasapor as fiachang ya ta fiakun nan maid kotkotokna nan chacha ekamkaman.

¹⁵ Am-in nan nauycha kakadwak hena at chachaka pakomostaun. Pakomostaunmi us nan chiyuycha manglaylayad kan chakami kiapú as pammati.

Sapay koma ta mawawacha kan chakayu nan grasyan Apo Dios.

*3:9 1 Tim. 1:4; 2 Tim. 2:23

Nan Surat Pablo Kan

Filemon

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nauy ay surat Pablo at para kan Filemon ay nafiaknang ay i-Colosas. Usa hiya as nan chiyuycha enmafurot kan Jesus. Hiya us nan nakin fiabfiarun kan Onesimo ay lenmayaw as afongna, tay nauma hiya as mafiabfiar.

Lenmayaw hi Onesimo ay inmyu henan achawwi ay lukiar, at inumchan hiya ad Roma. Kiapú as nan plenaplanon Apo Dios, ininchanana hi Pablo ay naifi-afiarud hid-i. As nan nanngorana as nan insursuron Pablo maepangkep kan Cristo, enmafurot hiya ya nunfialin as napateg ay fumadfiachang kan Pablo.

Kiapú as nan nauy enommat, ninum-num Pablo ay ifiangadna hi Onesimo kan Filemon ay amona. Isunga as nan nauy suratna kan Filemon ay kiayyumna ad Colosas, chinawatna ay pakawanun koma Filemon hi Onesimo. Namnamaun Pablo ay awatun Filemon hi Onesimo as fiakun yangkiay napakawan ay mafiabfiar ngem as ifiana ay enmafurot kan Cristo.

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Nan Laplapon Nan Surat 1-3

Nan Panangichayaw Pablo Kan Filemon 4-7

Nan Chinawat Pablo Maepangkep Kan Onesimo 8-22

Nan Anongos Nan Surat 23-25

Nan Laplapon Nan Surat

1 Ha-un hi Pablo ay naifi-afiarud kiapú as nan chak munserserfiyan kan

Cristo Jesus. Nan kadwak hena at hi Timoteo ay ifia takú.

Nauy nan suratmi kan he-a Filemon ay laylaychunmi ay pachongmi ay munserserfi ay mangepakpakaammu as nan maepangkep kan Cristo. ² Suratmi us na challu kan Apia[†] ay ifiami ay ifiafi as nan pammati ya kan Arkipo[‡] ay kadwami ay sorchachon Cristo, ya as nan iglesia hesa as afongmu.

³ Sapay koma ta mawawacha kan chakayu nan grasya ya nan natalna ay numnum ay nurpu kan Apo Dios ay Ama takú ya kan Apo Jesu Cristo.

⁴ Ifia ay Filemon, as nan mangekarkararakiak kan he-a, kanayonak ay munyaman kan Apo Dios, ⁵ tay chak chungruchunrun nan maepangkep as nan pammatem kan Apo Jesus ya nan layadmu as nan am-in ay tatakun Apo Dios. ⁶ Ekarkararagku ay as nan cham mangifiagfiag-an as nan maepangkep as pammatem as nan tapina ay tatau at mataptapiyan koma nan pannakaawatmu as nan am-in ay bendisyon ay inchat Apo Dios kan chitaku kiapú as nan pammati takú kan Cristo. ⁷ Ifiak, ongor paat chi lagsakku ya pinmigma nan numnumku kiapú kan he-a, tay enpapiagsam nan numnum nan tatakun Apo Dios kiapú as nan layadmu kan chicha.

Nan Chawat Pablo Maepangkep Kan Onesimo

⁸ Isunga wacha nan chawatok kan he-a. Uray mu wacha nan inchat Cristo ay kalibfengak ay mangifilin as ustu ay eka-manmu, fiakun sa as atok. ⁹ Ngem kiapú as layad, kunak yangkiay mumpakpakaasi kan he-a. Atok na uray mu ha-un

[†]1:2 Kanan chi tapina ay tatau un hi Apia at asawan Filemon, ya hi Arkipo at usa hiya ay mangepangpanguru as nan iglesia ay maam-among as afongcha. Kanan us chi tapina un hi Arkipo at anak cha Filemon kan Apia.

[‡]1:2 Col. 4:17

hi Pablo ay am-ama[¶] ya naifiafiarud pay laing ad wani kiapú kan Cristo. ¹⁰Epak-pakaasek kan he-a ta sug-angam hi Onesimo[§] ay nunfialin as anakku as pammati as nan naifiafiaruchak pay laing. ¹¹Ad kasin at maid kayman maifiachangna kan he-a, ngem ad wani, ongor nan maifiachangna kan chita ay chuwa.

¹²Pafiangchok kan he-a hi Onesimo ay laylaychok as solet. ¹³Laychok pay koma ay mayasna hiya ta fumachang kan ha-un as nan kamaidmu as nan nauy naifiafiaruchak kiapú as nan nangekaskasabaak as nan ammay ay chamag. ¹⁴Ngem achek atun sa inkiana iyafudmu, tay achek laychun ay mapeletanka ay mangekaman. Am-ammay mu murpu koma as nan mismu ay numnummu.

¹⁵Uy at nan kiapúna ay naisiyan hi Onesimo kan he-a as hen-omaketan at ta munfiangad ay makekadwa kan he-a in-inkiana. ¹⁶Ad wani, hi Onesimo at fiakun usa ay apud ay mafiabfiaor, ngem am-amud mu nan mafiabfiaor, tay nunfialin hiya as laylaychun takú ay ifia. Ongor chi layadku kan hiya, ngem kaskasintu ongor nan layadmu kan hiya as fiabfiaarum ya as ifiam kiapú as nan pammatiyu kan Apo Jesus.

¹⁷Isunga mu tit-iwa ay ifilangak as ifiam ay omaafurot, pangaasem ta awatum hiya as nan munfiangchana ay kaman as nan mang-awatam kan ha-un. ¹⁸Mu wachay finmasorana winnu

utangna kan he-a, uray ha-un nan mun-sengelam. ¹⁹Tit-iwa ay ha-un mismu nan nunsurat ya nunperma's na ta mangammuwam ay atok nan infiakiak: "Ha-un hi Pablo. Fiayachak nan utang Onesimo kan he-a." Achek ud-ay kis-an epanumnum kan he-a ay utangmu kan ha-un nan pannakaesarakanmu babaen kan Cristo. ²⁰Isunga ifiak, sapay koma ta atum nan chawatku kan he-a kiapú as nan enmafurotanta kan Apo Jesus. Pangaasem ta paragsakunak kan he-a ay ifiak kiapú as nan enmafurotanta kan Cristo.

²¹Nunsuratak kan he-a, tay maid chuwachuwak ay tongparum nan chak chawatun ya ong-ongor pay nan ekamanmu mu nan kanak.

²²Wacha pay nan usa ay chawatok kan he-a. Esakianaanak pay as kuwartu ay magyanak, tay namnamaok ay babaen as nan kararagyu am-in at pafiangchunaktu kan Apo Dios kan chakayu.

Nan Anongos Nan Surat

²³Cha chakayu pakomostaun kan Epafras ay ifiak ay naifiafiarud kiapú kan Cristo Jesus. ²⁴Kaman us kan cha Marcos, Aristarco,** Demas^{††} ya hi Lucas ay kadwak ay cha makidkidnu as nan chunon Apo Dios.

²⁵Sapay koma ta mawawacha kan chakayu nan grasyan Apo Jesu Cristo.

[¶]1:9 As nan tapen nan manuskritu as nan kali ay Griego at kanana, "pannakaachor Cristo Jesus."

[§]1:10 Nan laychun ay kanan nan Onesimo at wachay fiachangna.

**1:24 Ara. 19:29; 20:4; 27:2; Col. 4:10

††1:24 Col. 4:14; 2 Tim. 4:10

Nan Surat As Nan Chiyuycha

Hebreo

Nan Omona Ay Ammuwun

As nan nauy ay surat at maid nafukig mu ngachana nan nangisurat as na. Ngem nan nunsuratana at as nan usa ay grupon chi Judio winnu Hebreo ay nafiayag ay enmafurot kan Jesu Cristo. Ngem uray mu hiyasa, nan hanacha Hebreo at laychuncha ay chukkian nan pammatacha ya munfiangadcha as nan sikud ay pammaten chi Judio kiapú as nan cha omongoongor ay likiat ay chacha iliwliwas. Isunga nan kiapúna ay nunsurat nan nangisurat as na at ta papigsauna nan numnumcha as nan nangepanumnumana kan chicha as nan maepangkep as nan pannakafialin ya kalibfengan Jesus.

Nauycha nan turu ay amud ay naifiakia as na maepangkep kan Jesus: Omona, hi Jesus nan maid patingkiana ay Anak Apo Dios. Kiapú ta assena, hi Jesus at natortoray as solet mu nan chiyuycha pomapadtu ad pus-uy, nan anheles ya uray hi Moises.

Maekadwa, hi Jesus nan maid patingkiana ay kangatuwan ay pachi takú ay hiya nan tonga as nan tataku ya kan Apo Dios. Tay nan enatna at napatpateg as solet mu nan en-enat nan papachen chi Judio.

Maekatlu, hi Jesus nan nangiyali kan chitaku as nan fiarú ay turag babaen as nan natuyana as nan koros. Isunga nan turag Apo Dios ad pus-uy at kaman aiw nan fiarú ay turag. Mu maepangkep as nan chiyuy turag ad pus-uy, kanayon ay masapor chi charan chi animar as maichaton ta mapakawan chi tataku as nan fiasfiasorcha. Ngem as nan fiarú ay

turag at kun namingsan yangkiay nan panagchaton, tay inchaton Jesus nan mismu ay fiyagna ta nan ngachana ay omafurot kan hiya at mafialin ay mae-sarakan ya munfialin as nalintig as nan mangiilan Apo Dios.

Enpanumnum us nan nangisurat nan maepangkep as nan kenapigisan nan pammaten nan kaap-uwancha (kapitulu 11). Nan namnamaun nan nangisurat at turachun nan chiyuycha omaafurot chicha. As nan chiyuycha anongos ay kapitulu at tinukuna nan chiyuycha omaafurot ay iturturuycha ay mangnumnum as nan maepangkep kan Jesus, ya eta-uncha nan ngachana ay likiat ta achicha omachawwi kan Apo Dios, ngem kuncha at matakú ay mangun-unud as nan laychun Apo Dios.

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Hi Jesus Nan Ustuustu Ay Kail-an Nan
Kaichayawan Apo Dios 1:1-3

Natortoray Hi Jesus Mu Nan Anheles
1:4-2:18

Natortoray Hi Jesus Mu Hi Moises 3:1-4:13

Hi Jesus Nan Kangatuwan Ay Pachi
4:14-7:28

Nan Turag Cristo Ya Nan Turag Apo
Dios Ad Pus-uy 8:1-9:28

Nan Chaton Jesus Ya Nan Chaton Nan
Papachi 10:3-9

Nan Kenaamud Nan Pammati 11:1-12:29

Nan Anongos Nan Surat 13:1-25

Hi Jesu Cristo Nan Nangepakaammu As Nan Kalen Apo Dios

1 Ad pus-uy, infiakian Apo Dios nan laychuna as nan kaap-uwán takú babaen as nan chiyuycha pomapadtu. Namen ongor ya tukutukún nan enatna ay nangifiakia as nan hana laychuna ay ifiakia.[‡] ²Ngem as nan nauycha cha

[‡]1:1 Deut. 18:18-22

omanongos ay urkiw, nunkali hiya kan chitaku babaen as nan Anakna. Hiya nan nangepafiyangan Apo Dios henan lufong, ya pinilina us ay manawid as nan am-in ay ka-ichin.[¶] ³Nan kaichayawan Apo Dios at kaman sumilsili ay maila as nan Anakna, ya hiya nan ustuustu ay kail-an nan kenadios Apo Dios. Hiya us nan mangepaturturuy as nan kasasaad nan am-in ay ka-ichin babaen as nan mannakafialin ay kalina. Kuna pay penakawan nan tatau as nan fiasfiasorcha, tenmikor hiya ad chaya as apét kannawan Apo Dios ay Mannakafialin as nan am-in.

Natortoray Nan Anak Apo Dios Mu Nan Angheles

⁴Isunga nunfialinun Apo Dios nan Anak as natortoray mu nan angheles. Kaman us as nan enpangachan Apo Dios kan hiya at kaskasin machaychayaw mu nan ngachan nan angheles. ⁵Tay maid poros anghel as nangifiag-an Apo Dios, “He-a nan Anakku.

Ad wani, epailak ay ha-un nan Amam.”^{§§}
Winnu,

“Ha-untu nan Amana, ya hiyantu nan Anakku.”^{*}

⁶Ngem as nan kiayud mangifiaoran Apo Dios as nan panguru ay Anakna asna's luta, kenalina,

“Chakayu ay anghelesku, chayawunyu hiya.”[†]

⁷Nan kenalen Apo Dios maepangkep as nan angheles at hiyana:

“Nan anghelesku at nunfialinok chicha as kaman angin, ya nan chiyuycha munserserfi kan ha-un as kaman kumarkiarud ay apuy.”[‡]

⁸Ngem mu maepangkep as nan Anakna, kenalina,

“He-a Apo Dios, nan muntorayam at maid patingkiana, ya nan atum ay muntoray at nalintig as solet.

⁹Laylaychum chi kenalintig, ya kaiingormuy kenamangotettet. Isunga hi Apo Dios ay Diosmu at pinili chaká, ya kiapú as nan chayaw ay inchatna kan he-a, ong-ongor nan lagsakmu mu nan lagsak nan kakadwam.”[¶]

¹⁰Kenalina pay,

“As nan laplapuna, he-a ay Apo nan namayang henan luta, ya he-a nan namayang as nan wacha ad chaya.”[§]

¹¹Mamaidchantu am-in, ngem he-a at mawawachaka in-inkiana.

Machunotchantu ay kaman as nan fiachu.

¹²Makopekopchantu ay kaman as nan chaket ay maichusuy, ya masokatanchantu ay kaman as nan fiachu.

Ngem he-a at achika poros munfiarfi-aluw, ya nan fiyagmu at achi poros munpatpatingkia.”^{**}

¹³Maid poros nangarkaliyan Apo Dios as nan uray usa as nan anghelesna,

[¶]1:2 Ara. 2:17-21; 1 Ped. 1:20; 2 Ped. 3:3; Jud. 1:18

^{§§}1:5 Sal. 2:7; 2 Sam 7:12-14; Ara. 13:33

^{*}1:5 1 Cro. 17:11-15; 2 Co. 6:18

[†]1:6 Col. 1:16, 17; Rom. 8:29

[‡]1:7 Sal. 104:4. Nan kali ay “angin” ya “espíritu” at munpachong nan laychuncha ay kanan as nan kali ay Griego.

[¶]1:9 Sal. 45:6-7. As nan tapina ay manuskritu at kanancha, “lanfulanfunana he-a as nan lanan nan lagsak. As nan iniili ay ukiali as nan Turag ad pus-uy, nan pananglanub as lana at epailanay lagsak.”

[§]1:10 Sal. 102: 25-27

^{**}1:12 Sal. 102:25-27; Pal. 20:11

“Tomokorka as apét kannawanku inkiana amisok nan chiyuycha kafusormu ay kaman chicha nan kiakiatinam.”††

¹⁴Ngachancha ngata nan angheles? Chicha nan espiritu ay munserserfi kan Apo Dios, ya finaor Apo Dios ay mangfiachang as nan tatakú ay maesarakantu.

Nan Omafurotan Nan Tatakú As Nan Enpakaammon Jesus

2 Kiapú ta natortoray nan Anak Apo Dios mu nan angheles, masapor kaskasin takú numnumnumun nan chiyuycha chinchinngor takú ta achi takú sumiyan as nan kenatit-iwa. ²Tay nan lintig Apo Dios ay enpakaammon nan anghelesna as nan kaap-uwan at naepaila ay tit-iwa, ya nan tatakú ay nanglabsing as nan lintig ay ansa at enawatcha nan chusacha ay maiyunud as nan fiasorcha.‡‡ ³Mu assessa nan enommat kan chicha, anan atun takú ay makalisintu as nan chusa mu enganuy takú nan assessa ay kenaamud nan kaesarakanan? Hi Apo Jesus ay mismu nan enmon-ona ay nangepakaammu as nan nauy ay kaesarakanan, ya nan chiyuycha nanngor kan hiya at chicha nan nangepaneknek kan chitaku ay tit-iwa na. ⁴Uray us hi Apo Dios at entapina nan pammaneknekna babaen as nan nangepail-ana as nan chiyuycha sinyar, nakaskaschaaw ya tukutukún ay milagro. Penaneknekana us babaen as nan chiyuycha kafiaelan ay enpaiwarasna as nan Espiritu Santo ay maiyunud as nan laychuna.

Nan Mangesarakan Kan Chitaku

⁵Nan fiarú ay lufong ay chami ifiag-fiakia at fiakun nan angheles nan penatoray Apo Dios, ngem kun at taku. ⁶Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Apo Dios, anuyka payat cha munnum-numnumun as maepangkep as taku, winnu adchi t'uymu payat aaywanan chicha ay kun larawa taku yangkiay?”

⁷Finayangmu chicha ta munfialincha as nababbaba mu nan angheles as nan hen-omaketan ay timpu. Penachayawam us chicha ay kaman as nan chayaw chi ari.

⁸Enpaetoraymu pay kan chicha nan am-in ay ka-ichin.”¶¶

Nan laychun ay kanan nan nangepatorayan Apo Dios as nan am-in ay wacha as nan tatakú at maid achi etorayantu chi taku. Ngem ad wani, maila ay achi cha etortorayan chi taku nan am-in ay ka-ichin. ⁹Ngem kun natongpar nan nauy naepadtu babaen kan Jesus. Tay as nan hen-omaketan ay timpu, nunfialin hiya as nababbaba mu nan angheles as nan nunfialinana as taku. Enommat chi ta matuy hiya para as nan am-in ay tatakú babaen as nan grasyan Apo Dios. Ad wani, maila takú ay napachayawan hiya as solet kiapú as nan utúy ay inliwasna. ¹⁰Hi Apo Dios nan namayang as nan am-in ay ka-ichin, ya nafiayang am-in ta maichayaw hiya. Isunga maifiakiay nan nauy planuna: Nunfialinuna hi Jesus as ustu ay mangepangu kan chitaku babaen as nan inliwasna ta ongor chi iyalina ay an-ak Apo Dios ay maetapi as nan kaichayawana. Tay hi Je-

††1:13 Sal. 110:1; Mat. 22:44; Ara. 2:35; Heb. 10:13

‡‡2:2 Deut. 33:2; Ara. 7:38, 53; Gal. 3:19

¶¶2:8 Gen. 1:26-28; Sal. 8:4-6; 1 Co. 6:2-3; Pal. 22:3-5

sus nan mangetoróng kan chicha as nan kaesarakanan.

¹¹ Hi Jesus nan mangepasanto as nan tatakú babaen as nan nangaanana as nan fiasfiasorcha, ya nan tatakú ay chana pasantowun at us-usa nan Amacha amin. Isunga achi mafiain hi Jesus ay mangali un ib-ana chicha. ¹² Tay kenalina kan Apo Dios,

“Ifiakiaktu as nan ib-ak nan maepangkep kan he-a, ya as nan maam-amongancha, ekantaktu nan kanta ay pangchaychayaw kan he-a.”^{§§}

¹³ Kanana us, “Muntalekaktu kan Apo Dios.” Tenoptopana, “Nauyak ya nan tatakú ay kaman an-akku ay inchat Apo Dios kan ha-un.”*

¹⁴ Nan an-ak Apo Dios ay chana kanan asna at tatakucha ay wachay achorcha ay matuy. Kiapú ta assena, nunfialin hi Jesus as taku ay kaman kan chicha ta wachay atuna ay matuy. Enatna na ta babaen as nan matuyana at amisuna hi Satanas ay wachay pannakafialina ay mangetoróng as nan tatakú as nan maid patingkiana ay utúy.[†] ¹⁵ Kiapú as nan enat Jesus, wenayawayaana nan am-in ay tatakú ay kaman mafiabfiaor kiapú as nan ongor ay ugyatcha ay matuy. Tay nan tatakú at umugyatcha as nan utúy as nan intiru ay fiyagcha. ¹⁶ Tay narawag ay fiakun nan angheles nan chana fiadfiadngan mu achi nan tatakú ay naifilang as kiankianak Abraham. ¹⁷ Isunga masapor munfialin hiya as kaman kan chicha ay ib-ana as nan am-in ay panagfiyagcha ta munfialin hiya as manangsug-ang ya matalek ay kan-

gatuwan ay pachi as nan munserfiyana kan Apo Dios. Hiyana nan naekaman ta pakawanun Apo Dios nan tatakú as nan fiasfiasorcha. ¹⁸ Kiapú ta hiya ay mismu at nun-iliwas ya nachisting, mafi-alina ay fiadngan nan chiyuycha cha machischisting.

Natortoray Hi Jesus Mu Hi Moises

3 Isunga chakayu ay ib-ak ay pinilen Apo Dios as tatakuna ya enayakiana ay maetapi kan hiya ad chaya, masapor nunumnumunyu hi Jesus. Tay mu maepangkep as nan pammati ay ipudnu takú, hiya nan finaor Apo Dios ya hiya nan kangatuwan ay pachi. ² Matalek hiya ay nanongtongpar kan Apo Dios ay nangchutok kan hiya ay kaman kan Moises ay matalek ay munserfi as nan amin ay tatakú as nan pamilyan Apo Dios.[‡] ³ Ngem machaychayaw hi Jesus mu hi Moises ay kaman as nan kaichayawan nan nangkiaub as nan usa ay afong mu nan afong ay kinaubna. ⁴ Tay tunggal afong at wacha nan nangkiaub, ngem hi Apo Dios nan nangamma as nan am-in ay ka-ichin. ⁵ Manuwat, tay matalek hi Moises ay mafiabfiaor as nan am-in ay kakadwa as nan pamilyan Apo Dios, ya infiakiana nan epakaammon Apo Dios as tapen chi urkiw. ⁶ Ngem hi Cristo at hiya nan matalek ay Anak Apo Dios ay manganongnongnong as nan pamilyan Apo Dios. Chitaku at maetapi takú as nan pamilyan Apo Dios mu naturud takú ay mangiturturuy ay omafurot ya achi takú poros ekafiain nan namnama takú kan hiya.

§§2:12 Sal. 22:22

*2:13 Isa. 8:17-18

†2:14 Mar. 3:27

‡3:2 Num. 12:7

Nan Mun-iblayan Para As Nan Tatakun Apo Dios

⁷ Isunga masapor afurotun takú nan nauy naisurat as nan Kalen Apo Dios ay infiakian nan Espiritu Santo:

“Ad wani, mu chungrunyu nan kalen Apo Dios,

⁸ achiyu koma patangtangkenun nan numnumyu ay kaman as nan nangontraan nan kaap-uwanyu kan Apo Dios as nan nanistingancha kan hiya henan disyerto.

⁹ Kenalen Apo Dios un hid-i nan nanistingan nan kaap-uwanyu kan hiya,

uray mu inilacha nan nakaskaschaaw ay en-enatna as opat puru ay tawwun.

¹⁰ Isunga finmungat hi Apo Dios kan chatud-i ay tatau, ya kanana un, ‘Kanayonak ay chukkian, ya ukialicha challu ay achi manongtongpar as nan filfilinku.’

¹¹ Kiapú as fungatna, ensapatana un, ‘Achektu poros epaskop chicha as nan mun-ib-iblayan ay ensakianak.’”^f

¹² Il-ilaunyu ay iib-ak ta maid koma kan chakayu nan mangnumnumnum as mangotettet ya achi omafurot kan Apo Dios. Chatosa ay ukiali nan kiapón nan mangchukkianana as nan matatau ay Dios. ¹³ Ngem kun at nan atunyu as nan kawad-an pay laing nan timpuyu ay makali un “Ad wani ay urkiw” at munpeppanigsa kayu as nan pam-matiyu as kaurkiurkiw. Mu hiyasa nan atunyu, maid maar-allilaw kan chakayu as nan fiasor ay mangepatangken as numnumyu. ¹⁴ Tay makekadjadwa takú kan Cristo mu kaman takú pokpokkatan as nan pammati ay wacha kan chitaku as nan laplapuna inkiana as nan munpat-inkiaan nan matatakuwan takú.

¹⁵ Nan naisurat as nan Kalen Apo Dios at kanana,

“Ad wani, mu chungrunyu nan kalen Apo Dios, masapor achiyu patang-tangkenun nan numnumyu ay kaman as nan nangontraan nan kaap-uwanyu kan Apo Dios.”[§]

¹⁶ Ngachancha nan nanngor as nan kalen Apo Dios ya nangontra kan hiya? Chicha met nan kaap-uwan takú ay en-pangon Moises as nan nak-akancha nun-lapu ad Egipto. ¹⁷ Ngachancha nan fin-mungtan Apo Dios as opat puru ay tawwun? Ay fiakun challu nan chiyuy-cha finmasor ay natuy henan disyerto?

¹⁸ Ngachancha nan nangesapataan Apo Dios ay achinantu poros epaskop chicha henan ensakianana ay mun-ib-iblayan mu achi nan chiyuycha chaan enma-furot? ¹⁹ Isunga ammu takú ay chaancha nakaskop as nan mun-ib-iblayan ay en-sasakianan Apo Dios kiapú ta chaancha challu enmafurot kan hiya.

Nan Mun-ib-iblayan Ay Enkaren Apo Dios

4 Isunga, kiapú ta kukutug pay laing nan enkaren Apo Dios ay sungkohan takuntu ay ensasakianana ay mun-ib-iblayan, masapor il-ilaun takú, anaka ya wachay achi makaskop kan chitaku.

² Tay chinngor takú met nan Ammay ay Chamag ay kaman as nan kaap-uwan takú. Ngem as nan nanngorancha, maid infalangcha as ammay ay naichat kan chicha, tay chaancha enafurot nan hana chamag. ³ Chitaku ngarud ay enmafurot nan makaskop hesa ay mun-ib-iblayan.

Tay maepachong sa as nan nauy kenalen Apo Dios kan chicha ay achi omaafurot: “Kiapú as fungatna, ensapatana un, ‘Achektu poros epaskop

^f3:11 Exo. 17:1-7; Num. 14:1-13; Sal. 95:7-11

[§]3:15 Sal. 95:7-11

chicha as nan mun-ib-iblayan ay ensasakianak.”

Kenalina na uray kun narpas na ay ensakiana nan mun-iblayan nuna as nan namayangana henan lufong. ⁴Tay wacha pay nan naisurat as nan Kalen Apo Dios maepangkep as nan maekapitu ay urkiw ay kanana, “Nun-iblay hi Apo Dios as nan maekapitu ay urkiw as nan nunlopasana ay namayang as nan am-in.”** ⁵Kenalina kasin, “Achektu poros epaskop chicha as nan mun-ib-iblayan ay ensasakianak.” ⁶Isunga nan chiyuycha enmon-ona ay nanngor as nan Ammay ay Chamag at chaancha nakaskop as nan mun-ib-iblayan ay ensasakianan Apo Dios kiapú ta chaancha enmafurot. Ngem uray mu hiyasa, wachacha pay nan tapina ay laychun Apo Dios ay makaskop hid-i. ⁷Kasin enkeddeng Apo Dios nan tukún ay timpu ta wachay chansan nan tatau ay sungkop, ya nan hana makali ay timpu at ad wani ay urkiw. As nan narpasan chi kaat ay tawwun, enpaisuratna nan nauy kan Ari David:

“Ad wani ay urkiw, mu chungrunyu nan kalen Apo Dios, achiyu koma patangtangkenun nan numnumyu.”

⁸Tay mu tit-iwa ay hi Josue at enpanguna nan tatau as nan mun-ib-iblayan ay enkaren Apo Dios, chaan koma in-fiakian Apo Dios as nan naawni nan maepangkep as nan tukún ay urkiw. ⁹Isunga wacha pay laing nan mun-ib-iblayan ay ensasakianan Apo Dios para as nan tatakuna ay kaman as nan nun-iblayan Apo Dios as nan maekapitu ay urkiw. ¹⁰Tay uray ngachana ay sungkop as nan mun-ib-iblayan ay ensasakianan Apo Dios at mun-iblay as nan mismu ay chununa ay kaman as nan enat Apo Dios. ¹¹Isunga epapati takú nan kafiae-lan takú ay sungkop as nan hana ay mun-

ib-iblayan ta maid koma kan chitaku nan manurad as nan kaap-uwan takú ay chaan nakaskop kiapú as nan chaancha nangafurotan as nan in-fiakian Apo Dios.

¹²Tay nan kalen Apo Dios at matatau ya mannakafialin. Tadtachum mu nan katatachuman ay espada ay nun-oomam chi saetna ay makachuyok as nan kachuchur-uman ay parten nan achor. Assesa us ay makaskop nan kalen Apo Dios as nan kauunikian ay numnum chi taku, ya mafialina ay okomún nan naetatafun ay laychun ya pangkepna. ¹³Maid nafiayang ay maetatafun kan Apo Dios. Kamancha am-in forfollachan as nan mangiilana, tay ammuna nan am-in ay maepangkep kan chicha, ya kan hiya nan masapor ay manongfiatan takuntu as nan am-in ay en-enat ya ninumnumnum takú.

Hi Jesus Nan Kangatuwan Ay Pachi Takú

¹⁴Popomkat takú as nan pammati takú ay ipudnu takú as nan sangwanan nan tatau, tay wacha challu nan Anak Apo Dios ay hi Jesus ay kangatuwan ay pachi takú ay nanguy henan mismu ay kawad-an Apo Dios ad chaya. ¹⁵Nan kangatuwan ay pachi takú at fiakun hiya nan achi makafiael ay sumug-ang as nan munkapkapuyan takú. Tay napachasana nan am-in ay karasen chi sulisug ay kaman kan chitaku, ngem hiya at chaan finmasor. ¹⁶Isunga masapor naturud takú ay maesnop as nan sangwanan Apo Dios ay kurpuwan chi grasya ta maawat takú nan sug-ang ya nan grasya ay mangfiachang kan chitaku as nan timpu ay munsaporan takú.

5 Nan tunggal kangatuwan ay pachen nan chiyuycha Judio at mapili as nan iib-ana ay tatau ya machutokan ay mangerepresentar kan chicha as nan

** 4:4 Gen. 2:2

Apo. Nan hana ay machutokan at hiya nan mangichaton as nan chiyuycha animar ya nan chiyuycha ichat nan iibana ta mapakawancha as nan fiasfiasorcha. ²Kafiaelana ay manug-ang as nan chiyuycha finmasor ay achi nangammu ay kenomsawcha, tay uray hiya ay mismu at wacha us chi munkurangana. ³Kiapú ta assessa hiya, masapor munichaton kan Apo Dios para as nan mismu ay fiasfiasorna ya para us as nan fiasfiasor nan tatakú. ⁴Mu maepangkep as nan nauy machayaw ay saad, maid mangchutok as achorna ay munfialin as kangatuwan ay pachi. Ngem kun at hi Apo Dios nan mangayag kan hiya ay kaman as nan enommat kan Aaron.

⁵Mu maepangkep us kan Cristo, chaana chinutokan nan achorna as nan machayaw ay saad ay hiyasa nan nunfialinana as kangatuwan ay pachi. Ngem kun at hi Apo Dios nan nangchutok kan hiya. Tay kenalen Apo Dios kan hiya, “He-a nan Anakku. Ad wani ay urkiw, ha-un nan Amam.”††

⁶Wacha pay nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Pachika in-inkiana ay kaman as nan kenapachen Melkisedec.”‡‡

⁷As nan kawad-an Jesus asna's luta, inpipigsana ya inyag-akorna ay nunkarkararag ya chinmawchawat kan Apo Dios ay makafiael ay mangesarakan kan hiya as nan utúy. Chinngor Apo Dios nan kararagna, tay nunpakumbaba hiya ay nangtongpar as nan laychun Apo Dios. ⁸Uray mu hiya at Anak Apo Dios, sinuruna nan atun ay omafurot kan Apo Dios babaen as nan naparpaliwasanana. ⁹Kiapú ta tenongparna ay ustuustu nan am-in ay enpakaman Amana, nunfialin hiya

as kurpuwan chi maid patingkiana ay kaesarakanan nan am-in ay omafurot kan hiya, ¹⁰tay chinutokan Apo Dios hiya as kangatuwan ay pachi ay kaman as nan kenapachen Melkisedec.

Nan Tukun As Nan Chiyuycha Mangenganuy As Pammaticha

¹¹Ongor pay nan laychunmi ay ifiakia kan chakayu maepangkep as nan kenapachen cha Jesus kan Melkisedec, ngem nalikiat ay epakaawat kan chakayu, tay nunsidlay kenapadsokyu ay chumngor. ¹²Tay ad wani ay nafaiyag at chi enmaafurotanyu, libfengna ay chakayu koma nan mangisursuru as nan iib-ayu. Ngem kunyu at met payat masapor chi mangisuru kan chakayu as nan enmonona ay sursuru maepangkep kan Apo Dios. Kaman kayu nunfialin as mutun ay manapor as kiatas ay achi makafiael ay mangan as natangken ay makan. ¹³Amin ay cha yangkiay munkiatkiatas at kaman pay laing mutun ay achi mangematon as ustu ya nalintig ay ukiali. ¹⁴Ngem nan natangken ay makan ay kaman as nan naun-unig ay sursuru at para as nan naonngan ay tatakú. Chicha nan inmingasa ay mangosar as nan numnumcha ay makafiael ay mangematon as ammay ya mangotettet.

6 Isunga masapor taynan takú nan enmonona ay sursuru maepangkep kan Cristo, ya umuy takú as nan naun-unig ay sursuru ta maonngan takú as nan pammati takú. Achi takú itukiaturukia ay manuru as nan nauycha enmonona ay sursuru: nan mangchukkianan as nan maid kotokna ay cha atuaturun ya nan tit-iwa ay pammati kan Apo Dios, ²nan sursuru maepangkep as funyag, nan panangepatay as lima,^{¶¶} nan

††5:5 Sal. 2:7

‡‡5:6 Gen. 14:17-20; Sal. 110:4; Heb. 7:1-10

¶¶6:2 Gen. 48:14; Ara. 6:6; 8:17; 19:6

matakuwan nan nunkatuy manipud as nan utúy, ya nan maid patingkiana ay mun-okomán Apo Dios. ³Umuy takú as nan naun-unig ay sursuru mu eparufus Apo Dios.

⁴Tay nan chiyuycha nankug as pam-maticha kan Apo Dios at achicha poros mafialin ay maawis kasin ay munfiafi-awi, tay nasilawan at nan numnumcha, ya napachasancha at nan inchat Apo Dios ya nan Espiritu Santo. ⁵Napachasancha us nan kenaammay nan kalen Apo Dios ya naleknacha nan pannakafialin Apo Dios ay maepaila as tapen chi urkiw. ⁶Mu chinukiancha chaná am-in, achicha poros mafialin ay maawis kasin ay munfiafiawi, tay kamancha cha kasin elansa nan Anak Apo Dios as nan koros ya chacha pabpafiainan hiya as nan sangwanan nan tatakú.

⁷Nan taku at maepachong as nan luta. Tay nan luta ay nauchauchanan ay mangepatufu as nan chiyuycha mura ay wachay kotokna as nan nakin luta at bendisyonan Apo Dios. ⁸Ngem nan luta ay tumufuwán nan sufet ya tapina pay ay nunkapakiatan ay lukiam at maid kotkotokna. Mu hiyasa, kiayud maituchor, ya as nan anongos at mapuorantu.

⁹Ngem uray mu hiyana nan ifiakiami kan chakayu ay laylaychunmi ay iiba, maid munchanagianmi maepangkep kan chakayu, tay ammumi ngamin ay ammay nan kasasaadyu maepangkep as nan kaesarakanyu. ¹⁰Nalintig challu hi Apo Dios. Achina liwliw-an nan ammay ay enkamkamanyu ya nan layadyu kan hiya ay maila as nan namadfiadngananyu as nan iib-ayu ay omaafurot. Uray inkiana ad wani, iturturuyyu ay mamadfiachang kan chicha. ¹¹Nan laraychunmi as solet at iturturuy ngarud nan tunggal usa kan chakayu

ay mangepapati ay mangnamnama as nan matongparan nan enkaren Apo Dios inkiana as nan munfiangchan Cristo. ¹²Nan achimi laraychun at nan pomad-sokanyu. Ngem kunyu at turachun nan tatakú ay kiapú as nan pammati ya anoscha at tawichunchantu nan enkaren Apo Dios.

Nan Enkaren Apo Dios

¹³Masapor numnumunyu nan nunkariyan Apo Dios kan Abraham. Kiapú ta maid nangatngatu mu hiya as uyna munsapataan, nunsapata hiya as nan mismu ay achorna. ¹⁴Kenalina kan Abraham, “Siguradu ay bendisyonak he-a, ya paongoroktu nan chiyuycha kianakmu.”^{§§} ¹⁵Kiapú ta enan-anosan Abraham ay nunsusuud, naawatna nan enkaren Apo Dios kan hiya.* ¹⁶Mu laychun nan taku ay epakaammu as nan iibana ay tit-iwa nan infiagfiakiana, munsapata as nan nangatngatu mu hiya. Tay mu hiyasa nan atuna, munpatingkia nan am-in ay sososekcha. ¹⁷Kun pay hi Apo Dios, narawag ay enpailana as nan chiyuycha manawid as nan enkarina ay achina poros fiarfialiwan nan pangkepna. Isunga entapina nan sapatana as nan enkarina. ¹⁸Achi poros mafiarfialiwan nan nauycha chuwa: nan enkaren Apo Dios ya nan ensapatana, tay achi poros mafialin ay munkutum hi Apo Dios. Isunga chitaku ay kaman naekasiw ay lenmayaw ay umuy kan Apo Dios at mafialin ay kaskasin takú popomkat as nan namnama ay naichat kan chitaku. ¹⁹Nan nauy namnama takú ay kaman as nan mangepapakud as nan papor at hiyasa nan mangepapigsa as nan pammati takú, tay siguradu ay matongpar. Kiapú as nan namnama takú, kaman takú at sinungkop henan mismu

§§6:14 Gen. 22:16-17

*6:15 Gen. 12:1-4; 21:5; 25:26

ay kawad-an Apo Dios ay kaman as nan sinungkopan nan kangatuwan ay pachi henan Kasasantowan ay Kuwartu ay lilingfian nan kurtina as Templo. ²⁰Hid-i nan enmon-onaan Jesus mu chitaku ta hiya nan maketagtakiatfor kan Apo Dios para kan chitaku, tay hiya nan nunfialin as kangatuwan ay pachi in-inkiana ay kaman as nan kenapachen Melkisedec.

Nan Kenapachen Melkisedec

7 Hi Melkisedec ay anna ad pus-uy at ari ad Salem ya pachen Apo Dios ay Kangatuwan. As nan cha munfiangchan cha Abraham ay nurpu as nan nakikufiatancha as nan nangamisancha as nan chiyuycha ari, uy sinibat Melkisedec, at benendisyonana hiya. ²As nan hiyachi, inchat Abraham kan Melkisedec nan pagkapuron nan am-in ay senamsamcha. Nan laychun ay kanan nan ngachan Melkisedec at “Aren chi Kenalintig,” ya nan laychuna pay ay kanan at “Aren chi Talna.” Tay nan laychun ay kanan nan Salem at talna. ³Maid naisurat as nan Kalen Apo Dios maepangkep as nan chanakchakor winnu kaap-uwang Melkisedec. Maid us naisurat as maepangkep as nan naiyankana winnu natuyana. Tay hiya at kaman as nan Anak Apo Dios ay maid patingkian chi kenapachina.

⁴Masapor numnumunyu nan kenangaton Melkisedec as solet. Tay uray chin Abraham ay machayaw ay apu takú ad pus-uy at inchatna kan Melkisedec nan pagkapuron nan am-in ay senamsamna. ⁵Infilin nan Lintig ay nan chiyuycha kianak Levi ay munfialin as papachi at chicha nan mangara as nan pagkapuru ay murpu as nan iib-acha ay Judio, uray kun pachongcha chicha ay kianak Abraham. ⁶Hi Melkisedec at fiakun kianak Levi, ngem enawatna nan

pagkapuru kan Abraham. Nan usa pay at benendisyonana hi Abraham uray mu hi Abraham ay anna nan kawad-an nan chiyuycha karen Apo Dios. ⁷Maid poros chuwachuwa ay nangatngatu challu nan bomendisyon mu nan mabendisyonan. ⁸Kun pay nan papachi ay kianak Levi at enawatna nan pagkapuru ay nurpu as nan tatau ay matuytu. Ngem kun pay hi Melkisedec ay kutug ay matatau at enawatna nan pagkapuru ay hiyasa nan naifiakia as nan Kalen Apo Dios. ⁹Mafialin takú ay kanan un uray chin Levi ay nun-aw-awat as pagkapuru at naetapi kan Abraham ay nangichat as pagkapuru kan Melkisedec. ¹⁰Tay uray mu chaan pay naiyanak hi Levi as nan nanibatan Melkisedec kan Abraham, naifilang challu ay nawawacha hiya as nan achor Abraham, tay hi Abraham nan apuna as nan pidwa.

Nan Pachi Ay Nangatngatu Mu Hi Melkisedec

¹¹Naichat nan lintig as nan chiyuycha Judio ay naifisar as nan kenapachen chi Levita ay achi makafiael ay mangepalintig as tatau. Isunga masapor takúy tukún ay pachi ay kaman as nan kenapachen Melkisedec, fiakun kaman as nan kenapachen Aaron ay kianak Levi. ¹²Tay as nan masoktanan nan kenapachi, masapor us masokatan nan lintig. ¹³Nan Apo takú ay chami kankan at chaan nurpu as nan kianak Levi ay napiliyan nan papachi ad pus-uy. Ngem kun at nurpu hiya as nan tukún ay kianak, ya maid poros nurpu as nan kianakna ay nunserfi as pachi as nan altar. ¹⁴Naamuwan ay ustu ay nurpu hiya as nan kianak Juda, ya maid poros infiagfiakian Moises as maepangkep as nan papachi as nan hana ay kianak.†

†7:14 Exo. 28:40-43; 29:9; Lev. 21,22; Num. 3-4

¹⁵Narakraka takú pay ay maawatan ay nasokatan nan kenapachen Levi as nan enmaliyan nan tukún ay pachi ay kaman kan Melkisedec. ¹⁶Nunfialin nan hana kaman kan Melkisedec as pachi ay chaana tenawid as nan kaap-uwana ay kaman as nan infilin nan lintig, ngem babaen as nan pannakafialin nan fiyagna ay maid patingkiana. ¹⁷Kanana as nan Kalen Apo Dios,

“Pachika in-inkiana ay kaman as nan kenapachen Melkisedec.”[‡]

¹⁸Isunga nakaan nan sikud ay filin, tay maid kafiaelana ay mangepangu as nan tatakú ay umuy kan Apo Dios ya maid us kotokna. ¹⁹Tay nan Lintig Moises at maid kafiaelana ay mangepalintig as nan tatakú. Ngem ad wani, inchat Apo Dios nan am-am-ammay ay namnama babaen kan Apo Jesus ta mafialin takú ay maesnop kan Apo Dios.

²⁰Fiakun yangkiay nan am-am-ammay ay namnama takú, tay wacha us nan sapatana Apo Dios kan Jesus. Maid assid-i ay sapatana as nan chiyuycha kianak Levi ay nunpachi. ²¹Ngem nunpachi hi Jesus babaen as nan sapatana Apo Dios ay kanana,

“Nan Apo at ensapatana, ya achi poros mafialiwan nan numnumna maepangkep as nan nauy:

“Pachikantu in-inkiana.””[¶]

²²Kiapú as nan nauy ay ensapatana Apo Dios, hi Jesus nan mangepasiguradu ay kaskasin omammay nan nauy turagna kan chitaku.

²³Nauy pay nan usa ay natkunan Jesus as nan papachi ay kianak Levi. Nan ongor ay papachi at chaan nunturturuy nan nunserserfiyancha, tay natuycha am-in. ²⁴Ngem hi Jesus at matatakú in-inkiana. Isunga munturturuy challu nan kenapachina in-inkiana. ²⁵Isunga maid

munkurangan chi mangesarakanana as nan tatakú ay maesnop kan Apo Dios babaen kan hiya, tay matatakú hiya in-inkiana ay cha maketagtakitfor kan Apo Dios para kan chicha.

²⁶Hi Jesus challu nan ustustu ay kangatuwan ay pachi ay masapor takú. Nasantowan hiya, ya maid maepabpafiasor kan hiya winnu maid fiasfiasorna. Naisiyan hiya as nan chiyuycha fumafiasor ya napachayawan hiya mu nan amin ay wacha ad chaya. ²⁷Hiya at achi kaman as nan tapina ay kangatuwan ay papachi. Tay hiya at achi inurkiw ay masapor mun-ichaton omona as para as nan mismu ay fiasfiasorna, angkiay ya mun-ichaton para as nan fiasfiasor nan tatakú. Namingpingsan nan enatna ay nangichaton as achorna kan Apo Dios. ²⁸Maiyunud as nan Lintig Moises nan pannakachutok nan kangatuwan ay papachi ay wachay munkurangancha. Ngem maiyunud as nan sapatana Apo Dios ay enman-anongos ay enmali mu nan Lintig nan pannakachutok nan Anakna ay maid munkurangana in-inkiana as pachi.

Hi Jesus Nan Kangatuwan Ay Pachi Takú

(2 Co. 3:7-11)

8 Nan laychunmi ay maawatanyu as nan chami ifiagfiakia at hiyana: Wacha at kan chitaku nan chiyuy kangatuwan ay pachi ay nangatokor as apét kannawan nan tronon Apo Dios ay Manakafialin ad chaya. ²Nan munserserfiyana as kangatuwan ay pachi at henan tit-iwa ay munchaychayawan kan Apo Dios ad chaya ay hi Apo Dios mismu nan nangamma. Fiakun as nan fiawi ay naamma as larat ay kun tatakú nan nangamma nan munserserfiyana.

[‡]7:17 Sal. 110:4

[¶]7:21 Sal. 110:4; Heb. 5:6; 7:17

³Nan tunggal kangatuwan ay pachi at nachutokan ay mangichaton as nan chiyuycha animar ya tapina ay ichaton nan tatau kan Apo Dios. Isunga nan nauy kangatuwan ay pachi takú at masapor us wachay ichatona kan Apo Dios. ⁴Mu wacha hiya asna's luta at achi numpachi hiya, tay wachacha at nan nachutokan ay papachi ay munichatchaton as nan infilin nan Lintig. ⁵Nan panagserficha as papachi at kun yangkiay kapadpachong winnu aiw nan wacha ad chaya. Tay as nan kiayud mangiyamma Moises as nan fiawi ay naamma as larat ay munchaychayawancha at infilin Apo Dios kan hiya nan nauy:

“Ilaum ay ustu ta nan am-in ay ammaam at kapadpachong nan enpailak kan he-a aschi's chuntug.”[§]

⁶Ngem nan panagserfi ay enawat Jesus at nangatngatu as solet mu nan panagserfen nan sikud ay papachi. Kaman us as nan fiarú ay turag Apo Dios at nangatngatu mu nan enmona ay turagna ay inchatna kan Moises, kiapú ta hi Jesus nan nuntotong-an nan tatau ya nan Dios, ya naiyunud us as nan kaskasin ammay ay enkarkaren Apo Dios.

⁷Tay mu maid munkurangan nan sikud ay turag, achi koma masapor chi maesokat. ⁸Ngem enpafiasor Apo Dios nan tatakuna as nan nangaliyana,

“Omalintu nan urkiw ay mangammaak as nan fiarú ay turagku as nan chiyuycha kianak Israel ya as nan chiyuycha kianak Juda.

⁹Nan nauy turagku at achi kaman as nan inturagku as nan kaap-uwancha ad pus-uy as nan urkiw ay nangepanguruwak kan chicha ay nak-ak ad Egipto.

Chaancha inturuy ay nangtongpar as nan hana inturagku kan chicha, isunga ennganuyku chicha.

¹⁰Nauy nan ituragkuntu as nan chiyuycha kianak Israel as tapen chi urkiw: Ipuuykuntu nan chiyuycha lintigku as numnumcha, ya isuratkuntu chasa as nan pusucha ta achicha liwliwan.

Figfikunchantu ay ha-un nan uycha Apo Dios, ya chichantu nan tatakok.

¹¹Achichantu poros isuruwan nan iib-acha winnu ifiakia as nan kakailiyancha un, ‘Figfikunyu nan Apo.’

Tay nan am-in at ammuwaktu uray nan kaapuchan ay taku inkiana as nan kaamuchan.

¹²Tay pakawanoktu chicha as nan mangotettet ay en-enatcha, ya achektu poros kasin numnummun nan fi-asfiasorcha.”**

¹³As nan nangifiag-an Apo Dios as nan fiarú ay turag, infilangna as lukiak nan enmona, ya uray ngachana ay lumukiak ya machunot at kiayud mamaid.

Nan Nunchaychayawan Nan Tatau Kan Apo Dios As Nan Fiawi Ay Naamma As Larat

9 Nan chiyuy enmona ay turag Apo Dios as nan tatakuna at wachay filifilin maepangkep as nan ustu ay atun nan tatau ay munchayaw kan Apo Dios. Wacha us nan enammaancha ay fiawi ay naamma as larat ay munchaychayawancha kan hiya asna's luta.^{††} ²Nan nauy naammaan ay fiawi ay naamma as larat at chuwa nan kuwartuna. Nan omona ay kuwartu ay maskop at makali un Nasantowan ay Kuwartu. Hid-i nan naesakianaan nan maepatpatngan chi silaw

[§]8:5 Exo. 25:9, 40; 26:30; 27:8

**8:12 Jer. 31:31-34

††9:1 Exo. 25-27; Lev. 24:1-9

ya nan lamesaan ay maepatpatngan nan tenapay ay naichatchaton kan Apo Dios. ³Nakurtinaan nan sugpan nan omona ay kuwartu. Nakurtinaan us nan maekadwa ay kuwartu ay makali un Kasasantowan ay Kuwartu. ⁴Hid-i nan kawad-an nan altar ay fioletok ay mamuppuoran as insenso. Wacha us nan kasón ay napakpakan as fioletok ay makali un Kasón nan Turag. Nan naipuu ad chur-um nan kasón at fianga ay fioletok ay naituwan nan makan ay makali un mana, nan surkud Aaron ay senmaliping ya nan chuwa ay chapen-ay ay naisuratan nan filfilin Apo Dios.†⁵ As nan oson nan kasón at wacha nan chuwa ay napaykan ay enang-anghel ay makali un kerubim ay mangepaila ay wacha hi Apo Dios hid-i. Nan chiyuycha payakcha ay nafi-fitlag at penapaingancha nan tangub nan kasón ay naiwarwarsiyang nan chara ta mapakawan nan tatakú as nan fiasfiasorcha. Ngem fiakun challu ad wani nan mangepakaawatanmi kan chatona am-in.

⁶Hiyana nan enat chatud-i am-in ay naesakiana as nan munchaychayawan-cha, at inurkiw ay sungkop nan papachi as nan omona ay kuwarton nan fiawi ay naamma as larat ay mangekaman as nan chunucha. ⁷Ngem nan maekadwa ay kuwartu at nan kangatuwan ay pachi yangkiay nan makaskop, ya kun yangkiay mamingsan as nan makatawwun. Achi poros makaskop mu maid chara as ichatona kan Apo Dios para as nan mismu ay fiasfiasorna ya fiasfiasor nan tatakú ay chaan nangukurat ay finmasor. ⁸Babaen kan tona, epakaammon nan Espiritu Santo ay chaan pay natkafian nan charan ta makaskop nan tatakú as nan Kasasantowan ay Kuwartu mu kukutug pay laing nan omona ay kuwartu as

nan fiawi ay naamma as larat. ⁹As nan nauy omona ay kuwartu, wacha nan laychuna ay kanan ad wani ay timpu. Mu maepangkep as nan chiyuycha animar ya nan chiyuycha tapina ay naichaton kan Apo Dios, achicha poros mafialin ay charosan chi numnum nan munchaychayaw kan Apo Dios. ¹⁰Tay am-in chaná ay chaton at maepangkep yangkiay as nan makan, maikop ya tukutukún ay atun ay manguras as achor. Masapor matongpar chaná ay lintig para as nan achor inkiana as nan timpu ay mangepafiaruwan Apo Dios as nan am-in.

Hi Cristo Nan Tonga As Nan Fiarú Ay Turag

¹¹Ngem enmali at hi Cristo as kangatuwan ay pachi ay nangepaila as nan chiyuycha ammay ay bendisyon ay wacha at kan chitaku kiapú as nan fiarú ay turag. Nan munserserfiyana ad chaya at am-amud ya am-ammay mu nan Kasasantowan ay Kuwartu as nan fiawi ay naamma as larat, tay fiakun taku nan nangamma winnu asna's luta nan kawad-ana. ¹²Namingpingsan nan sinungkopan Cristo henan Kasasantowan ay Lukiay ay kawad-an Apo Dios ad chaya. Nan uyna inchaton kan Apo Dios at fiakun charan chi kianching ya urfun ay fiaka, ngem kuna at inchat nan mismu ay charana. Hiyana nan enatna ay nangesarakan kan chitaku in-inkiana. ¹³Nan charan nan chiyuycha kianching winnu cha umurúg ay urfun ay laki ay fiaka, winnu chapor nan napuoran ay cha umurúg ay urfun ay fiay fiaka at naiwarsicha as nan tatakú ta macharosancha kasin, at mafialincha kasin ay munchayaw kan Apo Dios. ¹⁴Mu nacharosancha babaen as nan charan chi animar, ay achi at paat kaskasin nan cha-

†9:4 Exo. 16:31-35; 30:1-10; Num. 17:8-10; Deut. 10:3-5

ran Cristo ay mangcharos kan chitaku? Babaen as nan pannakafialin nan Espiritu Santo ay maid patingkiana, inchaton Cristo kan Apo Dios nan mismu ay achorna ay maid poros kurangna. Nan charana at mafialina ay charosan nan numnum takú as nan maid kotokna ay cha atuatan ay muntoróng as nan utúy ta mafialin takú ay munserfi kan Apo Dios ay matataku in-inkiana.

¹⁵ Isunga hi Cristo nan tonga[¶] as nan fiarú ay turag ta nan chiyuycha enayakian Apo Dios at awatuncha nan maid patingkiana ay bendisyon ay enkaren Apo Dios. Maekaman na, tay natuy hi Cristo ay nangwayawaya kan chicha as nan fiasfiasor ay en-enatcha as nan timpon nan enmona ay turag.

¹⁶ Mu wachay anongos ay filin ay isurat nan taku maepangkep as kakudkudwaan chi kuk-uwana mu matuy, masapor mapaneknekan ay tit-iwa ay natuy hiya. ¹⁷ Tay maid kafiaelan nan naisurat ay anongos ay filfilin mu kukutug ay matataku nan nangamma. Mafialin yangkiay mu natuy at hiya.

¹⁸ Isunga uray nan enmona ay turag at achi matongpar sukúd wachay chara as mangepaneknek ay wachay natuy.

¹⁹ Tay kun pay narpas ay infiakian Moises as nan am-in ay tatakú nan tunggal filin nan Lintig, enarana nan charan nan chiyuycha urfun ay fiaka ya kianching, at enkaslangna as nan chanum. Inkiarotna nan munchachara ay chotchot nan karnero as nan pangan nan makali un hisupu, at entabnawna as nan nachanman ay chara. Hana at iwarsi as nan liblu ay naisuratan nan chiyuycha filfilin ya as nan am-in ay tatakú. ²⁰ As nan chana mangiwarsiyan, kenalina, “Nan nauy ay chara

nan mangepaneknek as nan turag ay in-filin Apo Dios ay tongparunyu.”^{§§} ²¹ Assesa us ay wenarsiyana as chara nan fiawi ay naamma as larat ya nan am-in ay ka-ichin ay naosar as nan munchaychayawancha. ²² Tit-iwa ay maiyunud as nan Lintig, nan kiayud am-in ay ka-ichin at macharosancha babaen as nan chara, ya maid mapakawan ay tatakú as nan fiasfiasorcha mu maid chara ay omayay.*

Nan Naichatonan Jesu Cristo Nan Kiapúna Ay Makaan Chi Fiasfiasor

²³ Isunga nan nauycha ay naturad as nan tit-iwa ay wacha ad chaya at masapor maurasancha babaen as nan panangichaton as animar kan Apo Dios. Ngem nan wacha ad chaya at masapor kaskasin ammay chi maichaton mu chatona. ²⁴ Tay nan sinungkopan Cristo at fiakun as nan Kasasantowan ay Lukiar ay enammaan chi tatakú ay tinuradcha as nan tit-iwa ay wacha ad chaya. Nan sinungkopana at ad chaya ay mismu, ya ad wani hiya nan nunfialin as pannakaachor takú as nan sangwanan Apo Dios. ²⁵ Nan kangatuwan ay pachen chi Judio at tenawwun ay sungkop as nan Kasasantowan ay Kuwartu ay mun-ichaton as charan chi animar. Ngem hi Cristo at chaana inpidwapidwa ay nangichaton as achorna. ²⁶ Tay mu assid-i ay tinuradna nan enenat nan kangatuwan ay pachen chi Judio, namen ongor koma ay nun-iliwas hiya nunlapu as nan nafiayangan nan lufong. Ngem nan kenatit-iwana at namingpingsan nan enmaliyana asna's luta as nan nauy anongos ay timpu ta kaanuna nan fiasfiasor chi tatakú babaen as nan nangichatonana as nan mismu ay achorna. ²⁷ Naituding nan taku ay matuy

[¶]9:15 Heb. 8:6.

^{§§}9:20 Exo. 24:7-8; Mar. 14:24; Luc. 22:20

*9:22 Lev. 8:16-19; 16:14-16

as mamingsan. Angkiay ya okomún Apo Dios. ²⁸Kaman us kan Cristo at namingsan ay naichaton ta kaanuna nan fiasfiasor chi tatakú. As nan kasi-nantu maepail-an, fiakun fiasfiasor chi tatakú nan kiapúna, ngem omali ta uyna esarakan nan chiyuycha manglarayad ay maman-ud kan hiya.

10 Nan Lintig Moises at kaman yangkiay aiw ay mangepaila as nan chiyuycha anam-ammay ay bendisyon ay omalintu, fiakun nan nauy nan mismu ay tit-iwa. Isunga uray kun tenawwun ay mapapchong nan chiyuycha chaton ay naichatchaton, achicha poros mafialin ay munfialinun nan tatakú as maid munkurangancha ay maesnop ay munchaychayaw kan Apo Dios. ²Tay mu nan chiyuycha nanaychayaw kan Apo Dios at tit-iwa ay nacharosancha as nan fiasfiasorcha, inkinakcha at koma ay nun-ichatchaton, tay maid nan mangisiw ay leknacha ay chicha at finmasorcha. ³Ngem nan kenatit-iwana, nan nauycha ay chatchaton at tenawwun ay epanumnumna nan fiasfiasor nan tatakú. ⁴Tay nan charan nan laki ay fiaka ya kianching at achina poros mafialin ay kaanun chi fiasfiasor nan tatakú.

⁵Isunga as nan enmaliyan Cristo asna's luta, kenalina kan Apo Dios, "Achim laychun nan chiyuycha naparti ay animar ya tapina ay chaton. Ngem kunmu at ensakiana nan achor chi taku para kan ha-un.

⁶Chaanka nalaylaychan as nan chiyuycha animar ay napuppuoran ya nan chatchaton ay para as nan makaanan nan fiasfiasor.

⁷Angkiay ya kenalek, 'Apo Dios, nauyak ay mangekaman as nan laychum ay kaman as nan naisurat as nan li-

blon nan Lintig maepangkep kan ha-un.'"[†]

⁸Nan omona ay kenalen Cristo kan Apo Dios at hiyana: "Chaanmu lenayad winnu chaanka nalaylaychan as nan chatchaton ya nan chiyuycha inchat nan tatakú kan he-a, winnu chiyuycha animar ay napuppuoran as nan altar ya nan chatchaton para as nan makaanan nan fiasfiasor." Kenalina na uray mu naichaton chaná am-in ay maiyunud as nan Lintig. ⁹Haat kanan Jesus, "Apo Dios, nauyak ay mangekaman as nan laychum." Nan nangaliyana as na at ta epailana ay menaidna nan kotok nan sikud ay chatchaton ta esokatna hi Jesus as chaton. ¹⁰Kiapú ta enkaman Jesu Cristo nan hana ay laychun Apo Dios, nunfialinun chitaku as nasantowan ay tatakun Apo Dios babaen as nan nam-ingpingsan ay nangichatonana as nan mismu ay achorna.

¹¹Nan am-in ay papachen chi Judio at inurkiw ay masennokatcha ay mangekaman as nan chunucha. Kanayoncha ay mun-ichaton as mapapchong ay karasen chi chaton ay maid poros kafiaelancha ay mangaan as fiasfiasor chi tatakú. ¹²Ngem hi Cristo at namingpingsana inchaton nan us-usa ay chaton para as nan makaanan chi fiasfiasor. Haat tomokor hiya as apét kannawan Apo Dios. ¹³Hidi nan munsusuuchana ad wani inkiana maamis nan chiyuycha kafusorna ay kaman chicha nan kiakiatinana. ¹⁴Tay babaen as nan us-usa ay chatona, nunfialinuna nan tatakú ay penasantona as nan fiasfiasorcha as maid munkurangancha in-inkiana as nan sangwanan Apo Dios.

¹⁵Paneknekan us nan Espiritu Santo kan chitaku ay tit-iwa chaná babaen as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

[†]10:7 Sal. 40:6-8

¹⁶“Nauy nan ituragkuntu kan chicha as tapen chi urkiw:

Ipuuykuntu nan chiyuycha lintigku as pusucha ya isuratkuntu chasa as numnumcha ta achicha liwliw-an.”

¹⁷Hana at tuptupan,

“Achektu kasin numnummun nan fiasfiasorcha ya nan mangotettet ay en-enatcha.”[‡]

¹⁸Mu napakawan ngarud chatona, achi kis-an wachay kasin maichaton para as nan fiasfiasor.

Maesnop Takú Kan Apo Dios

¹⁹Isunga chakayu ay iib-a, kiapú as nan charan Jesus ay enmayas as nan natuyana, masapor naturud takú ay maesnop as nan sangwanan Apo Dios ay maepachong as nan Kasasantowan ay Lukiar. ²⁰Tay babaen as nan natuyana ay maepachong as nan naraksetan nan kurtina ay somasali as nan sugpan, tenkafian Jesus para kan chitaku nan fi-arú ay charan ay kaman matataku, tay nan charan ay ansa at hiya mismu.[¶]

²¹Isunga kiapú ta wacha nan amud ay pachi takú ay mangelongnongnong as nan pamilyan Apo Dios, ²²masapor maesnop takú as nan sangwanan Apo Dios kiapú as nan ongor ay layad takú ya maid poros chuwachuwa takú as nan pammati takú. Tay nacharos an takú at as nan mangisiw ay numnum ay kaman takú nawarsiy an as nan charan Cristo, ya kaman us naurasan nan achor takú as nacharos ay chanum. ²³Masapor popomkat takú as nan namnama takú kan Apo Dios ay ipudnu takú as nan tataku, tay matalek hi Apo Dios ay mangtongpar as nan enkarina. ²⁴Numnumun takú koma nan atun takú ay

munfifinnangun ay mangepaila as layad ya mangelkaman as ammay ay cha atuatun. ²⁵Achi takú koma enganuy ay cha maam-among ay munchayaw kan Apo Dios ay kaman as nan cha atatun nan tapina. Ngem kun takú at koma munpepennapigsa as numnum, ya kaskasin takú pay atun sa kiapú ta maila takú ay cha maesnop nan urkiw ay kasin omaliyan nan Apo.

²⁶Tay mu kurkuratun takú ay cha fumasfiasor karpasan nan nangammuwan takú as nan kenatit-iwa maepangkep kan Cristo, maid at kasin maichaton as mafialin ay mangaan as fiasfiasor. ²⁷Maid at tukún as masmas-ud mu achi nan kauugyat ay mun-okomán Apo Dios ya nan kumilkilarok ay apuy ay mamuortu as nan am-in ay mangontra kan hiya.

²⁸Nan taku ay manglabsing as nan Lintig Moises at maepapatuy ay achi poros masug-angan as nan muntistiguwan nan chuwa winnu turu ay mangepafiasor kan hiya.[§] ²⁹Mu assessa nan chusan nan manglabsing as nan Lintig Moises, ay achi kaskasin kauugyat chi chusan nan taku ay mangelarayus kan Jesus ay Anak Apo Dios? Tay epailana ay ifilangna nan charan Jesus as maid kotokna, uray mu nan charana ay anna nan nangepaneknek as nan fiarú ay turag Apo Dios ya nangcharos as nan fiasfiasorna. Tit-iwa ay kaskasin kauugyat nan chusana, tay insurtuwuna nan Espiriton Apo Dios ay umichat as grasyana. ³⁰Tay ammu takú met ay hi Apo Dios nan nangali,

“Ha-un nan wachay kalibfengana ay omes-ang. Ha-untu nan omafus.”

Kenalina us, “Ha-untu nan mangokóm as nan tatakok.”^{**}

[‡]10:17 Jer. 31:33-34

[¶]10:20 Mar. 15:38

[§]10:28 Deut. 17:2-7

^{**}10:30 Deut. 32:35-36; Rom. 12:19

³¹ Kauugyat as solet ay machusa as nan mun-okomán nan matataku ay Dios.

³² Numnumunyu nan enommat kan chakayu ad kasin as nan nasisilawanan nan numnumyu. Tay uray kun kayu nun-iliwas as solet at nun-eta-un kayu.

³³ Wachacha nan timpu ay penabpafianan ya penarpalikiat chakayu as nan sangwanan nan ongor ay tatau. As nan tapina ay timpu at nakekadmada kayu as nan assesesay inliwascha. ³⁴ Sinuganganyu ya finadnganyu us nan chiyuycha fiarud. As nan namrosancha as kukuwayu, naragsak kayu challu ay nangananos, tay ammuyu ay wacha pay nan kaskasin ammay ya maid patingkiana ay kenafiaknangyu. ³⁵ Isunga achiyu maichun nan talekyu kan Apo Dios, tay ongortu nan gun-gunayu. ³⁶ Masapor mun-eta-un kayu ta maekamanyu nan enkeddeng Apo Dios ya maawatyu nan enkarina. ³⁷ Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“As nan hen-omaketan yangkiay ay timpu at umchantu nan cha omali, ya achina taktakun nan omaliyana.

³⁸ Nan chiyuycha nalintig ay tatakok at matakucha babaen as nan pammaticha.

Ngem mu wachay munsanud ay muntalek kan ha-un, achiyak malaylaychan kan hiya.”††

³⁹ Ngem chitaku at achi takú maetapi as nan chiyuycha nunsanud as nan pammaticha ya maisiyan in-inkiana kan Apo Dios. Kun at nan maetapiyan takú at as nan chiyuycha wachay pammaticha ya naesarakan.

Nan Maunud Ay Pammati

11 Ad wani ngarud, ngachana nan pammati? Hiyasa nan siguradu ay matongparantu nan cha takú nam-

namaun ya nan ustu ay ammu takú ay wacha tit-iwa nan achi takú maila. ² Kiapú ta wachay pammaten nan kaapuwán takú ad pus-uy at nalaylaychan hi Apo Dios kan chicha.

³ Kiapú ta wachay pammati takú, maawatan takú ay nan lufong at nafiayang babaen as nan kalen Apo Dios. Isunga nan maila at naammaan ay nurpu as nan achi maila.‡‡

⁴ Kiapú ta wachay pammaten Abel, nun-ichaton hiya kan Apo Dios as kaskasin ammay mu nan enat Cain. Kiapú us ta wachay pammatina at enpailan Apo Dios nan panang-aprobarna ay hiya at nalintig ay taku as nan nang-awatana as nan inchatona. Kiapú ta wachay pammaten Abel, uray natuy hiya ad pus-uy, kaman pay laing cha makekarkali kan chitaku ad wani.

⁵ Kiapú ta wachay pammaten Enoc, narab-et hiya ad chaya ta achina mapachasan nan utúy. Chaan nad-anan hiya asna's luta, tay enaran Apo Dios. Wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana un sakbay marab-et hi Enoc, penalaylayadna hi Apo Dios.

⁶ Nan maid pammatina at achina mafialin ay palaylaychan hi Apo Dios. Tay nan manglayad ay paat maesnop kan Apo Dios at masapor afurotuna ay wacha tit-iwa hi Apo Dios, ya afurotuna us ay gun-gunaana nan chiyuycha manganap kan hiya.

⁷ Kiapú ta wachay pammaten Noe, chinumngor hiya as nan infiakian Apo Dios maepangkep as nan ommat as tapen chi urkiw ay achi maila as nan hiyachi ay timpu. Enafurotna chi, ya nun-amma hiya as papor ta maesarakancha ay hinfiruy. Kiapú as nan nauy ay pammatina, infilang Apo Dios hiya as nalintig ay taku ay maiyunud as nan pammatina. Ngem

††10:38 Hab. 2:3-4; Rom. 1:17; Gal. 3:11; Pal. 22:7

‡‡11:3 Gen. 1-2

kun pay nan tapina ay tatakú at naokóm-cha ay nachusa.

⁸Kiapú ta wachay pammaten Abraham, enmafurot as nan nangayakian Apo Dios kan hiya ay umuy henan lukiar ay enkaren Apo Dios ay ichtatnantu kan hiya. Tenaynana nan mismu ay ilina uray achina ammu nan ay-ayana. ⁹Kiapú ta wachay pammatina, nagan as nan chiyuycha fiawi ay naamma as larat, ya kun kaman mangili henan lukiar ay anchi ay enkaren Apo Dios ay ichtatnantu kan hiya. Assesa us nan en-enat Isaac ay anakna ya hi Jacob ay apuna ay chicha nan naifilang ay mang-awattu as nan enkaren Apo Dios. ¹⁰Enat Abraham sa, tay namnamauna ay makiili henan maid patingkiana ay siyudad ay plenanon ya enammaan Apo Dios.

¹¹Kiapú ta wachay pammaten Sara ay asawan Abraham, nunsikug hiya uray narakay as solet, tay nuntalek hiya ay tongparun Apo Dios nan enkarina.^{¶¶} ¹²Uray mu hiyasa ay naifilang hi Abraham as kaman natuy kiapú as nan kenarakayna as solet, nurpu challu kan tona ay taku nan ongoongor ay kianak ay maepachong as nan kaongor chi taraw ad chaya ya maepachong as nan achi mafilang ay lakian henan olet nan fiayfiay.

¹³Am-in chaná ay tatakú at natuy-cha ay napigsa pay laing nan pammaticha uray mu chaancha enawat nan enkaren Apo Dios kan chicha. Uray mu hiyasa, kamancha challu inila nan ommatanantu as tapen chi urkiw, ya nunlaylayadcha. Isunga inpudnucha ay kuncha yangkiay kaili ay achi am-ammu

ya tatakú ay napelet ay munliklikud asna's luta. ¹⁴Tay nan tatakú ay mangi-fiagfiakia as assessa at epailacha ay titiwa ay chacha an-anapun nan tukún ay lukiar ay kuwacha in-inkiana. ¹⁵Mu nan chiyuy sikud ay lukiar ay tenaynancha nan nunnumnumnuncha, wachay way-acha koma ay munfiangad. ¹⁶Ngem fiakun chi nan chacha numnumnumun, tay nan laraychuncha ay umuyan at henan kaskasin ammay ay lukiar ad chaya. Isunga achi mafian hi Apo Dios ay maawakian as Dioscha, tay ensakianaana chicha as siyudad ad chaya.

¹⁷Kiapú ta wachay pammaten Abraham, nakasakiana hiya ay mangichaton kan Isaac ay pototna as nan nanistingan Apo Dios kan hiya. Hi Abraham ay anna ay nang-awat as nan enkaren Apo Dios at nakasakiana ay mangichaton as nan us-usa ay anakna.^{§§} ¹⁸Nan enkaren Apo Dios kan Abraham at hiyana:

“Babaen kan Isaac at mawad-anka as kiankianakmu.”*

¹⁹Tay nuntalek hi Abraham ay uray mu matuy hi Isaac, kafiaelan Apo Dios ay mangtaku kan hiya manipud as nan utúy. Isunga kaman enawat Abraham hi Isaac ay nurpu as nan utúy.

²⁰Kiapú ta wachay pammaten Isaac, benendisyonana nan chuwa ay an-akna ay cha Jacob kan Esau para as tapen chi urkiw.[†]

²¹Assesa us ay kiapú ta wachay pammaten Jacob, as nan kiayudna matuyan, benendisyonana nan chuwa ay ap-una ay potot Jose. As nan nangekamanana's chi, penmapakud as nan surkudna ta

^{¶¶}11:11 As nan tapen nan manuskritu as nan kali ay Griego at kanana, “babaen as nan pammatina at inchat Apo Dios kan hiya nan kafiaelan ay mun-epotot uray narakay as solet hiya ya fiasig hi Sara ay asawana, tay nuntalek ay atun Apo Dios nan enkarina.”

§§11:17 Rom. 9:7-9

*11:18 Gen. 22:1-18

†11:20 Gen. 27:27-29

achi matu-ug, ya nunchaychayaw kan Apo Dios.[‡]

²² Kiapú us ta wachay pammaten Jose, as nan kiayudna matuyan, infiakiana nan mak-akantu nan chiyuycha kianak Israel ay nurpu ad Egipto, ya infilina ay masapor etakinchantu nan tong-orna ta ilufokcha henan ay-ayancha.[¶]

²³ Kiapú ta wachay pammaten nan chanakchakor Moises, entafuncha hiya nunlapu as nan naiyankana inkiana as nan maekatlu ay furanuna, tay inilacha ay am-ammay hiya ay onga. Chaancha inmugyat as nan filin nan Faraon ay ari ad Egipto ay mapatuy nan chiyuycha kaiyan-anak ay lallaraki ay Judio.[§]

²⁴ Kiapú ta wachay pammaten Moises, as nan inmurukiana, achina lay-chun ay maifilang as anak nan narakon kan hiya ay fiarasang ay potot nan Faraon.^{**} ²⁵ Kuna at lenayad ay nakiliglikiat as nan tatakon Apo Dios mu nan mangkiankianasana as nan hen-omaketan ay lagsak ay ichat chi fiasor. ²⁶ Infilangna ay un-unuyna ay parpaliwasan nan tatau hiya kiapú as nan pammatina as nan omaliyantu nan Cristo mu nan kuwauna nan kenafiak-nang ad Egipto. Tay nan paatna nunum-numun at nan gun-guna ay maichat kan hiya as tapen chi urkiw.

²⁷ Kiapú ta wachay pammatina, nak-ak hiya ad Egipto ay chaan inmug-ugyat as nan fungat nan Faraon. Entata-una nan likiat, tay kamana iilaun hi Apo Dios ay achi maila. ²⁸ Kiapú us challu

ta wachay pammatina, insuruna as nan chiyuycha kianak Israel nan masapor ay atuncha as nan omona ay fiasta ay makali un Munlausan sakbay ay nak-akcha ad Egipto. Infilina us kan chicha ay warsiyancha nan pantiwcha as charan chi karnero ta achi matuy nan pa-panguru ay lallaraki ay an-akcha as nan mar-osan nan pomatuy ay anghel.^{††}

²⁹ Kiapú ta wachay pammaten nan chiyuycha kianak Israel, nanarancha ay nanguy henan namag-anan ay luta ay hiyasa nan nunkudwa ay Munchachara ay Fiayfiay. Ngem kun pay penachas nan chiyuycha i-Egipto ay mangunud kan chicha, nurningcha am-in.^{‡‡}

³⁰ Kiapú ta wachay pammaten nan chiyuycha kianak Israel, naikur-ub nan nangatu ay tuping ay nangaarad henan siyudad ay Jerico as nan narpasancha ay nunmarcha ay nangliwus henan nauy ay siyudad as pitu ay urkiw.^{¶¶}

³¹ Kiapú ta wachay pammaten Rahab ay usa ay fiafiai ay mangepabpafiyad as achorna, chaan naetapi hiya ay nap-atuy as nan chiyuycha chaan enmafurot kan Apo Dios, tay menangilina ay ustu nan chiyuycha kianak Israel ay uy nang-sisiim henan siyudad ay Jerico.^{§§}

³² Ay ituruyku pay ay mun-ukud? Achi met ommat chi timpok ay mangukud as nan maepangkep kan cha Gideon, Barac, Samson, Jefe, David, Samuel ya nan chiyuycha pomapadtu.*

³³ Kiapú ta wachay pammaticha, wachacha kan chicha nan nangafiak

[‡]11:21 Gen. 47:31; 48:1-20

[¶]11:22 Gen. 50:24-25

[§]11:23 Exo. 1:22

^{**} 11:24 Exo. 2:10-12

^{††}11:28 Exo. 12

^{‡‡}11:29 Exo. 14:16-17

^{¶¶}11:30 Jos. 6

^{§§}11:31 Jos. 2:11-22; 6:22-25

* 11:32 Jos. 23:9-10; Ukom. 4:14-16; 7:22-25

as nan nakikubkufiatancha henan tukutukún ay muntorayan. Wachacha nan tapina ay nalintig nan atuncha ay mun-okóm, ya wachacha nan nang-awat as nan enkaren Apo Dios. Wachacha us nan tapina ay nangakúm as tapak nan chiyuycha layon.[†] ³⁴Nan tapina kan chicha at penauycha nan kumilkílarok ay apuy,[‡] ya nan tapina at naelayawancha nan mangpatuy koma kan chicha babaen as nan espada. Nan tapina at nakapuycha, ngem nunfialincha as mafikas. Nan tapina at nunfialincha as naraing ay makikufiat, ya enpalayawcha nan ongoongor ay kafusorcha ay sosorchachu. ³⁵Wachacha us nan fianafiai ay nang-awat as nan chiyuycha natakú manipud as nan utúy ay iib-acha ay laylaychuncha.

Kiapú ta wachay pammaten nan tapina kan chicha, enachicha nan pan-nakawayawayacha. Kuncha at lenayad ay maparpaliwasan inkiana natuycha. Tay nan namnamauncha at nan kaskasin ammay ay fiyag ad chaya as nan matakúwancha manipud as nan utúy.[¶] ³⁶Nan tapina us at naot-otyokcha ya nasapsapletcha. Nan tapina at nakorongancha ay naifiarud. ³⁷Wachacha us nan nalomlomtá inkiana natuycha, ya wachacha us nan narakiachi ay nakudwa nan achorcha. Natuycha nan tapina babaen as espada. Nan tapina us at kun lawá kópkop chi karnero ya kianching nan fiachucha. Pararu ay puglichá, naparpalikiatcha ya naparpaliwasancha. ³⁸Nunliklikudcha henan chiyuycha disyerto ya henan chunchuntug ay cha omab-afong as nan liyang ya os-osok. Ngem nan kenatit-

iwana at achi maekari nan tatakú asna's luta ay makekadkadwa kan chicha.

³⁹Nalaylaychan hi Apo Dios kan chitona ay tatakú kiapú ta wachay pammaticha, ngem chaancha challu enawat nan enkaren Apo Dios kan chicha. ⁴⁰Wacha nan kaskasin ammay ay ple-naplanon Apo Dios para kan chitaku, tay achina tongparun nan enkarina kan chicha inkiana makekadkadwa takú kan chicha ta mun-us-usauna chitaku am-in ay mang-awat as nan enkaren Apo Dios, ya munfialinuna chitaku am-in as tatakú ay maid munkurangana.

Hi Apo Dios Ay Ama Takú

12 Isunga kiapú ta ongoongorcha nan nangepaneknek ad pus-uy ay nangarufong kan chitaku, esakiana takú koma nan achor takú ay kaman as nan cha makeab-abfiak as tennag-takian. Iwagkia takú koma nan amin ay mangepapachagsun kan chitaku, kaskasin nan fiasfiasor ay naraka ay pomkat as nan achor takú. Epapasnek takú koma challu ay tomagtag ay makeab-abfiak as nan charan ay inchat Apo Dios ay umuyan takú. ²Nan kanayon koma ay cha takú numnummun at maepangkep kan Jesus, tay hi Jesus nan mangelapu ya mangepaommat as pammati takú ta maid munkurangana. Kiapú as nan lagsak ay namnamauna, enta-una nan inliwasna as nan koros ay chaana penagpakian-anu nan naifiafiainana. Ad wani, nangatokor hiya as apét kannawan nan tronon Apo Dios.[§]

³Nunumnumnyu hi Jesus ay nangeta-ta-un as nan nangonkontraan nan fumafiasor ay tatakú kan hiya

[†]11:33 Dan. 6:1-27

[‡]11:34 Dan. 3:1-30

[¶]11:35 1 Ar. 17:19-24; 2 Ar. 4:18-37

[§]12:2 Filip. 2:5-11; Heb. 2:10

ta achi kayu machismaya ya omayu ay omafurot.** ⁴Tay as nan chayu mangad-achiyan as fiasor, maid poros kan chakayu nan napatuy kiapú as pammatiyu. ⁵Ay kunyu liniw-an nan kalen Apo Dios ay mangepapigsa as numnum ay infiakian Apo Dios kan chakayu ay infilangna as an-akna? Kenalina,

“Anakku, masapor chumngorka ay ustu mu disiplinaun chaká as nan Apo. Masapor achika machismaya mu sengaran chaká.

⁶Tay disiplinaun nan Apo nan taku ay laylaychuna, ya chusauna nan tunggal usa ay ifilangna as anakna.”††

⁷Eta-unyu nan iliwasyu ay maepachong as nan idisiplinan nan usa ay ama as nan pototna, tay hiyana nan mangepaila ay ifilang chakayu kan Apo Dios as an-akna. Tay ay kun challu wachay anak as achi disiplinaun nan amana?

⁸Mu achi chakayu disiplinaun kan Apo Dios ay kaman as nan mangdisiplinaana as nan am-in ay an-akna, laychuna ay kanan at bastardo kayu ay fiakun chakayu nan tit-iwa ay an-akna. ⁹Kaman us as nan am-a takú asna's luta, chicha nan mangdisiplina kan chitaku, ya rispituwun takú challu chicha. Isunga kaskasin takú koma munpaetoray kan Ama ad chaya ta mataku takú. ¹⁰Tay nan am-a takú asna's luta at kaatna ay tawwun yangkiay nan mangdisiplinaancha kan chitaku ay maiyunud as nan ammucha ay ustu. Ngem nan mangdisiplinaun Apo Dios kan chitaku at para as nan omammayan takú ta makelakam takú as nan kenasantona. ¹¹Tit-iwa ay achi poros omepalagsak nan maidisiplina, kun at omepasaket as numnum.

Ngem as nan marpasana, ammay nan munfianakiana as nan chiyuycha nadisiplinaan, tay maetorong as nan nalintig ay ukiali ya natalna ay numnum.

Nan Tukun

¹²Isunga chakayu ay kaman nabray chi takrayna ya nakapuy chi kung-una kiapú as nan likiatyu, papigsaunyu nan numnumyu. ¹³Munturturuy kayu ay manaran as nan lutug ay charan ay maepachong as nan ustu ay pammati ta nan iib-ayu ay kaman napilud at achicha masopsop ay komapuy, ngem kuncha at pumigsa.

¹⁴Epatiyu nan kafiaelanyu ay makekappia as nan am-in ay tatakú ya unuchunyu nan nasantowan ay panagfiyag, tay mu fiakun assena, achiyu mafialin ay ilaun hi Apo Dios.

¹⁵Il-ilaunyu ta maid mankug as nan grasyan Apo Dios, ya ta maid kan chakayu nan kaman as nan napaet ay mura ay tumufu. Tay mu wachay assena, lilifokuna ya alisana nan ongor ay tatakú. ¹⁶Il-ilaunyu us ta maid kan chakayu nan mangepappapas as assi ay lachok, ya maid achi nadiosan ay kaman kan Esau ay achi poros mangnumnum kan Apo Dios. Tay hi Esau ay anna at ensokatna as henkomakan nan tawidna as panguru ay anak.‡‡ ¹⁷Ammuyu ay as nan naawni, as nan nanglaraychanana ay mang-awat as nan bendisyon ay epatawid amana, naachi at hiya. Uray kun nunpakpakaasi hiya ay cha mun-ag-akor, maid at atuna ay mamaliw as nan enatna.¶¶

¹⁸O, il-ilaun takú ta as nan lutug ay charan nan manaranan takú, tay nan maesnopan takú kan Apo Dios at

**12:3 Gal. 6:9

††12:6 Prov. 3:11-12; Pal. 3:19

‡‡12:16 Gen. 25:33-34

¶¶12:17 Gen. 27:30-40

achi kaman as nan en-enat nan kaap-uwan takú. Tay chicha at naesnopcha henan chuntug ay Sinai ay kawad-an nan cha kumarkiarud ay apuy ay in-ilacha. Napachasancha us nan pararu ay ngongot ya nan mun-atifudfud ay puwak.^{§§} ¹⁹Chinngorcha us hid-i nan tarampet ya nan kalen Apo Dios. As nan nanngorancha's chi ay kalen Apo Dios, nunpakpakaasicha ta achina ituruy ay munkali kan chicha. ²⁰Tay achicha at maeta-un nan nauy infilina: "Uray usa ay animar ay manikchud henan chuntug at masapor malomtak inkiana matuy." ²¹Nunsidla ay kaugyat nan kail-ana. Isunga uray hi Moises at kenalina, "Mun-payagpakiak as ugyatku."

²²Ngem kun pay chitaku, enmali takú ay naesnop henan chuntug ay Sion ay hiyana nan Jerusalem ay wacha ad chaya. Enmali takú ay naesag-un henan siyudad nan matataku ay Dios ay kawad-an us nan kalifulifu ay anheles ay cha makelagragasak ay munchaychayaw kan hiya. ²³Naetatapi takú as nan naa-mong ay papanguru ay an-ak Apo Dios ay naisurat at nan ngadngachancha ad chaya. O, makius-usa takú as nan es-piriton nan nalintig ay tatakú ad pus-uy ay nunfialinun Apo Dios as tatakú ay maid munkurangancha. Enmali takú us ay naesnop as nan Dios ay mangokómtu as nan am-in ay tatakú ²⁴ya kan Jesus ay tonga as nan fiarú ay turag. Nan charana ay naiwarsi ay manaros as nan tatakú as nan fiasfiasorcha at kaskasin ammay nan laychuna ay epakaammu mu nan charan Abel ay chumawat as asang.*

²⁵Il-ilaunyu ta achiyu hinlurlurkun ay chumngor kan Apo Dios ay cha munkarkali. Tay mu chaan naelayawan

nan kaap-uwan takú nan chusa as nan nangachiyancha as nan nangepakaammu as nan nasantowan ay chamag kan chicha asna's luta, anan atun takú pay ay lomayaw mu achi takú chumngor as nan chiyuy nurpu ad chaya. ²⁶Tay inwawud Apo Dios nan luta as nan nunkarkaliyana ad Sinai ad pus-uy. Ngem ad wani, wacha nan enkarina ay kanana: "Mamingsan pay at iwawudku nan luta, ya fiakun nan luta yangkiay mu achi nan am-in ay wacha ad chaya."[†] ²⁷Nan laychun ay kanan nan nauy: "Mamingsan pay at iwawudku nan luta," at makaan chaná ay finayangna ay mafialin ay maiwawud ta nan achi poros maiwawud yangkiay nan mayagyagtu.

²⁸Isunga munyaman takú koma kan Apo Dios, tay maetapi takú henan muntorayan ay achi poros maiwawud. Munyaman ya munchayaw takú koma kan Apo Dios ay maiyunud as nan ustu ya mangepalaylayad kan hiya. ²⁹Tay nan panangchusan Dios takú at kaman apuy ay mamuor as nan am-in.

Nan Atun Ay Mangepalaylayad Kan Apo Dios

13 Iturturuyyu ay munlelennayad ay kaman hen-anag-i as nan pam-mati. ²Achiyu liw-an ay mangiliyun nan chiyuycha kaili ay achiyu am-ammu. Tay wachacha nan tapina ay nangekaman as na ay achicha ammu ay anheles payat nan menangilicha.[‡] ³Nunumnumnyu ay mangfiachang as nan chiyuycha naifiarud kiapú as nan pam-maticha. O, fiadnganyu chicha ay kaman kayu naetatapi kan chicha ay naifiarud. Assena us nan atunyu as nan chiyuycha

§§**12:18** Exo. 19:12-22; 20:18-21; Deut. 4:11-12; 5:22-27

***12:24** Gen. 4:10

†**12:26** Exo. 19:18; Hag. 2:6; Pal. 16:17-21

‡**13:2** Gen. 18:1; 19:1

cha maparpaliwasan ay kaman kayu cha makiliwas kan chicha.

⁴Epatgyu koma am-in nan pannakea-sawa, ya nan hen-asawa at muntentalekcha koma, tay chusaun Apo Dios nan umiwet ya nan mangepappapas as assi ay lachok.

⁵Achi kayu naakum as siping, ngem masapor mapnek kayu as nan wacha kan chakayu, tay kanan Apo Dios, “Achek poros taytaynan winnu enganganay chakayu.”[¶]

⁶Isunga naturud takú ay mangali, “Hi Apo Dios nan mamadfiachang kan ha-un, isunga achiyak umugyat. Ay wachay mafialin ay ekaman chi taku kan ha-un?”[§]

⁷Numnumunyu kasin nan chiyuycha enmon-ona ay nangepangpanguru kan chakayu ay nangepakaammu kan chakayu as nan kalen Apo Dios. O, numnumunyu nan nuntongparan nan katakuwancha, ya turachunyu nan pammaticha. ⁸Tay hi Jesu Cristo at achi poros munfiarfialiw, ngem kun hihiya ad kasin, ad wani, ya in-inkiana. ⁹Isunga achiyu poros eparufus nan tanuktukún ay fiakun tit-iwa ay sursuru ay maningiw kan chakayu. Tay ammay challu ay nan grasyan Apo Dios nan mangepapigsa as numnum takú, fiakun nan filfilin ay maepangkep as makan. Nan chiyuycha nanongtongpar kan chatud-i ay filfilin at chaancha poros nafiadngan.

¹⁰Nan papachen chi Judio ay mantigturturuy ay munserserfi henan munchaychayawancha ay maiyunud as nan Lintig Moises at maid kalibfengancha ay makelak-am as nan chiyuycha bendisyon takú ay nunfianakian nan naichatonan Cristo as nan koros. ¹¹Iskop

nan kangatuwan ay pachi nan charan nan chiyuycha animar as nan Kasasantowan ay Kuwartu ay mangichaton kan Apo Dios kiapú as nan fiasfiasor nan tatau. Ngem nan achor nan animar ay naparti at naiyuycha henan fiakun sakop nan inmiiliyancha ta mapuoran.**

¹²Isunga hi Jesus us at nun-iliwas ya natuy henan fiakun sakop nan siyudad ay Jerusalem ta pasantowuna nan tatau babaen as nan mismu ay charana. ¹³Isunga maetapi takú koma kan Jesus henan fiakun sakop nan siyudad. Nan laychun tona ay kanan at taynan takú nan sursuron nan Judio ta makelakam takú as nan napabpafiainana. ¹⁴Tay fiakun challu asna's luta nan umiliyan takú in-inkiana, ngem kun takú at sasadun nan siyudad ad chaya ay maepailantu as tapen chi urkiw. ¹⁵Isunga babaen kan Jesus, nan kanayon koma ay ichaton takú kan Apo Dios at nan panangichaychayaw takú ya nan panagyaman takú kan hiya. Chatona nan ustu ay chatchaton nan tit-iwa ay mangipudnu ay hi Jesus nan Apona. ¹⁶Masapor achi takú liwliw-an ay mangekaman as ammay ya mun-eennettan takú, tay chatona nan chatchaton ay mangepalaylayad kan Apo Dios.

¹⁷Masapor tongparunyu nan ifilin nan chiyuycha mangepangpanguru kan chakayu ya munpaetoray kayu kan chicha. Tay ay-aywanancha chakayu as nan pammatiyu ya songfiatanchantu kan Apo Dios mu anan enatcha ay nangekaman as chunucha. Tongparunyu tit-iwa nan ifilinchu ta maragsakancha ay mangekaman as nan chunucha. Tay mu achiyu atun sa, ngumuyuscha, ya achi kayu mafiadngan.

[¶]13:5 Gen. 28:15; Deut. 31:6-8; Jos. 1:5-9

[§]13:6 Sal. 118:6

**13:11 Lev. 16:27

¹⁸Iturturuyyu ay mangedkarakarag kan chakami, tay ammumi ay nacharos nan numnummi ya laychunmi ay nan ustun nan kanayon ay atunmi. ¹⁹Epakpakaasek paat kan chakayu ay ekarkarakianak ta achi mafiayag nan mangepafiangchan Apo Dios kan ha-un kan chakayu.

Nan Anongos Ay Kararag

²⁰⁻²¹Sapay koma ta hi Apo Dios ay kurpuwan chi talna nan mangichat kan chakayu as am-in ay ammay ay kasaporanyu ta tongparonyu nan laychuna. Sapay koma ta munfialinuna chitaku as tatakun ay mangepalaylayad kan hiya babaen kan Jesu Cristo. Kiapú ta mapnek hi Apo Dios as nan charan Jesus ay Apo takú ay nangepaneknek as nan fiarú ay turag ay maid patingkiana, tenakuna manipud as nan utúy hi Jesus ay amud ay mangay-aywan kan chitaku ay ka-

man karnerona. Machaychayaw koma hi Cristo in-inkiana. Amen.

Nan Anongos Ay Tukun

²²Epakpakaasek kan chakayu ay iib-a ay anosanyu ay chumngor as nan nauy tukunku ay mangepapigsa as numnumyu, tay akét yangkiay na ay suratku kan chakayu. ²³Laychok ay epakaammu kan chakayu ay nailufus at hi Timoteo ay ifia takú as pagfiaruchan. Mu omali ay dagus hiya hena, makeali kan ha-un ay uy mangila kan chakayu.

²⁴Pakomostaunyu nan am-in ay mangepangpanguru kan chakayu hesa ya nan am-in ay iib-ayu ay tatakun Apo Dios. Nan iib-a takú ay nurpu ad Italia at cha chakayu us pakomostaun.

²⁵Sapay koma ta mawawacha kan chakayu am-in nan grasyan Apo Dios. Amen.

Nan Surat

Santiago

Nan Omona Ay Ammuwun

As nan Fiarú ay Turag, opat nan nakin ngachan as Santiago. Nan omona at hi Santiago ay potot Zebedeo ya sunúd Juan (Mt. 17:1; 27:56; Mar. 1:19; 3:17). Usa hiya as nan chiyuycha apóstoles Jesus (Mt. 10:2). Hi Santiago ay anna at napatuy as nan timpon Ari Herodes (Ara. 12:2) sakbay naisurat na ay surat. Nan maekadwa at hi Santiago ay potot Alfeo ya usa us as nan apóstoles Jesus (Mt. 10:3; Ara. 1:13). Nan maekatlu at hi Santiago ay aman Judas. Hi Judas at usa as nan chiyuycha apóstoles (fiakun hi Judas Iscariote. Luc. 6:16; Ara. 1:13). Nan maekap-at at hi Santiago ay mangepang-panguru as nan omaafurot kan Jesus ad Jerusalem, ya hiya nan uy naketakiat-foran Pablo ad Jerusalem as nan enma-furotana kan Jesus (Ara. 15:13-29; Gal. 1:18-19; 2:9). Hi Santiago ay anna nan nangisurat as nan nauy surat.

Nan nunsuratan Santiago at as nan am-in ay omaafurot kan Jesu Cristo, kaskasin as nan chiyuycha omaafurot ay Judio ay nunkaiwaras henan tukutukún ay lukiar asna's luta (1:1). Nunsurat hiya ta liwliwauna ya isuruwana chicha as nan chiyuycha ustu ay panag-fiyag nan omaafurot. Kenalina un masapor naornos nan pammati ya nan cha atuaturun nan omaafurot, tay nan cha atuaturun at paneknekana nan pammati ya chicha nan mangepaila as nan fukias nan pammati. Tay mu maid fukias nan pammati ay ansa at maid kotkotokna (2:17, 20, 26).

Ongor pay nan insursuron Santiago maepangkep as nan nauy panagfiyag chi

omaafurot ay maepangkep as nan kenafiaknang, kenapugli, sulisug, achi mapapchong ay atun as nan pachong ay taku, kaosaran nan chila, kenasilib, papatuy, kenapangas ya kenapakumbaba, panang-okóm as pachong ay taku, kenaaanos, kararag ya tapina pay.

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Nan Laplapon Nan Surat 1:1

Nan Pammati Ya Nan Sulisug 1:2-18

Nan Chumngoran Ya Nan Mangekamanan 1:19-27

Nan Mapapchong Ay Atun As Pachong Ay Taku 2:1-13

Nan Pammati Ya Nan Ammay Ay Ekamkaman 2:14-26

Nan Chila 3:1-12

Nan Kenasilib Ay Nurpu Kan Apo Dios 3:13-18

Nan Tukun Ya Panangliwliwa As Pachong Ay Taku 4:1-5:6

Nan Kenaanos Ya Kararag 5:7-20

Nan Laplapon Nan Surat

1 Ha-un hi Santiago ay usa ay fiab-fiaarun Apo Dios ya hi Apo Jesu Cristo.

Nauy nan suratku kan chakayu am-in ay Judio ay omaafurot kan Cristo ay naiwaras henan tukutukún ay lukiar asna's luta. Komosta kayu?

Nan Tit-iwa Ay Pammati Ya Kenasilib

²Iib-ak, munlagragsak kayu koma as solet as nan manglak-amanyu as tukutukún ay likiat. ³Tay ammuayu ay as nan mapaneknekanan nan pammatiyu babaen as nan hanacha ay liglikiat, murmuy kafiaelanyu ay mangeta-un as uray ngachana ay kasasaad.^{††} ⁴O, lumuwunyu ay ustu nan kafiaelanyu ay mun-eta-un ta maonngan kayu as nan katatakuyu ay maid poros munkuranganyu. ⁵Mu wacha kan chakayu nan

††1:3 Rom. 5:2-5; Sal. 1:12; 1 Ped. 4:12-19

kurang chi kenasilibna as nan ustu ay atuna, chumawat koma kan Apo Dios. Tay hi Apo Dios at ongor chi layadna ay mangichat as kenasilib as nan am-in ay chumawat, ya achina ifungfungtan chicha. ⁶Ngem as nan chumawatana, masapor afurotuna ya achi munchuwachuwa hiya ay ichtat Apo Dios sa ay kenasilib. Tay nan taku ay munchuwachuwa as nan pammatina at kaman challuyon henan fiay-fiay ay kun cha iturturchun chi angin as nan laychuna ay mangiyuyan. ⁷⁻⁸Nan assessa ay taku at munchuwachuwa ya munkuykuyat as nan am-in ay atuna. Mu hiyasa, achina namnamaun ay maichattu nan uray ngachana ay chawatuna kan Apo Dios.

Nan Kenapugli Ya Kenafiaknang

⁹Chakayu ay pugli ay iib-a, munlagragsak kayu koma, tay ifilang Apo Dios nan kasasaadyu as nangatu. ¹⁰Kun pay chakayu ay nunkafiaknang ay iib-a, munlagragsak kayu koma as nan mangepakumbabaan Apo Dios kan chakayu. Tay nan fiaknang at kaman sabsafong nan chiyuycha lukiam ay mamaidtu.^{‡‡} ¹¹Tay as nan fomoknakian nan urkiw ya pomtangana at makling nan chiyuycha lukiam ya mag-as nan sabsafongcha. Mu hiyasa, mamaid nan kenaam-ammaycha. Assesa us as nan umchanantu nan katuyan nan fiaknang, uray as nan chana manganongnongnongan as nan nigusyuna.^{¶¶}

Nan Machistingan Ya Nan Masulisukian

¹²Nakiasat nan taku ay mun-eta-un as nan machistingana. Tay as nan napaneknekanan nan pammatina,

magun-gunaantu hiya as fiyag ay maid patingkiana ay enkaren Apo Dios as nan chiyuycha manglaylayad kan hiya. ¹³Achi koma kanan nan chiyuy nasulisukian kiapú as liglikiat un hi Apo Dios nan nanulisug kan hiya. Tay hi Apo Dios at achi mafialin ay masulisukian ay mangelkaman as mangotettet, ya maid poros sulisukiana. ¹⁴Ngem nan tunggal usa at masulisukian as nan murpu as nan mismu ay mangotettet ay laylaychuna ay maepachong as nan papan ay manguyud ya mangawis kan hiya. ¹⁵Angkiay kun pay napapanan hiya ay mangelkaman as mangotettet ay laylaychuna, fumasor hiya. As nan mangiturturuyana ay fumasfiasor, epafoknag nan mismu ay achorna nan utúy ay hiyasa nan maisiyanan kan Apo Dios.

¹⁶Laylaychok ay ib-a, achi kayu maal-allilaw. ¹⁷Am-in ay maichat ay ammay ya ustu at murpu kan Dios Ama ad chaya. Hiya nan namayang as nan am-in ay wacha ad chaya ay sumilaw. Ngem uray cha munfialifialiwi nan lawag nan urkiw ya nan sorag nan furan kiapú as nan tumuktukunan nan kawad-ancha, achi poros tumuktukún hiya. ¹⁸Kiapú ta hiyana nan laychuna, nunfialinuna chitaku as an-akna babaen as nan tit-iwa ay sursuruna ta chitaku nan kaammayan as nan am-in ay finayangna.

Nan Chumngoran Ya Nan Mangelkamanan

¹⁹Laylaychok ay iib-a, nunumnumnyu ngarud na: Waschi koma un kanayon ay nakasakiana ay chumngor, numnumuna ay ustu haat munkali, ya achi fungngat. ²⁰Tay nan kenafungngat nan taku at achina challu tongparun nan nalintig ay panagfiyag ay laychun

‡‡1:10 Isa. 40:6-8; Mat. 6:19-21; 1 Ped. 1:24

¶¶1:11 Sal. 103:15-16

Apo Dios. ²¹ Isunga kaanunyu ngarud nan am-in ay kaiisiw ay numnumyu ya nan manangotettet ay chayu at-atun. Kun kayu at mumpakumbaba kan Apo Dios ya tongparunyu nan kalina ay entanumna as nan numnumyu ay hiya nan makaesarakan kan chakayu.

²² Manangtongpar kayu koma as nan kalen Apo Dios. Achiyu yangkiay cha chungchungrun. Tay mu hiyasa, kunyu cha al-allilawun nan achoryu. ²³ Tay nan taku ay manngor as nan kalen Apo Dios ya achina ekaman at maepachong as nan taku ay munsarming. ²⁴ Kun pay marpas ay munsarming ya mak-ak, munliw-ana nan ustu ay ilana. ²⁵ Ngem nan taku ay mangemamad ay mangachar ya mangtongpar as nan ammay ay lintig Apo Dios ay mangwayawaya as nan tataku at mabendisyonantu hiya as nan chana at-atun, tay achina liw-an nan chungruna ngem kuna at tongparun.

²⁶ Mu wachay mangifilang as achorna as relihiyoso ya achina maetporan ay mangifiakia as nan wacha as numnumna, kuna cha al-allilawun nan achorna. Mu hiyasa, maid kotkotok nan kenarelihiyosona. ²⁷ Nan ifilang Dios Ama as ustu ya tit-iwa ay relihiyon at hiyasa nan mangaywanan as nan chiyuycha ulila ya ellakas as nan munlikiatancha. Achi us maal-alisan as nan mangotettet ay panagfiyag nan achi omafurot kan Apo Dios.

**Nan Maifiakia As Nan Achi
Mapapchong Chi Atuna As
Pachongna Ay Takú**

2 Iib-ak, kiapú ta omaafurot kayu kan Apo takú ay Jesu Cristo ay machayaw, mapapchong koma nan atunyu as nan uray ngachana ay taku. ² Nauy nan maepadpachongan

nan chuwa ay tataku ay sungkop as nan maam-amonganyu. Nan usa at fiaknang ay nasingsingan as fialetok ya nangafiachu as am-ammay. Nan maekadwa at pugli ay naragrag-uy chi fiachuna. ³ Angkiay ya mangiliyunyu nan chiyuy taku ay am-ammay chi fiachuna ay kananyu un, “Tomokorka as nan nauy am-ammay ay tokoran.” Kun pay as nan chiyuy pugli, kananyu un, “Kunka tomakchug hid-i,” winnu “Kunka tomokor as nan chat-or!” ⁴ Ay mumpachong tit-iwa nan enatyu kan chicha ay chuwa? Achi! Tay kunyu at nunfialinun nan achoryu as kaman huwis ay mangotettet chi panang-okómna.

⁵ Chumngor kayu, laylaychok ay iiba! Pinilen Apo Dios nan chiyuycha pugli as nan mangiilan nan tataku asna's luta ay munfialin as nafiaknang as pammati ya maetapi henan muntorayana ay enkarina as nan chiyuycha munlarayad kan hiya. ⁶ Ngem chakayu at pabpafiainanyu nan chiyuycha pugli. Ngachancha nan totoray ay mamarpaliwas ya mamelpelet ay mangicharum kan chakayu as nan sangwanan chi huwis mu achi nan nunkafiaknang. ⁷ Ay fiakun chicha us nan munkarkali as mangotettet as nan machayaw ay ngachan Jesu Cristo ay enmafurotanyu? Chicha met!

⁸ Ustu nan atunyu mu tongparunyu nan kaamuchan ay lintig Apo Dios ay naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Laylaychum nan pachongmu ay taku kaman as nan atum ay manglaylayad as achormu.”^{§§} ⁹ Ngem mu achi mapapchong nan atunyu as nan iib-ayu, fumasor kayu, ya maicharum kayu as usa ay lomalabsing as lintig. ¹⁰ Tay mu ngachana nan manglabsing as uray usa ay lintig at maifilang as lomalab-

§§2:8 Lev. 19:18; Mat. 19:19; Mar. 12:31; Luc. 10:27

sing as nan am-in ay lintig.* ¹¹Tay hi Apo Dios nan nangifilin, “Achika umiwet,” ya hiya us nan nangali, “Achika pomatuy.”† Uray mu chaanka inmiwet ngem penmatuyka, maifilangka as usa ay lomalabsing as lintig. ¹²Isunga ililaunyu nan am-in ay kananyu ya atunyu ay mangammu ay siguradu ay maokóm kayuntu ay maiyunud as nan lintig ay mangwayawayaya as nan tatakú. ¹³Tay as nan mun-okomántu Apo Dios at achinantu sug-angan nan taku ay maid sug-angna as nan pachongna ay taku. Ngem nan taku ay sumug-ang at maid ugyatna as nan timpu ay mun-okomántu Apo Dios.‡

Nan Pammati Ya Nan Ammay Ay Ekamkaman

¹⁴Iib-ak, mu kanan nan usa ay taku un wachay pammatina kan Jesu Cristo ngem maid kail-an nan hana ay pammatina as nan chana ekamkaman, maid challu kotkotokna. Ay kun mafialin ay maesarakan hiya babaen as nan hana ay pammatina? ¹⁵Mu ngay wachay ifia ay makasapor as ifiachuna ya kanuna as inurkiw, ¹⁶ya kananyu kan hiya, “Ammaammayka koma. Achika koma cha masmaskaw ya munchugchukiaang,” ngem achiyu ichat nan kasaporana, maid kotkotok nan hana ay infiakiayu! ¹⁷Assena us as nan pammati ay mu hihiya ay maid kail-ana as nan ekamkaman, maifilang as natuy.

¹⁸Ngem anaka ya wachantu nan mangontra ay mangali, “Tukutukún chi atun nan tatakú ay omafurot. Nan usa at

kun yangkiay pammati nan wacha kan hiya, ya nan usa at kun yangkiay nan ammay ay chana ekamkaman nan wacha kan hiya.” Ngem nan esongfi-atku as nan chiyuy taku, “Anan atum ay mangepaneknek as nan pammatem mu achika omekaman as ammay as nan ifiam? Kun pay ha-un, nan ekamkamanku nan mangepaneknek as nan pammatek.” ¹⁹Afurotum met ay kun us-usa nan Apo Dios. Ammay sa! Ngem munpachong kayu as nan chiyuycha anennet, tay uray chicha at afurotuncha sa, ya pomayagpagcha us kiapú as nan nunsidla ay ugyatcha as nan maokománchantu. ²⁰He-a ay maid ammuna! Ay masapor pay laing paneknekak ay maid kotkotok nan pammati mu achi maepaila as nan ammay ay ekamkaman? ²¹Numnumum pay hi Abraham ay kaap-uwan takú. Ay infilang Apo Dios hi Abraham as nalintig kiapú as nan enkamana as nan nangepatangana kan Isaac ay pototna as nan altar ta ichatona kan hiya? Chaan! ²²Ay maawatam ad wani ay nun-us-usa nan pammatina ya nan enkamana? Nan enkamana at penaneknekana nan kenatit-iwan nan pammatina. ²³Natongpar challu nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Enmafurot hi Abraham kan Apo Dios, ya infilang Apo Dios hiya as nalintig kiapú as nan pammatina.”¶

Hiyasa nan naawakianan Abraham as kiayyum Apo Dios. § ²⁴Isunga ammu takú ay ifilang Apo Dios nan usa ay taku as nalintig babaen as nan ammay ay ekamkamana, fiakun babaen as pammatina yangkiay.

*2:10 Mat. 5:19; Gal. 3:10; 5:3

†2:11 Exo. 20:13-14

‡2:13 Mat. 5:7; 18:21-35

¶2:23 Gen. 15:6; Rom. 4:3; Gal. 3:6

§2:23 2 Cro. 20:7; Isa. 41:8

²⁵ Kaman us kan Rahab** ad pus-uy ay fiafiyai ay mangepabpafiayad as achorna. Infilang Apo Dios hiya as nalintig kiapú as nan nangmangiliyana as nan chiyuycha kianak Israel ay munsissim, ya entorongna chicha as nan tukún ay charan.

²⁶ Isunga nan pammati ay maid kailana as nan ekamkaman at maid kotkotkna. Kaman as nan achor ay tenaynan nan lenawana at natuy.

Nan Chila Takú

3 Iib-ak, achi koma ongor kan chakayu nan munlayad ay munfialin as munisursuru as Kalen Apo Dios, tay amuyu met ay kaskasin kami machusa mu achimi tongparun nan isursurumi. ² Am-in takú at ongor chi komkomsawan takú, kaskasin as nan kali takú. Ngem mu wachay taku ay achi poros komkom-saw as nan kanana at maid munkurangana. Kafiaelana us ay mangetpor as nan intiru ay achorna. ³ Kaman as nan kafiayu, mu takchun takú nan tapakna ay mangetortoróng kan hiya, mafialin ay etoróng takú nan intiru ay achorna. ⁴ Winnu numnumun takú nan papor. Uray mu ad-acha-an ya cha iturturchun chi napigsa ay angin, nan ek-ektel ay kumak as uchichina nan osarun nan munmanmanihu ay mangetoróng as nan laychuna ay mangiyuyan. ⁵ Assesa us as nan chila. Uray mu ek-eket ay parten nan achor, kafiaelana challu ay mangepangas as ongor.

Numnumunyu nan atun nan apuy. Uray mu filet yangkiay, mafialina ay lukiafun nan narawa ay pagpag. ⁶ Nan chila at kaman apuy ay inintug Satanas ad inferno, ya hiyasa us nan mangepafoknag as ongor ay mangotettet. Uray kun ek-ektel ay parten nan achor, mafialina ay pamangotettetun

nan intiru ay achor. Nan intiru ay fiyag chi usa ay taku ay kamana cha puoran as nan apuy ay nurpu ad inferno. ⁷ Mapaamon challu nan tatau nan amin ay karasen chi munkik-iwi ay kaman as nan chiyuycha nunkaatap ay animar, nan chiyuycha mantat-ayaw, nan chiyuycha komadkachap ya nan chiyuycha wacha henan fiayfiay. O, penaamucha chicha am-in. ⁸ Ngem nan chila at maid poros makapaamu. Mangotettet ya achi poros mapasiw. Kaman urug ay kubra ay napnu as puwison ay makapatuy. ⁹ Hiyana nan pangchaychayaw takú kan Apo Dios ay Ama takú, ya pangtuchor takú as nan pachong takú ay taku ay finayang Apo Dios ay kaman kan hiya. ^{††} ¹⁰ As nan usa ay tapak, fomoknag nan kali ay mun-ichayaw ya mun-ituchor. Iib-ak, fiakun koma assesa nan maekamkaman. ¹¹ Ay fomoknag chi ammay ya mun-aklet ay chanum as nan usa ay ugwor? Achi! ¹² Iib-ak, achi fumkias chi lubfian as kallufub, ya achi us fumkias chi sapyura as lubfian. Achi us mafialin ay fomoknag chi ammay ay chanum as nan ugwor ay fomokfoknakian chi mun-aklet ay chanum.

Nan Kenasilib Ay Murpu Kan Apo Dios

¹³ Ay wachay masilib ya manakaawat kan chakayu? Mu wacha, masapor paneknekana nan kenasilibna babaen as nan ustu ay panagfiyagna ya ammay ay ekamkamana ay wachay kenapakumbabana ya tit-iwa ay kenasilibna. ¹⁴ Ngem mu itupugyu as numnumyu nan nunsidla ay kenaapos ya kenapasis-iya, achiyu epangpangas nan kenasilibyu, tay maekontra as nan kenatit-iwa. ¹⁵ Nan assesa ay kenasilib at achi murpu kan Apo Dios

**2:25 Jos. 2:1-21; 6:17, 25; Heb. 11:31

††3:9 Gen. 1:26-27; 9:6

ad chaya, ngem kun at murpu kan Satanas ya as nan tatakú asna's luta ay maid nan Espiriton Apo Dios kan chicha. ¹⁶Tay mu wachay kenaapos ya kenapasis-iyá, maid manongnong ya nan maekamkaman at am-in ay karasen chi mangotettet. ¹⁷Ngem nan taku ay wachay kenasilibna ay murpu kan Apo Dios at omona, nacharos. Manangpakappia hiya as nan pachongna ay taku ya naanos. Achina epapelet nan laychuna. Ammay chi makekadmawaana as nan tatakú. Sug-angana as solet nan pachongna ay taku, ya ammay as solet chi atuna kan hiya. Kun us mapapchong chi atuna as nan tunggal usa, ya achi pakamankaman. ¹⁸Nan tatakú ay manangpakappia ta muntornosuncha nan pachongcha ay tatakú at kaman chicha nan muntantanum as ammay ay fing-i, ya nan apitucha at nan nalintig ay panagfiyag.

Nan Kiapón Chi Masussusumaan

4 Anan kiapón chi masosongfiatanyu ya masusumaanyu? Ay fiakun chicha challu nan mangepapasanyu as nan mun-ongosányu ay manglilifok as nan numnumyu? Chicha met!^{‡‡} ²Wacha nan laraychunyu ay araun, ngem achiyu kafiaelan ay mangara as sa, isunga nakasakiana kayu ay pomatuy. Wachay akumanyu, ngem achiyu maara, isunga makepatuy kayu. Achiyu maara chasa, tay achiyu chawatun kan Apo Dios. ³As nan chumawatanyu kan Apo Dios, achiyu maawat kiapú ta achi ustu nan pangkepyu, tay chumawat kayu ta

osarunyu yangkiay as nan mun-ongosán nan achoryu.

⁴Chakayu ay achi mapiyar ay tatakú! Ay achiyu ammu ay nan manglaylaychananyu as nan wacha asna's luta at chayú epaila challu ay inglunyu hi Apo Dios? Isunga mu nan pannakikiayyum nan piliyunyu, munfialin kayu as kafusor Apo Dios. ⁵Winnu ay kananyu un maid kotok nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Nan Espiritu ay enpapagyan Apo Dios kan chitaku at nunsidlay emona mu fiakun hi Apo Dios yangkiay nan laylaychun takú?”^{¶¶}

⁶Ngem uray mu assessa, ong-ongor challu nan ichat Apo Dios ay grasyana kan chitaku. Kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Kontraun Apo Dios nan nunkapan-gas, ngem ichatnay grasya as nan chiyuycha napakumbaba.”^{§§}

⁷Isunga munpaetoray kayu ngarud kan Apo Dios. Kontraunyu hi Satanas, tay nan munfianakiana at lomayaw hiya kan chakayu.* ⁸Maesnop kayu kan Apo Dios, ya hi Apo Dios at maesnoptu kan chakayu. Chakayu ay fufufiasor ay munchuwachuwa, ikinakyu ay cha mangekamkaman as mangotettet, ya charosanyu nan mangotettet ay numnumyu. ⁹Ngumunguyus, mun-ag-akor, ya muntangtangungug kayu challu kiapú as nan fiasfiasoryu. Munfialinunyu nan am-amrangyu as ag-akor. Sokatanyu nan lagragsakyu as ngunguyus. ¹⁰Munpakumbaba kayu as nan sangwanan Apo Dios, ya hi Apo Dios at ichayaw chakayuntu.[†]

‡‡4:1 Rom. 7:23; Tit. 3:3; 2 Ped. 2:13-15

¶¶4:5 Exo. 20:5

§§4:6 Prov. 3:34

*4:7 Efe. 6:11; 1 Ped. 5:8-9

†4:10 Mat. 23:12; 1 Ped. 5:6

Nan Tukun As Nan Omekak-ali

¹¹ Iib-ak, achi kayu koma munkekennak-ali. Mu ekak-alianyuu winnu okomúnyu nan pachongyu ay taku, ekak-alianyuu ya okomúnyu nan lintig ay mangali un munlelennayad takú. Mu okomúnyu nan lintig, epailayu ay achiyu cha tongparun sa ay lintig, ngem kunyu at cha epangatu nan achoryu ay kaman kayu huwis.[‡] ¹² Hi Apo Dios yangkiay nan nangichat as nan lintig ya hiya yangkiay nan huwis. O, hiya yangkiay nan mafialin ay omesarakan winnu chumachael. Isunga ngachanmu paat ay mangokóm as pachongmu ay taku?[¶]

Nan Tukun As Nan Napangas

¹³ Chumngor kayu, chakayu ay mangali's na: "Ad wani winnu as wiet at munfiat kami henan usa ay ili. Mayaschi kamintu as usa ay tawwun ay munnigusyu, ya fumaknang kami." ¹⁴ Ay mafialin ngun sa? Achiyu met ammu nan ommat kan chakayu as wiet. Tay nan fiyagyu at kaman longaub ay maila as henkemad ya mamaid. ¹⁵ Kun at nan ustu koma ay kananyu at assena, "Mu laychun Apo Dios, matatuku takú pay koma, ya atun takú nan nauy winnu nan hana."[§] ¹⁶ Ngem napapangas kayu met, ya kunyu epangas chi atunyuntu. Mangotettet am-in chasa ay kenapangas!

¹⁷ Isunga nan achi mangedamanan nan taku as nan ammuna ay ammay at maifilang chi as fiasorna.

Nan Tukun As Nan Chiyuycha Fiaknang

5 Chumngor kayu, chakayu ay nunkafiaknang! Mun-ag-akor ya muntangtangugngug kayu kiapú as nan nunsidla ay likiat ay ommattu kan chakayu. ² Nachachael at nan kenafiaknangyu ya nafuotan nan fiachuyu.^{**} ³ Lenmati at nan fialetok ya silver ay kinakuyu. Nan laticha nan mangepaneknektu as nan kenaakumyu as nan urkiw ay mun-okomán Apo Dios. O, nan hana lati nan kiapón nan manusaantu Apo Dios kan chakayu ay maepachong as nan mamuorantu nan apuy as nan achoryu. Maid kotkotok nan mangitupukianyu as kenafiaknangyu as nan nauycha anongos ay urkiw ay kiayud mangokomán Apo Dios kan chakayu. ⁴ Chumngor kayu! Nan chiyuycha tatakú ay nun-an-ani as payyiwyu ay chaanyu pay lenagfuwan at ifugfukiawcha ay cha munlillili^{††} as maifusor kan chakayu. O, nan infugfukiaw nan chiyuycha nangan-ani as nan pakuyyu at chinngor challu Apo Dios ay Mannakafialin. ⁵ Lenalashak ya enpapasyu as solet nan laylaychun nan achoryu asna's luta. Nunparukmug kayu ay maepachong as nan fiáfuy ay achina ammu ay kiayud maparti hiya. ⁶ Encharumyu ya penatuyyu nan chiyuycha tatakú ay nalintig ay chaan poros nangontra kan chakayu.

Nan Anos Ya Kararag

⁷ Chakayu ay ib-ak, an-anosanyu nan liglikiatyuu inkiana omali nan Apo. Num-

[‡]4:11 Lev. 19:16, 18; Mat. 5:43

[¶]4:12 Mat. 10:28

[§]4:15 Prov. 16:9

^{**}5:2 Mat. 6:19

^{††}5:4 2 Ar. 6:15-17

numunyu nan chiyuycha munsamsamor, ya nan atuncha ay mun-an-anos ay maman-ud as uchan uray as nan chinamuy winnu chakun ta tumufu nan pakuycha. An-anosancha us ay maman-ud inkiana mabkiasan nan pakuy ay nafiarot kan chicha. ⁸Masapor us mun-an-anos kayu ya papipigsaunyu nan numnumyu, tay kiayud omali nan Apo.

⁹Iib-ak, achi kayu munlilinnili ta achi kayu maokóm, tay kiayud nan omaliyan Apo Dios ay hiya nan huwis. ¹⁰Iib-ak, turachunyu koma nan kenaanos nan chiyuycha pomapadtu ad pus-uy ay nunepadpadtu babaen as nan kalibfengan Apo Dios uray napaliwasancha as solet. ¹¹Ammuyu met ay nakiasat nan kaman kan chatud-i ay nun-eta-ta-un. Chinngoryu nan nun-eta-ta-unan Job ad pus-uy, ya ammyu met nan nunfianakiana as nan nangichatan Apo Dios as nan kasaporana. Tay hi Apo Dios at manangsugang as solet ya mannakelekna as nan tatau. ^{‡‡}

¹²Iib-ak, nan amud ay numnumunyu at achiyu pangsapata nan chaya, luta, winnu nan kumpurmi. Kunyu at kanan un “O,” mu o, ya mu achi, “Achi” ta achi chakayu chusaun kan Apo Dios. ^{¶¶}

¹³Ay wachay cha munliglikiat kan chakayu? Munkararag hiya. Ay wachay naragsak kan chakayu? Munkanta hiya as pangchaychayawna kan Apo Dios. ¹⁴Ay wachay cha munsaket kan chakayu? Omayag hiya as nan

chiyuycha mangepangpanguru as nan iglesia ay mangekararag ya mangekapu as lana kan hiya babaen as nan kalibfengan Apo Jesus. ^{§§}

¹⁵As nan munkararakiancha ay cha mangafurot as nan pannakafialin Apo Dios, makaantu nan saketna. O, paamayun Apo Dios hiya. Mu wachay fiasorna ay kurpuwan chi saketna, pakawanunantu hiya. ¹⁶Isunga munpipinnudnu kayu as fiasfiasoryu, ya munkekennararag kayu ta omamay kayu. Tay nan kararag nan nalintig ay taku at napigsa, tay atuntu challu Apo Dios. ¹⁷Hi Elias ay pomapadtu ad pus-uy at taku hiya ay pachong takú. As nan nangepapasnekana ay nunkararag kan Apo Dios ta achi umuchan, chaan tit-iwa inmud-uchan as turu ay tawwun ya unum ay furan henan lutacha. ¹⁸Angkiay as nan kasina nangekararakian ta umuchan, inmuchan tit-iwa ya tinmufucha nan murmura. ^{*}

¹⁹Iib-ak, mu wachay usa kan chakayu as omachawwi as nan tit-iwa ay sursuru ya wachay nanukun ay mangepafiangad kan hiya at ammay paat. ²⁰Nunumnumunyu na: Mu ngachana nan mangepafiangad as usa ay fumafiasor ta kasin umunud as nan ustu ay sursuru, esarakana nan fumafiasor ay ansa as nan maisiyanana kan Apo Dios, ya mapakawan pay hiya as nan ongor ay fiasfiasorna. [†]

^{‡‡}5:11 Job 1:21-22; 2:10; 42:10-17

^{¶¶}5:12 Mat. 5:33-37

^{§§}5:14 Mar. 6:13

^{*}5:18 1 Ar. 17:1; 18:1, 42-45

[†]5:20 Sal. 32:1; Rom. 4:7

Nan Omona Ay Surat

Pedro

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nangisurat as nan nauy ay surat at hi Pedro ay usa as nan apostoles Jesus. Hiya nan enmona ay nangali un umunud kan Jesus uray mu us-usa hiya (Mt. 26:33; Mar. 14:29). Hiya us nan nange-saot kan Jesus as nan sangwanan chi ongor ay tatakú (Mt. 26:69-74; Mar. 14:66-71). Ngem uray mu hiyasa, babaen as nan pannakafialin nan Espiritu Santo, infiakiana ay hi Jesus nan tit-iwa ay Cristo ya anak Apo Dios (Mt. 16:15-19; Mar. 8:29; Luc. 9:20; Jn. 6:69). Uray mu kau-ugyat chi ommat as nan fiyag nan apostoles, hiya nan enmona ay tenmakchug ay nun-isuru as nan ongor ay tatakú as nan urkiw ay Pentecostes (Ara. 2:1-14). O, inminga hi Pedro as likiat (Ara. 4:18-21). Namen kaat us hiya ay nas-ablesaplet ya naifiarfiarud (Ara. 5:17-40; 12:1-3). Ngem nan songfiat Pedro as nan nauyicha enom-ommat at hiyana: “Masapor hi Apo Dios nan tongparunmi, fiakun nan tatakú” (Ara. 5:29).

Nan nunsuratan Pedro at as nan tatakú ay omaafurot kan Apo Jesus ay inmiili henan lema ay probinsiya henan Asia (1:1). Nunsurat hiya ta itukuna kan chicha ay papipigsauncha nan pammatacha uray mu chacha maparpalikiat. Tay nan nauyicha ay likiat at achi mafi-ayag, ya maawattu hanacha omaafurot nan gun-gunacha ay maid patingkiana (1:3-4; 5:10). Isunga nan kaamuchan ay tukuna as nan nauy ay suratna at hiyana: “Ichatyu kan Apo Dios nan am-in ay chanagyu, tay hiya nan mangay-aywan kan chakayu” (5:7).

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Nan Laplapon Nan Surat 1:1-2

Nan Tit-iwa Ay Namnama Ay Siguradu Ay Matongpartu 1:3-12

Nan Panagfiyag Ay Nasantowan 1:13-2:10

Nan Panagfiyag Nan Omaafurot 2:11-17

Nan Tukun As Nan Chiyuycha Mafiab-fiaor 2:18-25

Nan Tukun As Nan Nunkaasaw-an 3:1-7

Nan Atun Nan Omaafurot As Nan Timpon Chi Likiat 3:8-4:19

Nan Chiyuycha Libfengun Nan Mangay-aywan As Nan Omaafurot 5:1-11

Nan Anongos Nan Surat 5:12-14

Nan Laplapon Nan Surat

1 Ha-un hi Pedro ay usa ay apostol Jesu Cristo.

Nauy nan suratku kan chakayu ay pinilen Apo Dios as tatakuna ay mangili yangkiay asna's luta ay umiili ad Ponto, Galacia, Capadocia, Asia ya ad Bitinia. ²Pinili chakayu kan Dios Ama ay maiyunud as nan sikud ay pangkepna, ya nunfialinun chakayu as nasantowan ay tatakú babaen as nan pannakafialin nan Espiritu Santo. Pinilen Dios Ama chakayu ta afurotunyu hi Jesu Cristo ya ta macharoson kayu as nan fiasfiasoryu babaen as nan charana.

Sapay koma ta omong-ongor nan wacha kan chakayu ay grasya ya talna ay nurpu kan Apo Dios.

Nan Tit-iwa Ay Namnama Takú Ay Siguradu Ay Matongpartu

³Chayawun takú hi Apo Dios ay Dios ya Aman Apo takú ay Jesu Cristo! Tay kikapú as nan ongor ay sug-angna, inchatna kan chitaku nan fiarú ay fiyag babaen as nan nangtakuwana kan Jesu Cristo manipud as nan utúy. Isunga wacha nan tit-iwa ay namnama takú ay siguradu ay matongpartu, ⁴at hiyana nan

tawichun takú ay achi machadchachael, achi mamanmansaan ya achi mamam-maid ay naitutupug ad chaya. ⁵Itutupug Apo Dios nan nauy bendisyona para kan chakayu. O, kiapú as nan pam-matiyu, aaywanan chakayu as nan pan-nakafialin Apo Dios inkiana tongparuna nan ensasakianana ay kaesarakananyu ay epailana as nan anongos ay timpu.

⁶Munlagragsak kayu kiapú kan chata-na am-in, uray mu masapor ngumuyus kayu as hen-omaketan ad wani kiapú as nan tukutukún ay likiatyu. ⁷Tay nan nauycha chayu mapadpachasan ay likiat nan mangepaneknek as nan kenatit-iwan nan pammatiyu. Tay uray nan fialetok ay machachael at masapor mailutu ta mapaneknekan mu tit-iwa ay fialetok.[‡] Isunga masapor us ma-paneknekan nan pammatiyu ay napat-pateg mu nan fialetok, at mu maila nan kenatit-iwan nan pammatiyu, awni at epangatu chakayu kan Apo Dios ay wachay chayaw ya pategyu as nan urkiw ay maepail-an Jesu Cristo. ⁸Chaanyu inil-ila hiya, ngem laylaychunyu challu hiya. Uray achiyu maila hiya ad wani at omafurot kayu challu kan hiya. Isunga munlagragsak kayu as lagsak ay achi mafukig ya maid maepachongana, ⁹tay kiapú as nan pammatiyu, chayuwawatun nan gun-gunayu ay hiyasa nan kaesarakananyu.

¹⁰Nan chiyuycha pomapadtu ad pusuy at enpadpadtucha nan maepangkep as nan nauy maepail-an nan grasyan Apo Dios ay hiyasa nan mangesarakanana kan chakayu. Enmamadcha ay nangan-anap mu anan laychuna ay kanan, ngem chaancha naanapan. ¹¹Tay uray nawawacha kan chicha nan Espiriton Cristo, ya nunkarkali hiya babaen kan chicha as nan nangepadtuwancha as nan

maepangkep as nan nunliglikiatan Cristo ya as nan kaichayawana ay somarununtu, enan-anapcha pay laing ta maamuwancha koma nan timpu ay matongparana ya nan atuna ay matongpar. ¹²Enpakaammon Apo Dios kan chicha ay nan enpadpadtucha at achi matongpar para as nan omamayancha ad pusuy, ngem kun at para as nan omamayanyu ad wani. Tay nan hana enpadpadtucha at hiyasa us nan insursuron nan chiyuycha nangekaskasaba as nan Ammay ay Chamag kan chakayu babaen as nan pannakafialin nan Espiritu Santo ay naifaor ay nurpu ad chaya. Uray nan anheles at laraychuncha ay maawatan ay ustu chaná.

Masapor Nasantowan Nan Panagfiyag Takú

¹³Kiapú as nan nangesarakanan Apo Dios kan chakayu, masapor esakianayu nan numnumyu ay kaman as nan laychuna, ya manang-etpor kayu. Masapor epapatiyu ay mangnamnama as nan bendisyon ay ichat Apo Dios kan chakayu as nan munpail-an Jesu Cristo. ¹⁴Kaman as nan manangtongpar ay ongong-a, manangtongpar kayu koma kan Apo Dios. Masapor achiyu un-unuchun nan mangotettet ay munongosányu ad kasin as nan chaanyu nangam-ammuwan kan Apo Dios. ¹⁵Kiapú ta nasantowan hi Apo Dios ay nangayag kan chakayu, masapor ngarud nasantowan kayu as nan intiru ay panagfiyagy. ¹⁶Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana, “Masapor nasantowan kayu, tay ha-un at nasantowanak.”[¶]

¹⁷As nan munkarkararakianyu, figfikunyu ay nan Ama at hiya us nan mun-okóm. Maid pasis-iyauna as nan

[‡]1:7 Rom. 8:17-18

[¶]1:16 Lev. 11:44; 19:2; 20:7

mun-okomana, tay okomuna nan am-in ay tatau ay maiyunud as nan en-enat nan tunggal usa. Isunga masapor manangchaychayaw kayu kan Apo Dios as nan matatakuwanyu asna's luta. ¹⁸Tay aammuyu ay wenayawayaana chakayu as nan maid kotkotokna ay panagfiyag ay tenawidyu as nan kaap-uwanyu. Nan enatna ay nangwayawaya kan chakayu at chaana enosar kaman as nan silver winnu fialetok ay machachael, ¹⁹ngem kuna at enosar nan napateg ay charan Cristo ay kaman as nan kordero ay maid poros kas-otana ay maichaton kan Apo Dios. ²⁰Sakbay mafiayang nan luta, pinilen Apo Dios hiya as maichaton ay mangaan as fiasfiasor nan katakutaku, ngem as nan nauy anongos ay timpu nan naepail-ana ta maesarakan kayu.[§]

²¹Babaen kan hiya, muntalek kayu kan Apo Dios ay nangtaku kan hiya manipud as nan utúy ya nangichat kan hiya as kaichayawana. Isunga hi Apo Dios nan kawad-an nan pammatiyu ya namnamayu.

²²Kiapú ta chinarosanyu nan numnumyu as nan nangtongparanyu as nan kenatit-iwa, ya nawacha nan tit-iwa ay layadyu as nan iib-ayu ay omaafurot, masapor epapatiyu ngarud ay munlennayad as nan am-in ay numnumyu. ²³Tay naiyanak kayu kasin, at nan fiarú ay fiyagyu at chaan nurpu as nan taku ay matuy mu achi yangkiay kan Apo Dios ay achi matmatuy. Nunfialinuna chakayu as an-akna babaen as nan kalina ay umid-ichat as fiyag ya mawawacha in-inkiana. ²⁴Hiyana us nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Am-in ay tatau at kamancha lukiam, ya nan kaichayawancha at kaman as nan sabsafongna.

Nan lukiam at marangu, ya nan sabsafongna at mag-as,

²⁵ngem nan kalen nan Apo at mawawacha in-inkiana.”**

Nan nauy kalen Apo Dios at hiyana nan Ammay ay Chamag ay naekaskasaba kan chakayu.

Nan Matataku Ay Fiatu Ya Nan Tatakon Apo Dios

2 Isunga kiapú ta wacha nan fiarú ay fiyagyu, masapor chukkianyu nan am-in ay mangotettet ay pangkep. Masapor maid munkutkutum, pakamankaman, omap-apos ya omekak-ali.^{††}

²Maepachong kayu as nan kaiyan-anak ay mutun, isunga masapor unuchunyu nan ukialen chi mutun ay kanayon ay manglaylayad ay munsussusu. Masapor iliwunyu nan puru ay naespirituwan ay kiatas ay hiyana nan kalen Apo Dios ta maonngan kayu as nan pammatiyu inkiana matongpar nan kaesarakananyu.

³Kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Napachasanyu met nan kenaammay Apo takú.”‡‡

⁴Maesnop kayu ngarud as nan kurpuwan chi fiyag ay hi Cristo ay maepachong as nan matataku ay fiatu ay mangepapaknug as nan afong. Nan fiatu ay anna at enachen nan tatau, ngem hiya nan pinilen Apo Dios, at napateg as nan mangiilana. ⁵Babaen as nan maesnopanyu kan hiya, maepachong kayu us as nan matataku ay fiatu ay maiyamma as nan afong Apo Dios ay makiaub ay naespirituwan ay templo.

§1:20 Efe. 1:4

**1:25 Isa. 40:6-8

††2:1 Rom. 1:29-30; 2 Co. 12:20; Efe. 4:31

‡‡2:3 Sal. 34:8

Munserserfi kayu us as nasantowan ay papachen Apo Dios ay mangichatchaton kan hiya as naespirituwan ay chaton^{¶¶} ay mangepalaylayad kan hiya babaen kan Jesu Cristo. ⁶ Ammu taku ay tit-iwa chaná, tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Ilaunyu, wacha nan pinilek ay kapatikian ay fiatu ay ensaadku ad Sion ay mangepaknug as nan afong.

Uray ngachana ay omafurot kan hiya at achi poros mapabpafiinan.”^{§§}

⁷ Isunga para kan chakayu ay omaafurot, napateg hiya, ngem para kan chicha ay achi omafurot, maid pategna ay kaman as nan kanana as nan nauy naisurat as nan Kalen Apo Dios:

“Nan chiyuy fiatu ay enachen nan chiyuycha muntuptuping at hiyana at nan nunfialin as kaamuchan ay maipugnad.”^{*}

⁸ Kenalina pay as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios,

“Hiyana nan fiatu ay mangesakiaw as nan tatakua ya mang-ukias kan chicha.”

Maesakiawcha, tay achicha tongparun nan kalen Apo Dios, ya hiyana us nan planon Apo Dios para kan chicha.[†]

⁹ Ngem fiakun assesa kan chakayu, tay chakayu nan napili ay tatakua, ya chakayu nan papachi ay munserserfi as nan Ari takú. Chakayu us nan nasantowan ay nasyon, tay naichaton kayu kan Apo Dios.[‡] O, pinilen Apo Dios chakayu ta epakaammuyu as nan tapina ay tatakua nan anamamay ay en-enatna. Hiya nan nangayag kan chakayu ay manaynan as

nan ngongot ta masilawan kayu as nan nakaskaschaaw ay lawagna. ¹⁰ Ad kasin, fiakun chakayu nan tatakua Apo Dios, ngem ad wani, chakayu nan tatakua. Ad kasin chaanyu lenaklak-am nan sugang Apo Dios, ngem ad wani, chayulaklak-amun.

Nan Panagfiyag Nan Omaafurot

¹¹ Iib-a ay laylaychok, kiapú ta mangili kayu yangkiay asna's luta, ya kun hen-omaketan yangkiay nan magyananyu hena, pangaasiyu ta chukkianyu nan am-in ay mun-ongosán nan achor, tay kufiatuncha nan mismu ay numnumyu. ¹² Masapor kanayon ay ammay nan ukialiyu as nan mangiilan nan achi omaafurot. Tay mu hiyachi nan atunyu, uray chacha kankanan un mangotettet chi chayua at-atun, ilauncha challu nan ammay ay en-enatyua, at chayawuncha hi Apo Dios as nan urkiw ay omaliyana.

¹³ Nan atunyu ta turachunyu nan Apo at munpaetoray kayu as nan am-in ay tatakua ay wachay kalibfengancha kan chakayu. Munpaetoray kayu as nan emperador ay kangatuwan ay toray,[¶] ¹⁴ ya kaman us as nan chiyuycha gobernador ay infiaorna ay uy manusa as nan chiyuycha cha mangekamkaman as mangotettet ya uy mangichayaw as nan chiyuycha cha mangekamkaman as ammay. ¹⁵ Tay nan laychun Apo Dios at pakinkunyu nan maid kotkotokna ay chakankanan nan nunkangokngok ay tatakua babaen as nan ammay ay chayua at-atun. ¹⁶ Epailayu babaen as nan panagfiyagyu ay nawayawayaan kayu ay tatakua, ngem

^{¶¶}2:5 Rom. 12:1; Heb. 13:15

^{§§}2:6 Isa. 28:16; Rom. 9:32-33; Efe. 2:20

^{*}2:7 Sal. 118:22; Mt. 21:42

[†]2:8 Isa. 8:14-15; 1 Co. 1:23; Gal. 5:11

[‡]2:9 Exo. 19:5-6; Deut. 7:6

[¶]2:13 Rom. 13:1-7; Tit. 3:1

achiyu os-osarun nan wayawayayu as panforyu ay manglekaman as mangotetet, ngem kunyu at osarun ay munserfi kan Apo Dios.^{§ 17} Rispituwunyu nan am-in ay tatakú. Laylaychunyu nan iibayu ay omaafurot. Manangchaychayaw kayu kan Apo Dios. Rispituwunyu us nan emperador.

Nan Tukun As Nan Chiyuycha Mafiabfiaor

(Efe. 6:5-9; Col. 3:22-25; 1 Tim. 6:1-2; Tit. 2:9-10)

¹⁸Mu mafiabfiaor kayu, waschi un munpaetoray as nan amona. Epailayu kan chicha nan tit-iwa ay rispituyu, fiakun yangkiay as nan chiyuycha amo ay naanos ya mannakaawat ngem uray as nan chiyuycha amo ay sanongel. ¹⁹Tay malaylaychan hi Apo Dios mu eta-unyu nan maparpaliwasananyu ay maid kiapkiapúna babaen as nan mangnunumnumanyu kan hiya. ²⁰Tay mu sopratun chakayu kiapú as nan nangekamkamananyu as achi ustú, ya chayú eta-ta-un sa ay chusa, achi kayu maifilang as machayaw. Ngem mu paliwasan chakayu kiapú as nan nangekamkamananyu as ammay ya chayú eta-ta-un, siguradu ay malaylaychan hi Apo Dios kan chakayu. ²¹Hiyasa nan kiapúna as nangayakian chakayu kan Apo Dios, tay nun-iliwliwas hi Cristo para kan chakayu ay hiyasa nan nuntongparan nan enpailana ay turachunyu, isunga hiyana koma nan unuchunyu. ²²Kun pay hiya, chaan poros finmasfiasor, ya maid us poros kenarkalina as kinukutum.** ²³As nan nangin-insurtuwancha kan hiya, maid mangisiw as ensongsongfiatna. As nan nampaliwasancha kan hiya, chaana us inyug-ugyat kan

chicha nan chusa, ngem kuna at entalek nan am-in kan Apo Dios ay munokóm ay ustú. ²⁴Hi Cristo ay mismu nan nangiliwas as nan fiasfiasor takú as nan natuyana as nan koros ta ikinak takú ay fumasfiasor ya unuchun takú nan nalintig ay panagfiyag. Babaen as nan sugsukiatna, enmammay takú.†† ²⁵Ad kasin, kaman kayu karnero ay natingiw, ngem ad wani, nunfiangad kayu as nan mangay-aywan ya mamanfiantay kan chakayu.

Nan Tukun As Nan Nunkaasaw-an

(Efe. 5:22-23; Col. 3:18-19)

3 Chakayu us ay fianafiai ay nunkaasaw-an, masapor waschi un munpaetoray as nan asawana ta mu wacha kan chicha nan achi omafurot as nan kalen Apo Dios ad wani, awni at maawis ay omafurot babaen as nan ammay ay ukialiyu. Mu atunyu chaná, achiyu kis-an epakaawat sa kan chicha, ²tay iilauncha nan nacharos ay ukialiyu ya nan marispitu ay panagfiyagyú. ³Nan kenapentasyu at masapor achi maifisar as nan ar-arkos ay os-osarun chi fiabfiafiai ay kaman as nan mangar-arkosancha as fookcha, nan mangos-osarancha as singsing ya fioletok, ya nan munfiachuwancha as nunkangina, ⁴ngem kun at masapor maifisar as nan wacha as numnumyu. Tay nan kenapentas ay achi makakkaan nan pategna as nan mangiilan Apo Dios at nan kenaanos ya nan natalna ay numnum. ⁵Hiyana nan ukiali ay inun-unud nan chiyuycha nasantowan ay fianafiai ad pus-uy ay nuntalek kan Apo Dios. Penapentascha nan achorcha babaen as nan nunpaetorayancha as nan as-awacha. ⁶Assid-i nan ukialen Sara

§2:16 Gal. 5:13

**2:22 Isa. 53:9; 2 Co. 5:21; Heb. 4:15

††2:24 Isa. 53

ad pus-uy, enafurotna chin Abraham ay asawana ya enawakiana pay hiya as apo. Maifilang kayu as an-akna mu ammay nan chayu at-atun ya achi kayu machanchanakian.

⁷Chakayu us ay lanaraki ay nunkaasaw-an, masapor waschi un maawatana nan asawana ya ay-aywanana hiya ay ustu, tay nakapapuycha mu chakayu. Rispituwunyu chicha, tay maketawidcha kan chakayu as nan fiyag ay maid patingkiana ay ichat Apo Dios. Atunyu chaná ta makakararag kayu ay ustu.

Nan Mun-iliwliwasan Kiapú As Kenalintig

⁸Ad wani, nauy pay nan itukunku kan chakayu: Mun-us-usaunyu koma nan numnumyu, ya makelekna kayu as nan iib-ayu. Munlelennayad kayu ay kaman tit-iwa ay hen-anag-i, munsisinnugang kayu ya mumpakumbaba kayu as nan tunggal usa. ⁹Mu wachay mangedaman as mangotettet kan chakayu, achiyu es-es-ang. Mu wacha us chi omekakali, achiyu ekak-alihan hiya. Ngem kun kayu at munkararag kan Apo Dios ta bendisyonana chicha, tay uray chakayu at enayakian chakayu kan Apo Dios ta mabendisyonan kayuntu. ¹⁰Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Mu laraychun nan taku ay mawad-an as naragsak ay fiyag ya maiturturuy nan lagsakna, masapor achi munkarkali hiya as omepasaket as numnum ya achi munkutkutum hiya.

¹¹Masapor chukkiana nan mangotettet ta nan ammay nan atuna, ya masapor us epapatina nan kafiaelana ay makekappia as nan tapina.

¹²Tay hi Apo Dios at kanayona ay ilaun nan nalintig ay tatau, ya chungruna nan kararagcha, ngem fu-soruna nan tatau ay mangedakman as mangotettet.”^{††}

¹³Mu laraychunyu ay mangedaman as ammay, ay wachay mangituchor kan chakayu? ¹⁴Ngem uray mu mapaliwas kayu kiapú as nan nalintig ay chayu at-atun, nakiasat kayu challu. Isunga achi kayu umug-ugyat as nan mamarpaliwas kan chakayu ya achi kayu machanchanakian, ¹⁵ngem kunyu at tit-iwa figfikun hi Cristo as Apo. Kanayon kayu ay munsasakiana ta mu wachay munsarudsud kan chakayu maepangkep as nan namnamayu kan Cristo, mafialinyu ay songfiatan. Ngem ilaunyu ta iyamammayu nan atunyu ay manongfiat kan chicha ay mangepaila as ustu ay rispitu.

¹⁶Kanayon koma ay nacharos nan numnumyu ta nan chiyuycha munkarkali as mangotettet ay maifusor as nan ammay ay ukialiyu as nan chayu mangun-unuchan kan Cristo at mafiananchantu. ¹⁷Tay mu eparufus Apo Dios ay mapaliwasan kayu, kaskasin ammay ay mapaliwasan kayu kiapú as nan mangedakmamananyu as ustu mu nan mapaliwasan kayu kiapú as nan mangedakmamananyu as mangotettet.

¹⁸Tay hi Cristo us at nun-iliwas ya namingpingsan ay natuy kiapú as nan fiasfiasor takú. Hiya ay nalintig at natuy para kan chitaku ay fumafiasor ta iyesnopna chitaku kan Apo Dios. Penatuycha nan achorna, ngem tenakon Apo Dios hiya as nan naespirituan ay katatau. ¹⁹As nan nauy ay kasasaadna, inmuy hiya as nan kawad-an nan chiyuycha naifiarud ay lenawan nan natnatuy ay tatau, at nun-ekasaba kan chicha. ²⁰Chatona nan espiriton nan tatau ay chaan enmafurot kan Apo Dios as nan timpon Noe

ad pus-uy. As nan chiyuy ay timpu ay cha mangam-ammaan Noe as nan papor, enan-anosan Apo Dios ay nanan-ud as nan omafurotan koma nan tatakú kan hiya. Uray mu hiyasa, warucha yangkiay nan sinungkop as nan papor, at naesarakancha as nan chanum.²¹ Nan chanum ay anchi at hiyachi nan maepachongan nan funyag ay mangepaila ay esarakan chakayu kan Apo Dios babaen as nan natakúwan Jesu Cristo manipud as nan utúy. Nan laychun ay kanan nan nunpafunyakiananyu at fiakun nan nam-usan nan achoryu ta makaan chi luket, ngem kun at nan nunkarakiananyu kan Apo Dios ta charosana nan numnumyu.²² Nunfian-gad hi Cristo ad chaya, at wacha as apét kannawan Apo Dios, ya chana etor-torayan nan am-in ay anghelas ya nan tapina ay achi maila ay wachay kalibfengancha ya pannakafialincha.

Nan Nafaliwan Ay Fiyag Takú

4 Kiapú ta nun-iliwliwas ya natuy hi Cristo asna's luta, esakianayu us nan numnumyu ay mun-iliwas ay kaman kan hiya, tay nan taku ay nun-iliwas kiapú as nan pammatina kan Cristo Jesus at ikinakna ay fumasfi-asor.[¶] ²Isunga as nan nayagyag ay katakuwanyu, esakianayu ngarud nan numnumyu ta tongparunyu nan enked-deng Apo Dios, fiakun nan mun-ongosán chi taku. ³Tay ongor chi senayangyu ay timpu ad kasin ay nangekamkaman as nan laylaychun nan chiyuycha achi omafurot kan Apo Dios ay cha at-atun. Tay ad kasin, enkamkamanyu nan am-in ay kenaruket ya kafiafiain ay mun-ongosán chi achor. Inmig-ikop kayu as fumutang ay maikop, nunkaranok kayu, naetaptapi kayu as nan narafus ay lagragsak, ya maid fiainyu as nan nanaychayawanyu

as nan chiyuycha didiosen. ⁴Isunga ad wani, naschaaw nan tatakú ay achi omafurot, at cha chakayu ekakkak-ali, tay achi kayu maetaptapi as nan munlumu as nan machachaelan. ⁵Ngem masapor sanguwunchantu hi Apo Dios ta songfiatanchantu kan hiya nan en-enatcha, tay nakasakiana hiya ay mangokóm as nan am-in ay tatakú ay matatakú ya nan nunkatuy. ⁶Hiyana nan kiapúna ay uray as nan chiyuycha natuy at naekaskasaba nan Ammay ay Chamag. Tay uray natuy nan achorcha ay maiyunud as nan maokomán nan am-in ay tatakú, nan Ammay ay Chamag at naekasaba kan chicha ta matakucha as nan naespirituan ay katakuwancha ay kaman kan Apo Dios.

Nan Panagfiyag Nan Omafurot Kan Cristo

(Rom. 13:11-14; Efe. 5:1-21; Filip. 4:8)

⁷Kiyud chi munpatingkiaan nan kaichin, isunga manumnuman kayu koma ya manang-etpor kayu ta mafialin kayu ay munkararag ay maiyunud as nan laychun Apo Dios. ⁸Nan kaammayan as nan am-in ay atunyu at masapor epapatiyu ay munleennayad, tay mu hiyasa nan atunyu, mafialin kayu ay mun-eennanos, ya mafialin kayu ay munpepennakawan. ⁹Naragsak kayu ay mangepaskop as nan iib-ayu. ¹⁰Nan chiyuycha kafiaelan ay inchat Apo Dios as nan tunggal usa kan chakayu ay omafurot at masapor osarunyu chasa ay munfifinnachang. Tay mu hiyasa nan atunyu, kaman kayu as nan matalek ay mangay-aywan as nan tukutukún ay bendisyon Apo Dios. ¹¹Mu wacha kan chakayu nan munekaskasaba, nunumnumuna koma ay nan kalen Apo Dios nan ekasabana. Mu ngachana nan nangichatan Apo Dios as kafiaelan ay munserfi as nan iib-ana,

[¶]4:1 Rom. 6:1-11; Col. 2:12, 3:1-3

munserfi koma hiya babaen as nan pigsa ay inchat Apo Dios kan hiya. As nan am-in ay atunyu, ilaunyu ta maichaychayaw hi Apo Dios babaen kan Jesu Cristo. Hiya nan machaychayaw ya mannakafialin ay cha muntortoray in-inkiana. Amen.

Nan Munlikiatan Nan Omafurot Kan Cristo

(*Mat. 5:11; San. 1:2-4, 12*)

¹²Iib-a ay laylaychok, achi kayu masmaschaaw as nan pararu ay maparpaliwasananyu ay kaman wachay tuktukún ay cha om-ommat kan chakayu. Masapor ommat chaná ta mapaneknekan nan pammatiyu. ¹³Ngem kun kayu at masapor munlagragsak mu maparpaliwasan kayu ay kaman kan Cristo ta maid us munkurangan chi lagsakayu as nan maepail-an nan kaichayawan Cristo. ¹⁴Nakiasat kayu us mu masmas-ot kayu kiapú as nan pammatiyu kan Cristo, tay hiyasa nan mangepaila ay mawawacha kan chakayu nan mannakafialin ay Espiritu ay nurpu kan Apo Dios. ¹⁵Ngem maid koma kan chakayu nan mapaliwasan kiapú as nan pomatuyanyu, mangakiwanyu winnu makififiyanganyu ay manaktak as tapina ay tatakú. ¹⁶Ngem mu mapaliwasan kayu kiapú as nan pammatiyu kan Cristo, achiyu ekafiain sa, ngem kunyu at chayawun hi Apo Dios kiapú as nan naifilanganyu as tatakun Cristo.

¹⁷Inumchan at nan timpu ay mangokomán Apo Dios as nan am-in ay tatakú, ya nan tatakuna nan omon-ona ay okomuna. Mu chitaku ay enmafurot nan maelapuwana, ay kun achi kaskasin kaugyat nan ommat as nan chiyuycha achi omafurot as nan Ammay ay Chamag ay nurpu kan Apo Dios? ¹⁸Kaman as nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Mu nalikiat nan kaesarakanan nan nalintig ay tatakú, ay achi kaskasin nalikiat nan ommattu as nan chiyuycha mangachi kan Apo Dios ya fumafiasor?”^{§§}

¹⁹Isunga mu mapaliwasan kayu kiapú ta hiyasa nan laychun Apo Dios kan chakayu, epapanekyu ay mangedkaman as ammay, ya etalekyu nan achoryu kan Apo Dios ay hiya nan namayang kan chakayu ya nan matalek ay mangtongpar as nan enkarina.

Nan Chiyuycha Kalibfengan Nan Mangay-aywan As Nan Omaafurot

5Wacha nan laychok ay ifilin kan chakayu ay mangepangpanguru as nan omaafurot hesa, tay ha-un us at usaak ay mangepangpanguru. Usaak us ay nangepaneknek as nan nun-iliwliwasan Cristo, ya makelak-amaktu as nan kaichayawana ay maepailantu. ²Nauycha nan tukunku kan chakayu: Masapor aywananyu ay ustu nan tatakun Apo Dios as nan kawad-anyu, tay chicha nan kaman karnerona ay entalekna kan chakayu. Munlagragsak kayu koma ay mangay-aywan kan chicha ay achi kayu mapelpelet, tay hiyasa nan laychun Apo Dios. Achiyu atun nan chunuyu kiapú as kenaakum as siping, ngem kiapú as layadyu ay munserfi kan Apo Dios ya as nan iib-ayu. ³Masapor us achiyu epapelet nan laychunyu as nan tatakú ay naetalek kan chakayu, ngem kun at koma ammay nan ukialiyu ta wachay ustu ay turachuncha. ⁴Angkiay ya as nan munpail-an Cristo ay ap-apon nan am-in ay mun-ay-aywan, maettan kayuntu as korona ay hiyasa nan gun-gunayu ad chaya ay achi poros munkupas.

⁵Chakayu us ay en-auchi, masapor munpaetoray kayu as nan papanguruwanyu. Am-in kayu ay omaafurot at masapor mumpakumbaba kayu as nan munserfiyanyu as nan tunggal usa. Tay wacha nan naisurat as nan Kalen Apo Dios ay kanana,

“Kontraun Apo Dios nan nunkapangas, ngem fiadngana nan chiyuycha napakumbaba.”*

⁶Mumpakumbaba kayu ngarud kan Apo Dios ay mannakafialin ta epangatuna chakayu as nan urkiw ay pinilina.

⁷Ichatyu kan Apo Dios nan am-in ay chanagyu, tay hiya nan mangay-aywan kan chakayu.

⁸Masapor manang-etpor ya munsasakiana kayu. Tay nan kafusor takú ay hi Satanas ay kaman as nan cha mun-ug-ukiab ay layon at cha munliklikud ay mun-anap as aknotana.

⁹Masapor kontraunyu hiya babaen as nan napigsa ay pammatiyu, tay ammuy ay assesa us ay likiat nan cha iliwliwas nan iib-ayu ay omaafurot henan kailiili asna's luta. ¹⁰Achi mafiayag nan maparpaliwasananyu, at munfialinun chakayu kan Apo Dios as tatakú ay maid munkurangana.

Papigsauna chakayu ta kanayon ay napigsa nan pammatiyu ta achi kayu poros maiwudwud. Tay hiya nan manangsug-ang ay Dios ay nangayag kan chakayu ta makelak-am kayu as nan kaichayawana ay maid patingkiana babaen as nan pammatiyu kan Cristo. ¹¹Sapay koma ta maichaychayaw hiya in-inkiana. Amen!

Nan Anongos Nan Surat

¹²Nan nangfiachang kan ha-un ay nangisurat as nan nauy ap-apték ay surat at hi Silas† ay ifilangku as matalek ay ifia takú. Insuratku na ta papigsaok nan pammatiyu ya paneknekak kan chakayu nan nauycha am-in ay napachasanyu ay grasyan Apo Dios. Epapasnekyu ay mangnununum as nan hana grasyana ta achiyu liwliw-an.

¹³Nan iib-ayu ay omaafurot ay pinilen Apo Dios ay wacha ad Babilonia at cha chakayu pakomostaun. Kaman us kan Marcos ay infilangku as anakku.

¹⁴Munpepennakomosta kayu ay mangepaila ay munlelennayad kayu. Sapay koma ta mawawacha nan talna kan chakayu am-in ay enmafurot kan Cristo.

*5:5 Prov. 3:34; San. 4:6

†5:12 Ara. 15:22; 2 Co. 1:19; 1 Tes. 1:1

Nan Maekadwa Ay Surat

Pedro

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nauy maekadwa ay surat Pedro at para as nan chiyuycha omaafurot kan Jesu Cristo henan probinsiya ay Asia. Kenakamon Pedro ay nunsurat kan chicha, tay enpakaammon Apo Jesus kan hiya ay kiayud nan katuyana (1:14).

Nunsurat hi Pedro ta papigsauna nan pammaten nan chiyuycha omaafurot (3:1) ya ta kontrauna nan sursuron nan achi tit-iwa ay mun-isursuru (2:1). Nan nuntongparan nan insursuron nan nauy-cha achi tit-iwa ay mun-isursuru at nan maallilawan nan chiyuycha omaafurot kan Jesus, ya mangesaotancha ay hi Cristo nan nangwayawaya kan chicha as nan maid kotkotokna ay panagfiyagcha ay tenawidcha as nan kaap-uwancha (2:1). Nan chiyuycha chaan pay laing naonngan as nan pammaticha at inununudcha nan kafiafiain ay cha atuaton nan chiyuycha achi tit-iwa ay mun-isursuru.

Isunga, infiikian Pedro kan chicha ay nasantowan koma ya nalintig nan panagfiyagcha, tay chakus inchat Apo Dios kan chicha nan am-in ay masaporcha ay mangtongpar as chi (1:3). Mu hiyasa nan atuncha, achicha maaw-awis as nan tukún ay sursuru ay mangiyachawwi kan chicha as nan pammaticha, ngem kuncha at epapasnek ay manaptapi as nan ammay ay numnumcha ya nan mangam-ammuwancha kan Apo Jesus. Epapasnekcha pay koma ay mangunud as nan panagfiyag Apo Jesus (3:17-18).

Nan achi poros laraychun Pedro ay sursuron nan chiyuycha achi tit-iwa

ay mun-isursuru at nan mangepad-pachamakiancha ay hi Jesus at achi at munfiangad. Tay kanancha un nan kaap-uwancha at natuycha, ngem kun met hihya challu nunlapu as nan nafi-ayangan nan luta (3:4). Nan songfiat Pedro at naanos as solet hi Apo Dios kan chicha, tay laychuna ay maid koma machusa, ngem kun at koma munfiawifi-awi nan am-in ay tatakú as nan fiasfi-atorcha (3:9). Isunga intukun Pedro ay uray mu hiyasa nan cha kankanan nan chiyuycha achi tit-iwa ay mun-isursuru, masapor il-ilaun takú, tay nan omaliyan kasin Cristo at as nan urkiw ay achi takú namnamaun ay kaman as nan omaliyan nan mangaakiw. As nan hana ay urkiw, nan chaya ya nan luta at mapuorancha am-in, ya nan tatakú at maokóm-cha, tay hiyasa nan enkaren Apo Dios as nan kalina (3:12).

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Nan Laplapon Nan Surat 1:1-2

Nan Mun-ayakian Ya Mumpiliyan Apo
Dios 1:3-11

Hi Jesus Nan Maifisaran Nan Tit-iwa
Ay Pammati 1:12-21

Nan Chiyuycha Achi Tit-iwa Ay Mun-
isursuru 2:1-22

Nan Kasin Omaliyan Apo Jesus 3:1-18

Nan Laplapon Nan Surat

1 Ha-un hi Simon Pedro ay usa ay fi-abfiarun Jesu Cristo ya apostolna. Nauy nan suratku kan chakayu ay naettan as pammati ay pachong nan pammati. Naettan kayu as pammati kiapú as nan kenalintig Jesu Cristo ay Dios takú ya mangesarakan kan chitaku. ²Sapay koma ta omongoongor kan chakayu nan grasya ya talna ay nurpu kan Apo Dios kiapú as nan chayú mangam-ammuwan kan Apo Dios ya kan Jesus ay Apo takú.

Nan Mun-ayakian Ya Munpiliyan Apo Dios

³Babaen as nan pannakafialin Apo Dios, inchatna kan chitaku nan am-in ay kasaporan takú ta unuchun takú nan nadosan ay panagfiyag babaen as nan cha takú mangam-ammuwan kan hiya ay nangayag kan chitaku ta makelak-am takú as nan mismu ay kaichayawana ya kenaammayna. ⁴Ki-apú as nan kaichayawana ya kenaammayna, inchatna nan chiyuycha kaamuchan ya napateg ay enkarina ta babaen as nan hanacha, mailisi kayu as nan mabrokan kiapú as nan manangotettet ay mun-ongosán chi tatau asna's luta, ya ta makelak-am kayu as nan kenadosna. ⁵Isunga epapatiyu nan kafiaelanyu ta nan ammay ay katatakuyu nan etapiyu as nan pammatiyu. Nan etapiyu us as nan ammay ay katatakuyu at nan pannakaammuyu as nan maepangkep as nan laychun Apo Dios. ⁶Nan etapiyu as nan pannakaammuyu as nan maepangkep as nan laychun Apo Dios at kenamanang-etpor, ya nan etapiyu as nan kenamanang-etpor at kenaanos. Nan etapiyu as nan kenaanosyu at nadosan ay panagfiyag, ⁷ya nan etapiyu as nan nadosan ay panagfiyagy at layad as nan iib-ayu ay omaafurot. Nan etapiyu as nan layadyu ay ansa at layad para as nan am-in ay tatau. ⁸Tay mu omongoongor kan chakayu nan nauycha kenaammay, ya tit-iwa ay maam-ammuyu hi Apo takú ay Jesu Cristo, kaskasin omongor nan ammay ay chay atuatun. ⁹Ngem mu maid chaná ay ukiali as nan taku, kaman nafurag sa ay taku winnu achi makaila as achawwi, tay liniw-ana ay naurasan hiya as nan sikud ay fiasfiasorna.

¹⁰Isunga chakayu ay iib-ak, kaskasinyu epapasnek ay mangun-unud as nan nauy nadosan ay panagfiyag

ta mapaneknekan nan nangpiliyan ya nangayakian Apo Dios kan chakayu. Tay mu atunyu sa, achiyu chukkian nan pammatiyu. ¹¹Angkiay mu unuchunyu chaná ay nadosan ay panagfiyag, maragsakantu hi Apo Dios ay mangepaskop kan chakayu as nan maid patingkiana ay muntorayan Apo takú ay Jesu Cristo ay mangesarakan kan chitaku.

Nan Tukun Pedro As Nan Am-in Ay Omaafurot

¹²Isunga kanayonku challu ay epanumnum chaná kan chakayu uray aammuyu chaná ya epapasnekyu ay mangun-unud as nan kenatit-iwa ay naisursuru kan chakayu. ¹³As nan munnunumnumku at libfengku ay mangepanumnum kan chakayu as nan hanacha ad wani ay kutukiak ay matatau. ¹⁴Tay ammok ay as nan hen-omaketan yangkiay at mak-akak asna's luta ay hiyasa challu nan enpakaammon Jesu Cristo kan ha-un. ¹⁵Epapatek ngarud nan kafiaelak ay mangisuru as nan nauycha ta uray mu mak-akak asna's luta, wachay chay mangnumnumnuman as nan nauycha insursurok.

Nan Chiyuycha Nangila As Nan Kaichayawan Cristo

(*Mat. 17:1-13; Mar. 9:2-3; Luc. 9:28-36*)

¹⁶Nan enpakaammumi kan chakayu ay maepangkep as nan pannakafialin Apo takú ay Jesu Cristo ya nan kasina omaliyan at chaan naifisar as nan pinupus-uy ay es-estoryan chi nunkaraing ya nunkasikap ay tatau, tay chakami ay mismu nan nangila as nan kaichayawana. ¹⁷O, wacha kami mismu hid-i as nan nangichatan Dios Ama kan Jesu Cristo as chayaw ya kaichayawan. Chinngormi us nan kali ay nurpu kan Dios Ama ay kangatuwan

ya kachachayawan. Kenalina, “Hi tona nan anaku ay laylaychok. Hiya nan mangepalaylayad kan ha-un.”¹⁸ Chakami ay mismu nan nanngor as nan hana ay kali ay nurpu ad chaya as nan nangkaddadwaanmi kan hiya henan nasantowan ay chuntug.

¹⁹Nan hanacha chinngormi nan mangepaneknek ay tit-iwa nan enpadton nan chiyuycha pomapadtu ad pus-uy, isunga kaskasin ongor nan talekmi as nan enpadtucha. Ammay mu afurotunyu nan enpadtucha, tay nan hanacha nan kaman silaw ay manilaw as nan ngongot ay lukiar. Epaasnekyu ay omafurot inkiana fomoknag nan taraw[‡] as nan wi-ewi-et ya mafikiat. Nan laychun nan nauy ay kanan at inkiana as nan urkiw ay kasin omaliyan Cristo ay manilaw ay ustu as nan numnumyu.[¶] ²⁰Ngem nan amud ay masapor maawatanyu at maid poros naepadtu ay naisurat as nan Kalen Apo Dios ay murpu as nan mismu ay numnum nan nangepadtu. ²¹Tay maid naepadtu ay nurpu as nan numnum chi taku, ngem kun at nan Espiritu Santo nan nangetoróng as nan chiyuycha pomapadtu as nan nangifiag-ancha as nan kali ay nurpu kan Apo Dios.

Nan Achi Tit-iwa Ay Mun-isursuru

(Jud. 4-16)

2 Ngem ad pus-uy wachacha challu nan achi tit-iwa ay pomapadtu ay nunpaila as nan chiyuycha kianak Israel ay naifilang as tatakon Apo Dios. Assesa us ay wachachantu nan achi tit-iwa ay mun-isursuru ay maetatapi kan chakayu. Chicha ay omal-allilaw

at mun-isuruchantu as kinukutum ay manachael as pammatiyu, ya esaotcha uray nan Amo ay hi Cristo ay nangway-awaya kan chicha as nan maid kotkotokna ay panagfiyagcha ay tenawidcha as nan kaap-uwancha. Kiapú as nan nauycha, chicha challu nan kiapón nan loktat ay machusaancha. ²Ongorchantu challu nan mangunud as nan kaiisiw ay panagfiyagcha, ya kiapú kan chicha, mangotettettu nan kankanancha maepangkep as nan tit-iwa ay sururu maepangkep kan Cristo. ³Kiapú us as nan kenaakumcha, munsipingan chakayu babaen as nan pinupus-uy ay estoryacha. Ngem nunlapu ad pus-uy, nakasakiana challu hi Apo Dios ay mangokóm kan chicha, ya hiya ay manusa kan chicha at achi masmassuy.

⁴Tay uray nan anheles ay finmasor ad maliyam at chaan sinug-angan Apo Dios. Ngem kuna at inchus-or chicha ad inferno ay hid-i nan nangepafiaruchana kan chicha as nan kawad-an chi ngongot ay maid patingkiana as nan manmanuchancha as nan anongos ay munokomán Apo Dios as nan manusaana kan chicha.[§] ⁵Chaana us sinug-angan nan chiyuycha achi nadosan ay tatau ad pus-uy as nan timpon Noe as nan namsongana henan luta. Nurningcha tit-iwa, ngem hi Noe ay nangekaskasaba as nan maepangkep as nan nalintig ay panagfiyag at ensarakan Apo Dios ya uray nan pitu ay tatau.^{**} ⁶Chinusan us Apo Dios nan chiyuycha i-Sodoma ya i-Gomorra ad pus-uy babaen as nan nangepatemokana kan chicha as nan apuy ya uray nan siyudadcha. Hiyana nan enatna ay mangepaila as nan om-

[‡]1:19 Num. 24:17; Luc. 1:78-79; Pal. 22:16

[¶]1:19 “manilaw as numnumyu” winnu omali hi Cristo ay mangelawlawag ay ustu kan chakayu as nan maepangkep kan Apo Dios.

[§]2:4 Gen. 6:2; Jud. 6

^{**}2:5 Gen. 6:1-9:29

mat as nan chiyuycha achi nadosan ay tatau.††⁷ Ensarakana hi Lot ay nalintig ay taku ay nalilifok as solet nan numnumna kiapú as nan kaiisiw ay panagfiyag nan chiyuycha kakailiyana ay lomalabsing as lintig.⁸ Nalintigna ay taku ay nakiili kan chicha. Inurkiw ay nalilifok as solet nan numnumna kiapú as nan chana mangil-il-an ya manmanngoran as nan mangotettet ay chacha at-atun.⁹ Isunga am-in chaná ay enom-ommat ad pus-uy at hiyana nan mangammuwan takú as nan panangesarakan Apo Dios as nan nadosan ay tatau as nan chacha maparpalikiatanan. Ammuna us ay mangifiarud ya manusa as nan achi nalintig ay tatau inkiana as nan urkiw ay mun-okomana.‡‡¹⁰ Kaskasinja us machusa nan tatau ay mangun-unud as nan kaiisiw ay mun-ongosán nan achorcha ya mangelalayus as nan wachay kalibfengana.

Nan nauycha achi tit-iwa ay munisursuru at naturudcha ay mangedakman as mangotettet ya nunkasokelcha. Achicha us umugyat ay manginsurtu as nan chiyuycha machaychayaw ay nafiyang ad chaya.¹¹ Nan angheles ay uray kaskasinja mannakafialin ya napigpiga mu nan chiyuycha achi tit-iwa ay munisursuru at achicha ostun nan nakafiasor ay kakadwacha ay angheles as nan sangwanan Apo Dios.¶¶¹² Ngem chatona ay tatau at munkalicha as maifusor as nan achicha maawatan. Kamancha atap ay animar ay chaan nanumnuman. Penpennekuncha yangkiay nan kiakiangay ay mun-ongosán nan achorcha. Kun pay nan nauycha ay animar at maiyanakcha yangkiay ay madpap ya mapatuy. As-

sená us nan ommat kan chicha.¹³ Muniwaschantu kiapú as nan namarpaliwasanancha as nan tapina. Lagragsakuncha ay mangelamak ay mangan ya umikop ya mangepapas as assi ay lachok uray kun kaorkia! Maepachongcha as nan mansa ay mangepaassi kan chakayu as nan chacha makekkekanan kan chakayu ya lagragsakuncha ay chamalalilaw kan chakayu.¹⁴ Maid tukún as chacha anaanapun mu fiakun yangkiay nan chiyuycha fianafiai ay laychuncha ay umiwetan. Uray mu hiyasa, achicha mapmapnek ay cha fumasofiasor. Nasikapcha us ay mangawis as nan tatau ay nakapuy nan pammatacha ta masulisugcha ay fumasor. Inmingsacha pay as kenaakum. Awni at chusaun Apo Dios chicha!¹⁵ Tenaynancha nan nalintig ay charan ya natingiwa. Tinuradcha nan panagfiyag chin Balaam ay potot chin Bosor ay nanglaylayad ay nalagfuwan as nan achi nalintig ay en-enatna.‡‡¹⁶ Ngem enpasingor Apo Dios chin Balaam ay pomapadtu as nan dongki kiapú as nan nauy mangotettet ay enatna. Nan dongkina ay achi makakali at nunkali kan hiya as kalen chi taku ya enpakinakna nan tenotongok ay planon Balaam.

¹⁷ Chatona ay achi tit-iwa ay munisursuru at kamancha namaganan ay ugwor winnu lifuu ay kun cha etaytayaw chi puwak. Ensasakianan at Apo Dios nan lukiar para kan chicha ay maifiaruchancha as nan ngongngongottan ay maid patingkiana.¹⁸ Ongoongor us chi ifiagiakiacha ay penapangas ay maid kotkotokna. Insursurucha ay mafialin ay unuchun nan mangotettet ay mun-ongosán nan achor, at hiyasa nan pang-

††2:6 Gen. 19:1-29

‡‡2:9 Pal. 20:11-15

¶¶2:11 Jud. 9

§§2:15 Num. 22-23; Jud. 11

awischa ta fumasor nan kaab-afurot ay taku ay kalaylayaw as nan achi ustu ay panagfiyag.¹⁹ Ekaricha pay ay maway-awayaan nan taku mu unuchuna nan isursurucha, ngem nan kenatit-iwana at chicha mismu nan fiabfiaarun nan chumachael ay ukialicha. Tay nan taku at munfialin as fiabfiaarun nan uray ngachana ay mangamis kan hiya.*²⁰ As nan nangam-ammuwan nan taku kan Apo takú ay Jesu Cristo ay Omesarakan, elayawana nan achi ustu ay panagfiyag asna's luta. Ngem mu munfiangad kasin hiya ay makna ya maamis as nan sikud ay panagfiyagna, kaskasin mangisiw nan kasasaadna mu as nan chaana nangam-muwan kan Cristo.†²¹ Un-unuyna at ay chaana ud-ay naammuwan nan nalintig ay panagfiyag mu nan naammuwana ya chukkiana challu nan nauy ay nasantowan ay filin Apo Dios ay naichat kan hiya.²² Nan chiyuycha achi tit-iwa ay mun-isursuru at paneknekancha nan kenatit-iwan nan chuwa ay proverbio ay kanana, “Kanun kasin nan asu nan inyorakna,” ya kanana us, “Uray mu umsum nan fiafuy, uy kasin munlubnak.”‡

Nan Kasin Omaliyan Jesu Cristo

3 Kiakiayyumku ay laylaychok, hiyana nan maekadwa ay suratku kan chakayu. As nan nauy chuwa ay suratku at wacha nan enpanumnumku kan chakayu ta ammay ya nacharos nan numnumyu.² Laychok ay numnumyunu nan infiagfiakian nan chiyuycha nasantowan ay pomapadtu ad pus-uy ya nan filifilin Apo takú ay Mangesarakan kan chitaku. Nan nauycha ay filifilin at enpakaammuna kan chakayu babaen

as nan apostoles ay nangisursuru kan chakayu.³ Nan amud ay masapor maawatanyu at as nan chiyuycha anongos ay urkiw, wachacha nan tatakú ay mangun-unud as nan mangotettet ay mun-ongosán nan achorcha. Omalichantu ya ot-otyokun chakayu⁴ ay mangarkali kan chakayu, “Enkaren met Jesus ay munfiangad, o-ngun? Ay chaud nan kawad-ana? Natuycha met at nan kaap-uwan takú, ngem chaan pay met enmali hi Cristo. Hiyaya met challu nan am-in nunlapu as nan nafiayangan nan luta inkiana ad wani.”⁵ Hiyachi nan kankanan nan chiyuycha oomsot, ngem kurkuratuncha ay liw-an nan enat Apo Dios ad maliyam. Tay ad maliyam, finayang Apo Dios nan luta ya nan wacha ad chaya babaen as nan filina. Chanum nan enosarna ay namayang as nan luta, at nafunsiyan nan luta as nan chanum.⁶ Babaen us as nan filina, nalayus nan sikud ay luta, at nurningcha nan katakutaku, ya nachachael nan luta.⁷ Babaen challu as nan filina, naesasakiana ay mapuoran nan luta ay wacha ad wani ya as ngatu ay kawad-an nan lifuu. O, maay-aywanancha inkiana as nan urkiw ay maokomán ya machusaan nan katakutaku ay achi munchaychayaw kan Apo Dios.

⁸Ngem kiakiayyum ay laylaychok, masapor achiyu liwliw-an na: As nan munnunumnum Apo Dios, nan kafiayag nan usa ay urkiw at kaman hinlifu ay tawwun, ya nan kafiayag nan hinlifu ay tawwun at kaman us-usa ay urkiw.⁹ As nan munnunumnum nan tapina at nautuy hi Apo Dios ay mangtongpar as nan enkarina, ngem achi tit-iwa chi. Nan kenatit-iwana at naanos as solet hiya kan

*2:19 Rom. 6:16

†2:20 Heb. 6:4-6

‡2:22 Prov. 26:11

chakayu, tay laychuna ay maid koma machusa, ngem kun at koma munfiawia nan am-in ay tatakú as nan fiasfi-asorcha.[¶] ¹⁰Ngem umchantu challu nan urkiw ay omaliyan nan Apo, at loktat nan omaliyana ay kaman as nan omaliyan nan mangaakiw.[§] As nan urkiw ay ansa, wachantu nan napigsa ay ungug, at maumastu nan chaya. Marunawtu us nan urkiw kiapú as nan apuy, uray nan furan ya nan chiyuycha taraw, ya mapuorantu us nan luta ya am-in ay wacha asna's luta.^{**}

¹¹Kiapú ta assid-i nan pan-nakachael nan am-in, ngachana ngay ay karasi nan panagfiyagyu? Masapor nasantowan ya nadiosan nan panagfiyagyu ¹²as nan chayú manman-uchan as nan urkiw ay mangokomán Apo Dios as nan katakutaku. Masapor atunyu nan kafiaelanyu ay mangepahenkemad as nan omaliyana. Tit-iwa ay as nan urkiw ay anchi, mapuoran nan chaya, at maetemok nan am-in ay wacha hid-i kiapú as nan apuy. ¹³Ngem chitaku ay omaafurot at namnamaun takú ay tongparuntu Apo Dios nan enkarina ay wachantu nan fiarú ay chaya ya fiarú ay luta ay magyanan nan nunkalintig.^{††}

¹⁴Isunga kiakiayyum ay laylaychok, kiapú ta hiyana nan sasad-unyu, epapatiyu nan kafiaelanyu ta nacharos kayu ya maid munkuranganyu as nan mangi-

ilan Apo Dios ya ta makekappia kayu kan hiya. ¹⁵Achiyu liwliw-an ay nan kiapón nan kenaanos nan Apo at laychuna ay maesarakan nan tatakú. Assena us challu nan insurat Pablo ay laylaychun takú ay ifia kan chakayu babaen as nan silib ay inchat Apo Dios kan hiya. ¹⁶As nan am-in ay sursuratna maepangkep as nan nauy kaesarakanan, assesa challu nan infiafiakiana. Wachacha kayman nan nalikiat ay maawatan as nan sursuratna, at nan tatakú ay kurang chi pannakaawatcha ya nakapuy nan pammaticha at fiarfialinsuwekuncha nan laychun nan hanacha ay kanan. Assesa nan chacha at-atun as nan tapina ay enpaisurat Apo Dios ay kalina. Kiapú as nan mangfiarfialinsuwekancha as nan hana, machusacha in-inkiana.

¹⁷Ngem kiakiayyum ay laylaychok, kiapú ta ammuyu at nan maepangkep as nan chiyuycha achi tit-iwa ay munisursuru, il-ilaunyu ngarud ta achi kayu maaw-awis as nan tukún ay sursurucha ya omachawwi as nan pammati ay penopomkatanyu. ¹⁸Ngem chakayu ay kiakiayyumku, epapasnekyu koma ay manaptapi as nan ammay ay numnumyu ya as nan mangam-ammuwanyu kan Apo Jesus. Epapasnekyu koma ay mangunud as nan panagfiyagna.

Machaychayaw koma hiya ad wani ya in-inkiana! Amen.

[¶]3:9 Ezek. 18:32; Joel 2:12-14; Rom. 2:4

[§]3:10 Mt. 24:43-44; 1 Tes. 5:2; Pal. 3:3; 16:15

^{**}3:10 Mat. 24:35; Mar. 13:31; Luc. 21:33; Pal. 16:17-21

^{††}3:13 Pal. 22:1-7

Nan Omona Ay Surat

Juan

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nangisurat as nan nauy ay surat ya nan chuwa pay ay somarunu ay surat at hi Juan ay usa as nan disipulus Jesus (Jn. 21:7). Hiya us nan nangisurat as nan “Ammay Ay Chamag Ay Insurat Juan” ya “Nan Chiyuycha Naepakaammu Kan Juan”. Narakay at hiya as nan nangisuratana as na, isunga ngenadnana nan achorna as am-ama (2 Jn. 1:1; 3 Jn. 1:1). Nan nunsuratana at as nan chiyuycha omaafurot henan il-ili henan Asia Minor, tay nagyan hiya ad Efeso ay siyudad hesa.

Nunsurat hi Juan ay manukun as nan chiyuycha omaafurot ta makekad-kadwacha koma kan Dios Ama ya as nan Anakna ay hi Jesu Cristo (1:3). Nunsurat pay ta achicha maal-allilaw as nan achi tit-iwa ay sursuru.

Intukuna us kan chicha ay achicha ab-afurotun nan chiyuycha kafusor Cristo (2:18-19). Nan hanacha kafusor Cristo at sinmiyancha as nan kenatit-iwa (4:1). Tay nan chacha isursuru at taku yangkiay kanu hi Jesus, ya fiakun hiya nan Cristo ay Anak Apo Dios. Insursurucha us un achi takú kanu machukkian chi fiasor kiapú ta hi Satanas nan cha muntortoray asna's luta. Kanancha pay un achi kanu kasaporan chi layad as nan pachong ay taku.

Isunga, infiakian Juan ay nan pam-mati takú kan Cristo nan iyamis takú as nan am-in ay manangotettet asna's luta (5:4-5). Afurotun takú ay hi Jesus at nunfialin as taku ta esarakana nan

tataku ay omafurot kan hiya (4:2-3; 5:6). Mu ngachana ngarud nan manglaylayad kan Apo Dios at masapor us laylaychuna nan pachongna ay taku (4:7-8). Tay nan ngachana ay taku ay mangnamnama ay munfialin as anak Apo Dios at masapor tongparuna nan filifilin Apo Dios (2:3-5; 3:24) ya achina at iturturuy ay fumasor (3:6; 5:18).

Insurat pay Juan nan maepangkep as nan atun takú ay mangam-ammu kan Apo Dios, ya mu ngachancha nan an-ak Apo Dios (2:3-4; 3:2, 24; 4:2, 7-8, 13; 5:2, 18-20). Masapor maematonan takú nan tit-iwa ya nan achi tit-iwa ay sursuru (2:20-21; 3:19; 4:6), tay kiayud at nan timpu ay mun-okomán Apo Dios (2:18).

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Nan Laplapon Nan Surat 1:1-4

Nan Mangammuwan Kan Apo Dios
1:5-2:17

Nan Kafusor Cristo Ya Nan Chiyuycha
Omaallilaw 2:18-29

Nan An-ak Apo Dios 3:1-24

Nan Tit-iwa Ya Nan Achi Tit-iwa Ay
Espiritu 4:1-6

Nan Layad Apo Dios 4:7-5:5

Nan Pammaneknek Maepangkep Kan
Jesu Cristo 5:6-12

Nan Anongos Nan Surat 5:13-21

Nan Kali Ay Umichat As Fiyag Ay Maid Patingkiana

1 Isuratmi kan chakayu nan maepangkep kan Jesu Cristo ay makali un Kali ay hiya nan kurpuwan chi fiyag ay maid patingkiana. Hiya at nawawacha nunlapu as nan chaan pay nafiayangan chi ka-ichin,^{‡‡} ya nunfialin as taku asna's luta. Chinngormi ay matami hiya ya kenpan nan mismu ay limami.^{¶¶} ² As nan nunfialinana as taku

^{‡‡}1:1 Jn. 1:1-4

^{¶¶}1:1 Luc. 24:38-43; Jn. 13:25; 20:27

asna's luta, inilami mismu hiya. Isunga paneknekanmi ya epakaammumi kan chakayu nan maepangkep kan hiya ay mangichat as fiyag ay maid patingkiana. Hiya nan nawawacha kan Dios Ama, ya hiya nan naepakaammu kan chakami. ³O, nan inilami ya chinngormi mismu at epakaammumi us kan chakayu ta makekadkadwa kayu koma kan chakami as nan makekadkadwaanmi kan Dios Ama ya as nan Anakna ay hi Jesu Cristo. ⁴Isuratmi chaná kan chakayu ta maid munkurangan chi lagsak takú.^{§§}

Hi Apo Dios Nan Silaw

⁵Nauy nan chamag ay chinngormi as nan Anakna ya epakaammumi kan chakayu: Hi Apo Dios at silaw ay manilaw as numnum nan tatakú, ya maid poros ngongot kan hiya. ⁶Mu kanan takú un makekadkadwa takú kan hiya ngem kutug takú challu ay matatakú as nan ngongot at cha takú munkutum ya achi maiyunud as nan kenatit-iwa nan cha takú at-atun. ⁷Ngem mu matatakú takú as nan kawad-an nan silaw ay kaman kan Apo Dios ay wacha as nan silaw at ammay nan makekadkadwaan takú as nan tunggal usa ay omafurot kan hiya. Nan usa pay at macharosán takú as nan am-in ay fiasfiasor takú babaen as nan charan Jesus ay Anakna.

⁸Mu kanan takú un maid fiasor takú, kun takú cha al-allilawun nan mismu ay achor takú, ya maid kan chitaku nan kenatit-iwa. ⁹Ngem mu ipudnu takú nan fiasfiasor takú, pakawanun Apo Dios chitaku ya charosana us chitaku as nan am-in ay achi nalintig ay en-enat takú, tay hiya at matalek ya nalintig. ¹⁰Mu kanan takú un chaan takú finmasor, nunfiali-

nun takú hiya as nangutum, ya maid kan chitaku nan kalina.

Hi Cristo Nan Kafiachang Takú

2 Chakayu ay maifilang as an-akku, isuratku na kan chakayu ta achi kayu fumasor. Ngem mu wachay fumasor, wacha at hi Jesu Cristo ay nalintig ay maketakiatfor kan Dios Ama para kan chitaku. ²Hi Cristo mismu nan naichaton ay nangiliwas as nan chusan nan fiasfiasor takú ta mapakawan takú, ya fiakun yangkiay nan fiasfiasor takú ngem uray nan fiasfiasor nan katakutaku.

Nan Filfilin Apo Dios

³Tit-iwa ay am-ammu takú hi Apo Dios mu tongparun takú nan filfilina. ⁴Nan taku ay mangali un am-ammuna hi Apo Dios, ngem achina tongparun nan filfilina at nangutum ya maid nan kenatit-iwa kan hiya. ⁵Ngem mu ngachana nan mangtongpar as nan kalen Apo Dios, epailana ay maid munkurangan chi layadna kan Apo Dios. Nan mangammuwan takú ay mawawacha takú kan Apo Dios at hiyana: ⁶Nan taku ay mangali un mawawacha hiya kan Apo Dios at matakú hiya ay kaman as nan panagfiyag Jesu Cristo as nan nunfialinana as taku asna's luta.

⁷Iib-a ay laylaychok, fiakun fiarú ay filin nan chak isurat kan chakayu, ngem sikud ay filin ay wacha kan chakayu as nan laplapon nan enmafurotanyu kan Jesu Cristo. Nan nauy sikud ay filin at nan chinngoryu at ay masapor munlennayad kayu.* ⁸Uray mu assessa, chak isurat nan nauy usa ay fiarú ay filin, tay naila nan natongparana babaen as nan en-enat Cristo ya babaen as nan panagfiyagy ay omafurot. Tay nan ngongot

§§1:4 Jn. 3:29; 16:24; 2 Jn. 1:12

*2:7 Jn. 13:34; 1 Jn. 4:7-8

at cha mamaid, ya nan tit-iwa ay silaw at cha lomawag.

⁹Nan taku ay mangali un wacha hiya as nan silaw, ya kuna challu iinglun chi ifiana at kutug ay wacha hiya as nan ngongot. ¹⁰Nan taku ay manglaylayad as ifiana at mawawacha as nan silaw, ya maid as nan panagfiyagna nan kiapón nan fumasorana.† ¹¹Ngem nan taku ay mang-ingor as nan ifiana at wacha as nan ngongot ya kaman cha manarcharan ay achina ammu nan ay-ayana, tay finurag nan ngongot hiya.

¹²Chakayu ay maifilang as an-akku, chak isurat na kan chakayu, tay napakawan kayu as nan fiasfiasoryu kiapú kan Cristo. ¹³Chakayu ay am-a, chak isurat na kan chakayu, tay am-ammuyu hi Cristo ay nawawacha sakbay mafiayang chi ka-ichin. Chakayu ay fumarfiaru, chak isurat na kan chakayu, tay enamisyu hi Satanas ay makali un Mangotettet. Chakayu ay an-ak, chak isurat na kan chakayu, tay am-ammuyu hi Dios Ama.

¹⁴Kasinku ifiakia nan kiapúna as nunsuratak kan chakayu ay am-a, tay am-ammuyu hiya ay nawawacha sakbay mafiayang chi ka-ichin. Nunsuratak kan chakayu ay fumarfiaru, tay mafikas kayu, ya mawawacha kan chakayu nan kalen Apo Dios, ya enamisyu us hi Satanas ay makali un Mangotettet.

¹⁵Achiyu koma laylaychun nan panagfiyag nan tataku winnu uray ngachana ay wacha asna's luta. Tay mu laylaychunyu chaná, maid layadyu kan Dios Ama. ¹⁶Tay am-in ay mangotettet asna's luta ay kaman as nan mun-ongosán nan achor, nan mang-akuman as iilaun chi mata ya nan mangepangpangasan as kuk-uwa ya kasasaad at fiakun kan Dios Ama nan nurpuwana, ngem kun at asna's

luta. ¹⁷Nan fiyag asna's luta ya nan am-in ay mun-ongosán nan tataku at chacha mamaid. Ngem nan taku ay mangedkaman as nan enkeddeng Apo Dios at wachay fiyagna ay maid patingkiana.

Nan Kafusor Cristo

¹⁸Chakayu ay maifilang as an-akku, kiayud umchan nan timpu ay kasintu omaliyan Cristo. Chinngoryu at ay omalintu nan kafusor Cristo, ya uray ad wani at enmongorcha nan chiyuycha fumusor kan Cristo. Isunga hiyana nan mangammuwan takú ay kiayud nan omaliyana. ¹⁹Nan chiyuycha fumusor at sikud ay naetatapicha kan chitaku, ngem kuncha sinmiyan, tay fiakun takú challu kakadwa chicha. Tay mu kakadwa takú challu chicha at chaancha koma sinmiyan kan chitaku. Ngem sinmiyancha ta narawag ay maepaila ay fiakun takú kakadwa chicha.

²⁰Ngem kun pay chakayu, mawawacha at nan Espiritu Santo ay inchat Cristo kan chakayu, isunga ammuyu am-in nan kenatit-iwa. ²¹Munsuratak kan chakayu fiakun kiapú ta achiyu ammu nan kenatit-iwa, ngem kun at kiapú ta ammuyu, ya ammuyu us ay maid poros kinukutum ay murpu as nan kenatit-iwa.

²²Ngachana nan nangutum mu achi nan taku ay mangesaot ay hi Jesus nan Cristo ay finaor Apo Dios. Nan nauy taku at fumusor kan Cristo, tay esaotna nan Dios Ama ya nan Anakna. ²³Nan taku ay mangesaot as nan Anak Apo Dios at maid us kan hiya hi Dios Ama. Nan taku ay mangepaneknek ay hi Jesus nan Anak Apo Dios at mawawacha us kan hiya nan Dios Ama.

²⁴Nan chamag ay chinchinngoryu nunlapu as nan enmafurotanyu at

†2:10 winnu “maid as nan panagfiyagna nan kiapón chi fumasoran chi tapina.”

mawawacha koma as nan numnumyu. Mu hiyasa, mawawacha kayu as nan Anak Apo Dios ya kan Dios Ama.[‡] ²⁵Hiyana nan fiyag ay maid patingkiana ay enkaren Cristo ay ichatna kan chitaku.

²⁶Isuratku na kan chakayu, tay wachacha nan tatakú ay mamadpachas ay mangallilaw kan chakayu. ²⁷Ngem kun pay chakayu, mawawacha nan Espiritu Santo ay inchat Cristo kan chakayu. Isunga achiyu masapor chi mangisuru kan chakayu as kenatit-iwa. Tay nan Espiritu at isuruna kan chakayu nan am-in ay masapor ay ammuwunyu, ya tit-iwa nan isursuruna, fiakun kinukutum. Unuchunyu ngarud nan isursuruna, ya iturturuyyu ay mawawacha kan Cristo.

²⁸Ad wani, chakayu ay maifilang as an-akku, masapor mawawacha kayu kan hiya ta as nan munpail-anantu at mapapigsa nan numnum takú ya achi takuntu mafialinan ay maesakiang kan hiya as nan omaliyana. ²⁹Ammuyu met ay nalintig hi Cristo. Isunga ammu yu koma us ay maifilang as an-ak Apo Dios nan am-in ay mangekamkaman as ustú.

Nan An-ak Apo Dios

3 Numnumun takú koma nan kenaongor nan layad Dios Ama kan chitaku! Kiapú as nan ongor ay layadna, ifilangna chitaku as an-akna. O, tit-iwa ay an-akna chitaku. Hiyana nan kiapúna ay achi chitaku figfikun as nan chiyuycha achi omaafurot, tay achicha challu figfikun hi Dios Ama. ²Iib-a ay laylaychok, anak Apo Dios chitaku ad wani, uray mu achi takú pay maawatan mu ngachana nan munfialinan takú as kasin. Ngem ammu takú ay as nan kasin omaliyan Cristo at munfialin takuntu as kaman kan hiya, tay ilaun takuntu nan ustú ay

ilana. ³Nan am-in ay tatakú ay wachay namnamacha kan Cristo at chukkiancha koma nan mangotettet ta kanayon ay nacharos nan panagfiyagcha ay kaman challu kan Cristo.

⁴Nan uray ngachana ay fumasor at labsinguna nan lintig Apo Dios, tay nan fiasor at hiyasa nan manglabsingan as nan lintig. ⁵Ammuyu ay enmali hi Cristo asna's luta ta kaanuna nan fiasfiasor chi tatakú. Kun pay hiya at maid poros fiasfiasorna. ⁶Nan taku ay mawawacha kan Cristo at achina at iturturuy ay fumasfiasor. Nan taku ay mangiturturuy ay fumasfiasor at chaan poros enmafurot kan Cristo ya chaana poros naammuwan hiya.

⁷Chakayu ay an-akku, achiyu eparufus nan uray ngachana ay mangallilaw kan chakayu. Nan taku ay cha mangekamkaman as ustú at nalintig ay kaman kan Cristo ay nalintig. ⁸Ngem nan taku ay mangiturturuy ay cha fumasofiasor at takon Satanas. Tay hi Satanas at finmasofiasor nunlapu as nan chaan pay nafiayangan chi ka-ichin. Hiyana nan kiapúna ay enmali nan Anak Apo Dios asna's luta ta chachaeluna nan cha at-atun Satanas.

⁹Nan taku ay tit-iwa ay anak Apo Dios at achina iturturuy ay cha fumasfiasor, tay mawawacha kan hiya nan panagnumnumnum Apo Dios. Achi mafialin ay iturturuy na ay cha fumasfiasor, tay naifilang hiya as anak Apo Dios. ¹⁰Nan mangematonan mu ngachancha nan anak Apo Dios ya nan an-ak Satanas at hiyana: Nan achi mangekamkaman as ustú winnu achi manglaylayad as iib-acha at fiakun an-ak Apo Dios chicha.

Munlelennayad Takú

¹¹Nan chinchinngoryu nunlapu as nan laplapuna at hiyana: Masapor munle-

[‡]2:24 2 Tim. 1:13; 4:3-5; Tit. 1:9

lennayad takú. ¹²Achi takú koma tu-rachun chin Cain ay takon Satanas ay makali un Mangotettet, ya penatuyna nan enauchina. Adchi pay t'uy penatuy Cain nan enauchina? Kiapú ta mangotettet nan en-enatna, ngem nalintig nan enat nan enauchina.[¶]

¹³Isunga, iib-a, achi kayu masmaschaaw mu inglun chakayu as nan tatakú ay achi omaafurot. ¹⁴Ammu takú ay achi chitaku at etortorayan as nan pannakafialin nan utúy, tay wacha kan chitaku nan fiyag ay maid patingkiana. Ammu takú sa, tay laylaychun takú nan iib-a takú. Nan taku ay achi manglaylayad as iib-ana at mawawacha pay laing as nan pannakafialin nan utúy. ¹⁵Nan taku ay mang-ingor as ifiana at kaman challu pomapatuy, ya ammuyu met ay nan pomapatuy at achi mawawacha as nan fiyag ay maid patingkiana.

¹⁶Nan atun takú ay mangammu mu ngachana nan tit-iwa ay layad at hiyana: Inchaton Cristo nan fiyagna para kan chitaku. Isunga chitaku us at masapor nakasakiana takú ay mangichaton as fiyag takú para as nan iib-a takú. ¹⁷Mu ngachana nan wachay kenafiaknangna ya ilauna nan ifiana ay munkasaporan, ngem maid poros sug-angna kan hiya, ay mafialina ay kanan un laylaychuna hi Apo Dios? ¹⁸Chakayu ay naifilang as an-akku, nan pananglayad takú as nan iib-a takú at fiakun koma karkali winnu ap-apat yangkiay, ngem maepaila koma as nan ekamkaman takú ay maiyunud as nan kenatit-iwa.

¹⁹Mu assena nan atun takú ay munlelennayad, ammu takú ay mawawacha kan chitaku nan kenatit-iwa, ya hiyana nan mangaan as ugyat takú as nan sangwanan Apo Dios. ²⁰Kun chitaku kay

pafiasorun as nan numnum takú, ammu takú ay hi Apo Dios at am-amud mu nan numnum takú ya ammuna nan am-in ay ka-ichin. ²¹Iib-a ay laylaychok, mu achi chitaku pafiasorun as nan numnum takú at naturud takú as nan sangwanan Apo Dios. ²²Awatun takú kan hiya nan uray ngachana ay chawatun takú, tay tongparun takú met nan filfilina ya atun takú nan mangepalaylayad kan hiya. ²³Nauy nan filina: Omafurot takú as nan Anakna ay hi Jesu Cristo ya munlelennayad takú ay kaman challu as nan infilin Cristo kan chitaku. ²⁴Nan manongtongpar as nan filfilin Apo Dios at mawawacha hiya kan Apo Dios, ya mawawacha us hi Apo Dios kan hiya. Nan usa pay at kiapú as nan Espiritu Santo ay inchatna kan chitaku, maammuwan takú ay mawawacha hi Apo Dios kan chitaku.

Nan Tit-iwa Ya Nan Achi Tit-iwa Ay Espiritu

4 Iib-a ay laylaychok, achiyu afurotun ay dagus nan am-in ay mangarkali un mawawacha nan Espiriton Apo Dios kan chicha. Masapor chistingunya omona nan sursurucha ta maammuwanyu mu nan nurpuwana at kan Apo Dios winnu fiakun, tay ongorcha at nan nunpaila ay achi tit-iwa ay pomapadtu as nan intiru ay luta. ²Nan mangammuwanyu mu mawawacha kan chicha nan Espiriton Apo Dios at hiyana: Nan am-in ay mangepaneknek ay hi Jesu Cristo nan enmali asna's luta ya nunfialin as taku at wacha nan Espiriton Apo Dios kan chicha.[§] ³Ngem nan taku ay achi mangepaneknek ay hi Jesu Cristo nan nunfialin as taku at fiakun Espiriton Apo Dios nan wacha kan hiya. Hi tona nan espiriton nan kafusor Cristo ay

[¶]3:12 Gen. 4

[§]4:2 1 Co. 12:3; 2 Jn. 1:7

chinchingoryu at ay cha omali ya ad wani, wacha at asna's luta.

⁴Chakayu ay naifilang as an-akku, anak chakayu kan Apo Dios, ya enamisyu nan chiyuycha achi tit-iwa ay pomapadtu, tay nan Espiriton Apo Dios ay mawawacha kan chakayu at natortoray mu nan espiriton Satanas ay mangetororay as nan chiyuycha achi omaafurot asna's luta. ⁵Chatona ay achi tit-iwa ay pomapadtu at kakadwan nan chiyuycha achi omaafurot kan Apo Dios. Isunga nan chacha kankanan at nurpu as nan kenasilib nan chiyuycha achi omaafurot. Hiyana nan kiapúna ay chumngor nan achi omaafurot kan chicha. ⁶Ngem chitaku at an-ak chitaku kan Apo Dios. Mu ngachana nan nangammu kan Apo Dios at chumngor kan chitaku. Ngem nan fiakun anak Apo Dios at achi chumngor hiya kan chitaku. Hiyana nan mangammuwan takú as nan Espiritu Santo ay mangisursuru as tit-iwa winnu hi Satanas ay mangisursuru as achi tit-iwa.

Nan Layad Apo Dios

⁷Iib-a ay laylaychok, munlelennayad takú koma, tay hi Apo Dios nan nurpuwan nan layad. Nan manglaylayad as iib-ana at anak Apo Dios ya am-ammuna as solet hi Apo Dios. ⁸Ngem nan achi manglaylayad as iib-ana at achina us am-ammu hi Apo Dios, tay hi Apo Dios at mananglayad. ⁹Assena nan enat Apo Dios ay nangepaila as layadna kan chitaku: Infiaorna nan us-usa ay Anakna asna's luta ta mawad-an takú as fiyag ay maid patingkiana babaen kan hiya.** ¹⁰Nan tit-iwa ay layad at hiyana: Fiakun kiapú ta lenaylayad takú hi Apo Dios, ngem kun chitaku at lenaylayad kan hiya, ya infiaorna nan Anakna ay naichaton ay nangiliwas as chusan nan fiasfiasor takú ta mapakawan takú.

¹¹Iib-a ay laylaychok, mu assena nan enat Apo Dios ay nanglaylayad kan chitaku, masapor us munlelennayad takú. ¹²Maid poros taku as nakaila kan Apo Dios. Ngem mu munlelennayad takú, mawawacha hi Apo Dios kan chitaku, ya nan layadna at natongpar babaen kan chitaku.

¹³Ammu takú ay mawawacha takú kan Apo Dios ya mawawacha hiya kan chitaku, tay inchatna kan chitaku nan Espirituna. ¹⁴Inilami mismu hi Jesus, ya paneknekanmi ay infiaor Dios Ama nan Anakna ay hiya nan mangesarakan as nan tatau asna's luta. ¹⁵Mu ngachana nan mangepaneknek ay hi Jesus nan Anak Apo Dios, mawawacha hi Apo Dios kan hiya ya mawawacha hiya kan Apo Dios. ¹⁶Isunga naammuwan takú ya ifisar takú nan panagfiyag takú as nan layad Apo Dios kan chitaku.

Hi Apo Dios at layad. Nan taku ay manglaylayad kan Apo Dios ya nan iib-ana at mawawacha hiya kan Apo Dios ya mawawacha hi Apo Dios kan hiya. ¹⁷Matongpar nan layadna babaen kan chitaku ta tumurud nan numnum takú as nan urkiw ay mun-okomana. O, tumurud nan numnum takú ay maesnop kan Apo Dios, tay nan layad takú asna's luta at kaman challu as nan layad Cristo. ¹⁸Maid ugyat nan taku ay wacha kan hiya nan layad Apo Dios kan hiya as nan Munchusaan Apo Dios. O, nan layad ay maid kurangna at maichuna nan ugyat. Tay nan taku ay umugyat kiapú as nan mangnumnumnumana as nan kachusaana at epailana ay chaan natongpar nan layad Apo Dios kan hiya.

¹⁹Lomayad takú, tay lenayad chitaku on-ona kan Apo Dios. ²⁰Mu ngachana nan mangali, "Laylaychok hi Apo Dios," ya iingluna challu nan ifiana at nangutum hiya. Tay nan achi

** 4:9 Jn. 3:16, 36; Rom. 5:8; 8:32; Efe. 2:4-5

manglaylayad as ifiana ay mailana at achina mafialin ay laylaychun hi Apo Dios ay achina maila. ²¹Nan filin Apo Dios kan chitaku at hiyana: Nan manglaylayad kan Apo Dios at masapor laylaychuna us nan ifiana.

Nan Mangamisan Takú As Nan Kafusor Apo Dios

5 Nan ngachana ay mangafurot ay hi Jesus nan Cristo at anak Apo Dios. Nan ngachana us ay manglaylayad as nan usa ay ama at laylaychuna us nan anak nan hana ay ama. ²Babaen as nan layad takú kan Apo Dios ya nanongtongparan takú as nan filifilina, ammu takú ay laylaychun takú us nan an-ak Apo Dios. ³Tay nan mangepail-an takú ay laylaychun takú hi Apo Dios at nan manongtongparan takú as nan filifilina. Nan filifilina at achi nalikiat ay tongparun. ⁴Tay nan am-in ay naifilang as an-ak Apo Dios at kanayoncha ay amisun nan uray ngachana ay mangotettet ay wacha asna's luta. Nan iyamis takú at nan pammati takú.†† ⁵Ngachana nan mangamis as nan manangotettet ay wacha asna's luta? Maid tukún mu achi yangkiay nan taku ay mangafurot ay hi Jesus nan Anak Apo Dios.

Nan Mangepaneknek As Nan Tit-iwa Maepangkep Kan Jesu Cristo

⁶Hi Jesu Cristo nan enmali asna's luta ay nangepaneknek ay hiya nan Anak Apo Dios babaen as nan nafunyakianana as nan chanum ya babaen as nan natuyana as nan koros as nan enmayasan nan charana. Fiakun yangkiay babaen as nan chanum ngem babaen as nan chanum ya charana. Nan mangepaneknek ay tit-iwa na at nan Espiritu Santo, tay hiya nan nurpuwan chi kenatit-iwa. ⁷Wachacha nan

turu ay mangepaneknek as nan kenatit-iwa maepangkep kan Jesu Cristo: ⁸nan Espiritu Santo, nan chanum ya nan chara. Chatona ay turu at mapapchong nan pammaneknekcha. ⁹Mu afurotun takú nan pammaneknek chi tataku, masapor kaskasin takú afurotun nan pammaneknek Apo Dios, tay hiyana nan pammaneknek Apo Dios maepangkep as nan Anakna ay hi Jesu Cristo. ¹⁰Nan taku ay omafurot as nan Anak Apo Dios at aammuna ay tit-iwa nan nauy ay pammaneknek. Ngem nan taku ay achi omafurot kan Apo Dios at munfilinuna hi Apo Dios as nangutum, tay achina afurotun nan pammaneknekna maepangkep as nan Anakna. ¹¹Nauy nan pammaneknek Apo Dios: Inchatna kan chitaku nan fiyag ay maid patingkiana, ya nan Anakna nan nurpuwan nan nauy ay fiyag. ¹²Nan taku ay mawawacha as nan Anak Apo Dios at wacha kan hiya nan nauy fiyag ay maid patingkiana. Ngem nan taku ay achi pay laing mawawacha as nan Anak Apo Dios at maid kan hiya nan nauy fiyag.

Nan Anongos Nan Surat

¹³Isuratku na kan chakayu ay omafurot as nan Anak Apo Dios ta maamuwanyu ay wacha kan chakayu nan fiyag ay maid patingkiana. ¹⁴Wachay turud takú as nan sangwanan Apo Dios, tay ammu takú ay mu ngachana nan chawatun takú ay maiyunud as nan laychuna at chungruna chitaku. ¹⁵Mu ammu takú ay chungruna chitaku as nan uray ngachana ay chawatun takú kan hiya, ammu takú ay ichatna kan chitaku nan chinawat takú kan hiya.

¹⁶Mu wachay mangila as ifiana ay chafumator as fiasor ay achi ometoróng as nan utúy ay maid patingkiana, masapor ekarakianyu hiya ta pakawanun Apo

††5:4 1 Jn. 2:15-17

Dios. Mu hiyasa, ichatna nan fiyag ay maid patingkiana kan hiya. Maekaman na yangkiay as nan chiyuycha tatakú ay nan fiasfiasorcha at achi ometoróng as nan utúy. Ngem wacha us nan fiasor ay ometoróng as nan utúy, ya achek kanan un ekararakianyu nan chiyuycha mangekaman as assesa.^{‡‡} ¹⁷ Am-in ay achi ustu ay ekamkaman at fiasor, ngem wacha nan fiasor ay achi ometoróng as nan utúy ay maid patingkiana.

¹⁸ Ammu takú ay nan ngachana ay naifilang as anak Apo Dios at achina itururuy ay fumasfiasor, tay nan Anak Apo Dios at ay-aywanana hiya, ya nan Mangotettet ay hi Satanás at achina poros mafialin ay ekaman chi mangisiw kan hiya.

¹⁹ Ammu takú ay an-ak chitaku kan Apo Dios, ya nan am-in ay achi omaafurot asna's luta at wachacha as nan panakafialin Satanás.

²⁰ Ammu takú us ay enmali at nan Anak Apo Dios, ya ichatnay pannakaawat kan chitaku ta maammuwan takú ay hiya nan tit-iwa. Nawawacha takú kan hiya ay tit-iwa, tay nawawacha takú as nan Anakna ay hi Jesu Cristo. Hi tona nan tit-iwa ay Apo Dios ya kurpuwan chi fiyag ay maid patingkiana.

²¹ An-akku, achawwiyanyu nan didiosen.

^{‡‡}5:16 Mat. 12:31-32; Heb. 6:1-6; 2 Ped. 2:20-22

Nan Maekadwa Ay Surat

Juan

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nauy maekadwa ay surat Juan at para as nan fiafiai ay pinilen Apo Dios ya as nan an-akna. Nan chiyuycha nangachar as nan Biblia at kanancha un nan nauy ena ya nan an-akna at kiakiayyum Juan mismu. Isunga nunsurat hiya kan chicha ta papigsauna nan pammaticha (1:5). Nan kenalen nan tapen nan tatau ay laychun Juan ay kanan at nan nauy suratna at para as nan iglesia ay maepachong as nan ena, ya as nan membrona ay maepachong as nan an-ak nan nauy ena. Nan laychun ngarud tona ay kanan at para kan chitaku am-in ay omaafurot kan Cristo Jesus nan nauy surat Juan.

Nunsurat hi Juan ta epakaasina ay munlelennayadcha, tay hiyasa nan filin Apo Dios. Infiakiana us kan chicha ay ililauncha nan chiyuycha omaallilaw ay mangisursuru as kinukutum ta achicha un-unuchun nan sursurucha.

Nan kasenopan nan laychun Juan ay kanan at maila as nan nauy versikulu waru: "Il-ilaunyu ta achi mamaid nan inidnuwanmi kan chakayu, ngem kunyu at koma maawat nan gun-gunayu ay maid kurangna."

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
Nan Laplapon Nan Surat 1-3
Nan Kenatit-iwa Ya Layad 4-11
Nan Anongos Nan Surat 12-13

1 Ha-un hi Juan ay usa ay am-ama as nan chiyuycha omaafurot. Nauy nan suratku kan he-a ay ena ay pinilen Apo Dios ya as nan an-akmu. Tit-iwa nan layadku kan chakayu ay hen-enena. Fiakun yangkiay ha-un nan manglaylayad kan chakayu, ngem am-in nan

nangammu as nan tit-iwa ay sursuru.² O, laylaychunmi chakayu kiapú ta nan nauy tit-iwa ay sursuru at mawawacha kan chitaku ya maid poros mangaan kan chitaku in-inkiana.

³ Sapay koma ta mawawacha kan chitaku nan grasya, sug-ang ya natalna ay numnum ay murpu kan Dios Ama ya kan Jesu Cristo ay Anakna. Mawawacha koma chaná kan chitaku mu iturturuy takú ay mangun-unud as nan tit-iwa ay sursuru ya mu iturturuy takú ay munlelennayad.

⁴ Ongor chi lagsakku as nan nangamuwak ay cha un-unuchun nan tapen nan an-akmu nan tit-iwa ay sursuru ay kaman as nan infilin Dios Ama kan chitaku.⁵ Ad wani, nauy nan chawatok kan he-a ay ena: Munlelennayad takú. Fiakun fiarú ay filin nan nauy chak isurat kan he-a, ngem kun at wacha kan chitaku as nan laplapon nan enmafurotan takú.⁶ Nauy nan laychun ay kanan nan layad: Masapor unuchun takú nan maiyunud as nan filfilin Apo Dios. Nan filin ay chinngoryu as nan laplapuna at masapor munlelennayad takú.

⁷ Epanumnumku na kan chakayu, tay ongorcha nan omaallilaw ay naiwaras asna's luta. Chatona nan tatau ay achi poros mamigfig as nan enmaliyan Jesu Cristo as nan nunfialinana as taku. Nan assesena ay tatau at omaallilaw ya kafusor Cristo.⁸ Il-ilaunyu ta achi mamaid nan inidnuwanmi kan chakayu, ngem kunyu at koma maawat nan gun-gunayu ay maid kurangna.

⁹ Nan ngachana ay achi mangiturturuy ay mangunud as nan insursuron Cristo ya sorsorokana at maid hi Apo Dios kan hiya. Ngem nan ngachana ay mangiturturuy ay mangunud as nan insursuron Cristo at mawawacha kan hiya hi Dios Ama ya nan Anakna ay hi Jesu Cristo.

[¶]1:7 1 Jn. 4:3

¹⁰Isunga mu ngachana nan omali ay achi mangisuru as nan nauy ay sursuru kan chakayu, achiyu paspaskopun as afongyu winnu pakpakomostaun. ¹¹Tay nan taku ay mangpakomosta kan hiya at cha maetapi as nan mangotettet ay chana at-atun.

¹²Uray mu ongor pay chi laychok ay ifiakia kan chakayu, achek ud-ay etapi as

nan nauy ay surat. Ngem kunak at koma makaali ay mangfisita ya maketakiatfor kan chakayu ta kaskasin takú naragsak.

¹³Nan an-ak nan ifiam ay fiafiai ay pinilen Apo Dios at cha chakayu pakomostaun.

Nan Maekatlu Ay Surat

Juan

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nauy maekatlu ay surat Juan at para as nan kiayyumna ay hi Gayo ay usa ay mangepangpanguru as nan iglesia.

Nunsurat hiya kan Gayo ta chayawuna hiya kiapú as nan ammay ay chana atuatum as nan chiyuycha mun-ekaskasaba uray kuncha kaili ay achi am-ammu. Wacha nan tukun Juan asna maepangkep as nan mangotettet ay cha atuatum Diotrefes ta achina turturachun sa.

Nan kaamuchan ay laychun Juan ay kanan at maila as nan nauy ay ver-sikulu hinpuru ya usa: “He-a ay lay-laychok, achim turturachun nan mangotettet mu achi yangkiay nan ammay. Nan mangekamkaman as ammay at anak Apo Dios. Ngem nan mangekamkaman as mangotettet at achina am-ammu hi Apo Dios.”

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat

Nan Laplapon Nan Surat 1-4

Nan Naichayawan Gayo 5-8

Hi Diotrefes Ya Hi Demetrio 9-12

Nan Anongos Nan Surat 13-15

1 Ha-un hi Juan ay usa ay am-ama as nan chiyuycha omaafurot.

Nauy nan suratku kan he-a, Gayo ay tit-iwa ay laylaychok.^{§§}

²He-a ay laylaychok, sapay koma ta ammay nan fiyagmu hesa ya napigsa koma nan achormu ay kaman as nan kenapigsan nan pammatem. ³Ongor paat chi lagsakku as nan inumchanaan nan tapen nan iib-a takú hena ya as nan nangifiag-ancha ay inturturuymu ay mangunud as nan tit-iwa ay sursuru ay kaman challu as nan cham at-atun.

⁴Maid tukún as kaskasin mangepalagsak kan ha-un mu achi kiapú as nan nauy nanngorak ay nan an-akku at chacha un-unuchun nan tit-iwa ay sursuru.

⁵He-a ay laylaychok, matalekka as nan cham at-atun ay fumadfiachang as nan iib-a takú ay omaafurot, kaskasin as nan chiyuycha kaili ay achi am-ammu. ⁶Infiakiacha as nan iglesia nan maepangkep as nan layadmu kan chicha. Fiangam man paat chicha as nan kasaporancha as nan mangituruyancha ay munfiat. O, atum sa ay maiyunud as nan malaylaychanaan Apo Dios. ⁷Tay as nan nak-akancha ay mangekaskasaba as nan maepangkep kan Cristo at maid enawatcha as fiachang ay nurpu as nan chiyuycha achi omaafurot. ⁸Isunga chitaku ay omaafurot nan masapor mangfiachang as nan assesesa ay tatau ta maetapi takú kan chicha ay mangepakaammu as nan tit-iwa ay sursuru.

⁹Nunsuratak as nan iglesia hesa, ngem hi Diotrefes ay munlarayad ay munfi-alin as mangepangpanguru kan chicha at achina figfikun nan kalibfengan takú.

¹⁰Isunga as nan omaliyak hesa, pafok-nakoktu nan am-in ay chana at-atun ay hiyasa nan mangepabpafiasorana kan chitaku as mangotettet. Achi pay laing mapnek as nan hana, tay achina laychun ay mangiliyun nan iib-a takú. Pas-iwuna pay nan chiyuycha mang-awat as nan chiyuycha manglayad ay mangmangili kan chicha, ya pak-akuna chicha as nan iglesia.

¹¹He-a ay laylaychok, achim turturachun nan mangotettet mu achi yangkiay nan ammay. Nan mangekamkaman as ammay at anak Apo Dios. Ngem nan mangekamkaman as mangotettet at achina am-ammu hi Apo Dios.

¹² Mu maepangkep kan Demetrio, ammay nan kaap-apatana as nan amin ay tatakú. Nan panagfiyagna at paneknekana ay chana un-unuchun nan tit-iwa ay sursuru. Uray chakami at paneknekanmi us nan maepangkep kan hiya, ya ammom met ay tit-iwa nan pammaneknekmi.

¹³ Ongor pay nan laychok ay ifiakia kan he-a, ngem achek ud-ay isurat

hena. ¹⁴ Sapay koma ta achi mafiayag at mun-innilata, at kunta munsasakiang ay muntakiatfor.

¹⁵ Sapay koma ta mawawacha kan he-a nan natalna ay numnum. Nan amin ay kiakiayyummu hena at chachaka pakomostaun. Hin-us-aum pay ay mangepakomosta as nan chiyuycha kiakiayyum takú hesa.

Nan Surat

Judas

Nan Omona Ay Ammuwun

As nan Fiarú ay Turag, opat nan nakin ngachan as Judas. Nan omona at hi Judas Iscariote ay nangesepsep kan Jesus. Nan maekadwa at hi Judas Barsabas ay mangepangpanguru as nan chiyuycha omaafurot ad Jerusalem ya nangitun-ud kan cha Pablo kan Bernabe (Ara. 15:22). Nan maekatlu at hi Judas Tadeo ay potot Santiago. Cha Santiago kan Juan at potot Zebedeo (Mt. 10:3; Mar. 3:18; Luc. 6:16; Ara. 1:13). Nan maekap-at at hi Judas ay nangisurat as nan nauy ay surat. Hi Judas ay anna at sunúd Santiago ay usa us ay mangepangpanguru as nan omaafurot ad Jerusalem.

Nan nauy ay surat Judas at para as nan am-in ay omaafurot kan Cristo, kaskasin as nan chiyuycha Judio. Nunsurat hiya ta tukununa chicha ay achicha un-unuchun nan kinukutum ay sursuron nan chiyuycha achi tit-iwa ay munisursuru. Nan sursuron chatona at uray ud-ay epapas nan assi ay lachok, achiyun nan chiyuycha wachay kalibfengancha, ya ekaliyan as maifusor nan machaychayaw ay angheles (1:4, 8) ya tapina pay (1:16). Atuncha chaná, tay nan pammaticha at pakawanun challu kan Apo Dios chicha kiapú as nan ongor ay sugangna kan chicha. Isunga intukun Judas ay papipigsaun nan pammati ay namingpingsan ay entalek Apo Dios as nan tatakuna (1:3). Masapor maid munnappaalilaw as nan hanacha fialinsuwek ay sursuru, tay uray mu manangsug-ang hi Apo Dios, chusauna challu nan chiyuycha mangekaman as mangotettet.

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat
 Nan Laplapon Nan Surat 1-2
 Nan Achi Tit-iwa Ay Mun-isursuru 3-13
 Nan Enpadton Enoc 14-16
 Nan Enpadton Nan Apostoles 17-19
 Nan Tukun As Nan Chiyuycha Omaafurot 20-23
 Nan Kararag Ay Pangchayaw Kan Apo Dios 24-25

Nan Laplapon Nan Surat

1 Ha-un hi Judas ay munserserfi kan Jesu Cristo ya enauchen Santiago. Nauy nan suratku ay para as nan chiyuycha enayakian Dios Ama ay laylaychuna ya ay-aywanana inkiana as nan kasintu omaliyan Jesu Cristo. ²Sapay koma ta omongoongor kan chakayu nan sug-ang, natalna ay numnum ya layad Apo Dios.

Nan Achi Tit-iwa Ay Mun-isursuru

³Iib-a ay laylaychok, enpapatek paat ay nunsurat kan chakayu maepangkep as nan mapapchong ay kaesarakanan takú. Ngem ad wani, naleknak ay masapor munsuratak ay manukun kan chakayu ta komakud kayu ay mangepapigsa as pammati ay namingpingsan ay entalek Apo Dios kan chitaku ay tatakuna. ⁴Tay nan tapen nan chiyuycha achi nadosan ay tatau ay achi tit-iwa ay mun-isursuru at naetatapicha kan chakayu ay achiyun ammu. Chicha nan naepadtu challu ad pus-uy ay machusantu ay hiyasa nan naisurat as nan Kalen Apo Dios. Nan chacha at-atun at chacha fiarfialinsuwekun nan tit-iwa ay maepangkep as nan grasyan Apo Dios ta mangepapasancha as nan assi ay lachokcha. Achiyuncha us hi Jesu Cristo ay us-usa yangkiay ay Amo ya Apo takú.*

*1:4 2 Ped. 2:1

Nan Chiyuycha Chinusan Apo Dios Ad Pus-uy

⁵Uray mu aammuyu chaná am-in, laychok challu ay mangepanumnum kan chakayu ay ensarakan Apo Dios nan chiyuycha kianak Israel as nan nangepanguwana kan chicha ay nakak ad Egipto, ngem kun pay naawawni, penatuyna nan chiyuycha chaan enmafurot kan hiya.[†] ⁶Numnumunyu nan chiyuycha angheles ay chaan napnek as nan kasasaadcha ay enkeddeng Apo Dios, ngem kuncha at tenaynan nan ustu ay kawad-ancha ad chaya. Isunga enpakor-ong Apo Dios chicha in-inkiana, ya enpaifiarudna chicha as nan kawadan chi ngongot inkiana as nan umchanaan amud ay urkiw ay mun-okomana.[‡] ⁷Numnumunyu us nan enommat henan chiyuycha siyudad ay Sodoma ya Gomorra ad pus-uy, ya nan chiyuycha siyudad henan sag-uncha. Tay nan chiyuycha inmiili hid-i at enpapascha nan fiakun kiakiangay ay lachok ay kaman as nan enat nan chiyuycha angheles.[¶] Isunga enpaetemok Apo Dios chicha patí nan chiyuycha siyudadcha. Nan chiyuycha inmiili hid-i at chacha machusa as nan apuy ay achi mapappauy ta mafiagan nan am-in.[§]

⁸Kaman us challu as nan nauycha achi tit-iwa ay mun-isursuru. Kiapú as nan chiyuycha iitawcha ay epangpangascha ay kanancha un nurpu kan Apo Dios, fumasorcha as nan mismu ay achorcha ay mangedkamkaman as assi. Achiyuncha

nan chiyuycha wachay kalibfengancha, ya ekaliyancha as maifusor nan machaychayaw ay angheles. ⁹Ngem uray hi Miguel ay kangatuwan ay anghel at chaana enkalkaliyan hi Satanas as maifusor kan hiya as nan nakisumaana kan hiya maepangkep as nan achor Moises. Ngem kuna yangkiay kenali, “Hi Apo Dios nan kikiad ay maningor kan he-a!” ¹⁰Ngem chatona ay tatau at ekak-aliyancha nan kumpurmi ay achicha maawatan. Nan chiyuycha kiakiangay ay achi masapor maachar at maepachong as nan cha at-atun nan chiyuycha atap ay animar ay chaan nanumnuman. Munpennekcha yangkiay as nan laylaychun nan achorcha. Kiapú as nan nauycha, machusachantu in-inkiana. ¹¹Kasug-angcha, tay kauugyat nan chusacha! Tinuradcha nan mangotettet ay panagfiyag chin Cain.^{**} Nunpapascha as nan allilaw chin Balaam ay nangepanguru as nan tatau ay fumador ta fumakngancha.^{††} Kenontracha us hi Apo Dios ay kaman as nan nangontraan Core kan Moises ad pus-uy. Siguradu ay machusachantu ay kaman kan Core.^{‡‡} ¹²As nan chacha makekkekanan kan chakayu as nan maam-amonganyu ay mangan as nan mangnumnumnumanyu as nan natuyan Apo Jesus at chicha nan mangepaassi kan chakayu.^{¶¶} Nunsidlacha! Maid poros fiabfiaincha ay mangelamak ay mangan ya umikop, tay kun yangkiay achorcha nan nunumnumuncha. Maepachongcha as nan lifuu ay kun cha etaytayaw chi an-

[†]1:5 1 Co. 10:1-5

[‡]1:6 2 Ped. 2:4

[¶]1:7 Gen. 6:2-4; 2 Ped. 2:4

[§]1:7 Gen. 19; Deut. 29:23

^{**}1:11 Gen. 4:1-8; 1 Jn. 3:12

^{††}1:11 Num. 16:1-35

^{‡‡}1:11 Num. 22-24; 31:16; 2 Ped. 2:15-16

^{¶¶}1:12 2 Ped. 2:13

gin ay achi umichat as uchan.^{§§} Maepachongcha us as nan chiyuycha kaiw ay achi mamunga as nan timpon chi mamungaancha, ya kamancha at natuy, tay nafiagnotcha. ¹³Maepachongcha as nan ad-acha ay challuyon henan fiayfiay ay cha mangepabpafoknag as naruket ay usab henan oletna ay maepachong as nan kafiafiain ay chacha at-atun. Maepachongcha us as nan chiyuycha taraw ay maid ustu as ayuncha. Ensakianan at Apo Dios nan lukiar henan ngongot ay maifiaruchancha in-inkiana.

Nan Enpadton Chin Enoc

¹⁴Wacha nan enpadton chin Enoc ay nurpu as nan maekapitu ay kianak Adan ad pus-uy maepangkep kan chicha. Kenalina, “Ilaunyu, makealintu nan Apo ay kadwana nan liniblifuy ay nasantowan ay anghesna ¹⁵ay uy mangokóm as nan am-in ay tatakú. O, omalintu ay mangicharum as nan am-in ay achi nadosan ay tatakú kiapú as nan am-in ay achi nadosan ay en-enatcha ya am-in ay nasaket ay kenarkalicha ay maifusor kan hiya!”

¹⁶Chatona ay tatakú at chicha nan cha munlililili ya cha mangepabpafiasor as nan tapina. Chicha nan cha mangun-unud as nan mangotettet ay mun-ongosancha. Epangpangascha nan achorcha, ya ichayawcha nan ib-acha ta maaracha nan laychuncha.

Nan Filifilin

¹⁷Ngem chakayu ay iib-a ay laylaychok, achiyu koma liwliw-an nan enpadton nan apostoles Apo takú ay Jesu Cristo. ¹⁸Kenalicha kan chakayu, “Kun pay umchan nan chiyuycha anongos ay urkiw, wachachantu nan

tatakú ay mangot-otyok kan chakayu. Chacha un-unuchun nan achi nadosan ay mun-ongosancha.”* ¹⁹Chatona ay tatakú nan kurpuwan nan mangsisiyan kan chakayu. Kun yangkiay nan mismu ay mun-ongosancha nan mangetortoray kan chicha, tay maid nan Espiritu Santo kan chicha.

²⁰Ngem chakayu ay laylaychok ay iib-a, munpepenapigsa kayu koma as nan nasantowan as solet ay pammatiyu, ya munkararag kayu babaen as nan mangepanguruwan nan Espiritu Santo.[†] ²¹Ilaunyu ta mawawacha kayu koma as nan layad Apo Dios as nan chayu manman-uchan kan Apo takú ay Jesu Cristo ay mangepailantu as nan sug-angna as nan mangichatanantu kan chakayu as nan fiyag ay maid patingkiana.

²²Sug-anganyu ya fiadnganyu nan chiyuycha munchuwachuwa as nan pammatacha. ²³Awisunyu tapina ta munfiangadcha as nan pammati. Mu hiyasa nan atunyu, kamanyu kuyuchun chicha as nan apuy ad inferno. O, sug-anganyu, ngem il-ilaunyu challu ta achi kayu maetapi kan chicha. Inglunyu nan mangotettet ay chacha at-atun, tay nan nunsidla ay kaiisiw ay chacha at-atun at maepachong as nan mansa ay mangmansa as nan uray nan nunchuchur-um ay fiachucha.

Nan Luwaru Ay Mangichayaw Kan Apo Dios

²⁴Machaychayaw koma hi Apo Dios ay makafiael ay mangaaywan kan chakayu ta achi kayu maamis as nan fiasor. Hiya nan makafiael ay mangepatakchug kan chakayu as nan machaychayaw ay sangwanana

§§1:12 2 Ped. 2:17

*1:18 1 Tim. 4:1; 2 Tim. 3:1-5; 2 Ped. 3:3

†1:20 Rom. 8:26

ay chakayu nan maid fiasfiasorna ya naragsak kayu as solet.[‡] ²⁵Hiya nan us-usa ay Apo Dios ay Mangesarakan kan chitaku babaen kan Jesu Cristo ay Apo takú. Sapay koma ta mawawacha kan Apo Dios nan chayaw, kaichayawan, pannakafialin, ya toray ad pus-uy, ad wani, ya in-inkiana! Amen.[¶]

[‡]1:24 Rom. 14:4; Efe. 3:20

[¶]1:25 1 Tim. 1:17

Nan Naepakaammu Kan Juan

(*Paltiing*)

Nan Omona Ay Ammuwun

Nan nauy ay surat at hiyana nan epakaammon Apo Jesu Cristo kan Juan ay usa as nan apostolesna. As nan timpu ay nangisuratan Juan as nan nauy, nan chiyuycha omaafurot kan Jesus at naparpalikiatcha. Isunga insuratna na ta liwiwauna chicha, ya lumuwunay namnamacha.

Naifiakia as na ay uray napigsa hi Satanas ya nan chiyuycha anennetna ay mampalikiat as nan tatau asna's luta, masapor achi enganganuy nan chiyuycha omaafurot nan pammatacha, tay amisun challu Apo Dios nan hanacha ay kafusorcha. Isunga nan ngachana ay munturturuy ay omafurot kan Jesus at maketoray kan hiya in-inkiana.

Nan naepakaammuwan nan nauy ay surat at as nan timpon nan chuwa ay nunkasongel ay emperador ad Roma. Nan nauycha ay emperador at cha Emperador Nero ya hi Emperador Domitian. Peneletcha nan tatau ay manaychayaw kan chicha, tay laychuncha ay maichaychayawcha ay kaman kan Apo Dios. Penarpalikiatcha nan chiyuycha omaafurot kan Jesus, tay nan chiyuycha omaafurot at chaancha chinaychayaw nan emperador.

As nan timpon Emperador Domitian, enpatiliwna hi Juan, at enpaiyuyna henan ek-eket ay luta ay liniliwus chi fiayfiay ay makali un Patmos (1:9). Nafiayag ay nanagyan hi Juan hid-i inkiana wacha nan fiarú ay emperador ay nangilufus kan hiya, at nunfiangad hiya as nan iglesia ad Efeso ya hid-i nan natuyana.

As nan nauy ay surat at wachacha nan opat ay kaman iitaw ay enpailan Jesus

kan Juan maepangkep as nan planon Apo Dios para henan nauy lufong ya para as nan tatakuna.

As nan omona ay kaman iitaw (1:10-3:22), naepaila ay hi Jesus at wacha as nan kiawan nan pitu ay maepatpatngan chi silaw ay mangerepresentar as nan pitu ay iglesia ad Asia. Nan epakaammuna as nan chiyuycha iglesia at omang-ongor koma nan layadcha ya panangtongparcha kan Apo Dios. Tay mu munturturuycha as nan pammatacha, tokafian Apo Dios nan kaman pantiw nan muntorayana para kan chicha (3:8).

As nan maekadwa ay kaman iitaw (4:1), inilan Juan nan mismu ay chaya, ya inilana us ay nangatokor hi Apo Dios as nan tronona. Naepaila kan Juan ay nan korderon Apo Dios at hiya yangkiay nan maekari ay mamitlag as nan nalolopelop ay papel, ya mangifiakia as nan panangesarakan Apo Dios as nan tatakuna, ya nan panangchusana as nan am-in ay mangekamkaman as mangotettet.

As nan maekatlu ay kaman iitaw (17:3), inilan Juan nan enkaman Apo Dios ay nanachael as nan am-in ay karasen chi mangotettet asna's luta. Tit-iwa ay omalintu hi Apo Dios ay manachael henan intiru ay luta ya as nan am-in ay mangachi kan hiya. Maidtu poros makalayaw.

As nan anongos ay kaman iitaw (21:10), naepaila kan Juan nan atun Apo Dios ay mangepafiarú as nan chaya ya nan luta. Nan chiyuy sikud at mamaidtu ya achi kasin mail-ila. (20:11). Nan tatakon Apo Dios at maepachongcha as nan fiarú ay siyudad ay cha kumuwab ay murpu ad chaya. Hena makekadkadwa takuntu kan Apo Dios in-inkiana.

Ongor nan sinyar ay nalikiat ay maawatan as nan nauy ay surat ya wachay laychuncha ay kanan ay kaman

as nan ongor ay mata. Nan laychuna ay kanan at “nan munfialinan as masilib ay mangammu as nan naun-unig ay fianag ay nalikiat ay maawatan.” Nan laychun ay kanan nan sakkud at “pannakafialin” winnu “kalibfengan.” Nan laychun ay kanan nan uru, korona, ya nan trono at “kenaari” ya “kenawachay kalibfengan.” Nan laychun ay kanan nan fiayfiay at “wachay munsiyanan” winnu “wachay muntotonga.”

Nan chiyuycha numero at wacha us nan laychuncha ay kanan. Nan numero ay pitu at filang Apo Dios. Nan laychuna ay kanan at “kumpilitu” winnu “maid poros kurangna.” Nan numero ay unum at hiyana nan numero ay naichat as nan taku. Kun pay hi Apo Dios at finayangna nan lufong as unum ay urkiw. Nan numero ay hinpuru ya chuwa at epailana nan tatakun Apo Dios. Nan tapina ay numero as nan nauy ay surat at wachacha us nan tukutukún ay laychuncha ay kanan.

Nan chiyuycha kolor at wacha us nan laychuncha ay kanan ay kaman as nan mumpupukaw. Nan laychuna ay kanan at “puru” winnu “nasantowan.” Kun pay nan munchachara. Nan laychuna ay kanan at “chara” winnu “chaton.”

Nan ngachana ay taku ay mangachar as nan nauy ay surat at masapor nunumnumuna nan chiyuycha kafiag-anan ay inchat Juan as nan 22:18-19 ay kanana un masapor achina taptapiyan winnu ak-aketan nan wacha as nan nauy ay naepakaammu.

Nan Nakudkudwaan Nan Nauy Surat

Nauy nan usa ay wagas ay kakudkudwaan nan nauy surat ta naraka as acharun. Pitu nan nakudkudwaana ay maiyunud as nan pitu ay numero ay nafukig as nan nauy surat. Nan tunggal usa at kaman eklatu ay mangifiakia as nan atun Apo Dios ay mangamis as nan man-

gotettet ya nan mangesarakanana as nan tatakuna.

Nan Pitu Ay Iglesia 1:1-3:22

Nan Pitu Ay Silyu 4:1-8:1

Nan Pitu Ay Tarampet 8:2-11:19

Nan Pitu Ay Sinyar 12:1-14:20

Nan Pitu Ay Mallokong 15:1-18:24

Nan Omaliyan Cristo Ya Nan Mun-
okomán Apo Dios 19:1-20:15

Nan Fiarú Ay Chaya Ya Fiarú Ay Lu-
fong 21:1-22:21

Nan Laplapon Nan Surat

1 Nan naisurat as nan nauy ay surat at hiyana nan enpakaammon Apo Dios kan Jesu Cristo ta epakaammon Jesu Cristo as nan chiyuycha munserserfi kan Apo Dios nan maepangkep as nan masapor kiayud ommat. Finaor Cristo nan anghelna ay mangepaila kan Juan ay usa ay munserserfi kan Cristo. ² Insurat Juan nan am-in ay naepappaila kan hiya, at paneknekana ay tit-iwa nan kalen Apo Dios ya nan sursuru ay enpakaammon Jesu Cristo. ³ Nakiasat nan taku ay mangifiasa as nan nauycha naepadtu, ya nakiasat nan chiyuycha chumngor ya omafurot as nan nauycha naisurat, tay kiayud nan matongparan chatona.

Nan Insurat Juan As Nan Chiyuycha Pitu Ay Iglesia

⁴ Ha-un hi Juan. Nauy nan suratku kan chakayu ay pitu ay iglesia henan probinsiya ay Asia.

Sapay koma ta mawawacha kan chakayu nan grasya ya talna ay nurpu kan Dios Amá ya kan Jesu Cristo, ya nurpu as nan Espiritu Santo. Hi Apo Dios at nawawacha ad maliyam, mawawacha ad wani, ya mawawacha in-inkiana. Nan Espiritu Santo ay wacha as nan sangwanan nan tronona at pitu nan kail-an nan

pannakafialina.[§] ⁵Hi Jesu Cristo nan matalek ay mangepaneknek as nan am-in ay tit-iwa. Hiya us nan enmona ay nataku in-inkiana manipud as nan utúy as nan am-in ay nunkatuy, ya hiya nan mangetoray as nan am-in ay ar-ari asna's luta.

Laylaychuna chitaku, ya wenay-awayaana chitaku as nan fiasfiasor takú babaen as nan charana ay enmayas as nan natuyana. ⁶Entapina chitaku henan muntorayana ta maketoray takú kan hiya, ya nunfialinuna us chitaku as papachi ta munserfi takú kan Apo Dios ay Amana. Sapay koma ta hi Jesu Cristo nan maichaychayaw ya muntortoray in-inkiana. Amen.

⁷Il-ilaunyu! Omalintu hi Jesu Cristo ay maetatapi as nan lifuu! Ilauntu nan am-in ay tataku hiya uray nan chiyuycha nangchuyok kan hiya. Mun-ag-akorchantu nan am-in ay tataku asna's luta kiapú kan hiya as nan manusaana kan chicha. O, ommat sa. Amen.

⁸Hi Apo Dios ay Mannakafialin as nan am-in ay mawawacha ad wani, nawawacha ad maliyam, ya mawawacha in-inkiana at kanana, "*Ha-un nan makali un Alpha ya Omega.*"**

Nan Enpailan Jesu Cristo Kan Juan

⁹Ha-un hi Juan ay ifiyay ay omaafurot. Ha-un us at pachongyu ay cha mangeta-ta-un as nan chak iliwliwas ya pachongyu ay maketoraytu kan Jesus kiapú as nan nakius-usaan takú kan hiya. Nan enommat kan ha-un ad kasin at nakeddenganak ay maiyuy henan luta ay liniliwus chi fiayfiay ay makali un Patmos kiapú as nan nangekaskasabaak as nan kalen Apo Dios ya as nan kenatit-

iwa ay enpakaammon Jesus. ¹⁰As nan Chumingku ay urkiw nan Apo, pinmigma nan pannakafialin nan Espiritu Santo kan ha-un, ya chinngorku as uchugku nan napigsa ay kali ay kaman kiangos chi tarampet.†† ¹¹Kenalina kan ha-un, "*Isuratmu as nan liblu nan ilaum. Angkiay epaw-etmu as nan pitu ay iglesia henan tukutukún ay siyudad ay Efeso, Esmirna, Pergamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia ya Laodicea.*"

¹²Kunku pay chinngor sa ay kali, nunsakongak ay nangila mu ngachana nan cha munkali kan ha-un. Nan in-ilik at pitu ay maepatpatngan chi silaw ay naamma as fioletok. ¹³As nan nunkiakiaw-ancha, wacha nan kaman taku nan ilana ay nunfiachi as somakiayad. Wacha us as tagrangna nan naepopotepot ay naamma as fioletok. ¹⁴Nan fookna at pukpukkawan ay kaman kapas winnu munpupukaw ay lifuu. Nan matana at kaman kumarkiarud ay apuy. ¹⁵Nan sukina at mun-aliling ay maepachong as nan kianfiang ay nailutu as nan apuy ya napasiling. Nan kalina at maepachong as nan wawak chi ongor ay chanum. ¹⁶As nan kannawan ay limana, at inuunnana nan pitu ay taraw, ya finmofoknag as tapakna nan tadtachumman ay espada ay nunoomam chi saetna. Nan lupana at sumilsili ay maepachong as nan urkiw as nan nunkiawa.

¹⁷As nan nangil-ak kan hiya, natuukiak as nan sangwanana ay kamanak nanatuy. Ngem enpatayna kan ha-un nan kannawan ay limana ya kanana,

"*Achika umugyat! Ha-un nan makali un Omona ya ha-un nan Anongos.* ¹⁸*Ha-un challu nan matataka! Uray natuyak ad*

§1:4 Isa. 11:1-5. Maipidwapidwa nan numero ay pitu. Nan laychun ay kanan nan pitu as na at ustuustu, kumpilitu, winnu maid kurangna.

**1:8 Pal. 21:5-8. "Alfa" nan omona ay letra as nan alfabeton nan Griego. "Omega" nan anongos ay letra.

††1:10 4:2; 17:3; 21:10

kasin, ilaum at matatakuwak ad wani ya in-inkiana. Wacha kan ha-un nan pan-nakafialin ya kalibfengan ay mangetoray as nan utíy ya ad Hades ay lukiar ay kawad-an nan nunkatuy. ¹⁹ Isuratmu nan am-in ay epailak kan he-a ay cha ommat ad wani ya nan ommattu as kasin. ²⁰ Nauycha nan laychun ay kanan nan chaan naepakaammu ad kasin ay pitu ay taraw ay inilam as nan kannawan ay limak ya nan pitu ay maepatpatngan chi silaw ya naamma as fialetok. Nan pitu ay taraw at chicha nan pitu ay angheles ay mangay-aywan as nan pitu ay iglesia. Nan pitu us ay maepatpatngan chi silaw at chicha nan pitu ay iglesia.”

Nan Maepakaammu As Nan Iglesia Ad Efeso

2 Inturuyna pay, “Nan isuratmu as nan anghel ay mangay-aywan as nan iglesia ad Efeso at hiyana:

“Nauy nan maepakaammu ay nurpu as nan nanangchun as nan pitu ay taraw as nan kannawan ay limana ya cha manar-charan as nan nunkiakiaw-an nan pitu ay maepatpatngan chi silaw ay naamma as fialetok: ² Ammok challu nan panagfiyagy, nan kenakakudyu ay munchunu ya nan kenapasnekyu ay mun-eta-un. Ammok us ay achiyu maanosan nan tataku ay manangotettet chi ukialicha. Chinistingyu us nan chiyuycha mangarkali un apostolescha, ya naammuwanyu ay nunkangutumcha. ³ Ammok ay enapasnekyu ay nangeta-un as nan naparpalikiatananyu kiapú kan ha-un, ya chaan kayu challu nunkuykuyat ay enmafurot kan ha-un.

⁴ “Ngem nauy nan epafiasorku kan chakayu: Nan manglaylaychananyu kan ha-un ad wani at achi poros kaman as

nan enmon-ona ay nanglaylaychananyu kan ha-un. ⁵ Nunumnumunyu ngarud nan enmon-ona ay enmafurotanyu ay napigsa nan manglaylaychananyu kan ha-un ta hiyasa nan atunyu ay omafurot ad wani. Ayu munfiafiawi kayu ya kasinyu atun nan sikud ay en-enaty. Tay mu achi kayu munfiafiawi, omaliyaktu kan chakayu ya kaanok nan maepatpatngan chi silawyu as nan kawad-ana. ⁶ Ngem uray mu hiyasa, nauy nan chayawok kan chakayu: Iinglunyu nan cha at-atun nan chiyuycha Nicolaita^{††} ay iinglok us.^{¶¶}

⁷ “Nan wachay ingana ay chumngor at masapor chumngor as nan kanan nan Espiritu Santo as nan chiyuycha iglesia. Nan tataku ay mangamis as nan mangotettet at ichatku kan chicha nan kalibfengan ay mangan as nan fukias nan kaiw ay umichat as fiyag ay tinmutufu ad Paraiso ay kawad-an Apo Dios.”^{§§}

Nan Maepakaammu As Nan Iglesia Ad Esmirna

⁸ “Nan isuratmu as nan anghel ay mangay-aywan as nan iglesia ad Esmirna at hiyana:

“Nauy nan maepakaammu ay nurpu as nan makali un nan Omona ya nan Anongos. Hiya ay natuy, ya nataku manipud as nan utíy: ⁹ Ammok challu nan chiyuycha iliwliwasyu, ya nan kenapugliyu, ngem nan kenatit-iwana at nunkafiaknang kayu. Ammok us ay enkak-alijan chakayu as nan chiyuycha mangarkali un Judiocha, uray fiakun chicha nan tit-iwa ay tatakon Apo Dios. Kenomsawcha, tay kun at chicha nan pasorot Satanas! ¹⁰ Achi kayu umugyat as nan kiayud omali ay iliwasyu. Awini at epaifiarud Satanas nan tapina kan chakayu ta machisting nan pam-

^{††}2:6 Nan chiyuycha Nicolaita nan nangisursuru as kinukutum. Infiakiacha ay mafialin ay munlamongun nan taku nan pammatina kan Cristo ya nan laylaychun chi achor.

^{¶¶}2:6 Num. 22-23

^{§§}2:7 Gen. 2:8-9; Ezek. 28:13; 31:8; Luc. 23:43; 2 Co. 12:3

matiyu. Mapaliwasan kayuntu as hinpuru ay urkiw. Ngem epapasnekyu ay omafurot kan ha-un uray mu ekatuyyu. Mu hiyasa nan atunyu, ichtakuntu nan korona kan chakayu ay hiyasa nan fiyag ay maid patingkiana.

¹¹“Nan wachay ingana ay chumngor at masapor chumngor as nan kanan nan Espiritu Santo as nan chiyuycha iglesia. Nan tatakú ay mangamis as nan mangotet-tet at achichantu maetapi ay machusa in-inkiana ay hiyasa nan makali un anongos ay utíy.”

Nan Maepakaammu As Nan Iglesia Ad Pergamo

¹²“Nan isuratmu as nan anghel ay mangay-aywan as nan iglesia ad Pergamo at hiyana:

“Nauy nan maepakaammu ay nurpu as nan wachay tadtachumman ay espadana ay nun-oomam chi saetna: ¹³Ammok challu nan umiiliyanu ay muntortorayan Satanas. Ngem uray mu hiyasa, epapasnekyu challu ay enmafurot kan ha-un. O, chaanyu chinukchukkian nan pam-matiyu kan ha-un uray as nan timpu ay namatuyancha kan Antipas ay usa ay matalek ay nangekaskasaba as nan maepangkep kan ha-un hesa ay muntortorayan Satanas.

¹⁴“Ngem nauy nan akét ay epafiasorku kan chakayu. Wachacha nan naetatapi kan chakayu ay cha mangun-unud as nan mangotettet ay insursuron chin Balaam ad pus-uy. Insuruwan Balaam hi Balak as atuna ta sulisukiana nan chiyuycha kianak Israel ay fumasor babaen as nan makekkekanancha as nan naichaton as nan didiosen ya mangepappapasancha as assi ay lachokcha. ¹⁵Kaman us kan chakayu ay wachacha nan tapina ay

mangun-unud as nan isursuron nan chiyuycha Nicolaita. ¹⁶Munfiafiawi kayu! Tay mu achi kayu, achi mafiayag at umuyak hesa, at osarok nan espada ay fomokfok-nag as tapakku ay mangkufiat kan chicha.

¹⁷“Nan wachay ingana ay chumngor at masapor chumngor as nan kanan nan Espiritu Santo as nan chiyuycha iglesia. Nan tatakú ay mangamis as nan mangotet-tet at ichtakuntu kan chicha nan tapen nan naililingub ay makan ay nurpu ad chaya ay makali un mana. Ichtakuntu us as nan tunggal usa kan chicha nan mumpupukaw ay fiatu ay maisuratan nan fiarú ay ngachan ay maid mangammu mu achi yangkiay nan taku ay maichatana.”[†]

Nan Maepakaammu As Nan Iglesia Ad Tiatira

¹⁸“Nan isuratmu as nan anghel ay mangay-aywan as nan iglesia ad Tiatira at hiyana:

“Nauy nan maepakaammu ay nurpu as nan Anak Apo Dios ay nan matana at kaman kumarkiarud ay apuy, ya nan sukina at kaman napasiling ay kianfiang: ¹⁹Ammok nan panagfiyagyu. Ammok nan munlelennayachanyu ya nan panag-talekyu kan ha-un. Ammok nan munserserfiyanu as nan iib-ayu ya nan nun-eta-ta-unanyu as nan naparpalikiananyu. Ammok us ay kaskasin ammay nan chayu at-atun ad wani mu as nan enmon-ona ay enmafurotanyu.

²⁰“Ngem nauy nan epafiasorku kan chakayu: Chayu parparufusun ay maetapi kan chakayu nan hana fiafiai ay hi Jezebel[‡] ay mangarkali un pomapadton Apo Dios hiya. Babaen as nan chana isursuru, chana al-allilawun nan chiyuycha munserserfi kan ha-un ta epappapaschay assi ay lachokcha ya mangmanganancha as

*2:17 Exo. 16:13-21.

†2:17 Exo. 16:31-35

‡2:20 1 Ar. 21:1-25

makan ay naichaton as nan didiosen. ²¹ Inchatku kan hiya nan chansana ay munfi-afiawi as nan fiasfiasorna, ngem kuna at cha iturturuy ay mangepapas as assi ay lachokna. ²² Isunga epaleknaktu kan hiya nan pararu ay saket ta achi makafiangun. Paliwasaktu us as solet nan chiyuycha in-miwet kan hiya mu achicha ifiafiawi nan naetaptapiyancha kan hiya. ²³ Patayoktu challu nan chiyuycha cha mangun-unud kan hiya ay maifilang as an-akna. Hiy-achi nan mangammuwantu nan am-in ay iglesia ay ha-un challu nan nangammu as nan numnum ya nan tit-iwa ay laychun chi tatak. Gun-gunaaktu us nan tunggal usa kan chakayu ay maiyunud as nan enenaty.

²⁴ “Ngem nan tapina kan chakayu hesa ad Tiatira at chaanyu inunud nan hana mangotettet ay sursuruna, ya chaanyu sinuru nan kanancha un naunig ay maisursuru ay nurpu kan Satanas. O, ifiakiak kan chakayu ay achek tapiyan nan chayun-unuchun ay filfilin.” ²⁵ Nan ifiakiak yangkiay kan chakayu at iturturuyyu ay omafurot as nan kenatit-iwa inkiana as nan omaliyak. ²⁶ Nan tatak ay mangamis as nan mangotettet ya iturturuycha ay mangekaman as nan laychok inkiana as katuyancha at ichatkuntu kan chicha nan kalibfengan ay muntoray henan am-in ay nasyon ²⁷ ay pachong nan kalibfengan ay inchat Amak kan ha-un. Maid poros makaamis kan chicha, tay muntoraycha ay maid sug-angcha ay kamancha epak-or nan lanchoy ay mangkimok as oknet ay fianga. ²⁸ Ichatkuntu us kan chicha nan napigsa ay taraw ay maila as nan wi-ewi-et. ^{**}

²⁹ “Nan wachay ingana ay chumngor at masapor chumngor as nan kanan nan Espiritu Santo as nan chiyuycha iglesia.”

Nan Maepakaammu As Nan Iglesia Ad Sardis

3 “Nan isuratmu as nan anghel ay mangay-aywan as nan iglesia ad Sardis at hiyana:

“Nauy nan maepakaammu ay nurpu as nan wachay kalibfengana ay mangetoray as nan pitu ay kail-an nan pannakafialin nan Espiriton Apo Dios ya as nan mamangchun as nan pitu ay taraw: Ammok challu nan panagfiyagy. Ammok us ay as nan mangiilan nan tatak, wacha nan naespirituwan ay fiyagy. Ngem nan kenatit-iwana at natuy kayu as nan mangiilan Apo Dios. ² Ayu! Fumangun kayu! Papisauru nan nakapuy ay pammatiyu ay nayagyay ay kiayud at mamaid. Tay as nan sangwanan Apo Dios at mailak ay kurang as solet nan panagserserfiyu. ³ Isunga numnumnyu nan naisuru kan chakayu ya nan chinngoryu as nan enmon-ona. Tongparunyu chachi, ya munfiafiawi kayu us as nan fiasfiasoryu. Mu achi kayu fumangun, omaliyaktu ay manusa kan chakayu as nan uras ay achiyu ammu. Tay nan omaliyak at kaman as nan atun nan mangaakiw.” ^{††}

⁴ “Ngem wachacha challu nan akét kan chakayu ay omaafurot hesa ad Sardis ay chaan nangmansa as nan fiachucha. As tapen chi urkiw at mafiachuwanchantu as mumpupukaw ay makekadkadwa kan ha-un, tay maekaricha.” ^{‡‡} ⁵ Nan tatak ay mangamis as nan mangotettet at mafiachuwanchantu as mumpupukaw ay kaman kan chicha. Achektu poros kaanun nan ngachancha ay naisurat as nan li-

[†]2:24 Ara. 15:28

§2:27 Sal. 2:9; Pal. 19:15

**2:28 Mat. 2:2; Pal. 22:16

††3:3 Mat. 24:42-51; 1 Tes. 5:2; 2 Ped. 3:10; Pal. 16:15

‡‡3:4 Pal. 3:5,18; 4:4; 6:11; 7:9-13; 19:8, 14

blu ay naelestaan nan chiyuycha wachay fiyagcha ay maid patingkiana. Ngem ipud-noktu ay chicha nan tit-iwa ay tatakok as nan sangwanan Amak ya as nan anghesna.

⁶“Nan wachay ingana ay chumngor at masapor chumngor as nan ifiakian nan Espiritu Santo as nan chiyuycha iglesia.”

Nan Maepakaammu As Nan Iglesia Ad Filadelfia

⁷“Nan isuratmu as nan anghel ay mangay-aywan as nan iglesia ad Filadelfia at hiyana:

“Nauy nan maepakaammu ay nurpu as nan nasantowan ya matalek, ya as nan kawad-an nan torfek nan muntorayan Ari David ay nan tokafiana at maid makain-ub, ya nan in-ubna at maid makatokab: ⁸Ammok nan panagfiyagyu. Ammok ay uray akét nan kafiaelanyu, enafurotyu challu nan insursurok, ya chaanyu ensas-saot nan pammatiyu kan ha-un. Isunga wacha nan kaman pantiw ay tenkafiak para kan chakayu ay maid poros makain-ub.

⁹“Chungrunyu ay ustun nauy! Kun pay nan maepangkep as nan chiyuycha pasorot Satanas ay chicha nan mangarkali un Judiocha uray fiakun chicha nan tit-iwa ay tatakon Apo Dios, nunkangutumcha. Awni at peletok chicha ay uy mupalintumang as nan sangwananyu. Hiyasa nan mangammuwanchantu ay tit-iwa ay laylaychok chakayu. ¹⁰Kiapú ta tenongparyu nan filinku ay mun-eta-un kayu as nan maparpalikiatananyu, esarakaktu chakayu as nan timpon nan kaugyat ay likiat ay omalintu ay manisting as nan am-in ay tatakun henan intiru ay luta. ¹¹Kiyuchak omali! Epapasnekyu ay mangunud as nan tit-iwa ay sursuru ta maid mamros as nan

gun-gunaunyu. ¹²Nan tatakun ay mangamis as nan mangotettet at munfialinok chicha as kaman as nan chiyuycha tukud nan templon nan ok Apo Dios. Nan laychuna ay kanan at makepagyanchantu kan Apo Dios in-inkiana. Isuratkuntu kan chicha nan ngachan nan ok Apo Dios ya nan ngachan nan fiarú ay Jerusalem ay kom-sop ay murpu as nan Apo ay ok Dios ad chaya. Emarkaktu us kan chicha nan fiarú ay ngachanku.”[¶]

¹³“Nan wachay ingana ay chumngor at masapor chumngor as nan kanan nan Espiritu Santo as nan chiyuycha iglesia.”

Nan Maepakaammu As Nan Iglesia Ad Laodicea

¹⁴“Nan isuratmu as nan anghel ay mangay-aywan as nan iglesia ad Laodicea at hiyana:

“Nauy nan maepakaammu ay nurpu as nan makali un Amen^{§§}ay matalek ya napudnu ay mangepaneknek as nan tit-iwa maepangkep kan Apo Dios, ya kurpuwan nan am-in ay finayang Apo Dios: ¹⁵Ammok nan panagfiyagyu. Maepachong kayu as nan at-atong ay chanum ay achi tungniin winnu omatong. Nan laraychok paat at piliyunyu nan usa as nan hanacha chuwa. ¹⁶Ngem kiapú ta kun kayu at-atong as nan pammatiyu, achiyoktu chakayu ay kamanku itubfia chakayu.

¹⁷“Kananyu un fiaknang kayu ay wacha at am-in chi kasaporanyu. Ngem achiy ammu ay nan kenatit-iwana at kasusug-ang kayu. Tay as nan sangwanan Apo Dios, maifilang kayu as pugli, nafurag ya forfolachan. ¹⁸Tukumok ngarud chakayu ay lomaku kayu kan ha-un as fioletok ay nailutu as nan apuy ta tit-iwa ay fumaknang kayu. Ha-un us koma

[¶]3:12 Isa. 62:2; Pal. 2:17; 14:1; 22:4

^{§§}3:14 Nan kali ay “Amen” at kalen chi Hebreo ay nan laychuna ay kanan at Ommat challu.

*nan lomakwanyu as mumpupukaw ay lopot as ifiachuyu ta achi kayu at mafiabfiainan kiapú ta forfollichan kayu. Lomaku kayu us kan ha-un as akias ay ekapuyu as nan matayu ta makaila kayu kasin.*¹⁹ *Am-in ay laylaychok at sengarak ya disiplinaka. Isunga komakud kayu ay omafurot ya munfiafiawi kayu as nan fiasfiasoryu.*²⁰ *Chumngor kayu! Mangatakchukiak as nan pantiw ay cha munkokkokkok. Mu wachay manngor as nan kalek ya tokafiana nan pantiw, sungkopaktu ya mun-ufong kami ay chuwa.*²¹ *Nan tataku ay mangamis as nan mangotettet at ichatkuntu kan chicha nan kalibfengan ay maketokor kan ha-un ay muntoray ay kaman as nan naketokorak kan Amak ay muntoray as nan nangamisak kan Satanas.*

²² *“Nan wachay ingana ay chumngor at masapor chumngor as nan kanan nan Espiritu Santo as nan chiyuycha iglesia.”*

Nan Panagchaychayaw Ad Chaya

4 Kun pay narpas na, inilak nan nanatkafian ay pantiw ad chaya.

Kasinku chinngor nan hana ay kali ay kaman kiangos chi tarampet ay kanana, “Omabratka hena, at epailak kan he-a nan ommat as kasin.”² Hiya at chi ya pinmigma nan pannakafialin nan Espiritu Santo kan ha-un,^{*} ya inilak ad chaya nan usa ay trono ay wacha nan nangatokor.³ Nan ilan nan nangatokor at kaman as nan chiyuycha munliyaw ay fiatu ay makali un haspe[†] ya karnelia.[‡] Nan tronona at liniliwus nan tilag ay

kaman fiatu ay esmeralda[¶] nan ilana.[§]

⁴ Nan trono at liniliwus nan chuwan puru ya opat ay trono ay nangatokoran nan chuwan puru ya opat ay anam-amá. Nafiafiachuwancha as mumpupukaw ya nakokoronaancha as fioletok.⁵ As nan munkiakiawa ay trono, cha murmurpu nan fiakilat, nunkapigsa ay kali ya komanikong ay kud-or. As nan sangwanan nan trono, wachacha nan pitu ay napapaskuchan ay penakad ay cha kumilkilarok. Chicha nan pitu ay kail-an nan pannakafialin nan Espiriton Apo Dios.⁶ As nan sangwanan nan trono, wacha us nan kaman fiayfiay^{**} ay naamma as sarming ay munmallag ay kaman kristal.

As nan kiawan nan opat ay trono, wachacha nan opat ay matataku ay finayang Apo Dios.^{††} Waschi un namataan nan intiru ay achorcha as sangu ya kaman us as uchug.^{‡‡} ⁷ Nan omona ay matataku ay nafiayang at kaman layon nan ilana. Nan maekadwa at kaman urfun ay fiaka. Nan maekatlu at wachay lupana ay kaman as nan lupan chi taku, ya nan maekap-at at kaman as nan muntatayaw ay nawi.⁸ Napapayakan nan tunggal matataku ay nafiayang as hin-un-um ya namataan nan intiru ay achorcha patí nan payakcha. Achicha ikinkinak ay cha munkantakanta as inurkiw ya lenafi ay mangarkali,

“Nasantowan, nasantowan, nasantowan hi Apo Dios ay Mannakafialin as nan am-in.^{¶¶} Nawawacha hiya ad

^{*}4:2 Pal. 1:10; 17:3; 21:10

[†]4:3 Nan haspe at nafiaror ya tukutukún chi kialetna.

[‡]4:3 Nan karnelia at nafiaror ya munchachara nan na.

[¶]4:3 Nan esmeralda at nafiaror ya berde nan kialetna.

[§]4:3 Gen. 9:11-16

^{**}4:6 Pal. 15:2; 21:1

^{††}4:6 Ezek. 1:4-28; Isa. 6:2

^{‡‡}4:6 Pal. 5:6; 6:1-7; 7:11; 14:3; 15:7; 19:4

^{¶¶}4:8 Isa. 6:3

maliyam, mawawacha ad wani, ya mawawacha in-inkiana.”^{§§}

⁹Nan nauycha opat ay nafiayang at munchayawcha, figfikuncha ya munyamancha as nan nangatokor as nan trono ay matataku in-inkiana. As nan mangekamanancha as sa, ¹⁰nunlukfub nan chiyuycha chuwan puru ya opat ay anam-amá as nan sangwanan nan nangatokor as nan trono ay munchayaw kan hiya ay matataku in-inkiana. Esadcha us nan koronacha as nan sangwanan nan trono, ya ekankantacha,

¹¹“He-a ay Apo ya Diosmi at maekarika ay omawat as kaichayawan, chayaw, ya pannakafialin, tay he-a nan namayang as nan am-in ay ka-ichin. Kiapú as nan pangkepmu, nafiayangcha ya naichat kan chicha nan fiyag.”*

Nan Nalolopelop Ay Papel Ya Nan Kordero

5 Kun pay narpas chi, inilak as nan kannawan ay liman nan nangatokor as nan trono nan nalolopelop ay papel ay nasuratan nan nunsinumfian-gel ya naeepkat nan pitu ay silyu[†] ta achi mafitlag.[‡] ²Inilak us nan usa ay mannakafialin ay anghel ay nunkali as napigsa, “Ngachana nan maekari ay mangloksa as nan nunkaepkat ay silyu ta mafitlag nan nalolopelop ay papel?”³ Ngem maid poros maekari ad chaya winnu asna's luta winnu ad chur-um ay kawad-an chi nunkatuy ay mamitlag as nan nalolopelop ay papel ta fisauna. ⁴Nun-akorak as solet, tay maid

poros naanapan as maekari ay mamitlag as nan nalolopelop ay papel ta fisauna. ⁵Angkiay ya usa as nan chiyuycha anam-amá nan nangali kan ha-un, “Achika man kayong mun-akor! Ilaum kay ya! Wacha nan usa ay makali un Layon ay nurpu as nan tribon Juda ay mafifigfig ay kianak David. Enamisna nan mangotettet, ya naichat kan hiya nan kalibfengan ay mangloksa as nan pitu ay silyu ya mamitlag as nan nalolopelop ay papel.”[¶]

⁶Inilak nan usa ay Kordero ay nangatakchug as nan sangwanan nan trono ay liniwus nan opat ay nafiayang ya nan chiyuycha anam-amá. Nan ilan nan Kordero at kaman napatuy. Pitu nan sakkudna ya pitu us nan matana. Nan laychun ay kanan nan pitu ay sakkud at chicha nan pitu ay kail-an nan pannakafialin nan Espiriton Apo Dios ay naifiaor henan am-in ay lukiar asna's luta.[§] ⁷Naesnop nan Kordero as nan kawad-an nan trono, at enarana nan nalolopelop ay papel as nan kannawan ay liman nan nangatokor. ⁸As nan nangor-ana, nan chiyuycha opat ay nafiayang ya nan chuwan puru ya opat ay anam-amá at nunlukfubcha as nan sangwanan nan Kordero. Tunggal usa as nan chiyuycha anam-amá at inuunnanay makutkutingting ay makali un arpa ya nan fioletok ay mallokong ay nanapnu as insenso ay hiyasa nan kararag nan tatakon Apo Dios.** ⁹Kenantacha nan nauy usa ay fiarú ay kanta:

“He-a nan maekari ay mangara as nan nalolopelop ay papel, ya mangloksa

§§4:8 Pal. 1:4, 8; 11:17; 16:5

* 4:11 Ara. 14:15; Pal. 5:9,12

†5:1 Nan silyu at kaman lilin chi iyukan ay mangep-epkat as nan nalolopelop ay papel ta achi mafitlag.

‡5:1 Ezek. 2:9-10

¶5:5 Gen. 49:9

§5:6 Isa. 53:7; Jn. 1:29; Ara. 8:32; 1 Ped. 1:19

**5:8 Sal. 141:2; Pal. 8:3-5

as nan chiyuycha silyuna, tay nap-atuyka. Kiapú as nan charam, nafi-ayachan nan tatau ta wachacha nan munfialin as tatakun Apo Dios ay murpu henan tunggal nasyon ya tribu ya murpu as nan tatau ay tukutukún chi kali ya kubletcha.

¹⁰ Entapem chicha as nan muntorayam ta maketoraycha kan he-a asna's luta, ya nunfialinum us chicha as papachi ta munserficha kan Apo Dios takú.”

¹¹ Kasinku inila, ya chinngorku nan kalen nan minilmilyon ay angheles ay nangliliwus as nan trono ya nan opat ay nafiayang ya nan chiyuycha anam-amá.

¹² Inpipigsacha ay nangekankanta's na:

“Nan Kordero ay napatuy at maekari ay omawat as pannakafialin, kenafiaknang, kenasilib, kenapigsa, kaichayawan, chayaw ya bendisyon.”

¹³ Angkiay ya chinngorku nan kalen nan tunggal usa ay nafiayang ad chaya, asna's luta, ad chur-um ay kawad-an chi nunkatuy ya henan fiayfiay. Am-in chaná at chacha ekankanta,

“Sapay koma ta nan nangatokor as nan trono ya nan Kordero at maichat kan chicha nan bendisyon, chayaw, kaichayawan ya kalibfengan in-inkiana.”

¹⁴ Tinumfor nan opat ay nafiayang, “Amen!” Nan chiyuycha anam-amá at nunlukfubcha kasin ay nanaychayaw as nan nangatokor as nan trono ya as nan Kordero.

Nan Naloksaan Nan Unum Ay Silyu

6 Kunak pay cha munfuyfuya, lenoksan nan Kordero nan omona as nan chiyuycha pitu ay silyu, at chinngorku nan kaman kud-or ay kalen nan usa as nan chiyuycha nafiayang ay kanana, “Aka!” ² As nan hiyachi, inilak nan munpupukaw ay kafiayu. Nan nun-

sasakay at wachay inuunnana ay pana ay ikufiatna. Naichat kan hiya nan korona ay sinyar chi mangafiakana, at uy nakikubkufiat ta amisuna nan am-in ay kafusorna.

Nan Maekadwa Ay Silyu

³ Kun pay lenoksan nan Kordero nan maekadwa ay silyu, chinngorku nan kalen nan maekadwa ay nafiayang ay kanana, “Aka!” ⁴ Hiya at chi ya femmoknag nan usa pay ay kafiayu ay munchachara. Nan nunsasakay at naettan as kalibfengan ay mangaan as talna asna's luta ta munkikinnufiat ya munpepenatuy nan tatau. Naichat us kan hiya nan anchuancho ay espada.

Nan Maekatlu Ay Silyu

⁵ Kun pay lenoksan nan Kordero nan maekatlu ay silyu, chinngorku nan kalen nan maekatlu ay nafiayang ay kanana, “Aka!” As nan hiyachi, wacha nan munngungutug ay kafiayu. Nan nunsasakay at inuunnana kiluwan.

⁶ Angkiay ya chinngorku nan kaman kali ay cha murmurpu as nan kiawan nan chiyuycha opat ay nafiayang ay kanana, “Awni at wachantuy fitel asna's luta. Nan lagfuntu nan tatau as hin-urkiw at ommat yangkiay as elakuna as fukias winnu tuki ay kanuna as nan hiyasa ay urkiw. Ngem achim panginaun nan mantikan chi olivo ya nan fiayas ay nurpu as nan unus chi ubas.”

Nan Maekap-at Ay Silyu

⁷ Kun pay lenoksan nan Kordero nan maekap-at ay silyu, chinngorku nan kalen nan maekap-at ay nafiayang ay kanana, “Aka!” ⁸ Kunku pay inila, wacha at nan kaman kumukusyay ay kafiayu. Nan ngachan nan nunsasakay at Utúy, ya nan kadwana ay cha umununud at nangadnan as Hades ay kawad-an chi nunkatuy. Naichat kan hiya nan

kalibfengan ay pomatuy as nan pagkapat nan am-in ay tatau asna's luta babaen as nan kufiat, fitel, kauugyat ay pomatuy, ya atap ay animar.^{††}

Nan Maekalema Ay Silyu

⁹Kun pay lenoksan nan Kordero nan maekalema ay silyu, inilak as nan selok nan altar nan chiyuycha lenawan nan chiyuycha naepapatuy kiapú as nan nangekaskasabaancha as nan kalen Apo Dios ya as nan nangepaneknekancha as nan maepangkep kan Apo Dios.¹⁰ Infukiawcha, “Mannakafialin ay Apo Dios ay nasantowan ya matalek, kaatna man nan omaliyam ay mang-okóm as nan am-in ay tatau asna's luta ya manges-angam as nan namatuyancha kan chakami?”¹¹ Angkiay ya naichat as nan tunggal usa nan munpupukaw ay fiachu, ya naifiakia kan chicha ay muniblaycha as hen-omaketan pay. O, muniblaycha inkiana makumpilitu nan filang nan pachongcha ay munserserfi kan Apo Dios ay iib-acha as nan pammati ay maepapatuytu us ay kaman as nan naepapatuyancha.

Nan Maekan-um Ay Silyu

¹²Kunak pay challu cha munfuyfuya, lenoksan nan Kordero nan maekan-um ay silyu. Wacha at nan napigsa as solet ay kichu. Nginmutug nan urkiw ay kaman as nan panis, ya chinmacharagchag nan furan ay kaman chara.¹³ Nagascha asna's luta nan chiyuycha taraw ay kaman as nan nag-asan nan chaan nor-om ay fukias chi kaiw ay igos as nan napuwakana.¹⁴ As nan hiyachi us, namaid nan chaya ay kaman as nan atun chi papel ay malopelop. Naiwawud ya naiyaton nan am-in ay chuntug ya

am-in ay luta ay liniliwus chi fiayfiay.¹⁵ Angkiay ya nan ar-ari asna's luta, nan chiyuycha totoray, nan anapapon chi sosorchachu, nan nunkafiaknang, nan chiyuycha mafigfigfig, ya nan tapina ay tatau ay mafiabfiaor winnu fiakun at tenagtagcha ay nuntafun am-in as nan chiyuycha liyang ya as nan penapaingan nan chiyuycha chalimumug henan chunchuntug.¹⁶ Nunpasugangcha henan chiyuycha chuntug ya as nan chiyuycha fiatu, “Ayu man paat, magchay kayu kan chakami ya kumabon kayu ta achi chakami ilaun as nan nangatokor as nan trono, ya malisiyanmi nan kauugyat ay chumusaan nan Kordero.¹⁷ Tay nan kauugyat ay urkiw ay manusaana kan chakami at inumchan at, ya ay wachay makaeta-un? Maid!”^{‡‡}

Nan 144,000 Ay Tatakun Apo Dios

(Pal. 14:1-5)

7 Kun pay narpas na, inilak nan opat ay anheles ay nangatakchug as nan opat ay sulen nan lufong. Tetenpapcha nan opat ay kurpuwan chi puwak ta achi poros mapuwak nan luta, fiayfiay ya uray nan chiyuycha kaiw.² Chatona ay anheles nan nangichatan Apo Dios as pannakafialin ay manachael henan luta ya nan fiayfiay. Angkiay inilak nan usa pay ay anghel ay cha ngomatu ay nurpu as nan fomokfoknakian nan urkiw ay nawad-an as nan markan^{¶¶} nan matatau ay Apo Dios. Infukiawna as nan chiyuycha opat ay anheles ay kakadwana,³ “Achiyu chachaelun nan luta winnu nan fiayfiay winnu nan chiyuycha kaiw inkiana markaanmi nan ketong nan chiyuycha munserserfi kan Apo Dios takú.”⁴ As nan nangmarkaana kan chicha, naifiakia kan ha-un nan fi-

^{††}6:8 Ose. 13:14; 1 Co. 15:54-57; Pal. 20:13-14

^{‡‡}6:17 Isa. 63:4-6; Joel 1:15-2:17; Sof. 1:14-18; Luc. 21:33-36

^{¶¶}7:2 Nan marka at hiyasa nan osarun Apo Dios ay mangematon as nan tatakuna.

lang ay hinkiasot ya opat puru ya opat ay lifu. Chicha nan nurpu as nan kianak nan hinpuru ya chuwa ay an-ak Israel. ⁵⁻⁸Hinpupuru ya chuwa ay lifu nan namarkaan as nan kianak nan potot Israel ay cha Juda, Ruben, Gad, Aser, Neftali, Manases, Simeon, Levi, Isacar, Zabulon, Jose, ya hi Benjamin.

Nan Achi Mafilang Ay Tatau Ay Nunfiafiachu As Munpupukaw

⁹Kun pay narpas na, inilak nan ongoongor ay tatau ay maid makafilang ay nurpu henan tunggal nasyon ya tribu ya nurpu as nan tatau ay tukutukún chi kubletcha ya kalicha. Nangatakchugcha as nan sangwanan nan trono ya nan Kordero. Nangafiachucha as kummayad ay munpupukaw, ya waschi un inuunanay tufon chi palma ay mangepaila as lagsakcha. ¹⁰Infukiawcha, “Nan nangesarakan kan chitaku at nan Apo Dios takú ay nangatokor as nan trono ya nan Kordero!” ¹¹Nan am-in ay angheles at liniliwuscha nan trono, nan chiyuycha anam-amá, ya nan opat ay nafiayang. Nunlukfubcha am-in ay nanaychayaw kan Apo Dios as nan sangwanan nan trono. ¹²Kenalicha, “Ommat koma na! Sapay koma ta mawawacha in-inkiana kan Apo Dios ay munserserfiyan takú nan bendisyon, kaichayawan, kenasilib, panagyaman, chayaw, pannakafialin ya kenapigsa. Amen.”

¹³Angkiay ya nunsarudsud kan ha-un nan usa as nan chiyuycha anam-amá. Kenalina, “Ay ammom mu ngachan chatona nan nunfiafiachu as munpupukaw ya mu anan nurpuwancha?”

¹⁴“Tuan. Ammom met, apo. Ifiakiam pay,” ensongfiatku.

Kenalina, “Chatona nan nakalasad as nan kaugyat ay likiat. Lenab-ancha

nan fiachucha, ya nunfialinuncha chasa as munpupukaw babaen as nan charan nan Kordero ay enmayas as nan natuyana. ^{§§} ¹⁵Hiyasa nan kiapúna ay wachacha as nan sangwanan nan tronon Apo Dios, ya chacha munserserfi kan hiya as inurkiw ya lenafi as nan templona. Mawawachantu kan chicha nan nangatokor as nan trono ya aywanana chicha. ¹⁶Achicha poros kasin munchugchukiaang winnu masmusketan. Achicha poros maesapsap-uy winnu maparpalikiat as nan tapina ay omantong. ¹⁷Tay nan Kordero ay wacha as nan kawad-an nan trono at hiyantu nan mangay-aywan kan chicha, ya epangunantu chicha as nan ugwor ay fomokfoknakian nan chanum ay umichat as fiyag. Achichantu kasin mun-ag-akor, tay punasantu Apo Dios nan am-in ay luwacha.”*

Nan Naloksaan Nan Maekapitu Ay Silyu

8 Kun pay lenoksaan nan Kordero nan maekapitu ay silyu, kinmikinakcha am-in nan wacha ad chaya as nan kiayud kakudwan chi uras. ²Angkiay ya inilak nan pitu ay angheles ay nangatakchug as nan sangwanan Apo Dios. Naettancha as pitu ay tarampet.

Nan Naittuwan Nan Insenso Ay Naamma As Fialetok

³Fenmoknag nan usa pay ay anghel ay uy tenmakchug as nan kawad-an nan altar ay nananangchun as nan naittuwan nan insenso ay naamma as fialetok. Naettan hiya as ongor ay insenso ay etapina as nan kararag nan am-in ay tatakon Apo Dios, ya puorana ay mangichaton kan Apo Dios as nan altar ay naamma as fialetok ay wacha as

§§7:14 Heb. 9:14

*7:17 Isa. 25:8; Pal. 21:4

nan sangwanan nan trono. ⁴Nan asok nan cha mapuppuoran ay insenso ya nan kararag nan tatakun Apo Dios at ngenmatucha ay nurpu as nan mait-ittuwan nan insenso ay inuunnan nan anghel as nan sangwanan Apo Dios. ⁵Angkiay ya enaran nan anghel nan mait-ittuwan nan insenso, ya pinnuna as finmafiara ay uling ay enarana as nan altar, at inchusorna asna's luta. Hiya at chi ya wachay komanikong ay kud-or, ya cha munfiakilat ya munkichu.

Nan Chiyuycha Tarampet

⁶Angkiay ya nan pitu ay angheles ay nakchang as tarampet at nunsakianacha ay mangepakiangos as nan tarampetcha.

⁷Nan omona ay anghel at penakiangosna nan tarampetna, at naepetlak asna's luta nan chiyuycha choraru ya apuy ay nakaslangan as chara. Isunga naetemok nan pagkatlon nan luta ya pagkatlon us nan kakkaiw ya am-in ay lukiam.

⁸Angkiay ya nan maekadwa ay anghel at penakiangosna nan tarampetna, at inilak nan kaman ad-acha-an ay chuntug ay cha kumarkiarud ay naetap-or henan fiayfiay. ⁹Nunfialin as chara nan pagkatlon nan fiayfiay, ya natuycha nan pagkatlon nan chiyuycha matataku henan fiayfiay, ya nachachaelcha nan pagkatlon nan chiyuycha papor.

¹⁰Nan maekatlu ay anghel at penakiangosna us nan tarampetna, at wacha nan ad-acha-an ay taraw ay kaman penakad ay cha kumilkilarok ay nurpu ad chaya ay nag-as henan pagkatlon nan chiyuycha wawang ya ugwor. ¹¹Nan ngachan nan nauy taraw at

Mun-aklet. Enmaklet nan pagkatlon nan chanum, ya natuy nan ongor ay tatau ay inmikip as nan chiyuy chanum.

¹²Nan maekap-at ay anghel at penakiangosna nan tarampetna. Nachachael nan pagkatlon nan urkiw, nan pagkatlon nan furan ya pagkatlon nan chiyuycha taraw. Nan nunfianakiana at namaid nan pagkatlon nan silawcha. Isunga ngenmongot nan pagkatlon nan kaorkia ya pagkatlon nan lafi.

¹³Kunak pay cha munfuyfuya, chinngorku nan nawi ay cha muntat-ayaw as ngatu ay nangifukiaw, "Kasug-ang! Kasug-ang! Kasug-ang kayman as solet nan ommattu as nan tatau asna's luta as nan mangepakiangosantu nan turu pay ay angheles as nan tarampetcha."[†]

9 Nan maekalema ay anghel at penakiangosna nan tarampetna, at inilak nan nanag-as asna's luta ay taraw ay nurpu ad chaya. Naichat as nan taraw ay anna nan torfek nan pantiw nan lukiar ay kaman fitu ay maid papugna.[‡] ²Kuna pay tenkafian nan chiyuy fitu, naifudok nan asok ay kaman as nan arotottot chi ad-acha-an ay puor. Liningfiana nan urkiw, ya penangongotna asna's luta. ³Wachacha nan chuchun ay nakefoknag as nan asok, ya kenomsopcha asna's luta. Naettancha as kafiaelan ay sumilud ay kaman as nan makali un scorpion.[¶] ⁴Naifilin kan chicha ay achicha teletelun nan uray ngachana ay lukiam, kaiw, winnu tapina ay mura, ngem kuncha yangkiay sukiatun nan tatau ay chaan namarkaan chi ketongcha as nan markan Apo Dios.[§] ⁵Chaancha naparufusan ay mangpatuy kan chicha, ngem

[†]8:13 Pal. 9:12; 11:14; 12:12

[‡]9:1 Pal. 8:10-11

[¶]9:3 Ezek. 2:6; Pal. 9:5,10

[§]9:4 Ezek. 9:4-6; Pal. 7:2-3

kuncha yangkiay palikiatun chicha as lema ay furan. Nan kaputug nan chacha iliwliwas at kaman as nan siluchan nan makali un scorpion ay munnotnot as solet. ⁶ As nan hana lema ay furan at iyananap chi tatakuy katuyancha, ngem achi challu uchanan nan utúy chicha. O, uray mu laraychuncha ay matuy, ngem achi umchan nan utúy kan chicha.

⁷ Nan ilan nan chiyuycha chuchun at kamancha kafiayu ay nakasakiana ay uy makikufiat. As nan urucha at wacha nan kaman korona ay naamma as fioletok, ya nan lupacha at kaman lupan chi taku.

⁸ Nan fookcha at ananchu ay kaman as nan fook chi fianafiai, ya nan fiab-acha at kaman as nan chiyuycha fiab-an chi layon. ⁹ Nan tagrangcha at nasasarakan as kaman lanchok. Nan kayabkab chi payakcha as nan tomayawancha at kaman as nan ungug chi ongoongor ay kalesa ay cha ikuykuyud chi kafiayu ay cha tomagtag ay uy makikufiat. ¹⁰ Nan iwetcha at kaman as nan iwet nan makali un scorpion ay sumilud, ya as nan iwetcha nan kawad-an nan kafi-aelancha ay mamalikiat as nan tatau as lema ay furan. ¹¹ Wacha nan aricha ay mangetoray kan chicha ay hiya nan anghel ay mangay-aywan henan lukiar ay kaman fitu ay maid papugna. Nan ngachana as nan kalen chi Hebreo at Abaddon, ya as nan kalen chi Griego at Apolion. Nan laychuna ay kanan at Nan Chumachael.

¹² Narpas at nan omona ay kauugyat ay likiat, ngem wacha pay nan chuwa ay omali.

¹³ Nan maekan-um ay anghel at penakiangosna nan tarampetna, at chingorku nan usa ay kali ay nurpu as nan opat ay sulen nan altar ay naamma as fioletok ay wacha as nan sangwanan Apo

Dios. ¹⁴ Kenalen nan kali ay ansa as nan maekan-um ay anghel ay nanangchun as tarampet, "Ilufusmu nan opat ay anghelles ay naifiarud as nan kawad-an nan ad-acha ay wawang ay Eufrates."**

¹⁵ Tit-iwa ay nailufus nan opat ay anghelles, tay sikud ay naesasakianacha para as nan nauy ustuustu ay uras ya urkiw, furan ya tawwun ay uycha mangpatuyan as nan pagkatlon nan tatau.

¹⁶ Naifiakia kan ha-un ay nan filang nan chiyuycha nunkakafiayu ay sosorchachu at chuwan kiasot ay milyon.

¹⁷ Nan chiyuycha kafiayu ya nan chiyuycha nunsasakay ay inilak as nan kaman iitawku at assena: Nakchang nan chiyuycha nunsasakay as lanchok ay manasarak as tagrangcha ay nan kolorcha at turu. Nan usa ay kolorcha at munchachara ay kaman apuy. Wacha pay chi asul ay kaman nafiaror ay safiru, ya muntitifia ay kaman asufre. Nan uron nan nauycha kafiayu at kaman uron chi layon, ya chacha ifudfud-ok chi apuy, asok ya asufre. ¹⁸ Natuy nan pagkatlon nan tatau asna's luta kiapú as nan nauycha turu ay kauugyat ay pomatuy ay apuy, asok ya asufre ay cha ifudfud-ok nan hanacha kafiayu. ¹⁹ Tay nan kawad-an nan kafi-aelan nan hanacha kafiayu ay pomatuy at as tapakcha ya iwetcha. Nan iwetcha at nauruwancha as kaman uron chi urug ay isukiatcha as tatau.

²⁰ Ngem nan tatau ay nayagyag ay chaan natuy as nan chiyuycha kauugyat ay pomatuy at chaancha challu chinukkian†† nan nanaychayawancha as nan chiyuycha anennet ya chiyuycha didiosen ay fioletok, silver, kianfiang, fiatu ya kaiw ay chicha mismu nan nangamma. Chatona ay didiosen ay enam-ammaancha at achicha poros makakali, makadngor

** 9:14 Gen. 15:18; Deut. 1:7; Jos. 1:4; Pal. 16:12

†† 9:20 16:9-12

winnu makacharan. ²¹Chaancha us infiawi nan penmatpatuyancha, nan nunsarsaromangkaancha, nan nangepappapasancha as assi ay lachok, winnu nan nangk-akiwancha.

Nan Anghel Ya Nan Ek-eket Ay Nalolopelop Ay Papel

10 As nan hiyachi, inilak nan usa pay ay mannakafialin ay anghel ay cha komsop ay nurpu ad chaya. Nalilifotan as lifuu, ya wachay tilag as nan ngaton nan uruna. Nan lupana at narawag ay kaman as nan urkiw, ya nan sukina at kaman kumilkil-aw ay apuy. ²Inuunnanay ek-eket ay papel ay nafifitlag. Inkiakiatin nan kannawan ay sukina nan fiayfiay, ya nan kannikid ay sukina nan luta. ³Nunfukiaw as napigsa ay kaman as nan ukiab chi layon. As nan nunfukiawana, nunkali nan pitu ay kud-or ay nanfor. ⁴Kun pay narpas ay nunkali nan pitu ay kud-or, kiayudku elapu ay mangisurat as nan kenalicha. Ngem chinngorku nan kali ay nurpu ad chaya ay kanana, “Achim epakpakaammu ya isursurat nan kenalen nan pitu ay kud-or.”

⁵Angkiay ya nan anghel ay inilak ay nangatakchug henan fiayfiay ya henan luta at tenag-uyna ad chaya nan kannawan ay limana ⁶ya nunsapata as nan ngachan Apo Dios ay matataku in-inkiana ay namayang henan chaya, luta, fiayfiay ya nan am-in ay wacha kan chicha. Nan chinngorku ay ensapatan nan anghel at hiyana: “Achi poros matakak nan ommatana! ⁷Ngem as nan mangepakiangosan nan maekapitu ay anghel as nan tarampetna, tongparuntu Apo Dios nan planuna ay kaman as nan inkiakiana as nan chiyuycha pomapadtu ay nunserserfi kan hiya ad pus-uy ay chaana enpakaammu as nan tapina.”^{††}

⁸Angkiay ya chinngorku nan kali ay nurpu ad chaya, ya kanana kasin kan ha-un, “Uymu araun nan ek-eket ay papel ay nafifitlag ay inuunnan nan chiyuy anghel ay kinmakiatin henan fiayfiay ya henan luta.”

⁹As nan hiyachi, inmuyak as nan anghel, at kinchawku nan ek-eket ay papel. Kenalina, “Araum ya kanum. Munlamiis ay kaman as nan chilon chi iyukan as tapakmu. Ngem as putom at mun-aklet, at pumutugtu.”

¹⁰Enarak nan ek-eket ay papel as nan liman nan anghel, at kenanku. Munlamiis tit-iwa ay kaman chilu as tapakku. Ngem as nan nangokmonak, pinmutug nan putok. ¹¹Angkiay ya wacha nan nangifilin kan ha-un, “Masapor kasinmu epadtu nan ommat henan ongor ay nasyon ya tatakay tukutukun chi kalicha ya as nan ar-aricha.”

Nan Chuwa Ay Nangepaneknek As Nan Tit-iwa

11 Kun pay narpas sa, naichat kan ha-un nan pangluklukud ay kaman surkud, ya naifiakia us kan ha-un na: “Uymu lukchun nan templon Apo Dios ya nan altar, ya filangum nan chiyuycha munchaychayaw hid-i. ²Ngem pay-am ud-ay nan fiattaw nan templo. Achim lukchun, tay naipurang at sa as nan chiyuycha Gentil ay chicha nan mangepaassi henan nasantowan ay siyudad ay Jerusalem ay kamancha cha ikiatkiatin as opat puru ya chuwa ay furan. ³As nan unig nan hanacha furan ay mumpachong as nan hinlifu ya chuwan kiasot ya unum puru ay urkiw, ifiaorkuntu nan chuwa ay tistigok. Mafiachuwanchantu as saku ay mangepaila as ngunguyuscha, ya paneknekanchantu as nan tatakay nan epakaammok kan chicha.”

^{††}10:7 Jer. 7:25; 25:4; Ezek. 38:17; Dan. 9:10; Pal. 11:15-19

⁴Nan nauycha chuwa ay tistigu at chicha nan maepachong as nan chiyuycha chuwa ay kaiw ay olivo ya nan chuwa ay maepatpatngan chi silaw ay wacha as nan sangwanan Apo Dios ay Apon nan tatau asna's luta.[¶] ⁵Mu wachay mamadpachas ay manukiat kan chicha, fumud-ok chi apuy as tapakcha ay mangetemok kan hiya. Hiyachi nan ekatuytu nan am-in ay fumusor ay mamachas ay manukiat kan chicha. ⁶Naichat kan chicha nan kafiaelan ya kalibfengan ay mangepakinak as nan uchan ta achi umud-uchan as nan timpu ay chacha mangepaneknekan as nan enpakaammon Apo Dios kan chicha. Naichat kan chicha nan kafiaelan ay mangepafialin as nan am-in ay chanum as chara, ya palikiatuncha nan tatau asna's luta babaen as nan kumpurmi ay kaugyat ay pomatuy, uray mamen kaat mu hiyasa nan laychuncha ay atun.

⁷As nan marpasan nan nauycha chuwa ay mangepaneknek as nan enpakaammon Apo Dios kan chicha, fomoknagtu nan atap ay animar henan chiyuy lukiar ay kaman fitu ay maid papugna, at makikufiat hiya kan chicha. Amisunantu ya patayunantu chicha.^{§§} ⁸Maenganuytu nan natuy ay achorcha as nan korsa henan nunchinngor ay siyudad ay naelasaan nan Apocha as nan koros. Nan siyudad ay anchi at maepachong ad Sodoma winnu Egipto. ⁹As nan turu ya kakudwa ay urkiw, nan tatau ay murpu henan tunggal nasyon ya tribu ya tatau ay tukutukún chi kalicha ya kubletcha at fuyfuyanchantu nan achor nan hanacha. Achichantu us eparufus ay mailufok chasa. ¹⁰Nan am-in ay tatau asna's luta ay achi omafurot kan Apo Dios at munlagsakchantu

kiapú as nan natuyan nan nauycha chuwa ay pomapadtu. Munfiastacha ya mun-eennettanchantu, tay penarpalikiat nan hanacha chuwa nan tatau asna's luta.

¹¹Ngem as nan narpasan nan turu ya kakudwa ay urkiw, tenakon Apo Dios nan chiyuycha chuwa, at tenmakchugcha. Ongor chi ugyat nan am-in ay nangila kan chicha. ¹²As nan hiyachi, chinngor nan chiyuycha chuwa nan usa ay napigsa ay kali ay nurpu ad chaya ay kanana kan chicha, “Omabrat kayu hena!” Angkiay ya naetag-uycha ad chaya babaen as nan lifuu ay iilaun nan chiyuycha kafusorcha. ¹³As nan hiyasa ay uras, nunkichu as napigsa ay nanachael as nan pagkapuron nan siyudad, ya natuycha nan piton lifu ay tatau. Inmugyat as solet nan nayagyag ay tatau, ya finigfigcha nan pannakafialin Apo Dios ad chaya.

¹⁴Hiyana nan anongos nan maekadwa ay kaugyat ay likiat, ngem kiayud at omali nan maekatlu.

Nan Maekapitu Ay Tarampet

¹⁵Angkiay ya as nan nangepakian-gosan nan maekapitu ay anghel as nan tarampetna, wachacha nan nadngor ay nunkapigsa ay kali ay nurpu ad chaya. Chacha kanan, “Munlapu ad wani, maid tukún as muntoray asna's luta mu achi yangkiay nan Apo takú ay Dios ya hi Cristo ay pinilina. Hi Apo Dios at muntoray in-inkiana.”

¹⁶Angkiay ya nan chuwan puru ya opat ay anam-amá ay nangatokor as nan tronocha as nan sangwanan Apo Dios at nunlukfubcha ay nunchaychayaw kan Apo Dios. ¹⁷Chacha kankan, “Apo Dios ay Mannakafialin as nan am-in ay mawawacha ad wani ya

[¶]11:4 Zac. 4:1-6; Pal. 2:8-11; 3:7-13

^{§§}11:7 Pal. 13:1-18

nawawacha ad maliyam, munyaman kami kan he-a, tay enpailam nan nakaskaschaaw ay pannakafialinmu, ya enlapom ay muntoray.

¹⁸ Ongor chi fungat nan chiyuycha Gentil ay achi omafurot kan he-a, ngem finmungatka us. Ad wani inumchan at nan timpu ay mangokomám as nan am-in ay nunkatuy ya manggun-gunaam as nan chiyuycha pomapadtu ay munserserfi kan he-a ya nan am-in ay tatakam ay manangchaychayaw ay uray nanggatu winnu ap-apud.

Hiyana nan ustu ay timpu ay manachaelam as nan chiyuycha nanachael as nan tatau asna's luta.”

¹⁹ Kun pay narpas chi, natkafian nan templon Apo Dios ad chaya, at naila hid-i nan kasón ay naiittuwan nan naisurat ay turag Apo Dios. Angkiay ya wachachay fiakilat, nunkapigsa ay kali ya komanikong ay kud-or. Nunkichu pay ya inmuchan as napigsa ay choraru.

Nan Fiafiai Ya Nan Tabfiad

12 Kun pay narpas chi, wacha nan nakaskaschaaw ay sinyar ay naepaila ad chaya. Nunpaila nan usa ay fiafiai ay nangafiachu as sumili ay kaman urkiw, ya nangatakchug as nan furan. Nakakorona as hinpuru ya chuwa ay taraw. ²Kiayud at omanak hiya, ya cha mun-ag-akor kiapú as nan chana iliw as ay munpasikar.

³Wacha us nan tukún ay nakaskaschaaw ay sinyar ay naepaila ad chaya. Nunpaila nan ad-acha-an ay tabfiad ay munchachara. Pitu nan uruna ay nakchang as korona, ya hinpuru nan sakkudna. ⁴As nan nangiwetwetana as iwetna, naamong nan pagkatlon nan chiyuycha taraw

ad chaya, ya enpet-agna asna's luta. Angkiay uy tenmakchug as nan sangwanan nan fiafiai ay kiayud omanak ta okmonunantu nan mutun as nan fomoknakiana. ⁵As nan naiyankan nan anakna ay laraki, wacha at nan namros ay nangiyuy as nan kawad-an Apo Dios as nan tronona. Tay nan nauytu onga at etorayana nan am-in ay nasyon. Henan muntorayana, maid poros sug-agna ay kamana epak-or nan lanchok as nan achi mamigfig as nan torayna. ⁶Lenmayaw nan fiafiai ay inmuy henan lukiar henan disyerto ay ensasakianan Apo Dios ay magyanana ta maaywanan hiya hid-i as hinlifu ya chuwan kiasot ya unum puru ay urkiw.*

⁷Kun pay narpas chi, wachay kufiat ad chaya. Hi Miguel ya nan kakadwana ay anheles at kinufiatcha nan tabfiad. Kun pay nan tabfiad ya nan kakadwana us ay anheles at enes-angcha. ⁸Ngem naamis nan tabfiad ya nan kakadwana, ya chaancha at naparufusan ay magyan ad chaya. ⁹As nan hiyachi, naepet-ag manipud ad chaya nan hana ad-acha-an ay tabfiad ya nan anhelesna asna's luta. Nan tabfiad ay ansa at hiyasa challu nan urug ad maliyam ay makali un Diablo winnu Satanas ay mangar-allilaw as nan am-in ay tatau asna's luta.†

¹⁰ Angkiay ya chinngorku nan usa ay napigsa ay kali ad chaya ay kanana, “Ad wani nan natongparan nan nangesarakanan Apo Dios as nan tatakuna, tay enpailana nan pannakafialina ay muntoray. Ad wani us, nan infaorna ay hi Cristo at enpailana at nan kalibfengana. Tay nan nangepabpafiasor as nan iib-a takú as nan sangwanan Apo Dios as inurkiw ya lenafi at naepet-ag manipud ad chaya.

*12:6 Pal. 11:2-3

†12:9 Gen. 3; Isa. 14:12-23; Ezek. 28:13-19; Luc. 10:18

¹¹ Enamis nan iib-a takú hi Satanas babaen as nan charan nan Kordero ya babaen as nan Ammay ay Chamag ay penaneknekancha. Enpapasnekcha ay nun-ekaskasaba uray hiyasay ekatuycha.

¹² Isunga chakayu am-in ay wacha ad chaya, munlagragsak kayu! Ngem chakayu ay wacha henan luta ya henan fiayfiay at ngumunguyus kayu, tay kinmuwab hi Satanas as nan kawad-anyu. Nunsidlay fungatna, tay ammuna ay ak-akettuy nan nayagyag ay timpuna.”*

¹³ Kun pay naammuwan nan tabfiad ay naepet-ag hiya asna's luta, enapoa-porna nan chiyuy fiafiay ay nangiyanak as nan laraki. ¹⁴ Ngem naettan nan fiafiay as chuwa ay payak chi ad-achan ay nawi ta makatayaw ay umuy henan lukiar ay ensasakianan Apo Dios ay magyanana henan disyerto. Tay hidi nan maaywanana as turu ay tawwun ya kakudwa, ya malisiyana nan urug ay hiyasa nan tabfiad.[†] ¹⁵ Angkiay ya infud-ok nan hana urug chi ongor ay chanum ay kaman layus ta maiyanud koma nan fiafiay. ¹⁶ Ngem finadngan nan luta nan fiafiay babaen as nan nuntakan-gana. Hiya at chi ya enokmona nan chanum ay infud-ok nan tabfiad. ¹⁷ Nunsidlay fungat nan tabfiad as nan fiafiay, ya uy nakikufiat as nan tapen nan anakna ay chicha nan cha mangun-unud as nan filfilin Apo Dios ya as nan sursuru ay enpakaammon Jesus. ¹⁸ Angkiay ya uy tenmakchug hiya henan olet nan fiayfiay.

**Nan Kaugyat Ay Animar
Ay Nurpu Henan Fiayfiay**

13 As nan hiyachi, inilak nan kaugyat ay animar ay cha fomoknag henan fiayfiay. Pitu nan uruna ya hinpuru nan sakkudna ay nakchang as korona. Nan chiyuycha uru at nakchangcha as naisurat ay ngadngachan ay kaiinsurto kan Apo Dios.[§] ² Nan ilan nan kaugyat ay animar at kaman leopardo.** Ngem nan chapana at kaman chapana nan makali un bear,^{††} ya nan tapakna at kaman tapak chi layon. Inchat nan tabfiad kan hiya nan mismu ay pannakafialina ya nan kalibfengana ay muntoray akas ari. ³ Nan usa as nan chiyuycha uron nan kaugyat ay animar at kaman wachay sukiatna ay ekatuyna koma, ngem napuy-anan. Naschaawcha am-in nan tatau asna's luta, ya inun-unudcha nan kaugyat ay animar. ⁴ Chinaychayaw nan am-in ay tatau nan tabfiad, tay inchatna nan kalibfengana as nan kaugyat ay animar. Chinaychayawcha us nan nauy kaugyat ay animar. Senarudsudcha, “Ay wachay maepachong as nan nauy ay animar? Ay wacha us chi makaamis kan hiya?”

⁵ Enparufus Apo Dios ay muntoray nan chiyuy kaugyat ay animar as opat puru ya chuwa ay furan ya munkali as penapangas ay maifusor kan Apo Dios.[‡] ⁶ Isunga enlapuna ay mangitudtuchor kan Apo Dios, as nan ngachana, as nan mamagyanana, ya as nan am-in ay mamagyan ad chaya. ⁷ Naparufusan us

§12:12 Pal. 8:13

†12:14 Pal. 11:2-3; 12:6

§13:1 Pal. 16:13; 19:20; 20:10

**13:2 Nan “leopardo” at kaman ad-acha ay atap ay pusa.

††13:2 Nan “bear” at ad-acha ay animar ay anchuan-chuy kok-orongna.

‡13:5 Pal. 11:1-2; 12:6

hiya ay makikufiat ya mangamis as nan tatakon Apo Dios. Naichat pay kan hiya nan kalibfengan ay mangetoray as nan tatau ay nurpu henan tunggal nasyon ya tribu ay nurpu as nan tatau ay tukutukún chi kalicha ya kubletcha. ⁸ Am-in ay tatau asna's luta at munchaychayawchantu as nan chiyuy kauugyat ay animar, omangkiay nan chiyuycha wachay ngachancha as nan liblu ay naelestaan nan ngadngachan nan chiyuycha wachay fiyagcha ay maid patingkiana. Sakbay mafiayang nan luta, naisurat nan ngachancha as nan chiyuy liblon nan Kordero ay naichaton.

⁹ Nan wachay ingana ay chumngor at masapor chumngor. ¹⁰ Nan natudingan ay maifiarud at maifiarud challu, ya nan natudingan ay matuy babaen as espada at mapatuy babaen as espada. Isunga masapor eta-un nan tatakon Apo Dios chi likiatcha, ya ituruycha ay muntalek.

Nan Kauugyat Ay Animar Ay Nurpu As Nan Luta

¹¹ Angkiay ya inilak nan usa pay ay kauugyat ay animar ay cha fomoknag henan luta. Wachay chuwa ay sakkudna ay kaman sakkud chi kordero, ngem nan kalina at kaman kalen chi tabfiad.[¶] ¹² Wacha kan hiya nan am-in ay kalibfengan nan enmon-ona ay kauugyat ay animar, ya enosarna ay nunsferi kan hiya. Peneletna nan am-in ay tatau asna's luta ay chayawuncha nan enmon-ona ay animar ay napuyanan chi sukiatna ay ekatuyna koma. ¹³ Nan maekadwa ay animar at enenatna nan nakaskaschaaw ay sinyar, kaman as nan nangepar-iyana as apuy ay nurpu ad chaya ay iilaun nan tatau. ¹⁴ Enallilawna nan am-in ay tatau asna's luta babaen as nan chiyuycha nakaskaschaaw ay sinyar ay naeparu-

fus ay epailana as nan sangwanan nan enmon-ona ay animar. Finilina chicha ay mun-ammacha as kapadpachong nan enmona ay animar ay pangchayawcha challu as nan nauy enmona ay animar ay nafiakag as espada, ngem nataku challu. ¹⁵ Naparufusan us nan maekadwa ay kauugyat ay animar ay mangtaku as nan enammaancha ay kapadpachong nan enmona ay animar ta makakali ya makaekeddeng ay mangepapatuy as nan am-in ay achi munchayaw kan hiya. ¹⁶ Penelet us nan maekadwa ay animar ay mamarkaan nan am-in ay tatau as nan kannawan ay limacha winnu as ketongcha. Uray nan nangangatu ay tatau ya fiakun, nunkafiaknang ya nunkapugli, mafiabfiaor ya fiakun at peneletna chicha ay mamarkaancha. ¹⁷ Enatna chi ta maid poros taku as lomaku winnu mun-elaku sukúd mamarkaan as nan ngachan nan enmona ay kauugyat ay animar, winnu nan numero ay sinyar nan ngachana.

¹⁸ Hiyana nan manaporan as kenasilib. Mu wachay kenasilib at numnumun ay mangammu as nan laychun ay kanan nan numeron nan kauugyat ay animar. Tay nan numero at pachong nan ngachan chi taku. Nan numero at unum kiasot ya unum puru ya unum.

Nan Kordero Ya Nan 144,000 Ay Ensarakana

14 Angkiay ya inilak nan Kordero ay nangatakchug henan chuntug ay Sion ya kadwana nan hinkiasot ya opat puru ya opat ay lifu ay tatau. Naisurat as ketongcha nan ngachan nan Kordero ya nan ngachan Amana. ² Chinngorku nan usa ay kali ay nurpu ad chaya ay kaman wawak chi ongor ay chanum, ya kaman as nan napigsa ay kud-or. Kaman us kiangos

[¶]13:11 Pal. 13:1; 16:13; 19:20; 20:10

chi cha makutkutingting ay ongor ay arpa. ³Nangatakchugcha nan hinkiasot ya opat puru ya opat ay lifu ay tatau ay manasakiang as nan trono, opat ay matatau ay nafiyang, ya chiyuycha anam-amá. Chacha munkankanta as firarú ay kanta ay chicha yangkiay nan makaekanta, tay chicha nan nawayawayaan as nan am-in ay tatau asna's luta. ⁴Chicha us nan lanaraki ay chaan nangepaassi as achorcha maepangkep as nan makiskissuyan as fianafai, tay kanayon ay nacharoscha. Chacha ununuchun nan Kordero as nan am-in ay ay-ayana. As nan am-in ay tatau, chatona nan nawayawayaan ta chicha nan omona ay maichaton kan Apo Dios ya as nan Kordero. ⁵Chancha poros nunkutkutum. O, maid poros maepabpafiasor kan chicha.

Nan Turu Ay Angheles

⁶Angkiay ya inilak nan usa pay ay anghel^{§§} ay cha muntat-ayaw as ngatu, ya wacha nan ammay ay chamag ay maid patingkiana ay uyna ekasaba as nan am-in ay tatau asna's luta, henan tunggal nasyon ya tribu, ya as nan tatau ay tukutukún chi kalicha ya kublecha. ⁷Nunkali as napigsa, “Chaychayawunyu hi Apo Dios, ya chaychayawunyu nan pannakafialina, tay inumchan nan timpu ay mang-okomana as nan tatau. Chayawunyu nan namayang as nan chaya, luta, fiayfiay ya chiyuycha ugwor.”

⁸Angkiay ya wacha nan maekadwa ay anghel ay immunud ay nangali, “Nachachael at! Nachachael nan nunchinngor ay siyudad ay Babilonia! Tay nan chiyuycha i-Babilonia at finutangcha nan am-in ay nasyon as

nan fiayascha ay maepachong as nan nunsidla ay nangepapasancha as nan assi ay lachokcha.”

⁹Nunkali as napigsa nan maekatlu ay anghel ay immunud kan chicha. Kenalina, “Nan chiyuycha manaychayaw as nan kaugyat ay animar ya as nan enammaancha ay kapadpachong nan hana ay animar, ya namarkaan chi ketongcha winnu limacha as nan markan nan kaugyat ay animar ¹⁰at ikopunchantu nan naetatasa ay fiayas ay chaan nasubstuforan ay hiyasa nan maepachongan nan kaugyat ay maid poros sugangna ay fungat Apo Dios. Mapalikiatchantu us as nan apuy ya as nan cha mapuppuoran ay asufre ay iilaun nan nasantowan ay angheles ya nan Kordero. ¹¹Nan asok nan apuy ay cha marmarpalikiat kan chicha at cha munpangapangatu in-inkiana. Inurkiw ya lenafi ay maid poros kuminkinkan nan muniwliwasan nan chiyuycha nunchaychayaw as nan kaugyat ay animar ya as nan enammaancha ay kapadpachongna, ya nan uray ngachana ay namarkaan as nan ngachana.”

¹²Isunga masapor mun-eta-un nan tatakon Apo Dios ay chicha nan manongtongpar as nan filfilina ya mangiturturuy ay muntalek kan Jesus.

¹³Angkiay ya chinngorku nan usa ay kali ay nurpu ad chaya ay kanana, “Isuratmu na: Munlapu ad wani, naki-asatcha nan nunkatuy ay enmafurot kan Apo Jesus.”

“O-a! Tit-iwa met sa,” ensongfiat nan Espiritu Santo. “Mun-iblaychantu as nan nalikiat ay chunucha, tay awatuncha nan ammay ay nunfianakian nan enenatcha.”

§§14:6 14:6, 8-9, 14-15, 17-18; 15:1-16:21

Nan Maaniyan Nan Tatau Asna's Luta

¹⁴Kun pay narpas chi, inilak nan usa ay munpupukaw ay lifuu ay nangatokoran nan kaman taku ay nakakorona as naamma as fialetok ya nanangchun as tachum ay kompay. ¹⁵Angkiay ya femmoknag nan usa pay ay anghel as nan templo ad chaya, ya chana ifugukiaw as nan chiyuy nangatokor as nan lifuu, “Ayu! Araum nan kompaymu ya uyka mun-ani, tay panag-aani met ad wani. Nabkiasancha at nan maani ay chicha nan tatau asna's luta.” ¹⁶Isunga nan nangatokor as nan lifuu at nunkompay asna's luta, at naani at nan maani.

¹⁷Kun pay narpas sa, inilak nan usa pay ay anghel ay femmoknag as nan templo ad chaya, ya inuunnana us nan tachum ay kompay.

¹⁸Angkiay ya femmoknag nan usa pay ay anghel ay nurpu as nan kawad-an nan altar. Hiya nan mangay-aywan as nan apuy. Infukiawna as nan kadwana ay nanangchun as nan tachum ay kompay, “Ayu! Araum nan tachum ay kompaymu ya uymu kompayun ay mamuras as nan chiyuycha fukias nan ubas aschi's luta, tay nor-omcha at.” ¹⁹Isunga inwasiwasna nan kompayna asna's luta ay namuras as nan am-in ay fukias nan ubas, at entap-orna as nan ad-achan ay munchetchetchetan as ubas ay maepachongan nan kauugyat ay fungat Apo Dios. ²⁰Naikiatikiatin ay nachetchet nan chiyuycha fukias nan ubas henan fiakun sakop nan siyudad. Nunlapu as nan munchetchetchetan at enmayas chi chara ay inumchan as turon kiasot ya chuwan puru ay kilometro nan kaachawwina ya inkiana usa ya kakudwa ay metro nan kaposongna.*

Nan Pitu Ay Angheles Ya Nan Anongos Ay Likiat

15 Kun pay narpas chi, inilak kasin nan usa pay ay am-amud ya nakaskaschaaw ay sinyar ad chaya. Wachacha nan pitu ay angheles ay nangiyali as pitu ay kauugyat ay pomatuy. Chatona nan anongos, tay as nan marpasan nan chiyuycha chusa, munpatingkia nan kauugyat ay fungat Apo Dios.

²Inilak us nan kaman fiayfiay ay naamma as sarming ay nakaslangan as apuy. Nan chiyuycha nangamis as nan kauugyat ay animar ya nan naammaan ay kapadpachongna at nangatakchugcha henan olet nan kaman fiayfiay. O, chicha nan chaan nanaychayaw as nan chiyuycha animar winnu nunpamarka as nan numeron nan ngachana. Inuunnanchay arpa ay inchat Apo Dios kan chicha, ³ya chacha kankantaun nan kantan Moises ay taku ad pus-uy ay nunserserfi kan Apo Dios ya nan kantan nan Kordero. Kenantacha,

“Apo Dios ay Mannakafialin as nan am-in, amud ya nakaskaschaaw nan en-enatmu.

He-a nan aren nan am-in ay nasyon.

Nalintig ya ustu nan chiyuycha en-enatmu.

⁴Maid met achi mamigfig ya mangichaychayaw kan he-a, Apo.

Tay he-a yangkiay nan nasantowan.

Omalichantu nan am-in ay tatau as nan sangwanam ay manaychayaw kan he-a. Murpucha henan am-in ay nasyon, tay nailacha nan am-in ay nalintig ay en-enatmu.”

⁵Kuncha pay narpas ay nunkankanta, inilak ay natkafian nan Kasasantowan ay Lukiar as nan templo ad chaya ay kawad-an nan naisurat ay filfilin

*14:20 Pal. 19:17-18; As nan kali ay Griego at “inkiana as nan fiakiang chi kafiayu”.

Apo Dios.[†] ⁶ As nan hiyachi, fenmoknag as nan templo nan chiyuycha pitu ay angheles ay nangiyali as nan pitu ay kauugyat ay pomatuy. Nunfiafiachucha as nafiaror ay nacharos ya mun-amoselap ay lopot ay panukaw, ya tunggal usa at wachay naamma as fialeto ay naepopotepot as tagrangcha. ⁷ Angkiay ya nan usa as nan chiyuycha opat ay munkik-iwi at inwarasna as nan pitu ay angheles nan pitu ay mallokong ay naamma as fialeto ay nunkapnu as nan kauugyat ay fungat Apo Dios ay matatuku in-inkiana. ⁸ Napnu nan templo as asok ay mangepaila as nan kenaa-mud ya pannakafialin Apo Dios. Isunga maid nakaskop hid-i inkiana narpas nan pitu ay kauugyat ay pomatuy ay inyalen nan pitu ay angheles asna's luta.

Nan Pitu Ay Mallokong Ay Napnu As Kauugyat Ay Fungat

16 Angkiay ya chinngorku nan usa ay napigsa ay kali ay nurpu as nan templo ay chana kanan as nan pitu ay angheles, “Uyyu ikuyag aschi's luta nan pitu ay mallokong ay nunkapnu as kauugyat ay fungat Apo Dios.”[‡]

² Isunga nan omona ay anghel at in-muy ay uy nangikuyag as nan naiittu as nan mallokongna aschi's luta. Kauugyat ya putputallig ay kulid nan nurmu as nan achor nan tatau ay namarkaan as nan markan nan kauugyat ay animar ya as nan chiyuycha nanaychayaw as nan enammaancha ay kapadpachongna.

³ Nan maekadwa ay anghel at inkuyagna nan naiittu as nan mallokongna henan fiayfiay. Nunfialin nan chanum as chara ay kaman charan

chi natuy ay taku, at natuycha am-in nan wacha henan fiayfiay.

⁴ Angkiay ya nan maekatlu ay anghel at inkuyagna nan naiittu as nan mallokongna henan chiyuycha wawwang ya ugwor, at nunfialin nan chanum as chara. ⁵ Chinngorku ay kanan nan anghel ay mangay-aywan as nan chanum, “He-a nan Nasantowan ay mawawacha ad wani ya nawawacha ad maliyam. Nalintig nan enkeddengmu ay chusan nan tatau. ⁶ Tay nan chiyuycha manangotettet chi ukialicha ay tatau at penatuycha nan tatakum ya nan chiyuycha pomapadtu ay infiaormu ay enmayas nan characha. Isunga ad wani, chara nan cham epaikop kan chicha. Hiyasa nan libfengna ay chusacha.”

⁷ Angkiay ya chinngorku nan kali ay nurpu as nan altar ay kanana, “Apo Dios ay Mannakafialin as nan am-in, ustu ya nalintig nan enkeddengmu ay chusan nan tatau.”[¶]

⁸ Nan maekap-at ay anghel at inkuyagna nan naiittu as nan mallokongna as nan urkiw. Isunga kaskasin enmatong nan urkiw ya napanarufusan ay mamalikiat as tatau babaen as nan omatngig ay atongna. ⁹ Naesasap-uycha as nan omatngig ay atongna. Isunga intuchorcha nan ngachan Apo Dios ay hiya nan wachay kalibfengana as nan chiyuycha kauugyat ay pomatuy. Chaancha us poros nunfiafiawi winnu chinaychayaw hi Apo Dios.[§]

¹⁰ Angkiay ya nan maekalema ay anghel at inkuyagna nan naiittu as nan mallokongna as nan tronon nan kauugyat ay animar. Hiya at chi ya ngen-mongot nan intiru ay muntortorayana.

[†]15:5 Heb. 9:4

[‡]16:1 Exo. 7:14-11:10

[¶]16:7 Pal. 6:9-11

[§]16:9 Pal. 9:20-21; 16:11

Kenarat nan tatakú nan chilacha kiapú as nan putputallig ay chacha iliwás,¹¹ ya intuchorcha hi Apo Dios ad chaya kiapú as nan putputallig ay kulidcha. Ngem chaancha poros infiafiawi nan mangotettet ay en-enatcha.

¹² Angkiay ya nan maekan-um ay anghel at inkuyagna nan naiittu as nan mallokongna henan ad-acha ay wawwang ay Eufrates. Hiya at chi ya namag-anan nan wawwang ta maesakiana as ayun nan chiyuycha ari ya sosorchachucha ay murpu as apét fomokfoknakian nan urkiw.¹³ Angkiay ya inilak nan turu ay anennet ay kaman tugtug chi ilacha. Femmoknag nan usa as nan tapak nan tabfiad. Nan usa at femmoknag as nan tapak nan kauugyat ay animar, ya nan usa us at femmoknag as nan tapak nan achi tit-iwa ay pomapadtu.¹⁴ Chicha nan chiyuycha anennet ay makafiael ay mangedkamkaman as nakaskaschaaw ay sinyar. Umuycha nan hanacha turu henan intiru ay luta ay mangamong as nan am-in ay arari ta uycha makikufiat kan cha Apo Dios ay Mannakafialin as nan am-in as nan urkiw ay mang-okomána as nan am-in ay tatakú.

¹⁵ Numnumunyu nan kenalen Apo Jesus, *“Omaliyaktu ay kaman as nan omaliyan nan mangaakiw!”* *Nakiasat nan taku ay munpuyat ya nangafiachu ay nakasakiana ay maman-ud as nan omaliyan nan apuna ta achi forfollachan ya achi mafaiinan as nan uyna manib-atan kan hiya.”*

¹⁶ Angkiay enamong nan chiyuycha anennet nan chiyuycha ar-ari ay kadwacha nan sosorchachucha henan lukiar ay makali un Armagedon as nan kalen nan Hebreo.

¹⁷ As nan anongos, nan maekapitu ay anghel at inkuyagna nan naiittu as

nan mallokongna as nan angin. Hiya at chi ya wacha nan napigsa ay kali ay nurpu as nan trono as nan templo ay kanana, *“Narpas at!”*¹⁸ Angkiay ya wachachay fiakilat ya komanikong ay kud-or ya kauugyat ay kichu. Maid poros maepachongan nan kenapigsan tona ay kichu nunlapu pay laing as nan nafiayangan chi tatakú, tay hiyana nan kapigsaan.¹⁹ Nunkatluwun nan kichu nan nunchinngor ay siyudad ay Babilonia ya nachachael us nan am-in ay siyudad asna's luta. Chaan challu liniw-an Apo Dios ay manusa as nan chiyuycha i-Babilonia. Isunga peneletna chicha ay umikop as nan tasa ay napnu as kauugyat ay fungatna.²⁰ Kun pay nunkichu, am-in ay luta ay liniliwus chi fiayfiay ya am-in ay chuntug at namaidcha.²¹ Nurpu ad chaya nan anad-acha-an ay choraru ay nag-as ay umuy as leman puru ay kilo nan kachagsun nan usa, ya naitungorcha as nan tatakú asna's luta. Isunga kaskasin intuchor nan tatakú hi Apo Dios kiapú as nan choraru, tay kauugyat as solet nan hana ay likiat.

Nan Nunchinngor Ay Fiafiay Ay Mangepabpafiyad As Kuwana

17 Kun pay narpas chi, enmali kan ha-un nan usa as nan pitu ay angheles ay kawad-an nan pitu ay mallokong, ya kanana kan ha-un, *“Aka ta epailak kan he-a nan chusan nan nunchinngor ay fiafiay ay mangepabpafiyad as achorna. Hiyana nan siyudad ay nakiaub as nan sag-un nan ongor ay wawwang.”*² Nan ar-ari asna's luta at enpappapaschay assi ay lachokcha kan hiya. Uray nan tatakú asna's luta at kaman finutang nan fiayasna ay maepachong as nan nangepappapasana as assi ay lachokna.”

**16:15 Mat. 24:42-44; 1 Tes. 5:2

³As nan hiyachi, pinmigma nan pan-nakafialin nan Espiritu Santo kan ha-un, ya inyuyak as nan anghel henan disyerto. Inilak hid-i nan fiafiyai ay nunsasakay as nan kauugyat ay animar ay munchachara ay pitu nan uruna ya hinpuru nan sakkudna. Nan intiru ay achor nan chiyuy animar at nasuratan as ngadngachan ay manginsurtu kan Apo Dios. ⁴Nunfiafiachu nan fiafiyai as violet ya munchachara ay kaman fiachon chi ari. Naarkosan us hiya as fioletok, nunkafiaror ay fiatu ya perlas. Inuunnana nan tasa ay fioletok ay napnu as kaiisiw ya assi ay nunfianakian nan nangepappapasana as assi ay lachokna. ⁵Naisurat as ketongna nan ngachan ay wacha nan naetatafun ay laychuna ay kanan. Nan naisurat at hiyana: “Nan Nunchinngor ay Babilonia, nan enan chi fianafiai ay mangepabpafiayad as achorna ya nurpuwan chi am-in ay kaiisiw asna's luta.” ⁶Inilak ay nafutang nan fiafiyai as charan nan tatakun Apo Dios ay chicha nan napatuy kiapú as nan nangepaneknekancha as nan pammaticha kan Jesus.

As nan nangil-ak kan hiya, naschaawak as solet. ⁷Ngem kenalen nan anghel kan ha-un, “Adchi t'uyka maschaaw? Epakaawatku kan he-a nan laychun ay kanan nan chaan naepakpakaammu ad kasin ay maepangkep as nan fiafiyai ya nan chiyuy nunsasakayana ay kauugyat ay animar ay wachay pitu ay uruna ya hinpuru ay sakkudna. ⁸Nan kauugyat ay animar ay inilam at nawawacha ad kasin, ngem natuy ad wani. As kasin at fomoknagtu henan lukiar ay kaman fitu ay maid papugna ya maiyuy as nan pakachachaelana in-inkiana. Nan tatakun asna's luta ay maid ngachancha ay naisurat as nan liblu ay naelestaan nan ngadngachan nan wachay fiyagna ay maid patingkiana sakbay mafiyang nan luta at maschaawcha as nan

mangil-ancha as nan kauugyat ay animar. Maschaawcha, tay natataku ad kasin, natuy ad wani, ya munpailantu kasin.”

⁹Kenalen pay nan anghel kan ha-un, “Hiyana nan manaporan as kenasilib ta maawatanyu chaná. Nan laychun ay kanan nan pitu ay uru at pitu ay filig ay tomotokoran nan fiafiyai. ¹⁰Nan usa us ay laychuna ay kanan at pitu ay ari. Nakaan at nan lema kan chicha, kutug ay cha muntortoray nan usa ad wani, ya wacha pay nan usa ay omalintu. Ngem as nan kasina maepail-an at hen-omaketan yangkiay nan maparufusanana ay muntoray. ¹¹Nan chiyuy kauugyat ay animar ay natataku ad kasin ya natuy ad wani at hiya nan maekawaru ay ari, ngem usa challu hiya as nan chiyuycha pitu ay ari. Awni at maiyuy as nan pakachachaelana in-inkiana.

¹²“Nan hinpuru ay sakkud ay inilam at chicha nan hinpuru ay ari ay chaan pay nuntoray. Ngem maichattu kan chicha nan kalibfengan ay maketoray as nan kauugyat ay animar as usa ay uras. ¹³Us-usa challu nan pangkepcha. Ipurangchantu nan pannakafialincha ya kalibfengancha ay muntoray as nan kauugyat ay animar. ¹⁴Kufiatunchantu nan Kordero. Ngem nan Kordero ya nan chiyuycha matalek ay umun-unud kan hiya ay enayakian ya pinilen Apo Dios at amisunantu chicha, tay hiya nan Apo as nan am-in ay apo ya Ari as nan am-in ay ari.”

¹⁵Kenalen pay nan anghel kan ha-un, “Nan chiyuycha wawwang ay inilam ay tenmotokoran nan fiafiyai ay mangepabpafiayad as achorna at chicha nan ongoongor ay tatakun ay nurpu henan nasasyon, nan chiyuycha tribu ya tatakun ay tukutukún chi kalicha ya kubletcha. ¹⁶Ingluntu nan chiyuy inilam ay kauugyat ay animar ya nan hinpuru ay sakkud nan chiyuy fiafiyai ay mangepab-

pafiyad as achorna. Araunchantu nan am-in ay wacha kan hiya, ya lafusan-chantu hiya. Ischachantu nan lamana, ya puoranchantu nan mayagyag.¹⁷ Maekaman chaná kan hiya, tay hi Apo Dios nan mangepaus-usa as numnumcha ay mangtongpar as nan pangkepna. Isunga inpurangcha as nan kauugyat ay animar nan kalibfengancha ay muntoray inkiana matongpar nan am-in ay kenalen Apo Dios.

¹⁸“Nan fiafiai ay inilam at hiya nan nunchinngor ay siyudad ay mangetoray as nan am-in ay ar-ari asna's luta.”

Nan Machachaelan Nan Siyudad Ay Babilonia

18 Kun pay narpas na, inilak nan usa pay ay anghel ay cha komsop ay nurpu ad chaya. Mafigfigfig nan kafiaelana, ya sinilawan nan napigsa ay munamoselapana nan intiru ay luta.² Inpigsana ay nangifukiaw, “Nachachael! Nachachael at nan nunchinngor ay siyudad ay Babilonia! Nunfialin at ad wani as mamagyanan nan chiyuycha anennet ya muntabtafunan nan am-in ay mangotetet ay espiritu. Omap-aponan us nan chiyuycha kossel ay maifilang as naruket ya kaiisiw.³ Tay nan am-in ay nasyon at inikopcha nan fiayasna ay maepachong as nan am-in ay assi. Nan chiyuycha ar-ari asna's luta at enpapaschay assi ay lachokcha kan hiya, ya nan chiyuycha nigusyante asna's luta at finmaknangcha as nan nunsidla ay nangepapasana as assi ay lachokna.”

⁴ Angkiay ya chinngorku nan usa pay ay kali ay nurpu ad chaya ay kanana, “Chakayu ay tatakok, mak-ak kayu henan hana ay siyudad ta achi kayu maetapi as nan fiasfiasorna, ya ta achi kayu us maetapi as nan chusana.

⁵Tay ongoongor chi fiasfiasorna ay kamancha natot-or-op inkiana ad

chaya, ya achi liwliw-an Apo Dios nan kenamangotettetna.

⁶Epaleknan Apo Dios kan hiya nan likiat ay kaman as nan enpaleknana as nan tapina.

O, epaleknana kan hiya as mamen chuwa nan enpaleknana ay likiat kan chicha.

Nan kenaengel nan fiayas ay enpaikopna as nan tapina ay tataku at munchubliyun Apo Dios nan kenaengel nan fiayas ay epaikopna kan hiya.

⁷O, nan kenaongor chi nangepapasana as assi ay lachokna ya kenapangasna at assessa us nan kenaongor nan iliwasma ya ngunguyusna ay ichusan Apo Dios kan hiya.

Tay chana epangpangas as numnumna un,

‘Ha-un met nan reyna! Fiakunak ellakas, ya achektu poros mapachasan nan assessa ay ngunguyus.’

⁸Kiapú as na, as nan usa yangkiay ay urkiw, omalintu kan hiya nan chiyuycha kauugyat ay pomatuy ay kaman as nan utúy, ngunguyus, fitel, ya apuy.

O, mapuorantu hiya, tay mannakafialin hi Apo Dios ay manusa kan hiya.”

⁹Isunga nan chiyuycha ar-ari asna's luta ay nangepappapas as assi ay lachokcha kan hiya ya nangkiankianas as nan kenarachokna at pararuntuy ngunguyus ya akorcha kiapú henan siyudad as nan mangil-ancha as nan asokna as nan chana mapuppuoran.¹⁰ Kiapú as ugyatcha ay maetapi as nan iliwasma, mangatakchugchantu as nan achawwi, ya kanancha, “Kasusug-ang! Anuy paat kasusug-ang nan chiyuy nunchinngor ay siyudad ay Babilonia! Uray kun mafigfigfig ay siyudad, ngem as nan usa yangkiay ay uras, nachachael at.”

¹¹Nan chiyuycha nigusyante at munakor ya ngumuyuscha us, tay maid at

lomaku as nan elakucha. ¹²O, maid lomaku kan chicha as naamma as fiale-tok, silver ya nan chiyuycha nafi-aror ay fiatu ya perlas. Maid us lomaku as anam-ammay ay lopot ay panukaw, nunkangina ay lopot ay violet, ya lopot ay munchachara ya sida. Maid us lomaku as nan am-in ay karasen chi munfiangu ay kai-wcha ya nan am-in ay karasen chi ka-ichin ya naamma as fiab-an chi elepante, nunkangina ay kaiw, kianfiang, lanchok ya naamma as am-ammay ay fiatu ay makali un marfil. ¹³Maid us lomaku as sinamon ay fiangfiangru, munfiangu ay lana, insenso, mirra ya frankensenso. Maid us lomaku as fiayas, mantika, am-may ay alina, ya trigo. Maid us lomaku kan chicha as fiaka ya karnero, kafiayu ya kalesa, ya uray taku ay mapelet ay mafiabfiaor.

¹⁴Chatona ay nigusyante at kanan-chantu kan hiya, “Kayman! Namaid-cha nan anam-ammay ay laraychum ay kuwaun. Nan am-in ay kenafiaknangmu ya kaichayawam at namaid, ya achimtu poros kasin mad-anan chicha.” ¹⁵Nan chiyuycha nigusyante ay finmaknang as nan nun-el-elakwancha henan siyudad ay ansa at mangatakchugchantu henan achawwi kiapú as ugyatcha ay maetapi as nan iliwasna. Mun-akorchantu ya ngumuyuschantu as solet, ¹⁶ya kanan-cha, “Kasusug-ang! Anuy paat kasusug-ang nan chiyuy nunchinngor ay siyudad ay Babilonia! Tay ad kasin, nunfi-afiachucha nan umiili hid-i as lopot ay panukaw, nunkangina ay lopot ay violet ya munchachara. Naarkoarkosancha us as fiale-tok ya nafi-aror ay fiatu ya perlas. ¹⁷Ngem as nan usa yangkiay ay uras, namaid at nan am-in ay kenafiaknangcha.”

Am-in us nan kapetan nan chiyuycha papor, nan chiyuycha munlurukian, ya nan chiyuycha munchunchunu as nan papor ya am-in ay omar-ara as pagfiyagcha ay murpu henan

fiayfiay at mangatakchugchantu as nan achawwi. ¹⁸Mun-akorchantu as nan mangil-ancha as nan asok ay cha murmurpu henan siyudad ay cha mapuppuoran, ya ifukiawchantu, “Ay wachay siyudad as maepachong as nan nunchinngor ay siyudad? Maid poros!” ¹⁹Pay-anchantu as chapor nan urucha ay mangepaila as ongor ay tutuyucha ya mun-akorcha ya ngumuyuscha ay mangali, “Kasusug-ang! Anuy paat kasusug-ang as solet nan nunchinngor ay siyudad! Nan hana ay siyudad nan finmaknangan nan am-in ay wachay paporna. Ngem as nan usa yangkiay ay uras at namaid at nan am-in.”

²⁰Chakayu ay wacha ad chaya at munlagragsak kayu koma. Chakayu us ay tatakon Apo Dios, apostolesna ya chakayu ay pomapadtuna at munlagragsak kayu koma us, tay chinusan Apo Dios nan hana ay siyudad kiapú as nan enatna kan chakayu.

²¹Angkiay ya wacha nan usa ay man-nakafialin ay anghel ay nangokwat as fiatu ay kaman as nan kaad-achan chi ad-acha-an ay losóng, at entap-orna henan fiayfiay. Kenalina, “Assenantu nan kauugyat ay machachaelantu nan nunchinngor ay siyudad ay Babilonia, ya achi kasin mail-ila. ²²Maidtu mad-madngor henan chiyuy ay siyudad as kankantan nan chiyuycha munkankanta, kutingting nan chiyuycha munkutkutingting as arpa, koraling nan chiyuy-cha munkorkoraling ya kiangos nan tarampet nan chiyuycha muntartaram-pet. Maid us kasin maanapan hid-i as nunkaraing ay mun-am-amma as kumpurmi ay maammaan, ya maid us madmadngor as panugpug chi cha mun-fiayfiayu, tay maid poros fiayuwun-cha. ²³Maidtu poros mumpaspaskud as uray usa ay pingki, ya maid us mad-madngor as kalen chi chumuyas ya nan maichuyas. Chatona nan chusan

nan Babilonia, tay nan chiyuycha ni-gusyante hid-i at chicha nan kafiaknangan ya katorayan asna's luta. Nan am-in ay nasyon asna's luta at naallilawcha babaen as nan nunsarsaromangkaancha.
²⁴ Nachusa nan Babilonia, tay hid-i nan finmud-okan nan charan nan chiyuycha pomapadtu ya nan tatakon Apo Dios ya nan am-in ay napatuy asna's luta.”

Nan Lagragsak Nan Chiyuycha Wacha Ad Chaya

19 Kun pay narpas na, chinngorku nan kaman napigsapigsa ay kalen chi ongoongor ay tatau ad chaya ay cha mangifugfukiaw,

“Machaychayaw hi Apo Dios! Nan kae-sarakanan, kaichayawan ya pan-nakafialin at wacha kan hiya,

² tay tit-iwa ya nalintig nan atuna ay mun-okóm. Enkeddengna nan kachusaan nan nunchinngor ay fiafiai ay mangepabpafiayad as achorna, tay munlumu hiya as fumasoran nan tatau babaen as nan mangepapasana as assi ay lachokna. Enes-ang Apo Dios as nan nauy fiafiai nan nangpatuyana as nan chiyuycha munserserfi kan Apo Dios.”

³ Kasincha infukiaw,

“Machaychayaw hi Apo Dios! In-inkiana ay cha munpangpangatu nan asok ay murpu henan cha mapuoran ay siyudad.”

⁴ Angkiay ya nan chuwan puru ya opat ay anam-amá ya nan opat ay matatau ay nafiyang at nunlukfubcha ay nunchayaw kan Apo Dios ay nangatokor as nan tronona. Kenalicha, “Amen! Machaychayaw hi Apo Dios!”

Nan Chuyas Nan Kordero

⁵ Angkiay ya wacha nan kali ay nurpu as nan kawad-an nan tronon Apo Dios ay kanana,

“Chakayu am-in ay munserserfi ya munchaychayaw kan Apo Dios, uray mu nangatu winnu ap-apud kayu at chayawunyu hi Apo Dios takú.”

⁶ Angkiay ya chinngorku nan kaman napigsapigsa ay kalen chi ongoongor ay tatau ay kaman as nan wawak chi ongor ay chanum, ya kaman napigsa ay kud-or. Kenalicha ay nangekanta,

“Machaychayaw hi Apo ay Dios. Tay nan Apo ay Dios takú ay Mannakafialin as nan am-in at hiya nan cha muntoray.

⁷ Munlagragsak takú koma as solet, ya chayawun takú koma nan pannakafialina, tay nan uras nan munchuyasan nan Kordero at umchan. Nan ichuyasna ay fiafiai at nakasakiana.

⁸ Naparufusan ay mangifiachu as nacharos ya mun-amoselap ay lopot ay pukpukkawan ay naichat kan hiya.”

Nan laychun ay kanan nan pukpukkawan ay lopot at hiyasa nan chiyuycha nalintig ay cha atuaton nan tatakon Apo Dios.

⁹ Angkiay ya kanan nan anghel kan haun, “Isuratmu na: Nakiasat nan tatau ay naayakian ay makekan as nan chuyas nan Kordero.” Hana at tuptupan, “Chatona nan tit-iwa ay kalen Apo Dios.”

¹⁰ As nan nangaliyana's chi, nunlukfufiak as nan sangwanana ay munchayaw koma kan hiya, ngem kenalina, “Achim atun sa! Hi Apo Dios yangkiay nan chayawum! Tay usaak ay munserserfi kan Apo Dios ay kaman kan he-a ya as nan iib-am ay mangepaneknek as nan sursuru ay enpakaammon Jesus. Tay nan enpaifiagfiakian nan Espiriton Apo Dios as nan chiyuycha pomapadtu at nurpu challu as nan enpakaammon Jesus.”

Nan Nunsasakay As Nan Munpupukaw Ay Kafiayu

¹¹ Angkiay ya inilak ay natkafian ad chaya, at femmoknag nan munpupukaw ay kafiayu. Nan nunsasakay at nangadnan as Matalek ya Tit-iwa. Nalintig nan atuna ay mun-okóm, ya nalintig us nan atuna ay makikufiat as nan kafusorna. ¹² Nan matana at kaman kumarkiarud ay apuy, ya ongor chi korona as uruna. Wacha us nan naisurat kan hiya ay ngachana, ngem maid nangammu as nan laychun ay kanan nan naisurat mu achi yangkiay hiya. ¹³ Nunfiafiachu as kummayad ay naisiwsiw as chara, ya nan enpangachancha kan hiya at Kalen Apo Dios.†† ¹⁴ Nan ongoongor ay sorchachu ay tatakuna ad chaya at immunudcha kan hiya. Nunsasakaycha us as panukaw ay kafiayu, ya nunfiafiachucha as nacharos ay lopot ay panukaw. ¹⁵ Nan chiyuy nangadnan as Kalen Apo Dios at wachay tachum ay espada ay fomokfoknag as tapakna ay iyamisna henan am-in ay nasyon. As nan mangetorayanantu kan chicha, maid poros sugangna ay kamana epak-or nan lanchok as nan achi mamigfig as nan torayna. Epailanantu nan kauugyat ay fungat Apo Dios ay Mannakafialin as nan am-in, tay chusaunantu chicha ay kamana cha ikiatkiatin nan ubas ta fomoknag nan unusna. ¹⁶ As nan fiachuna ay kummayad ya urpuna at naisurat nan nauy ay ngachan:

“Ari as nan am-in ay ari ya Apo as nan am-in ay apo.”

¹⁷ Angkiay ya inilak nan usa ay anghel ay nangatakchug as nan urkiw. Infukiawna as nan am-in ay kossel ay cha muntat-ayaw, “Akayu! Maamong kayu ay makekan as nan ongor ay naesakiana as nan sichantu Apo Dios para

kan chakayu. ¹⁸ Omali kayu ta ischayu nan chiyuycha nunkatuy ay achor nan ar-ari, nan kakapetan ya sosorchachu, chiyuycha kafiayu ya nan chiyuycha en-sasakaycha. O, ischayu nan nunkatuy ay achor nan am-in ay tatau ay mangachi kan Apo Dios ay chicha nan mafiabfiar winnu fiakun, nangangatu winnu ap-apud.”

¹⁹ Kun pay narpas chi, inilak ya nan chiyuy kauugyat ay animar ya nan ar-ari asna's luta ay kadwana nan sosorchachucha at naamongcha ta uy-cha kufiatun nan nunsasakay as nan munpupukaw ay kafiayu ya nan sosorchachuna. ²⁰ Ngem natiliw nan kauugyat ay animar. Natiliw us nan achi tit-iwa ay pomapadtu ay nangepappaila ad kasin as nakaskaschaaw ay sinyar as nan nunserserfiyana as nan chiyuy animar. Chatona ay sinyar nan enosarna ay nangallilaw as nan tatau ay namarkaan as nan markan nan kauugyat ay animar ya nunchaychayaw as nan enammaancha ay kapadpachongna. Chatona ay chuwa ay kutug ay matatau at naetap-orchas as nan apuy ay kaman fiayfiay chi ilana ay kawad-an nan asufre ay cha kumarkiarud. ²¹ Am-in us nan sosorchachucha at napatuycha as nan espada ay fomokfoknag as nan tapak nan nunsasakay as nan munpupukaw ay kafiayu. Nan am-in ay kossel at kenakenancha nan nunkatuy ay achor chatosa inkiana nasufusufucha.

Nan Hinlifu Ay Tawwun

20 Kun pay narpas chi, inilak nan usa ay anghel ay cha komsop ay nurpu ad chaya. Inuunnana nan torfek nan lukiar ay kaman fitu ay maid papugna ya nan chagsun ay korong. ² Chinapna nan tabfiad ya kenorongana hiya inkiana marpas nan hinlifu

††19:13 Isa. 63:3; Jn. 1:1

ay tawwun. Nan tabfiad at hiya nan nun-paila ay urug ad pus-uy ay nangadnan as Diablo winnu Satanas.^{‡‡} ³ Angkiay inchus-orna henan lukiar ay kaman fitu ay maid papugna, at tenorfekana ya menarkaana nan unub ta maid atun Satanas ay uy mangallilaw as nan tatau henan chiyuycha nasyon inkiana marpas nan hana hinlifu ay tawwun. Kun pay marpas chi, masapor mailufus hiya as hen-omaketan yangkiay.

⁴ Angkiay ya inilak nan chiyuycha trono ay nangatokoran nan chiyuycha naettan as kalibfengan ay mun-okóm. Inilak us nan lenawan nan chiyuycha napatpatuy kiapú as nan nangepaneknekan-cha as nan sursuru ay enpakaammon Jesus ya nan kalen Apo Dios. Chicha nan chaan nunchaychayaw as nan kauugyat ay animar ya as nan enammaancha ay kapadpachongna, ya chaan us nunpamarka as ketongcha winnu limacha as nan markana. Natakucha, at naketoraycha kan Cristo as hinlifu ay tawwun. ⁵ Hiyana nan omona ay matakuan manipud as nan utúy. Nan tapina ay natuy at chaancha natakuan inkiana marpas nan hinlifu ay tawwun. ⁶ Nan chiyuycha maetapi as nan omona ay matakuan chi nunkatuy manipud as nan utúy at nakiasatcha ya maifilangcha as nasantowan ay tatakun Apo Dios. Achichantu poros makilikiat as nan anongos ay utúy. Kuncha at munfialintu as papachi ay munserserfi kan Apo Dios ya kan Cristo, ya maketoraychantu kan Cristo as hinlifu ay tawwun.

Nan Naamisan Satanas

⁷ As nan marpasan nan hinlifu ay tawwun, mailufus hi Satanas as nan naifiafiaruchana, ⁸ at uyna allilawun nan makali un Gog ya Magog ay chicha nan am-in ay nasyon asna's luta. Amonguna

chicha am-in ta uycha makikufiat. Nan kaongorcha at kaman as nan kaongor chi lakian henan olet nan fiayfiay. ⁹ As nan hiyachi, naiwarascha henan intiru ay luta, at liniwuscha nan siyudad ay laylaychun Apo Dios ay mamagyanan nan tatakuna. Ngem kalina at ya wacha nan nurpu ad chaya ay apuy ay namuor kan chicha. ¹⁰ Angkiay ya nan Diablo ay nangallilaw kan chicha at naetap-or as nan apuy ay kaman fiayfiay chi ilana ay kawad-an nan cha kumarkiarud ay asufre. Hid-i nan naetap-oran nan kauugyat ay animar ya nan achi tit-iwa ay pomapadtu, ya hid-i us nan mapalikiatananchantu in-inkiana as inurkiw ya lenafi.

Nan Anongos Ay Mun-okomán Apo Dios

¹¹ Kun pay narpas chi, inilak nan ad-acha ay munpupukaw ay trono ya nan nangatokor hid-i. Angkiay ya nan luta ya nan wacha ad chaya at namaid-cha ay kamancha enlayawan hiya, ya achicha kasin mail-ila. ¹² Inilak us nan chiyuycha nunkatuy ay nangangatu ya ap-apud ay tatau ay nangatakchug as nan sangwanan nan tronon Apo Dios. As nan hiyachi, nafitlag nan chiyuycha liblu. Nafitlag us nan tukún pay ay liblu ay naisuratan nan ngadngachan nan chiyuycha wachay fiyagcha ay maid patingkiana. Naokóm nan nunkatuy ay maiyunud as nan en-enatcha ay naisurat as nan chiyuycha liblu ay nafitlag. ¹³ Angkiay ya enpafoknag nan fiayfiay nan nunkatuy ay wacha kan hiya. Enpafoknag us nan Utúy ya Hades ay kawad-an nan nunkatuy nan wacha kan chicha, at naokómcha am-in ay naiyunud as nan en-enatcha. ¹⁴ Kun pay narpas sa, naetap-or nan Utúy ya nan Hades as nan apuy ay kaman fiayfiay chi

‡‡20:2 Isa. 24:22; 2 Ped. 2:4; Jud. 6

ilana. Hiyana nan makali un anongos ay utúy. ¹⁵Nan tatakú ay maid ngachancha ay naisurat as nan liblu ay naelestaan nan chiyuycha wachay fiyagcha ay maid patíngkiana at maetap-orchantu as nan apuy ay kaman fiayfiay chi ilana.

Nan Fiarú Ay Chaya Ya Nan Fiarú Ay Luta

21 Kun pay narpas chi, inilak nan fiarú ay chaya ya nan fiarú ay luta, tay namaidcha at nan enmona ay chaya ya luta, ya namaid us nan fiayfiay. ²Inilak us nan nasantowan ay siyudad ay hiyasa nan fiarú ay Jerusalem ay cha komsop ay nurpu kan Apo Dios ad chaya. Nakasakiana ay kaman as nan chumuyas ay fiafiay ay nunfiafiachu as am-ammay ay uy manib-at as nan mangasawa kan hiya. ³Chingorku us nan usa ay napigsa ay kali ay nurpu as nan trono ay kanana, “Ilaunyu! Nan magyanan Apo Dios at as nan kawad-an nan tatakú. Makepagyantu hiya kan chicha, ya chicha nan tatakuna. Mawawachantu hiya kan chicha, ya hiya nan Dioscha. ⁴Punasanantu nan am-in ay luwacha. Maidtu poros kasin matmatuy winnu ngumunguyus winnu mun-ag-akor winnu putputug, tay am-in chaná ay sikud ay wacha at namaidcha.”

⁵Angkiay ya kenalen nan nangatokor as nan trono, “Ilaunyu, fumayangak as am-in ay ka-ichin.” Kenalina us kan ha-un, “Isuratmu nan nauycha ifiakiak, tay tit-iwa ya siguradu ay maekaman chaná.” ⁶Kenalina pay, “Narpas at chaná am-in! Ha-un nan makali un Alfa ya Omega, nan munlapuwan ya nan munpatíngkiaan chi am-in.” ⁷Ichatku as nan nasketan ay taku nan libri ay chanum ay nurpu as nan ugwor ay umichat as fiyag ay maid patíngkiana.

⁷“Nan taku ay mangamis as nan mangotettet at tawichuna am-in chaná. Ha-unu nan Diosna, ya hiya nan anakku. ⁸Ngem nan tatakú ay umugyat ay mangepaneknek as pammaticha, nan chiyuycha mankug as pammaticha, nan chiyuycha mangelamkaman as assi, nan chiyuycha pomapatuy, nan chiyuycha nangepappapas as assi ay lachokcha, nan chiyuycha munsarsaromangka, nan chiyuycha munchaychayaw as didiosen ya nan am-in ay nunkangutum at machusachantu am-in as nan apuy ay kaman fiayfiay chi ilana ay kawad-an nan kumarkiarud ay asufre. Hiyana nan makali un anongos ay utúy.”

Nan Fiarú Ay Jerusalem

⁹Kun pay narpas chi, enmali kan ha-un nan usa as nan pitu ay angheles ay kawad-an nan chiyuycha pitu ay mallokong ay naiittuwan nan pitu ay anongos ay kauugyat ay pomatuy, ya kanana, “Aka ta epailak kan he-a nan fiafiay ay asaw-un nan Kordero.” ¹⁰Angkiay ya pinmigma nan pannakafialin nan Espiritu Santo kan ha-un, ya inyuyak as nan anghel as nan toktok nan nangatangatu ay chuntug. Hana at epaila kan ha-un nan nasantowan ay siyudad ay Jerusalem ay cha komsop ay nurpu kan Apo Dios ad chaya. ¹¹Nan kaichayawan Apo Dios nan mangepakelat henan siyudad. Munkelat ay kaman as nan munliyaw ay nafiaror ay fiatu ay makali un haspe ya munmalag ay kaman kristal. ¹²Nan tuping ay hiyasa nan arad nan siyudad at nangatangatu ya kunug. Wacha nan hinpuru ya chuwa ay sugpan ay nakchang as hinus-a ay anghel ay namafiantay. As nan tunggal sugpan at naisurat nan usa as nan chiyuycha ngachan nan hinpuru ya chuwa ay kianak Israel. ¹³Nan turu ay

sugpan at as apét fomokfoknakian nan urkiw. Nan turu at as apét senakiangan. Nan turu pay at as apét filáng, ya nan turu us at as apét nan mauy-uynuwan nan urkiw. ¹⁴Nan naipugnad as nan arad nan siyudad at hinpuru ya chuwa ay anad-acha ay fiatu. As nan tunggal fiatu at naisurat nan usa as nan chiyuycha ngachan nan hinpuru ya chuwa ay apostoles nan Kordero.

¹⁵Nan anghel ay nunkali kan ha-un at wachay inuunnana ay fialeto ay panglukudna henan siyudad ay ansa, as nan chiyuycha sugpan ya as nan tupingna.

¹⁶Nan kaanchon nan siyudad at mumpachong as nan karawana. Kun pay linkud nan anghel nan siyudad as nan pangluklukudna, chuwa ay lifu ya opat kiasot ay kilometro nan kaanchuna ya kaman us nan karawana ya katakchugna.

¹⁷Linkudna us nan tuping at unum puru ya unum ay metro nan katakchugna. Nan pangluklukud ay enosar nan anghel at mumpachong as nan iluklukud chi taku.

¹⁸Nan tupingna at naamma as haspe, ya nan siyudad at naamma as puru ay fialeto ay munmallag ay kaman sarming. ¹⁹Nan chiyuycha fiatu ay naipugnad as nan tuping nan siyudad at naarkoarkosan as tukutukún ay karasen chi nafiaror ay fiatu. Nan omona ay pugnad at naarkosan as haspe; nan maekadwa at safiro; nan maekatlu at kalsedonia; nan maekap-at at esmeralda;

²⁰nan maekalema at sardonika; nan maekan-um at karnelia; nan maekapitu at krisolito; nan maekawaru at berilo; nan maekasiyam at topasio; nan maekapuru at krisoprasio; nan maekapuru ya usa at hasinto, ya nan maekapuru ya chuwa at amatista. ²¹Nan hinpuru ya chuwa ay sugpan at naamma as hin-usa ay perlas. Nan korsan nan siyudad at

naamma as puru ay fialeto ay munmallag ay kaman sarming.

²²Maid inilak as templo henan chiyuy siyudad, tay hi Apo Dios ay Mannakafialin as nan am-in ya nan Kordero nan templo hid-i. ²³Achi us masapor chi urkiw ya furan henan siyudad, tay nan kaichayawan Apo Dios nan manilaw assa ya nan Kordero nan silawna. ²⁴Nan am-in ay tatau henan chiyuycha nasyon at masilawancha as nan lawagna, ya am-in ay ar-ari asna's luta at iskopcha nan kenafiakngacha hid-i. ²⁵Kanayon ay mamatkafian nan am-in ay sugpan nan siyudad as nan kaorkia, tay maid poros lafi hid-i. ²⁶Maiyuytu hid-i nan chiyuycha kaammayan ay ka-ichin ya kenafiakngan nan tatau henan am-in ay nasyon. ²⁷Ngem achi poros makaskop hid-i nan infilang Apo Dios as naruket ay kaman as nan mangelkamkaman as kaisiw winnu munkutkutum. Nan chiyuycha yangkiay naisurat nan ngachancha as nan liblon nan Kordero ay naelestaan nan wachay fiyagna ay maid patingkiana nan makaskop.

22 Kun pay narpas chi, enpailan nan anghel kan ha-un nan wawang ay murpuwan chi chanum ay umichat as fiyag. Munmallag nan chanumna ay kaman kristal ay cha fomokfoknag as nan tronon Apo Dios ya nan Kordero^{§§} ²ay cha omay-ayas as nan kiawan nan korsa henan siyudad. As nan nunchuchumang ay olet nan wawang, wacha nan tinmutufu ay kaiw ay fumkias ay umichat as fiyag. Fumkiascha as mamen hinpuru ya chuwa as nan makatawwun, at finuran ay fumkias. Nan forongcha at pangakias as saket nan tatau henan am-in ay nasyon.* ³Maidtu poros maanapan henan siyudad as nan chiyuycha intuchor Apo Dios.

§§22:1 Zac. 14:8; Jn. 4:10-14; Pal. 7:17; 22:17

*22:2 Gen. 2:9; Pal. 2:7; 22:14, 19

Nan wacha henan nauy ay siyudad at nan tronon Apo Dios ya nan Kordero. Nan chiyuycha munserserfi kan Apo Dios at wachacha hid-i ay cha munchaychayaw kan hiya. ⁴Ilaunchantu nan lupana, ya maisurattu as ketongcha nan ngachana. ⁵Maidtu at poros lafi. Achichantu masapor chi silaw winnu urkiw, tay hi Apo Dios nan silawcha, ya maketoraychantu kan hiya in-inkiana.

Nan Kasin Omaliyan Apo Jesus

⁶Angkiay ya kenalen nan anghel kan ha-un, “Siguradu ay maekaman ya titiwa am-in chaná ay naifiakia kan he-a. Tay hi Apo Dios ay nangichat as Espirituna as nan chiyuycha pomapadtuna at hiya challu nan nangifiaor as nan anghelna ay mangepakaammu as nan chiyuycha munserserfi kan hiya nan masapor ommat as nan achi mafiayag.”

⁷Kenalen Jesus, “*Chumngor kayu! Ki-ayuchak omali! Nakiasat nan chiyuycha mangafurot as nan chiyuycha naepadtu as nan nauy ay liblu.*”

⁸Ha-un hi Juan ay nanngor ya nangila kan chatona ay naisurat as na. As nan nanngorak ya nangil-ak, nunlukfufiak as nan sangwanan nan anghel ay nangepaila kan ha-un as nan hanacha naisurat ta chayawok koma hiya. ⁹Ngem kenalina kan ha-un, “Achim atun sa! Hi Apo Dios yangkiay nan chayawum! Tay usaak us ay munserserfi kan Apo Dios ay kaman kan he-a, ya as nan ib-am ay pomapadtu ya kaman as nan am-in ay mangafurot as nan naisurat as nan nauy ay liblu.”

¹⁰Kenalina pay kan ha-un, “Achim ikinkinak ay mangifiakia as nan naepadtu ay naisurat as nan nauy ay liblu, tay kiayud nan ommatana. ¹¹Uray mu kiayud ommat, nan chiyuycha mangekamkaman as mangotettet ya kaiisiw at chacha

ituruturuy nan panagfiyagcha ay mangotettet ya kaiisiw. Nan chiyuycha mangekamkaman as ammay ya nan mangun-unud as nan nasantowan ay panagfiyag at masapor iturturuycha nan assena ay panagfiyag.”

¹²Kenalen Jesus, “*Chumngor kayu! Ki-ayuchak omali! As nan omaliyak, iyalektu nan gun-guna ay ichatku as nan tunggal usa ay maiyunud as nan en-enatna.* ¹³*Ha-un nan makali un Alfa ya Omega, ya nan Omona ya nan Anongos. Ha-un nan munlapuwan ya nan munpatingkiaan chi am-in.*”

¹⁴Nakiasat nan chiyuycha munlafia as fiachucha. Mu hiyasa nan atuncha, mawad-ancha as kalibfengan ay sungkop as nan sugpan nan siyudad, ya mangan as nan fukias nan kaiw ay umichat as fiyag. ¹⁵Ngem achicha makaskop hid-i nan chiyuycha mangekamkaman as mangotettet ay maepachong as nan atap ay asu, nan chiyuycha munsarsaromangka, nan chiyuycha mangepappapas as assi ay lachok ya nan chiyuycha pomapatuy, nan manaychayaw as didiosen, ya nan am-in ay nunkangutum as nan kalicha ya chacha at-atun.

¹⁶“*Ha-un hi Jesus ay nangifiaor as nan anghelku ay mangepaneknek as nan nauy-cha am-in as nan chiyuycha iglesia. Ha-un nan kianak David, ya nan napigsa ay taraw as nan wi-ewi-et.*”

¹⁷“Omaliika,” kanan nan Espiriton Apo Dios ya nan tatakuna ay maepachong as nan fiafiai ay asaw-un nan Kordero.

Nan am-in ay mangchungor as nan nauycha at kanana us un “Omaliika.”

O-a, nan taku ay masketan ya nan taku ay manglayad ay umikop at omali koma ay umikop as nan libri ay chanum ay umichat as fiyag.

Nan Anongos Nan Surat

¹⁸Ha-un hi Juan. Fiag-ak chakayu am-in ay nanngor as nan chiyuycha naepadtu ay naisurat as nan nauy ay liblu. Mu wachay manaptapi as nan naisurat as na, etapintu us Apo Dios as nan chusana nan chiyuycha kauugyat ay pomatuy ay naisurat as nan nauy ay liblu. ¹⁹Mu wacha us nan mangaket as nan chiyuycha naepadtu ay naisurat as nan nauy ay liblu, kaanuntu us Apo Dios

nan kalibfengana ay makifingay as nan fukias nan kaiw ay umichat as fiyag ya nan kalibfengana ay makeafong henan nasantowan ay siyudad ay naifiakia as nan nauy ay liblu.

²⁰Nan mangepaneknek ay tit-iwa am-in chaná at kanana: *“Tit-iwa ay ki-ayuchak omali!”*

Amen! Apo Jesus, omalika!

²¹Sapay koma ta mawawacha kan chakayu am-in ay tatakon Apo Dios nan grasyan Apo Jesus. Amen.